

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204640

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. TEL. E

Accession No. T2050

Author S.S.D

Title

కావ్యములు, కవిత్వములు

కావ్యములు, కవిత్వములు 1937

This book should be returned on or before the date last marked below

శ్రీ
ధర్మసారరామాయణము

కళాప్రపూర్ణ, కావ్యస్థైర్యతీర్థః
జనమంచి శేషాద్రిశర్మ విరచితము

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారి

‘వావిళ్ల’ ముద్రణాలయమున

ముద్రితము.

1937.

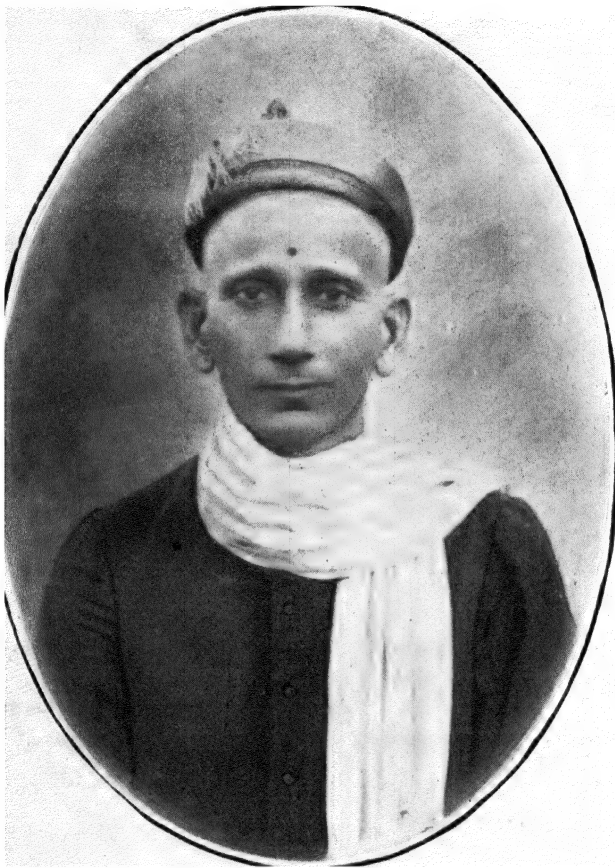
(సర్వస్వామ్యములు గ్రంథకర్తయధీశములు.)

మూల్యము 3-0-0.

Printed by
V. VENKATESWARA SASTRULU
of V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
AT THE 'VAVILLA' PRESS,
Madras.—1937.

జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారు.

శ్రీః
శ్రీహరమేష్వరాయ నమః
కృతినమర్పణోత్సవము.

నైవాకృతిః ఫలతి నైవ కులం న శీలం,
విద్యాపి నైవ న చ యత్సకృతాపి సేవా,
భాగ్యాని పూర్వతపసా ఖలు సంఛితాని
కాలే ఫలంతి పురుషస్య యగైవ వృత్తేః.

భర్తృహరి.

మహాశయాలారా!

ప్రాగ్జనికృతతపస్సంచితములు భాగ్యములు. అవి ప్రయత్నైకసాధ్యములు కావు. కర్త సిద్ధాంతము ననుసరించి కాలమున ఫలించునవి. ఎట్టిగట్టిప్రయత్న మొనర్చిన నెండలు తోడువడిన నవి ఫలింపవని తెలిసికొనుట బుద్ధిమంతులలక్షణము. ప్రయత్నైకసాధ్యములే యనుకొనుట మూర్ఖులలక్షణము. దైవపౌరుషములసారము వలె నిదియు గ్రహించగలవని. కొందఱు ఆస్తికాభాసులు కర్త సిద్ధాంతము నవలంబించినట్లు నటించుచు నాస్తికాభాసులవలె బ్రయత్నించుచుందురు. వారు రెండింటికిం జెడిసరేనణునివంటివారు. విశ్వాసమూని భగవంతునిభంగిఁ గర్తమును నమ్మి దాని నాశ్రయించుచు నల్పఫలములఁగోరిక భగవత్కృపనుగోరుచుండిన నది యతని యభివృద్ధికి హేతువగును.

ఏకార్యమునను గర్తమే యాధారము. అది యదృశ్యరూపముకదా. ఎట్లు కార్యనిర్వహణదక్షమగునని కొందఱు ప్రశ్నింపవచ్చును. “దైవమ్ మానుష రూపేణ” అనున్యాయ మిద్దానికి సుత్తరముగ నే పుట్టినదని యెఱుంగుట తెలియదు. అదృశ్యపాశములం దగిలించి యాకర్తమే విపీలికాదిబ్రహ్మచర్యంతముగల ప్రాణి సముదాయమును ద్రిష్టుచు నాడించుచుండును. ఎవ్వరిమూలమున నేకార్య మెట్లు లెక్కాలమున సాధింపవలయునో యట్లే సాధించును. కార్యవిముఖుఁడు తటాలునఁ గార్యసుముఖుఁడగుట, కార్యసుముఖుఁడు హఠాత్తుగాఁ గార్యవిముఖుఁడగుట మనము కన్నులారఁ గాంచుచున్నారముకదా అట్లేల యుండవలయును? కర్తవశమున ననియే యుత్తరము కావలయుఁగాని వేఱుపద్ధతిని రాజాలదు. ప్రతిపక్షముఖ పిథాన మొనరించి యేదో చెప్పిన నది సాధుసమ్మతమగునీధాంతముకాదు.

కర్తజైవ హి సంసిద్ధిహాస్థితా జవకాదయః,
లోకసంగ్రహమేవాపి సంపశ్యత్ కర్తమర్హసి.

కర్తాహో హ్యసి బోధవ్యం బోధ్యం చ వికర్తణః,
 అకర్తణశ్చ బోధవ్యం గమానా కర్తాహో గతిః.
 యద్యహంకారమాశ్రిత్య న యోశ్చ్యతి మన్యసే,
 మిశ్రైవవ్యవసాయస్తీ ప్రకృతిస్తాం నియోజ్యతి.
 న్యభావజేన కాంతేయ నిబద్ధస్త్విన్ కర్తా,
 కర్తుం నేచ్ఛసి యన్తోహాత్మరిష్యత్యహోఽపి నన్.

అనుగీతావాక్యములసార మెఱింగినచోఁ బైవ్రాసినది సత్యమని తోచకమానదు.

ఒకవృత్తి కొంతకాలము సర్వజనరంజకుడై యుండుట, కొంతకాలము సర్వ
 జనామోదముఁ బడయకుండుట మనము గొంచుచున్నారము. అట్లేల యుండ
 వలయు ! కర్తవ్యముననే యనవలయుగాని వేఱుకారణమున ననవలనుపడదు. పురు
 షునిభాగ్యము నావినమే “భాగ్యాధీనమతఃపరమ్” అని కాళిదాసు పదించెగదా.
 భాగ్యమనగా నదృష్టము. అది కర్తఫలముగాక మఱేమగును ? ప్రపంచమంతయుఁ
 గర్తనిబద్ధమనునదియే సర్వకాలైకరూపస్థితిసీద్ధాంతము.

స్వే స్వే కర్తణ్యభిరతస్సంసిద్ధిం లభి తే నరః,

న్యకర్తనిరతస్సిద్ధిం యథా విందతి తచ్ఛృణు.

౪౫

యతః ప్రవృత్తిరూపతానాం యేన నర్వమిదం తతః,

న్యకర్తా తమభ్యర్చ్య సిద్ధిం విందతి మానవః.

౪౬

అను నీశ్రీకృష్ణవరమేశ్వరోక్తి. కర్తసిద్ధాంతతత్త్వమును దానిననుసరించుకొని
 దానివలనఁ గలుగుఫలములను దెలుపుచున్నది. ఇట్లు భగవదాశయ మొప్పుచుం
 డఁగాఁ బౌరుషము ఫలించుననువిశ్వాసముకలదని వాదించు కొంతపొరపాటు !
 పౌరుషము కర్తఫలముల నందుసమయమున ఫలించుటంజేసి కొందఱిదియే ఫల
 దాయకమని పొరపడుట కవకాశము గల్గించినదని నాదృఢవిశ్వాసము.

కర్తము బ్రహ్మస్వరూపము. యోగులు తేజోరూపమునను, భక్తులు స్వాభీష్ట
 నిర్మితరూపమునను, జ్ఞానులు జ్ఞానరూపమునను, ఉపాసకులు కర్తస్వరూపమునను
 భగవంతునే యారాధింతురు. ఈయారాధన భేదములన్నియు ఫలదానమున సమా
 నములే. దృఢవిశ్వాసమున నారాధించిన వార లేమార్గము ననుసరించినను భగవ
 త్కరుణకుం బాత్రులౌదురనుట యనిర్వేద్యసిద్ధాంతము. ఈసిద్ధాంతము నాశ్ర
 యించియే కృత్యలభీష్టదైవమును భగవంతునిగా నెదనెఱుంగు సుశబ్దముమంబులఁ
 బొందుపఱచి పద్యగద్యహారముల సమర్పించి యారాధించి కృతార్థులౌదురు. ఈ
 యారాధనవిశేషమునే సత్కృతులు

రాకికానాం హి సాధూనామర్థం వాగనువర్తతే,

ఋషీణాం పునరాద్యానాం వాచమర్థోఽనుధావతి.

యన్నసూక్తికిం బాత్రులగుదురు. అనఁగా వాళ్ళుగలవారగుదురని భావము. వాల్చీ కాదిమహాకవు లట్టివారేకదా.

ఈసిద్ధాంతము ననుసరించియే నేను ధర్మసారామాయణమును వ్రాసితిని. రామచరిత్రమునకంటె సుప్రసిద్ధమగుకథ యెండాకడలులేదని నానమ్మకము. ఆసేతు శీతాచల మిది వ్యాపించియున్నది. హిమాలయకందరాంతరముల నివసించుభిల్ల కుటుంబములందును శ్రీరామచరిత్రము గేయరూపమునఁ బాడఁబడుచుండుట సార్వ జనీనము. అట్టి శ్రీరామచరిత్రమును

యద్యదాచరితి శ్రేష్ఠస్తకదేవతకో జనః,
న యత్యహుణం కురుతే లోకస్తవనవర్తతే.

అనుభగవద్గీతోక్తి నాథారముగఁ గొని నాచేసిన స్మృతపురాణోపాసనశ్రమము ఫలించునట్లు లాయాయిభాగములందు నాయాధర్మములనుబేర్చితిని. జానకీశ్రీరామ చంద్రలత్తజాదులవర్తనమే ధర్మశాస్త్రములు లోనగువాని కుదాహరణమనువిశ్వా సము కలవాడనుగాన నాయోపనంతవట్టు నదలక సుదర్శముల ననుసరించి సదా చారములు మొదలగుధర్మకదంబమును వివరించితిని. మతభేదముల ననుసరించి శివ విష్ణాదుల దూషింపరాదనువిషయము పలుతావుల నొక్కినక్కాణించితిని. ఒక్క విషయమునే పలుతావులఁ బెర్కిననుట సమంచితముకాదని కొందఱుండురు. నిజమే కాని మరలమరలఁ దెల్పినఁగాని మనస్సులకుఁ బట్టనివిషయములు కొన్నిగలవు. వానివిషయమునఁ బునరుక్తత యనుదోషము పాపిపరాదని నిరాఘాటముగఁ జెప్ప వచ్చును. భగవన్నామసూక్తిర్తనముభంగి ధర్మకర్తకదంబము నెన్నిమాటలుచెప్పినను దోషముగాక గుణముగనే యిగణించఁబడఁదగును. అట్లుచెప్పట దోషమనుట యిన్ని యుపనిషత్తు లేలయన్నప్రశ్నముపండిది.

సీతారామాంజనేయము యోగమార్గమునుదెల్పఁ గంకణముకట్టుకొన్న గ్రంథము. కలియుగమున నది సర్వజనోపకారకము కాఁజాలదు. ప్రవృత్తిమార్గమున ననేకభేదభావములు, సదాచారములు నిరర్థకములను నూహలు, శాస్త్రము లను వదించుపద్ధతు లనుష్ఠేయములు కావనుతలంపులు, కాలానుసారముగా నలవాటు లను మార్పుకొనవలయు నన్నయుద్దేశములు, భగవంతునినమ్మి నేర్పాచ్చప్రవర్తనము నరికట్టుట పురోవృద్ధికిభంగముకదా యనువాదములు పెచ్చుపెరుగుచున్నవి. కావునఁ బామరుల కిట్టియిక్కట్టునఁ బ్రాచీనాచారముల, భగవదారాధనక్రమములు లోనగు వానిని శ్రీరామచరిత్రము నాథారముగఁగొని శాస్త్రమర్యాదల నతిక్రమింపక

యశ్చాస్త్రవిధిముత్యృజ్ఞ వర్తతే కామకారతః,
న స సిద్ధిమవాపన్నతి న నుఖం న భరాం గతిం.

తన్నాచ్చుత్తం ప్రమాణం లే కార్యకార్యవ్యవస్థతో,
జ్ఞాత్వా కాస్తవిధానోక్తం కర్త కర్తమిహర్హసి.

అను భగవదుపదేశమును నమ్మి యుద్బోధించితిని. కథావిషయమున నించుక మార్పు లుండును. అవి వాల్మీకిమహర్షి మతవిరుద్ధములుగావు. ఈవిషయమంతయు గ్రంథాది భాగమునఁ బెద్దలకు విన్నవించితిని.

గ్రంథము పూర్తికాఁగా నిఁక ముద్రణ మెట్లు సాగింపఁ దగుననునూహ కలిగె. నెల్లూరుమండలపరిపాలకసభాధ్యక్షులు విద్యవత్స-విప్ర భువరవంశసంభూతులు విద్యవత్సమ్మానతత్పురులు శ్రీవేంకటగిరి రాజ్యపాలకులు, ఉముదేశరాజహా లోనగుబిరు దములుగల విద్యావినోదులు నిరంతరాశ్రితపోషకులు నగు శ్రీరాజా వెలుగోటి సర్వజ్ఞకుమారకృష్ణయాచేంద్ర బహదూరువారిని నెల్లూరునగరమున సందర్శించితి. ఏకాదశీవ్రతోపవాసశ్రములయ్యు నాయాశయము నెఱింగి తమపాఠశాలలకు నారచించిన సత్ప్రవర్తన మనుపాత్తముం గొన నవధరించి యుపాధ్యక్షులు, హోప కారతత్పురులు విద్యావత్సపాతులు నగు మ-రా-రా-శ్రీ, పాణకా గోవిందరెడ్డిగారి కావిషయముం దెలిపిరి. వారు సంతోషమున నంగీకరించి యుత్తరువు నొసంగిరి. తన్మూలమున రెండువందలయెనుబదిరూప్యములు నాకు లభించె. వానికిం బత్రములం గొని వావిళ్లముద్రణాలయమున ముద్రించితిని. ఏతద్విషయమున మ-రా-రా-శ్రీ, వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రులుగారిసాయ మపారము. దీనివెంట నిట్లే కలివిలాసము నెల్లూరుమండలపాలకసంఘసహాయమున ముద్రింపఁబడియె. ఏతద్విషయమున శ్రీశ్రీశ్రీ మహారాజులుగారికిని శ్రీయుత పాణకా గోవిందరెడ్డిగారికిని దక్కిన తత్సభ్యమహాశయులకు నాకృతజ్ఞతం దెలుపుకొనుచు వారిని సంస్మరించుచుండునని విన్నవించుచున్నాఁడను.

ఆచారముననుసరించి ముద్రణముపూర్తికాఁగాఁ దరువాతిపని కృతినమర్ప ణోత్సవమని యెల్లరయల్లములఁ బల్లవించువిషయమే. రామాయణము శాంతి గ్రంథమని పెద్దలయాశయము. దీనాంధబధిరకుబ్జులకు నన్నదానము చేయవలయు ననునూహ నాకుఁగలుగుటకు శ్రీమద్రామాయణమునఁగల

ప్రదేహంశ్చ దదే రాజా సూతమాగధపండినాం,
బ్రాహ్మణేభ్యో దదే విత్తం గోధనాని సహస్రశః.

యీశ్లోకమే కారణము ఇక్కార్యము నెఱవేలుబట్టులని యూహలుపొడవుగాఁ బొడవసాగెను. కడపపురమున నిక్కార్యము సాగింపఁదలించితినిగాని కాలమును భావముల ననుసరించి మానుట మంచిదనితోఁచె. ఒక్కతఱి నేకాంతమునఁ గూరు చుండి యూహించుచుండఁ దటాలున బల్లారినగరము స్మృతిగోచరమయ్యె. వెంటనే యుదారస్వభావులు భాషావత్సపాతులు ధార్మికులు నాయం దత్యంతప్రీతిగలవారు

రసికాగ్రగణ్యులునగు మ-రా-రా-శ్రీ, టి. రాఘవాచార్యులు, బి. ఏ., బి. యల్., గారికిని, సగురూరు నారాయణరావు, బి. ఏ., బి. యల్., గారికిని, వ్రాసితి. కొలది దినములకే సంతోషముండెలుపు నుత్తరమువచ్చెను. బాహుమూలములఁ దట్టితిని. వారు సద్యక్షనిర్ణయమునఁ గొంతకాలము గడపవలసినవారైరి. తుదకు నాంగ్లశక మున 9-1-33 అనఁదగు కాలమునకు దుల్యమగు నీశ్వరసంవత్సర పౌషశుక్లాష్టమి భానువారమని నిశ్చయింపఁబడియె. కథ శ్రీరామచంద్రునిది. దినము సదాశివునిది. వారము కర్తసాక్షియగుమూర్తండునిది. ఈమూఁడును గలియుటు త్రమమని భావించితి. మఱిమఱి సంభావించితి. ఏతత్సభాధ్యక్షులు మహామహోపాధ్యాయ కళా ప్రపూర్ణ కవిపార్వభౌమాంద్రవ్యాసబిరుదాంచితులు మహాభారతాదిశతాధికగ్రంథకర్తలు శ్రౌతస్మార్తకర్తాచరణనిరతు లుదారస్వభావులు పరోపకారనిరతులు నగు బ్రహ్మశ్రీ, శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారని తెలియవచ్చెను. ఇట్లు కుదురుట ప్రాగ్జన్మ సుకృతఫలమని తలంచితిని. ఏతత్సభాకార్యనిర్వాహకులు పురపాలకోన్నత పాఠశాలాప్రధానోపాధ్యాయులు పండితాదరణస్వభావులు విద్యాధికులు దేశ భాషాభిమానులునగు శ్రీమూర్తి మ-రా-రా-శ్రీ, కే. యస్. వేదాంతము, బి.ఏ.,ఎల్.టి, గారుగా నేర్పడుట మఱిత శ్రేయోదాయకమని సంతనించితి. అధ్యక్షులు కృష్ణమూర్తులు కార్యనిర్వాహకులు వేదాంతులు నగుటకంటె వాంఛింపఁదగిన దెద్ది? ఇక్కార్యమున బద్ధాదరులఁ జేర్కొంటినిగదా.

ఆయుత్సవమునకుఁ బ్రధానము బీదలకు సన్నదానమని తెలిపితినిగదా. ఆమహత్తరధర్మకార్యమునకుఁ బూనినవారు మ-రా-రా-శ్రీ, విట్టా శేషప్పశ్రేష్ఠిగారు వీ రార్యవైశ్యకులసంఘపులు. అనేకసంస్కృతాంధ్రగ్రంథసరిశోధకులు. అనేకధర్మకార్యము లొనరించువారు. నిరంతరరామాయణ మహాభారతపారాయణాసక్త చిత్తులు. దత్తాత్రేయాదిభగవదవతారార్చనాదరులు. ప్రశస్తిరకృతభగవదారాధన విశేషసమయమృష్టాన్నసంతర్పితసహస్రాధికసద్విజ్ఞులు నగుదురు. అట్టివా రిక్కార్యమునకుఁ బూనుటయు మహానందజనకమే.

కవివారమహోత్సవము గురుశుక్రశనివారములు సాగెను శ్రీకృష్ణదేవరాయ ధర్మవరకృష్ణమాచార్య కొలఁచల శ్రీనివాసరాయకవిశేఖరలసంతుల్యత్సవములు విశేషోత్సాహమున జరగెను. శ్రీకృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారే యధ్యక్షులు. నేను నాయుత్సవములం దిలకించితిని భానువారముదయము ఎనిమిదిగంటలకు శ్రీవిట్టా శేషప్ప శ్రేష్ఠిగారి హర్షమునుండి శ్రీరామచంద్రరూపచిత్రితపటము ధర్మసారరామాయణ కలివిలాసగ్రంథద్వయము విప్రప్రవరవేదనాదములతో మంగళవాద్యపురస్కరముగా నుత్సవముసాగెను. ఉన్నతపాఠశాలను జేరెను. మ-రా-రా-శ్రీ, టి. రాఘవాచార్య ప్రభృతులు న్యాయవాదులు పౌరప్రముఖులు వెక్కండ్రు శ్రీయుత యం. గోపాల స్వామి మొదలియారుగారు లోనగుమాన్యులు నందుఁబాల్గొనిరి. అధ్యక్షులు మహా

మహాపాథ్యాయాదివిరుదాంచితలు బ్రహ్మశ్రీ, శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారు తమపీఠము నలంకరించిరి. వైదికపద్ధతిఁ బూజించి శ్రీరామచంద్రనిష్ఠాఽలఁ గృతినము ర్పింపఁబడియె. పౌరాణికాగ్రగణ్యులు విజయనగరనివాసులు బ్రహ్మశ్రీ, సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రులుగారు రామావతారకథ నుచ్చైర్నాదమున “వీనులవిందై యమృతపునీసల పొందె” యన్నట్లు శ్రోతలానందసాగరమున నోలలాడుచుఁ జిత్రప్రతిమలవలెఁ జూపట్టునట్లు సులలితవాగ్గుంభనలఁ జక్కఁగాఁ జెప్పిరి. వారివాగ్ధాటి గంగాప్రవాహమువలె నతినిర్మలమై శ్రోతలమనస్సుల నానందపరవశముల నొనర్చెను. శ్రీ రాఘవాచార్యులయనుమతి నందండుఁ గొన్నిపద్యములు చదువఁబడియె. కృతి సమర్పణోచితముగ నధ్యక్షమహాశయులు ముచ్చటించిరి. శ్రీయుత విట్టా శేషప్ప శ్రేష్ఠిగా రమూల్యకౌశేయాంబరప్రదానమున గ్రంథకర్తను సమ్మానించిరి. ఉద్యోగమునుండి విశ్రాంతిగైకొనిన మ-రా-రా-శ్రీ, డబ్బ్యు గోవిందరావు బి. ఏ., గారు, కౌశేయవస్త్రము లొసంగి కృతికర్తను సత్కరించిరి. పదునొకండుగంటలుకాఁగా నధ్యక్షమహాశయులు సభనిలిపి మరల సాయంకాల మైదుగంటలకు సాగఁగలదని నెలవిచ్చిరి. తొలిదినమునఁ బాఠశాలాప్రధానోపాధ్యాయులు శ్రీవేదాంతము గారును, ఆదినము ప్రధానాంధ్రపండితులు సరసకవులు కావ్యతీర్థఃవిద్వాక్ బ్రహ్మశ్రీ, రావాడ వేంకటరామశాస్త్రులుగారు సుత్యనమునకు విజయంచేసిన పండితులకు నితరులకు మృష్టాన్నదానమున సంతృప్తిగావించిరి. కృతిసమర్పణసమయముననే దీనానాథాంధ్రబధిరకుబ్జులకు సంతృప్తిగ నన్నదానమొనర్చి శ్రీవిట్టా శేషప్పశ్రేష్ఠిగారు ధన్యులయిరి.

సాయంకాలము మహాసభ యారంభమయ్యెను. అధ్యక్షమహాశయులు ధర్మసారరామాయణ కలివిలాసములగుఱించి చక్కఁగా ముచ్చటించిరి. పిదప పాఠశాలాప్రధానాంధ్రపండితులు కవిశేఖరులు కావ్యతీర్థవిద్వాక్ బ్రహ్మశ్రీ, రావాడ వేంకటరామశాస్త్రులుగారును సుస్మృతోపాధ్యాయులు వేదాంతశిరోమణులు వేదాంతశాస్త్రవిషయకగ్రంథకర్తలునగు బ్రహ్మశ్రీ, కొరటమద్ది వేంకటరామశాస్త్రులుగారును గ్రంథద్వయసారముగూర్చి విపులముగ నుపన్యసించిరి. నటకచక్రవర్తియని మహామహాపాథ్యాయ కళాప్రపూర్ణ కవిసావ్యభౌమాంధ్రవాగ్ధాన శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రులుగారిచేఁ గోరి పిలువబడిన మ-రా-రా-శ్రీ, టి. రాఘవాచార్యులుగారు దేశభక్తులలోఁ బ్రధానులుగాఁ గవులు పేర్కొనందగినవారని సోదాహరణముగ నిరూపించుచునుపన్యసించిరి. రావుబహదూర్ జొన్నలగడ్డ పాపయ్యశ్రేష్ఠిగారిపుత్ర రత్నములు మ-రా-రా-శ్రీ, వీరన్నశ్రేష్ఠిగారు రజతపాత్రము సంధ్యావందనాదికమునకు నుపయోగింపఁ బారితోషికముగ నొసంగిరి. పాఠశాలయందు సహాయోపాధ్యాయులు సరసకవులునగు మ-రా-రా-శ్రీ, కప్పగల్లు సంజీవమూర్తిరావుగారు పద్యపంచరత్నములం బఠించి యంతకుముందుఁ దాము మహాకవి బ్రహ్మరహితనపై రచించినపద్యరత్నముల నధ్యక్షులయొ సభ్యులయొ నానతింగొని పఠించి సభ్యుల నానంద

పరవశులనుగా నొనరించిరి. వారికవితాప్రేక్షిమ కెల్లరు మెచ్చిరి. బల్లారిపురమున నిట్టి కవివతంసములున్న వారుకదా ఈనగర మెంతధన్యమో యని యధ్యక్షమహా శయులు కడుంగడు మెచ్చుకొనిరి.

మహారాజశ్రీ కప్పగల్లు సంజీవరాయకవిగారు, బల్లారి.

తే. శ్రీకరంబగువాణీ కృపాకటాక్షమునకు బాత్రుడవగు భాగ్యమును గడించి
త్రాలు జనమంచి శేషుది. • కవివతంస! , వశమగునె మాకు నీప్రతిభకు గణింప.

౧

మ. పలుగ్రంథముల వ్రాసి, నదైసల శుభ్రఖ్యాతి వెల్లించి, యాం
ధ్రులపై తీరనిభార ముంచి, విరుధఃస్తోమంబు లగ్నింప భూ
స్థిపై నిల్పితి; నీదుపే రొరుల కాదర్శులుగా రాజిలన్,
గలరే పల్కుదు నిన్నుఁబోలుకవు లీ • కాలంబువన్ ధీనిధీ!.

౨

సీ. నీదివ్యధీమణి బ్రహ్మాదిముఖ్యపురాణవారంబు రచియింప • గారణంబు
నీరామమూర్తిపై • నెనరు రామాయణం బారీతిరచియింప • గారణంబు
నీధర్మభావ మీ • వాభాగవతము నాతీరనరచియింప • గారణంబు
నీలొకపితచింత • యాలొకవిభునవతారతత్త్వము వ్రాయ • గారణంబు

తే. నీకళాప్రపూర్ణతయే యశేకలలిత, కావ్యరాజంబుల రచింప • గారణంబు
ఇట్టి నీవు రాయలసీమ • నెనఁగుచుండు, ఘనత మాకందఱకు గర్వకారణంబు.

౩

ఉ. పెక్కుకృతుల్ రచించి పృథివిన్ వెలయించితి వానిని నొ
క్కొక్కటికిన్ సమర్పణమహోత్సవజ్వంధణ ముల్లసిల్లె; నం
దొక్కటికెంటిఁ గొల్పు శుభఃసౌగము మాపురి కిన్నిసార్లకున్,
దక్కెఁ గొఱంతటిఁజె • గడుధన్యత గాంచె భూరి నేటికిన్.

౪

ఉ. ఆయతగౌరవంబు, విబుధాదృశి, సజ్జనకోటిమన్ననల్
మాయనికీర్తి నీకలి విలాస' కుమారియు, ధర్మసారరా
మాయణ' పుత్రియున్ గని • సమానముగాఁ దమలోడఁబట్టుల
జ్ఞీయవనిన్ రమేశుదయ • నెప్పుడు వర్ధిలుచుండుగావుతన్.

౫

బ్రహ్మశ్రీ ఘోషీ కృష్ణమూర్తిగారు, విద్వాన్, మునిశిల్పహాస్కాలు,
సహాయాంధ్రపండితులు, బల్లారి.

ఉ. పాయక వేదవార్ధి స్మృతిపర్వత ముంచి పురాణధర్మకా
స్త్రాయత రజ్జుబాధముల • నట్టై మథింపఁ గళాప్రపూర్ణ ల
క్ష్మీయత ధీవిలాసముల • జేసొని పుట్టినధర్మసారరా
మాయణమన్ సుధారసము • మోక్షుగన్ గవిరాజుఁ గొల్పెదన్.

౬

ఉ. మానితవర్ణ దివ్యపదమన్య సుభూషణయుక్త దిగ్దళా
సానసభాభిసన్నత బుధార్పిత సర్వశుభార్థ ప్రాభవా
నూన వచోవిలాస సుమనోహర పావనగాఢ చూపే మే
లానన నీకవిత్వరమ • యద్భుతమా కలిదోవిలాసమున్.

.9

ఉ. వాణియె నీముఖాబ్జమున • వాసముచేసిన దట్టుగాక యె
ప్రాణికినైన నొననఁగ • వ్రాయఁగ శక్యమె యిన్ని కావ్యముల్,
బాణవిశిష్ట మీజగము • ప్రాయమునాఁబడె వ్యాడు; నేడు నీ
వాణికి శిష్టమయ్యెఁ గవిఁజ్ఞభ ! తెల్లజగం బిదంతయున్.

3

ఉ. సోమునికంఠి భాస్కరుయఁగో విభవమును, సోమ మాజిద
నేనుము, శబ్దకాసరు నఁ నేఁముఖోద్గత కావ్యరీతులున్,
గామిత కల్పఁడైన సిరిఁనాగని సంపదల్లెఁ గొల్లయై
నీమహితోక్తి నిల్పినవి • నీతిల సాటిగలారె ధీవరా!

౪

లే. ఇట్టి కావ్యాభి మముఁ దనియించుకొఱకు, నిట్టికావ్యాభి నిక రనియించుకొఱకు
నీమహామహుఁ జిరకాల • మిలను వెలయఁజేసి రక్షింపఁగా భక్తి • శ్రీకుఁ దలఁతు.

౫

పిదప సభ్యక్షమహాశయములు గంభీరోపన్యాస మొనఁగి సభ్యమహాశయముల నానంద
సాగరరంగ త్రంగఁడొలికలనూచి వెలయఁజేసిరి. ఇట్లు లీకృతసమర్పణమహోత్సవము
జయప్రదముగా సాగించి పాతశాలాప్రధానోపాధ్యాయులు మ-రా-రా-శ్రీ,
కే. యమ్. వేదాంతము, బి. ఏ., ఎల్. టి., గారు సభాధ్యక్షులకు సభ్యమహాశయ
లకుఁ గృతజ్ఞతం దెల్పుచు సుపన్యసించి యధ్యక్షులను గౌరేయాంబరమునను
విద్యార్థికి౯తశిల్పసమన్వితహస్తాలంకారభూతదండవిశేషమునను, దద్విద్యార్థికుకృత
వ్యాసవీత ప్రదానమునను సన్మానించిరి. రాత్రి యెనిమిదిగంటలకు సభ పూర్తియొందింపఁ
బడియె.

కృతజ్ఞత.

ఏతద్విషయమునఁ దొలుత ముద్రణముసాగ నెంతయుఁ దోడ్పడిన శ్రీశ్రీశ్రీ
రాజా వెలుగోటి సప్రజ్ఞకుమారకృష్ణయాచేంద్రబహదూరుబారును మ-రా-రా-శ్రీ,
పాణకా గోవిందరెడ్డిగారును దక్కుంగల మండలపాలనసంఘసభ్యమహాశయమును
సంస్మరింపదగినవారు. వారిసాయమే లేకయున్న నీముద్రణకార్యమే నెఱవేఱదు.
మఱియు భాషాధారకులు ఆశ్రితపోషణతత్పరులు నగు మ-రా-రా-శ్రీ, పావిల్ల
వేంకటేశ్వరశాస్త్రిలుగారు నాకృతజ్ఞతాపూర్వకవందనములకుఁ బాత్రులు. వారి
యనుగ్రహముననే నేనొకఁడనుగా గణింపఁబడుచున్న వాఁడను. వారిసాయ మపార
మనుటకంటె నెక్కుడువ్రాయుభాష నాకురాదు తరువాత నీయుత్సవము సాగింప
నవకాశముకలదా యని వ్రాసినంతనే యద్దాని కంగీకరించి ప్రయత్నించిన

మ-రా-రా-శ్రీ, సగురూరు నారాయణరావు, బి. ఏ., బి. యల్., గారును నటకచక్ర
 చక్రి మ-రా-రా-శ్రీ, టి. రాఘవాచార్యులు, బి. ఏ., బి. యల్., గారును వంద్యులు.
 ఈ కార్యభారమును శిరస్సున ధరియించి చక్కగా నిర్వహించి ఖ్యాతీగంచిన
 పురపాలకపాతశాలా ప్రధానోపాధ్యాయులు సుగుణమణిగణభూషణభూషితులు
 శ్రీమాన్ కే. యస్. వేదాంతము, బి. ఏ., ఎల్. /3/, గారు నానమస్కృతివితతి
 పాత్రులు. ఈ కార్యమునకు బ్రధానాంగమనబడుచది బీదలకన్నదానము దానిం
 జక్కుగా నెఱవేర్చి యంతట దృష్టినిొందక కృతీసమర్పణోత్సవసంకరముల నొసంగి
 వేదనాదపురస్కరముగ సుతస్సమునుసాగించి యమూల్యకౌశేయముల సన్నలంకరించి
 యానందించుచోను కారకరణబద్ధకంఠులు సంస్కృతాంధ్రభాషాకోవిదులు భక్తాగ్ర
 గణ్యులనగు మ-రా-రా-శ్రీ, వీట్లా శేషపుశ్రేష్ఠిగారు విశేషించి సుస్తవ్యులు. వారి
 కిని జిలుతప్రాయముగలవారయ్యు బుద్ధిని వృద్ధులై విద్యవిశ్వాసమున నలరారుచు
 నాకు బారితోషికమున నలరించిన మ-రా-రా-శ్రీ, బొన్నలగడ్డ వీరన్నశ్రేష్ఠిగారికిని
 దదనుజశ్రేష్ఠితల్లజులకును నాకృతజ్ఞత నేతన్దాలమున విన్నవించుకొనుచున్నాను.
 పెక్కుసంవత్సరములనుండి నన్నాదరించుచు నెన్నియోవిధములఁ దోడుపడుచు
 సమయ మొదవినపుడెల్ల వస్త్రముల సమూల్యముల నొసంగి గారవించు మ-రా-రా-శ్రీ,
 డబ్బు గోవిందరావు, బి. ఏ., గారు నాకు వంద్యులు. వీరుద్యోగమునుండి విర
 మించి వేదాంతగోష్ఠిని గాలముపుచ్చు భక్తాగ్రగణ్యులని మఱియొకసారి నమస్క
 రించెదను. వీతత్కార్యభారమునఁ గొంతపాలుగొని నన్నాదరించుటయే తవ్వాద
 రించుటయని భావించి వెలయు కావ్యతీర్థవిద్యా బ్రహ్మశ్రీ, రావాడ వేంకటరామ
 శాస్త్రిలుగారు నాకు వంద్యులు. మఱియు మ-రా-రా-శ్రీ, ఉన్నతపాతశాలపండి
 తులు సంజీవమూర్తి ప్రముఖకవివతంసులు నాకు నిరంతరమువంద్యులు. ఇట్లు లిప్ప
 ట్టున బల్లారిపురమహాశయాలకు నాకృతజ్ఞతం దెలుపుకొనుచున్నాఁడను. పరమేశ్వ
 రుడు వీరలకు నిరంతరాశోగ్యభాగ్యాదుల నొసంగి కాపాడుచుండుఁగాక. త్రిలింగ
 దేశమున నెల్లకాలము బల్లారిపురపరవిఖ్యాతి నిష్కళంకతుహినమయ్యాఱుని నీస
 డించుచు వృద్ధిచొందుచుండుఁగాక. ఈ గ్రంథముద్రణసమయమునఁ దప్పలుదిద్దుట
 లోనగు కార్యములకు నెంతయుఁ దోడుపడి కవియు గ్రంథపరిశోధకుడు సోదరుడు
 కడప పురపాలకపాతశాలయందుఁ బ్రధానాంధ్రపండితుడనగు చి|| కావ్యపురాణ
 తీర్థ విద్యాజనమంచి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మ కేతన్దాలమున నితోఽధికవిద్యాసం
 పదాయురారోగ్యములుగలుగఁ బరమేశ్వరు నెదనిల్చి యాశీర్వదించుచున్నాఁడను.
 ఆరాత్రి నేనొక్కడనయుండ నీముద్రణమునకిని పడునైదురజితముద్రికల గుప్త
 దానముగ నొసంగిన మ-రా-రా-శ్రీ, అయ్యగారి బుస్సెట్టిగారికి నాకృతజ్ఞతం దెలుపు
 కొనుచున్నాను. వీరు కణిణి వాస్తవ్యులు. ఆర్యవైశ్యులు. పరోపకారనిరతులు.
 నే నేగ్రంథమువ్రాయుచున్న వాడనని తెలిసినను దోడ్పడుచుందురు. వీరికి భగ
 వంతుడు సుఖసంపదగూర్చుఁగాక,

సాహసింది ధర్మవేత్తవలె నీగ్రంథమును వ్రాసినని తూలనాడక శిష్య వాత్సల్యమునిచి నాతప్పుల నెనుకి నాకుదెలిపి నామూలమునఁ జక్కఁబడఁజేయ మహనీయమతివిశేషభూషితులు కరుణానీరధులు నగు పండితాఖండలుల సంజలిబట్టి వేడుచున్నాఁడను. ఈసభాకార్యమును జక్కఁగా నిర్వహించి న న్నాశీర్వాదించిన మహావహోపాధ్యాయులు కళాప్రపూర్ణులు సుకవి సార్వభౌములు శతాధికగ్రంథ కర్తలునగు బ్రహ్మశ్రీ, శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారి నెంతయుఁ బ్రార్థించు చున్నాఁడను. నాలోపములమన్నింప సమస్తవిద్యత్కవిపఠంసముల వందనపూర్వక ముగఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడను. ఇంతకంటె విశేషించి వ్రాయఁదగిన విషయములు నాకులేవు. పరోపకారసంతతవ్రతుల నింతకంటెఁ బ్రార్థింప నక్కఱయు నుండదు.

ఇట్లు విన్నవించు విద్యత్కవిపాదభక్తుడు,

జనమంచి శేషాద్రిశర్మ.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

పీ ఠ క

బ్రహ్మశ్రీ, కావ్యస్మృతితీర్థ కళాప్రపూర్ణ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారు బ్రహ్మాండపురాణశ్రీమద్రామాయణబ్రహ్మపురాణాదులు పద్యాత్మకములుగా నాంధ్రీకరించియు, శ్రీకృష్ణాచారతత్త్వశ్రీరామాచారతత్త్వదులగు గద్యాత్మకకృతులు నిర్మించియు ఖ్యాతిగడించినవారనుట యాంధ్రలోకమునకు విదితము. శ్రీరామకృష్ణ భక్తులును మాతృభాషాసేవాలాలసులు నాంధ్రకవిత్వదీక్షితులు నగు శ్రీశర్మగారిపుడు నూతనముగాఁ దెలిగింది యాంధ్రపాఠకలోకమునకు సమర్పించిన యీమహాకృతి ధర్మసారరామాయణము.

తారకమంత్రమైన శ్రీరామనామ మెపుడు భూమిపై వెలసెనోకాని, అది నాటినుండి నేటిదనుక నొక్కరీతిగా భారతఖండమంతట భక్తులను గవలను బరవశులను గావించుచునే చచ్చుచున్నది. తొల్లి సుస్మృతమునందును, పిదప వివిధదేశభాషలందును బూర్వ లెందతో శ్రీరామచరితమును వర్ణించియున్నను, తరువాతి వారును వారితరువాతవారును గాలక్రమమున శ్రీరామగుణకీర్తనము నెన్నిభంగులనో కావించుచు వచ్చుచున్నారనుటయే తారకనామ మప్రతిమాన మనుచు దాని మహాత్వమును జాటుచున్నది. అందుకే మురియిమహాకవి యనర్హరాఘవమున నిట్లనియున్నాడు.

“యది ట్టుణ్ణం పూర్వై రితి జహతీ రావస్య చరితం,
గుణై రేతావస్థి ర్జగతి పున రన్యో జయతకః.”

రామకథాశ్రయములై యసంఖ్యాకములుగా నుదయించిన బహువిధకావ్యములమాట యటుండ రామాయణనామమున నావిర్భవించిన వెన్నో కనబడుచున్నవి, వినబడుచున్నవి. ఆనందరామాయణమనోహరకాండము, రామాయణము లెన్నియని ప్రశ్నించుకొని వాక్కిరామాయణము తరువాతవెలసిన యోగవాసిష్ఠహనుమ దధ్యాత్మ నారద లఘు బృహ దగస్త్య ధర్మసార వృత్తబ్రహ్మ భరద్వాజ శివ భరత దేవీ గుహ్యక మంగళరవి పులస్త్య విశ్వామిత్రసుతిశ్శ్రీ సుగ్రీవవిభీషణాది సంజ్ఞలవెలసిన ముప్పదిరామాయణములను జేర్కొని,

“ఏవం సహస్రశ స్సంతి శ్రీరామచరితాని హి,
క స్సమగ్ధోఽస్తి తేషాం హి సంఖ్యాం వక్తుం సవిస్తరమ్.”

అనుచు రామాయణములు వేలకొలది వెలసినవని వక్కాణించినది. ఇట్లు వెలసిన వన్నియు వసిష్ఠవిశ్వామిత్రభరద్వాజాదులపేళ్లే నమ్యులాయాకాలముల రచియిం

చినవని యూహించుచునుగాని, వేళ్లనుబట్టి నూవసిద్ధవిశ్వామిత్రాదులే తత్తద్రామాయణకర్తలని భ్రాంతిపడరాదు. బహువిధములైన యువపురాణములవలెనే యసంఖ్యాకములైన రామాయణములును, శ్రీస్తుభూర్వ మొకటిరెండుశతాబ్దములు మొదలుగాఁ గ్రీస్తుశక మాతేడుశతాబ్దములలోపల భిన్నభిన్న కాలముల నుదయించినవని నిరాశ్చర్యముగా భావింపవచ్చునుగాని, వీనిలో నేని ముందేదివెనుక యనువిషయముమాత్రమభేద్యము. వీనిలో నొక్కొక్కదానియందు భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యాదివిషయములలో నొక్కొకటి విశేషముగా వర్ణితమైనను, అన్నిటిలోను బ్రధానమైనది రామచరిత్రమే. అట్టి యాయుర్వాచీఫరామాయణములలోని దీధర్మసారరామాయణము. వీనికన్నిటికిని మూలము శ్రీమద్వాల్మీకిరామాయణము.

“వాల్మీకినా కృతం యచ్చ శతకోటిప్రవిష్టరం,
తత్సర్వేషామాదిభూతం మహామంగళదాయకమ్,
శేషభూతం చతుర్వింశత్యహస్రం ప్రథమం స్మృతమ్.”

అనుచు వాల్మీకిమహర్షి తొలుత శతకోటిగ్రంథమైన రామాయణము రచియించి, తరువాత దానికి శేషముగా, ఇరువది నాలుగువేల గ్రంథముతోడి శ్రీమద్రామాయణము నిర్మించిననియు, తక్కిన నానారామాయణముల కిది ప్రథమమనియు, వాయుపురాణాదులును, ఆనందరామాయణాదులును జెప్పునన్నవి. కాని, వాల్మీకి శతకోటి గ్రంథరామాయణ మొకటి మొట్టమొదట రచియించె నన్నమాట విశ్వాస్యము కాదు. అది రామకథామహాత్మ్యప్రశంసాపద్యము. ఈవాల్మీకిరామాయణము శ్రీస్తుభూర్వము పన్నెండవశతాబ్దిలో నుదయించిన దనుచు, దీనికాలము కథాసంవిధానము పాత్రాచితి మొదలగుబహువిషయములను నారచియించిన సుస్మృతవాఙ్మయచరిత్రద్వితీయసంపుటములో సవిస్తరముగాఁ జర్చించి నిర్ణయించియున్నాను. సర్వరామాయణజీవభూతమైన దీనియుదంతమును బాతసల దపలోకింతుంగాక. కాని, ఇందొక్కవిశేషవిషయము:—

వేదములకు దరువాత నూతనచ్చందోఽనతావస్తై యాచికావ్యమని ప్రశంసకెక్కిన వాల్మీకిరామాయణమున కితిహాస మనెడిమేరు పురాణాదిప్రసిద్ధము. ఇతిహాసపారంభోద్యోపదేశిక, అస్తిన్నాస్తే, ఇతిహాసః. అనగా గురువరంపరచే నుపదేశించబడుచువచ్చిన పురావృత్తమని యర్థము. వాల్మీకిమహర్షి, రామకథ నితిహాసమనుటంబట్టి యిది యతనినాటికే బహుపురాతనవృత్తమై యతనికి గురువరంపరచేదేశమునఁ దెలియవచ్చినదని భావింపవలెనుగాని, ఉత్తరకాండవృత్తాంతమును విశ్వసించి వాల్మీకి శ్రీరామునినాటివాడనిమాత్రము భావింపరాదు. మఱియు, ఋగ్వేదదశమమండల తృతీయసూక్తములోని

“భద్రో భద్రా సచమాన ఆగ్రా త్వస్వసారం జారో అభ్యోః ప్రశాన్తః,
సుప్రక్షేతద్వ్యభిర్గ్నిర్వితిష్ఠ సుశద్భిర్వర్తేభిరామమథాత్.”

అను తృతీయబుక్కున కొకానొకను సీతారామరావణవరముగా నర్థము చూపి, రామాయణకథ ఋగ్వేదమునకు బూర్వ మనెడియభిప్రాయము సూచించిరిగాని, యది సరిగాదు. వైబుక్కు, అగ్నిస్తవసూక్తములోనిది. శ్రీసాయణాచార్యులు దీని కగ్నివరముగానే భాష్యము ప్రాసరి. అదిగాక, పేద మకర్తృకము స్వయంప్రకాశ మనాది యనెడిపూర్వమీమాంసయు, వేద మీశ్వరప్రణీత మనాది. యపారుషేయ మనెడి యుత్తరమీమాంసయును, పేదమునకు దుష్పాత వెలసిన భౌతికసృష్టి లోని విషయమంద. నర్థింపబడియున్న సుతు కంగీకరింపుకదా! సృష్టిప్రతీకల్పము యథాపూర్వముగా సిద్ధమగుచుండును గావున బూర్వకల్పములోని రామోదంత మీకల్పము పేదములో సర్వత్రస్థైర్యుండుని గుర్తించుదురేమో కాని, ఈశ్వర నిశ్వసిత ముండు పేదమునకు గొప్పసుసూములై మార్పు లండుగట్టితిమేని దాని నిత్యత్వమునకే భగమునచ్చును. శ్రీరాము డశస్కంఠ యైనపు డతనివృత్తము పేదమున పర్వతస్థైర్యుండుట కాశ్చర్యమేమని యందురేమోకాని, శ్రీరాము డీశ్వరావతారముకాని సాక్షాదీశ్వరుడు కాదు. అదిగాక యతనివృత్తాంతమంతయు నుత్తమమానవచిత్తమై మన్యలోకిమును సాక్షాత్కరించుచుగా భావించుచున్నాము గాని, యదృశ్యమైన స్వర్గీయమనియో వైషింకియమనియో భావించుటలేదు. అందున నీశ్వర్యుగ మనునొముతో నిక పేదములోనిననుట పొసగద. కావున శ్రీరామకథ మనయనాహ కంఠంబు యున్న గాత్రమన్ను పొనిలేదుగాని పేదము లకు బూర్వమన్నచో నాత్మము రాకపోదు.

శ్రీరామకథ యెప్పటికని తెలిసిననేమి తెలియకున్న నేమి? వార్తీకినోట వెల సినయది లోకమునకు ముఖ్యుక పేదమైనది.

“పేదవేద్యే వరేపుంసి జాతే దశరథాత్మజే,
వేదః ప్రాచతసా పసిల్సాహద్రామాయణాత్తనా.”

అనుచు బొంశరీర్వీరపురాణాదులు దానిని పేదముగా స్తుతించినవి. అందులకు గారణ మండు పర్వతమైనరామచాత్రిమే. స్రష్టామితార మునైశ్వరముగా నెడనెడ నాత్మమాయాలీలం జూపుచు శ్రీకృష్ణుడు భగవంతుడ నెడెభక్తిభావమును బ్రాజ్ఞలోకమునకు గలిగించినది. శ్రీరామహరి మట్లుగాక, యుత్తమమానవ శీల మెక్కువగా జూపుచు సజ్జనులకు రాముడు భగవదవతారమనుబుద్ధి పుట్టించి నది. పితృవాక్యవచిపాలనము, భ్రాతృప్రేమము, వకఃత్వీనత్రము, శిష్టరక్షణము దప్త

సంహారము మొదలుగాగల ధీరోదాత్తనాయకలక్షణములే యతఁడు సత్త్వమూర్తి ధర్మస్వరూపుఁ డనుటకు హేతువులు. ఆసుగుణసంపదచేతనే యతఁడు జగదుదాహరణమైన యుత్తమమానవపాత్రమయ్యు జగదారాధ్యమైన భగవదవతారమయ్యెను. అందుచేతనే వసిష్ఠవిశ్వామిత్రాదిమహర్షులతనిని బైకి శిష్యునిగా భావించినను మనస్సున దైవముగానే స్మరించిరి.

మహావీరుఁడు మహాదారుఁడైన శ్రీరాము నట్లు సకలసద్గుణపుంజముగా భగవద్భావగంభీరముగా నభివర్ణించిన వాల్మీకిరామాయణ మాధారముగా నుదయించిన బహురామాయణములలో నధ్యాత్మ వసిష్ఠరామాయణాదులు కొన్ని రామ కథచాటునఁ బరతత్త్వమును బోధించినవి. వాల్మీకిరామాయణమందు హ్యంగ్యముగా నున్న ధర్మము నీధర్మసారరామాయణము వాచ్యముగావించి తనపేరు సార్థకముగావించుకొన్నది. ఇందు సీతారామాద్యుత్తమపాత్రముల యెల్లమాటలందును సమాచరణయోగ్యమైన ధర్మము మూర్తీభవించి గోచరించుననుటయే యిందలివిశేషము. ఇక గ్రంథవిస్తరమేల?

గ్రంథవిషయమూ జగత్ప్రసిద్ధము. గ్రంథకర్తయగుశర్మగారా త్రిలింగదేశమునకుఁ జిరపరిచితులు. శర్మగారికవిత్వము ధారాశుద్ధిగలిగి మృదుమధురముగా నుండుననిచెప్పట సిద్ధకథనము. విశ్రాంతిగోరుచున్నవయస్సులో భక్తిశ్రద్ధలతో నింతవెద్దగ్రంథము నిర్మించుట యాంధ్రభాషభాగ్యము. భాషాభిమానులందఱును దీనిం జదివి, స్వయముగా భక్తులై భక్తులకు రామకథామృత మిట్లు పంచివెట్టుచున్న శ్రీశేషాద్రిశర్మగారియుద్యమముచు సార్థకముగావెంటు గాక.

విశాఖపట్టణము, }
14-9-37 }

మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి,
ఆంధ్రవిశ్వకలాచరిత్రకలాశాలాసంస్కృతాంధ్రాధ్యాపకుడు.

శ్రీ

న వీ న స మా లో చ న

లోకోపకారమే భగవత్సేవ. అది యెఱింగియేకాజోలు మహర్షులు భావి
కాలముడలంచి, యందలమానవుల తత్త్వమరసి, యిది చేయఁదగు కార్యమని నిశ్చ
యించి పరమాత్మ యొక్కనిశ్వాసరూపములని, వానిఁగాంచిన వేదములఁ బురస్క
రించుకొని స్మృతిపురాణోపహాసములనురచించి మనకుఁ బ్రసాదించిరి. ఆమృహనీయు
లిక్కార్యముం జేయఁజుండురే నింతకేమైయుండుమో చెప్పఁదరముకాదు. ఆవి
మానవులఁ జక్కఁదిద్దఁజాలు ననిరి. వేదశాస్త్రములు కథారూపములుగామఁ జదు
వరుల నాకర్షింపఁజాలవని యెంచియో, సామాన్యు లవానిని జలింపఁజాలరనియో,
యందలి ధర్మసూక్ష్మములనే గథారూపములుగ వ్రాసిన నెల్లరుఁ జదివి తత్సారమును
గ్రహింతురనితలంచియో, పురాణోపహాసములను రచించిరని యూహింపవచ్చు.
కావ్యసృష్టికి గడంగినవారిలోఁ దొలుతఁ బేర్కొనఁదగినమహనీయుఁడు వాల్మీకి
మహర్షియని పెద్దలభావము. ఇవ్వహాముని ముఖకమలనిరర్థభవినీస్మృతమకరంద
ప్రవాహమే రామాయణము. దీనిమహత్త్వమును బలువురు పలువిధముల వక్కాణిం
చిరి. చతుర్యేదము లందుఁ గలవనిరి. కాదిది చతుర్యేదసారమని కొందఁ జెబిరి. ఎట్లైన
నేమి? ప్రజల కాధ్యాత్మికసముఖము నిడఁజాలి భువనవర్షమునకుఁ బ్రపంచకవాఙ్మయ
మునం దధికగౌరవము స్వీకరించిన గ్రంథరాజిలో, నిది మొదటి దన్నఁజాలు.

అట్టిరామాయణము చేనభాషయందుండుటచే నెల్లరకు సుబోధముగామి
మహాత్ము లితరభాషలకు దాని మార్చిరి. తెనుఁగున శ్రీరామచరిత్రములు పెక్కులు
గాన్పించుచున్నవి. భాషాంతరీకరణమున నొక్కొక్క రొక్కొక్కపద్ధతి నవలంబించి
వారివారికిం దోచినట్లు వ్రాసిరి. కాని మూలమునకు సరియగు భాషాంతరీకరణము,
లేయకటిరెండోఁ గలవు. అందు గోపీనాథరామాయణము, ఆంధ్రవాల్మీకిరామాయ
ణము, ఆంధ్రశ్రీమద్రామాయణము లని చెప్పవచ్చును. ఇందేదిసరియగుభాషాంతరీ
కరణ మనుట ప్రస్తుతముకాదు.

ఈరామాయణములలోఁ గడపటిది యగునాంధ్రశ్రీమద్రామాయణమును
రచించినవారు కావ్యసృష్టితీర్థులు, కళాప్రపూర్ణులు నగు నభినవాంధ్రవాల్మీకి
బ్రహ్మశ్రీ, జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారు. వీరాంధ్రలోకమునకుఁ జిరపరిచితులు. వారిం
గూర్చి నేఁ బొగడ్డపాలముఁ ద్రొక్కక ప్రకృతము వారిచే రచింపఁబడిన యీశ్వరి

రత్నాకరమున నాకు దొరకిన గుణరత్నములనే పాఠకలోకమునకు గాన్కగా సమర్పించుటానితి.

వీరికాకారులు దొలుతఁ గవిచరిత్రాదులం దెలుపు టాచారమయ్యు గ్రంథ కర్తలు నెఱజూగటచే దమగ్రంథములన్నిటియందును దమచరిత్రమును, దాము రచించిన గ్రంథనామమును గ్రమముగ వ్రాసికొని భావికాలపుఁజిక్కులం దొలచి కొనిరి. కాన నే నప్పనికిఁ గడంగలేదు.

ఇమ్మహాకవులు శ్రీరామచరిత్రము నెంతసంగ్రహించి వ్రాయవలెనో అంత సంగ్రహించియు, ఎంతవెంచివ్రాయవలెనో అంతవెంచియు రెండుకార్యముల నీవఱకే నెఱవేర్చిరి. మరలఁ జరివితచర్యణముగ నీరామాయణవచనకేగడంగు టేనరసమని పలు వురకు శంక గలుగకపోదు. ఆసంశయనివృత్తికే యీదిన్నివీతిక.

శర్మగారు తొలుతవ్రాసిన గద్యసంగ్రహరామాయణము బాలురకే యుపయుక్తము. రెండవదియన్ననో మూలమును వాఖ్యానాభిప్రాయములనుగూడ గర్భిక రించుకొన్న విపులపద్యగ్రంథము. రామావతారతత్త్వవచనము నట్టిద. ఇయ్యవి మూలముం దొరయుటచే స్వాతంత్ర్యమును గోలుపోయినవి. కవి తాఁ దెలుప నెంచిన సవ్యవయము లన్నిటికందుఁబోటు దొరకదు. కాననే కథను సంగ్రహించియు, సందేహముల విమర్శించియు, పాఠకులసౌలభ్యముకొఱకు బద్యములుగా నుండుట మేలనియెంచి వెండియుఁ గడంగిరచించిన దీ

ధర్మసారరామాయణము.

ఇందలికథ రామాయణకథయే. కాని అందందుఁ దాము లోకులకుఁ దెలుప నెంచిన సవ్యవయముల కనుగుణముగఁ గొంత మార్చిరి.

ఈకృతినిర్మాణమునందు వీరిముఖ్యోద్దేశము లివియని నాయల్పమతికిం దోచిన వానినిం దెలిపెద.

1. చరాచరాత్మకమైన ప్రపంచమంతయుఁ గర్తమునకు లోఁబడినది. కర్తము ననుసరించి శరీరము, దాని ననుసరించియే వాంఛలు. కర్తమునుబట్టియే సుఖదుఃఖాదులు. దానిఁ దిరస్కరించి పో నెంతవారికేఁ దీఱదు. విధియన్నను, గాలమన్నను నదియే. అదియ దైవమని వెక్కుతావుల సిద్ధాంత మొనర్చిరి. ఇందులకు—

బాలకాండము 32, 247, 48, 49, 220, 221, 224, 411

అయోధ్యాకాండము 354, 351, 356

ఆరణ్యకాండము 142 నుండి 146 వఱకు 339, 342 నుండి 355, 420, 421 వఱకు

కిష్కింధాకాండము 43 నుండి 55 వఱకు, 203 నుండి 227 వఱకు

యుద్ధకాండము 388 నుండి 96 వఱకు 869

పై పద్యముల నుసిన వీరి కర్తాసక్తి తెల్లమగు.

2. హరిహరసరసిజానములు ప్రకృతివశంగతులు. ఆమెయే సర్వకారణకర్త్రి. ప్రకృతిసంస్కరమునఁగాని పరాత్పరుఁడు కార్యక్షముఁడు గాఁజాలఁడు, ప్రకృతిపురుషుల కవినాభావసంబంధము, పరాత్పరున కేరూపమో ప్రకృతికి నద్దియే రూపము, శబ్దమునుబట్టి లింగ భేదమేకాని వస్తువునుబట్టికాదు. రూపమంతయుఁ బ్రకృతిమయమే. అన్ని మతములును శాక్తమున నంతర్భాతములే, ఎల్లరుశాక్తులే, యనుటను జచ్చించి తత్త్వముఁ దెలియక మతద్వేషములుపుట్టించు స్వర్ణాక్షణభైరవోపాసకుల యవదేశములను దూలఁగొట్టిరి. కనుఁడు.

బాలకాండము 324, 325, 627, 662 వఱకు

ఆరణ్యకాండము 502, 517 వఱకు 717 నుండి 724, వఱకు 733

సుందరకాండము 623, 24, 25 వఱకు

యుద్ధకాండము 855, 860 వఱకు

3. శివకేశవులకుఁ దారతమ్యము లేదు. ప్రకృతివశంగతుఁ డగుటచేఁ బరాత్పరుఁడు త్రిగుణమయుం డనఁబడును. అత్తఱి నతని సత్వరజస్తమోగుణములచే సరసిజానహరిభాలనేత్రులుద్భవించి సృష్టిస్థితిసంహారకార్యములఁ బ్రపంచక్షేమము కొఱి కాచరితురు. అంహాక్కడల్పుఁడు వేఱొక్కఁ డధికుఁ డన వీలులేదు. వారిలో నెవరికార్యము జరగకున్నను బ్రపంచస్వరహితములు సాగవు. లోకసృగ్రహార్యము వారొండురుల ధ్యానింతురు.

బాలకాండము 492, 495 వఱకు

అయోధ్యాకాండము 532, 568 వఱకు

యుద్ధకాండము 921, 932 వఱకు 910, 919 మఱియు 934

4. యోగము. యోగాభ్యాసమున మనోనియతిఁ గాంచిగాని భగవంతుఁ జూడదరముకాదు. యోగి అందఱకంటె నుత్తముఁడు. అతనిమేన విషమువ్యాపిండు. అగ్నిదహింపడు. అతని కసాధ్యకార్యములులేవు. అలవడని సిద్ధులులేవు సమయమతమే యోగమతము. అల్పఫలప్రదమగు బాహ్యపూజ (విగ్రహారాధనము) గావించు వాఁడు యోగి కాఁడు. యోగి సర్వసమత్వముగలవాఁడు. భక్తి, కర్మ, జ్ఞానములు మూడును జేరినఁగాని సంపూర్ణఫలము నీఁజాలవు. అది యన్యోన్య్యాశ్రయములని నిరూపించి భక్తి యొక్కఁడున్న ముక్తియున్నదని బోధించు దొంగదాసుల పల్కుల గర్హించిరి. చూడుడు.

బాలకాండము 478, మరల 481 నుండి 506

అయోధ్యాకాండము 357, 375 వఱకు

ఆరణ్యకాండము 133 నుండి 136

కిష్కింధాకాండము 284, 285, 303 నుండి 310

సుందరకాండము 47, 51 వఱకు

యుద్ధకాండము 842 నుండి 852 వఱకు 904

ఇందివి ముఖ్యములని చెప్పఁచుచును. తక్కినధర్మవిశేషములు లేవనరాదు. కథననుసరించి సమయము చిక్కినపుడెల్ల పెక్కునీతులను, ధర్మములను, మంత్రతంత్ర రహస్యములను, జక్కగఁదెలిపియే యున్నారు.

సనాతనాచారతత్పరులును, లోకజ్ఞానసంపన్నులును బహుశాస్త్రవేత్తలునగు శర్మగా రిప్పటియత్యాచారములు సమంచితములుగావని నిరూపింప నిందుఁ బ్రతివ్రతా ధర్మములును, స్త్రీల నిత్యకృత్యములును, వారికిఁగల స్వాతంత్ర్యములను, సతీయందుఁ బ్రతి యనుపదగు సద్భావమును, సతిపతు లెట్లున్న సంసారమున నానందసౌఖ్యములు గలవనుటనుగుఱించి యుపన్యసించిన తావులఁ గాంచి యువయువతీజనంబు లవ్వానిశిరంబులధరింతురే నిహపరంబులఁ బరమసౌఖ్యములం బడయు టబ్బురమే?

బాలకాండము 443 నుండి 450 వఱకును 467 నుండి 474 వఱకును, 603 నుండి 624 వఱకును

అయోధ్యాకాండము 5 నుండి 12 వఱకును, గలవానిఁ దిలకింపుడు.

సీతనమ్మికై రామునిగుఱుతులు చెప్పఁబూనినమాటల కేవలము “త్రిస్థిరస్త్రి ప్రలంబశ్చ” యని మొదలిడి సామన్తమునంతయు నప్పజెప్పక, సదాచారము, కృతజ్ఞత, సత్యము, వినయము, ఆస్తిక్యత, పౌరుషము, త్యాగము, మృదుత మొదలగువానిఁ బ్రశంసించుచు నివిగలవాడును, దుర్మతి, దుస్సంగత్య, దుర్వ్యయదురాచారదుశ్శీలాదులం దెగడుచు నవిలేనివాడును, శ్రీరామచంద్రుడని తెలిపిన ఘట్టమునుబరికింప స్ఫులిపురాణతాత్పర్యములెల్ల నొక్కచో నిక్కవివరు లెట్లుచేర్చిరో బుద్ధిమంతు లూహింప నవకాశముగలదు. ఇట్టివిషయములెల్ల విస్తరించి చెప్పఁజేయికావ్యముయొక్క ముఖ్యోద్దేశమనియుఁ తెల్లముకాకమానదు. రామావతార తత్త్వమున నివియెల్ల నిచ్చోడేర్ప వీలులేదు.

రా వ ణు డు.

ముక్తికొఱకు సీతాపహరణమును గావించెనే కాని కాముకుడై కాదు. ప్రకృత్యుపాసకుడు సనత్కుమారునిబోధ మలుపనివాడు మహాభక్తుడు జ్ఞానియే కాని మూర్ఖుడు కాడు.

ఆరణ్యకాండము 714, 724 వఱకు

సుందర కాండము 272, 351 వఱకు గమనింపుడు.

ఇవిగాక, జంతుహింసనుగూర్చి సుందర కాండము 57 నుండి 75 వఱకు
వినయము లేనివాఁ డింద్రుడైన నశించునని సుందర కాండము 104, 117 వఱకు
ఉపాసకధర్మములనుగుఱించి అయోధ్యా కాండము 630 నుండి 648 వఱకు
గంగా ప్రభావము శిష్టాచారశాస్త్రాచారములనుగూర్చి
బాలకాండము 521, 526 వఱకు
శైవవైష్ణవాదిషణ్ణతతత్త్వమునుగూర్చి
బాలకాండము 669, 711 వఱకు
ఆశీర్వాదప్రభావమునుగుఱించి -
కీష్కింధాకాండము 269, 279 వఱకు

భగవద్ధ్యానకాలము ఉపాసనాభేదములు, తపస్సిద్ధులు, ఆకర్షణము, అస్త్రలంభ
పద్ధతులు, తనధిదేవతులు, తత్ప్రయోగోపసాహాయములు, శాబరమంత్రములు, యక్షిణీ
దేవతలు, అభిచారహోమము, వీనింగూర్చి

సుందర కాండము 436, 457 వఱకును

యుద్ధ కాండము 109, 127 వఱకును 182 నుండి 193 వఱకును 405, 424
వఱకును 541 నుండి 558 వఱకును 789, 900 నుండి 904, 959, 977 వఱకు విపుల
ముగఁ జర్చించిరి.

శాంతి ప్రయోగము, భావనాబలము, మంత్రసిద్ధి, బీజాక్షరములు, మనుసిద్ధికై
జపహోమాదులు మొదలగువానింగూర్చి

కీష్కింధాకాండము 370 నుండి 383 వఱకును
సుందర కాండము 626 నుండి 645 వఱకును

జిత్తగింపుడు.

ఓషధులయొక్క ప్రయోజనమహత్త్వతత్త్వములనుగుఱించి
యుద్ధ కాండము 462 నుండి 479 వఱకు

గమనింపుడు.

అకార్యములంగూర్చి సుందర కాండము 83 నుండి 92 వఱకును జూడనగు.

ఆ ది త్య హృ ద య ము.

తనకొక హేత్వంతరములేనిపరాత్పరుఁ డాదిత్యుని గొల్చెనన్న నవ్వనివా
రుండరు. కాన నయ్యది ప్రక్షిప్తమని దూలనాడుమహాత్ములకు సుత్తరమిఁబడిన
ఫక్తిగాంచుడు. ఇందాదిత్యునిమహిమానువర్ణన మతిశ్లాఘ్యము.

యుద్ధకాండము 737 నుండి 757 వఱకు

రావణావధానంతరము శంకరుడు రామునకు దశరథునిగనఁబఱచుటయు నతనికి బూర్వస్మృతియుండుటయు సుతాదులపై వ్యామోహముండుటయు గలదాయని నవనాగరికు లులికింపి ప్రశ్నింతురేమో యని యుద్ధకాండము 863, 64, 65, 66 వఱకు సమాధానమును వ్రాసి 867, 68 పద్యములలో, చచ్చినవారు మరల జనించుట లేదు. కర్తము లేదనివాదించు పాపండవతము నిరాకరించి 869 లో కర్తగతిందెలిపిన భాగమును గాంచఁడగు.

ఇట్లు లాయాఁయితావులగలసార మేమని చర్చించి సప్రమాణములుగా యథామతి వ్రాసి కృతినామము సార్థకమగునటులు శ్రీశర్మ గారు తమపాండిత్యప్రకర్షము గనఁబఱచి పాఠకులకృతజ్ఞతకు బాహులైరి.

ఇందన్ని ధర్మములునుగలవా? ఈశ్వరిశ్రమమున లోకమున కేమేమేలుగలదా? యనరాగు. ధర్మములన్నియు నింక లేకున్నను సకలధర్మముల సార మింగుఁగలదనియే నానవ్వుకము. ఇక లోకమునకుమేలుగలదా? యన్నఁ గొందఱకై నఁగలదుకదా? యనుటయే సదుత్తరము. కర్మగతులంబు మనోగతులు తాముమాఱుచుండు. దాన నొక్కనిచిత్తమునకు నచ్చినమార్గము నింకొక్క డీపడించుటయు, దాని వేటొక్కఁడాడేపించుటయు, మఱియొక్క డద్దానిఖండించుటయుఁ జూచుచునే యున్నవారము. కాన దానికై వెంచివ్రాయుటే!

సత్కర్మములు నలుపుటచలఁచ బుణ్యముకలుగును ధర్మాచరణముచే జితశుద్ధి లభించుటేగాక పరమపదంబునకుఁ బరంపరాసాధనంబగును. అర్థకామంబులు ధర్మ విరుద్ధముగ ననుకూలముగనుండునటులు పాటించవలయు. పురుషార్థచతుష్టయమును బడసి సుఖించుటకై మానవులు కాలానుగుణముగను వర్ణాశ్రమానురోధంబుగ ననుష్ఠింపవలయువిధుల నన్నిటని విపులముగఁ దెలుపు వేదశాస్త్రపురాణేతిహాసముల యొక్కసారాభిప్రాయ మీధర్మసార రామాయణమని మఱియొక్కమాఁ అనుటకంటె నింకొక్కమాటఁ బలుకఁజాల.

ఇక నిందలికవిత్వముంగూర్చి నాలుగుమాటలు. సంస్కృతాంధ్రములయందనమానపాండిత్యమును గడించి, శ్రుతినయనత్రిభాగగోచరులై, మంత్రఖండసర్వస్వ వేత్తలై, యోగశాస్త్రమర్తజ్ఞులై, వేదాంతము నభ్యసించి, స్మృతితీర్థులై, తెనుగున ననేకకృతు లీవఱకె వ్రాసి యశోవిభూషితులగు వీరికవనమునుగూర్చి నే నేమి వ్రాయఁగలను? గ్రంథమంతయు శాంతరసమునఁ బెనుపొంది శృంగారబరములేక, సర్వథా ద్రాక్షపాకవిలసితమై, ఓజఃప్రసాదమాధుర్యాదికావ్యగుణముల విలసిల్లి, సాత్వతీప్రధానమై సహజానర్గళధారాఽరిశోభితమై మొదటినుండియుఁ జివరవఱకొక్కపోలిక గతిస్థలనముం బొరయక నివ్వబిల్లుచుఁ జదువరుల డెందమున కఘితా

నందముం గూర్చుచున్నది. వేదాంతవిషయములను, ధర్మసూక్ష్మములను, మంత్రాది శాస్త్రరహస్యములను దెలుపునట్లులందుఁగూడ నిరక్షరకుటులుగాక భాషాజ్ఞాన మే మాత్రమైన నున్నవారికిఁగూడ సుబోధమగునట్లులు బెడంగుగఁ దిద్దినపద్ధతులఁ గాంచిన వీరికవితానైపుణి యెట్టిదో తెలియకపోదు.

ఇచ్చహసీయు లేటేట నిద్దటిద్దట నిక్కికృతకన్యలఁ గాంచు టబ్బురముఁగొలుపు. ఇప్పటికే పలువురు జామాతలైరి ఈనత్సరమునకుఁ గలివిలాసముతో నిద్దలుకన్యలై రేమొ. ఇంతకే విరామముఁగల్పింప వలనుడనట్లున్నది. శర్మగారి కప్పుడే గర్భ దోహదలక్షణములు గాన్పించుచున్నవి. పురుషపుంగవులయ్యి వీ రీఖలముగాని

సంతానముఁ బడఁగూలెట్టులని శంకనొందఁబనిలేదు. వీరుశాక్తులనిగదా లోపల భావము. లింగభేదము శబ్దమునుబట్టియేగాని వస్తువునుబట్టి కాదనికూడ వీరిమత సిద్ధాంతము. కాననేపురూపమొందినవీరు ప్రతినత్సర మిట్టిసుగుణకలాపలఁ గూఁతులం గాంచుచున్నారు. కానికొను “మృష్టాన్నమితరేజనాః” యనుపంక్తికిఁజేరినవారము మనము మహోత్సవములం దది తృప్తక జరగుగదా? కొఱంతయేమి?

ఇందలిశంకలు—

సముద్రమును త్రొలిచు హనుమదు మార్గాయాసమునయింపఁ బొమ్మని మహేపాం ద్రుఁడు వైసనానునిబురికొలిపినఘట్టమున హనుమజ్జననాదికకథను గిష్కింధాకాం డము 290 నుండి 414 వఱకు నిర్మూలఁడు దెలుపుచు కాలవిలంబముఁగావించుట సమయజ్ఞతయలోపమేమో? యనుకొని. తుద కిట్లు నిర్ణయించుకొనఁగలిగితిని. ఇది కథాప్రధానముగాప్రాయఁబడినదికాని నీతులనుని స్తరించుచున్నటే యీకృతిముఖ్యోద్దేశము. అట్లుగుట దీనికి దోషమేల పోనగు? పోనగునందులేని భారతసంహితలోని పదునెనిమిదధ్యాయములగీతగల పట్టున కగుసమాధానము దీని కేటి కన్వయింపక పోవు నని తనిసితిని.

మైనాకదర్శనము, సురసాగమనము, సింహికాహననములనుమూఁడును శ్రీమ ద్రామాయణమున సుందరకాండాదినిర్ణయఁబడియుండ నిందేటికో కిష్కింధా కాండాంత్యమునఁ జెప్పిరి. ఈమార్పుచే గలుగుప్రమాద మేమియూ గన్పడదని నాయూహ.

ఇత నిక్కవిచంద్రులకైలి నింకొకచిహ్నాడక మాననయితిగాదు. గలిచెడక బిగువుదప్పుక భావశబలతగలిగి రసస్పృహకములై నినుపారిసవీరి కటపయవద్యము లిందుఁ బొందుపలచెడ. అవియొ నీలి నువదేరించునట్టివానినే దడవెడ.

చ. పురుషుఁడు తానె కర్తనని • పొంగుచు నుండును జ్ఞానహీనశక్

బరశివుఁ డీతఁ డజ్ఞుఁడు ద్విపాదములందు లులాయమంచు దా

నరయుఁచునుండుఁ గర్తమనునదియు ముందుగ మోచ్చరింపకే
తరుస ఫలాశిఁగూర్చును సభంగురకత్తిని బొల్పు నద్దిరా!

బాల. కాం. 83

చ. ఒకతటి మోహవేగమున • నొక్కనిపల్నిని బట్టుకొన్న వే
తొకతటి స్వీయదారల మహోద్ధతి నొక్కఁడు బల్చిబట్టి యీ
ద్వ్యునుచు బోవుచుండఁ గనుచుఁ దపియించుచు నుండఁగావలె
బకబకనవ్వి డెయుగురుఁపాతక మేడ్వంగఁజేయుఁ బిమ్మటన్.

బాల. కాం. 188

చ. పురమునఁ బల్లెలందు రఘుపుంగవుఁడౌ యువరాజు; తన్నహం
బరుదుగఁ జెల్లు రేపె యనునట్టిమవార్త చెలంగెఁగాదె! య
త్తరుణమునందు విఘ్నమెది • దాల్చొనునే విరమింతు నంచు నె
వ్వరు వినఁ బల్కలేదుగద • భాస్కరవంశపయోధిచంద్రమా!

అయో. కాం. 379

ఉ. ఎక్కడ నేర్పుకొంటివొకా • యీపలుకుల్ సహజన్! యెవ్వరే
నిక్కడ నిట్లుపల్కుమని • యీతెఱంగుతయు నేర్పలేదుగా
ముక్తున కెంతొచాయఁగను • బోఁదగు నన్నసనాతనోత్తిసి
వొక్కపుడేని విన్నయట్లు • లూహయె కల్ల దదేమిచిత్రమో!

అయో. కాం. 405

ఆ. నిన్నఁగాక మొన్న • నీవు జన్మించితి, వింకలా భవాధి నెట్లు మున్ది
వంశగుంపినావో • భావించఁగాఁజాల, బెద్దవాకంటె బెద్దవైతి.

అయో. కాం. 406

సీ. బొముమడిఁగాంచినఁ • బొక్కులాకములెల్ల, నితఁ దేమిచేయునో • యింక ననుచుఁ
గనులు త్రిప్పినయంకఁ • గడగడవడఁకుదు రమరు లెల్లరు నేమి • యగునో యనుచుఁ
జనునమ్ము సాగింపఁ • భయపడుచుండురు, మునులెల్ల నెవనిజంపునో యటంచు
నడుగిడఁబూనిన • యంత వడంతును కేషుఁదేమగునొక్క • చిక్కులనుచుఁ

గీ. నడవి నడుగిడ వ్యావ్రుదు • లడలు వీని, యాకలికి నేది యాహారమగునో యనుచుఁ
ప్రళయకాలాంతకుండె యీ!వపువుదాల్చి, వచ్చినాఁ డని తలఁతురు • వనదివిజులు.

అరణ్యకాం. 83

చ. కరణము ఖడ్గధారగను • గర్తమిత్రమతుండుగా భయం
కరదితిజాంగనాభిమతఃకర్తము మేతువుగాఁగ సర్వని
ర్తరతుభమే ఫలంబుగను • సాగను దచ్చు)తివాసికైకనం
హరణము సాక్షిమాత్రుఁ డగునప్పర మేతునిచెంత నత్తటిన్.

అరణ్య. కాం. 421

చ. ఓరులకు సాయమే నయితి • నొక్కపుడే నొకహనిచేయ నె
వ్వరికిని దవ్వకాల మిదివచ్చె నదెట్టులా నాకు నంచు బా
మరులు తలంక్తు పూర్వజనిఁవక్తృతకర్తఫలంబె యిద్ది యి
క్కరణినిమార్చె గాలము నింకక వగపేలని యెన్నఁడొక్కఁడున్.

కీష్కింధ, కాం. 14

- క. భవమిచ్చిన నైశ్వర్యంబున దీర్ఘాయద్యాయమునను • బొలుకువుగాకం
చును దీవించెడుకాల్పువఁచనములు ఫలియించు బెట్టు కన్నతులారా ! కిష్కింధ. కాం. 273
- ఉ. తావియెలేనిపుష్పము నిశంబినిలేనిగృహోత్తమంబు న
ద్భావములేనికల్కుఁ ఫలభారవినయ ముగాని భూరుహం
బేదిధి కందనట్టి బహుఁ శేష్ఠదకర్త మునాగ సర్వభూ
తావితథానుకంపఁగన • నట్టిగుణావళి నిష్ఫలంబెయ్యో. సుందర. కాం. 63
- ఉ. చిత్తము కాంతమైనయెడఁ • జేతులు నవ్వినయంబు నెప్పుడు
స్తత్రతఁ గాంచుఁ జిత్త మణుఁమాత్రము నిల్వక యాగుణంబుపా
దుత్తలపాటునొందు; మఱియొక్కయుదాహరణం బిఁకేల న
ర్వోత్తమమంచుఁ జెప్పటయె • యొప్పుగ దావినయంబ గట్టిగన్. సుందర. కాం. 112
- క. కాకులను జంపి గ్రద్దలయాకలిఁ దీర్పంగ గోరునటు లుత్కృచం
బేసేని దానం బిడు పలుగాగుల జెండాడ నెంచు • గమలదళాక్షి ! సుందర. కా. 291
- చ. తనపని కన్యకార్థసముదాయము హాని గనంగఁజేయుచున్
ఘనత పహించుకార్య మదిగాఁ దలపోయుచు నుబ్బుచున్ దనం
గనుఁగొన నీపడించునొరు • గాంచి హసించుచునుండు త్రూరచి
తుని దలపోయ రాదనుచు • బోఁచెడు నంచు వచించు నిచ్చులన్. సుందర. కాం. 293
- లే. గృహిణి ప్రాచీనపద్ధతిగ్రహణతత్పర శక్తముననుండ మాన్వించిరారు దాని
వలన సత్ఫల మం చొగిఁబలుకు త్రూరమతిని గన్నెత్తిమాడ నేమాడ్కిగ నను. సుందర. కాం. 325
- చ. జనులకు వెన్న మృత్యువు పొసంగ వసించియె యుండు దానిని
గనుఁగొనఁజాల లేవ్వ రదికాలమురాఁ దనమూర్తి జూప వ
చ్చును; త్సణమైన నిల్వదగుఁచొప్పును గాంచదు కర్తృసంగతిం
గొని చనువానికిఁ ఫలముఁగూర్చు స్వకంత్తతలేదు దానికిన్. యు. కాం. 230
- చ. అరిగెద యుద్ధభూమికిఁ జయం బొదఁగూర్పఁగఁ బోరువాడ నే
మరలి భవత్పదాబ్జముల • మస్తకమానఁగఁజేసి మ్రొక్కి ఘోరసం
గరమును జెప్పఁగల్గుదునో • కాలభటుల్ పిలువంగ వారిలో
నరుగుదునో యెఱుంగ మనఁమారఁగ మ్రొక్కెదఁ గొఁగిలింపుమా. యు. కాం. 276
- మ. చిరకాలంబుగ నన్నుఁ బెంచితివి; లఱిష్టీసత్కృపం గల్లన
ట్టరయం జాలితి; వింతదాఁక నిను నేనర్థింప నెద్దాని నే
దరుణంబిది దురంతమైతగుట నార్థంబేదియే గోరఁగాఁ
బురికొల్పిన్ మది కౌఁగిలింపు మదియే • పూర్ణార్థ ము చెన్నెదన్. యు. కాం. 277
- ఉ. అందఱకంటె దానధికుఁడై మఱి యందఱు తానెయయ్యుల దా
నందఱియందునుండి యెఱుఁగెనను ద న్నెఱుఁగంగ రానిదో

చందమున శ్రీ లంగుచు నఃసంగతరూపుఁడు తానెయోచు నొ

ప్పుడగియుండు వాడు ననుఁ బొరువ మొప్పుఁగఁ దాఁకుఁ గావుతన్.

యు. కాం. 362

చ. కలఁచుగ వచ్చునయ్య! యిటుఁ తమ్ముఁడు కందుచు వల్కులాజినం

బుల ధరియించి నాశోకుఁడు భూరితరంబగురాజ్యసంపదల్

గలుగఁగ వీడి నన్ల నెడుకాంక్షల తెప్పలువాయుఁ జాడఁగాఁ

దలఁపక వాని నిందు సుఖభావములతో వసియుంచు తోసఖా!

యు. కాం. 884

చ. భనమున కానవుని యన్మృతంబులు వల్కుచు సాధుకార్యముల్

పనివడిఁ బాడుచేయఁ బలుఁబాములకైన సహించి యత్నముల్

పొనరించి యవ్వి నెగ్గినఁ బ్రామోదమునొందెడు శుంఠలున్ మహా

విషయముచూపి సత్కృతికిఁ విఘ్నముచేసి హసించు దుర్మతుల్.

యు. కాం. 1021

ఇట్లే వ్రాయఁదలచిన మానదగినపద్యము లీకృతిఁ గాన్పించవు. విస్తరభీతిచే విరమింపవలసినదే.

ఇప్పురమలాక్షణికుల కావ్యముంగూర్చి వ్రాయఁదగునంశము లింకను బెక్కులున్నను, వానినన్నిటిం దడవి చర్చింప నుభయభాషావేత్తలగునంతర్వాణులకుఁ గాక నాయట్టి జడమతి కేలసాధ్యమగు? నాయల్పమతికి గోచరించిన విషయములఁ దడవితి. తాకుఁదెలియక మానినవానిని బాతకలోక మెఱింగికొని నన్ను మన్నించుఁగాక!

గ్రంథోత్పాదకులు శేషాద్రిలు, ముద్రాపకులు వేంకటేశ్వరులు, మహాత్మవ కర్తలు రాయలసీమవాసులు. దేని కిడఁగొంత? ఎల్ల కాలము నిట్లే జరపుచుంట కేతత్కార్యత్రయకర్తల కతులై శ్వర్యాయురారోగ్యములఁ బ్రసాదించు బరమేశ్వరు నొక్కపరి మనజంజాతమున ధ్యానించెద.

ఇందు నాయసామర్థ్యముచే గలిగిన ప్రమాదాదులను దోషజ్ఞులగుపెద్దలు మన్నింప వినయముతోఁ బ్రాంజలింగూర్చి యింతతో విరమించెద.

ఓం శాంతిః.

బేవినహల్లి.
ఈశ్వరాశ్వయుజ బహుళ
౧౦ భాద్రపదమాసము
28-10-1937.

ఇట్లు,
విద్యవృత్తచరణదాసుఁడు,
క రణ ము కృష్ణ రావు.
శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

విషయసూచిక.

బాలకాండము.

విషయము.	పుట.
కథారంభము	1
రాజవర్ణనము	2
తైకను దశరథుఁడు పెండ్లాడుట	3
దేవతలు బ్రహ్మతో రావణునిదుండగములఁ జెప్పట	20
దేవతలు వైకుంఠమున కరుగుట	24
వసిష్ఠుఁడు దశరథునకు శ్రీరామునిమహిమ తెలుపుట	36
శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణసహితుఁడై మునివెంట నరుగుట	39
శ్రీరాముఁడు తాటకను వధించుట	41
విశ్వామిత్రుఁడు రాముని విచారించుట	44
శ్రీరాముఁడు మారీచనుబాహులతో యుద్ధముచేయుట	47
విశ్వామిత్రుఁడు శ్రీరామునకు శివధనుస్సునుగుఱిచి తెల్పుట	48
అహల్యకాపవిమోచనము	50
గౌతముడు శ్రీరాముని నుతించుట	53
శ్రీరాముఁడు హితములఁ చెల్పుట	54
గంగానదీమహత్త్వము	59
శ్రీరామలక్ష్మణవిశ్వామిత్రులు మిథిలఁజేరుట	62
శ్రీరామాదులు జనకునియజ్ఞభూమి జేరఁబోవుట	63
జనకుఁడు శ్రీరామునకు శివధనుస్సును జూపుట	64
హరధనుర్బంగము	66
జనకుఁడు సీతకు ధర్మములం చెల్పుట	69
విశ్వామిత్రకృతరామస్తుతి	77
కాండాంతము.	86

అయోధ్యాకాండము.

సీతారాము లయోధ్యలో నుభయముండుట	87
దశరథుఁడు పౌరులతో నాలోచించుట.	90
శ్రీరామునకు దశరథుఁడు ఐట్టాభిషేకమునుగురించి తెల్పుట	94
శ్రీరాముఁడు సీతతోఁ బట్టాభిషేకవిషయము చెల్పుట	95

విషయము.	పుట.
తై క దశరథుని పరము లడుగుట	97
శ్రీ రాముడు తండ్రినిఁజూడఁ గైకగ్రహణమున కరుగుట	98
తై క శ్రీ రామునకు పరములను చెల్లుట	99
శ్రీ రాముడు సీతతోడను దమ్మునితోడను నడవి కరుగుట	100
భరతుఁ డయోధ్యకువచ్చుట	101
తై క భరతునకుఁ దనకార్యముం చెల్పుట	102
భరతుఁ డన్ననుజూడ నరణ్యమున కరుగుట	104
గుహుఁడు నై న్యముల సిద్ధపఱచుట	105
భరతుని గుహుఁ డాహ్వానించుట	107
సామిత్రి భరతాగమనము రామునకుఁ జెప్పట	110
రాముఁడు సామిత్రికి హితోపదేశముచేయుట	111
రాముఁడు తండ్రికిం దర్పణముచేయుట	116
శ్రీ రాముని భరతుఁడు రాజ్యముఁజేయరమ్మని కోరుట	119
శ్రీ రాముఁడు భరతునకుఁ గర్త సిద్ధాంతమును చెల్పుట	121
భరతుఁడు శ్రీ రామునితోఁ దనవిష్టమముఁ చెల్పుట	124
జాబాలి రామునకు ధర్మముల చెల్పుట	130
శ్రీ రాముఁడు జాబాలికి నుత్తరం విచ్చుట	134
జాబాలి శ్రీ రామునితో విన్నవంబునీయుట	137
వసిష్ఠముని శ్రీ రామునకు ధర్మోపదేశముచేయుట	139
శివభూషోపదేశము	„
వసిష్ఠముని రామునకుఁ ధర్మములఁ చెల్పుట	145
రాముఁడు వసిష్ఠునకు ప్రత్యుత్తరము చెప్పట	148
భరతుఁ డడవులకు వత్తుననుట	149
రాముఁడు భరతున కుపాసకధర్మములఁ చెల్పుట	150
భరతుఁడు పురికరుగ నొప్పుకొనుట	154
దండకారణ్యవర్ణనము	159
కాండాంతము	166

ఆరణ్య కాండము.

విరాధకాపమోక్షము	169
శరభంగమునిచరిత్రము	178
రాముఁడు లక్ష్మణున కుపాసనమహత్వ మెఱింగించుట	180
సీతకు రాముఁడు స్వాభిప్రాయముం చెల్పుట	186

విషయము.

పుట.

మాండకర్ణి పృథ్వాంతము	...	187
రహిబలవర్ణనము	...	189
శ్రీరాముడు దగస్త్యోత్తమమున కరుగుట	...	191
జటాయువు రామునితో సంభాషించుట	...	198
కాలమహాత్మ్యవర్ణనము	...	200
శూర్యణఖవచ్చుట	...	203
రాముడు సౌమిత్రి కప్పటినిమిత్తములఁ జెల్పుట	...	208
భారాదులు యుద్ధమునకువచ్చుట	...	210
శ్రీరాముడు తమ్మువకు గర్తవ్యములఁ జెల్పుట	...	214
రావణుని శూర్యణఖ పుగిలొప్పుట	...	221
రావణుడు మంఠిచునకడ కరుగుట	...	227
సౌమిత్రి రాక్షసమాయ యని రామునకుం జెల్పుట	...	231
సన్నాస్థినివేషమున రావణుడు సీతకడకు వచ్చుట	...	235
జానకి రావణునకు బదులిచ్చుట	...	237
శ్రీరామలక్ష్మణులు సీతను వెదకుట	...	240
జటాయువు సీతవార్తం జెల్పుట	...	241
కపింధము క్షిప్రధానము	...	245
రాముడు తమ్మునకుఁ దపానియమములఁ జెల్పుట	...	249

కిష్కింధాకాండము

సుగ్రీవుడు రాముఁ గాంచి భీతిల్లుట	...	253
హనుమంతుడు రాముం గానఁజేపుట	...	254
సుగ్రీవుడు రాము నుపదేశంబు నాలకించుట	...	257
వాలిసుగ్రీవుల తొలియుద్ధము	...	259
తార వాలికి సాతము తెలుపుట	...	261
తారకు వాలి ప్రతివచనం విచ్చుట	...	262
శ్రీరాముడు వాలిని వధించుట	...	264
వాలి రాముని ప్రశ్నించుట	...	265
శ్రీరాముడు వాలికి సదుత్తరము విచ్చుట	...	267
వాలి రాముని నుతించి కర్తవ్యముం జెల్పుట	...	270
శుగ్రీవపట్టాభిషేకము.	...	271
శ్రీరాముడు సుగ్రీవునకు సంసారయాత్రావర్ణనం జెల్పుట	...	273
సుగ్రీవుడు వానరులఁ బంపుట	...	275
పంపాతి వానరులకడకు వచ్చుట	...	277

విషయము.

అశీర్వాచశ్శేలములను హనుమంతుడు డెలింగించుట	...	280
నముద్రుడు మైనాకుని హనుమంతునకు సాయపడఁబఱపుట	...	281
హనుమజ్జననము	...	282
హనుమంతునకు దేవతలు వరములిచ్చుట	...	285
భావనాశక్తి	...	289
మరన హనుమంతుని బ్రశీలించుట	...	295
హనుమ సింహికం జంపుట	...	297

సుందర కాండము.

హనుమంతుడు లంకను జంపుట	...	300
యోగమహత్త్వము	...	301
అహింసాతత్త్వము	...	305
అకార్యములు	...	308
విషయమహత్త్వము	...	310
హనుమ దేవతలచేడుట	...	312
హనుమ జానకిం గాంచుట	...	315
ధ్యానకాలము	...	317
సీతారావణసంభాషణము	...	318
శ్రీజట స్వప్నముం చెల్పుట	...	321
సీతామహత్త్వము	...	322
హనుమంతుడు శ్రీరామునిగుణములం చెల్పుట	...	327
సీత హనుమంతునితో సంభాషించుట	...	337
సీత హనుమంతునకు శిరోరత్న మిచ్చుట	...	341
అస్తవిద్యోపాసన	...	343
హనుమ వనభంగముచేయుట	...	348
ఇంద్రశిర్ష హనుమ బంధించితెచ్చుట	...	350
హనుమ రావణునకు హితము చెల్పుట	...	355
నిధిదానండు రావణునకు నీలిచెల్పుట	...	356
హనుమకు సీత యెక్కి బాధకలుగకుండఁజేయుట	...	363
శాంతిక్రయోగతత్త్వము	...	364
అంకాదపానము	...	367
అంకానగతేంద్రానగ్రకం	...	368
హనుమలు మధువనముఁ గొట్టగొట్టుట	...	371
రావణుడు సాగరుఁ బ్రార్థించుట	...	373

విషయము.

పుట.

యుష్ఠకాండము.

అథ యుష్ఠానము	...	377
యక్షిణీదేవతాప్రభావము	...	386
సుగ్రీవరావణయుద్ధము	...	390
యుద్ధారంభము	...	392
రాత్రియుద్ధము	...	"
ఇంద్రజిత్తు రామలక్ష్మణుల నాగపాశబద్ధులజేయుట	...	393
గరుత్మంతుడు వచ్చుట	...	395
నాగపాశప్రయోగవిధి	...	396
ధూమ్రాక్షుడు మృతినొందుట	...	398
కుంభకర్ణుని మేలుకొలుపుట	...	400
కుంభకర్ణుడు రావణునకు హితముఁదెలుపుట	...	403
కుంభకర్ణునియుద్ధము	...	408
రాముఁడు కుంభకర్ణుం జంపుట	...	410
అలికాయుండు మృతినొందుట	...	413
పౌరుషమునకంటె దైవ మధికము	...	419
ఇంద్రజిత్తు బ్రహ్మాస్త్రమున రామాదుల మూర్ఖులఁజేయుట	...	420
అభిచారవోమరహస్యము	...	421
ఓషధులమహత్త్వము	...	427
వానరులు లంకం గాల్పుట	...	430
ఇంద్రజిత్తు హోమముచేసిన ద్వి రామాదుల నొప్పించుట	...	431
ఇంద్రజిత్తు మాయసీలన జంపుట	...	434
మాయాసీతావధరహస్యము	...	436
చైత్రనికుంభిలాప్యతాంతము.	...	437
దేవతావర్ణఫలములు	...	438
విభీషణుఁడు లక్ష్మణునిఁబంప రామునిజేడుట	...	"
మూలబలముల రామమూర్తి దునుమాడుట	...	444
రావణుని రెండవయుద్ధము, లక్ష్మణమార్గము	...	448
రామరావణులనుహానం గ్రానుము	...	453
అగస్త్యుని యాదిత్యహృదయమును రామున కుపదేశించుట	...	458
ఆదిత్యహృదయతత్త్వము	...	"

విషయము.	పుట.
రావణుడు శరీరమువదలుట	... 461
రావణుని సత్త్వము	... 464
విభీషణపట్టాభిషేకమహోత్సవము	... "
సీత శ్రీరాముని జూచుట	... 465
శ్రీరాముడు సీతను బరిక్షించుట	... "
సీత సదుత్తరములిచ్చి యగ్నిం బ్రవేశించుట	... 467
అగ్నిదేవుడు సీతను శ్రీరామున కర్పించుట	... 470
అగ్నిపరిశోధనరహస్యము	... 471
ప్రకృత్యుపాసన	... 472
శంకరుడు దశరథుని రామునకు జూపుట	... 473
విమానముసూత్తము	... 478
రాముడు శివలింగముఁ బ్రతిష్ఠించుట	... 479
భరద్వాజాశ్రమమున రామాదులు నిలుచుట	... 485
తపఃప్రభావము	... 486
హనుమంతుడు గుహువకు భరతునకు రామునిరాకఁజెల్పుట	... 488
శ్రీరామచంద్రపట్టాభిషేకమహోత్సవము	... 491
రామరాజ్యము	... 493
ఫలస్తుతి	... 495

శ్రీ ర స్తు.
శ్రీమత్తిరుమొదలై నమః.
శ్రీధర్మసార రామాయణము

—ॐ ఇష్ట దేవతాస్తుత్యాధికము. ॐ—

- శా. శ్రీమాయాపరికల్పితాంగము జగద్రాజ్యవృద్ధిదంబై కృపా
ధామంబై వెలయంగ మానస మిలకఁగ రైకరక్షోల్లస
త్కామంబై కనుపట్టఁ జూపుగుమి భక్తవ్రాతవాంఛాప్రదా
నామేయాకృతిఁ గాంచ నొప్పు జగదంబాధారు సేవించెదన్. 1
- మ. జలజాతుం డని శంకరుం డనుచు విజ్ఞానాంగుడౌ బ్రహ్మయం
చెలమిం బల్కుచు నిష్టదైవమని యెంతే భక్తిమై నెవ్వనిం
గొలువం గల్గిరా సజ్జనుల్ మతవిధుల్ గూడంగ నాదైవగుణ
లలితాకారుని రామచంద్రుని నిరాలంబుఁ భజింతుఁ మదిన్. 2
- ఉ. ఏయెడ నెట్టికార్యముల నెవ్విధి లోకహితైకకాంక్షచే
జేయఁగ నొనా రూప మెదిలఁచెకొన నొనా తలంచి యట్టులే
మాయతనుఁ శరీరిగ నోమర్పగఁ దత్ఫలమెల్లఁ గూర్చి ని
ర్తాయుఁ డనంగ వెల్లు మునిమానససద్గుడు రాముఁడోముతన్. 3
- మ. కమలావాస యటంచు వాణి యనుచుఁ గాత్యాయనీదేవియం
చమితానందముమీఱ జాతమతధర్మార్థాభిప్రయక్షి నితాం
తము దన్నుం గొలువంగ వారిదగుపుణ్యం బెన్ని వాంఛాప్రదా
నమునం బ్రోచుచు నుండువిశ్వజననిఁ నారాయణిం గొల్చెదన్. 4
- ఉ. సుందరి యన్న పేరు కడుఁబోద్యముగఁ గనుపట్ట మానిరా
ద్భృందము హృత్సరోజమున నెంతయు భక్తిని నిల్చి కొల్వ నీ
శుం దనశక్తిరూపయుతి శోభిలఁజేయుచు జ్ఞానదాత్రియై
యెందును జూడఁ దాన యయి యేర్పడకుండు పరాంబ నెన్నెదన్ 5
- చ. అనుపమసత్త్వయుక్తిని గోరాంగులిమంజునఖాళినుండి కం
జనయనపంచకద్వయము సుభవ మందఁగఁ జేసి దుష్టులౌ
దనుజవరేణ్యులం దునిమి తద్వరగర్వము మాయఁజేసి మిం
చిన శివకామసుందరి భజించెద భూతనయాకృతిఁ మదిన్. 6
- సీ. మాణిక్యనిర్మితవీణాస్వనామోదపీయూషవారాశిఃపృథులవీచి
కాడోలికాకేళిః గాంచుచు గేయచక్రశతాంగసంస్థితః గాంచి యులరి

యాశ్రితసంరక్షణాద్యతిః బెంపొంది భవ్యనీపాటవీవసతిః గాంచి
మంజులవాక్ష్పాధిశమమున నెంతయు మించి మాహేంద్రనీలసమానకాంతి
తే. భాసమానాంగమునఁ దగిఁ పాదపద్మ, నఖరభామిలితాదిత్యసాధ హరిహ
రాదిమకుటమణిద్యుతి యగుచుఁ దనరు, శ్యామలాదేవి నిల్పుత నామదిఁదమి.7

సీ. సత్త్వగుణంబు రజస్తమోగుణములు నొగిఁ బ్రధానంబులై యుండ లోక
రక్షణసృష్టులు శిక్షయు ననుకార్యములు ముఖ్యవృత్తులై చెలఁగుచుండఁ,
జక్రంబు వేదంబు శాతశూలము కార్యసాధనములుగా నెసంగుచుండఁ,
శ్రీవాగుమాఖ్యలఁచే మించు శక్తులు కార్యభారంబుల నెవ్వహింప
తే. సమ్యక్తబ్రహ్మశివులను నాహ్వాయములు, ఖ్యాతి మించఁ ద్రిమూర్తుల నఖిలలోక
భారవాహుల మాయ యేర్పడ సృజింప, నలరు నాలోకనాథుల నాత్మఁ దలఁతు.

చ. ఉరమున వక్త్రపార్శ్వముల నొప్పుగ నిల్చి రమాసరస్వతీ
గిరివరజాతలన్ననుడి కీర్తిదమై తగనూహ వాక్కు శౌ
ర్యరమ నొసంగుచు హరిస్తోయంభువు శూలిని గార్చడక్షతం
బరినుతిఁ గాంచఁ జేయుగుణభాసురలక్ష్ భజియింతు మాతలన్. 9

చ. మతిని దలంచినంతనె సోమ స్తవిధంబుల నంతరాయను
తలి పాదచూపకుండఁగ నితాంతదయామతి నాశ్రితాళికా
ర్యతతుల సాగఁజేసి ప్రమోథాధిపవర్చుడుగాఁ జెలంగుదై
వతము గణాధిపాహ్వాయము నభద్రదమున్ మని నిల్చి కొల్పెదన్. 10

ఉ. దైవము రోషముం గనఁగఁ దాఁ గృపఁ గాచును శిష్యుని గురుం
డావిధి రోషముం గనిన యప్పుడు దైవము పూన్కిమీఱఁగాఁ
గావగఁ జాలఁ డంచు విధిశాండముఁ దెల్పెడు నట్టిసద్గరుం
బావనుఁ గొల్తు రాజ్ఞి కులవార్ధిసుధాంశు సృసింహయజ్ఞసున్. 11

మ. శ్రుతిసేత్రం బననొప్పు జ్యోతిషమునా శోభిల్లుకాస్త్రంబు ము
వ్వితముల్ గాఁగ మహాపకారకముగాఁ జేర్తాంచుదానిక దమి
సుతుగాఁ గన్గొని నేర్పినట్టిగుణభూషణ్ శిష్యసంతానను
వృతునిక వేంకటరామదైవవిదు సేవింతున్ హృదబ్జంబునన్. 12

మ. వనవాసంబున ధర్మసంహితతపోవాంఛక శ్రుతిప్రొక్షక
ర్షనికాయాచరణప్రమోదమున వైరాగ్యంబునన్ సర్వరూ
పనిమగ్నత్వకళావిభూషణలసత్పాదాంబుజధ్యానని
ష్ఠను బెంపుంగనుభూనివర్చుల నమస్కారంబులం గొల్పెదన్. 13

చ. పతి భగవంతునట్లు తలఁపందగి తద్ధితవర్తవంబున్
ఊతిని బ్రసిద్ధి గాంచి గుణసింధువులై తగి శాపమీయ న

ద్వితగులకుండఁ ద్రిప్పదగుఁ ధీవిభవంబు చెలంగ శీలభూ
పితలయి వెల్లు సాధ్వలకుఁ శ జేసెన నంజలి శక్తిమీఱఁగన్.

14

చ. ఇనుఁ గుదయింపకుండెడు నీదేమదుదారతఁబలంబుచే
నని పలుకంగఁజాలి త్రిదశాధిపు లెల్లరు వేడఁ బ్రీతిచే
దనఁదగువూన్కిమాని ఊతధర్మము వృద్ధినిగాంచఁజేయఁ బూ
నిన యనసూయ లోనయిన శ నిర్మలమానసలక్ భజించెదన్.

15

శ్లోక వి స్తు తి. ౧౯

చ. తనవదనంబునుండి కవితాతనయామణి యుద్భవిల్లి భూ
మినిగలపాఞ్జాలముల శ మేదురశక్తిని రూపుమాపి వే
దనిచయతుల్యతం గనుచుఁ దానలకారంగఁ బుట్టఁ బుట్టి స
స్తునియియి యుప్పు నాదికవి శ భూతహితాత్మునిఁ బ్రస్తుతించెదన్.

16

చ. నరులకు మేలు గూర్పఁగ మనంబున నెన్ని శ్రుతిత్రయంబునం
బరఁగిన యర్థపారమును శ భారతముం దిముడించి దేవతో
త్తరమును గొల్పుఁద్ధతులఁ దద్దయుఁ దెల్పఁ బురాణరాజినిం
గరుణ రచించినట్టి మునీకాంతుని వ్యాసుని సన్నుతించెదన్.

17

చ. జనభయదాశ్వుతిం బొలిచి శ శాతకృపాణముఖాయథాళి హ
స్తనికరమందుఁ గానఁబడ శ దానవసంహరణప్రయత్నముల్
కనఁబడ నుండుకాళికను శ గమ్రతమాంగముఁ దాల్చి కోర్కూలే
మని యడుగంగఁ జేసినమహాత్ముని గొల్పెదఁ గాళిదాసునిన్.

18

చ. శ్రుతిహితముల్ కులార్హములు శ శుద్ధఫలంబులు నైనకర్మముల్
జతనము మీఱఁజేసి కవిసంతతిమేః యనంగఁజాలి దే
వి తన కితండు భక్తుఁ డని శ వెల్లడిచేయఁగఁ బొల్పు సత్కవి
మతి భవభూతినాఁ జెలఁగుమాన్యుని నిల్పి సతంబు గొల్పెదన్.

19

చ. లలితపదాభిసంధికి నీలం దనయంతటివాఁడు లేడనం
బొలిచినదండి సాధుకవిపూజ్యుని, నిర్దరభాషఁ గ్రక్కి యెం
గిలిగ నొనర్చి యెక్కుడగుశక్తి గడించిన బాణు నికనుం
గలకవిపద్యులం గొలుతు శ గాఢతదీయకృపం గనందమిన్.

20

ఉ. నన్నయభట్టునాఁ దెలుఁగునాటను వాగనుశాసనుండుగ
నెన్నికఁ గన్నవానిఁ గవు శ లివ్విధిః బేర్గనఁజాలువారవే
యన్నతలంపుగల్గి తను శ నన్యహమ్మక స్థరియింప నొప్పన
భ్యున్నతశక్తిసంయుతు మహాత్ముని దైవమటంచుగొల్పెదన్.

21

చ. తెలుఁగుకవిత్వ మిట్టిదని శ తీర్పును జెప్పినయట్లు శారతం
బరఁగఁజేసి బ్రహ్మ యనునాహ్వాయముం గూర్జరపూర్వ మీ

- యులఁ దనయంతఁ దన్ను వరియింపఁగఁ జొల్పెడు తిక్కయజ్ఞుని
ర్థలహృదయుఁ స్వకర్తృరతుమాన్యతముఁ భజియింతు భక్తిచేన్. 22
- ఉ. భారతేశభాగము నోపారమతి ప్రతిభావిశేష మొ
ప్పార రచించి పెక్కులు మహాకృతు లుర్వర సత్కవీశ్వర
స్ఫారనుతిం గనందగిహపద్ధతిఁ బూన్చి నొనర్చి శంభుపూ
జారతి గాంచి మించు కవిసత్తముఁ గొల్పెద శంభుదాసునిన్. 23
- చ. మనసున నుక్తికాయములమార్పను నద్దియె లేక యేకతం
గను నటు లూహ సత్య ముపకారమునాఁదగునవ్వి యేర్పడం
దనయెదతప్పి రాముఁడు ముదంబున వాసముచేయఁ బొల్పుపో
తనకవిచంద్రు భాగవతతత్త్వవిదుఁ భజించెదన్. 24
- చ. పలికెడుపల్కు లన్నియును శ్రీ బద్ధజురాణి వచించినట్లులై
వెలయ వివశ్చిదోఘము, కవిప్రవరుల్ విమలాత్మవాక్కుధో
ర్వుల నవగాహముఁ సలిపి మోదభరంబున విస్తృతాంగులై
చెలఁగుచునుండఁ బొల్పు కవిశేఖరు నైషధకర్తఁ గొల్పెదన్. 25
- సీ. సోమనాథుని గవిసోముని గోవియాడి కవితాపితామహాభ్యాసగన్న,
యలసాని పెద్దనార్యమణిని బ్రార్థించి పనుచరిత్రగ్రంథశర మొనరిచి,
స్థిరయశంబును గన్నశ్రీరామరాజభూషణునిఁ జిత్తంబున శ్రీ సుస్తరించి,
మృదుతమపదయుక్తసదమలకవితావినిర్మితి విఖ్యాతినెఱిఁ ఘటించి
తే. తనరు నాముక్కుతిమ్మన శ్రీ మనసునందు, నిలిపి యర్థించి ధూర్జటినిం దలంచి
తక్కినట్టి మహాకవిత్వల్లజలకు, నంజలిఘటించువాఁడ భక్త్యతీతయమున. 26
- చ. జననివలెఁ స్వభాషను బ్రశాంతమనంబునఁ గొల్పుచుండుటే
జని ఖలియింపఁజేయుటని శ్రీ చక్కఁగ నప్పి మహాప్రబంధర
త్తునికరయుక్తిఁ గొల్పు నధునాతనసత్కవులఁ భజించెదన్
మనమునఁ గృష్ణమూర్తి ముఖమాన్యుల భూరిదయాంతరంగులన్. 27
- క. అని యిప్పదేశతాప్రార్థనముం గావించి గురువారముల భక్తి
గోవియాడి సాధులకు వందనముం గావించి భక్తితాత్పర్యములన్. 28
- మ. సురభాషం గృతీకర్తలై యశమునఁ శ్రీ భిల్లువిదవ్విత్కవీ
శ్వరులఁ భక్తిని సంగరించి సురభాషం దల్లిగా నెంచి యు
ర్వర భాషాతతి మేటివనా తెలుఁగునఁ గ్రంథాలి నిర్మించి కీ
ర్తిరమం గాంచినసత్కవీగ్రుల నర్థి వేడి హృష్టుండనై. 29
- చ. స్మృతులఁ బురాణరాజముల శ్రీ జిత్తమునం గలసంశయంబులఁ
సతము నడంచు నయ్యుపనోషణులఁ జక్కఁ బఠించి సారమీ

వితమని సంగ్రహించి యవివేకిత నిష్టమురీతిఁ బోవున
జ్ఞతతిఁ దెల్పువేడుక యెసంగఁగ నొక్కకథాచ్ఛలంబునన్. 30

చ. తెలుపుట మేలటంచును మఱిదిం దలపోయుచు విశ్రుతంబుగా
నిలఁ దగు రామచంద్రకథయే యగు దీనికి నర్హమంచు ని
మ్మలగ్రహించి తత్కథను బొందుగ నయ్యయితావులందు నే
ర్పలవడఁ జేసి యొక్కకృతి పర్యవేక్షణఁ జేయఁగ నిశ్చయించితిన్. 31

ఁ. ఇక్కలికాలమం బెన్ని యో ధర్మముల్ నామమాత్రములుగ బహు నిల్చి
యున్నవి; మఱి వినాశశోన్మఖము లగుచు గొన్నియున్నవి నిల్చియున్నవియును
జక్కనియోచారసరణి నొండక యెట్లొ జరగుచున్నవి వానిసారమొంత
వ్యత్యయం బగు నిర్ణయముఁ గాంచుచున్నది కావున మంచిమార్గమున దాని
తే. బామరులమానసములకుఁ బట్టఁజెప్పఁదలఁచినాడఁ గథాభాగములను సుంత
మార్చి యట దీనికి జోటురూర్చినాడ, నైఁదగఁదెద్ద లీనాదుఁడవలతకును. 32

క. తెనిగించితి రామాయణమును మున్నే కాన నందుఁ బోలుచుకథల మా
ర్చినవాడ సుంత యీధర్మనిచయముం బొందుపలుప బొందుపఁదగున్. 33

తే. మంచియుద్దేశమనుచుఁ గర్తములభక్తి, మంత్రజపమును దేవతామండలముల
భావన మొనర్చుపద్ధతిఁ బరమపురుషు, ధ్యానమును జేయువిధి యోగధర్మములను.

సీ. స్త్రీపురుషుల కనుఁజేయనదాచారముల నిక నెన్ని యోభూరిఫలద
ము లగుమార్గంబులఁ దెలుపుచు ముఖ్యకథాభాగమును మౌనోత్పల్లజమత
మున కవిరుద్ధముగను సాగునట్లుగ వ్రాసిన మేలన్న భావ మూని,
కృతి రచింపంగఁ బూనితి సాధుమతులార! రామాయణమున ధర్మంబు లివ్వి
తే. గలవె యని ప్రశ్న చేయక కలియుగమున, నిట్టివే యుండఁదగునంచు నెన్ని నాడు
యత్ను మిది సార్థముగ వెలయంగ నాశిషముల నిడుదురుగా కది సాజమగుట.

ఁ. రామచరిత్ర మిద్ది కవిరాజులపాలితి కల్పచృక్షమే
యా మఱి పాపతులశకలాళిఁ బ్రజ్వలదగ్ని తుల్యమే
యా మునివర్యసంతతికి నాత్మను ధ్యానముచేయ నర్హమాఁ
గామముఖారివర్ణవనశర్మశభూరికుఠారధారయా. 36

ఁ. అట్టిచరిత్ర మూతగ మహాత్ములవాక్కులచొప్పు దెల్పఁగా
నుట్టిపడంగఁ జూచుచు మహాన్నతపుణ్య మొసంగఁజాలుచుక,
గుట్టెఱుంగంగసేక తగి కొర్రు లొసంగుచు బాపపంక్తి బోఁ
దట్టుచు వెల్లుచుండు స్మృతిధర్మములం దెలుపంగఁ బూనితిన్. 37

సీ. మాంత్రికులము మేము పయత్రతంత్రంబుల గార్యసిద్ధి నొసంగఁగలమటంచు
దెలుపుచు శిష్యులవలన విత్తముఁ గొంచు హాయిగా వర్తించునట్టిఖిలు

- చేతకు బోవంగఁ శ జేటువాటిల్లెడునంచు బ్రాచీనదోవాలయముల
నుద్ధరింతుమటంచు శ సుర్విసురులకు మార్గమునఁ గష్టంబుల శ గలుగకుండ
ఆ. నన్న మిడుదు మంచు శ నధ్యగులకుఁ దృష్టయడఁగ శీతలజల శ విండుదుమంచు
ధనముఁ గూర్చుచుండఁదాంభకులను నమ్మఁజేటు గలుగు నంచు శ జెప్పఁ దలచి.
- క. శ్రీరామునిచరితంబున, నేరీతిక వీని జేర్ప శ హితమగునో యం
చారసి యయై త్రాపుల, గోరియె చొప్పించినాడఁ శ గోవిదులారా! 39
- క. అరసి సదాచారంబుల, నురుశుభఫలదంబులంచు శ నొగిఁ దెల్పుచు ని
ర్భరదుఃఖదంబుల దురా, చరణంబుల నిట్టివంచు శ జాటితిఁ జూడి. 40
- సీ. కలికాలమున మంచితలముల నొందంగఁదపముఁ గానలనుండి శ ధర్మయుక్తి,
నొనరుప శక్య మేట్లుఁపొందినం గాకయుండుటఁ దలచి యత్కృత్యమమఖ,
మంచు గీతాశాస్త్ర శ మనువదించినయట్లుపాసనయే మహాఫలనమంచు
నది యిష్టదేవతాన్యసివిజదూషణరహితమై యుండుటే శ విహితమంచు,
- తే. బరమ తత్త్వంబెకారణాంతరముననిటు, లేన్ని యోరూపములఁదోచునెద్దియందుఁ
దనమదికి నొప్పియుండు నాదాని నెన్ని, జపము చేయంగఁదగునంచుఁబాలఁబూన్కి.
- క. పునరుక్తిత యనుదోషంబునకుఁ గుఱి నొదునంచు శ బుద్ధి నెఱిగియున్
జను నిట్లు చెప్ప దానక, గన నగునత్ఫల మటంచు శ గాటపుఁబూన్కిన్. 42
- క. మరలక మరలక దెల్పితి, గురుతరధర్మజ్ఞు లొటఁ శ గోవిదు లీనా
యరయమి మన్నింపకపో, వరటంచెడఁ గల్గుతలఁపు శ బలిమి గడఁగితిన్. 43
- క. కనుకం బునరుక్తిత యిం, దనూనమోదావహంబె శ యగుఁ బెద్దలకం
చును విశ్వసించినాడక, జనులకు మేలొదవఁ జేయుచందం బగుటన్. 44
- తే. ఇదియె యీగ్రంథమును రచియించుపక్కియిందు నెందైనఁ గన్నడు శ నెల్లదోష
ములను పైరింపఁ బ్రార్థింతు శ బుధుల నెల్ల, సహనమది వారి కెన్న నైజంబె యగుట.

— భాషోపాసన. —

- సీ. స్వప్నవేషభాషలయందు నభిమత మొప్పియుండందగు శ సుర్విన్యెల్ల
వారల కదె సదాచార మనందగు నద్దియే లేదేని శ యంప్రియుగశ
ఁకుపులే యని పిల్వలబడఁదగుదురు సదాచారమూలముననె శ సంపదతగుఁ
గావున వానిని శ గడఁగి పూజింపనో భాష విద్యాధిదేవత యయి తగు,
- తే. శారదయె గానఁ దల్లిని శ గారవిండు, నంతకంటె మన్నింపనో శ నామమూల
ముననె జ్ఞానాభివృద్ధులు శ తనరు వాని, నలదనెడువార లుందురే శ నసుధ నెందు.
- చ. జనని సమూల్యవస్తువుల శ సంతతమున్ భయభ క్తులొప్పు బూ
జనములఁ దృప్తి నొందఁగ నెసంగెడువేడ్క నొనర్ప భద్రముల్
తనయఁగ నబ్బుఁగాని దృఢదారువులం జదియంగ మోడన
బ్బునె శుభముల్ మహాత్ము లిదిపాలునటంచు పచింప నెంతురే. 47

- శ్రీ. పామరజనులతో భాషించునట్లుగా నియమంబు గానలేనిపదపంక్తిఁ
గూరిచి లోకోపేక్షాకారమీయది యని సులభమార్గం బిది చూడుఁ డనుచు,
బోధించి కృతికన్యఁ ఁ బోషించు నెపమున దూషితగాఁ జేయఁగొడరునొక్కొ,
యశమ దెవ్వరికే నియమము లేకుండిన నెయ్యది సాగదం ఁ చెలుఁగవలదె,
ఆ. భాష జననిగాఁగ ఁ భావించి పూజించు, పద్ధతుల నెఱింగి ఁ పరమనియతి,
నర్పులను నితాంత ఁ మలరింపఁదగు దాన, నిహము పరము వాణిక్యపను గలుగు
- చ. తెలుగున నున్న గ్రంథవిలేఖిక గడుమాన్యము భారతంబ యం .
దలవడు సుప్రయోగములు ఁ హరితరంబులు పండితప్రకాం
డులు తలలకా ధరింపఁదగి ఁ నూత్న వికాసము నొందుచుండు న
య్యలఘుపదప్రయోగముల ఁ నాద్యతిఁ గైకొను టొప్పు నెప్పుడున్. 49
- ఉ. ఎవ్వరికేఁ బ్రమాదమను ఁ తేర్పడియుండును దానిచంకనే
యెవ్వయె డప్పయోగముల ఁ వెంవొ కనంబడుచుండు దానిచే
నివ్వమలాంతంగుల మహాకృతిపూగమపూజ్యమానొకొ
యెవ్వధిఁ జూచినకా దలఁడు ఁ రింతయు వానిని సాధుమానసుల్. 50
- ఉ. అట్టి ప్రయోగమే శరణుగమంచు గ్రహింపక తత్ప్రమాదముం
బట్టి తదీయసాండిత్యికి ఁ భంగము గల్గమి నిశ్చయించి యే
పట్టుననైన దానిఁ గొనఁ ఁ బర్వులుపెట్టక సత్ప్రయోగముల్
పట్టుదలకా గ్రహించి తగుభంగిఁ గృతికా వెలయింపనొ ధరన్. 51
- ఉ. భ్రాంతిని గానకుండ నలఁబ్రవ్వాకునైనఁ దరంబుగామి నీ
ద్ధాంతముగాన సత్కవివశంతులు వ్యాకృతిదుష్టమాపదం,
చెంతయు భ్రాంతి నొక్కెడ నందెట్టులొ చేర్చగ దానిఁ గొంట పూ
బంటిని మాని కంటకమువాంఁఁగునైకొనునట్టిదే యగున్. 52
- చ. కనుకఁ దదీయసాధుపదకాండముఁ జక్క గ్రహించి భారతికా,
దనుపఁగ యత్నమునుటయె ఁ తత్కృపఁగాంచగ సాధుమార్గమై
వినుతికిఁ బాత్రమాచుఁ దమి ఁ వెన్నటివారికి మార్గదర్శనం,
బున కనుకూలమా సుయశశముం గనవచ్చును దాన నిర్ధరన్. 53
- మ. ఇదియే వాగ్జననీపదాబ్జముల నెంతేభక్తి నేమించుత్రో
వదమిం దత్పథ మాశ్రయింప యశముం ఁ బ్రాపించు సర్వార్థసం
పద చేకూరు మహామతుల్ సతతమున్ ఁ భద్రాత్ముగా నెంతు ర
య్యదియే కాదె తపశిఫలంబన నభీష్టార్థంబునా నెత్తఱిన్. 54
- మ. అని ధీరుల్ వదియింపఁగా విని తదీయం బైనసీద్ధాంతమే
మనమం దెప్పు తలంచుచుకొ సుగతికికా ఁ మార్గం బదే యంచు దా

- నిని వీడం దగదంచు నెంచి కుమతుల్ ! నిందించినా మేలె యా
నను తాత్పర్యమునూని యీసుకృతి వ్రాయంబూనితిక శ్రద్ధతోన్. 55
- ఉ. ఒక్కడు దూఱినంతఁ గృతి ! యొప్పుమీ గాంచదు సంస్థలింపఁగా
నొక్కరుఁ డున్నతిం గన గ ! నోవడు సాధువిమర్శకాగ్రణుల్
చక్కఁబఱిచి యందుఁగలసారము గైకొని తృప్తికొందఁడా
నెక్కడనైన ధన్యమని ! యెంచనగుం గృతిమండలంబునన్. 56
- చ. ఎది పురుషార్థసంఘమున ! నెంతయు శ్రేష్ఠమనంగ నొప్పుచున్
మొదటఁ దుదం జెలంగుచు విభుత్వము శాశ్వతసమృద్ధంబు నీ
యడగుకొ ధర్మము త్తమపదాఖ్యమునాఁ దగు నాద్యయంబు నె
య్యది తెలియంగఁ జేయునదె ! యా ధర సత్కృతి నిశ్చయంబుగన్. 57
- క. అని తలఁచి యీశ్వరీంద్రము, గొన నర్హుఁడు ధర్మరక్షకుం డగురాముం
డని తలఁచి యీయఁబూనితి, గొనవయ్యా ! రామచంద్ర ! ! గుణగణసాంద్ర !
- చ సురుచిరవర్ణ యోగమున ! శోభితి సాధుగుణప్రపూర్ణతం
బరమయశంబుఁ గాంచి మృదుఃపాకయుతిం దనరారి దోషలే
శరహితమై సురీతుల నెసంగి మనోజ్ఞగతిం జెలంగి సుం
దరత గనంగఁ బొల్పు కృతీతామరసాఝీఁ బరిగ్రహింపుమా. 59
- వ. అని భక్తిభరంబునం బ్రార్థించి. 60

శ్రీ కృతి స మ ర్పణ ము. ౧౦

- క. శ్రీకరునకు భూతాఘద, యాకూపారునకు దేవతాధిపమకుట
ప్రాకటమఃశిరుచియుతపు, న్యాకరపదపద్మనకు మహా ప్రతిభునకున్. 1
- క. హరిహరసరసిజభవముఖ, సురదుర్విజ్ఞేయవిభవశోభితునకు దు
స్తరభవవారిధిమగ్నోద్ధరణాదరునకుఁ బవిత్రతత్త్వమయునకున్. 2
- క. జ్ఞానాకారునకు మహా, మానిష్యాంతాంబుజాతమధ్యవసతికిన్
జానన్యంచితతనునకు, శ్రీనాథున కఖిలభక్తచిత్తైకునకున్. 3
- క. కరధృతశరచాపునకున్, నిరంతరామోఘధర్మనిశ్చలమతికిన్
బరమామోదప్రదునకు, దురితద్రుమపరశువునకు ! ధూతాఘునకున్. 4
- క. పురుషార్థచతుష్టయదా, నరతమనోజ్ఞాహ్వయునకు ! నారదగానా
దరునకు మాయావిలసిత, శరీరునకు జానకీశ ! శశికిన్ హరికిన్. 5
- వ. సమర్పితంబుగా నాయొనర్పంబూనిన ధర్మసారరామాయణ మహా ప్రబంధంబునకుఁ
గఢారంభం బెట్టిదనిన. 6

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీధర్మసారరామాయణము

బాలకాండము.

కథారంభము.

రమణీనివాసమయి శిద్ధసుపర్వగణప్రపూజ్యమై
చారుతరోన్నతప్రకటసద్వసమాహసమావృతంబునై
వైరుల కెన్నఁదైన గెలువంగఁ జొరంగ నశక్యమై మహా
దారన్యపాలపూతమయి శత్రుఁ జెలంగు నయోధ్య యెంతయున్. 1

చ. అనుపమచిత్రరత్ననిచాయాంచితసాధరుచుల్ నిరంతరం
బును దమమున్ హరింప శశిపూషులు స్వేచ్ఛమెయిం జరింతు రా
త్రిని దినమందుఁ బద్మజని శిట్టముచేసిన యాజ్ఞ దాట నె
మ్మనములు సమ్మతింపమిని శమాటను దాటరుగాదె సజ్జనుల్. 2

ఉ. ఆపురి దివ్యరత్న సదనాగ్రములం దమి సంచరించుచో
దాపున వ్యోమయానసముదాయములన్ విహరింపఁ బోవు స్వః
కోపను లట్టై తమ్ముఁ గని శకోరిక నిల్వఁ గటాక్షదృష్టిమై
నోపికఁ గాంచి మందమధురోక్తుల నాడుదు రంగనామణుల్. 3

మ. వరణాగ్రంబున నిల్చి భూసురులు దేవస్తోమవంధ్యున్ మహే
శ్వరు నారాయణుఁ బూజచేయుతమితో శస్వపత్తనారామభా
సురకల్పద్రుమవల్లికావితతివై శోభిల్లుపుష్పాళి నా
దరణంబొప్పఁగఁ గోయుచుండు శ్రుతినాదస్ఫూర్తికుబ్జున్ సురల్. 4

శా ఆయామంబు విశాలముం గలుగు వీరధ్యానిక లసత్కాంతసం
స్తాయంబుల్ గగనంబుఁ దాఁకుటను సప్తాశ్వండు శీతాంశుఁ డె
న్నోయత్నంబుల వీధికాళిఁ బయి నెట్లొపివఁగాఁ దగ్గరిక
న్యాయజ్ఞుల్ వచియింతు రంతకకుఁజేరాశాయనాఖ్యం గడున్. 5

చ. అరుదగురత్న దీపముల శనభ్రపథంబులనుండి కాంచి ని
ర్గుణుడు రాజియే యనెడు శ్రాంతిని దారు వసించునది గ

హ్వరియని యెంచి వైఁగనుచు నం దలరారెడుతారకావళుల్
వరుసఁ గనంబడం బ్రమదఃపాధ్ధిని దేలుచుఁ బోదు రిండ్లకున్.

6

క. పుణ్యజనసమావృతమై, పుణ్యజనాగమ్య మగుచుఁ న బొలుచుచు సంకు
ద్గళ్యంబై దీనోఘశః, గళ్యంబై యాపుగంబు న రాణించు ధరన్.

7

— రాజవర్ణనము. —

ఉ. ఆపురవర్య మేలును దిగంతలసన్నదదంతికుంభసం

దీపితచారుకీర్తిమయ నీవ్యదనర్లు మణివిభూషణం

దాపతదస్త్రజాలనిహాతారిగణుండు మహాగుణుండు దీ

క్షౌఢతంత్రుఁ డార్యజనకాండచుహాప్రమదుండు దాంతుఁడై.

8

చ. వినయము తోడునీడఁగను న విస్తృతధర్మము రక్షకంబుగాఁ

దనునెపుడాశ్రయింపఁ బ్రమదంబునఁ దేలుచునొజ్జలండు భ

క్తిని విడనాడ కాశ్చితులఁ నీయనిపల్కుల నర్థరాశిని

దనుపుచు రాజ్య మేలె నమూఢాసతి యెల్లెడ హాయిచెందఁగన్.

9

ఉ. పూర్వపురాజులందుఁ గలపూతగుణంబు లవెల్ల వచ్చి తా

నుర్వినిఁ బ్రోచువేళ నొకఁడొక్కఁడుగాఁ దను నాశ్రయింపఁగా

శర్వముఖామరేశ్వరుల న సాధుసపర్యలఁ దన్నుచు మనో

గర్వములేక ధాత్రి సతిఁగాచెను బంక్తిరఘండు పూన్కిమైన్.

10

చ. సురలు మునీశ్వరుల్ తనిసి న శుభ్రతరాశిషపంక్తి నీయ న

ధర్మములు సత్రయాగములు న ధర్మమువేర్చి నొనర్చె లెక్కిడం

దర మెటుగానిచందమునఁ న దస్యభయం బనుమాట కోశమం

దరయఁ గనంబడంగ సుగుణాధికతఁ గురుశౌర్యసంపదన్.

11

చ. పలుకఁడు క్రూరవాక్య మొకఁపట్టుననైన నసత్యవాక్యముం

గలనయినన్ వచించినటుగొని వినందగినట్లుగాని లే

కలఘుతర ప్రభావమున నాయవనీశుఁడు శాస్త్రరీతి ని

ర్సలతరధర్మమార్గమున న రాజ్యరమాసతిఁ గొల్పెఁ బ్రితితోన్.

12

తే. వృష్టిలోపంబులే కతివృష్టిలేక, శలభశుకమూషకముల బాధ లన లేక

చెంత రాజున్న వాడనుచింతలేక, జనులు హాయిగ నుండి రాశసమయమందు.

మ. పరభూభృత్తతి యానృపేంద్రుని మహాప్రౌఢాసిత జాహతిఁ

గర ముగ్రంబగు స్వీయపక్షబల మింకన్ దీనతం బొంది స

త్వరమొప్పు బ్రవహించు న శ్రుధురబృందచ్చద్ద మొప్పు మముం

గరుణం జూడు మటంచు వేడునట నెక్కాలంబు దా నిల్పుచున్.

14

చ. మునిపతియా వసిష్ఠగురుముఖ్యుండు లోనగుమంత్రు లష్టసం

ఖ్యను దనుఁజేరి ధర్మపథ న మారసి తెల్పఁ బ్రజాపీతంబు నె

- మృనమునఁ గోరి యాన్వపతిమండనుఁ డర్చిలి రాజ్యమేలె నిం
పునఁ బ్రజలెల్లఁ దండ్రెగనుపాళికఁ దన్దని కొల్పుచుండఁగన్. 15
- మ. చతురంగంబులఁగూడి యొక్కపరి చంపద్యిక్రమస్ఫూర్తి ది
గ్వితతిం బొల్పునృపాలశేఖరులఁ దాళకన్ వారు వెళ్ళితిమై
రతనంబుల్ వడి, గాన్కపెట్టి మము సంరక్షింపుమా యంచు బా
దతలంబుల్ దలసోక మ్రొక్కుదురు దోర్దర్పంబు వెన్కంబడన్. 16
- చ. అరివరులన్ జయించి ప్రియమారంగఁ దెచ్చిన యాయనర్ఘ్యసుం
దరమణిరాసులన్ గృహవశతంపములెల్లను నిండఁ దన్నవో
పురవర మంబురాశి దగుపూజ్యమహోన్నతరత్న రాశి నాఁ
బరఁగు మహాఖ్యఁ గీడ్పఱచి ఓ భాసిలుచుండును నిస్సమానతన్. 17

— శ్రీకృష్ణ దశరథుడు పెండ్లాడుట. —

- మ. చిరకాలంబు ధరిత్రి నేలె శుభసంసిద్ధుల్ తనుంజెంద నా
ధరణీశుం డొకనాఁడు కేకయమహీదారుం గనన్ బోయె స
ద్గురునాజ్ఞం గొని వంశము న్నిలుపుకోర్కుల్ తొంగలంపంగ నీ
శ్వరుఁడాగామిమహాప్రయత్న మునకున్ సస్వాంతంబు ప్రేరేపఁగన్. 18
- ఉ. కేకయనాథుఁ డావిమలశీర్తిధురంధరుఁ గాంచి భీతిచేఁ
గాక ప్రియంబుతో నతిథిశక్తునిగాఁ దమి సత్కరించి నీ
త్యాకలితోక్తులం బలికి స యాగమనంబున కేమి హేతువో
శ్రీకలితుండ వీచిచటఁ స జేరుట ధన్యుడనైతి రాడ్వరా!. 19
- చ. అని మరియాద యుట్టిపడునట్లు వచించిన రాఘవుండు నె
మృనమున మోదమంది తనసమానసవాంఛ ఫలించినట్లులే
యని పరితృప్తి బొందె నపుఁడా ప్తవరుండు సుమంత్రుఁ డమృహీ
శునిమది గల్లకోర్కి నొకకచోప్పనఁ దెల్పెను వాగ్విలాసతన్. 20
- ఉ. దానికి మోదమంది వసుధావరుఁ డిట్లునిలన్ రాఘవా!
మానసవాంఛ దీర్తు ననుసమానము నొందకు మొక్కమాట ని
ద్దే నిను వేడువాడను మహాద్విత మియ్యది దీర్పు నీ విటం
బూని ప్రతిజ్ఞ నేసినను స బుత్రిక నిచ్చెద నద్ది యేమనన్. 21
- ఉ. ఎందఱో భార్య లుండురు మహిపతి కందఱిలోనఁ బుత్రుఁ డా
నందముమీఱ రాజయి యసంతవిభూతి నెసంగుచుండు నే
సుందరి రాజమాతయనుశుభ్రయశంబును గాంచు నామెయే
యందఱిలోన ధన్యుడు స నట్టియదృష్టము నాకుమారికన్. 22
- చ. కలిగినచో వయోమితిని స గాని మఱొక్కటిగాని యెన్న కే
సులలితసద్గుణాభరణశోభిత నాసుత నీకొసంగుదున్

- బలుకుమ నీయభీష్ట మనః ఓ బంక్షిరభుండు మనఃప్రమోదమఁ
జలనిధివేలదాఁటి నృపన త్తమ! నాపలు కాలకింపుమా. 23
- చ. ముదుసలి నైతిఁ బూర్వభవపుణ్యవశంబున నాయు వెక్కుండై
పొదలెను దత్ప్రమాణమును ఓ మున్నె మహర్షలు దేవవర్షులెం
తో దమిని నాకుఁ దెల్పి రెడఁ ఓ దోచినమాట వచింతు నీదుపు
త్రి దనుజవైరిసత్కగుణః దివ్యగుణాకరుఁ బుత్రుఁ గాంచినన్. 24
- చ. తనయులు లేకయే మిగులఁ ఓ దాసము నందెడునాకు నట్టిస
త్తనయునిఁ బట్టభద్రునిగ ఓ ధర్మవిధిఁ బొనరింప నబ్రమే
మనమునఁ గొంకుమాను మనుమానవభర్తవచస్సులఁ ముదం
బున విని వేడ్కపొంగఁ దనపుత్రికఁ కైక నొసంగె నమృతిన. 25
- మ. సకలక్షౌవలయంబు నేలు సుగుణాంశతౌప్రతునిం గాంచుభా
గ్యకళం గూడుట యింక నాకొదవ నిక్కం బట్టె జామాత భూ
మికళ త్రేంద్రుఁడు రాఘవుండు నను భూమిఁమించఁగాఁజాలు నే
యింక నేవాఁడు నటంచుఁ గేకనుధరిశ్రీశుండు హర్షించుచున్. 26
- చ. విధివిహితంబుగా సుతకు ఓ వేడ్కను బెండిలిసేసి యాధరి
త్రిధవునకుఁ మహర్ష మణిదివ్యవిభూషణరాజి నిచ్చి వే
వధువును బంపెఁ గైకయు విభాసురభర్తృరథంబునెక్కి తూ
ణధనువు లంతింబున ననారతముం గనుపట్టఁ బోయెఁ దాన్. 27
- ఉ. కైకను జూచి భూమిపతికాంతుఁడు స్వాంతమునందుఁ బొంగి భా
గ్యాకలితుండనైతి నిటా ఓ లాత్తతనూరుచి వెల్లుకాంత లీ
లోకములందు మూడిటను ఓ లోకబహిష్ఠులులందు లే రిదే
గాక విచిత్రస్మృప్తి యనఁగాఁదగు నం చెడ మెచ్చుచుం ద్వరన్. 28
- మ. సుదతిం దోడ్కొని యాయయోధ్యకుఁ జనెఁ ఓ ఊణివరోత్తంసుఁ డ
మృదదంతావళయాన భర్తృహిత మాత్మం గోరియే చేయుచుక
సుదతీరత్నమనంగ పాధ్వయనఁగా ఓ మృత్యువ్రతాచార నా
విదితభ్యాతిఁ జెలంగె నెల్లతరుణుల్ ఓ వేడ్కం దనుం బొడఁగన్. 29
- శా. కాంతారత్నముఁగూడి యాదశరథశత్రుపాలచంద్రుండు ది
క్ష్వాంతామ ప్రకభూషణం బయినవిభ్యాతిఁ జగం జేలె దు
ద్ధాంతస్ఫారపరాక్రమాజ్ఞిత లసద్రత్నాకరం బొచు శు
ద్ధాంతం బొప్పుగ నీతిసారగరిమఁ ఓ ధన్యాత్ముడై నిచ్చులున్. 30
- మ. చిరకాలం బటు లాధరాధిపతి ప్రాచీనమమాధీశు లె
వ్వరుసఁ భూసతఁ గొల్పిరో ప్రజల నేభంగం దమిం గాంచజే

సీరొ యాచందము తప్పకుండ జగతిం శెల్లిం చె స్వీయాజ్ఞ ను
ర్వర యక నామము సార్థకంబె యని సంభావించి రుర్విక జనుల్. 31

తా. కాలం బివ్విధి సాగుచుండఁ బ్రజ లింకక మంచికాలం బదే
లీలక వచ్చు నటంచు నిర్భయగతికఁ శ లేమల్ చరింపంగఁ దా
రోలిక గాంచి మహీశునిం బొగడ నెంతోయాద్యతిక మించ భూ
పాలుం డేలే ధరిత్రి నించుకయు లోపం బుండ నట్లాప్పుగన్. 32

సీ. ఇట్లు కాలం బేగ శ నెంతయు ఘోరమై, మృగసమాహము మనుజగణమెల్లఁ
ద త్తజపడునట్లు శ దారుణాకృతిమీఱి, జనపదములవయి శ సత్వరగతి
బాటి స్వేచ్ఛగఁ జరింపఁగఁ జాలభీతులై, తద్వ్యాప్తదంష్ట్రుల శ దగిలి కొండ
జివ్వాని తీక్ష్ణనశాగ్రసంస్పర్శము, చేతఁ గొండలు మృత్యుజెడ మిగిలి

ఆ. నట్టివారు భీతి శ నంది చేతులఁ బ్రాణవిలతి నునుచుకొని నృపతి యింక మన
కెల్ల దిక్కటంచు శ నెడలఁ దలంచుచు, వగలఁ బొగులుచుండ శ వారియార్చి.

క. నలుదెసలక వ్యాపింపఁగఁ, గలవిలపాటొందె భూమిఖండం బెల్లక
విలయం బిది మృగసంతతివలనం గల్గెగద యంచు శ బ్రబలైక వార్తల్. 34

ఉ. ఆత్మజీ జెంచులెల్ల మృగసాయారతి తేనికీ గల్లజేయుట
యుత్తమ మంచునెంచి వనీసున్న ఫలంబులు వంశ థాన్యముక
మెత్తని జింకచర్మములు శ మేలుగనున్న మధుస్రవంతియు
న్నత్తకరీంద్రదంతములు శ మానసమోదమునింపు వస్తువుల్. 35

క. పరిమళమాంజాలమనో, హరమదము జవాది యాదోయావాని మహా
దరమునఁ గైకొని నృపకుం, జరు దశరథుఁ గ నెడుకోర్కిం శ జని రాతురతన్.

చ. చనిచని యాయయోధ్యుఁ గని శ సారజలంబుల నొప్పుజాటి పా
వనతరకీర్తిగాంచి చెలువంబుగఁ గన్నడు సైకతస్థులల్
తనమహనీయతం దెలుపఁ శ దానె సరిదర్శయంచుఁ జేరుగాం
చిన సరయానదిం గడచి శ చిత్రగృహాభిని గాంచు చెంతయున్. 37

మ. పరమానందమునొందుచుక జెలఁగుచుక శ భాషించుచుక వన్యవా
సరతిం జొప్పుడుచేష్టలక మెలఁగుచుక శ త్వాపాలుప్రాసాదముక
గర ముత్కంఠఁ జొరంగ బాటి రెడలంగప్పట్టు పన్నెడ్కులక
బురివాసుల్ గని వింతచూడ్కులను దగ్గఱం జూచుచుక నిల్వగన్. 38

చ. చొరఁబడి ద్వారపాలకులు శ చోద్యమునక దము నిల్వరింప భూ
వరునకు మేము వచ్చినది శ వైళమ తెల్పుడటంచు వేడ వా
రరిగి మహాప్రభూ ! యడవియందు వసించెడుచెంచులెల్ల వ
చ్చిరి ప్రభువర్మదర్శనము శ చేయు కుతూహల మట్టె యుబ్బుగన్. 39

- ఉ. వారలరాకఁ గాంచిన జనవంబున దర్శనమియవచ్చు నం
చారయనయ్యె నేమిసెలవన్నఁ గటాక్షములన్ బ్రమోదమున్
వారిఁ బ్రవేశ పెట్టుడనుభవము తోఁపఁగఁజేయ నంత డా
వారికు లేగి వారిఁ జనవచ్చు ననన్ దర్శన సందడింపఁగన్. 40
- తే. మందిరాభ్యంతరంబున శ మనుజవరుని, దివ్యసింహాసనస్థుని శ దీప్యమాన
రూపుఁ గని దూరముననుండి శ యాపరాని, సంతసంబున మ్రొక్కిరివెంతరితి.
- క. మొక్కిము సామి నీవే, దిక్కని యిటు పాటివచ్చితిమి యేలోక్మవే
చక్కనిమావబువా యని, నిక్కఁపుఁజేమమునఁ బల్కి శ నృపునంతికమున్. 42
- ఆ. చేరి తెచ్చినట్టి శ సారవస్తువులను, ముందుఁబెట్టి మరల శ మ్రొక్కి నిచ్చి
యున్న చెంచువారి శ నురుతరకరుణను, గాంచి దశరథుండు శ మించువేడ్క.
- సీ. కరములు జోడించి శ కడుభక్తి బల్కిరి, సామిమెకంబులు శ చాలరేఁగి
పైరుపచ్చల మేసి శ పాడొనరించుటే, గాక యూళ్ళంబడి శ కండకొప్పు
నను మానవులఁ బిల్లలను వారితల్లుల, మ్రొంగె నేమనుచుఁ బల్కంగఁగలము
దేవరా! పొలమెల్ల శ దీవరమయ్యె నీ, మెకములగుంపుచే శ మీరు వచ్చి
తే. వానిఁ జంపినఁగాని యాభాధపోదు, ప్రజలు పెనుభీతిఁ గుందిరి శ ప్రజల మొట్టి
వినఁగఁజాలకవచ్చితమనఁగ వారి, యాశయంబెల్ల నెఱిగి యాశయవనివిభుండు.
- క. వారిడిన కానుకలనున్, గారవమున సంగ్రహించి శ త్కృపాలుండు మీ
రిరితి నాతురంపడి, చేరఁగరాఁ గారణంబుఁ శ జెప్పఁ డటన్నన్. 45
- క. వారికిఁ దగినవిధంబునఁ, గారుణ్యముట్టిపడఁగఁ శ గడురమ్యములై
సారములౌ వస్తువులను, గోరికమీఱంగ నిచ్చి శ కొదువలుపాపన్. 46
- చ. మనమున నెంచి యిట్లనియె శ త్కృపత మీరిటు లేగుదెంచుటన్
ఘనముద మొప్పుఁజేసెడి నిఱకిం దర్శనగాఁ జనుదెంతుఁ గాననం
బున కటనున్న వ్యాళమృగపూగము క్రొవ్వడఁగించి గ్రాములౌ
జనుల భయంబుఁ బాపెదను శ సాధ్వీస మానకుఁ డింక మీరలున్. 47
- ఉ. మీదగురాజభక్తికిని శ మెచ్చితి నింకఁ జనుండు వేటకై
నాదగురాక వేచియె వనంబునఁ బోఁదగుమార్గమెల్ల నిం
పై దళివొత్తఁ జేయుఁ డిదె శ పాపెదఁ గ్రూరమృగార్థినించు నా
మేదినిపాలుఁ డంపఁగఁ దమిం జెలువారుచుఁ జెంచులెల్లరున్. 48
- చ. చెలఁగుచుఁ గాననాధ్వముల శ సిద్ధముచేయుచుఁ గంటక ద్రుమం
బులఁ బరశుప్రహారముల శ భూస్థలి డొల్లఁగఁజేయుచున్ స్థలం
బులఁ దగుహెచ్చుతెగ్గులను శ బొల్పమరంగ సమిక్కుతంబులై .
చెలయ నొనర్చుచున్ నృపతీవృత్తవలరాకకు వేఁచియుండఁగన్. 49

- చ. నృపతిలకుండు వేటతమి శ నెమ్మనముం ద్వరపెట్ట లాఘవం
బు పరంగ భీతికృత్సృగసమాహము నేర్పునఁ గూడఁబాటి ము
ట్టి పడఁగఁ గొట్టి చంపెడు కరిడిందిమగంటిమి గల్గువేటరుల్
కుశితమృగేంద్రతుల్యములఁ శ గుర్కురవర్యములఁ సుజాతులన్. 50
- చ. కొని తనవెంట రాఁ గదలి శ క్రూరతరాకృతి విశ్వకద్రువుల్
మునుచనుచుఁ వనాధ్యములఁ శ ముక్కుల వాసనచూచి తెల్వఁగాఁ
జనిచని చెంచులం గనియె శ సాధ్యసముఁ వినయఁబురొప్ప నా
మనుజపు సత్కరించిరి సమ స్తసపర్యల నిడువేడ్కలన్. 51
- మ. తరుశాఖాయత పత్రసంవృత లసశ్శాన్సంబులం గాంచి కా
పుర ముండం దగునంచుఁ దోచెడువిధంబుం గన్పడఁజేయ నా
దర మొప్పుంగ నటఁ వనించి ఫలసంతానంబుఁ గండములఁ
వరమాధ్వీకము మాక్షికంబు మొదలొనన్వార్జనస్తాఘమున్. 52
- క. వనచరులు తెచ్చియాయఁగ, జననాథుండు ప్రీతిమాఱి శ సద్వస్తువులం
చును గైకొని యారేయిని, వనమున సుఖనిద్రఁ గడపి శ భానుండు పొడువన్.
- ఆ. మేలుకాంచి నదులఁమేటిజలంబుల, స్నానమాడి విధులసల్పి భుక్తి
చేసి వేటకొఱకు శ సిద్ధముచేసిన, వస్త్రములను గట్టి శ వాజినెక్కి. 54
- సీ. తోలుకుళ్ళాయను శ గీరించి శిరమునఁ, బటువైనయీలెను శ బట్టి కత్తి బ్రద
మొలయందు వ్రేల నంబులుగలపొదులురెం,దును బాహువుల వెన్నలనుగనఁ
సవరించి దృఢ మైనఁచాపంబు ధరియించి, వేటకుడగినట్టి శ వివిధశస్త్ర గు
ములనుగైకొని యొంటరూఁ వెన్నఁ బ్రక్కల,ననుసరించుచు రాఁగనదృఢతమ
తే. వేటతమకంబుపొంగ నుగ్రీర్విధవుండు, భూరిగహనాంతరఁ శంబురజేరి మృగయు
లకును జుట్టుకొనందగు శ నిక వనంబు, నెల్లతావుల మీ రనిఁ హెచ్చరించి 55
- క. తానును మార్గముదరిఁ గెం,పూనిననేత్రములఁ జూడ్కులొప్పఁగ నుండం
గా నైజపారుపంబులు, గానంబడ మృగయులెల్లఁ శ గడుజవ మలరన్. 56
- క. మొక్కిము దేవరా నీ, విక్కడనే యుండు మేము శ నీవనమెల్లం
జక్కాడి వాడికోఱల, నిక్కెడు మెకములను జంప శ నీవెకనుదులే. 57
- వ. అనునంత నొక్కిండు. 58
- చ. తెగువను బూని పైకె జనుఁదెంచు మెకంబుల హూకరించుచుం
జగడముచేయ రమ్మనెడుఁచందము గన్పడఁ గత్తి చూపి ముం
దుగఁ జెయిఁజూపి యగ్గలికఁతో నది మ్రింగను రాఁగ నదృఢతం
బుగఁ గరవాలఘాతమున శ భూమిఁ బడంగ నొనర్తు దేవరా! 59
- చ. అనుటయుఁ గాశ్యపీవిభుఁ డఃపార్యముదంబును బొందె నంత నిం
కనొకవనాలయుండు పిడికత్తిని జూపి యిదే విభూ! మదిం

- చినమగపంది కోట గయిఁ శత్రుగతుల్ తగఁబట్టి యీడ్చి క
త్తిని నొక ప్రక్క నాటి వడిఁ దెచ్చెద నూపిరి సుంతయుండఁగన్. 60
- వ. అనునంత నిక నొకయాటవికుండు శౌర్యాటోపంబున. 61
- ఉ. వేటయనంగఁ బల్చునయె శవిత్రగతుల్ కనుపట్టునట్లుగా
బోటులఁగూడి వచ్చునొకభూరికరింద్రము నిల్వరించి యా
రాటము నొండఁ దొండముఁ గరంబునఁ బట్టుచు డొక్కలో న నీ
యూఁతును నాటదం గను మహిపరిపాలక! దీనరక్షకా! 62
- క. అనవిని దశరథుఁ డాతనిఁ, గనుఁగొని మేల్చే లనంగఁ శ గానన మెల్లఁ
ధ్వనిచేసె నాఁగఁ జెలఁగెను, నినాద మాతేనిఁ జూచి శ నిబ్బర మొప్పున్. 63
- చ. పటపట పండ్లుగీటుచును శ బల్కెను దేవర! యేటిమాట లీ
యటవిమృగంబులం బొడుచు శ టబ్బురమే పయఁబాటుడేగ నొ
క్కటఁబడ నమ్మనేసి గుఱిగన్నడఁ జేసెద నాదునామి నే
ర్పిటఁ బరికింపుడి యనియె శ నెంతయు సంతస మందె భూపుడున్. 64
- సీ. చెవిఁబట్టి యీడ్చి తేచ్చెద నీదుచెంతకు, మేటిబెబ్బులివైన శ మేదినిశ!
యీఁతుజూపి యీఁదుడకుఁ గోఱునుబట్టి వడిఁదెత్తుఁబందిని శ వసుమతీశ!
పిడిబాకుఁ జూపి యేర్పడఁ దొండముంబట్టి, వెంటఁదెత్తును హస్తీబృధ్వినాభ!
నిద్రించుసింహంబు శ నిర్భరహంకృతి, లేపి దోడ్కొనివత్తు శ భూపవంశ్య!
- తే. తక్కినట్టిమృగావళి శ లెక్కయే మ, హత్త! మాశక్తి చూడు మహాచాటవికులు
బీరములు పల్క నాలించి శ ధారణీశుఁ, డాత్మ హర్షించి వారలనపుడె పంచి.
- వ. వేటతమకంబు మదిఁ బొంగి పొరలి ప్రవహింప వేటరుల నలుదెసలఁ బరికించి
మృగంబుల నొక్కతాపునకుఁ దోలుండని యాజ్ఞాపించి తాను నొక్కచో
ద్వారంబుగా నేర్పలుపఁబడినతాపున సంసిద్ధుండై యుండె. అంత వేటరు లొన
రించు భయదాట్టహాసంబులు భూరివాద్యధ్వానంబులును రోదోంతరాళంబుల
నిండ నాస్రచండరవంబు శ్రుతివివరంబులఁ జూరఁ బెండుపడి యుద్ధండసంరంభం
బున నిడకుదారులంబడి వాలంబులు వైకెత్తి యుత్తలంపాటున నెందుఁబోవను
దోడమి నిట్టిట్టుపాటి పొదలం దూఱి కంటకశాఖల నొత్తిడిఁబడి యంగంబుల
నుండి నల్లఁ గాఱ లెక్కనేయక యెక్కడెక్కడికో సత్వరంబుగఁ బరుగిడుచు
నందుఁగలమృగయుల యులిపులు వినంబడ మరలుచుఁ జూచ్చినచోటులఁ జూ
చ్చుచు నచ్చటనుండఁజాలక యెచ్చటికో పోవఁదలంచుచుఁ దనబలంగము ముం
గలంబరుగువాలుచుండఁ దాను దానిం జేర బాటుచుఁ దుదకు లుబ్ధకుల చెంతకుం
బాటి వారివ్రేటులకు గుఱియయి ప్రాణంబుల నర్పించుకొద్దొలంబులును,
హతాత్మంజనితశ్రవణ వివరభేదనచణ వాద్యనిస్సానంబుల కులికిపడి తమ
గుంపునుండి విడిపడి యెండే బరుగిడుచు నందందుఁ గ్రందుగ వినంబడునాట

వికులమాటలకు మతిచెడి మరలి వచ్చినదారిం బోయిపోయి యాచాయనై
తమకరిణులు కనంబడ వానిగతి నారయుడైర్యంబులేమి నాయారాటంబునఁ
బాటుకుంజరనికరంబులును, మఱియు ననేకమృగంబులిట్లే తల్లడంపడ నావేట
మహాభయంకరాకృతిం దాల్చె. ఆప్పుడు పరుగిడువ్యాళమృగంబుల నిలువరిం
చుచు నీఁటెలం బొడుచువారును, మార్కొను మెకంబులకు వామహస్తం బొసంగి.
దక్షిణకరంబునందు మెఱయు నిశితనిస్త్రింశంబున డొక్కలం గ్రుమ్మువారును,
దూరంబుగాఁ బాటు వన్యమృగంబుల లక్ష్యశుద్ధి యరుదుగఁ గనంబడ వా
లమ్ములేసి యటఁ బడఁజేయువారును, భీతిం బాఱిపాటి కోపాటోపంబున
మరలి యురవడి మీదికివచ్చు ఘోరమృగావళి నవలీల భల్లమ్ములం బరేత
రాజుగృహంబున కనుచువారును నైరఘ్న డావనంబు మృతమృతప్రాయక శేబర
బహుళంబగుట బీభత్సరసంబునకును, బలాయితభూరితరమృగగణంబగుట
భయానకరసంబునకును, విక్రమితవీరమృగయుగణంబగుట వీరరసంబునకును,
విచిత్రతర వన్యమృగయుతంబగుట నద్భుతరసంబునకును, మృత్యుభయసమా
క్రాంత దీనమానసహరిణాది సాధుమృగయుతంబగుటఁ గరుణరసంబునకు,
హతాత్మమాక్రాంతలబ్ధక కఠోరగళనాద భీతమృగేంద్రంబగుట హాస్య
రసంబునకును, దర్శనమాత్రవిత్త్రాసకర వన్యద్విషగాత్రంబగుట రౌద్రరసంబు
నకును, విరహితవ్యాళంబగుట శాంతరసంబునకును, భూరితరభూరుహ
శాఖాశిఖాశరణ్య శాఖాశరణ్య మృగపత్రిత్రితతియుతంబగుట శృంగార
రసంబునకును నుదాహరణభూతంబై కనుపట్టె నట్టియెడ 66

సీ. శరవరమ్ముల సింహాశరభంబులను గూల్చి, భల్లంబులఁ గళావళిని ద్రుంచి
కరవాలమున వ్యాఘ్రగణమును ఖండించి, యీఁటెను బండుల १ దాటి చంపి
మార్గణంబుల ఖడ్గశమండలి మ్రందించి, గదవ్రేటులను భల్లుకములఁ దునిమి
పరశుధారలను గాఢసరములఁ బొరిపుచ్చి, సూలాహతుల హరిణాళిఁ జెండి

తే. మఱియుఁ బెక్కుమృగంబుల १ మండలాగ్ర
సంహతుల సంయమనగేహ १ సరణి కనిపి
వనము సుగమముగాఁ జేసి १ తననివాస
మునకుఁ బోయెను మృగయులు १ ముందు నడువ.

67

చ. చని వనయోగ్యవాసమున १ స్వర్ధనిఁ బోలుతరంగిణిఁ విధి
మునిఁగి తదర్హకృత్యముల १ భూపతి తీర్చి యథేష్ట మిష్టభో
జనమునఁ దృప్తినొంది వనసత్ఫలముల్ దిని వేటరుల్ సుఖ
క్రీడిం బరితృప్తి నొండఁగ మృగీమృగచర్మము లెన్నొవ న్నైలన్.

68

క. పరికింపఁగ యోగ్యములై, పరమార్హములునయి యొప్పుబాపురె యనుచుఁ
గరమున నిమురుచు మృదుతృగ్, సురుచిరతనుజాలఁ బొగడుకొనుఁ దశరథుఁడున్.

- చ. మృగయులకెల్ల నాదృతి సమిద్ధపదార్థము లిచ్చి చర్మరా
జి గొనుచుఁ బత్తనోత్తమముఁ శ జేరుఁడు నే నిదె వచ్చువాఁడ వే
డ్డు గలదు శబ్దవేధిశితకాండములఁ గుటి తప్పకుండఁగా
మృగములఁ జంపి యందొడవుశమేలగుచర్మములఁ గ్రహించుచున్. 70
- క. చనుదేరఁ గలదు కోరిక,యన వారలు చిత్త మనుచు శ నరుగఁ మితసం
ఖ్యను వేటకాండ్లు గొల్వఁగ, జనపతి తమసాఖ్యనదికిఁ శ జనె వేగమునన్.
- ఉ. చారుతరంగహస్తముల శ సజ్జనవారము రమ్ము రమ్ము సం
సారగభీరసాగరముఁ శ జయ్యన దాటఁగ వచ్చు నాదుగం
భీరజలంబులఁ ముచుఁగ శ భీతి గనం బని లే దటంచు నిం
సారఁగఁ జెంతఁ జేర్చుకొనునట్లుగఁ జాటుచు నున్న యన్న దిన్. 72
- చ. కని యటఁ బ్రొద్దు క్రుంకుదనుకక వసియించి మహత్తరాకృతిం
గనఁబడు నొక్కగుల్మమును శ గాంచి యిదే తమసాతటంబునం
దనువును దాడు నర్హమయి శ తద్దయు దట్టముగా నెసంగు నిం
దు నిలిచి నీరుగ్రోలుఁ దమిఁ శ దోచినధూర్తమృగాళిఁ జెండెదన్. 73
- చ. ఉరుతరమైన ధ్వాంతమున శ నుద్ధతిమీఱఁగ గుంపుగూడి ని
ర్భరగతి వచ్చి యీక్షునిని శ వారిని గ్రోలెడు సత్వరాజి చే
యరవము లక్ష్మ్య మం చరసి శ యుగ్రతరాంబకసుప్రయోగతఁ
బారిగొనువాఁడ వేటరులు శ పొంగుచు నొర! యటంచు నెన్నఁగన్. 74
- చ. అని తలపోసి వేటపయి శ నంతకునంతకు హెచ్చుచున్న శ్రీ
తిని బొద నిల్చి కార్తుకము శ తీవ్రశరాంకముగా నొనర్చి ని
ల్చెను దొలిజాము పోవఁగనె శ చేరెను రెండవయామ మంత నొ
క్క నినద మామహీరమణుకర్ణపథంబుచు బొచ్చెఁ జెచ్చెఱన్. 75
- చ. ఋతముగ నద్ది నీరుగొన శ నేడైఱ గుండను ముంపఁగల్గు నే
వితమున నిస్వనం బటులు శ వింతగ పీనులఁ బొచ్చెఁ దాని నా
క్షితిపతి నీరుగ్రోలు మదఃజ్యంభితదంతిరవం బటంచు స
న్నతిని దలంచి తీవ్రమగుసారసముఁ ధ్వనిలక్ష్మ్యశుద్ధిచేన్. 76
- చ. పరువడి వైచె దీక్ష్యమగుసభాణము వే చని మానిసూనుడొ
నురమునఁ గాఁడె; బాత్ర మపు శ డొయ్యన నెత్తిని బెట్టికొంచు స
త్వరగతిఁ బోవనెంచు మునిదారకుఁ డక్కట! వచ్చితింగదే
శరమిటు లధరాత్రమున శ సాధువులం బొలియించు పూనికన్. 77
- తే. వైచె నెవ్వఁడొ యిట్టిదుఃఖ్యర్థనంబు, గంటిమే యెందునైనో నాగతి యిఁకేమి
యోనోయనిబిట్టువిలపించునర్హకుగళ, నినద మొగిఁగర్ణములఁజొచ్చిననరపతియు.

సీ. తొలుదొల్తపాద్యసంబోలయఁదత్ఫలముగ, మాటదోఁచకయుంటఁ మ్రానుపడియొఁ
బిడప నేత్రములకు న నొదవినశక్తికి, ఫలముగ సృష్టియభ్రముగఁదోఁచె
నవలఁ డిత్తముసుంతగ వికాసమొంద దానికి ఫలమ్ముగఁ జెంతనెలపుగాంచె
దరువాత బుద్ధి కుదురుపాటు గనఁబూనఁ, దత్ఫలముగ దీనతయఁ జెలంగె;
ఆ. నంత హృదయ మదరె న నట్టెతాపము పొంగె, దనదుకృత్య మద్దిడగదటన్న
భావ మంకురించె బ్రహ్మమానీంద్రుడ, యేమొ యన్న యూహాయెట్లా పొదలి.

చ. తనయొనరించినట్టిదగు న దారుణకర్తము దుష్ఫలంబుఁ గూ
ర్పను వదనంబు విప్పకొని న వచ్చుచునున్నదటంచు దానిమా
ర్పను విధికి నశకమని న భద్రము లింకను గల్గనంచు నె
మ్మనమునఁ దోఁచె దాన ననుమానము లెన్నియొ గల్గె న త్తఱిన్. 80

తే. వేటతమకంబు పైకొని న విధివశమున, వచ్చి యంతట మృగయులఁ న బంపి యేల
యిటకు వచ్చితి? వచ్చితి నెట్లొయిట్లు, త్వరపడితరంబు నేలవైవ మతి పొడమె?

చ. మనుజులఁ దోలుబొమ్మలటు న మాననిక్రిడల దైవ మెన్నియొ
పనుల నొనర్పఁ ద్రిప్ప గురుపాశములం దగిలించి యవ్వియొ
వ్వనికిని దోఁచకుండు బలవంతము లవ్విధిచేష్ట లింక నే
మనుకొనినన్ ఫలంబు గల్గదా పరితాప మొకండు దక్కగన్. 82

చ. పురుషుండు తానె కర్త నని న పొంగుచునుండును జ్ఞానహీనతన్
బరశివుఁ డీతఁ డజ్ఞుండు ద్విరపాదము లుండులులాయ మంచుఁ దా
నరయుచునుండుఁ గర్త మనునద్యయు ముందుగ పాచ్చరింప కే
వరుస ఫలాళిఁ గూర్చుచు నభంగురత్తిని జొల్పు నద్దిరా! 83

చ. తెలిసిన దిప్పు కర్మగతి న ధీరులకే నెఱుంగంగ రానిదై
వెలయుచు స్వేచ్ఛ నంచు విధి న వింతగ దానినిగూడి సాక్షియై
తెలియనివానిభంగి నొకతీరున నుండుఁ దదిచ్చలేకయే
ఫలముల నీయఁజాల దొకపట్టుననైనను గర్త మీక్షిత్.

చ. తొలిజనిఁ జేసినట్టికునదమ్ములై యెట్లా యదృశ్యపాశపం
క్తులఁ దగిలించి కంధరకు న ఘోరగతిన్ నను నీడ్చితేచ్చి యీ
స్థలమున నిల్చి వేడుకను న శాతశరంబును వైవఁజేసి దు
ష్ఫల మొనఁగూర్పు నెంచెనని న స్వాంతము తెల్పెడు నాకు నిత్తఱిన్. 85

చ. జనుఁ డొకపుట్టువుం దగిలి న సజ్జనసంగతి లేకహంకృతిన్
దన కెటుతోచు నవ్విధిని న దా నొనరించును ఘోరకర్తముల్
తన కవి యొప్పుడే ఫలవిరతానము నీయమి భీతి నొందకుం
డు నవలిజన్మ మందవియ్యునున్ ఫల మీయఁ దొడంగఁ గుండెడున్. 86

- చ. ఫలము లొసంగుకర్తముల ధర్మ ప్రాప్తనరూప మెటుంగ లేక జ్ఞాన
నలలితదేహుడై సకలనాయకుడై తగునాపరాత్మరుం
గలుపహరుక గృహకరుని ధర్మగ్రన్థనః దిట్టును గాని స్వీయదృ
ష్టుల మరలించి కర్తములచొప్పున దలంపంగ లేడు సుతయున్. 87
- చ. జననము లేన్నిగల్గెనొ పాపసంగం నున్నవో యింక నెన్నియో
జననము లిప్పు గల్గినది ధర్మచక్రనికర్తఫలంబు నొందనా
జననమొ కుత్సితంపుఫలసంతతి నొందంగఁ జాలునట్టిదో
జనియొ యెటుంగ శక్య మగుజ్ఞానములేమిని దిట్టు దైవమున్. 88
- ఉ. జ్ఞానములేని యట్టి దగుజన్మము గాంచినవాడె దైవమున్
మానక తిట్టు గర్తమనుమాట తలంపడు స్వీయదోష మే
మేని పాపంగకున్నవిధి యీచెతలం గుడువంగఁజేసె నిం
కే నెటుపోదు నంచు నరుఁ డెన్ని లెఱంగులనో తలంచెడున్. 89
- ఉ. కాపున నాదుకర్తము నికామము వంతలఁ బెట్టనెంచి న
న్నీవిధిఁ బ్రోత్సహింప నిటు ధర్మలిప్తుఁ జేరితిఁ బాపకర్తమున్
జేవఁదలిర్పఁ జేసితిని ధర్మజన్మముపాక్కిన నేమిలాభ మిం
కేవరుసం దోలంగి చనఁనెంచినఁ దప్పదు ముప్పు నా కిఁకన్. 90
- మ. అని చింతించుచు బ్రహ్మహానితనయుం డానేమొ యంచార్తుడై
ధను వల్లల్లన నెక్కుడించి మది సంఘాపంబునం గుండఁగాఁ
జనియొ హానుశబ్ద మేష్ఠలమునకఁ ధర్మజన్మించె నచ్చోటికిన్
దనపాదంబులు ముందుఁ జోవఁ దలఁపుల్ ధర్మతన్వేషకుల లాగఁగన్. 91
- చ. చనిచని యందు నీటిదరి ధర్మస్వాంతము దూలఁగఁ గుండనీ రొగిం
దనవసనంబునుం దడుప ధర్మదారుణసాయకవిక్షతాంగుడై
పనవుచు నేదురాత్మకుడో ధర్మప మటం చెద నెంచకెట్లు వై
చెను శర మంచు దీనతను ధర్మజేడ్పడి పల్కుచు నున్న బాలకున్. 92
- చ. గురుశరభాధ త న్నలమి ధర్మకుండఁజేయుచునుండ దీనులై
శరణ మొకండులేమిఁ దనఁజాడనె యెన్నుచు వారికై మహా
త్తరపరితాపతప్త లగుతల్లిని దండ్రిని లోఁ దలంచుచున్
బరుషశరప్రయోక్తఁ బలుభంగుల దూలుచు నున్న దీనునిన్. 93
- చ. బ్రతుకుట యన్నమాటయె యభధము నిల్వపు ప్రాణవాయువుల్
మది గలయాహలెల్ల మటుమామాయములై చనుచున్న వింక నే
సదయుండు కన్యకున్ దనదుఃచావును దెల్పి జలంబు లిచ్చి యా
ముదుసలులకఁ మనం బలుకుఁపుణ్యుఁ డెవండని యెంచునాతురున్. 94

చ. పితరులసేవ చేయుటయోపృథ్విగలట్టిమనోజ్ఞధర్మసం
తతి నధికంబు; దానికి గౌరవ సరిపోలవు తక్కుధర్మముల్
శతధృతియాజ్ఞ యాయదియె ఓ సర్వము నీడ్యమునౌ నదెన్న నే
విలమున నాకు నబ్బదని ఓ వింతగ నాత్మ దలంచుధీరునిన్. 95

చ. జగమిది మిథ్య; యాప్రకృతి ఓ సర్వముఁ గన్పడఁజేసి యేక్షణం
బొ గనఁగరాకయుండునటు ఓ లోపు నొనర్పఁగ; దానిచేష్టలె
ల్ల గణన మొప్పుజేయఁగఁ దలంపఁగ సాధ్యమె బ్రహ్మకై న; నే
మిగతికి బోదునో యనుచు ఓ మించువ్యభిచారినిన్. 96

ఉ. ఏకలి మున్ను చేసితిని ఓ యాగతి దిక్ష్మాకయింత లేనిదొ
నీకడ కేగుదెంచితిని ఓ నెవ్వఁడొ యీనడురేయిఁ గ్రూరుడై
యీకఠినంపుముల్కి గొని ఓ యేసి యురం బగులించె నక్కటా!
యేకరణిం దలంగు వ్యభిచారి ఓ యింక నటం చొగి నేడ్పు చంచలున్. 97

ఉ. ధర్మము నాశ్రయింప నది ఓ ధన్యుని జేయునటండ్రు వారిదొ
నిర్మలవాక్య మెప్పటికి ఓ నిష్ఫల మెవ్విధివైనఁగాదు పా
పోర్తులు వానినిం దగులఁనూల్కొన వంచుఁ దలంచి కొల్పితికా
ధర్మము దాన దుష్ఫలమె ఓ దాఁకెను నన్నని కుందునర్థకున్. 98

మ. జనసంఘాతముఁ గూడియుండఁ జనదేశచండుంబునకా మానికం
చనుసద్వాక్యము నన్ని యీగహనమం ఓ దావాసముం జేయుచుకా
మునివృత్తిం దగుతల్లిదండ్రులను సమైక్యదమ్మనం గొల్పునా
కు నిటకా దుర్గతి గల్గెఁగాదె యనుచుం ఓ గోపించు మందాత్మకున్. 99

మ. నను సేవించినవారి కెట్టితటివైననం గల్గునే యాపదల్
కనుచుందుకా సతతంబు తత్కుశలయోగంబుల్ మహాశ్రద్ధతో
నని యీశుండె ప్రతిజ్ఞ చేసె నిక నేమా నాకు నం చాశశ్రీ
శుని సేవింపఁగ నిట్టులయ్యె వగ లంఛనకా దూలుక్రూరాత్మకున్. 100

ఉ. సందియమేల యెందుఁ గనఁ ఓ జక్రియె కన్పడునంచు భక్తులా
డం దగ విందు నానుడి యెడందను నన్ని నింతపుట్టె నే
మందు నిఁ కంచు సాధువచనాళి ననాదృతిమైఁ దలంచు నా
మందమనీషుఁ దీవ్రతరమార్గణభిన్న హృదంతరాళునిన్. 101

చ. మనుజులపొందుఁ బాసిన నమంగళముల్ పాసఁగంగనేర వం
చనెడుదురూహ పట్టుపడె ఓ నయ్యది త ప్పిదె కర్మమే ఫలం
బును గలిగింపఁజాలు నని ఓ పోలవచించెడు నర్థరాత్రమం
దనువమబాణసంహతిని ఓ నంచు వెతం గనుదీనమానసున్. 102

- మ. పరమేశా! నిను నమ్మితిక బరుడను నకా శ బాలింప లేఁ డొక్కఁ డీ
ధరణికి సత్కృప దిక్కు లేనిజనకుం శ దల్లికి విధిం గొల్వ నెం
తు రమానాయక! నీకు మ్రొక్కెదను నా శ దోహతి మన్నించి యీ
శరబాధక మరలింపవే యనుచు నాశాబద్ధుడౌ బాలకున్. 103
- మ. జననీ! నీవెకదా సమస్తజగముల్ శ శాసింపఁ బాలింపఁగా
జననం బందఁగఁ జేయఁజాలుదువు నీశచందం బెటుంగం దరం
బన శక్యంబె యనాథు నీపదములకాశ్రయానించు నన్ను గృపం
గనుమా యంచు త్తణంబు లెంచునియతుకా శ గన్త్రాంగు ముగ్ధాత్మనిన్. 104
- ఉ. ఎవ్వరు గాచువార లింక శ నెవ్వరు నాదుదురంతవార్త నా
యవ్వకుఁ దండ్రికిం దెలుపునాదృతిఁ గాంతురు; దీనబాలకా!
యెవ్వరు నీకు నిట్టివెత శ నిచ్చటఁ గూర్చి రటంచు నద్లవా;
రెవ్విధిఁ గాంతుఁ బ్రాణముల శ నిం కిట నంచుఁ దలంకుబాలిశున్. 105
- చ. కనుఁగొని యాధరాధిపతి శ కన్నులనుండి జలప్రవాహముల్
తనదుప్రయత్న మాపి చనఁ శ దద్దయుఁ జిత్తము చంచలింప నే
మని పలుకంగ నేరక మహామునిపుత్రకు నేసితికా శరం
బున నితఁ డేగు నూర్ధ్వపదశముం గన నంచు మహా ర్షినొందుచున్. 106
- ఉ. ఊరకయున్న నా గ్రహము శ నొంది శపించునొయే మొ యంచు లో
నారసి దుఃఖ మాపుకొని శ యార్య! మునీంద్రకుమార నే నిదే
భూరమణుండ వచ్చితిని శ బోలఁ గనుంగొను మేను ని న్నిటక
సీరము ద్రాగవచ్చిన యశనేకప మంచుఁ దలంచినాఁడఁ జూ. 107
- చ. కరమున సీరముం గొనెడుశగంధమతంగజశబ్ద మంచు నే
నరసితిఁ గుండ ముంచునపు శ డయ్యెను నిర్వస మట్టులే మహా
త్తరశర మేసినాఁడ నదిదారుణపుంఖయుతంబు నీహృదం
తరమున నాటె దైవగతి శ తప్పదుగాదె య దెంతవారికిన్. 108
- సీ. శబ్దవేధం బనరజను నొక్కయభ్యాస మద్దాని నే సుంతయభ్యసించి
తిని దానిఁ బరికింపఁ శ జను దెంచి యాపొదయందు వసించి జశలాంతరమున
నుదయించినట్టి నిశనదము గజంబులు నీరానువేళ జనించునట్టి
దగుట దానింబట్టి శ యంబక మేసితి దైవవశంబునఁ శ దాకె నిన్నుఁ
- ఆ. దెలియఁజాలనైతిఁ శ దోలిజాము మీతెను, గాన నరులువచ్చు శ కాలమేగె
మృగగణంబులిపుడు శ మెదలునుగావున, నదియొయన్నయూహ శ నాకుఁగలిగె.
- క. ఈయర్ధరాత్రమందున, నీయడవిక నరులువచ్చు శ టెట్లు తలఁచినకా
నాయెడఁ దోడనికతమున, నీయంబక మేసినాఁడ శ నిది విధిగలియూ. 110
- తే. దశరథుండని నాపేరు శ థాత్రిఁబిల్వఁబడునుభూపాలకుడ మృగవారహాసన
కర్త మర్హము మాకెల్లఁ శ గాన నిట్లు, వచ్చినాఁడను విధిచేష్ట శ వఱలె నిట్లు.

క. తెలియక చేసినయపకృతి, నిలుపందగ దెదను మీరు నిశ్చలచిత్తుల్
ఖలులంగూడం దిట్టకు!, తలంతు రాత్తాకృతులుగ ధరఁ బ్రాణులనున్. 112

సీ. తప్పానర్పఁగ లేదు ధరణీశులకుఁ దగు, మృగయ దానికి నేనుగమించువేడ్కఁ
జను దెంచి నాఁడ నీశరమును నీయంగ, మీఠలంబునఁబడు నిట్టికాల
మున నంచు విధి వ్రాసెమును పెయ్యట్టులేసాగెఁగార్వంబిఁకేమనఁగలదు ఫలము
క్షమియింపునూ చేయఁజాలు కార్యంబున్న బంపుము చేసెదఁ బ్రాజ్ఞవర్య!

తే. యనుచుఁబ్రార్థింపనామునియక్షియగము, నల్లనన్ విప్పిభూమి శుభనచటఁగాంచి
విధివశం బంచు యోజించి విషమగతికి, వగచి యింకేమి ఫలమనితగవచించె.

చ. తమపునఁ బ్రాణవాయువులుతల్లఁగ నున్న వి చెప్పఁబూన నే
మని వచియింపఁగాఁదగునొ యాత్మను దోడదు నిన్నుఁ దిట్టి యే
పనినొనరింపఁ బూనుదు నృపాలక! చమ్యనఁ గుండ దీనిని
గొనిచని నాదుతల్లికిని గూర్చినిలెంచిన యట్టితండ్రికిన్ 114

క. మును వేమియుఁ బల్కకయే, పనివడి యాజలము పోసి పడపడి యీనా
కునుగల్గిన మృతిచరితంబును జెప్పము దాపకుండ ధూపలలామా! 115

తే. ఉన్న దున్నట్లు చెప్పమా యుదుతరమగు, కోప మొందక వారలు కూళవిధిని
దూటుదురుగానినిన్ను నుదూఱనుచు, మదిఁదలంపుము సత్యం బెఱమహినిగాచు.

చ. వచనచమత్కృతుల్ నెఱపి వారిఁ గలంపఁగఁబోకు మాత్మజుం
దెచటనొ చచ్చె నన్న విని యెంతయుఁ గుందుచు దివ్యదృష్టి నీ
దుచరిత మెల్లఁగాంచి నినుదృష్టునిగాఁగఁ దలంచి శాపమి
చ్చి చనుదు రూర్ధ్వలోకమును శేరఁగఁ గావున సత్య మాడుమి. 117

మ. మునిశాపం బననేమొ యంచు మదిలోభూపాల! చింతింతువే
మొ నినున్ నీదుకులంబుఁ గాల్చునని నీవ్రూపింపు మాపైన నీ
మన మెక్కార్వము చేయఁబంచు నటులే మన్నించి చేయంజనుం
దనువుంబాసి యనువ్రజంబు చనుఁ గానన్ సుంతభాషించితిన్. 118

మ. దురితం బిద్ధి భవద్యశంబు ధరయందం గుండఁగాఁజేయు భూ
వర! యేమాత్ర మెఱుంగఁజాలవని నాసావ్యంతంబు విశ్వాసత
త్వరమై యున్నది గాన దుర్యశము నిష్ఠానన్ నినుం బొందకుం
డు రయంబొప్పుఁగ నేగు; మందుఁ దలిదండ్రుల్ కుందుచుదుర్గడున్ 119

చ. పరుషతరాంబకంబు వడిఁ బాయఁగఁజేయుము పూన్కిచే హృదం
తరముననుండి చెప్పఁగలధర్మముఁ దెల్పితిఁ దల్లిదండ్రు లా
తురులయి యుందు రీజలముఁ దోడనె కైకొనిపోయి పోయి మే
నరిగెద నూర్ధ్వలోకమున శం చొగిఁ గన్నులఁ దేలవైచినన్. 120

- చ. మనుజవిభండు స్వాంత మనుమానమునన్ వ్యథఁ గాంచుచుండఁ జ
య్యన శర మూడదీసె నపు ఁ డంగముఁ బాసి యనువ్రజంబు పో
యెను దనుకాంతి మాసె ముఖఁ మేర్పడఁ జూడఁగఁ దోఁచె గ్రొత్తగఁ
మునిసుతుదేహ మిట్టు లొకపాలిక భీతిదమై కనంబడన్. 121
- చ. ఘనతరతన్న కాంతులను ఁ గన్పడుబాలకు మోముఁ గాంచి యా
తనిదగు భాలభాగమునఁ దద్దయుఁదోఁచు త్రిపుండ్ర రేఖలం
గనుఁగొని వెచ్చనూర్చి యింకఁ ఁ గాలముఁ బుచ్చుట చేయరానిదా
పని యని యచ్చటం దొరలుపాత్రముఁ గైకొని నీట నింపుచున్. 122
- చ. మునిముదుకండు తద్దృహణిఁ ముందుగ మాతనయుం డదేలరాఁ
డని ననుఁ బ్రశ్నచేసినటులైన సదుత్తర మేమియిత్తు బొం
కినయొడ దివ్యదృష్టిఁ గని ఁ కేవలపాపునిగాఁ దలంచి చ
చ్చునటులు శాపమియ్యరాకొ ఁ సూనునిపైఁ గలకూర్చి పెంపునన్. 123
- ఉ. కాపున నేది యెవ్విధిని ఁ గాఁదగియుండునొ యద్దియట్టులొ
జేవఁజెలంగి యెంచి మదిఁ జేసినకార్యము దుష్కలంబు నీ
కేవలసం దొలంగు నిపుడెంచినచో ఫలమేమి యంచు నా
భూవిభుఁ డార్తుడై యరిగె ఁ భూసురబాలుఁడు దెల్పినట్టులే. 124
- చ. చనిచని సుంతదూరమున ఁ క్షౌరుహకోటరసీమనుండి ని
స్సన మొకఁ డల్లనల్లన నసంగతభావముగా వినంబడన్
విని యిదియే యగున్ గొడుకు ఁ వేగమ రఁ దిదియేలయంచు నా
ర్థిని గనునట్టిచిహ్న మిటఁ దెల్పెడు నిస్సనరూపతం గటా! 125
- చ. మునితనయుండు చెప్పినటు ఁ ముందుగ నీటిసంగి దాఁప కా
తని మరణంబు నాదయినతప్పును జక్క నెటుంగఁ దెల్పుదున్
వనజజనాజ్ఞ యేవిధిని ఁ వర్తిలు నట్లు భవిష్యదర్థముల్
మనుజులకున్ ఫలించు, నని ఁ క్షౌపతి యల్లనఁ బోయెఁ జెంతకున్. 126
- చ. చరణనినాద మల్లనఁ బ్రసంగవశంబుననున్న యమ్మనీ
శ్వరుక్రూరిరంధ్రయుగ్మమున ఁ సాధ్యైశ్రవోవివరంబుఁ జొచ్చినన్
గరుణచెలంగ నోకొడుక! ఁ క్రన్నన రాక యిదేల యంతసే
పురుతరవాహినిం గడపితో జలముం గొనిరాక చెప్పుమా. 127
- క. కడుదప్పి మమ్ము నేఁచెడు, వడిగాఁ జని తమనయండు ఁ వారిం గొనిర
మ్ముడుపుము మాయార్థిని నని, కొడుకా! తెల్పితిమిగాదె ఁ కొంకక నీతోన్.
- క. ఒకనాఁడు నిట్లు చేయపు, సకల మైలుఁగుదువు మాకు ఁ సంతోషము గూ
ర్వక మాన విట్టి నీ వే, లొకొ తడసీతవనుచుఁ బల్కుఁచున్న మునిసతిన్. 129

- క. కనగోరి యల్లనల్లనఁ, జని తరువివరంబుఁ గాంచి యచంద్రోదయమా
టును సుంత వారిఁ గన్తోని, మనుజేంద్రుఁడువారిసోసఁగి య్రాన్పడునుడులన్. 181
- క. మునివర మీఁకొమరుండఁ గా, నివంశోద్భవుండ భూమిభృత్తను నన్ను
జనులెల్ల దశరథాహ్వయమునఁ బిల్తురు వేటలాడు యబ్ధి పాదముటన్. 182
- చ. పరిజనులెల్ల రాఁ గదలి యపర్వతభాగముఁ జేరి దుర్బుగ్ధో
త్కరములఁ జెండిచెండి తుదిగఁగననివేటతమిఁ నిశార్థమం
దొరులు గనంగరానివిధి యనుద్రతకేసరి ముఖ్యజంతువుల్
తిరుగుచునుండ వానిధ్వనితీరును బట్టి వధించునూహలన్. 183
- చ. నినదము వచ్చుచక్కటికి యేర్పున బాణము వైవ లక్ష్మము
దునుముగఁ జాలుకత్తి గడు యదోచుట దానిని జూపఁబూని యో
మునికులచంద్ర ! గుల్పమునఁ బొంచి నదీజలమందు నొక్కని
స్వన మరుదేరఁగా విని విశాలగజధ్వనియన్న యూహచేన్. 184
- క. బుడబుడ యనుశబ్దము వినఁ, బడినంతనె నారి దిగిచీరబాణము వైవం
గదూదీనత హాయను చ, పృథు పీనులఁ బడియె నొక్కఁపాలిక మానీ! 185
- క. ఇది యేమనెడువిచారము, మదిఁ గలవిలపాటుఁగూర్చుచున్నది యేమో
యొదవె నదెవ్వరికో యా, పదయని పరుగిడితిఁ దొట్టుపడునడకలచేన్. 186
- క. చని నీటిదరిని బాత్రము, దనచెంతం దొరులుచుండ యదారుణబాణం
బునహృదయమగలహాయను, మునితనయునిఁజూచినాడఁడబొగులుమనముతోన్. 187
- తే. పలుకరించితి నవరాధ్యపథముఁదెలిపి, దాని కాతఁడు వగవక యతల్లిదండ్రు
లకు మహత్తరచింతాకులహృదయుండయి, జలముఁగొనిపోయినామాతఃజనకుఁ
చ. వనజజాచేత మార్ప నెట్లువచ్చును జింతిల నేమి గల్గునో [గాంచి.
జననిరొ! తండ్రి యింక నను యస్వర్గమునం గనవచ్చునంచు మీ
కును ననుఁ జెప్పఁబంచి మదిఁగందుచు మీకయి ప్రాణపంచకం
బును విడనాడె మానివర! యబొంకొకయింతయు లేదు దీనిలోన్. 188
- చ. అనుపలుకుల్ వినంబడెడునంతటిలో జలపాన మొప్పుజే
సిన మునిదంపతుల్ ధరణి యజేర్పిరి దేహము లింద్రియంబుల
మనసు జవంబున వదలుమాడ్కిని మూర్ఖయు వారిఁ బైకొనె
జనపతి యచ్చు వారితనుసంగతిఁ బ్రాణము విడినట్లుగన్. 189
- క. తలపోసె నంత మెల్లనఁ, దెలివెం గని మానివరుడు యెఱియొ దమాజం
డలఘునృపాలశరంబున, జలములచెంతనె యటంచు యస్వాంతమునందున్. 190
- తే. తోచుటయుఁదిక్కులెల్లనుఁదోషకుంట, సుంతయూరకయుండియాఁజోడిపాలుఁ
డదలి యందుంటఁ దెలిసిదుఁదైవతం త్ర, మాత్రఁజింతించియతనికిట్లనియెఁగ్రధను.

- ఉ. ధీర! నృపాల! నాతనయుఁ ఁ ద్రొంచినయాశరవర్య మేసి యీ
నారిని నన్నుఁ ద్రుంపుము గనన్ వడిబోదుము పుత్రరత్నమున్
గోరిక నీకుఁడిటు వగఁగొండఁగఁజాలము సూనుఁ డొక్కఁడే
దూరముపోవఁ జాలఁ డిటుఁ ఁ దోఁచునె సూనునిఁబాసి యుండఁగన్. 142
- చ. శరముల వైచు పెట్టులని ఁ చక్కఁ దలంచెడునీకు నాసుతుం
డురుతరలక్ష్యమయ్యెఁ గన నొప్పెను నీకును లక్ష్యశుద్ధి యు
ర్వర భవదీయకీర్తిశశి ఁ వర్ధిలుచుండును సాధుకార్య మి
క్కరణి నొనర్చినాడవు తగంగ నొనర్పుము శిష్టకార్యమున్. 143
- ఉ. అంతట వేట నాఁబడుమహత్తరకేళి ఫలించు న్వేచ్చ నే
చింతయులేక నీపురికిఁ ఁ జేరఁగవచ్చు నటంచు నంతలో
స్వాంతముఁగోయు నెవ్వగలఁ ఁ జండతరస్వన మొప్పు నేడ్వఁ ద
త్కాంతయుఁ దెల్వఁగాంచి తమకంబున నేడ్వఁ గలస్వనంబునన్. 144
- క. ఆరవము రాజహృదయముఁ, గారుణ్యాంబుధిని ముంచెఁ ఁ గాననమున నా
చేరువనుండిన ఖగమృగ, వారము తేపియించె గరుణ ఁ వర్ధిలుచుంటన్. 145
- ఆ. నాకుమార! యని జనకుఁడు నాపుత్రకా!, యనుచుఁ దల్లియును నశహార్యదుఃఖ
జలధిమునిఁగి యట్టె ఁ విలపించి విలపించి, సొమ్మసిల్లి పడిరి ఁ ఊఁటిపైన. 146
- చ. కని రఘువంశమాళిమణి ఁ క్రన్నన వారల నేడ దేర్చి యో
మునివర! నీడసాధ్వీ వగఁమునైన గావున నూటంగనన్
గొనఁగొని న్యాయవాక్కులఁ దగఁగున్ హితబోధ మొనర్పఁజింతిలన్
గను ఫలమేమి? యవ్విధికిఁ ఁ గల్గదుగా సుతుపై ముదంబనన్. 147
- చ. ధరణిపుమాట లట్టై మదిదారుణదుఃఖమునందు ముంపఁగాఁ
దరుణిని లేపి పుత్రకుఁడు ఁ ధర్మనికేతన మొండఁబోయెడిన్
దర్శర జని కూడుటొప్పు నిక ఁ వందురి లాభములేదు నాతిరో
ధర మనుకాల మింక విధి ఁ తప్పుఁగఁ జూచుటఁ బోయె నక్కటా! 148
- క. కన్నీటిచేతనే మన, యన్నకుఁ దర్పణముచేసి ఁ యతివేగమ వి
ద్యస్సుతు నాతనిఁ జేరఁగ, నెన్నఁగఁ జనుటొప్పుఁగాదె ఁ యింతి! యనినన్. 149
- చ. పురపురఁ బొక్కుచున్ సుతునిఁపొకకు దైవము దూలుచున్ నిరం
తరము వినీతచిత్తుడయి ఁ తల్లినిఁ దండ్రిని గొల్చునద్గుణా
కరుఁ బొలియించితే కుమరిఁ ఁ గైకొని కన్నులమంట తీతెనే
ధరణిప! యంచు నూఱడక ఁ తాల్చివహింపక యెద్దుచుండఁగన్. 150
- చ. మునివతి సాధ్వీతోడ వగఁమునైన నింకను లాభమేమి చ
య్యన సుతుఁడున్న చక్కటికి ఁ నాతుగ మొప్పుఁగఁ బోవుటొప్పు నా
జనకుల కేమిదిక్కునుచున్ స్వాంతము దూలఁగఁ బొక్కుచుండు నా
తనయుఁడు వానిఁ జూడఁ జనఁ ఁ దత్తరమందెను తత్త మిత్తఱిన్. 151

చ. అనుచుఁ గలఁగుచిత్తమునఁ నానరపాలుని గాంచి భూమిపా!
నిను శపియించు టొప్పు దవినీతిని బాసి యథార్థమెల్లఁ జె
ప్పినకతనక; నిశార్థమునఁ న బెంపుచెడక బొడమాటు నుండియే
సునిశితబాణ మేసితివి న సూనుఁడు దాననె కూలె నొక్కటన్. 152

తే. తెలిసియేవైచియుండినఁగులమువిలయ, మొందశపియింతునదిత ప్పెననుర్విమాకుఁ
గన్నులవలెం జెలంగువిశ్వాతసుగుణ, గణునిఁ గొమరుని జంపితి న గాన మేము.

క. తనయుని గూడఁగఁబోవం, గనుదగు దిక్కెవరు లేనికతమున నెట్టి
నను మాకుఁ దిక్కు జంపితి, వనునది నైపంగరానిదై యేర్చెఁగుఁ జా. 154

క. కనుక నిను శాపదగ్ధునిఁ, గను జేయకయుండ నైతికాదు కనుక నీ
వును బుత్రవరహమున మృతి, గనుదవుగాకంచు మాని న కాంతాయుతుడై.

చ. తనువుఁ ద్యజించి భవ్యసురభామముఁ జేరఁగఁ బోయె నంత నా
జనపతి వంశనాశనము న సల్పెడుశాపము నీయకుండ న
మ్మని చనె నీలత చాలునని న మోదమునందుచు వారి కగ్ని యి
చ్చి నిజభటావళిం గలిసి న చేరె నయోధ్యను లోనఁ గుందుచున్. 156

మ. చిరకాలంబు మనోహరక్రమమునక న శ్రీవృద్ధిమై రాజ్య మా
దరమొప్పుం బటుశక్తిలేనిమది సంశతానంబు లేకున్న చిం
త రహిం గ్రమ్మఁగ సర్వముక మఱచి కాంతారంబు చేరంగ న
త్సరుడై యొప్పు తెఱింగి సారథి యమాత్యశ్రేణిగణ్యుండు నై. 157

క. దూరాలోచనయొనరుప, నై రాజానుగ్రహంబునంది వెలయుచుక
జేరువ మెలఁగుచు నెప్పుడు, ధారణినాయకుని మేలు న తలఁచునఱుండై. 158

క. తనరుసుమంతుఁడు నరపతి, మనమునఁగల చింత నెఱింగి న మహితోత్సాహం
బొనఁగూర్చునల్లు చెప్పం, గనుగోరి రహస్యగోష్ఠిఁ న గమ్రతరొక్తిన్. 159

సీ. పలికె భూనాయక న కలదొక్కవృత్తాంత, మదియు సనత్కుమారరాస్యగలిత
మగుదానిఁ దెల్పెద న నవధరింపుమునీకు, వయసు చెల్లఁగఁ బుత్రవరులు నల్వ
రుద్యవించురు మునీభ్యుండు ఋష్యశృంగుఁ, డనుమానియధ్యర్థుడై సవిధిని
బుత్త కామేష్ఠిని న బూని చేయింపఁగ, సుతులుద్యవించురు న సూనృత మిది

ఆ. యనుచు మానిపలికె న నశ్వమేధముచేసి, యరల నిష్ఠిచేయ నర్హ మనుచు
నతఁడె తెలిపెఁ గాన న నల్లుచేయంబూన, వయ్య కొఱత వాయునల్లుగాఁగ.

చ. అని తెలుపంగ మంత్రివరుఁ న దాదృతిఁ దెల్పినసాధుభాషణం
బునకు ముదంబు నొంది రఘుభూషకులొగ్రణి యాతురంబునక
మునిపతులొ వశిష్ఠమునిముఖ్యులఁ బిల్వఁగఁబంచి వారిచెం
తను వినిపించె దేవమునితల్లుజానూక్తిని వేడ్కమీఱఁగన్. 161

కా. ఆవార్తల్ విని యావశిష్టములు లభింపజేసె మేపార స
ద్వానంబుల్ తగ నట్లె చేయఁదగు సంభారంబులం గూర్చుడి
వేవె యంచని కృత్యమెల్లఁ దెలుపకఁ విశ్వంభరేశుండు శాం
తావామాక్షిని ఋష్యశృంగుఁ గొనిరాఁక దాఁ బోయి యంగాధిపున్. 162

క. కనుగొని కార్యముచెప్పిన, విని జామాతను గుమారి క వేడుకఁ బంపక
జనపతి వారలఁ దోడ్కొని, చనుదెంచె నయోధ్య కౌత్త క సంతసమలరన్.

సీ. యజ్ఞదీక్షకుఁ బూనెనధర్మర్యుఁడాదియా, ఋత్విజుల్ విధి విచారించి సుంత
కొఱతఁ గాంచనియట్లు క కొవిదశ్రేణితో, నిత్యకృత్యంబుల క నేర్పమీఱ
జరపుచుండిరి యాదశరథుఁడు శుక్లయజుఁడై గావునశకుభతర మను
సత్కీర్తిగన్న వాఙ్మన నేయశాఖకుఁ, జేరినవాడయి క చెలగుచుంటఁ

ఆ. బదియు నెనిమిదియును క బ్రస్తావముల నొప్ప, నట్లు లాస్థలంబు క నమరిచిరటఁ
గ్రతువు చేయఁబడియెఁగ్రమ్మఁ బుత్రకా, మేష్టిచేయఁబూనెనెంతోపూనిన్.

క. మునివరుఁడు ఋశ్యశృంగుఁడు, మనమున భాన్వించి పల్కెఁజ్జూపాలమణి!
తనయుల నల్వరఁ గాంతువు, ఘనులై యవ్వారు ఊతిని క గ్రాలుదురు సుమీ.

చ. అని వచియించి శాస్త్రవిధి క నధర్మర మాయది చేయఁబూని వే
ల్చెను జతసంబుమీఱ నిటు క సిద్ధమఖంబది సాగుచుండ నె
మ్మనముల నిర్జరుల్ తలఁచి క మంచి దిడేసమయం బటంచు నా
వనజజాపాలికిం జని సభ క్తిని మ్రొక్కి వచించి రీవిధిన్. 166

— జీవతలు బ్రహ్మతో రావణునిదుండగముల జెప్పట. —

మ. అరవిందాసన! నీవరప్రబలగోర్వాయత్తుడై రావణా
సురుఁ డెవ్వారిని జీరికిం గొనక సంక్షోభంబు నొందించుచుకొ
సురనారిమణులక హరించె మఱి యశక్తుల్ కిన్నరుల్ సాధ్యకిం
పురుషుల్ తద్దృహసీమ నేవకులు నిష్ఠుంగూడ నున్నారనూ. 167

ఉ. అంతియకాదు వారు కనునట్లుగ వారలవద్ద నేత్రలం
జెంతనె నిల్చి పాదసరసీజము లొత్తుఁ డటంచుఁ బల్కు నా
కాంతలు దిక్కుమాలి తమకాంతులు చూడఁగఁ జావఁదన్ను నేఁ
గాంతుడ మీకనుక బలుకఁగఁగలదే యింక నొండు పద్మజా! 168

చ. పలుకఁగ నేల యాసతులు క ప్రక్కనె యుండఁగఁ గొల్వచేయ నే
తులువలుగాని యిట్టులు సోతుల్ వగఁ గుండఁగ నవ్వచుండురే
తలఁచిన గుండె నీఱగును క దారుణవహ్ని విషాంబువుల్ దముం
బొలియఁగఁజేయఁ జాలమికిఁబొక్కుదు మోకరుణాసుధోదధి! 169

చ. అమృతముఁ ద్రాగఁజేసితి మహాపురుషా! మును రాక్షసాళిచే
నమృతులుగాఁగఁ బొల్పునటు క లభితిసత్కృప నేడు చూపుమా

యమరులదైనన్యముల్ దొలఁగునట్టియుపాయము చూడవయ్య స
త్యము నశియింపకుండఁగ నాయంబు మృతిం గనకుండఁ గావ్రమి. 170

చ. క్రతువులమాటలేదు మునిశరాజతపస్సులు గానరావు కా
మితములఁ గోరియే వ్రతముఁమేలనిచేయఁగరాదు భామిని
ప్రతతికి మానరక్షణము ఓ పట్టుదలం గొనిచేయఁజాలు స
ద్వ్రతుఁ డెటనైన దీపమునుబట్టి కనుంగొన లేడ యొక్కఁడున్ 171

చ. జననము గాంచనట్టి జలశతవిలోచన మృత్యుమందిరం
బున వసియించునంగనయు ఓ భూరిజరాయుతయైనసాధ్వియున్
గన రవమాన మాదనుజశకాంతునినుండి మఱొక్కకాంత యా
తని కయిఁదాఁకకుండఁగ వ్రతంబున నున్నదిలేదు లేదుసూ. 172

చ. పురుషులమాట యేటికిక ఓ భూతవిభూ! మముఁ ద్రుంచమృత్యువున్
ద్వారగ నృజించుటో దనుజశపాంసను ద్రుంప నుపాయ మెన్నుటో
సరియని యిందు నీదయినస్వాంత మదెయ్యది నిశ్చయించు స
త్వరముగ దానిఁ జేయుము కృతంబుల నెంచకు మేల జాగింకన్. 173

చ. వలదు మఱేమి చెప్పుదురొ ఓ వాసవముఖ్యులు దాని విందమ
వ్వల నొనరింపఁగాఁ దగినభంగి నొనర్పఁగవచ్చు నంచు నూ
హలు పెనుపొందఁజేయఁ; గరుణార్ణవ! మాకన దిక్కునీవె యా
ర్తుల మదెగా కశ క్తులము ఓ రూఢము రూఢము రూఢమినుడుల్. 174

మ. వరముల్ దొల్తనె యిచ్చినాడ నిపు డశ్వానిన్ మరల్చంగ నా
తరమే యంచు వచింతువేమొ శుభసంధానైకదక్ష! మహా
పురుషా! యొక్కటి విన్నవించుము వరంబుల్ గోరునవ్వేళ వా
నరజాతిన్ నరజాతిఁ జెర్పొనఁడు దానన్ విన్నపం బిద్దియే. 175

కా. సారాచారుడు దీనరక్షకుడు చంపద్యాహుసారాజిత
స్థానాంతయశుండు ధర్మమతి సో త్సాత్తుండు దీనోత్కరా
ధారుం డీద్యుండు సూర్యవంశఘనముక్తారత్న ముర్విపతి
ప్రారంభస్ఫుటగణ్యనాముడును నై ఓ హర్షిండు నొక్కండిలన్. 176

చ. ఖరకరవంశభూషణులఁగాఁ దగురాజులలోనమేటి భా
సురగుణవేటి యొక్కఁ డగు ఓ ఊడవిభుండు గలండు భక్తి న
ధ్వరములు పెక్కుచేసి బహుభంగుల దానములిచ్చి సద్యశ
స్ఫురణతమించునాఘనుడు ఓ పూజ్యతమంబగు కోసలంబునన్. 177

తే. దశరథుండని యతని నందఱును బిల్లు, రామహామహుఁ డిత్తటి ఓ నశ్వమేధ
యాగమును జేసిమునివర్యులనుమతింపఁబుత్త కామేష్టిఁజేయంగఁబూనినాడు.

చ. అని సుగ లట్టై తెల్పు విని యంబుజసూతి స్తరించి సుస్థితం
బొనరిచి మేలుమేలు సమయోచితభంగి స్తరించజేసినా
రనితరసాధ్యక్తి ర్తి యని యానరవర్చ్య నెటుంగుడు మహా
ఘనమతియాను బాత్తు డనఁగఁ దగు విక్రమసంయుతుండగున్. 179

చ. దనుజుఁడు సత్తపోనిరతిఁ దా మును నన్ను బ్రమోదచిత్తుఁగా
నొనరిచెఁ దత్తపోహుతవహుం గని భీతిలి మీరు వచ్చి న
న్నును ద్వర్పెట్టలేదె మిముననుం గొనియేకద వానిచెంతకుం
జని వరమిచ్చినాఁడ నది య సర్వముఖంబునఁ బోయుక్షీరమ
య్యెను గురుచింతఁ బూన నిపుఁడేమి ఫలంబగు దానఁ గావునన్. 180

చ. సురరిపునాయకుండు పటుశూరత నొప్పెడు భూరిదానవో
త్కరములఁగూడి నాదువరగర్వమునన్ మిలిమిటి మిమ్మెకా
దరసిన మూఁడులోకముల నార్తిని ముంచుచునున్నవాఁడు సం
గరమున నెవ్వఁడే నతనిగర్వ మడంపఁగ లేఁడు చూచితిన్. 181

మ. సురలుఁ దైత్త్యులు లోనుగాఁగలమహాశూరుల్ ఫణిశోత్తముల్
గరుడుల్ కిన్నరసిద్ధకింపురుఘులుఁ య గంధర్వు లింకెందఱో
దురమం దాతని మార్కొనన్ విశిఖముల్ యోద్ధో బ్రయోగింప ని
ర్భరశౌర్యంబున నిల్వరింపను జయింపం జాల రేరితినిన్. 182

ఆ. ఇంక నేమిచేయ యెంచితి వందురో, వినుఁడు శ్రద్ధఘాట యవిబుధులార!
యెవనినేని యతనిచేయగు కర్మము, పొడవడంచు నొరుఁడు య పొడువ లేఁడు.

సీ. సత్కర్మ మాయువునమధికముగఁజేయు, దుష్కర్మ మాయువుఁద్రుంగఁజేయు
నీవిధం బెటుగఁక యితరులభూషింతు, దూషింతుజ్ఞానంబుతోలఁగియుంట
పురుషుఁడు కర్తయే య పాకార్ప దుష్ఫలముల నస్వతంత్రుండె యతలఁప నతఁడు
సత్కర్మములఁ జేయ య స్వాతంత్ర్య మెట్లుబ్బుఁ గావునరెంటనుఁగఁడువలతి

ఆ. యిట్టులొట నొకని య నేలదూషింపంగ, దుష్ఫలముల గుడువఁ దొడరుతఱిని
వాని ననుభవింప య వలయుఁ గాదేయిది, నియతమనుచుఁ గనవలయునుమీరు.

చ. పరులను బెక్కు బాధలకుఁ బాల్పడఁజేసిన దుష్టకర్మ మే
నిరతము పీడలం గుడువ య నేర్పునఁ జేయును దానిమాని యొ
క్కరుని నతంతునిఁ దెగడఁ గాంచుఫలం బన శూన్యమేకదా
సురవరులార! యొక్కదనుజుఁ డెగనాడఁగ నేల యింతగన్. 185

చ. ఎవరికిఁ బీడఁగల్గునటు య లెత్తఱిఁ జేసితిరో తపియమై
యవితథమా ఫలం బటులె యార్తినిగూర్చెడు మీకుఁ దప్పనొ
క్కొ వలయునంచు దుష్టకృతు య లొప్పుగఁజేసినఁ దత్ఫలంబు మా
కు వలదటంచు బల్కినను య గొబ్బునఁ జొందకపోవ నెట్టులొ? 186

- చ. చెలఁగెడువేడ్క నొక్కరునిచేడియ వంచనచేసి యెట్టులో
వలదని చెప్పుశాస్త్రములవంకఁ గనుంగొన కిచ్చుగింపక
రిల్లి గొనినట్టి దుష్ఫల ముమేయ మగుంగద దాని నొందకే
తొలఁగి చనంగ నెట్టులగు ధూర్తత బాపఫలం బొసంగదే. 187
- చ. ఒకతటి మోహవేగమున నొక్కనిపత్నిని బట్టుకొన్న వే
టొకతటి స్వీయదారల మహోద్ధతి నొక్కఁడు బల్కిబట్టి యీ
ద్దుకొనుచు బోవుచుండఁ గనుచుకొ దపియించుచు నుండఁగావలెకా;
ఒకపక నవ్వి చేయుగురుపాతక మేడ్వఁగఁజేయు బిమ్మటన్. 188
- చ. జగమునఁ గర్తమార్గమె నికామఫలం బొడఁగూర్చుజాలు నం
చు గణనచేయఁగావలయు నశూరత దాని నడంపరా దదే
న్నఁగ సుకృతంబొ దుష్కృతమొ నైజఫలం బొడఁగూర్చుచుండ దా
ని గడచిపోవ నెవ్వఁడగు నేర్పటి యంచు దలంపుఁ డాత్మలన్. 189
- చ. పరులు మహాశ్రమంబులకుఁ న బాల్పడుచుండఁగఁ జూచి నవ్వుచుం
బరహితముల్ దలంపనికృపారహితాత్మునిఁ గర్తబంధముల్
వరుసగఁ జుట్టి కట్టి బలుబాములఁ బెట్టఁగ నప్పుడైన బా
పరతికి నీఫలం బనుచుఁ న బల్కక దైవముఁ దిట్టు నజ్ఞఁడై. 190
- చ. పలుకు లిఁకేల మీరొరులభార్యలఁ జింతలఁ గుండఁజేయుటం
గలిగెను దుష్ఫలంబు నిజకాంతలు గుండుచునుండఁ జూడఁగా
ఖలుఁడు పరిగ్రహింప నొకకార్యమునైనను జేయఁజాల కి
ట్టులు తపియింపఁగా నిఁకఁ గడుకొ వెతగుండఁగ నేల? మానుఁడీ. 191
- చ. ఒరులు వగంగనంగనుచు న హోయని యార్పుచునున్న దుష్ఫలం
బురుతరరీతి నిట్టివెత న లొండఁగఁజేసెను దాని నైపుఁ డో
సురపరులార! యాదనుజు న స్రుక్కఁగఁజేయఁగ నోపుకార్యమీ
తరుణమునందె చేయఁదగు న దానిని దెల్పెద నాలకింపుఁడీ. 192
- చ. జగములకెల్ల నాయకుఁడు న సాధుజనావతత్పరుండు మో
క్షగతిని జూపువేలుపు విశాలకృపామలదృష్టిపాతదూ
రగతనిజాశ్రితాశ్రితలి న రమ్యతమాంగుఁడు క్షీణవార్ధిసం
ప్రగతనివాసుఁ డిశ్వరుఁడు న ద్దధళాతుఁడు గాఁడె యెన్నఁగన్. 193
- చ. వరదుని శాంతమూర్తిని భవప్రముఖాకృతిరాశిఁ బొల్పునుం
దరముఖచంద్ర శ్రీసతినిఁ న దత్తవిదుత్తమపూజితాంఘ్రిపం
కరహుని దీనరక్షకు నగదాధతరాత్ముని విష్ణు నవ్యయఁ
బరమముదంబునం గొలువఁ న బాయవె కష్టము లెన్నియేనియన్. 194

తే. ఆపదుద్ధరణశ్శముం శ డతఁడు కాఁడె, వేటొకరుఁ డుండనోపునే శ విబుధులార
రండు సనుఁగూడి ఊరవాశిరాశిఁకందు, భక్తిఁ బ్రార్థితమావరాత్పరునిగురుని.

— జీవకలు వైకుంఠమున కరుగుట. —

కవిరాజవిరాజితము.—

అని యిటుపల్కిన శ నయ్యమరోత్తము శ లప్పుడె వాక్పతిహర్షమునం
మునుఁగఁగ లేమ్మిఁకఁ శ బోవుడ మాహరి శ పూనివసిం చెడుభూమికి నం
చని త్వర పెట్టఁగ శ నయ్యజాఁ డయ్యమఁరావలిఁగూడి మఁహంబుధిని
గనఁ జని యందొక శ కమ్రమహీస్థలి శ గాఢపుభక్తి తగకా నియతిన్. 196

ఆ. కనులుమాసి నిలిచి శ కరముల జోడించి, కాంచనాంబరా! వికారరహిత!
కమ్రరూప దేవ శ కరుణాపయోనిధీ, యార్తిహరణ! కావసయ్య మమ్ము. 197

సీ. వేదవేదాంతముల్ శ విమలశాస్త్రంబులు, స్మృతిపురాణాదు లున్నతభవద్వి
భూతి నెన్నఁగఁజాల శ కాతతభక్తిని, వందనంబు లొనర్చు శ వాసుదేవ
యవ్యయుండవు చేతనాధారుడవు సర్వభూతాంతరాత్మవు శ భూతభావ
నుడవు సదాశంకరుడవు చిద్భూషివి, పరమేశ్వరుండవు శ బ్రహ్మమయుండ

ఆ. వాదిదేవుడవు సదానందమూర్తివి, ప్రణవరూపుడవు పరాత్పరుడవు
నిన్ను నమ్మువారి శ కెన్న భవార్తులు, కలుగకుండుఁగాదె శ కమలనాభ! 198

క. దానము ప్రతిగ్రహంబును, మానసమున నెన్నిచూడ శ మాధవ! నీవే
గాన సమస్తము త్వన్నయ, మానని తలపోయుదురు మఁహాత్ములు సతమున్.

క. దాతయుఁ బ్రతిగ్రహీతయు, హోతయు నభ్యర్చ్యుఁ డగ్ని శ హోత్రియు సవదీ
తూతంత్ర మెల్ల నీవే, పూతచరిత్రా! మహాత్మ! శ పుణ్యనిథానా! 200

చ. కలఁడని పల్కుచుండు నినుఁ శ గానఁగరాక చెలంగుచుంట నే
స్థలముననైన లేడనుచుఁ శ దత్పరులై వచియించుచుండు వే
దవిదితవాక్కు లిద్ది యిటు శ తభ్య మటం చొగిఁ బల్కలేకయే
తెలియఁగరాదు బ్రహ్మమని శ తెల్పెడు నీదు మహాత్మ్య మెట్టిదో. 201

ఉ. ఎందుఁ గనంగఁ దోఁచెద వాదేటికొ కానఁగరాకపోదు వి
ట్లందును దోచి కానఁబడ శ కెట్లా యదృశ్యతఁ గాంచనేలాకో
సుందరరూప! జ్ఞానమయ! శ చోద్యముఁగాదె భవన్తహత్త్య మి
ట్లందటొ యూహచేయఁదగి శ యెట్లుతలచినఁ దోఁపకుండెడున్. 202

క. కలఁ డావైకుంఠంబునఁ, గలఁ డాగోలోకమందుఁ శ గాంతాయుతుఁడై
కలుము లనొసఁగుచు ననుచుం, బలుకుదు రొగిఁ దత్త్వశాస్త్రపారంగతులున్.

క. యోగిండు లమానసమున, భోగింద్రశయానుఁడుండు శ భూరిమహిమతో
భోగివిభూషణుతుఁ డా, యోగాత్ముఁడె యందుజ్ఞును శ లొగి సర్వేశా. 204

క. జ్ఞానము జ్ఞేయము జ్ఞాతము, సూనాంబకజనక నీవె ఓ చూ తలపోయన్
నీనిర్మలపాదాబ్జ, ధ్యానము తక్కుంగ నొండు ఓ తగునే యెఱుంగన్. 205

చ. సురలకుఁ గల్గుబాధలను ఓ సూరత వాపఁగ నీవెకాదె యా
శరు లొగి దేవతావళులఁ ఓ జాల బడల్పడఁ జేయుచున్న వా
రురుకరుణాసముద్ర ! త్రిదశోత్తమమందితపాదపద్మ నీ
చరణసరోరుహద్వయమె ఓ శాశ్వతశర్మదమంచు నెంచుచున్. 206

ఉ. దిక్కిఁక నీవెయంచు వెతఁదీర్పఁగఁ జాలుదువంచు సుంతయే
నక్కఱగల్గి పిల్చిన మహాత్మరమోదముమీఱ వచ్చి యిం
వెక్కఁగ దానిఁదీర్చి హిత ఓ మెల్లవిధంబులఁ గూర్తునంచు నో
చక్కనినల్లనయ్య సురశస్త్రమ వచ్చితి మాఁర్తి గుండుచున్. 207

శా. ఏమే ముల్లములం దలంచితమొ మిశ్రమే సాయముంగోరి యీ
భూమానందకరాంబురాశిసవిధంబుం జేరి నామో విభూ!
శ్రీమత్పద్మదళాక్ష ! నీకె తెలియుం ఓ జెప్పంగనేలా త్వరగా
నీమూర్తిం గనఁజేసి కావఁగదవే ఓ నీవే కదా ది క్కనన్. 208

చ. అని యిటు పంకజప్రభవుఁ ఓ డయ్యమరావళిఁ గూడి వేడ నం
బునిధిని దోఁచెఁ దేజము సకముద్రము దాన మహానలాకృతిం
గని నటు తెల్లమయ్యె నది ఓ క్రమ్మఱ దివ్యము దర్శనీయమున్
విసుతమునై చెలంగె నొకఁవింతఁగ దానిని గాంచి రందఱున్. 209

ఆ. దానియంతరమున ఓ ధవళాబ్జపత్త్ర నే, త్రములు వెలయుఁ జక్రదరములంబు
జాభయములు నాల్గవహ స్తంబులం దగ, దివ్యమూర్తి యెదుటఁ ఓ దేజరిల్లె.

సీ. సవ్యపార్శ్వంబున ఓ జగదేకమాతయుఁ, గన్పడె నామూర్తిఁ ఓ గాంచినంత
నారాయణుం డనునామంబు గలదేవుఁ, డీతఁడే యని వారిశక్తెల్లఁ దోఁచె
నంత నారాయణుం ఓ డాదరంబున మేఘు, గంభీరనిస్వానశకలితవాక్కు
లలర నిట్లని పల్కెఁ ఓ నబ్జాసనా! దేవ, తలఁగూడి నీవిటు ఓ తరలి రాఁగఁ

ఆ. దగినకార్యభంగిఁ ఓ దలపోసినాడను, సమయ మరుగుదెంచె ఓ శత్రుసమితి
సమయఁ జేయననుచు ఓ స్వాంతముత్సర పెట్టు, చున్నదిచిట్టడమిరఁబరుభయార్తి.

క. చనుదెంచితి రభయంబిదె, మనమున నేనందియములు ఓ మాని చనుడు నే
మనుజుతఁ డైకొని దుష్టా,త్తుని రావణు సంగరమునఁ ఓ ద్రుంతుం గడిమిన్. 212

చ. దనుజుడు లోకభీకరుడఁ ఓ దారుణబాహుబలాధ్యుఁ డెంతయున్
మునులను బాధపెట్టెడిని ఓ మూర్ఖుడటంచు నెఱుంగుదున్ జవం
బున నెదిరించి చంపఁదగుఁ ఓ బో పనబోధ్యు! నీవరంబె యా
తని జిరకాలజీవిగ నితాంతబలాధ్యునిగా నొనర్చెఁ జూ. 213

- చ. తప మొనరించునప్పుడె యతండు మహాగ్రవిధాన మొప్పు శీ
ర్షపటలముం గ్రమంబున నీశాతతరచ్ఛురికాహతిఁ గృశా
నుపరమకీలలఁ వయిచి నూత్నతరాశల నిన్ను వేడఁగా
నపుడె సమస్తవాంఛల మహాముదమొప్పుగ నిచ్చితే గదా. 214
- చ. ఇతనిమహాగ్రకృత్యమిది యెట్టులుగాఁ జరియించునో జన
ప్రతతికి నేమికి డొనరుపం దపమూనినవాడొ దాని నే
వితమున మాన్వఁగాఁదగునో యీవీప్రయత్నముచే బురంధ్రులే
గతిని జరింతురో యనుచుఁ య గంజభవా! తలపోయఁ జాలితే. 215
- మ. వరసంతాన మొసంగి భేదరుల నీభంగిం దపింపంగఁజే
సీ రమాకాంత! యటంచు నఁ బిలువ నేఁ జేయంగనాయత్నమే
కరణం జేయఁగనానా చక్కనగుఁకాలం బెదొ యోజింపకే
త్వర పూనందగునయ్య నీవలననే యదైన్యంబు గల్గెంజమీ. 216
- మ. సురలం దోలిన దోలనిమ్ము పటుదోహస్ఫూర్తిఁ సురేంద్రాదులం
బరిమార్చుం జననిమ్ము యక్షవితతిఁ య బారువ్యమేపార సం
గరరంగంబున భూరియత్నమునఁ గాంక్షల్మీఱఁ జక్కాడునా
తురతం బొందగనిమ్ము పై పడగు నీధూర్తత్వ మబ్జాసనా! 217
- ఉ. ఎన్నిటివైన నోర్వఁదగు యనిట్టిప్రయత్నములం దలంప నిం
కెన్నిటివైనఁ జేయ శమ య మేర్పడ నూరకయుండవచ్చు గా
కెన్నఁగ సాధుశీలముల యెంతయుఁ బొల్పుపతివ్రతలే మహా
వన్నతఁ గాంచుచుండఁ గని యెవరిజసంభవ! యోర్వవచ్చునే? 218
- మ. మునులఁ బాదలపాలు చేయుటయొ సమస్తాదంబు మీఱంగ భ
ర్త నుపాసించుపురంద్రిఁ గావరమునఁ యదా బల్కి గైకొంటయో
దనుజేంద్రం డొనరించుట నెఱుంగుడఁ యద్యద్వాక్యముం గావ నో
ర్చిన నన్ను బురికొల్పనేల! యిదె నేఁ జెందాడెడఁ రావణున్. 219
- ఉ. కాలము నాస్వరూపమయి యెక్కువచునుండును దాని నెవ్వఁడే
నోలి భజించువాని నెటులొర్వఁగ వచ్చును నీకు నైన; నా
కాలము రావణాసురునిఁ యెక్కువచుండఁ గాఁ బూన దింకఁ బా
పాశులు వానిదౌష్ట్యము నహర్నిశముం బెనుపొందఁ జేయుటన్ 220
- ఉ. కాలము చక్రమై వెలయఁగా నసురేంద్రుని ద్రుంపనా మహా
భీలత నుండు కాలుఁడును యెంతయుఁ జేయఁగ సుంతయేనియం
బాలఁడు కాపునఁ వనజసంభవ! యిన్నిదినంబు లొర్పితిఁ
భాలికు రావణాసురుని యెక్కువచుండఁ గాఁ జూడుమా. 221

- చ. సురదనుజాసుర ప్రముఖశూరులనుండి యదెట్టిభంగినిఁ
మరణము నొందకుండఁగను శ మామకవాక్య మొకండుగల్గ నె
క్కరణి వధింతు వీవనెదో శ కంజభవా! వరదానమప్పు వా
నరుల మనుష్యులఁ దనుజనాథుఁడు పేర్కొనఁ డించు కేనియున్. 222
- చ. కనుక నె మానవాకృతిని శ గాంచి వధించెద వానరాళి నా
వెనుక నె విక్రమింపఁ జనువంతగ నెల్లరు చూచుచుండ నో
వనజభవా! వినంగఁ దగు శ వాక్య మొకండు వచించువాఁడఁ గ
ర్షనియతి మీఱరా దదియె శ మామకమై తనరారుచుండుటన్. 223
- చ. తొలిభవమందు నేజనుఁడు శ ధూర్తతఁ జేసినకర్తృభేదముల్
తలఁగక మీఁదిజన్మమునఁ శ దార్శ్నుఁజు మ్మచిత్రమంబునఁ
బలువెతలం బడల్పదెదుఁభంగి నొనర్పఁగ సంస్కరించుచుం
గలుషములేల చేసితిన్ శ కాలవిపర్యయ మంచుఁ బెండ్డున్. 224
- ఉ. అంతియకాని యాత్మ నిక శ నట్టివి నేనొనరింప నంచు సి
ద్ధాంతము చేయఁబూనఁడు విశచిత్రతరాయతకర్తృపాశసం
క్రాంతమనస్కుఁడౌటఁ గలశకాల విదేశతి యంచు నెంచుమా
సుంతయుఁ దా స్వతంత్రుఁడుగఁ శ జూడఁగ నొ జనుఁ డుండ నేర్పునే. 225
- చ. కనుకఁ బులస్త్యపాత్రుఁ డొకకర్తముచేసి తదీయవైభవం
బున నిల నింతకాలము విభూతులనెల్లఁ జెలంగె నింకమీఁ
ద నతఁడు స్వేచ్ఛముం గనెడు శ ధర్మ మొనర్పఁగఁజాలఁ డింతయే
ననిమొన వానిఁ జెందుదు నహంకృతి మానఁగ మానవుండనై. 226
- చ. మనుజులు స్వల్పులంచు నొకమాడ్కిని దన్ను జయింపఁజాలరం
చును మదిసెంచె వానరుల శ ఊఁడిని లెక్కగొనంగనేల యం
చును దలపోసెఁ గానఁ గడుశూరతమై నరవానరాళిచే
తనె యనిఁ గూలఁజేయు టది శ ధర్మము కర్మముపేర్చి నబ్జజా! 227
- క. నరుడనయి పుట్టి గురువా,నరబలములు తోడుపడ విశవాశము గూర్తుఁ
సురవైరులకెల్లను భీ,కరసంగరరంగమందుఁ శ గంజజి! గనుమా. 228
- ఉ. చింతలఁబాసి యార్చులగుసిద్ధసుపర్వుల నూఱడించి యే
వంతలఁ గాంచరింక సురసర్వు లటంచుఁ దలంచుచుఁ గడుఁ
సంతసమొప్పు బొమ్ము సురసత్తమ! వాక్పతి నేను మానవ
స్వాంతము కన్నడంగ సురసవైరి నడంచెదఁ బూన్కిమీఱఁగన్. 229
- చ. అని పలుకంగ థాతయుఁ బ్రహర్షమునఁ సురరాజముఖ్యులం
గని యిఁక యుష్పదంశముల శ క్షేపలి వానరకోటిఁ బుట్టఁగా

నొనరుపుఁ డంచుఁ బల్కి హరియూహలఁ దెల్పి విహంగమోత్తమం
బనఁజను హంసనెక్కి చనె నాత్మపదంబున కెంతో వేడుకన్.

230

చ. సురలును స్వాంశయోగముల నీశూరుల వానరవర్కుల మహా
త్తరతనుధారల వినయనధర్తులఁ బుట్టఁగఁజేసి; రంత శ్రీ
హరియును రావణాసురునియంతము చెంతకు వచ్చుచుంటఁ గా
వరమున వాఁడు స్వేచ్ఛమెయి న వర్తిలుచుంట దలంచి వూనికన్.

231

చ. మనుజుత నొందుయత్నము సమస్తవిధంబులఁ జేయుచుండె; మే
దిని మునిసత్తమాదృతిని నీ దీక్షవహించి రఘూత్తమాన్వయుం
డనవరతంబు హోమవిధి నయ్యనలుం బరితృప్తుఁజేయుచుం
డెను సుతకాంక్ష పైకొనఁగ నీ నిర్మలమై మనసొప్పుచుండఁగన్.

232

క. పరమేశ్వరాజ్ఞ హుతవహుఁ, డురుకృప మీఱుగ నపు న హోమానలునం
తరసీమనుండి వెల్వడి, యరుదెంచె జూచువార నీ లచ్చెరువందన్.

233

చ. కరమున హేమపాత్రమునఁ నీ గమ్రతమంబగుపాయసంబు భీ
కరదనుజాంతకాత్మజనికాయదమై తనరంగఁ దాల్చి యా
దరమున నారఘూద్వహుని నీ ధర్మరతుఁ గని యిట్లు పల్కె భూ
వర! వరసంతతిప్రదము నీ వాచనపాయస మిద్దియే సుమీ.

234

మ. సుతులం గోరుచు నిష్ఠిచేసితి విధిఁ నీ ఊఁజీశ! మేలయ్యెడుఁ
జతనం బొప్పుగ దైవదత్తమయి సత్యతానభాగ్యప్రదం
బతులం బుత్తమపుణ్యలబ్ధమును నై నీ హర్షోందు నిద్దాని నం
చితభక్తిం గొని నీసతీత్రయము భజింపంగ నిచ్చా! తమిన్.

235

చ. అనియిటు హేమపాత్రము మహాదృతినిచ్చి యదృశ్యుఁడయ్యె; నా
జనపతి దానిఁ బ్రీతిఁగొని నీ సాధ్వ్యలకెల్లను బంచి యిచ్చె! నా
మునివరు లెల్ల యాగవరముఁ బరిపూర్తిని గాంచఁజేసి మ
న్ననలను బొంది యేగిరి వినాశము దైత్యుల కెల్లఁ గోరుచున్.

236

మ. క్రతువాటంబును వీడి భూమిపతి కాంతారత్నముల్ తోడరా
గృతకార్యుండయి యాయయోధ్యఁ గనఁగా నీ నేగె బురంధ్రీత్రయం
బతిమోదంబునఁ జూలుదాల్చి పతి యత్యంతంబు పొంగఁ మునీం
ద్రతతుల్ హర్షమునొండఁ గాంచిరి సుతప్రాతంబు దేవాంశతన్.

237

సీ. రాముఁడు నవల భరతుఁడును లక్ష్మణ, శత్రుఘ్నులనువారు నీ మిత్రవంశ
ముక్తామణికఁ బ్రియపుత్రులైరండు రాముఁడు లక్ష్మణుఁడుభరతుఁడుసుమిత్ర
చిన్నికుమారుండుఁ చేరియుండురు భావి, కార్యార్థమయి ప్రీతికలితచిత్తు
లగుచు నుద్దులుగాఁగ; నీ నందఱఁ గని జను, లుప్పొగువేడ్కలనొప్పుచుండి

- ఆ. రంత నావశిష్టఁగఁ దాసోదరుల కతి, ప్రీతి విద్యలెల్లఁగఁ నీతి తొలుతఁ
గలుగునట్లు తెల్పెఁగఁ నెలమి వారును గురు, భక్తియు క్షులగుచుఁగఁ బరిధవిల్లి.
- వ. ఇల్లాసోదరులు శుక్లపక్షుల పాకరుచాడ్పున దినదిన ప్రవర్ధమాను లగుచు. 239
- సీ. అశ్వరత్నములఁగఁ నారోహణము చేయు, నేర్పున విఖ్యాతఁగూర్చుఁగఁ గల్గి
సకలవేదంబులఁగఁ శాస్త్రంబులను నేర్పి, విద్వాంసు లొననవిమలకీర్తి
గడియించి ప్రజల నిశామము రంజిల్లఁగఁ జేయుచును దండ్రీకరము పొంగఁ
దల్లులు మిగులమోదమున నుప్పొంగంగఁ, దమచరిత్రములోకతతులు పొగడ
- ఆ. నేకమనసు లొప్పఁగఁ నేకరణిని జూడ, గోఱత సుంతయైనఁగఁ గోచరింపఁ
కుండ సోదరులు మహాత్మమఁపడ, వెలసి రెల్లబుధులుఁగఁ వినుతిచేయ 240
- చ. ఉపనయాదాకంబు లగునను త్తమకర్తము లొప్పుజేసి వే
దపటల శాస్త్రసంఘములఁగఁ దద్దయుఁ బండితులై నరేంద్రుల
శపరమమాక్తికంబులయిఁగఁ ఘోషలి నిర్మలచంద్రతుల్యులై
కపట మెఱుంగ కెల్లరకుఁగఁ గ్రమసుఖావహులై చెలంగుచున్. 241
- ఉ. శాంతియు దాంతియుం గలిగిఁగఁ స్వగుణాకరులంచు సత్ప్రజా
సంతతి త మ్మెగిం బొగడఁగఁ జక్రధర ప్రతిమానకృత్యముల
వితగఁ జేయఁజాలుదురుఁగఁ వీరని మానులు నవ్వియుండ నే
చింతయు లేక సోదరులుఁగఁ చిత్రముగాఁ బెనుపొంది రత్తఱిన్. 242
- ఉ. వారలసత్ప్రజాభిరతిఁగఁ వారలదౌవినయంబు పూనికయున్
వారలసత్ప్రజావము సభాభవనంబుల నొప్పరితి యె
వ్వారలు గాంచినన్ బ్రమదవార్ధిని దేలుదురన్న నింక నా
ధారణిపాలవద్యుడు ముదంబునఁ బొల్పుట యబ్బురంటాళో? 243
- చ. తనయులు చారుసద్గుణవిశేషానులైనై యిల నొప్పచుండినన్
జనకుడు వారలం బొగడఁగఁ స్వాంతమునం దలపోయరాదు నా
జనువిధి నెంచియున్ నిలుపఁజాలనిపూనిక నొకప్పు డొర! నా
తనయులు బుద్ధిమంతు లనిఁగఁ బలుకున్ సభలోన వింతగన్. 244
- చ. దశరథుడొలంగంబునఁ బ్రథానులఁ బౌరులఁ గూడియుండఁగా
బ్రశమితచిత్తలైరి సమవాయులు మానులు పెండ్లిచేయు మో
దశరథభూమిపాలకవతంసమ! యంచు వచించుచుండు దు
ష్టశరధిబాద బాకృతులుఁగఁ ఘోషరపుత్రకు లంచు నెంచుటన్. 245
- చ. సమయము సుప్రసన్నమయిఁగఁ స్వవిధంబుల నొప్పె నిష్పదే
ప్రమదల సద్గుణాకృతులఁగఁ జారుతరాంగులఁ దెచ్చి పెండ్లిచే
యుము ధరణీశ! యంచు సభయందుఁ జెలంగెడుపౌరులెంతో మో
దమున వచించి రాన్యపతితల్లజుఁ దానని యొప్పె దానికన్. 246

- క. బలవంతులలో విధియే, బలవంతము దానిమిగులు బలముగలది యీ
యిల లే ద దెందులేదని, తెలియుదు రఖిలావధిలు ఓ ధీరవంతుల. 247
- చ. అది కుశికాన్వయోదధిహిమాంశుని గాధితనూజః జేరి స
మృద మొదవంగ రాముని సమానుషవిగ్రహః గోరితెచ్చి భీ
తిదదనుజాళిః గూల్చు దగుః ఓ దెప్పున నన్నసదూహ పుట్టః జే
యః దరలే నాయయోధ్యకు మహత్తరయాగకుతూహలంబునన్. 248
- క. విశ్వామిత్రుం డట హరి, దశ్వకులాంభోధిచంద్రుః ఓ డగుదశరథునికా
శశ్వత్తరితయాచకు, విశ్వాసిని గానఃబోయె ఓ విధి తనుః బంపన్. 249
- చ. సుతులకుఁ బెండ్లిచేయు మరిసూదన యంచు బుధుల్ వచింప స
మృతి బదులాడువేళఁ దనమంత్రులు దానికి సంతసించుచు
డుతటిని ద్వారపాలుఁడు కడుంగడుఁ దొందఱమీఱ వచ్చి యో
క్షితిపవతంస! ద్వారమును ఓ జేరినవాఁడు ముసీంద్రుఁ డిప్పుడే. 250
- క. నారాక దశరథక్షితి, దారునకుం చెల్పు మనియెఁ ఓ దన్యులేజం
బొరార! యనఁగ నొప్పెడు, భూరమణా! గాధిజాడఁట ఓ పుత్తునె యిటకున్. 251
- మ. అనువార్తల్ శ్రుతిరంధ్రముల్ చొరఁగ నశత్యాశ్చర్యమగ్నాత్ముడై
మునివర్ణుల్ తను వెంబడింప ఘనమాపూజాపదార్థాళిఁ గొం
చును వేగంబ రఘూద్యహుండు చని తేజోరాశియై యొప్పునా
మునినాథుఁ గుశికాన్వయుం గనియె సహృదంబు డిపింఁగన్. 252
- చ. అతిథిఁ జేయఁగాఁదగినయట్టి సవర్ణుల నాచరించి మి
త్రత వెలయంగ రమ్ము మునితల్లజ! యంచు బహుకరించిమా
నితతులు నల్లె పల్కఁగ మునిం గొనివచ్చి సభాంతరంబునం
దతులితపీఠవర్యమునయం దుపవిష్టుని జేసి యాదృతిన్. 253
- మ. సతతంబుక నిను సంస్థరింతు నొగి విశ్వామిత్రమాసింద్ర! సం
తతి ధన్యంబయి యొప్పె; నాగృహము పూతంబయ్యె; నావాంఛలు
న్నతిమింఛక ఫలియించె; నేనె తలఁచక నావారిలోనెల్ల ధ
న్యతరుండక గురుభాగ్యవంతుఁడఁగదా ఓ యాశ్చర్యమే యెన్నఁగన్. 254
- క. తలవనితలఁపుగ నోముని,తిలకా! మీరాకయొప్పె ఓ దివి మేఘంబుల్
చెలఁగక యుండఁగ వర్షం, బిలఁ దన్నినయట్టులయ్యె ఓ నిదె భాగ్యమనన్. 255
- చ. మనవి యొనర్తు దాని బహుమానముగా గ్రహియింపుఁ డోముసిం
ద్రనికరపూజితా! యిదియె ఓ రాజ్యము వీరె ప్రధాను లివ్వయే
ధనములు వాహనాదు లివె ఓ దాసుఁడు వీఁడె గ్రహించి యెవ్విధం
బునఁ బనిగొందువో యటులె ఓ పూనుము చేయఁగ సత్యమా నిదే. 256

- క. నిను నధిపతిగాఁ గైకొను, టన సామాన్యంబె భాగ్యవశాఁగద యడియే
మునిలిలకా! యేపనిచేయ ననుజ్ఞయొ దాని వినఁగ నాత్మఁ దలంతున్. 257
- చ. అన్యతముకాదు మీపనిచినట్టి దదెట్టిదియైనఁ జేయువాఁ
డననుచు బాసచేయుదును నడంబము లివ్వి యటంచు నెంచినన్
ననుఁ గృపఁ జూడనట్టులగు నామనవిన్ గ్రహించి యాజ్ఞనే
సిన శిరసావహింతు నని నచేతులు మోడ్చి వచించె భక్తితోన్. 258
- మ. ధరణీనాయకుఁ డివ్విధంబున మహాధర్మంబు నర్థించి భ
క్తిరతిం బల్కిన నాలకించి మదిలోఁ నగించిత్తు యోజించి మే
ఘరవం బొప్పుఁగఁ బల్కె నిట్టులు మహాకాంతోత్తమా! నీవు భా
స్కరవంశాగ్రణి వౌటఁ బల్కఁదగు విభ్రాతంబు నీవంశమా. 259
- చ. కులగతశాస్త్రసంవిదితకోవిదమానిత పద్ధతుల్ సతం
బలయక యాచరింపఁదగు నవివ్వయె వంశపరంపరాగతం
బులనుచుఁ జేరు గాంచినవి న పోయవియేలని ధిక్కరించువా
రలు కలుషాత్ములం చొగి ధరరావలయంబునఁ జేరుగాంతు నూ. 260
- శా. ఏదేశంబున నెట్టియాచరణమం నదేధర్మముల్ గల్గునో
యేదేశంబునఁ బెద్ద లివ్వి తగవీయారీతులే మేలటం
చాదేశింతురొ యివ్వి చేయఁదగు నాయాచారముల్ మానఁగా
మోదం బబ్బదు దైవ మొప్పుదు పరంబుం గల్గె దెట్లెంచినన్. 261
- చ. మనసునఁ దోచినట్టులుగ నమార్పుచు వానిని జేయమానుచున్
జనులకుమాత్రమే దెలుపఁజాలిన తుద్రులు వంచకోత్తముల్
కనఁబడుచుండు రట్టిఖలకాండము తెప్పినచొప్పుఁ జేయఁగాఁ
జనునె యిహంబునుం బరముఁ నజాలదె వానికి ముప్పుగూర్పఁగన్. 262
- ఉ. ఏమిఁగఁ దోచునో మదికి నెవ్విధి దుష్టులు పల్కువారొ తా
నేమి యొనర్పఁగాఁగలఁడో నయింపయి యెయ్యది కాననొనొ య
ట్లే మఱి చేసినన్ మనుజుఁడే పశుతుల్యుఁ డటంచుఁ జెప్పనొ
భూమిపఠీంద్ర! శాస్త్రహితముం బొనరింపఁగ మేలు చేకులున్ 263
- ఉ. ఎన్నియొ పాపజాలముల నెంచక చేసిన చిత్తమందు జ్ఞా
నోన్నతి యెట్లు చొప్పుదును; నొప్పుని తోచిన దెట్లులుర్వి వి
ద్యన్ను తమా; ఖలప్రతీతివల్కిన దెవ్విధిమేలొసంగు; నా
పన్నగళాయి తృప్తి గనుపదధతి యెట్లులు దానఁ గల్గెడున్. 264
- చ. కనుకనె శాస్త్రచోదితముగఁ దగి సాధుసమాదృతంబునై
తనరెడు ధర్మజాలములఁ నదప్పక మానవుఁ డాచరింప నిం

దును బయినన్ శుభంబుగను ఓదోయజబాంధవవంశవర్ధనా!
ఘనులయి నీదుపూర్వలు స్వకర్తము లాదృతి నాచరించుటన్. 265

ఉ. భానుడు చంద్ర తారకలు ఓ పర్వతముల్ ధర యుండుదాఁక స
న్మానవమ స్తథార్థమగు ఓ మంజుయశంబు చెలంగుచుండు నీ
పూనినవేడ్క నాపథమె ఓ యొప్పని పూనితి వింతె చాలు నా
మానస మెంతో తృప్తిగనె ఓ మాట మఱొక్కటి యాలకింపుమా. 266

చ. తనకును జేయశక్యమయి ఓ తా నొగి దాని నొనర్పఁ గీడునుం
గననని తోచినన్ బలుకుఁ గాదనకే యొనరించువార లు
ర్విని బలుగుండు గల్గుదురు ఓ వింతగ వారలబాస లొప్పు నీ
పునటులె బాస యిచ్చితివే! ఓ బొంకక యింకొకమాటు చెప్పుమా. 267

చ. పలికెడు కాలమందు నొకపల్కును బొంకగునట్టు లెవ్విధిం
బలుకని సూన్యత వ్రతుని ఓ భవ్యయశస్సుని జక్రవర్తులం
దొలుతటివాని నెప్పుదిని ఓ దోడనె చక్కఁగ సంస్కరించుచుం
బలుకుము ప్రల్లదంబులను ఓ బల్కుకుమా కులకీర్తి నెన్నుమా. 268

క. ప్రాచీనంబయి వెలసెడు, నాచారము సార్థకముగ ఓ నలరింపుము భూ
వా! చతురత్వం బయ్యదె, యాచకులను దృష్టిచేయునది యయ్యదియే. 269

వ. ఇంత చెప్పనేల యంటివేని 270

క. సంకటములు తోచిననె వి, శంకటవృత్తిని జరింతు ఓ జనులు గనుక ని
శ్శంకగఁ బల్కుము తప్పిన, నింకం గష్టములు గల్గు ఓ నినకులతిలకా! 271

క. చంద్రమతింగూడి హరి, శృంగద్రుండు కాననములందు ఓ శ్రమఁడు టరయన్
సాంద్రానృతభీతికె భూ, పేంద్రా! యోజించి పలుకు ఓ మెది యుక్తంబో. 272

క. సత్యమె సర్వశ్రేయము, నిత్యము పరమేశుమాడ్కి ఓ నెఱిఁ గ్రాలునదే
యత్యయములందు విడువక, కృత్యంబని గోల్వ నొసఁగుఁ గేవలముక్తిన్ 273

చ. శ్రుతులు పురాణముల్ చదివి ఓ శుభ్రఫలప్రదదేవతావళిం
గ్రతువు లొనర్చి తృప్తిగనఁగా నొనరించి విభూతిమీఱఁగా
వ్రతము లొనర్చి దానము లవారిగ నిచ్చిన నేఫలంబొ సూ
నృతమునె యాశ్రయించినఁ బడింతలు దానికి మించి యబ్బెడున్. 274

క. అని పలికెడు విశ్వామిత్రుని గని రఘువీరుఁ డనియెఁ ఓ దోయధులెల్లం
జనుఁగాక సీమమీఱుచు, మునివర నే మాటఁదప్పఁ బూననుజుమ్మా. 275

క. కలిగిన వస్తుప్రతీని, దలపోయఁగ రాముఁ డధికతముఁడని యొన్నన్
నలయు నలరాముతోడుగఁ, బలికినయటు చేయువాడఁ ఓ బ్రహ్మమునీంద్రా!

- ఉ. ఇంతకుమించినట్టి పలుకెయ్యది లేదని నిశ్చయించి యా
వంతయు శంకనూనక మహాముని! నెప్పుది నేమికోరుదో
యంతయుఁ జెప్పుమా యనిన శ నారఘువంశపయోధిచంద్రు సం
క్రాంతమహాదరుం గనుచు శ గాధికుమారుఁడు పత్నీ నీవిధిన్. 277
- చ. జనవర! చాలకాలముగ శ సత్కృతు వొక్కఁ డొనర్ప బూన్కి నే
వ్వునమునఁ గల్గియుండునది శ మానదు సుంతయుఁ గాన దానిఁ జే
యను దొరకొంటి నయ్యది సుశరావళికిఁ హిత మాచరించుఁ గా
వున నసురేంద్రు లోర్వమిని శ బూనినదాని నడంతు రెంతయున్. 278
- చ. ఇరువురు దానవుల్ ప్రబలు శ లెంతయుఁ గ్రూరమనీషులై బలో
త్కరములఁగూడి శాంబరిని శ గైకొని మిన్నుననుండి రక్తముఁ
గురియఁగఁజేసి హవ్యపహాకుండము నిండఁగ మాంసరాశిఁ గా
వరమున వైచి రందున సహంబు నొనర్పఁగఁ జాలకుండితిన్. 279
- చ. ఒకపరి మాని పూన్కిని శ మఱొక్కతఱిఁ జతనంబు దీర్ప నే
నకలుచుచిత్తులై తగుమహర్షులఁ గూడి నిరంతరాయమై
సకలవిధ ప్రయత్నముల శ సాగు నటంచును బూనితిఁ విభూ!
యింక వచియింప నేమిగల శ దెప్పటియట్టులై క్రూరదానవుల్. 280
- చ. పటపటఁబండ్లు గీటుచు సెఱబాసుర! యిమ్ముని చేయుఁగాక యు
త్కటవిధి దీన రాక్షసులశరవ్య మడంచునుగాక! దేవతా
పటలము వేచుగాక మము శ బ్రాహ్మణతేజ మజేయమై మహిఁ
దిటపుగ నుండుఁగాక యని శ తెంపున నవ్యచుఁ గాటులాడుచున్. 281
- క. దివినుండి రక్తమాంసము, లవిరామముగాఁ బడంగ శ ననలుడు చల్లా
ర విభూ! యొనరించిరి దాన వితథయత్నుండనై మనం బాత్తి గనన్. 282
- మ. మరలఁ యత్నముచేసితిఁ నియతిమై శ మానీంద్రులే సాయమై
పరఁగఁ దోడనె పూర్వరీతి నసురుల్ శ ప్రధ్వంసనప్రక్రియా
దరులై రంతట వారి నాపడగు భూదారేంద్రుఁ డెవ్వండ్రి యం
చరయఁ బూనితి నాత్మఁ దోచుట మహాహర్షంబునఁ వచ్చితిన్. 283
- చ. కనుక భవ త్తనూభవునిఁ శ గమ్రగుణాకరు రామభద్రునిం
బనుపుము తత్సహాయమున శ వారల నిర్దురఁ జెండి విఘ్న మేఁ
గనక సవం బొనర్తు ననుశాధితనూజునిపల్కు లత్తఱిఁ
వినఁబడ సొమ్మసిల్లి రఘువీరకులాగ్రణి యూరకుండె దాన్. 284
- చ. తెలివి మహాప్రయత్నమున శ దేవతలెల్లఁ దలంప వచ్చినఁ
బలుకుల వానినిం దలఁచి శ పల్కును దోఁపమి నూరకుండి యి

మ్మల మునిశక్తి నెన్ని నృపముఖ్యుడు దైన్యము మోమునందు ని
ట్టలముగఁ దోచు నెంతయు నడంకువ మీఱఁగ సంభ్రమంబునన్. 285

చ. మునిపతిఁ గాంచి పల్కి నిసుముఖ గణియింపఁగవచ్చుఁగాని నే
నొనరిచినట్టితోముల మహాన్నతదానములఁ గడింప నె
వ్వనికిఁ దరంబుగాదు; గురువర్యు వసిష్ఠుని బ్రశ్న చేయ నీ
ఘనుఁడె వచించు నన్నిటినీ గౌళిక! వానికి సత్ఫలంబుగన్. 286

చ. అటువదివేలయేండ్లు చనఁ నార్తినిగుందిన నాకుఁ గల్గిరి
త్రణిని గనంగనొనె సుతతల్లజులఁ జతనం బిడేల యం
చటమఱిలే యెల్లజను లాడఁగ నేనొకయిష్టిచేయఁగా
నుటవగుభాగ్యశేష మననొప్పిన సూనులు నల్వరోమునీ! 287

క. పసికూనలు వారలు; తాపనవర్యా! పెక్కులేల లోకం
బు సరణి నెఱుంగరు విద్వేల, పసఁదెలియక యాడుచుండు లోకంబు
బు సరణి నెఱుంగరు విద్వేల, పసఁదెలియక యాడుచుండు లోకంబు. 288

క. పదునాతేండ్లై లేవని, యెడఁ దలఁపుము జ్యేష్ఠసుతున లోకం
బిదియని మంచియుఁ జెడ్డయు, నిదియనియెఱుంగఁడుమునీం ద్రయేమందునికన్. 289

ఉ. చెప్పినకార్య మేదయినఁ ల జేయుటకైనను జేతఁగాదు మా
యప్పకు రామచంద్రునకు ల నయ్యది యట్టులె యుండనిమ్ము నా
కిప్పుడు దృష్టిపాటవ మ ల దెంతయుఁ బొంపిరివోయె బుద్ధియుం
దప్పుచునున్న దూహ లోకతాపన నిల్వక పాతెడుంగటా! 290

ఉ. ఇప్పుడుపల్కినట్టిపలు ల కెయ్యదియో యని యెన్ను కాలమే
యొప్పెడు భావికార్యముల ల నొయ్యన నెంచెడువాప్పు లేదు నే
ర్పొప్పు దదెట్టికార్యముల ల నోమునిపంద్ర! తలంపు చిత్తమం
దిప్పటిభంగిని గనిన ల నే సుతుఁ బాయఁగఁ జాలువాడనే. 291

మ. శరసంధానము బాణమోక్షణము లక్ష్యచ్ఛేదనోల్లాస మ
ట్లరిమాయాగురు వాగురావిఘటనవ్యాస శ్రీ యాత్మావనా
దరముఁ మున్నగు సద్గణప్రతతి సత్యం బెన్న లే దోమునీ
శ్వర! మారామునిసాయ మేల మదిలో ల వాంఛించితోయివ్విధిన్. 292

చ. పలుకులు వేయునేల? తొలిపట్టియె ప్రాణములన్న నాకు నో
యలఘుకృపాకరా! వినుమ ల యాతనివీడి క్షణంబు నిల్వలే
నల రఘురాముఁ గోరక మహా త్రరవస్తువు చేనిఁ గోరిన
బలుకక యొక్కపల్కును జరపంబున నిచ్చెద నాదుపల్కుచై
నలుక వహించుబూనకు జగదాతురుఁడఁ గద! తాల్చి బూనవే. 293

- క. ఖనక మునిచంద్రా! నా, సూనుని మాటయిపు డేలఁ శరూరత్వమునకా
నీనియతిఁ జెటువఁ బూనిన, దానపు లెవ్వారొ తెల్పుఁదగు నది వినినన్. 294
- క. నాచే నైనసహాయము, నే చేయఁగఁ బూనువాఁడఁ శ నేఱిఁగింపు మిఁకకా
నీచేయు నధ్వరంబున, కే చేటుం గూర్చనేల శ యెంతయుఁ బూన్కిన్. 295
- చ. అని వినయంబునం బలుకునాతని వాక్కుల నాలకించి యి
ట్లనియెను గాధినందనుఁ డశహార్యబలుండనఁ గీ ర్తికెక్కు నా
దనుజుని రావణాహ్వయు నితాంతదురాత్మకు వింటివేకదా
మనుజపతింద్ర! యామనుజశమద్దనుచుట్టము లెన్నిచూడఁగన్. 296
- ఉ. రావణుఁడే తనంతన పరాక్రమమొప్పుఁగ వచ్చి యధ్వరం
జేవిధిఁ గూల్పఁబాడగునొ శ యేఁచినపూనిక నట్లు చేయఁ డో
భూవర! వానిపన్నుననె శ భూరిభయంకరరూపులైన ర
క్షోవరు లిద్ద టొక్క మొగి శ శూరనిశాచర వారసంయుతిన్. 297
- మ. క్రతు వేనాఁ డొనరింపఁబూనుదునొ లగ్నంజేది యద్దాని కు
న్నతిమీఱుం దగియుండునో యెఱిఁగి లగ్నంబింతయే మీఱ క
ప్రతిమాటోపము పూన్కియుం దనర నశ్చచ్చన్నరూపంబులకా
జతనంబొప్పుఁగ రక్తమాంసముల యశ్శంబెల్లఁ బాడెనటుల్. 298
- క. ఒనరింతు రెల్లెఱుంగుదు, రనఁబోకుము మాయ వేర్చి శ ననురు లెటుంగం
జననట్టివేవి యుండవు, వినుమా యవ్వారిచరితఁ శ బృథ్వీనాథా! 299
- సీ. మారీచుఁడనువాఁడు శ మఱి సుబాహుండును, వాఁడు నీయిర్వురె శ వారిలోన
నగ్రగణ్యులు గాన శ నాయుద్ధఱుం జెండఁ, గా నోపు నీరఘుశకాంతుఁ డనుచు
వచ్చితి నన విని శ వసుధేశ్వరుం డల్లె, మాటలాడక సుంత శ మ్రాన్పడినటు
లుండి యించుక తెల్వినొందియివ్వధిఁ బల్కె, సుందోపసుందులకా శ శూరదనుజ
లే. వరుల తనయులుగారె మీఁపల్కినట్టి, వారు? పేరులువినినంత శ భయముమదిని
గదిరెడుకామార్కొనంగ నెక్కరణిఁజాలు, వాఁడనవ్వారిఁజెండాడు శ వాఁడెను
- శా. అయ్యో! వారలతోడ యుద్ధమును జేయకా బంపుమన్నంత నో [తుండు.
యయ్యా! ప్రాణములేగఁ జూచెడిని బ్రాణాలికా దగకామించు నా
యొయ్యారంబులయిక్కు రాఘవుని నోహో! గాధిజుంగూడి పో
వయ్యా! రక్కసు లున్న వారఁట యటం శ చాడంగఁ జాలంజుమీ. 301
- క. ఏమన్న ననుము శీర్షం, బోమానీ! వంచువాఁడఁ శ నొగి నీకడ కీ
రాముని బంపంజాలను, భూమిని నయశంబు గలుగఁ శ బొగులంజుమ్మీ. 302
- ఉ. వైరులు బక్కరక్కసులు శ వారల మార్కొని నేనె పోరి దు
ర్వారయశంబు గాంతు ననువాంఛ చెలంగెను దొల్లఁ; గాని య

హ్వారలనామముల్ వినినఁ బాతెను దూరముగాఁగ నద్దియేఁ
బోరఁగఁజాల నాకొడుకుఁ బుచ్చుఁగఁజాల నిజంబు మానినా!

303

చ. అన్తము పల్కి భీతిఁగనఁ కాదెడవే బదులంచుఁ బల్కె దో
మునివర! సుకటం బొలయఁ బొంకఁగవచ్చు నటంచుఁ బల్కె న
మ్మనుచె, పఠించినాడ మును ప మానులయొద్దనె యామనుస్మృతిఁ
గనుక మహాపదల్ గలుగఁగగా నిపు డాడితి నన్ను సైపుమా.

304

మ. పరమేశుం డిడె దొల్లఁ బుత్రులను బ్రాగ్భాగ్యంబునం జేసి యి
త్తరుణంబందున నీవొసంగు సుతబృందంబుఁ గృపాసాగరా!
మరణం బెన్నఁడువచ్చునో యనుచు నాత్మక భీతి లెక్కింతునీ
జరునిఁ జ్ఞానవిహీను మన్ననలఁ గాంక్షిఁ గావుమా గాధిజా!

305

చ. అనురులమాట నాత్మ నిసుమంత దలంచినఁ బోవునేమొ నా
యుసులులటంచుఁ దోచెడి గురూత్తమ! నాపయిఁ గల్గునెమ్మిమై
వెసఁ జని వారిఁ జంపఁడగు పీరుని నొక్కరు నెన్నికొమ్ము నా
దుసుతుని బంపఁజాలఁ గడుఁధూర్తుల నోర్వఁగఁజాలఁ డాతఁడున్.

306

మ. అని యిట్లోపికఁ బల్కునాదశరథాఖ్యత్వపతిం గాంచి యిం
తనివర్ణింపఁగరాని శ్రోధమున దేహంబెల్లఁ గంపింప నొ
య్యన నోపద్యయముఁ వడంక ట్టణ మశత్యాశ్చర్యమగ్నాత్మలై
జనులెల్లం దనుఁ జూడ మ్రాన్పడినయాచందంబు గన్పట్టఁగన్.

307

తే. ఎట్టులో జతనంబున ప నట్టెలేచి, మాట తడఁబడుచుండంగ ప మాని పలికె;
దశరథత్వపతీంద్రసత్యవ్రతా మహాత్త! యిదె పోయినచ్చెద ప ననుమతిమ్ము.

❀ వసిష్ఠుడు దశరథునకు శ్రీరాముని మహిమలెఱపుట. ❀

చ. తనయులఁగూడి సంతస ముదారముగాఁ బొలయంగ హాయినిం
గనుచుఁ జెలంగుమా యనుచుఁ గ్రవ్వులువేళ గతాగతంబులఁ
మనమునఁ జక్కఁగాఁ దెలియుమాన్యుఁడు జ్ఞానివరుండు శాంతమే
ధనముగఁ గల్గుమానిపతి ప త్త్వవిదుండు వశిష్ఠుఁ డాదృతిన్.

309

చ. సమయ మదుత్తమం బనుచు ప స్వాంతమునం దలపోసి గాధికిం
గొమరుఁడు లోకపూజితుఁ డశకుంతితశక్తిధనుండునై ప్రపం
చమునకు మేలుచేయుటకు ప జన్మముఁ గాంచినబ్రహ్మమాని శో
పమునకుఁ గారణం బెఱిగి ప పంతము మానెడుపల్కు లొప్పఁగన్.

310

మ. పలికెఁ మానివరేణ్య! యాగ్రహము మానస్సం బూనుమా నానుడుల్
తలపోయం జను మాధరాధిపతి సత్యం బింతయే దప్పకే
యిలఁ బాలించెడుమేటి వార్ధకముచే ప నీపాటియూహల్ మనం
బులఁ జేయండని యెన్నుమా మఱియు రాముం బుత్రుఁగా నెన్నుచున్.

311

- ఉ. చెప్పినమాటలక మఱచె శ్రీపతియంచు గుమారు నెన్నకే
యిప్పగిదిక వచించె నయహీనుఁ డటంచుఁ దలంపఁబోకు నే
నొప్పుగ బోధచేయుదు గుఱబోత్తరు రాము నెఱుంగునట్లు త
ప్పొప్పుల మిమ్ముఁబోలు మునుసలోర్తురుగాదె రసంత తప్పినన్. 312
- చ. అని మునివర్చుఁ డూఱడిలునట్టులుగా నొనరించి రాజచం
ద్రునిఁ గని శాంతవాక్కుల సుతూక భగవంతునిగా నెఱుంగుచో
ప్పున వచియింపఁ బూనె; నృపపుంగవ! వచ్చినవాడు గాధినం
దనుఁడని యెన్నకే పలుక శ ధర్మమె నీతిపథంబె యిద్దియున్. 313
- మ. వినుమా రాముఁడు సాధురక్షకుఁడు దుశ్శర్మత్తాఃఖింజంపఁగా
మనుజత్వంబును దాల్చినాఁ డజరుఁడోమానాథుఁడో నిర్గుణుం
డని బ్రహ్మంబని నిర్వికారుఁడని బ్రహ్మాండేశ్వరుండో నిరం
జనుఁ డంచుక సనకాదు లెన్నదురు సూ శ జ్ఞానైకసంధానతన్. 314
- చ. ఒకపరి సృష్టిచేసి జగఁమొప్పుగ వెల్లఁగఁజేయుచుండు నిం
కొకతటి దానిఁ బెంచుటకు శ మాహయొనర్చుచుండు శక్తిచే
నొకతటి దానిఁ ద్రుంచుటకె శ యుద్ధతిఁబూనును వీనిపొంటె బ్ర
హ్మ కమలనాథుఁ డీశుఁడనునాఖ్యులఁ దాల్చును వేడ్కమీఱఁగన్. 315
- చ. జగముల నాత్మకుక్షితలసంగతిఁ గాంచఁగఁజేసి క్షీరవా
ర్ధిగతవటాఖ్య భూమిరుహాదివృషలాశతలంబె మంచిశ
య్యగ నిజయోగనిద్రఁ గొని శ యట్టె పరుండును బ్రహ్మమన్న యా
ఖ్యగలుగు నప్పుడే ప్రకృతి శ యాతనియందె యడంగి యుండెడున్. 316
- ఉ. అత్తటి నిర్వికారుఁ డగునంచు నిరంజనుఁ డద్వితీయుఁ డం
చుత్తమరూపుఁడంచు శ్రుతు శ లొప్పుగ సన్నుతిచేయుచుండు రా
జోత్తమ! యాపరాత్పరుఁడె శ యుర్విని ధర్మము గావఁబూని యి
ట్టి త్తటి నీకుమారుఁ డని శ యెల్లజనుల్ తలపోయఁ బుట్టెఁగా. 317
- ఉ. మానవమాత్రుఁగాఁ దలఁచి శ మామకసూనుఁ డితండటంచు భూ
జానివరా! ప్రియం బెసఁగఁ శ జయ్యన రా! కుమార! రాఘవా!
మానులు వచ్చినారు బహుమానముమీఱఁగ మ్రొక్కుమంచు నే
జ్ఞానముమించఁ బల్కెదవు శ చక్రి యితండని యెన్న వెప్పుడున్. 318
- చ. తెలియఁ దరంబె యీవిభుని శ తీరిదియంచు పురాణిక మునీం
ద్రులు మొదలైనవారలకు శ రుద్రవిరించులు గూడఁ జక్కఁగాఁ
దెలియఁగలే రనంగ నితఁ శ దెల్పెడి దేమి మనుష్యసంఘముక
నిలకడమీఁద నించుకగ శ నీచె యెఱుంగుదు వీరరాత్పురున్. 319

- చ. ప్రకృతి కఠితుండై పరమభాస్వరతేజమే రూపమై తగ్గ
సకలము దానయై తెలుపఁజాలక వేదము లూరకుండ నిం
చుక సనకాదులు దెలియునొప్పు నటంపఁగ జ్ఞానమూర్తియై
ప్రకటగుణాభిరాముండయ్యు ఁ భాసిలుజుమ్ము మహీధవేశ్వరా! 320
- చ. కలండనవచ్చు లేడనుచు ఁ గట్టిఁగఁ జెప్పఁగవచ్చు నేమియో
తెలియ దనంగవచ్చు నెటులెల్లనుగూడ నెసంగుచర్యల
వెలయునితండు శాశ్వతుఁడు ఁ విష్ణుఁడు సర్వము దానయై సదా
చెలగుచునుండుఁ గారణము ఁ చెప్పఁగఁజాలరు యోగివర్యులున్. 321
- చ. సుతుఁడను భ్రాంతిఁ బోవిడువు ఁ ఊఁచిపఱింద్ర! పరాత్పరుండు న
చ్యుతుఁడు ననంతుఁడు విమలయోగిమనోజలజాంతరస్థుఁడు
సతతము ధర్మరక్షకుఁడు ఁ చక్రియు నంచుఁ దలంపు మాత్మలో
నితఁ డెటుఁగంగ నోపని వశవెట్లలరారును విద్య లెచ్చులున్. 322
- ఆ. విశ్వరూపుఁ డగుట ఁ వేదాదు లీతని, వలనఁ గలిగెఁగాని ఁ తెలియవలని
కేవిశేషముండు ఁ నెంచుమా మదినుంత, పనుపు లోక భారమును హరింప. 323
- ఉ. ఈమహనీయునిచ్చయై పరేశ్వరి నాఁడగి యీమునీంద్రు ను
ద్దామతపోవిశేషుఁ బరితస్సమలంకృతదివ్యతేజః నే
డిమెయిఁ బ్రోత్సహింప వడి ఁ నీతఁడు వచ్చెను నిన్నుఁ జూడఁగా
దే మహిమాధ్యుడౌ నితనికెన్న సురాధిపమాట లెక్కయే. 324
- ఉ. కాలము ప్రాప్తమయ్యె సురకాంతులకష్టపరంపరక వడిం
దోలఁగ నీకుమారకుని ఁ తోరపుఁగిర్తి జగంబు నిండు న
ట్లొలి నొనర్చు గావున మఱిండు విచారము నెమ్మనంబునం
గిలప కింకనైన మునికీర్తితవిక్రము రాము నంపుమా. 325
- శా. ఏయేవేశల నెవ్వరెవ్వరి నదేయేకార్యముల్ చక్కఁగాఁ
జేయంగా నియమించునో ప్రకృతి యాచిత్రం బెటుంగం దరం
జే యాదిత్యమునీంద్ర కోటికిని ఊఁచిశేంద్ర! యుద్వాహము
జేయంబూని తలంచునిన్ను నిటు పంఛెక్ రామునిం బంపఁగన్. 326
- శా. కానక రాముని మోనివెంటఁ బనుపంగ నొప్పు; మార్పల్క నె
ట్లొ; నింకేల విచార; ముత్సనముగాఁ నాత్మం దలంపందగు
మోనిక వేడుము కోపముక వదల నోఁకృపాల! సంతోషమే
యా నిక్కార్యము చేయ మీఁద ననుచుక ఁ హర్షంబునం బల్కఁగన్. 327
- తే. ఆవసీమృనిమాటల నాలకించి, భక్తిఁ గౌశికుఁ బ్రార్థించి, బాలు గూఢ
శీలు సద్గుణజాలు విచిత్రకార్యసాధనాలోలు మోనీంద్రసంఘపాలు. 328

- క. పిలువంగఁ బంచి వత్సా! ఖలు లగుదనుజాళి నోర్వఁ గ్రతువును గావఁ బిలువఁ వచ్చెను నిను ముని, కులతలకుఁడు గాధిసుతుఁడు శ్రీ కోరికమీఱన్.
- చ. మునివతి యావస్థిఘఁడు ప్రసాదముమీఱఁగ సమ్మతింపఁ బం చెను సచివాదు లుత్సుకతఁ శ్రీ జెందినయట్టులె యున్న వారు నా మనమునఁగల్గు సంవియము శ్రీ మానె శుభంబులు నీకుఁ గల్గునం చని మదిఁ దోచె నన్నిట శుభావహాచిహ్నములే కనంబడెన్. 330
- చ. సురరిపు లధ్వరంబు చెడఁచొప్పు నొనర్పఁగఁబూన వారిభీ కరశరజాలముఁ బఱపి శ్రీ కాలునిప్రోలికే బంపఁజాలు దీ వరయఁగనంచు గాధిసుతుఁడక్కఱమీఱఁగ వచ్చెఁ గాన నీ వరిగి భయంకరాసురుల శ్రీ నాహవమందునఁ గూల్పు మెల్లునన్. 331
- ఉ. ఎట్టిప్రమాదముం గనక శ్రీ యే దైత వారల గెల్చి యధ్వరం బట్టె సమాప్తినొందునటులే యొనరించి జగద్ధితార్థై కట్టడికార్యమైన వడిగ నొనరించెను రాముఁ డన్న పే రిట్టిమహాత్ముమూలమున శ్రీ నెల్ల రెఱుంగఁగఁ గాంచి మించుచున్. 332
- క. మంగళములఁ గాంచుచు నా, చెంగటికిఁ రమ్మ నీకు శ్రీప్రతి తోడై యంగడ గూర్చక కాచు నభంగప్రమదంబుఁ గాంచి వైశమ రమ్మా. 333
- క. విజయశ్రీసహితుఁడవై, ప్రజ నిన్ను మెచ్చిచూడ శ్రీ బాంధవు లలరా ర జగత్కల్యాణముఁ గూర్చి జవంబున రమ్మ పొమ్మ శ్రీ సిద్ధము జయమా 334
- చ. అని మఱియుం గుమారునకు శ్రీ నాహవపద్ధతులెల్లఁ దెల్చి పం పిన మునివెంట రాఘవుఁడు శ్రీ పిన్న సహోదరుఁడైన లక్ష్మణుం డును జని రారఘూత్తము నశనూనవిధిం గొలువంగఁ బుట్టిన ట్టి నయవిశారదుండయి కడఁది మగంటిమిఁ గీర్తితుండునై. 335

— శ్రీ రాముఁడు లక్ష్మణసహితుడై మునివెంట నరుగుట. —

- క. సుగుణంబుల ప్రోవగు నా, ఖగవాహనుశయ్య యగుచుఁగ్రాలుసఖుఁడునై పొగడొందు సుమిత్రాసుతుఁడ గణితమహిమాధ్యుఁడైనయన్న పిఱుందన్.
- క. చనియెను వారలఁ గని సుర,మును లామోదంబు నొంది శ్రీ పుట్టుకకు ఫలం బునుజూపఁ జనుట కిదె మొద, లని యెంచిరి గాధితనయుఁడ డాదృతిమీఱన్.
- మ. ప్రతిపక్ష ప్రకట ప్రతాపగహన ప్రధ్వంసనాత్యుగ్రదీ ధితిమద్ధవ్యవహుల్ రఘూద్యహులు చింతింపంగ నివ్వచ్చే ఊతిభారంబు తలంగఁజేయనగు నీసద్ధాత్మకుల్ నాపురా కృతసత్కర్మఫలంబుగా దొరకి రింతే చాలదే భాగ్యమున్. 338
- చ. అని మది నెంచి మార్గమున శ్రీ నవ్వుడు తోచినవార్తలెల్ల రా మున కెఱిఁగించుచున్ నిగమఃమూర్తులు వారలటంచు నెన్నుచున్

ముని సరయూయమాశఁ గలభూతమహిస్థలి నిల్చి నీరముం
గొను మిఁక రామభద్ర యనిఁ గోరికఁ బల్కిన రామమూర్తియున్ 339

చ జలముల సంగ్రహించి మునిసత్తముచెంగట నిల్వఁగా బలా
బల లను విద్యలం దెలిపి న వానిఫలంబును జెప్పఁబూని వి
ద్యవివియు నేత్రమంబయిన నంటక యుండఁగఁజేయు దేహ ము
జ్వలముగ నుండఁజేయు నొకభంగియు మార్పడఁ జేయకుండెడున్. 340

తే. ఎట్టియిక్కట్టులందైన న నేనురారి, యైన నిను నొంపఁజాలక న యవలఁ జోవుఁ
గావున నాపీనిజపియింపుఁడైవతీంద్ర, తనయఁబూని ములత్ర క్షిప్తిమునుంతు

సీ. నియతిమై జపియింప న నిన్నుమించెడువాఁడు, ముజ్జగంబుల నుండఁబోఁడునుమ్ము
సద్గుణంబుల నెల్ల న సమకూర్పు నివి మఱి, యఖిలార్థలాభంబు నందఁజేయు
మననమాత్రమునఁ దనభక్తుఁ గాపాడు, గావున మంత్ర మక్షభ్యాతి గల్గె
తుత్పాస లుపాసకున కుండకుండఁగఁ, జేయు నీమంత్రముల్ న సిద్ధ మిద్ది

తే. బ్రహ్మ నిర్మించె వీనిఁ బ్రభావ మొప్పు, దగినపాత్రమ వీవృతద్యౌర నొసంగఁ
దగును బాత్రుండుగానిచో న దగదొసంగ, నిచ్చినక్షణముండఁదెల్లెన్నికనిన.

క. తనుఁ బ్రార్థింపక యున్నను, మనుజుండు పాత్రుండటంచు న మదిదోచిన నా
తనిఁ బిల్చి చెప్పఁగాఁ దగు, ననుమానములేక సుజనుఁడగు గురుచెలమిన్.

చ. ధనమును గోరియేని ప్రమోదంబుననేని యపాత్రుడైన య
మ్మనుజున కిట్టివామహితమంత్రములక వచియింప యోగినుల్
మనమునఁ గ్రోధమానుదురు న మంత్రము దాన ఫలింపకుండుఁ గా
వున నుపదేశ మిచ్చుటలేక న బూజ్యమతిం బరికించి యీదగున్. 344

సీ. మంత్రంబులొగిఁజెప్పిమరియాదఁగనఁజూచు, పాపాత్ముడొందుదుర్భరనిరయము
శిష్యుల వంచించి న చేరంగఁదీయుచు, లాభంబు నెడఁ గోరి న లాలనములఁ
దన్ని మంత్రంబులఁ దా జెప్పు నెవ్వండు, వానిచంశంబును న వసుధ నిల్వ
కుండఁజేయుఁ బరాంబ న యురుపరీక్షలజేసి, నిర్వలాత్తుండని న నిశ్చయించి
తే. మంత్రముపదేశ మిచ్చినమానవుండు, నిహంసంబులసుఖ మొందియెలమి గనుచు
భగవదురుతరకరుణకుఁ బాత్రుడౌను, ధనము గోరంగ రాదు మంత్రప్రదాత.

క. కాసంతయేని శిష్యుని, మోసము నొందంగఁబల్కి న బుద్ధివిభవతన్
వేసారి ధనము గొనునా, భూసురునకు సుగతి కల్గఁబోలునె యెపుడున్. 346

చ. ధనము నొసంగి మంత్రసముదాయము నేర్చినవాని కించుకై
న సవియు సత్ఫలం బిడక న నాశము నొందఁగఁజేయు; మంత్రముక
గొనెడునతండు నిచ్చుటకుఁ న గొంకనియాతఁడుఁ బాపనాత్తులై
ఘనతమదైవభక్తి చెలఁగక విలసిల్లిన మేలు గల్గెడున్. 347

సీ. ఆచారహీనున కభ్యుప్రమంత్రము, లబ్ధిన సత్ఫలం కబంధనీయ
వాత్సఘాతముకొఱకట్టిదుర్నితినీ, మంత్రముల్ గ్రహియించుమనుజుడొనరఁ
దానె యత్నము చేయఁదగదు బెబ్బలితోడఁ, జెలిమి యొనర్చినఁ జేయవచ్చుఁ
గాని మంత్రములతో నెట్టులైనను, బోరాడఁగా రాదు కభూపతీంద్ర!
తే. యవియదృశ్యరూపములయ్యునాత్మపాశ, ములనుదగిలించిదుర్తసుజాలఁగలంచు
దుదకు నంతము నొందించుమది నెఱింగి, ధర్మముల నవ్వలంగొనఁదగునువాని.

క. గురువనఁగ సాధుతరమై, పరఁగెడునాచారమందుఁ కబరమాద్యుతినై
త్తరుణమునఁ గనుచుఁ గరుణాపరతంత్రుం డగుచు శిష్యుఁపటలహితుండై. 349

చ. ధనమున వాంఛఁబూనక నితాంతము ఛాత్రుల నుద్ధరించుకాం
క్ష నె మదిఁ బూనియుండఁదగుఁ కగానియెడఁ దులింబునొందు నా
తనికడ మంత్రముల్ గొనఁగఁ కదప్పదు కీడు రఘూద్వహ! మనం
బున నిటు మంత్రధర్మములఁ కబోల నెఱింగి జపింపు మాద్యుతినే. 350

క. అని బోధించిన రాఘవుఁ, డనూనభక్తిఁ మునీంద్రునానతి నశ్లే
మనమున జపించె నాఁకలియును దప్పియుఁ దొలఁగిపోయె కనొయ్యన నపుడే.

క. ఆరాత్రి యానదీతట, భూరుహములనీడఁ గడపి కముని బోధింపఁ
శ్రీరమణుని స్మరియించుచు, నారమ్యతటంబు విడిచి కయనుజయుతుండై. 352

మ. మునియుఁ ముందుగఁ బోవుచుండ సహజశస్త్రుల్ వెంటనే పోవుచుఁ
ఘనగాథల్ వచియింపఁగా వినుచు నుత్కంఠంబునఁ సారముం
గొనుచుం జేయఁగఁబూనినట్టికృతి యోహిష్టిక సమాప్తింగనుఁ
ముని యేరీతిని మోదమందు ననుచుఁ కబుద్ధిఁ సదా యెంచుచున్. 353

ఉ. తమ్మునిఁ గూడి పోయె నొకరదారుణకానన మీక్షణంబులఁ
జిమ్మనిచీకటుల్ గలుఁగఁకజేయుచుఁ దోచిన నద్దియేమి ఘో
రమ్మగఁ గన్పడుఁ భయ మరతిసమాహమునుండి గల్గున
ట్లుమ్మలికంబు గల్గె మది కనోమునిచంద్ర! యెటుంగఁ జెప్పమా. 354

— శ్రీరాముడు తాటకను పఢించుట. —

క. అన విని విశ్వామిత్రుం, డనఘా! వినవయ్య తాటకాఖ్యదనుజకా
మినియొర్తు గల దరణ్యాని నిటఁ దేవతలఁగూడ కనిర్జించుఁజుమీ. 355

శా. ఘోరాకారముఁ బ్రాణిహంస సతముఁగోరంగనొ చిత్తముఁ
గారుణ్యం బనలేని శీలము మహాఘవ్రాహ్మణముల్ గల్లుకా
ర్యారంభంబు మనుష్యమాంసముల నిత్యంబుం దినంగోర్చి దు
ర్వారస్ఫూరపరాక్రమంబు సహజవ్యాపారముల్ గాఁ దగున్. 356

తే. వేరు విన్నంతనే సురల్ ఓ భీతినొంది, పాటిపోవంగ మానులఁ ఓ బాఱఁదోలు
వాంఁ యలరారఁ దాటక ఓ బాణకుంత, శక్తిముఖసాధనముల నాసక్తిబూని.

చ. తిరుగుచునుండు నీయడవి ఓ తేటి కనుంగొన లేవు దేవతా
త్కరములు రామభద్ర! మునిశాంతులు దీనికి నోడి దూరమా
ధరణికి జోయియుండు మదులఁ ఓ దాటక తోచిన భీతిచెందుచుం
దురు మనుజుప్రచార మిటఁ ఓ దోచదు చూడు మిదెట్లు లున్నదో. 358

చ. శ్రుతులు తదుక్తకర్తములు ఓ ఊరి నడంగఁగఁజేయునట్టి దు
ర్వతులను హింసచేయుఁగను ఓ రా దళుమంచు వచించు శాస్త్రముల్
వితతపురాణముల్ కరుణ ఓ వీడి వడిం జనుదెంచుతాటక
మృతిగనఁ జేయుమా తడయఁ ఓ నేచును నన్నును నిన్ను నీతనిన్. 359

క. తొలికబళంబే నగుదును, వెలదిని వధియింపఁ బోయి ఓ వితతాఘము లె
ట్టులు చంపుదుఁ దాటక నని, జలజాత! తలఁతువేమొ ఓ చన దటు లెన్నన్.

సీ. ధర్మముల్ నాల్గుపద్యములుగఁ దనరాదు, బ్రాహ్మణధర్మముల్ ఓ వైశ్యశూద్ర
ధర్మముల్ ఊర్వియతల్లజలకు నొక్క, తేటి జెల్లవంచు నుత్తములు పలికి
రందు రాజేంద్రుడఁ ఓ వగునీవు దుష్టశిక్షణమును శిష్టరక్షణము చేయ
నవతరించినవాడఁదాట స్త్రీహత్యను, గలపాపమును మది ఓ గణనచేయ
తే. కిదురాత్మకురాలిని ఓ హితమె యనుచు, వేగ మ్రొనింపుమాయ దేవిపులధూలి
యెగయుచున్నదివచ్చెడుగనిదెయటంచు, దెలుపునాచిన్నా మేశరములనుధనువు.

చ. దుర మొనరింపఁ దాల్పుము విధూతసమాశ్రితతాప! భూప! సో
దరుఁడు పిలుంద నుండఁదగు ఓ దారుణరూపము గాంచి భీతి నా
తురుడగునేమొ యంచు మునిధూర్జటి పల్కినఁ దాటకాఖ్య యె
వ్వరిసుత భర్త యెవ్వఁ డిటు ఓ బాహుబలం బెటు లబ్బె దానికిన్. 362

తే. తెలుపుమా వినువేడుకగలిగె ననిన, మునివరుం డిట్లుపల్కి రామునియుదార
భావ మూహించివరమునవజలె వేయి, మదగజంబులబలము రామగుణధామ!

క. యతుండొకఁడు సుకేతుం, డక్షయబలశాలి గుణగణాధ్యుడు గలఁ డా
యతుఁడు సంతానార్థము, రూక్షతపం బూని వేదగ్రాహుని ధాతన్. 364

క. అలరించిన సుత నిచ్చెను, జలజాసనుఁ డధికబలవిశాలాఘనదోః
ఫలభూతయుద్ధశీలఁ, ఖలదేవవిరోధివీరగణసంపాలన్. 365

తే. అదియెతాటకసుందునియనుఁగుఁబత్ని, యయ్యెమూరిచుండనువానినాత్మభవుని
గాంచెనాసుందుని దురాత్ముఁగనలిచం వె, నాయగ స్త్యముసీంద్రుడఁగార్యశక్తి.

చ. పతిమృతి గాంచి తాటకయుఁ ఓ బాపమనీషుని బుత్తుఁగూడే సా
ధుఁడని మ్రొంగఁబాఱఁ గని ఓ ధూర్త! నిశాచరతం జెలంగుమా

క్షీతి నిక నంచు శాపమిడి శ్రీ త్తజుబాణ మనంగనొప్పు నా
యతివను జూచి దివ్యమగునందము వీడి కురూప మొప్పుగన్ 367

చ. మనుజుల నెప్పుడుకా దినుచు శ్రీ త్తైస్థలి నుండు మటంచు శాప మి
చ్చెను; ముని యీవనంబున వసించుట దీనిని బాడుచేయువాం
ఁచును గని యిందు సంతతము శ్రీ సాధ్వసరూపముతోఁ జరించు నా
వనితను దేవమానులకు శ్రీ భద్రముగోరి వధింపు రాఘవా! 368

చ. నరపతి ధర్మరక్షకయి శ్రీ నాలుగుజాతులవారియందు నె
వ్వరు పరధర్మహానికయి శ్రీ వర్తిలచుందురొ వారిఁ జంపి స
త్పరినుతకీర్తిఁ గాంచు నిదోషద్ధతి కావున స్త్రీయటంచుఁ బా
మరుఁడు తలంచుభంగి ననుమానము నూనక చంపుమా ధృతిన్. 369

తే. ధర్మహాని నొనర్చునిర్దయు దురాత్ము, నని వధించినఁ బాపంబు శ్రీ నందదండ్రు
వనిత యని జంక నేల దేవతలకార్తిఁ గూర్చునది కానఁజంపుమా శ్రీ క్రూరహరణ!

క. జనసామాన్యచారము, జనార్దనున కెన్న లేదు శ్రీ సర్వము నీకే
మనమునఁ దోచు నొకప్పుడు, జనియిది యది తోఁపఁ జేయఁజాలదునుష్టి.

క. పరమాత్మా! శ్రీరామా, కరుణాసాగరుడ వీవు శ్రీ ఖలహరణమునకొ
ధర ధర్మము నిలుపంగా, నరరూపత వెలసియుంట శ్రీ నారి వధింపన్. 372

క. కలుగదు పాపము; శుచియం, దొలయు నెచెడలెన్నఁ బూర్వజాత్రమ! యనుచుం
బలికెడుతఱిఁ గురియించిరి, చెలఁగుచుడమిఁబుష్పరృప్తి శ్రీ శీఘ్రమె యమరుల్.

ఉ. ఆసమయంబునకొ రఘుకులగ్రాణి మానివరేణ్యునానతికొ
భాసురచాపదండమున శ్రీ బాణముఁ గూర్పుగ నెంచి లోన ను
ల్లాసము మించ జ్యాలతఁ జెలంగెడువేడుక మ్రోగఁజేయ నా
యాసురిగుండె లట్లె యవియంగ నెసంగె రవంబు ఘోరమై. 374

ఉ. ఆరవ మెల్లదిక్కుల మహాత్తరభీతిని గల్గఁజేయుగం
భీరమునొ బ్రతిధ్వనిని శ్రీ విశ్వము నిండఁగఁ బర్వంగా మహా
భూరుహసన్నిధిం జెలఁగి శ్రీ భూతభయావహశీలఁడైనయా
క్రూరనిశాచరాంగనయుఁ శ్రీ గోయని యార్చుచుఁ గ్రీడ సల్పుచున్. 375

క. ఆకస్తికముగఁ బరిగ్నన, భీకరనినదంబు విని గుఁబేలున దిక్కుల్
వేకనుచు రవముపుట్టిన, యాడగుం బాటులెంచె శ్రీ నౌడు కఱచుచున్. 376

సీ. ఇందీవరంబుల శ్రీ నీచడించెడుమనోహరనయనంబుల శ్రీ నలరువాని
మంగళదేవతామహితనివాసమా, వెడఁదయురంబున శ్రీ వెలయువాని
గనకమహిధరజనిత కోమలలక్ష్మి, నవ్యబాహుయుగంబువాని
సురుచిర కాంతిసంశోభితాంబుజముల, మించ దివ్యాంశ్రుల శ్రీ మెఱయువాని

తే. కోటిమన్తభులను లెక్కగొనని సుంద, రాకృతిం దగువాని మహానుభావు
దివ్యగుణజాలు వందితేదేవపాలు, రాము నభి రాము దైత్యవిరాముఁ గనియె.

ఉ. మానివరేణ్యశాపము సహమాప్తిని బొందెడుకాలమాట నా
దానవి హుంకరించి భయదంబగుపద్ధతి మ్రొంగఁబాట నో
హా! నిముసంబులో నడచుకున్న మహాపద వచ్చునంచు భూ
జానిని హెచ్చరించె మునిశక్రుండు లోకహితార్థి గావునన్. 378

ఉ. అత్తటి రామచంద్రుండు నిజాత్మను దానవిశాపముక్తి కా
యత్తపడం దలంచుట సహమచిత మంచు దలంచి వింతద
బొత్తు మొగంబుతోడ నసితోత్పలనేత్రయుగంబుతోడ నా
బిత్తటి యార్తి బాపదగువేడుకతోడ జలంగుచుం గడున్. 379

ఉ. కాలము సుంతలేదు ఘనకాయము మోయఁగలేదు గాన నిం
కేలాకా యాలసించుటని యెంచి మహత్తరబాణ మొక్కఁ డా
భీలగతిక దదంగము ద్రవంపఁగ జేయఁగఁజాలునం చెడక
జాలని బోవఁదోలి రఘుసత్తముఁ డార్చుచు గూర్చి వైచివన్. 380

మ. ఇదె నీఘోరతరాళుకర్దమము నెంతే బూన్కి నింకింప వ
చ్చెద ఘోరానలరూప మూని యనుచుం జెప్పంగ నుంకించు న
ట్లుదయంబొంది శరాసనంబు విడి యెంతో వేగమే పోయి త
ద్ధృతయం బట్టె పగిల్చి వీపునను బోయె బాణ మత్యుగ్రతన్. 381

చ. శరము చనంగ దేహమును జయ్యనఁబాసి విచిత్రతేజ మెం
తో రయముమీఱఁగా రఘుకులొత్తమునందుఁ జొంగఁబాటె నం
బరమున నున్నసిద్ధమునివర్యులు చూచి యయారె! పుణ్య మీ
సురరిపుకాంతదే యగును జొచ్చెను శ్రీహరిదివ్యదేహమున్. 382

చ. అని కొనియాడి రంతఁ గుశికాన్వయనీరధిశీలభానుఁ డా
ఘనతమతేజ మట్లడఁగఁ గాంచి మహాత్ముని దీవరక్షకుఁ
మునిజనవంద్యపాదయుగం మోదమయాత్ముని సత్ప్రాపకరుం
గనుఁగొనుచు భజించె మదిఁ గల్గినజ్ఞానముపేర్చి నెంతయున్. 383

— విశ్వామిత్రుండు రాముని విసులించుట. —

క. విశ్వాకారా! దేవా! శశ్వద్భిహ్మాండసృష్టిచతురా! వియద
గ్నిశ్వసనాదిమహాభూతేశ్వర! నీతేజమున కివే మ్రొక్కు లజా! 384

క. తేజోరూపుడవని ని, స్నీజగతిఁ దలంపలేక యెల్లరు వివిధ
వ్యాజములను భజియింతురు, తేజమే నీరూపమనుచుఁ దెలిసికొనితిఁగా. 385

- క. ఏజనులు నిన్ను నాద్యుం, చేజోరూపునిగ నాత్తఁగఁ దెలిసి కొలుతు ర
వ్యాజప్రీతిఁ వారలె, యోజగదాధార! ముక్తిఁ నొందఁగ నర్హుల్ 386
- క. ఓంకారము నీరూపమె, శంకరమా నీదునామసం స్తవ మెన్నఁ
సంకటహరణౌ! నీనుడి, శంకయే లే దిందు సుంత య సరసిజనాభా! 387
- క. నీకంటెం బర మెమ్యుది, లోకంబులయందుఁ గనఁ గలుగునొకొ యభవా!
యీకరణి మానవాకృతి, శ్రీకాంత ధరించి మించి చెలఁగితి వౌరా! 388
- ఉ. ఏజని సుంతపుణ్యలవ యే నొనరించినవాడనో విభూ!
యీజగదేకసుందరము య నీశ్వరతత్త్వము సర్వసంపదు
త్తేజకమున్ నిరంజనము య దివ్యము నిర్మల మద్వయంబు స
త్తేజమునైన రూపము సతీశ్చిరపుణ్యవిభూతి గాంచితిన్. 389
- చ. వ్రతములు భూరిపూజ లుపహసము లింకనుగల్గు పుణ్యకా
ర్యతతులు చేయఁ గాంచఁ దరహానె మహామహిమాఘ్న! నిర్మల
స్తుతుల నొనర్చుమానవులె య చూడఁగ నోతురు దివ్యసుందరా
కృతిని విముక్తిదం బన నిదే యగు నిక్కము నిక్క మెన్నఁగన్. 390
- చ. ఉపనిషదోఘముల్ శ్రుతులఃప్రహమాము నిన్ను నుతింపఁబూని నీ
దుపరమతత్త్వముం దెలుపఁ దోపమి “నేతి”యటంచుఁ బత్కెడున్
గృహణుడ బాలిశుండ నొకఁయింపుకయైన నెటుంగ నేర్తునే
కృప దళివొత్తఁ బ్రోవు మివెయేమియెటుంగ నటన్నయంజలుల్. 391
- ఉ. ఒక్కెడఁ బ్రాణులం గలిసియుండఁగఁ జేయుదు వేటికో మఱి
కొక్కెడ వైరమాని దురితోత్కర మొందఁగఁ జేయుచుండు వి
కొక్కెడ భూరిహర్షమున య నుద్ధతులై తగునట్లొనర్తు వో
చక్కనినల్లనయ్య! పలుచందములం దగుభావ మేదియో. 392
- ఉ. కర్తము నీస్వరూప మనఁగఁగా జనుఁ గర్తవ్య నీవె యాదు పీ
కర్తము పెక్కురూపములఁ గానఁబడున్ బలుగుండు కర్తలై
కూర్చినిఁబాసి యొక్కయెడఁ గూడియు నొక్కెడ సుంద్రు దీనిదౌ
మర్త మనంగ నేవో గుణమాన్య! పరాత్పర! నాకు జెప్పవే. 393
- ఉ. కొందఱు యోగ మెక్కుడని యొకొకయింతయులేక పల్కఁగాఁ
గొందఱు జ్ఞాన మెక్కుడని యొకొక వచింతురు వీనియందు నే
చంద మనం గనంగ నిదిసార మసార మిదంచుఁ బల్కఁగా
దెందము చాలకున్నది కదీందిదిచారము దీని బాపవే. 394
- చ. ఫలములు పత్రపుష్పములు య భవ్యసుశీలమాధురీల
జ్వలములు శక్తికిం దగినచందమునన్ గడుభక్తి నీయ నీ

ర్మలఫల మొందువార లనుమాట యథార్థము పెక్కు లధ్వరం
బుల నొనరించుటేల యని య పొంగుచు బల్కుదు రేది కృత్యమో. 395

చ. ఎవరికి నేది చేయఁదగు నెవ్వరు దేనికి శక్తు లట్టివా
రు విధిగ నద్ది చేయఁ గని యథాఫలంబును గాంతురండు! దే
వవసువూజితాంఘ్రియుగవారిజ! యిందుఁగలట్టిసత్య మే
మివిధమొ దానిఁ దెల్పి కృపకమించఁగ నన్నుఁ దరింపఁజేయుమా. 396

ఉ. మానసమందు నిన్ను నొకమాటు తలంచినయంతఁ జాలు నా
మానవు నుద్ధరింతు వనుమాట యథార్థమయేని పాపులే
యైనను నొక్కమాటు నిను య నాత్మఁ దలంపనివార లుందురే
జ్ఞానమయాంగ! దీనఁగలసత్యము తెల్పుము తీర్పు శంకలన్. 397

ఉ. మాయకు నీవు లోఁబడెడుమాట యథార్థ మటండు కొందఱా
మాయయే నీకు లోఁబడును య మానుగనంచు వచింతు కొందఱా
మాయయొ నీవొ లోఁబడుట య మామకచిత్తము సంశయాస్పదం
బేయు యున్న దీవిధ మఁదెట్టిదో తెల్పుమ దానవాంతకా! 398

మ. కరుణాసాగర! నిన్నుఁగాంచిన జనుల్ య కల్యాణముల్ పొందు ట
బ్బురమే చంపఁగవచ్చి యార్పి యిపుడేపొందెంగదా ముక్తి యా
సురి యింకా నిను దేవదేవునిగ నేశుద్ధాత్ముఁ డెంచు మన
స్సరసీరుట్పదమందు నిల్పు నతఁ డెంచక దేనిఁ బ్రాపించునో. 399

మ. తరమే బ్రహ్మముఖామరోత్తములకుఁ య దత్త్యంబు శ్రీరామ! శం
కరుఁడే నిన్ను జపించుచుండునట యింకక జెప్పనేలా మనో
హరరూపా! నిగమాంత వేద్య సురసంఘాద్యక్ష! నీతత్త్వ మా
దరమొప్పుంగ నిదిట్టులంచుఁ దెలియక య దధ్యంబ వాంఛించెదన్. 400

మ. అని యిట్లాకుశి కాన్వవాయుఁ డడుగక య హర్షంబు మ్రైబొంగ ని
ట్లనియెక శ్రీరఘరాముఁ డోమునివరా! యాలించితిక నీవొన
ర్చినసంప్రశ్నగణంబు ను తరము నే య జెప్పంగ నిచ్చొంటుగా
దనుమానింపకు కాల మున్నయది సత్యంబుక వచింపక దగన్. 401

మ. కృతకృత్యుండనుగాఁ దలంచెదను మానసిక! భవన్మాలమై
జతనంబెల్ల ఫలింపఁగాఁదగు మహోత్సాహంబు వాటించి యు
ద్ధతులౌ దైత్యులఁ ద్రుంచువాడ నిపుడీతత్త్వంబు ప్రశ్నింప కా
ద్యతి సాగింపుము కార్యభార మన నాయిత్యైక్యగుణశాగ్రణిన్. 402

చ. కని మది నిల్పి తచ్చరణకంజములక జతనంబు సాగఁజే
యను దలపోసి వారిఁ గొని యాశ్రమసీమను జేరిబోయి స్వీ

యనియతి: బూనె; సోదరు లహార్యబలంబునఁ జాపముల్ ధరిం
చి నిశితబాణముల్ గొని విచిత్ర గతుల్ చెలంగంగ నొప్పుచున్. 403

చ. మునిపతి హెచ్చరింపఁగఁ బ్రహ్మోదముమీఱ నతండు నధ్వరం
బొనరుపఁ బూనె మానులొగి హోమము చేయుచునుండి రంత భీ
తిని గలిగించుదానవులు శతేపున నభ్రమునుండి యాగ్రహం
బునఁ గురియించి రొక్క మొగిఁ బూనిక రక్తము మాంసపంకమున్. 404

శ్రీరాముండు మారీచనుబాహులతో యుద్ధముచేయుట.

సీ. తాటకామృతిఁ గని శదానవాంతకునకు, దివ్యాస్త్రజాలంబు శ దివ్యమంత్ర
సహితంబుగాఁగ విశ్వామిత్రుఁ డిచ్చిన, వాండుగావున రఘువరుండు వాని
ధనువున సంధించుకతమిఁబూని లక్ష్మణా! యజ్ఞ మూగంభించి యైదుదినము
లయ్యె నేయంత రాశయము లేకసాగెను, పృథ్వీన మ్మిది శకలవిఘ్న
లే. ములకుఁదాపలమనవచ్చెబలిమినసురు, లుద్ధతులుగానఁగురియించుచున్న వారు
రక్తమాంసపంకంబులరంధ్ర మెఱిగి, వీరిఁ బొలియింతు దివ్యాస్త్రవితతిఁబఱిపి.

క. అని పలికి మానవాస్త్రంబును నారిం గూర్చివై చెఁ బోయి యదియు దు
ర్జను మారీచుని జంపక, పనిగలదని యెఱిగి శబలధిఁ బడఁగం జిమ్మెన్. 406

డి మానవనామకాస్త్ర మదగమక్త్యులనైన వధించునట్టిదే
యైనను గాల మాతనికి శనప్పడు తీఱమిఁ జంపలేక యా
దానవు సంద్రమందుఁ బడఁ శదా నటుచిమ్మెను దాన వాండు ప్రా
ణానిలయుక్తుడై వివశుడై పడియుండెను గొంతకాలమున్. 407

శా. మారీచుం డిటు సంద్రమందుఁ బడఁగా శ మాయావియై కృత్రిమ
ప్రారంభం డగునాసుబాహువు మహాహంకార మేపారఁగా
ఘోరాకారత నశ్శస్త్రస్థి గురియన్ శ గుర్తించి నే ర్పొప్పఁగా
శ్రీరాముం డనలాస్త్రసంహతి మృతిం శ జెందించె నొక్కమ్మడిన్. 408

చ. ఇరువురు సోదరుల్ పడుట శ కెంతయుఁ గుందుచు నున్న రాక్షసో
త్కరముఁ బ్రభంజనాస్త్రమునఁ శ గాలునివీటికిఁ బుచ్చినన్ మునీ
శ్వరులును గాధినందనుండు శ సంతసమంది నిరంతరాయమై
పరఁగఁ గ్రతూత్రమం బొనరుపంగను జాలిరి సాధుపద్ధతిన్ 409

చ. కొలఁదిదినంబు లం దనుజుఁగూడి సుఖంబుగ రాముండుండ మా
నులు పరమాదరంబొదవ శ నూత్న విధంబున నొప్పియుండి; రా
జలరుహమిత్రవంశజులసార మెఱింగిన గాధినందనుం
డలరి విదేహభూపతిగృహంబున కేగఁగ నెంచె నాత్మలోన్. 410

చ. హరునిశరాసనం బచట శ నర్చన లందుచునుంట నొక్కయ
ధ్వర మట సాగుచుంట ప్రమోదంబున జానకి శ్రీకుఁ గూడ నా

తురపడుచుంట లో నరసిఁ తోరపువేడుక తొంగలింప భూ
వరమణిపుత్రులం గని ప్రభావము యుక్తియు మీఱ నిట్లనున్.

411

— విశ్వామిత్రుడు శ్రీరామునకు శివధనుస్సునుగుఱించి తెల్పుట. —

చ. జనకమహీధవుం డొకఁడుఁ సద్యశుఁ డుండు విదేహరాజ్యమం
దనఁఘుండు జ్ఞానిశేఖరుండుఁ సచ్యుతపాదసరోజపూజనం
బున సమయంబు పుచ్చు మునిపుంగవసన్నతుఁ డిద్ధకీర్తి శ్రీ
ఘనుండు నగుక దదర్శితముఁ స కామహరప్రియచాప మొప్పెడున్.

412

మ. చిరకాలంబుగ నావిదేహన్యవతుల్ స శ్రీకంఠచాపంబు ని
ర్భరభక్తిం గొని పూజచేయుదురు శ్రీరామా విదేహక్షమే
శ్వరుఁ డుర్విక్ర మఖవర్య మొం డొనరువక సజ్జగ శోధింప శ్రీ
తరుణింబోలు కుమారి యందలరఁగాఁ స దాఁ గాంచి ధన్యాత్ముడై.

413

క. సీతయను నామమిడి సుప్రీతిం గొనివచ్చి యింటఁ స బెంచుచుఁ దదూహ
జాతకుఁ దగువరు నరయుచుఁ జేతస్సునయందుఁ దలఁచె స్రీవతిభక్తిన్.

414

క. వెనువెంటఁ దోచె నీ భూతనయకు నర్జుండు సుగుణభాముండు లోకా
వనదత్తుండు నగుభూపతి, యని యెట్టిం దెవ్వఁడనుచు స నవ్వల నెంచెన్.

415

క. శ్రీకంఠచాపవర్యం, జేకరణి నొ మాగృహమున స నెనఁగెడు దానిం
జేకొనరా దెవ్వరికిని, నైకొని సజ్యంబుచేయఁగఁదర మెటులొ.

416

ఉ. చాపవరంబు దానిఁగొని స సజ్యముచేయఁగలాఁడు విష్ణువే
తోఁడరు తక్కుభూమిపతిధూర్జటు లెవ్వఁడు దీని నెక్కిడుక
శ్రీపతియో తదంశమునుఁజెందినవాఁడో యగుంగదా యతం
డీపగిదిం బణంబొకటి స యేనిది చూచెద నంచు నెంచె లోన్.

417

వ. ఇట్లు నిశ్చయించి.

418

చ. జనపతి యెవ్వఁడేని శివుఁచాపము మద్భృహమందునుండి పూ
జనముల నొప్పదానిఁ గొని స సజ్యముచేసిన వాని కిత్తు సీ
తను ఊతిజాత నంచు వివిధఊతినాథుల కెల్లఁ దెల్లమై
తనరఁగఁ జాటబంచె బ్రమఁదంబును బొందిరి దాన నెల్లరున్.

419

శా. సీతాభామిని సౌకుమార్యమున గుణశ్రీలక్ లనద్దానముక
జేతస్సున్పురియు విన్న వారె యగుటం స జిత్రంబు లుప్పొంగ వి
ఖ్యాతశ్రీబలశక్తియుక్తులగుభూకాంతుల్ త్వరం బోయి యా
భూతేశ్వరులరాసనంబుఁ గని యుదూభృతప్రమాదంబునన్.

420

ఉ. చెంతకుఁబోయి చూచి యిది స శ్రీగళచాపము పూజనీయ మా
వంతయు నెత్తరా దనుచు స నాత్మబలంబును జూప కేగి ని

శ్చింతలనుండి రయ్యదియు శ సీత కరంబున నెత్తిపెట్టఁ
నింతట నంతటా జరుగు శ నింకెవరైనఁ గదల్చఁజాలమిన్. 421

సీ. మఱిగొంద యరుదెంచి శ మర్యాదపావంగ, నెత్తఁజాలక చలియింపఁజేయ
నైనఁ జాలక పోయి; శ రంతఁ గొందలు జన, కావనీపతి వంచనాధికుండు
కాపునఁ బణ మిట్లు శ కావించె సాధ్యమే, దేవతలకునైన శ దీని నెత్త
ననుచు నాక్షేపించు శ చరిగిరి; రాఘవా! రావణాసురుండును శ భూవిభుఁగన
తే. నొకట నరుదెంచి శంకరునురుతరధను, వట్టె పరికించి యిదియెంతోయనుచునవ్వి
వింశతీకరంబులం బట్టిరవిపులనుండి, యెత్తై నంగుష్ఠమాత్రంబెయ్యేమి చెప్పుదు!

చ. తనబలమెల్లఁ జూపి యింక శ దృఢము నిష్ఫలమంచు నెంచె నం
త నదియు వానిపాదములు శ దద్దయు నొచ్చెడునట్లుగాఁ బడె
దనుజుఁడు దానిఁ ద్రోయఁదగుదర్పములేకయె కుండుచుండఁగా
వనితలు చూచి నవ్విరి నెఱబాసని యొక్క మొగి రఘూద్వహా! 423

ఉ. అక్కట! వాఁడు రాక్షసగణాధిపుఁ డంచు నెటుంగరైరి; వాఁ
డక్కజమైనభూమివిభు శ నాకృతి యెల్లరకుం గనంబడ
జక్కఁగమాతె నిర్వదిభుజంబులు రెండుగఁ దోచుచుండె న
ట్లక్కితవుండు పొల్చి యవమానము నొందె నదృష్టహీనతన్. 424

చ. పదములపైని శంకరునిభవ్యశరాసన మట్టె యుండ దా
నిఁ దొలఁగఁజేయఁజాలకయె శ నిర్భరబాధల నొందుచుండఁగా
మదిఁ గరుణారసం బొలయ శ ఘోషతి యజ్జనకుండె వచ్చి శ్రీ
తి దనర నీశుని దలచి శ తీవ్రధనుస్సుఁ దొలఁగఁజేయఁగన్. 425

చ. మనసున సిగ్గుదోచినను శ మానవభక్షకుఁ డాగ్రహంబునుం
గని తనుఁగాంచి నవ్వుజనక ప్రభుపుత్రికఁ జూచి దీని నే
గొని చనువాడ నెత్తెనీగొని యటంచుఁ బ్రతిజ్ఞ చేసె నె
మ్మనమున నప్పుడే దివి నరమానుషశబ్ద మొకండు చెచ్చెరన్. 426

చ. వినఁబడె రావణాసురునివీనుల కార్తిని గూర్చునట్టిదై
దనుజ! సతీనిమిత్తమున శ దారుణసంగరమందు భూమిజే
శునిశరపంక్తిసంహతిని శ జొప్పడు మృత్యువు నీకు నంచు నా
ధ్వని విని రావణాసురుండు శ దైవగతిం దలపోసి యార్తుడై. 427

తే. తరలిపోయెను లంకకు శ థాత్రినాథు, లెవ్వరే నెత్తఁజాలనియాశుధనువు
పూజలందుచు నున్న దాభూపునింట, రామ! కనఁదగు నాధనూరాజ మింక.

చ. క్రతు వానరించువాఁడు జనకక్షీతినాథుండు దానిఁ జూడ స
మ్మతినూమా నృపాలకులు శ మన్ననమీఱఁగఁ బిల్వఁ బోవుటం
భర్త—7

చిత్రమగుమార్గమే యినుచుఁ ॥ జిత్రమునందుఁ దలంతు నై ననుం
గ్రతువును బిల్వకుండఁ గనఁగాఁ జనఁగాఁ దగునంద్రు కోవిదుల్. 429

చ. పరిణయముఖ్యకార్యములపట్టునఁ బిల్వఁగఁ బోవు టొప్పునం
దురు మతధర్మవేత్తలు కుతూహలమొప్పుఁగఁ దత్కృతూత్తమం
బరుదుఁగఁగాంచి యందలిశ్రీరాసనముం గనినన్ ముదంబగున్
ధరణివరేంద్రప్రత్య! మదిఁ ॥ దాఁకెను నా కిది యుక్తమం చొగిన్. 430

— అహల్యకావది మోచనము. —

చ. అనిన రఘూత్తముండు స్థిత ॥ మాస్యమునన్ నటియింప మీరు పం
చినయటు చేయనొ ననుచుఁ ॥ జెప్పెను మజ్జనకుండు నట్టులే
యొనరుతు నన్న మానివరుఁ ॥ డూహ చెలంగఁగ భావికార్యముల్
మనమున నెన్ని మానిగణఁమండనుడై పయనంబు చేయఁగన్. 431

ఉ. రాముండు లక్ష్మణుండు మునిశ్రావణుల వెంబడిపోయి రంత నా
భూమిని గొంతదూరమునఁ ॥ బోవుచునుండఁ గనంబడెన్ మహా
భీమవనంబు దానఁ గనుగవిం దొనరించెడుతావు కన్పడెన్
గోమలవృక్షవల్లరులకూటము వేడుకఁ గూర్చుచుండియున్. 432

మ. జనశూన్యంబయి యాశ్రమం బచటఁ దేజస్సాంద్రమై పక్షిని
స్వనభూరిప్రమదాకరంబగుచు సశభ్రప్రాంశుభూజాళియై
తనరక్త రాఘవుఁ డోమునీశ్వర! విచిత్రం బిందు నొక్కండునుం
గనరాఁ డీయది యాశ్రమంబనుచు నిశక్కుం బెన్నఁగా నయ్యెడున్. 433

ఉ. కారణమేమొ మానివర! ॥ కాండవిహీనత నొంద నన్న నా
భూరమణాత్మజన్మనిప్రసాదము వృద్ధినిఁ జేయనెంచి గం
భీరతరోక్తులం బలికె ॥ వింతగ నొప్పును దీనిగాఢ ముం
దారయఁగాఁ దగున్ నడుపు ॥ మం దొకచిత్రచరిత్ర మేర్పడున్. 434

మ. భవదీయాగమనంబుఁ గోరుచు మృదుఃస్వాంతంబు దైన్యంబుగాం
చ వరారోహ యొక్కర్తు భర్తృచచనాంశతృప్తబద్ధాత్మయై
వివిధాధుల్ తనుఁ గుండఁజేయ నటవీరీధిన్ మహాదుఃఖముల్
తపులంగా నిను నాత్మ నెంచెడుఁ గృపాభామా! వడిం గావుమా. 435

మ. నినుఁ జింతించుచు నీదునామజపమున్ ॥ నిత్యవ్రతం బట్లుగా
నొనరంజేయుచు నుండు ప్రాణితతి నోహా! యంచు నిన్నెంచఁగా
ననుమానింపక కాచు టొప్పు నని యాయాచోటులం జూపుచుం
జని పాపాణ మొకండు చూప రఘురాట్పుండు సంతృప్తుడై. 436

చ. మునివరవ్రాజితంబులయి ॥ భూరిశుభంబుల నీయఁజాలు ప
ద్యవజము లశ్చముం దగులుభంగి నొనర్పఁగ దివ్యతేజ మొ

ప్ర నొకసతీలలామ కడుభక్తిఁ జెలంగఁగ రాముఁ జూచి వం
దన మొనరించి నిల్పె బ్రహ్మాదంబును లజ్జయు సందడింపఁగన్.

437

శా. రామత్వపతి గాంచె నామునిసతిఁ శరమ్యాంగసంశోభితఁ
గామస్ఫూరక రాగ్నిదగ్ధనిజసత్కర్తృఘనలబ్ధదు
ర్వామోహోద్భతపాపకార్యఫలభూతాత్యంతదుష్పారశా
పామిత్రప్రబలాత్తిభిన్నమతి నత్యాశ్చర్యమగ్నాత్మకడై.

438

ఉ. ఆమె యొనర్చుపూజలకు శహర్షమునొంది ముసీంద్రుఁ డాదృతిం
గామిని కెట్లు శాసముది శకలైనో తెల్పిన నాలకించి నె
వ్వోమున సుస్థితం బొలయ శ మోహముఁ బాపెడుభాషణాళిచే
నామె మదిం గలంచుచగ శ నప్పుడె వాపి వచించె నివ్విధిన్.

439

చ. తెలియక తప్పినర్పి మఱి శ తెల్పిని దాని. నెఱింగి యింక ని
ట్టు లొనరువఁ నిజం బని కడకు గడు జ్ఞానము నొంది వల్లినఁ
గలుగదు దాన దుష్కృతము శ కర్తృఫలంబులు తప్ప వెట్టులే
నిలపయి వానిఁ బొందనగు శ నిందులకుఁ దురపిల్ల రాదుసూ

440

చ. జననము సాధువంశమున శ సంగతి సజ్జనవర్మతోడ నై
నను దొలిమేనఁ జేసినది శ నాశమునొందక వేచియుండు దా
నిని మరలింపరాదు విను శ నీరజగర్భనకైనఁ జక్రికై
నను శశిధారికైన నీకఁ శ నాశము దానికి నెట్లో తెల్పెదన్.

441

ఆ. కొంతయనుభవించి శ కోవిదులను గొల్పి, వారిభాషణముల శ వలనఁగల్గు
భక్తిభరముచేతఁ శ బరమేశు సేవించి, శేషమును హరింపఁ శ జెల్లు నమ్మ!

442

సీ. పాపకర్తృబుల శ నీపగిదింజేసె, నీతఁడు దుష్టాత్మకడై యటంచుఁ
జెప్పుచుండెడువారు శ చేసినపాపంబు, నందుఁ గొంత హరింతు శ రందు రార్యు
లంతియకాక పాపాత్ముఁ డీతండని, సత్కార్యములు చేయునసమయమందు
నెవ్వారు దూషింతు శ రవ్వారె మిగిలిన, భాగమునం గొంతభాగ మాహ
తే. రించుకుడుతురుమిగిలిన శ దించుకయును, దానుసులభంబుగానొందఁదగును గాన
నొరుల కర్తృబులంగూర్చి శ స్మరణచేయ, రాదు ధర్మసూక్ష్మం బిది శ రాజవదన!

క. ఏపగిదివైనఁ బశ్చాత్తాపము పాపము హరించుఁ శ దప్పదని స్మృతి
వ్యాపార మెఱుంగుండెత్తు, లోపికఁ బల్కుదురుశత్త్వ శ మొగి నెఱుంగుటచేన్.

ఉ. కావునఁ జింతలక వదలి శ కాంతరొ! నీవిధుఁ గూడి సుంతయే
నీవిధుఁ డాడుమాటలకు శ నేమియు ను త్తర మీక చేయుచుక
భావమునందు భర్తృహితపద్ధతి నెన్నుచు నుండుమింక ని
న్నేవిధినైన దుర్యశము శ నితయు నొందక యుండెడుఁ టితిన్.

445

- క. మరణాంతములై వైరము, లరయఁగ శాపానుభవమే యంతముగ నఘోర
త్కరమండ్ర సూరిజను లో, తరుణీ! యామాట వీడలేదగు నికమీఁదన్.
- ఉ. చేసినయట్టిపాతకము యెంచినదుష్ఫలయుక్తి బోయెఁగా
వేసర నేమియకా నిటులు యవృత్తహరుండు ఫలంబునొందెఁగా
మోసము చేయమాను నిక యముందు నతండును వేయునేల యో
భాసురగాత్రి! నీప్రియునిఁ యాయక నేవలొనర్పు నేర్పునన్. 447
- చ. పతియగు దైవ మంచు మదిఁ యాయనిపూనిక నేవచేయఁగా
నతిశయమోద మబ్బుఁ బతియూద్యతిఁ గాంచనిపూవుఁబోడి యీ
ఁగిలిన బరంబునక యశముఁచెందక పుణ్యసుఖంబు నొంద కు
న్నతమతు లేవగింకఁగ వివనాశము నొందును నిశ్చయంబుగన్. 448
- చ. పరపురుషాళితో సరస్వభాషలఁ బల్కుచు స్వేచ్ఛమీఁటఁగాఁ
దిరుగుచు నోలగంబుల మతిప్రభ గన్పడ మాటలాడుచుకొ
బరసుఖమున్నదే యనుచుఁ యాముని లెంతు రటంచుఁ బల్కునుం
దరి కిహముం జెడుకొ బరము యతప్పు నటంచును జెప్ప నేటికిన్. 449
- సీ. విదుషీమణినటంచు యవిష్టవీగుచుఁ బతి, నవమతిఁ గాంచెడునంబుజాఁగి
నిర్ధనుం డీతఁడు యనేరఁ డార్జింపఁగ, నని పతిఁ బల్కెడునతివమిన్న
విద్వాంసుఁడేగాఁడు యెర వెఱుంగఁడటంచుఁ, బతినిదూషించెడునామనయన
నాకంటె నేమిట యనతి హెచ్చుచు, గర్వంబునం బల్కుకలికిమిన్న
- తే. భర్తలేనితటికొ స్వేచ్ఛఁగ బరునితోడఁ, బరిహసించుచు భాషించుపడఁతిపుంశ్చ
లీనమాఖ్యను గాంచుచునహిమనునందె, యపయశంబునుగట్టంబు నందుఁజుమ్ము.
- చ. నిరయముఁ గూర్పు నెల్లపుడు యనెమ్మి మనంబునఁ దోఁచకుండ దు
స్థరబహురూపకష్టములసంతతిఁ గల్గఁగఁజేయుఁ గారణం
బరయఁగఁ జాలనట్లు హృదయంబున కార్తిని గూర్చు బూరుషో
త్కరమున కేవగింపు గలుగంగం నొనర్పును స్వేచ్ఛ నాతికిన్. 451
- క. దూరపుటాలోచనయే, యారయలేకుండు స్త్రీల కండఱకు మహా
ప్రారంభ మంత్య మల్పము, గారమణులకృత్యమందుఁ యగన్పడుఁజువ్వి. 452
- క. లోకంబున కుపకారం, బీకరణిం గల్గ బ్రవృత్తయే శాసించెకొ
గాకున్న జగము చెడదే, యోకాంతా! మదిని వడలు యముష్మలికంబున్. 453
- క. వయసును రూపము దాన, వ్యయపద్ధతి శీల మిట్టివన్నియుఁ బతి కె
న్న యువతికిఁ దుల్యముగ నున్నయెడకొ సుఖ మబ్బునండ్ర యనయవిద్యర్యుల్.
- మ. తరుణీ! నీపతి వృద్ధుఁడౌట మరియాదకొ వీడి నీచిత్ర మొ
క్కరియందుం దగిలెకొ బురాక్షరము దుఃస్కర్షంబు ప్రేరేప నా

తురతఁ దుష్కృతి నీవానర్పితివి దోషాఁ దత్ఫలం బభ్యేను
ర్వర నికఁ బహుకాలముండుదువు సూ ి భద్రంబులం గాంచుచున్. 455

చ. అని వరమిచ్చె నంతట మహాముని గౌతముఁ డీశ్వరాజ్ఞచే
దనమది కాపముక్తి గని ి తన్ను స్మరించెడు నాయహల్య తోఁ
చిన హిమవద్గిరింద్రమును ి జెచ్చెరఁ బాసి తపోవిశేషసం
జనితవియద్గతుఁ పౌలయ ి స్వస్థలముం గన వచ్చె నత్తఱిన్. 456

— గౌతముఁడు శ్రీరాముని సులించుట. —

చ. మునివరురాకఁ గాంచి సతి ి మోదము నొందుచుఁ జేరఁబోయి మ్రొ
క్కిన గత కల్తపఁ విమలకృత్య మొనర్చి చెలంగుచున్నభా
ర్యను గని వర్ధిలంగఁ దగునాశిష మొప్పుగ నిచ్చి రాముఁ గాం
చెను నిగమాంతవేద్య సురసిద్ధముఖార్పితపాదపంకజున్. 457

క. మనమున ధ్యానించెను శ్రీశునివేదసమూహగమ్యు ి శుభగుణనిలయుఁ
ఘను బోత్తిరత్తయరూపునిఁ, దనహృజ్జలజాంతరస్థుఁ ి దత్త్వనిదానున్. 458

క. పరికించి సప్తదంబునఁ, దొరగెడు బాష్పాంబుకణతతులు గండములఁ
వరుసఁ బ్రవహింపఁగ నమ, స్కరణము లొనరించె దనదుఃస్వాంతమునందున్.

క. ఆత్మరణంబున రఘుపతి, చిత్తము పొంగంగఁ మ్రొక్కి ి చేతులుగూర్చె
బత్తిని లోకులు మదులఁ, హత్తింపఁగఁజేయుకోర్కి ి ననఁదగియుండెన్. 460

చ. మునిపతి గౌతముండు రఘుఁముఖ్యుని జూచి కృతార్థజన్తునిం
గను దను నెంచుచుఁ బలికెఁ ి గంజవిలోచన నిన్నుఁగాంచి నీ
యనుమతి చేయఁ గోరుచు హిమాలయమందుఁ దపంబుచేయుచుం
టని ఫలియించె గోర్కులు గగడించివిచారము మానె నిత్తఱిన్. 461

చ. జనిఫల మన్న నీదుపదసారసయుగ్మము గాంచుటేకదా
యని తలపోయువాడ నది ి యస్తదుదాత్తపురాకృతైకపు
ణ్యనియతకర్త శేషమున ి నంతయుఁ జేకురె నికఁ గోరఁగా
ననువగునద్ది యేదో మది ి నారయఁ గన్పడకున్న దేమియున్. 462

తే. ఉపనిషత్ప్రతిపాద్యుడ ి వపగతాఘ, శోకమోహాదికుండవు నీచోపైఱుంగఁ
దరమె కౌశికునకుఁ దక్క ి ధరణిభార, మడఁచు బుట్టినయాదిసారయణుడవు.

చ. నినుఁ గొనియాడ నాతరమె ి నీదగుతత్త్వము తెల్పలేక వే
దనికర మూరకున్నదఁట ి ధాత్రిజనించి తమోమయాత్మతం
దనరిన నేనదె ళ్లేఱుంగఁ ి దత్త్వమిదంచు వచింప నేర్తు నో
ఘనకరుణాసముద్ర! ననుఁ ి గాపు మహల్యను బ్రోవు మాదృతన్. 464

ఉ. తప్పొనరించె నీసుదతి ి తాలిమిమాని శపించినాడ నో
యప్ప! త్వదంఘ్రినేవన విదబ్ధును సర్వకళంకకర్దమం

బిష్ణుడు తావకీనకరుణేనమరీచుల నింకిపోయెఁ ద

పొప్పవలజాడఁ దెల్పుఁగను శ నోపుదు వీవె యింకఁ బరాత్పరా! 465

ఉ. తారకమంత్ర రాజ మగుదానవభంజన! నీదునామమే

కోరి గిరిశుఁ డయ్యజాఁడు శ కోర్కులపంట యటంచు మానసాం

భోరుహమందు నిన్నునిచి శ పూజలొనర్చి జపించుచుండు రో

శ్రీరఘురామ! భ క్తజనశ్చిత్తమనోహరథామ! కాపుమా. 466

— శ్రీరాముఁడు హితములఁ దెల్పుట. —

చ. అని వినుతించు గౌతమమహాముని నాదృతిమీఱఁ గాంచి యి

ట్లనియెఁ బరాత్పరుండు వినశవయ్య! సమస్తపురాణసంహితల్

గనుఁగొని వానియర్థములఁ శ గల్గునచేయఁగఁజాలి యోగవి

ద్య నెఱిఁగి మించునీవే మరీయాదను నెప్పుది నెంచ కివ్విధిన్. 467

క. వనిత శపింపఁగ నగునే, వినవే శిక్షయది ధర్మవిహితంబుగ నుం

డను జను ఘోరతరంబుగఁ, జన దాదేశింప ననెడుశాస్త్రనియమమున్. 468

క. తరుణియుఁ బతివశమున నె, త్తరుణంబుననైన నుండఁదగుఁ గావున నె

వ్యర్థసుఖ వదలితివో స్నానరతిఁ బోరానితఱిని శ నడికిం జనితో. 469

క. సురపతి చేసినకైతవ, మరయం దగదే మునీంద్ర! శ యదిగాక తప

శ్చరణ మ్మనమయమున నీకరణి నొనర్పంగఁ దప్పుశాగాదో యరయన్. 470

చ. పతి సతి నెట్టిభావమునఁ శ బల్లలు చూచునో యట్టిభావమే

సతిమది నొప్పు నిమ్మగల శ సంద్రముగాంచిన నద్ది తెల్లమా

హితవచనంబులం దనిపి శ యెంతయుఁ బ్రీతిని జేరఁబిల్చి సుం

గతి మెలఁగంగ నాయువతి శ కాంతున కింపొనఁగూర్పఁ జాలెడిన్. 471

చ. సరసవచస్సుమంబులను శ జారుతరాభరణంబులఁ మనో

హరతరఁచెట్టితంబుల నోయారముమీఱఁగఁ గాంతచిత్తముం

గరఁగఁగఁజేసి కోరినసుఖంబులఁ గూర్చిన మోదమంది య

త్తరుణి పతిఁ రమేశునిగ శ భావనచేయున టన్నఁ జిత్తమే! 472

క. ఇతరేతరంబు సతీయుం, బతీయుం దమి నెల్ల కార్యభారంబుల స

మృతిఁ దీర్పఁ బూనుటొప్పుగు, హిత మెట్లగు నట్లులేకయే యున్నయెడన్. 473

ఉ. కావున దంపతుల్ మిగుల శ గారవ మొప్పు బంధురంబు స

ద్భావములూని సంసృతినీ శ భవ్యగతిం జరియించు టొప్పుగా;

నేవిధి నైన నద్ది తగకేచరియింప భవంబె కూపమా

పావనచిత్త! మానిగణపాలక! గౌతమ వేయునేటికిన్. 474

చ. అని రఘురాముఁ డెంతయు ఘనాదృతిమీఱ వచింప గౌతముం

డను బరమేశ! నీవెలుఁగనట్టివి లోకములందుఁ గల్గునే

మనమున నెన్నకే నబహుమానమునక సతిఁగాంచియున్న దా
నిని నొకతప్పుగాఁ గొనక యిర్పలభావముమీఁది జోపుమా.

475

మ. పరమేశా! భవదంఘ్రినీరజములక యభావించి ధ్యానించెదక
గరమాత్మం గృహఁబూని దంపతులకుం యగభ్యాణముల్ గూర్పుని
ర్భరసాంసారికతాపసంతతుల నొంపం గర్తపాశాలి స
త్వరమే శ్రుంప వలంతి వీవ రఘునాథా! దీనమందారకా!

476

మ. గిరులం బోలినపాపసంతతి భవత్కిర్తిస్ఫురద్దాథ నా
దరణంబొప్పుగ నొక్కసారి విననం యదాత్మర్యమేపార భ
క్తిరతిమీఁది బఠించినక భవితహాఁ యిర్తించుచుక గాలముక
జరపక ముక్తివదంబు చేరుటకు నేశంకల్ పాసంగుక విభూ!

477

చ. మనమున భక్తిగల్గ ననుమానములేక భవాబ్ధి దాటనొ
నని యొకకొండ అంధ్రు మఱి యార్దులు కొండలు కర్మమాలమై
తనరును జ్ఞాన మయ్యది నితాంతము నెమ్మది నిల్వకున్న దా
టను భవకంఠి శక్యమనుటల్ నయపీననచస్సు లంద్రాగిన్.

478

చ. స్త్రుతులు పురాణముఖ్యములు యెప్పు ననేకవిధంబులక జన
ప్రతతికి నిందు నెద్ది హితోపద్యతియో యెఱుఁగంగఁ జెప్పుమా
క్షితి భవదీయవాగ్మ్యతఃశీకరమే శ్రుతిమూల మాఁగదా
హితకర రామచంద్ర! పృథివీశకుమార! విలాసలాలసా!

479

చ. అనియిటు గౌతముండడుగ యెప్పుహితాత్ముఁడు సంయమిం ద్రుతో
ననియెను జ్ఞానకర్తముల యెక్కులై భక్తికి యుక్తమైనతో
వను వినిపింతుఁ దొల్లొలుత యెస్సాంతము నిర్వరితమండఁగా
జను నదిలేక మున్న నెటు యెజ్ఞానము భక్తియుఁ గల్గఁజాలెడున్.

మ. పరమేశుక మదినిల్చి తత్ప్రియ మెదక యభావించి తత్ప్రీతి కీ
తరుణంబందున నిట్టికర్తమును శ్రేష్ఠాభక్తు లొప్పారఁజే
య రతింబూనితి నన్న భావన సముద్యోగంబునక గర్తముల్
జరపంగానగు మానవుండు నవియే యెస్కర్తముల్ నాఁబడున్.

క. వానికి సాయంబయి తగు, మానికృతాచారములు సమస్తవిధములక
వానిని బాసినవారికి, మానససంశుద్ధి కల్గఁమాట యన్వతమే.

482

సీ. మానికృతాచారమండలి పెక్కురీతులఁ బాలుపారును యదోషజాలఁ
ములఁ దొలగించు నిష్ఠుల నన్ని మార్గముల్, తీర్థయాత్రయు మఱి దేవవరులఁ
బూజించుటయు సాధుపూగముఁ గొల్పుట, యను దీనమానవులను గడంగి
కావఁబూనుటయును యెగ్మర్మకర్తంబులఁ, జేయకుండుటయునుమామఁబూన

తే. కాత్మగలమాటపలుకుటయోగమముల,నిగమములనట్లెయితిహాసనికరములబు
రాణములనప్పుటయుద్విజప్రవసూక్తియందుమక్కువయును మొదలైనవెల్ల.

క. మనమును శుద్ధముచేయంగను జాలినత్రోవలగును శ గడు స్వేచ్ఛమెయిన్
జనుడు చరించిన నిర్తలతమ గాంచుట కల్లయిదియె శ తత్త్వము సుమ్మి. 484

చ. మునివర! సాధుకర్తములఁ శ బూని యొనర్చి తదుత్తపుణ్యపా
వనత మనంబు నిర్తలతభాసిలఁగాఁ గృతకృత్యుడౌను జు
మ్మనిశము మానవుండును గుణాకరుడై ప్రియకర్తముల్ విధిం
బొనరిచి తత్ఫలంబులను శ బొందఁగఁ గోరకయుండఁగాఁ దగున్. 485

మ. వరకర్తంబులఁ జేయుచున్ ఫలములన్ శ వాంఛింపకే శ్రద్ధమై
బరమేశ్వరపూజ మంచు నెంచుచు జగద్రావరంబు వర్తిల్లఁగాఁ
గర మర్థించుచు నుండువారిమనసుల్ శ కాంక్షావిహీనంబులై
పరఁగున్ నిర్తలరీతి నంచెలుగుమా శ బ్రహ్మర్షిసంఘోత్తమా! 486

తే. కర్తముల మాని తోచినశగతిఁ జరించు, వారికిన్ స్వాంత మెవ్విధిభవ్యరీతిఁ
బొల్పువారికి భక్తి యోగోపార్జిం గుదురు, జ్ఞాన మెవ్విధిఁ బనుపడఁజాలియుండు.

మ. నిజకర్తంబుల మాని స్వేచ్ఛమెయిఁ బూర్ణిన్ శ సంచరింపంగఁ బూ
నుజనున్ భక్తియు జ్ఞానమున్ వలచునే శ సూత్నోత్పవం బొప్పఁగా
సుజనుంఁగాఁ దలపోయునే; సుకృతినా శ శోభిల్లునే యాతఁ డు
ర్వి జనుల్ మెచ్చఁగ సంచరింపఁగలఁడే శ విప్రర్షిసంఘోత్తమా! 488

ఆ. విహితకర్తములను శ వెడుక నొనరించి, యితరజనులు చేయు శ జతనమొప్పు
జేసి సాధువృత్తి శ భాసురుం డగువాఁడు, పరమపురుషకృపకుఁ శ బ్రాత్రుడగును.

చ. జడలు ధరించి యోగివరుఁచందమునన్ దిరుగంగ నేర్చి యె
ప్పుడు శివుఁ డిట్టుచున్ మనుజుపూగముఁ గూర్చి యుపన్యసించుచున్
గుడువఁగరానిచోటులను శ గుడ్చుచుఁ విష్ణువె యెక్కుడంచు నీ
శుండు హరిసేవకుండె యనుఁచున్ వచియించుచుఁ బెక్కుభంగులన్. 490

మ. ధనమార్జించుచు నీచమానవులకుం శ దత్త్యంబు మంత్రంబులన్
ధనలోభంబునఁ జెప్పుచున్ దనమర్దిన్ శ దామోదరున్ నమ్మిన
ట్లనువాదంబున దెల్పుచుం దిరుగు నీశచాచార్యుఁ డొక్కువ్వుడిన్
గనుఁబో నారకయాతనావళిని నీకం బిద్ధి మానీశ్వరా! 491

మ. హరియందన్ హరునందు భేదమను బెట్టలోచనల్ చేసినన్
దరమే కన్గొన వారియం దొకఁడెపో శ దైవం బటంచెచు నా
తురుఁ డిందుం బయినన్ మహాపయశమున్ శ దోడ్తోడనే కాంచువా
రధయంగా నొకతత్త్వమే తమయగం శ బరాధమే కాంచుటన్. 492

- చ. ఇరువురియందు భేదమది యేర్పడఁజాలదు భక్తుఁ డాత్మ నొక్కరిపయి లక్ష్యముంచి కలకాలము భక్తిరతిఁ భజింపనొవరము లొసంగునాతఁడె స్వభవ క్తునకుఁ మఱి యాద్వితీయునిఁ వరదుఁడు గాఁడటంచు బలుభంగులఁ దిట్టినభక్తుఁ డెట్లుగున్. 493
- చ. పరశివుఁడుఁ గదాధరుఁడు యభవ్యవరంబుల నీయఁ బ్రోడవై పరఁగుదు రందు నేరిపయి భక్తిచెలంగునొ వారిసేవ యాదరమునఁ జేయనొ నదియె యభర్తము రెండవవారిఁ దిట్టినె వ్యరుస నుపాస్యదైవము భవప్రతిబంధముఁ బాప నెంచెడున్. 494
- మ. హరి దూషించిన శంకరుం దెగడినఁ యావత్పురాపుణ్యము ర్వర వ్యర్థంబగు, దాన మేలు గలదేఁ రాజచ్ఛృణాంకార్థశేఖరుఁడే విష్ణువు విష్ణువే శివుఁడు నీకృం బిద్దియే సన్తునీ శ్వః! యం దెవ్వరిఁదిట్టినం గలుగు దుఃస్వారాఘపంకస్థితుల్. 495
- చ. వినయముగల్గి విద్యతగ యవితభవప్రతిబంధుఁడైన విప్రునియెడ గోవునందు గురుభూతముగాఁడగు హస్తీయందునుఁ శునకమునందు దానిఁ దినుకొక్కపుమాలనియందు నొక్కరూపున వెలుగొందు దైవమును యబోలఁగఁ జూచెడువారె పండితుల్. 496
- ఆ. ఎల్లయెడల వెలుగునీడున్ బరాత్పరు, నెఱుంగఁజాల కొకనియెడ గురుత్వ మొకనియెడలఘుత్వ యమాహించువారెట్లుభక్తులగుదు? రెట్లుపరముఁగాఁతు?
- చ. ఒకయెడ నుండు వేటొకటసుండుఁ డటంచు వచించువారెపో వికలమనీషు లెల్లెడల యవిష్టవు వెల్లుచునుండు నంచు నమ్మికగలవారె సాధువులు యమించెడుజ్ఞానముచేత దైవముఁ సకలవిదుం గనుంగొనఁగఁ జాలుదు రెంతయునంచు నమ్ముమా. 498
- ఉ. భావ ముపాస్యదైవతము యపాదసరోజయుగంబునందుఁ బ్రీత్యావహితంబుగా నిలుచునట్టు లొనర్చి తదీయమంత్రముం బావనఁద్ధతిఁ జపముఁ బాయక సల్పుచు నున్న మానిచా! యావిలభావముఁ వదలి యచ్చతరంబగు మానసం బిలన్. 499
- క. మనసు సదాచారంబునఁ, బొనుపడఁగాఁజేసి మిగులఁ బూనిక మలిసంబును గాఁయుండఁ జేయం, జను నది లేకున్న విమలసరణి యెటు తగున్. 500
- సీ. ఆచార మదిలేక యాత్మ శుద్ధంబగు, ననియెంచు టజ్ఞానమున నెగాక జ్ఞానంబుచే నని యమానితమతు లెంచఁ, దగదు సదాచారముగ గణింపఁ బడెడుశిష్టుల నడవడి నాశ్రయింపనొ, నంతమాత్ర మెగాక యమలయోగ మభ్యసింపంగనొ నల్లె పరాత్పరు, కథలఁ బఠింపనొ యాశికాది భర్త—8

తే. పుణ్యతీర్థంబులకు నేగి శ్రవణమతిని, నందుఁగలపుణ్యజలముల శ్రీ నాడి మూర్తి
మంతమగు బ్రహ్మతేజంబునమహితయోగ, నియతించియుపాసించునిర్మలుడగు.

ఉ. అంతియకాని జ్ఞానమనునట్టి దోకండు చెలంగుచుండు మా
చెంత నటంచు వంచకులు శ్రీ చెప్పుచు యోగులపోల్కి నంతట
వంతగ సంచరింతు పదివేల లెఱంగుల నెన్ని చూడ నొ
క్కింతయు సత్యమందుఁ గలదే చెడిపోవరె యట్టిమాటలన్. 502

ఉ. మానివరేణ్య! శిష్టజనమండల మాదృతి నాచరించునే
యేనియమంబు లన్ని విహితేష్టఫలంబుల నిచ్చునంచు స
మూనమున గ్రహించి తనమంచుకొనూత్ర మె సాధుకర్తృసం
తానముచేయ కెల్లరహితంబునకై యవి యాచరించుచున్. 503

ఆ. యోగనిష్ఠమెఱయ శ్రీ నొక్క లెఱంగునఁ, గాల మేగునట్లుగఁ బ్రవర్త
నమ్ము గలిగి పంచనను దూరముగఁ దోలి, యున్న జ్ఞానమబ్బునోమునీంద్ర!

చ. గురువుల మే మటంచు నొకకొందఱు విత్తము సేకరింపఁగాఁ
దిగుగుచు ద్వాదశాక్షర మతీశ్వరపుణ్యఫలప్రదంబు ని
త్రుణమునందె కైకొనుము శ్రీ దాని నెఱింగినప్రోడ నేను నా
దరమునఁ జెప్పువాడనని శ్రీ దస్యులు భూమిఁ జరింతు స్వేచ్ఛగన్. 505

క. వారలమాటల నమ్మక, ధీరాజితులై చెలంగుదేశికులను వి
ద్యారణ్యుల భక్తి గని, వారిం బ్రార్థించి విధిగ శ్రీ వారిడుదానిన్. 506

క. కోరికమై జిపియించుచు, ధారణిపై ననుభవంపఁ శ్రీ దగుఫలములనుం
గోరక జపఫలమును శ్రీ, దారాంఘ్ర్యబ్జార్పణమని శ్రీ తలఁపఁగవలయున్. 507

క. జపఫలమును గోరనియా, ప్రపుణ్యమతిఁ గాంచి హరియుఁ శ్రీ మదంబందుక
జపఫల మదియే కద మోక్షపదం బవ్వనిహస్తగత మగు టరుదే. 508

చ. అని యుపదేశమార్గమున శ్రీ నమ్మనిదంపతి ప్రశ్న రాజిక్
జనపతిరూపుడై తనరుచక్రీ రఘూత్తముఁ డార్యధర్మపం
క్తిని వచియించి చెప్పఁదగుతీరున వారికి బుద్ధిచెప్పి యా
మునిపతిసంశయంబులను శ్రీ బోవఁగఁజేయుచుఁ గొళికుండు రాన్. 509

చ. అనుజానిగూడి యజ్ఞనకుఁ నధ్వరవర్యముఁ జూచువేడ్కమైఁ
జనియెను గొంతదూరమున శ్రీ సర్వధని తోఁచె దదీయతీరభూ
మిని నడువంగ శీతలత శ్రీ మించుసమీరశోరముల్ మహా
త్తున కెదురేగుదెంచె గృహతోఁ జనుదెచ్చని వేడుకైవడిన్. 510

చ. తరువరముల్ ప్రసూనసముదాయము లెంతయుఁ బ్రీతి శాఖలక
కరములఁ దాల్చి సూర్యకులకంధిశశాంకుని మస్తకంబుపై

- వరుసగఁ జల్లి వంగి పడవారిజముల్ స్పృశియించి స్వాగతం
బు రమణఁ బ్రశ్న చేయువిధముం దెలిపెఁ మధులీన్మధుధ్వనిన్. 511
- మ. కరుణాసాగర! వేదవేద్యవిభవా! ఓ కంఠాతపత్రాక్ష! శ్రీ
వర! నన్నుం గృతకృత్యఁ జేయవలె న్నవాంఛఁ సరోజాతసుం
దరరంగద్ధరువీచిహస్తముల సాంద్రప్రీతిమైఁ జాపి రా
మరమాకాంతునిపాదపద్మముల ససన్నానంబునం దాఁకఁగాన్. 512
- చ. దరిఁ దరియించి వచ్చె; నృపతల్లజుఁ డత్తటి లోకపావనిఁ
సురనది గాంచి యచ్చెరువు ఓ చొప్పడఁ గెల్చుకులించి మ్రొక్కె సో
దరయుతుఁ డౌచు గాధిజుఁడు ఓ తల్లి! నమజ్జనకల్పవల్లి! నీ
కురుతరభక్తి మ్రొక్కె. దను ఓ నుద్యమముఁ ఫలియింపఁజేయుమా. 513

— గంగానదీమహాత్మ్యము. ౧ —

- క. అని వేఁడె నంత రాఘవుఁ, డనూనమగు తన్మహాత్మ్యః ఓ మడుగఁ దలఁచి యి
ట్లనియెఁ లోకహితంబునె, తనమదిఁ గోరుటను గాధితనయ! మహర్షి! 514
- ఉ. గంగనుబోలు పుణ్యనది ఓ కానఁగ రాదు జగత్త్రయంబునం
దుం గలనిమ్మ గావికచఁతోయరుహాననలందు నంచు విం
దుంగద దీనిదా మహిమఁనుఁ వినిపింపుము బ్రహ్మమానిస
త్సంగము సర్వసంశయవిదారణదక్షము గాదె యెయ్యెడన్. 515
- చ. జనులొగి నీమహానది విశాలచరిత్రము విన్నమాత్రఁ బ్రా
గ్జనికృతకల్పజోత్కరముఁ ఓ జయ్యనఁబాసి మహేంద్రలోకమం
దనుపమభోగసంతతుల ఓ నందుచునుందు రటంచుఁ బెద్దలే
యని వినినాఁడ దీనిమహిమంబును దెల్పఁగదే కృపానిధీ! 516
- మ. అనుచుం బ్రశ్న మొనర్చురాఘవుని దివ్యస్వాంతతాత్పర్యముఁ
విని యగ్గాధిజుఁ డాత్మఁ బొంగుచు నదీవృత్తాంతసారంబు దె
ల్చును యోజించి మహామతీ! వినఁదగుఁ ఓ భవ్యప్రపంతీనితం
బిని దీవ్యచ్చరితంబు పావనము సంవీతాఘమాఁ గావునన్. 517
- మ. తొలుతఁ దీనిమహాత్మ్యముఁ వినుము దోషద్వేషం జరిత్రంబునుం
బలుకంబూనితి గంగ గంగ యని యోవ్వండైన సద్భక్తితోఁ
బలుకుం దోడనె వానిఘోరతరపాపంబుల పటాపంచలౌ
గలుగుఁ స్వర్భుచనాతిసౌఖ్యములు నికల్మం బిద్ధి రాజోత్తమా! 518
- చ. తెలతెలవాలునప్పుడు మఱిఁ బదిసారులు జాహ్నువీపదం
బలయక యుచ్చరించిన మహాఫల మబ్బుట యొక్కవింతయే
ఖలహరణా! మదిం బొడముకాంక్షల నెల్లను గాంచు; సత్య మీ
గులుకులు శ్రద్ధ నెమ్మదిని ఓ బాదుకొనందగు సత్ఫలాప్తికై. 519

- చ. అనవరతంబు శ్రద్ధయనునట్టిపదార్థ మనర్హ మద్దియె
వ్వని మదియందుఁ జొప్పుడదో! వాఁడొనరించెడుసాధుకర్తముల్
ఘనఫల మీయఁజాలవని శ కంజభవుండు విధించె గాన శ్ర
ద్ధను దగి పుణ్యకార్యములఁ దా మనుజుం డొనరింఁగఁడగున్. 520
- క. ఆచారం బెది శ్రద్ధాప్రాచుర్యము నొందియున్న ఫలదంబగు దు
ష్టాచారమువలె నిష్ఫలమై చను శ్రద్ధావిహీన మైయున్న ధరన్. 521
- సీ. ఒకఁడు సదాచార శ మొప్పు వర్తించును, గాని తన్వతి శ్రద్ధ శ కలుగకుండు
నొక్కఁడాచారంబుఁ జక్క బాటింపక, వర్తించు మది శ్రద్ధ శ భాసిలంగ
నీయిర్వరందు నేయెవ్వనియింట సజ్జనుండు భుజింపనో! ననుచు మున్ను
బ్రహ్మలోకంబునఁ శ బ్రశ్నముచేయఁగ, నుత్తరం బిచ్చు దేవోత్తము లొగి
ఆ నిర్వరందు దోషపమే యొక్క డుండుట, సమతే గాంతురనుచుఁజక్కబల్కి
రారయంగ నేర శ కఖిలధర్మపథంబు, లందు సూక్ష్మమెద్దియనుచు నంత. 522
- చ. వనజభవుండు దేవసమవాయము పల్కిన దాలకించి యి
ట్లనియెను శ్రద్ధ నాబడు పదార్థ మమూల్య మదెట్టివానియం
దొనరఁగ నిల్చి యుండు నతఁ ఁ డొక్కఁడె పూజ్యుండు వానియింట భో
జన మొనరింపఁబోలు నని శ చాటెను నిండుసభక రఘూత్తమా! 523
- క. కేవలశిష్టాచారం, బీవిధిఁ జెలువారు ననుచు శ నెన్ని పలుకుచుక
బావనశాస్త్రాచారము, పోవిడుతురు కొందఱు అవని శ మూఢులు నగుచున్. 524
- క. ఒకదానికంటె వేటొకఁ, డకలంకపథంబు గలుగునని ధర్మములక
సకలవిధంబుల నారసీయె కనుంగొనఁ దగును సూక్ష్మ శ మెయ్యదియనుచున్.
- ఉ. అంతియకాని తోచినటు శ లాసమయంబున కెద్దిచేయఁగా
సంతఫలంబు గల్గు నదె శ యర్హమటంచు వచింపఁబూనువా
రంతకుప త్రనంబున మహాఘోషలంబును గాంతుసుమ్మ భూ
కాంతకిరీటరత్నరుచిశక్తితపాదకలాప! రాఘవా! 525
- మ. వినవయ్యా! తరువాతిపావన సరిద్యోతాంత మత్యంతభ
క్తి నదేమానవుఁ డెందునుండినను సంకీర్తించునో జాహ్నువీ
జనయిత్రి సరిదంబుపూరమునఁ దా శ స్నానంబుగావించి న
ట్లానరక జిత్రమునం దలంచునో యతం శ డూహింప ధన్యాత్ముడౌ. 527
- క. శతయోజనదూరంబున, నతిదీనతే నుండియైన శ నాత్మక శ్రద్ధా
రతిగల్గి గంగఁ దలచినఁ, జ్యోతపాపుండ్రె దివంబుఁ శ జౌరంగోనుజుమీ. 528
- చ. హరిపదభక్తి జాహ్నువిని శ నన్వహముం దలపోయుచుంట శం
కరుఁ దమిఁ బూజనంబుల నీకామము తృప్తిని జేయుచుంట నాఁ

బరఁగెడుసాధుకార్యముల యే వారకచేసెడువాడెపో వసుం
ధరఁ గృతకృత్యుఁ డన్న నరసాథతనూభవ! నిశ్చయంబుగన్.

529

శా.గంగాతుంగతరంగశీకరతతుల్ యే కాంబు సోకంగ ను
ప్పొంగుం బుణ్యము జహ్నుకన్య యదియే. యీ భూపాలమాళిస్ఫుర
త్తుంగామర్త్యమణికిరీటఘనదీప్తుల్ మించ నొప్పారునిక
సింగారింపఁగఁ బద్మముల్ గొనుచు వచ్చెఱ్ఱ జూడుమా రాఘవా!

530

చ. అళికులధుంకృతిప్రతితి యే స్వాగతవాక్కులుగాఁగఁ దుంగభం
గలలితపాస్తపంగతినికామమనోహర పంకజాదికం
బులుఁ దమి నర్ఘ్యవస్తువులఁ బొంకముగాఁ గొని నీపదాబ్జముల్
గొలువఁగ వచ్చుచున్నయది యే కోమలి జహ్నుకుమారి చూచితే.

531

మ. జననస్థానము చూచువేడుక యదేచందమృతం గల్గుటె
న్నిన నాజంబగు నన్న యాచరణముక యే నీరేజపత్రేక్షణా!
కనుమా జాహ్నువి లెబ్బుచున్నది భవతృప్తాం మిపంకేరుహం
బును దాడం జనుదెంచుమార్గముననే యే పోలుగదా రాఘవా!

532

మ. పరికింపజను రాఘవా! త్రికథగాభామాలలూమంబు నీ
చరణప్రచ్యుతిఁ గాంచి లోకముల సంపదారంబు గావించుచుక
దురితం బాశ్రితకోటి నేచ నటు తోడ్పడఁ జెందుచుక దావకా
జ్ఞరహిణ శీర్షమునకా ధరించుట మనోజ్ఞంబైన దృష్టిం దగన్.

533

క. గంగా! గంగా! యనుచుఁ ద్వరంగిణి నిద్దానిఁ బిలువ యే రయమునఁ బరువె
త్తుం గలుపములు వెనుభీతిం గని శ్రీరామ యిదియే యే దీనిమహిమమా.

534

చ. అని యెఱింగింపఁ దన్తహిమ యే మాతృనెఱింగియు రామచంద్రుఁ డా
మునివరుభాషణంబులఁ బ్రమోదభరంబున నొప్పుచిత్త మొ
ప్పునటులు గారవించి విని యే పూజ్యతరంగిణి కెంతో భక్తివం
దన మొనరించె నాస్యమునఁ దాండవమాడెడు సుస్థిలంబుతోన్.

535

ఉ. కోరికమీఱ లక్ష్యణుడు యే కోర్కెల నెల్లనొసగు హృదినీ
సారసనేత్ర కంజలిని యే సన్నతిపూర్వముగా ఘటించి బృం
దారకపూజితాంఘ్రియుగ యే తావకసత్కృతచే గృతార్థతక
ధారణిఁ జెందునట్లు నను యే దద్దయుఁ గావుము నేర్పమీఱఁగన్.

536

చ. అని వినుతిం చె నంతఁ గుళికాస్వయమాళి రఘూత్తమద్వయం
బును దమిఁగూడి జాహ్నువికే యే బూజలొనర్చి కృతావగాహంబై
యనుపమకందమాలముల యే నత్తెటినీలటమందుఁ దృప్తిమై
దిని యటనుండి పోయెను మదింగల వాంఛలు సందడింపఁగన్.

537

— శ్రీరామలక్ష్మణవిశ్వామిత్రులు మిథిలఁ జేరుట. —

- చ. చనఁజనఁ దార కానికరశసంతతఘ్నణదక్షహర్తృసౌ
ధనివయమై ఖరాంశుకరతాపనిగూహనశక్తిరాజితా
త్యనుపమ సద్విమాననివహించితమై మిథిలాపురంబు రా
మునకు సుమిత్రపట్టికిని శ మోదము నించెను జూడఁజూడఁగన్. 538
- చ. పురమును గాంచి మానిపతి శ భూపకుమారవతంసమా! మనో
హరములు ధర్మపాలనమహాదృతి మించినరాజపాలనం
బరుదుగఁ గాంచి యీనగర శ మయ్యమరావతి ధిక్కరించు భూ
సురమునిపుంగవాఢ్యమయి శ శోభిలి భూరిసుఖాకరంబునై. 539
- సీ. నిరతసుఖస్థానశనియతిఁ జెన్నొందుట, నాకపురంబె యశనంగఁదగును
సతతముధర్మైకసాధువాసం బొట, స్వర్గలోకఖ్యాతిఁ శ బరఁగఁదగును
భోగిలోకోన్నతిఁ శ బొలుపారుచుండుట, నింద్రలోకంబన శ నెసఁగఁ దగును
గురువరాంచితమయి శ శామరారుచుండుట, సురలోకసత్ప్రీతి శ శోభిలఁదగు
తే. నమృతవాక్సిద్ధి నెసఁగుట నమరలోక, మనుచుఁ జెప్పఁగఁదగుఁజుష్టుమనుజనాథ
మకుటతటఘటితకీటకమణివిభూషితాంఘ్రిపంకేజీ! యీమిథిలాభ్యపురము.
- చ. జనపతి ధర్మశాస్త్రవిధిఁ శ జక్కఁగ నేలుట నీతిబాధ లిం
దు నిలువఁజాలకే వఱచుఁ శ దోయజబాంధవవంశరత్నమా!
మును జను లీమహామతిఁ బ్రమోదమునం గనవచ్చుచుండ్రు జ్ఞా
ననిధియె యాట నీతనిఁ గనం జను టొప్పదె యెన్నిభంగులన్. 541
- చ. పురనికటంబునందు మఖభూమి మహాధర్మరదీక్షఁ బూని యా
ధరణివిభూత్యముం డిపుడు శ ధాత్రి సురద్బులఁ గూడి యున్నవాఁ
డరయ విచిత్రవార్తఁ దెలియందగు నీకు రఘూత్తమా! మనో
హరమగు నద్ది మున్నొకపు శ డధ్వరకాంక్షను భూవిశుద్ధికై. 542
- చ. జనపతి తా హలంబు గొని శ చక్కఁగఁ దున్నుచునుండ మందసం
బనునది కన్నడెన్ నృపతి శ యద్భుతమందుచు దానిఁ దీయ నం
దనుపమసుందరాంగి కననయ్యెను బుత్రికగా గ్రహించి క
న్యనుఁ దమిఁ బెంచె నీతయన శ నాఁగటిచా లగుఁ గాన నామెకున్. 543
- క. నీతయను పేరు పెట్టి మహితలపతి యామెఁ బ్రీతి యెసఁగం బెంచెన్
జేతోముద మొసఁగుచు నా, నాతియు సుగుణాతీతయమునన్ వర్ధిల్లెన్. 544
- క. ఆసరసిజనేత్రకుఁ బతి, నేసరణిం గూర్చునొ నహినగుణాఢ్యుం
డై సకలమహిషశిరో, వ్యాసక్రపదుండుగాఁగ శ సతఁ దుండఁ దగున్. 545

- చ. అని మది నిశ్చయించి గృహమందుఁ గులక్రమరీతిఁ బూజలం
దనియుచు సత్యభేద్యమయి య దారుణరూపమునం గనంగనా
ననుపమకై వచాపము మహాత్తరమాటను దాని నెత్తున
జ్ఞనునకు సీత నిచ్చెదను య సాధ్వీగ నంచు బ్రతిజ్ఞఁజేసె దాన్. 546
- మ. హరిచాపంబది యప్రమేయమహిమూర్ధ్వంబై కదల్చుంగ నె
వ్వరికే శక్యముగాక మందసమునక య భాసీల్లుచుం బూజల్
నిరతంబుం గొనుచుండు సీతయును దానిని జుల్కఁగా నెత్తు భూ
వరకంఠీరవ! చాపవర్యమును భాస్వత్రేజముం జూడుమా. 547
- చ. అదికన నధ్వరంబు గన య నాజనకక్షితిపాలుఁ జూడఁగా
ముద మొనగూడునంచు నినుఁ య బోలఁ దలంచెయె తోడితెచ్చితిన్
సదమలమానసా! నృపతీస త్తముఁ జూడఁగఁ బోయి యందె స్త్రీ
తిదమగు కై వచాపము మహిం దగువేడ్కను జూడఁగాఁ దగున్. 548
- శ్రీరామాదులు జనకునియజ్ఞభూమిఁ జేరఁ బోవుట. —
- చ. అని వచియింప రాముండు మహర్షిని గాంచి వచించె గౌశికా!
జనపతిఁ జూడఁబోవుదము య జ్ఞానధనుం డతఁడౌట నందు శం
భునిదగు చాపవర్యమును య బూజ్యతమంబును గాంచు టొప్పు నా
విని ముని వారిఁ దోడుకొని య వేడుకఁ బోయెను యజ్ఞభూమికిన్. 549
- తే. హోమధూమము ధ్వజమట్టులొప్పుమిగిలి, యంబరమునకుఁబోవంగనాసగొనిన
యట్టు లుండంగ బుద్ధిజాలఖలవేద, మంత్రముల దేవతలఁబిల్వమది నలరుచు.
- చ. సుర లరుదెంచి భాగములఁ య బోద్యముగాఁ గొనుచుండ నెంతయున్
సురుచిరరీతి నొప్పెసఁగు య షోణివిభూత్తమయజ్ఞమండపం
బరుదుగఁ దోడఁచ గౌశికమహాముని ముందట వెన్కరాఘవే
శ్వరుండును లక్ష్మణుం డతనిసంగతిఁ బోయిరి లోని కొక్కటన్. 551
- ఉ. వారలఁగాంచి వేడ్కఁ బరివారముతుండయి యాధరేంద్రుఁ డా
రార! విచిత్ర మియ్యదియె య స్తదుదారతపంబు పండె సం
సారభయంబు లేల్ల నొకసారియె తూలఁ బ్రమోద మబ్బె నా
కోరికలేల్ల సత్ఫలము య గొబ్బుగఁ బొందెను మాట లేటికిన్. 552
- చ. నరపతివయ్యు సత్తపమునక మునివై విజితేంద్రియుండవై
ధరణిసురర్షివై సకలధర్మవిదుం డన లోకరక్షణా
దరుఁ డనఁ గీర్తిగాంచి మునితల్లజులెల్లను గొల్వ నొప్పుమీ
రరుదుగ నిందుఁ జేరుటయె య భ్యుదయం బగుఁ దాపసోత్తమా! 553
- చ. అవనిఁ జరింపవచ్చిన య హస్తకరీతమయూఖులో మహా
త్సవముల భూమిఁ దప్పఁగ నొసంగెడువేడుక వచ్చినట్టి య

శ్వవిబుధులో యనంగఁ గనుపిందు పొనరెప్పడువీర లెవ్వరో
సువిహితరూపశీలముల య శోభిలువీరి నెటుంగఁ జెప్పమా.

554

చ. అనుపమభూమిపాలకులమందు జనించినవార లంచు నా
మనమునఁ దోచె సాధుగుణమండితులై వరరాజలక్షణా
భినిఁ జెలువొందువీరిని గుఱివీనుల నాకెటుంగంగఁ జెప్పమా
వినవిన వేడుకయ్యెడిని య వేడవిదు త్తమ మానిన త్తమా!

555

సీ. అనుటయు గాధినందనుఁ డాదృతిం బల్కె, దశరథభూజానితనయవర్యు
లమలచిత్తులు శూరు య లలితయభూతద,యాపరుల శ్రీరాముఁ య డనంగ లక్ష్మ
ణుండన నొప్పుచు నుండువారలు నాదు,మఖరక్షణముచేయ య మహిపునాజ్ఞ
ననుఁగూడి వచ్చుచు య వనమధ్యమంబునఁ, స్తూతాటక నొక్కశోలఁ గూల
తే. సేసి నాజన్మమును గాచి యేపుమీటి, దుష్టకార్యము లొనరింపఁదొడరు నట్టి
రక్కసులను బెక్కండ్రనుఁమ్రందఁ జేసి,యిచ్చటికి వచ్చుచున్ శక్తియేర్పడంగ.

క. గౌతమపత్ని నహల్యను, భీతిదశాపంబుచేతఁ య బెంపటి శిలయై
యారేపవర్షము లేచఁగ, నాతతతాపంబు నందునంగనఁ గరుణన్.

557

క. శ్రీరాముఁ డీతఁ డంఘ్ర్యంభోరుహసంస్పర్శముననె య పొలఁతిం జేసిక
భూరమణ! నీగృహంబున, భూరిశ రాసనముఁ జూచుపొంతు నిచటికిన్.

558

క. చనుదెంచె సానుజుండయి, ననుఁగూడి చరిత్ర మిదియె య నరనాయకన
త్తనయులరంచు ననించిన, విని జనకత్నావరుండు య వేడుక పొంగన్.

559

— జనకుఁడు శ్రీరామునకు శివభుచ్చు జూపుట. —

చ. మునిపతికి రఘుక్షితిఁముఖ్యకులాభరణంబులైన యా
యనఘులకున్ విధిప్రహితశమై తగు పాద్యము నర్పమాదియా
ననుపమపూజనంబు లిడి యాసనవర్యము లిచ్చి సొచ్చువే
డైన మురియాద చేసి రఘుకాంతులఁ జూచుచునుండె సమ్మతిన్.

560

చ. క్షితిపతిఁ గాంచి మానిఁతి య చిత్రశ రాసనవర్యముం గనక
మతిగల దీకుమారునకు య మానక దానిని దేరఁ బంపు మొ
క్కలెఱుంగుఁ గాంచఁగాఁగలఁడు య కార్దుక మయ్యదటన్న నెంతయున్
స్థితము నటంప మోమున వచించె గభీరతరార్థ మొప్పేంగన్.

561

చ. మునివర! యాశ రాసనము య మున్ను సురేంద్రులు మాకొసంగి ర
ర్చనముల మామకాన్వయవిరాజితులై తగుపూర్వరాజు లె
ల్లను బొనరించి రేను నొకకలాగునఁ బూర్వులరీతి దానిఁ బూ
జనములఁ దన్ముచుండు నది య శైవ మమానుషమై చెలంగుఁజూ.

562

చ. సురలును దానవుల్ మఱియు శూరశిఖామణులైన భూపకే
ఖరులును దాని నెత్తగనుగని కదల్చునుగాని చాల రో
ధరణిసురర్షిచంద్ర! విను శతభ్యమునే యిట విన్నవించు ను
ర్వరః గనుపట్టె నొక్కతటి శవారిజనేత్ర! మహాద్భుతాకృతిన్ 563

మ తొలిమేనం బొనరించినట్టి సుకృతస్తోమంబునం జక్కెన్ దొ
య్యలి యిం దిట్టు లటంచు నెంచి తమిఁ బరదాస్యక వడిదెచ్చి యి
మ్ములఁ బోషించితిఁ బుత్రికాప్రతికృతిక శభూపాత్మజుల్ వచ్చియా
లలనం గోరిరి వెండ్లియాడ మది నుల్లాసంబు వైబొంగగన్. 564

ఉ. నేనును దొల్తనే వనజనేత్రకు నర్హుఁ డెచండో భర్త యం
చూనిన శ్రద్ధమైఁ దలఁచి శయ్యుర్విగలట్టి నృపాలవర్షస
త్సనులయందు నొక్కనిని శశుభ్రగుణాకరుఁ గానజాలకే
మానసచింతనుండి యొక్కమాట వచించితి దైవసత్కృపన్. 565

చ హరునిశరాసనం బెవఁ డశహార్యభుజాబలమొప్ప వగచునో
ధరణిపసూనుఁ డాతఁడె నితంబిని గైకొనఁ జాలునంచు మా
నిరమా! యేమి చెప్పుదును శసీతనెఱింగినరాజపుత్రు లా
తురమున వచ్చి వేడుకను శధూర్జటికార్దుక మట్టె చూచుచున్. 566

చ. అనుపమసాహసంబలర శ నాథను వెత్తగఁబూని సుంతయై
నను గదలింపఁజాలక మనంబునఁ బొంగెడు ప్రీడఁ బల్కకే
చని రొక్కొండ అద్ది గని శ సాధ్యసముం గని; రొక్కొండ తా
ధనువున కట్టె మ్రొక్కి తమదారిని వేచని; రొక్కొండలున్. 567

చ. హరుఁడు గురుండు మాకును శరాసన మీయిది మధురుస్వమా
నరయఁగ మాకుఁ బూజ్యమగు శ నయ్యది యెక్కిడఁబూన దోసమా
హరునివిధంబునం గొలువనర్హ మె యంచు వచించి మ్రొక్కి పో
యిరి స్తయింపకే తమయశహీనకుల క్రమపారుషాదులన్. 568

ఉ వచ్చుచుఁ బోవుచుం గనుచు శ బాహుబలంబున నెక్కుపెట్టఁగా
ముచ్చటఁ గాంచుచుం బొదలుఁమాధతఁ జెంతకుఁ జేరి నారి నే
ర్పచ్చుపడంగఁ గోటికిని శ నల్లనఁ జేర్పఁగ నిశ్చయించుచున్
హెచ్చినసాహసంబుమెయి శ నేడైఁజ ద్రుంగఁగఁ జేయఁబూనుచున్. 569

తే. ఏవనియుఁ జేతఁగామికి శనీసడించు, చును బ్రతాపమ్ము తగ్గంగఁ శ బోద్యమందు
చునుననుం గాంచికోపంబురగనుచుఁబోయి, రొక్కొండలు రాట్సుతులకుఁ దక్కి.

చ జనపతు లొక్కొండలు విశాలమతుల్ చెడ నన్న దూలుచున్
జనిరి; మునీంద్ర! యాయదియె శ శంకర చాపమహత్త్వ మింక నీ
భర్త—9

మనమున కెట్లు తోచునో సమస్తవిధంబుల నట్లే చేయఁగాఁ
జనుఁగద నాకు నేమి యింక శాసనము చని దోసిల్లొగ్గినన్.

571

మ. జనకత్వైపతిశేఖరుం గని కుశిత్యైపాలవంశాబ్ధిచం
ద్రునిరీతిం గనుపట్టుమానిపతి తోడొద్దో బల్కె; జ్ఞానాంబుధీ!
ఘనుఁ డీరాముఁడు రాజమాత్రుఁడని నొక్కం బెన్నఁగా వాఁడు శం
భునితోడండముఁ జూపినన్ ఫలమె యభ్యుక్త బల్కులేలా యింకన్.

572

చ. పలుకఁగ నేల యీఘనునిభాహుబలం బిటువంటిదంచు ని
స్టులుఁడు చరాచరంబులను శశుభ్రగుణాకరుఁ డీద్యుఁ డీతఁడౌ
నిల నవతార మొందెఁ బరశమేశ్వరుఁడే యని నమ్మి చాప మి
మ్ముల నిటఁ జేర్చఁగాఁ బనుపుఁ మోద మెసంగెడు దానిఁ జూడఁగన్.

573

చ. త్వరపడి యిట్లు పల్కు కుశివంశపయోనిధిశీతరత్నవా
గ్నిరతి నెఱింగి వేగమ పరివ్రతమహేశశరాసనంబుఁ దే
నరుగుఁ డటంచుఁ గింకరులకొజ్జ యిడం జని వార లామహే
శ్వరుని ధనుర్వరంబు బహుభంగుల యత్న ములొప్పఁ దెచ్చినన్.

574

— హరధనుర్వరంగము. —

మ. జనకోలాహల మట్టె రేఁగెఁ బెలుచన్ శ సర్వాశలం గప్పి నిం
గిని బర్వెఁ మునినాథుఁ డారఘువతిం శ గీర్తించి వే లెమ్ము; దీ
నిని మోపెట్టుము; రాజవర్య! యశముఁ శ నిల్పొగ నీవేకదా
జననం బందితి; వన్న రాఘవుఁడు చంపద్యిక్రమం బొప్పఁగన్.

575

సీ. ఉత్తరీయంబు మహాద్ధతి నడుమున, బిగియించి యెంతయు శ వేడ్కమీఱ
శివునితోడండము శ చేరువకుం జని, దానియాకృతి గాంచి శ తత్తటిలక
లఘుతరమని యెంచి శ లక్ష్మణుఁ గాంచుచు, నొకకరంబున దాని శ నొనరనెత్తి
జ్యావల్లి గోటితో శ సంధింపఁజేయంగ, యత్నించునంతలో శ నతనిబలిమి
తే. నోర్వఁజాలక శంకరుగ్రహచాప, మట్టె రెండయ్యెఁ బెనురవ శ మఖదిశలఁ
బ్రతిఫలింపఁగఁ జేయంగఁ శ బ్రమద మంది, రపుడు కౌశికముని జనకావనిపులు.

ఉ. ఆనినదంబు భూతనయ శ కాత్మముదం బొనఁగూర్చఁజాలె దు
ర్దానమునం జెలంగు సురశరాజవిరోధుల కార్తినిన్, మహా
మానుల కాత్మహర్షమును, శ త్వైపతిసంతతి కాత్మశాంతినిన్,
జానల కాత్మసమృద్ధముఁ శ జక్కఁగ నొక్కక్షణంబులోపలన్.

577

చ. హరునిశరాసనం బొగి ద్విభ్రాకృతి మించినఁ గాంచి రామునిన్
బరిమతిచేసి రభ్రమున శ భాసిలునిర్జరవర్య లెంతో యా
దరమునఁ గౌశికుండు గురుభ్రాముని రాముని గాంచె భూమిభృ
ద్యురుండు మునీంద్రపూజ్యఘనతం దగునాజనకుండు పొంగె లోన్

578

- చ. మునివరు లొక్కటఁ శ్రుతిసమూహవచస్సుల నాశిషంబులం
దనిపిరి; రామభద్రు నటఁ దత్పరతం గనుచున్నసాధ్వలీ
వనరుహవత్త నేత్రుడు సుభావపవిత్రచరిత్రయైన భూ
తనయకు నర్హుఁడౌ పతియె ధర్మము వర్ధిలు వీరియాదృతిన్. 579
- క. అని మంతనంబు సల్పిరి, వినిపించిరి వార్తదానిఁ వేగమ భూమి
తనయకు హర్షాంభోనిధి, మునిఁ గెన్ సీతయును రామమూర్తిఁ బడయుటన్.
- ఉ. అత్తటిఁ గౌశికుంగని ప్రహర్షరసంబు తనంత పొంగ భూ
భృత్రముడైన యాజనకుఁ దేమిఁక నాజ్ఞ వరించుగాక నా
చిత్తము చల్లఁజేయు గుణశీలసమన్విత సీత రాముడీ
యుత్తమకార్యమయ్యె సుగుణోత్తమ! నీదుప్రయత్నసంపదన్. 581
- చ. అనుటయు గాధినందనుఁ డశహా! చరితార్థుఁడ సచ్చరిత్రుఁడ౯
జననము సార్థకంబె వ్రతవర్య ఫలంబును గాంచె నిక నో
జనకన్మచాలశేఖర! విశాలయశుండగు రాముతండ్రి కొ
య్యనఁ దెలియంగఁ జేసి త్వరఁ నర్హవిధి బొనరింపు పెండిలిన్. 582
- క. కొలఁదిదినంబులలో మం,చిలగ్న మొప్పారు నపుడు యేయమయీపెం
డిలి లోకహితముఁ గోరుచు, నిలాధిపా! యన్న సట్టులే యగు ననుచున్. 583
- ఆ. దశరథునకు నపు యే తచ్చుభవార్తలఁ, దెలుప నాశ్వికులను యే నెలమిఁ బంచి
స్వీయకృత్యములను యే జేయుచుండె నయోధ్య, కేగి వారు తెలుపఁహితమెఱింగి.
- చ. ఊతిపతి యట్లు రాఘవుఁడు యే చేసిన కార్యము లోఁ దలంచి స్వీ
యతరుణులెల్ల రాగఁ జతురంగబలంబులఁ గూడి పోయె స
మృతి మిథిలాపురంబునకు; యే యైవతిరాక నెఱింగి వే పురో
హితయుతుడై యెదుర్కొని సమిహితపూజలఁ దన్ని యంతటన్. 585
- మ. జనకయైవతి వారిఁ దోడుకొని వసస్త్వశ్రేష్ఠముం జేర్చి చ
క్కనిమర్యాదలఁ దన్ని యెల్లయ యగుం యే గల్యాణ మం చొప్పుజే
ప్పిన నాపంక్తిశతాంగుఁ డెంతయును సంప్రీతుండుగా నొప్పుచు
దనయస్తోమముఁ గొంగిలించుకొని యే యే ధన్యుండనం చెంచుచున్. 586
- క. గురువర్యుఁ గాంచి కృత్యము, జరపందగునంచు వేడఁ సన్నానియు భూ
వరునానతి గోదానా, ద్యురుతరకర్మములఁ జేసె యే నొగి విధియుతిగన్. 587
- సీ. ఉద్వాహసుసమయ యే మొక్కట నేతేర, జనకమహీపతి యే చారురీతి
శాస్త్రోక్తపద్ధతి యే సజ్జనసమృతి, నొనరింపఁగాఁబడియున్న పెండ్లి
వేదికపై విధి యే వీరిహోత్రునిఁ బ్రణయించి భూపుత్రిని యే నెదుట నిల్పె;
రామచంద్రుడు సోదర త్రయసంయుతి, వేదికపై నిల్పె; యే భూదయతుని

తే. తనయ యూర్తి శయును జనశకుననుజాతు, తనయలిర్వరు వేది కాంతరమునందు
సీతతో నిలుచుండి రీరీతిఁ బెండ్లి, మండపం బెంతో వింత నశమరి చెలంగె.

క. జ్వలనుఁడు ఘృతపరిమళసన్నిభితాంగుం డగుచు వెలింగె ఓ మించిన వేడ్క
సులలిత మిఁకల్యాణం, బిల క నెడు విధంబుఁ దెలుప ఓ నెంచినరీతిన్. 589

ఉ. ఆ త్తటి మైథిలుండు కమలాప్తకులాభరణంబు రామునిం
జిత్తముపొంగఁ గాంచి గుణశేఖర! యియ్యవి సీత నెమ్మి నే
ను త్తమపుత్రిగాఁ దలచి ఓ యొప్పుగఁ బెంచితి నింతకాల మ
త్వత్తమరూపశీలసుగుణోజ్జ్వలయాఁ దలపోసి చూచినన్. 590

క. నీకు సహధర్మచారిణి, యేకరణిఁ దలంపనౌ నశభిష్టప్రదయా
సీకన్ని యకరమునుఁ గై, గైకొమ్మా భద్రము లొగిఁ ఓ గల్గుత! నీకున్. 591

క. లోకంబులెల్ల సంతో, పాకలితములౌను నీమహంబున నిక నీ
భూకన్యకఁ గూడియె య, ప్రోకసుఖశ్రీల నొంపిశోభిలు మిలలోన్. 592

క. నీరాజ్యంబున దానవ, వీరుల మాయలు నశించి ఓ విమలసుఖము చే
కూరఁగ సుఖులై ధర్మ, ప్రారంభులునగుచు సత్ప్రభావము లలరక. 593

క. జను లొప్పుచుండ్రుగావుత!, నిను నాకొమరితను సాధునిర్మలయశము
వినుతాయతీర్తియుఁ బొందునుగాకచిరంబుగా మనసుండు ధాత్రిపయిన్. 594

చ. అని వచియించి సాధుమతి ఓ నాజనకక్షీతినాయకుండు రా
మునకు నిజాత్మజాతకు నశమూల్యమనోహరత్న రాసులక
గనకవిధూషణంబులను ఓ గాంచనశృంగభురాళి నొప్పుధే
సునికరముక శతాంగములనుక గజవాజుల నిచ్చె వేడ్కతోన్. 595

ఆ. లక్ష్మణాదిసహజులకు మూర్తిభాగిక, న్యలనొసంగె వారు ఓ హర్షసాగ
రమునఁ దేలి రంత ఓ రాజన్వి జనకుండు, దశరథుండు పురికిదరలనెంచ. 596

క. పరికించి కొమరితలలో, నిరుపమలొవణ్యసుగుణ ఓ నీరధి యనఁగాఁ
బరిసుతిఁ గాంచిన సీతా, తరుణీరత్నంబుఁ గాంచి ఓ తనమది నెంచెన్. 597

చ. అరుదుగదా ధరాతలమునందున నిట్టికుమారియుంట నే
వరుసగ నెన్ని జన్మముల ఓ వారకపుణ్యము సల్పినాడనో
యరయఁగఁజాల సత్యముగ ఓ నాజగదంబయె యిట్లు పుట్టె ని
ర్ధురణికుమారిగా నిఖిలదానవసంహతి సంహరింపఁగన్. 598

ఉ. ఈమణిమణిం గలిసి ఓ యీరఘరాముండు కూరదానవ
స్ఫూరబలంబుఁ జెండి సురసత్తముకార్యములెల్లఁ దీర్చి యీ
ధారణి ధర్మముల్ నిలిపి ఓ తత్త్వవిదుత్తమనేవితాంప్రసం
కేరుహుండను శ్రీపతియె ఓ కేవల మితఁడటంచుఁ దోచెడున్. 599

ఉ. రాముని దివ్యపత్నుస్సృటసరఃప్రభవద్వయ మాశ్రయించినన్
శ్రీమహితంబు శాశ్వతము శ సిద్ధితఃఫలభూతమున్ మహా
ద్దామసుభాకరంబుఁ బ్రమదస్థితిమూలము నైనముక్తి స
ద్దామము చేకులున్ మరల శ థాత్రిని జన్మము గల్గదెచ్చెయిన్. 600

మ. అనుచున్ నిశ్చయ మాత్మఁ జేసికొని యత్యంతప్రియం బొప్ప న
ల్లునకున్ గాన్కలొసంగి ధ్యాసరతిమై శ లొలంబుగా కొక్కరీ
తిని జిత్తం బొగి నిల్వ శ్రీపతిగ నాదేవాదిదేవుఁ డలం
చి నిజావాసముఁ జేరి యాదినముఁ బుచ్చెన్ బంధయుక్తంబుగన్. 601

❀ జనకుఁడు సీతకు ధర్మములం జెల్పుట. ❀

సీ. ఉదయమెలేచి కాళోచితకృత్యముల్, నెరివేర్చి బాంధవనికరము పయ
నమునకు సిద్ధమైనం గని యెంతయుఁ, బ్రియముసంధిల్లఁ బుత్రికను సీతఁ
గనుఁగొని పయన మాదినముననే యంచు, వచ్చిన వార్తను శ వరుసఁ దెల్పి
చెంతఁగూర్చుండుమా శ చింతిల్లకుండుమా, తనయామాణీ! యంచుఁ ధారలుగ నె
తే. జాటు కన్నీటి నాపంగఁ శ జాలకుండి, యెట్లులో యత్తవారింటి కేగునట్టి
పుత్రికిం జెప్పుదగునట్టిబుద్ధి గఱపఁ, బూనియిటుపల్కె జనకభూజాని యెలమి.

ఉ. వెంచితి నిన్నినాళ్లు కడుఁ శ బ్రీతిని గాంచితి; నిన్నుఁ గాంచుచున్
మించినలోకమాన్యత సమృద్ధయశంబును గీర్తి జక్కఁగాఁ
గాంచితి; బంధుసంతతిని శ గౌరవమొందితి; దివ్యకన్యరో!
యెంచిన సీతంబుననె శ యిన్ని యుఁ గల్గెను భాగ్యసంపదన్. 603

మ. కనులంగాంచిన కానుపాటనుగదా శ కల్యాణి! నిజ బాసి యొ
క్కనిమేషంబును నిల్వఁజాల ననుకాంతం గంటి నెత్తునఁ గ
న్యను బ్రాణేశునివాసభూమి కినుపన్ శ న్యాయంబు వర్తించుఁ గా
వున నిన్నుం బనుపంగఁ బూనితిని బూవుంబోడి యిం కేమనన్. 604

చ. జనకుఁడ నంచు న్నడలఁచుఁజాల్కుడఁ గావున నాకుమారివై
తనరెడ నంచు సీయశము శ దప్పక కోరెదఁ గానఁ గాపురం
బునకుఁ జనంగఁ బూనునిను శ బుద్ధులఁ దెల్పియె యప నెంచిత్
వినఁదగు సీ వెటుంగనివి శ విశ్వమునంగలవే తలంచినన్. 605

చ. ధర నవతారమందితి నితంబిను లెల్లను సీ ప్రవృత్తినే
యొరవడిగా గ్రహించి యశ శ మున్నతఁ గాంచగలా రటంచు సీ
వరసియె యాదిలక్ష్మీవి కదా తలపోయఁగ నట్టి నిన్ను నే
నిరతిని బుత్రిగాఁ దలఁపఁ నేర్పితిఁ బ్రాగ్జనభాగ్య మెట్టిదో. 606

క. తెలిసియె తెలియకయో నే, బలికెడ శ్రీధర్మములను శ పరవర్ణినిరో!
తలఁపుము దాని నుదాహృతి, నిలనొందునటంచుఁ జక్కనింకన్ వినుమా 607

చ. తరుణి జనించుటాది మృతీదాత స్వతంత్రత నొందరాదటం
చరసి వచించె నామను హాహార్యతఃప్రతిభాభిరాముఁడై
పరఁగుట నస్వతంత్రతయే ఓ భామిని కర్తము; బాల్యమందునఁ
గురుమతి తండ్రి కావగఁ దగ్గుక మఱి జవ్వనమందు నాఘఁడున్. 608

తే. వార్ధకంబునఁబుత్రులు ఓ వరుసఁబ్రోవఁ, దగుదు రంతియకానిస్వారతంత్ర్యమతివ
కెట్టితఱి నుండరాదుగా ఓ యెవ తెయైన,నియమమునుదీనివిడ రాదుఁనిశ్చయంబు.

చ. కులమును దన్ను విత్తమును ఓ గొప్పతనంబును గావనెంచు వా
రలు తమధర్మపత్నులను ఓ రంజిలఁ జేయవలెకా; సరోజనే
త్రులు తగఁ గుందినఁ జెడును ఓ దప్పక వంశముఖంబులెల్ల; న
ట్టులగుటఁ బ్రాణనాథులు కఠిం దమిఁబ్రోవగ నొప్పుదారలన్. 610

చ. పెనిమిటియే పరాత్పరుఁడు ఓ ప్రేయసి కాతనిమించుబంధువుల్
గనఁబడ రెన్నిభంగులను ఓ గాంచిన నట్లగుటకా సతంబు భ
ర్తను గొలువంగఁ బూనఁదగుఁ ఓ దామరసాక్షియు నించుకేని యా
తనిమదిఁ గుండఁజేసిన నితాంతము నారక మొందు టబ్రమే! 611

చ. తొలుతను బెన్నిటికా బ్రియముతో విధిమీఱఁగఁ బూజచేసి య
వ్వలఁ జనుదెంచునర్థులకు ఓ భక్తిని బూజయొనర్పఁగాఁ దగ్గుక
జలమున శాస్త్రమార్గమును ఓ జయ్యన వీడియె పూజలం దగ్గుక
సలిపిన నిష్ఫలంబగుటఁచాలక పాపము గూడఁ జొప్పడున్. 612

సీ ప్రాణనాథుఁడు తెచ్చుపరికరంబుల నెల్ల, దాచిపెట్టుటయును ఓ దగినభంగి
వ్యయ మొనర్చుటయు గృహంబును జేరిన, బంధుల నర్థులఁబరమముదము
నను బరామర్శించి ఓ యనువుగ వారికి, స్నానభోజనముఖసత్క్రియ లొగి
జరగునట్లుగఁ జేసి ఓ సామవాక్యంబుల, ననునయించుటయు దేవార్చనములఁ
తే. సమయమును దాటకుండఁగఁజక్కనమరఁ, జేయుటయుభర్తకుండగుఁ సేవలెవరి
వలన నెయ్యవి యెట్లుకావలయు నట్లజరగ నియమించుటయునివిసాధ్యపనులు.

క. ధనమార్జించెడు నప్పని, పెనిమిటి; దద్దాని వ్యయముఁపెట్టువని యగుకా
వనితకు గృహధిపత్యం, బనునది యా స్త్రీయధీనమనిరి మునివరుల్. 614

ఆ. గృహిణియనఁగ నర్థమిదియే కుమారిరో!, యెల్లపనులు సతికఁ ఓ జెల్లవెపుడు
కాని విధికి హితములైనవాని నొనర్ప, కున్నఁ బాప మొదవు ఓ నుర్వియందు.

క. ఇట్టివి శాస్త్రంబులఁజూపట్టడు మఱిఁగొన్ని వానిఁబలుకఁగ నేలా!
పట్టి! నీవ యెఱుంగుదు, వట్టులె యైనకా వచింతు ఓ నటఁ గొన్నింటన్. 616

సీ. పరగృహవాసంబుఁ ఓ బతిమాని చేయ రా, నట్టులె యాత్రకుఁగురుగరాదు
పరపూరుషులతోడఁ ఓ బలుకంగరాదు ప్రాణేశునిసన్నిధిసేన చదుల

- తోడఁ జమత్కృతిఁగూడిన పల్కుల, భాషింపఁగారాదు; ధరజనపద
ములయందు వసియింప ధిబ్ధి నెంచఁగరాదు; పానంబుచేయుట ధి పాడిగాదు;
తే. సభలకుం బోవఁగారాదు ధి సత్యహీన, ముగను బలితోడనుం బలుకఁగనురాదు
దుష్టవనితలసంగతితో నదెందు, జనఁగ రా; దివ్వియెల్ల దోషంబులగుట. 617
- సీ. ఓంటరిగాఁ దనఁయింటనే నుండఁగాఁ, జనదనియెటుంగు; మోతనయ! పరుల
యిండ్లవార్తలు తా నభివృద్ధిఁ బలుకఁగఁ, దగదు; ద్వారముకడఁదాను నిల్చి
దారిఁ బోయెడునట్టి ధి పూరుషులం జూచు, చుండఁగారా; దెప్పు ధి దుద్ధతిమెయి
బాలురతోనేని ధి భాషింపఁగారాదు; ప్రల్లదంబుల నెప్పుడలుకరాదు;
తే. తగనివేషం బదెట్టులే ధి దాల్చరాదు, మగనికంటెను మునుభుజింపఁగను రాదు
నిదురపోవుట వెనుకఁ దా ధి నిద్రలేచు, టవలఁ జేయంగఁదగునందుఁ రువిదమిన్న!
- చ. కలిగినయంతలోన శిశుకాండము భర్తను జక్కఁద్రోచి యే
పలుకునుగాని భూకము నభవ్యమునై తగఁ బల్కఁ బూన కి
మ్ములఁ గృప తొంగలింప గృహముం గనవచ్చినయాచకవ్రజం
బులఁ దనినొందఁ జేయనగుఁ ధి బూజ్యచరిత్రము తెల్లమానటుల్. 619
- చ. పతిని సతంబు దూఱుచును ధి భావవిశుద్ధి యనంగలేక యే
వితమునఁ దోచు నట్లుగనె ధి వేడుకమీఱఁగ సంచరించుచుక
హితముఁ ద్యజించి స్వేచ్ఛగనె ధి యెల్లెడ నెల్లరఁ గూడియుండుచుక
గృతముఁ దలంప మానుదురు ధి హీనమతుల్ గలవార లక్కటా! 620
- చ. పెనిమిటికంటె ముందుగనొ ధి పెంపుగనంబడఁ గూడనో భుజిం
పను దగదన్న ప్రాక్తనపుఁబల్కును మీఱును; రంతకంటె నిం
కను గలదే యఘంబు కులకాంతకు నోప్రియపుత్రికా! తనం
తన లభియించుపుణ్యమును ధి దా వలదంటఁగదా! తలంపఁగన్. 621
- సీ. గృహశుద్ధిగావించు ధి నింతులగనిపెట్టి, భాండశుద్ధి నొనర్చువారి నరసి
వస్త్రములంగూర్చు ధి వారలఁ బరికించి, కలపంబు లందిచ్చునెలఁతలఁ గని
రత్న భూషణరాజి ధి రమణ నందిచ్చెడు, పూవుబోడులవృత్తి పోలఁగాంచీ
కానుకలంగొని ధి వాని నొక్కటనుంచు, సరసిజాతులమనిఁ ధి జక్కఁ దెలిసి
తే. బంధువుల నాదరించునప్పుని యొనర్చు, నన్నుమిన్నలవర్తన ధి మాతృ నెమకి
వారలను జక్కదండించుభంగి నెఱిగి, వర్తిలఁగఁ బోలు నిల్లాలువారిజాక్షి!
- సీ. అత్తమామల మరయ్యాదనేవింపుము, గురువుల నతిభక్తిఁ ధి గోరికొల్కు
మతిథుల మఱియు నభ్యాగతులను బర, దైవతంబుచుగాఁగఁ ధి దలపు మెచ్చ
బంధువులంగన్నఁ ధి బరమాదృతిం జూపు, మెలమి నేవకుల మేలెపుడు కోరు
మాతృతులులుగాఁగ ధి నరయుము తోడికో, డండ్రును సఖుల మనంబులలర

తే. వర్తిలుము బీదజనుల ద్రవ్యంబొసంగి, సంతసమునొందఁ జేయుమో శత్రుకుమారి
పుట్టినిల్లును మరుతచో మెట్టినిల్లు, విమలయశమున వెలయుఁ జేయుము సతంబు

చ. అమలగుణాఢ్యయా తనయ శ యన్నివిధంబులఁ బ్రాణనాథుపం
శమునకుఁ బోలెఁ దంద్రిదగుసంతతి కెంతయుఁ గీర్తిఁ దేదగున్
విమలతమంపువృత్తిఁ గొని శ విశ్వసుతిం గనఁగాఁ దగుంగదా
క్షమవయి నట్టికన్యకలఁ శ గన్నయదే గద భాగ్య మన్నచోన్. 624

చ. సకలగుణాభిరామనయి శ త్త్వాస్థలిఁ బావనకీర్తిఁ గాంచి స
ర్వకళల నాటితేటి మునిపరులకుంగల సంశయంబులఁ
బ్రకటమతిప్రభావగురుపాండితిఁ బాపఁగఁజాలు నీకు నే
మి కలపు నేర్ప నర్హములు శ మిక్కిలిక్రీతిని బెంచినందునన్. 625

చ. తెలిసిన కొన్ని నీతులను శ దెల్పితి సర్వము నే నెఱింగిన
ట్లిలఁ గొనియాడ నర్హవయి శ యెల్లరుమ్రొక్కఁగ నొప్పనీవు నా
పలుకుల నాదృతిఁ వినఁగఁబాల్పడి తింక వచింపనేల! యి
మ్ములఁ జనవచ్చు సజ్జనసమాహము గావఁగ భర్తతోఁ దమిన్. 626

చ. నిను సకలామర ప్రవరనిత్యనమస్కృత పాదపంకజా
తను బ్రకృతిఁ మహేశ్వరినిఁ శ దా నెదఁ దాల్చుకయున్న నేమిచే
యను దగుశక్తిలేక పఃశమాత్మయు నుండును నిన్నుఁగూడి నం
తనె ఊణమాత్ర లోకసముదాయము నిర్మితిఁ జేయఁజాలెడున్. 627

మ. పరమేశీ! సకలంబు నీవె సృజియింపం బెంపఁ ద్రుంపఁ మనో
హరరీతిఁ వెలయింప వేటొకఁడుగా శ నద్దాని మార్పఁ నిరం
తర మట్లే నిలువఁ ఊణాంతరమునం శ దత్త్వాంతరం బొందని
ర్భరశక్తిఁ జరపఁ సమర్థపు కదా శ పల్కుంగనేలా యింకన్. 628

చ. అనుపమయుష్మదంఘ్రిజలజా త్రరజఃకణ మొండు శీర్షమం
దు నిలిపి యవిర్నించుఁడు శ తోరపుశక్తిఁ జెలంగి సృష్టిచే
యను దగుయోగ్యతం బొదలు శ నంబుజనాభుఁడు దానిఁదాల్చి ప్రో
వను లయమొందఁ జేయ వృషభవాహనుఁడు దగియుందు రోసతీ! 629

చ. జలరుహపత్ర నేత్ర! విను శ సత్త్వగుణంబున విష్ణునామముఁ
గలితరబోగుణంబునను శ గంజభవాఖ్యుఁ దమోగుణంబునఁ
విలయకరాహ్వయంబుఁ గడుపింతగ దాల్తువు నీవె న్యేచ్ఛమైఁ
బలుకఁగలాఁడు కల్గునొకొ శ పావనతాపకవర్తనం బిలన్. 630

చ. హరిహరులు విరించుఁడు శ నయ్యమరాధిపుఁ డింకఁగల్గని
ర్జునును మానిరాట్టులును శ సంతతముం దమిపొంగ శ్రద్ధచే

శిరములయందు వెల్లుమణిచి త్రితపాధుకిరీటపంక్తిః ద్వ
న్నిరుపమదివ్యపాదయుగసీరజరేణుపుః చాల్తు రద్ధిరే.

631

మ. పరమేశుం డభిలేశుండై గుణయుతిః శభాసిల్లకుంటా మహే
శ్వరివౌ నీవే సమస్తకార్యముల స్వేచ్ఛం జేయుచుకా బ్రీతిమై
హరవిష్ణుబ్రజులం ద్రిమూర్తులుగ సంహారావనోత్పత్తికా
ర్యరతిం బొందగ నాజ్ఞ చేసి యసమఃఖ్యాతిం బ్రవర్తింతుగా.

632

మ. నిను వీక్షింప భవద్యుతుం దనుధర్మః శనీభర్త దర్శింప మా
నినికాయంబు నమర్త్యవర్మలు నిలకః నింగిక బ్రతీక్షించుచుకా
మనసుల్ వ్యాకులతం గనం జిరముగా శ్మృతుత్తిరో యున్నవా
రన నింకేటికిఁ బెక్కుమాటలు సమస్తార్థజ్ఞువా నీకడన్.

633

క. అవివాభావ మనంజను, సువిహితసంబంధ మలరుంజా మ్మిరువురుగా
భువిఁ బరఁగుమీకుండల్లిరో, వివిధగతుల్ మీఱునుండు విమలాత్మేచ్ఛక

చ దనుజులు నీనెంబుననె శతావని మ్రందంగలారు పూరుషుం
డని యిలఁ గీర్తినొందు పరమాత్మునిచేది వింటి మున్నె యా
సనకసనందనాదులగుసర్వవిదుల్ వచియింప నీకు రాఁ
జను శ్రమసంతతుల్ తలఁప శత్రుము లెట్లగు? శర్తదంబులే.

635

మ. పలుమాటల్ పనిలేదు నీనెపమునకా బద్ధాక్ష! శ్రీరాముఁ డీ
యిల దుర్తార్థలనెల్లఁ బోనడఁచు నీవింకం ద్వరంబూని మా
నులకష్టంబులు వాఁగఁగఁ దలఁపు మానసుల్ నిన్నె ధ్యానించుచుం
గలకాలంబు భవన్నుతికా సలుపుచుం గాలంబు పుత్తుగదా.

636

శా. భక్తశ్రేణిఁ గల్గుశర్మ మె మహాభద్రంబు నాకంచు సం
ఘుక్తానూనమనోభిలాషముననే యున్నట్టి నీకింక నో
శక్తి చెప్పఁగ నేల యైన సుత యకాస్వాంతంబుతో నున్న నీ
భక్తుం డీతఁడు పల్కునాశయ మెదకా భావింపుమా చక్కఁగన్.

637

క. నీదగుతేజోరూపం, బౌదల ధరియించి తాఁ గృతార్థుఁడుగాఁగక
వేదనిధియైన వాతవహుఁ, డోదేవీ! సతము తలఁచుచుండుకా మదిలోన్

638

క. అతనిదగు ప్రార్థనం బో, సతి వత్సరముకా ఫలింపఁజాలు విధమునకా
మతిఁ దలఁచవచ్చు విని నే, నతిశయమోదంబుంగనుదుఃసన్దాహమాత్మన్.

639

మ. నిను నేవించినఁ దిర్యగాదులు మహాసీత్యన్విత స్వాంతముల్
గని యేకార్యమునైనఁ జేయఁగల వీశ్వాభాగమం దన్న నీ
తిని విఖ్యాతము చేయఁబూని జననీ! దేవౌఘముల్ స్వాంతముల్
తనుతం బొందఁగఁజేసినారు కపిసంతానాదులౌ జాతులన్.

640

- తే. వానిసాయంబుగొని రఘువల్లభుండు, దుష్టరాక్షససంక్తులఁ గ్రుంచు నిన్నుఁ గారణంబుగఁ గొని దీని కలఁజేయుఁడు, దెలిసి చిత్కిరి మానులు కదివ్యదృష్టి.
- చ. అనుచు వచించి యిట్లను మహామతి యజ్ఞనకుండు తల్లిరో
విను మిట లోకవర్తనము క విస్తృతిజేయ వచించినాడ నీ
కు నెఱుంగఁ జెప్పనంతటి యశకుంతితపాండితి గల్లువాడనే
యని ప్రమదాశ్రువుల్ దొరకగన త్తటి సూరకయుండె సీతయున్. 642
- క. పితృపాదులు వచియించిన, హితవాక్యము లాలకించి క యెలమిమిగుల నీ
గతిఁ బెక్కిను బ్రియజనకాసుతఁ బొగడం దగునె యిదివనసుంధర గలదే
- ఉ. ఏగతి నన్నుఁబెంచితివా క యెట్టిహితం బుపదేశ మిచ్చితో
బాగుగ నే నెఱుంగుదును క బ్రాజ్ఞులలాముండవై ననీవు న
న్నీగతి నన్ను తింపఁ దగునే యెదియేని మహత్త్వ మున్నచో
భోగులు రాగులు దెలియఁబూనకయుండఁగ దాఁచఁగాఁ దగున్. 644
- మ. పరమేశుం డొకఁడే సమస్తవిదండై క భాసిల్లు నాయీశుఁ డె
క్కరణే లోనఁ దలంచు నవ్విధముగాఁ క గార్యంబుసాధింతు నీ
శ్వరి యన్నామము లోక కార్యములలో క నర్తించు నాకాలమం
దు రహిణి జెల్లును నాకుఁ దోచినగతితోదోస్తోఁ బ్రవర్తిల్లుదున్. 645
- ఉ. జ్ఞానమయాంగుండీశ్వరుండు క సర్వముఁ జేయఁగలాండు కానితా
నాను గదా నిరంజనసహమాహ్వయుఁ డేమి యొనర్ప నెంచునో
మానసమందునప్పుడె సమస్తము నేనె యెసంగఁ జేయుడు
గాననె సజ్జనుల్ ప్రకృతిగా నను నెంతురు చిత్తసీమలన్. 646
- ఉ. కొందఱు ముగ్ధులౌ నరులు క కొంకొకయింతయులేక నేనె లే
దందురు వారికింబై నొకఁడైనను మూర్ఖుండు భూమి నుండఁ దా
నందమె నాదురూప మని క నామము లన్నియు నాకుఁజెల్లు నం
చుం దగ వారెఱుంగ రిది క చోద్యముగాదె తలంచి చూచినన్. 647
- చ. అనలునినుండి వేడిమి సుఖాంశునినుండియు జైత్రమున్ దొలం
గ నొనరుపంగ శక్య మెటుగదా ననుం బరమేశునుండి వే
టొనరుప నట్లశక్యమగు క నోజనకా! శ్రుతిసార మిద్దియే
యనుచు నెఱుంగఁజాల రక్కశాత్తులు కొందఱు భూస్థలంబునన్ 648
- చ. శ్రుతులు తదంతముల్ స్మృతులు క శోభిలునప్పరమాత్మతత్త్వ మీ
వితమని తెల్పుదర్శనముఁబృండము భవ్యపురాణసంకతుల్
హితముగ నాచరిత్రము నాదెంతగఁ దెల్పిన దానిసార మీ
గతియని సుంతయేని యెఱుంగం డకృతాత్ముండు మానవుం డయో! 649

చ. ప్రకృతియె యియజాండములఁ శ బర్వగఁజేయు నదొక్క వేళ నొ
కొక్కయపు డంతమొందునటు శ లొప్పుగఁజేయు నిరీహంఁ డీశ్వరుం
డొకటియుఁ జేయఁబూనఁడు మహాత్తమమా ప్రమదాంబురాశివీ
చికలను దోఁగుచుండు నని శ చెప్పనుగాఁ దగ సాంఖ్యయోగముల్. 650

సీ. ఆనందరూపుడై శ యలరుపరాత్మరు, నిచ్చయే ప్రకృతి నానెసఁగు దాని
కాపరాత్మరునకు శ నరయ భేదంబెట్లు, చెప్ప శక్యంబగు శ నెప్పుడేని
ప్రకృతికార్యంబన్నఁ శ బరమేశునిచ్చయే, యట్టిదౌ ప్రకృతి సహాయవిభవ
మహిత నారాధింప శ మది నిచ్చగింపని, పురుషుని: బ్రోచునేపరమతత్త్వ
తే. మంతమాత్రమూహింపకయే కరములఁ, ద్రిపుచుకమాటలాడు నధీరవరుల
పూర్వజన్మకృతాఘంబు శ భూరితరము, గాకయుండునె జనకభూకాంతమాలి.

చ. సరసిజయోని విష్ణువును శ శంకరుఁ డీమువరే త్రిమూర్తులం
చురుతరకీర్తిఁ గాంతురిటు శ లొక్కయజాండమునందె గాక యుం
దురు సకలప్రపంచముల శ భూర్తులు కొందఱు వీరియందు నొ
క్కరుని బరాత్పరుం డనుచుఁ శ గాఱులు పల్కుదు రేమి చిత్రమో! 652

తే. వీరలేకాక యిట్టిండ్రు శ వేలకొలది, నాదుసంకల్పముననె జగన్తమును గాంచి
వెలయుచుండురు కార్యంబుగలుగుదనుక, వలదనితలంపమృతినిండువారుసుమ్ము.

చ. జలములయందు బుగ్గలటు శ జన్తము వృద్ధి లయంబు గాంచు వీ
రల మఱి యందునొక్కనిఁ బరాత్పరుగాఁడలపోయువారి నే
పలుకుల మెచ్చఁగాఁ దగునొ శ పార్థివవర్య! యెఱుంగ రాదు నీ
చులు గతశంకులై యొకనిఁ శ జల్మనసేయుచు దూఱుచుండ్రొగిన్. 654

చ. తలఁచినయంతనే హరియు శ ధాతయు శంకరుఁ డోయటంచు వే
పలుకుచు నాదునానతి సభంగురరీతిని మాలిఁ దాల్తు రా
జలరుహనాభముఖ్యులనె శ శాశ్వతు లంచుఁ దలంచి కొండ టి
మ్ముల వరము క్తిదాత లని శ పోరుదు రోలగమందు నజ్ఞులై. 655

చ. ఉపనిషదోఘకీర్తితమహాన్నతశక్తియుతుం డనంగ నొ
ప్పు పరమతత్త్వ మొక్కఁడె ప్రభుండన నాతఁడె వేటొకండు కాఁ
డపరిమిత ప్రభావుఁ డగునామహనీయుని యిచ్చయేన నా
కృపఁ గొనియే హరిప్రముఖులెల్లఁ జరింతురు లోకనాథులై. 656

శా. ఏరూపంబున నెట్టినామమున నేయేరితి భేదాలిచే
నారాధించిన నన్నె గొల్చినటులేయో సందియం జేల భూ
పా! రూపంబు గలట్టిదేదియు మదీయం బంచు భావింపు మా
ధారం బెన్నఁగ నేనెకాన ననుఁ జెందంజాలు సర్వార్పలున్. 657

- ఉ. రూపముదేనినో గలుగగరూఢి నొనర్చి ననుక భజింప హృ
త్తాపము లాటునే మది నిశితాంతము శ్రద్ధదలిర్ప నాటుగాఁ
దాపనకీర్తితంబులయి శత త్తదనూనశుభంబు లీయఁగా
నోపి నయట్టి చక్రముల శను త్తమవైదికపద్ధతిం దగన్. 658
- క. పావనతేజస్సే నా,దౌ వపువౌ నంచు నెంచి శయల్లన యోగ
ప్రావీణ్యము తగ నియతిం, బావనమగు ధ్యానముననుభజియింపఁదగున్. 659
- క. ధ్యానమే పూజాపద్ధతి, మానమై తదంగమాను శమాట లిఁకేలా
దానిని మించినమార్గము, గానంగారాదు నాదుశకరుణఁ బడయఁగన్. 660
- తే. బాహ్యతీర్థప్రతీకంఠఁ శ బరమమాను,మానసంబను తీర్థమహ్మాడ్కి బాహ్య
పూజకంటెను త్తమమయి శ పొల్పుఁగాదె, యంతరర్చన యెఱుఁగంగగనగును
- ఉ. మానసికార్చనాఖ్య యనుమానము లేక ననుక బ్రమోదముం [దీని.
గానఁగఁజేయు భూమిపతికాంత మఱొక్క విధంబు లేదుసూ
మానవు లల్పకర్తరతి శ మానుదురీసుగమంపుఁద్రోవ న
జ్ఞానమే దానికారణముఁజక్కమదిం దలపోసి చూచినన్. 662
- చ. అని వచియించి పామరునియట్టులె యశ్రుజలప్రవాహముక
గనుఁగవనుండి సంతతముగఁ బ్రవహింపఁగఁ దన్నుఁ గాంచునా
జనకుని నూఱడించె నటుసాగె ముహూర్తము మానివృత్తి చే
తనె పిదపక దనూజఁగొని శ తాఁ జనియెక రఘురాముచెంతకున్. 663
- తే. చేరఁదగినట్టివారెల్లఁ శ జేరి రచట, సంతసమున నవోహలఁచెంతనుండి
రత్నలట్టులె వరచతుష్కాంతికమున,దశరథుండుండె నెలమి నాతరుణమందు.
- మ. తనయత్నంబు ఫలించెనంచు మది మోదం బట్టె వృద్ధిగనం
దను ధన్యుం దలపోయుచుం బనియింకం శ దాఁ జేయు భూజాతయే
యని స్వాంతంబున నెంచి గాధిసుతుఁ డశ్వ్యాజాసుకంపాకలా
పుని మాయేశుని రామచంద్రుఁ గనుచుక శ బొల్పరుభక్తున్నతిన్. 665
- చ. నిరుపమమంగళంబు లిడ శ నిర్భరకష్టపరంపరలో మహా
కరుణమెయిం దొలంగునటుగ నొనరింప మునీంద్రకోటి క
బ్బురమగు ముక్తినియఁ దగి శ పూజ్యతమంబయి యొప్పుభూసు తా
వరుని శరీరముం గనుల శ బాగుగఁ గాంచుచు లోఁ దలంచుచున్. 666
- ఉ. అంతకు నంతకుం గనఁగ శ నదృశతమాగతి వృద్ధినొంది యా
వంతయుఁ జర్చచక్షువుల శ కారయరానిదె యై చెలంగి దై
త్యాంతకమై వితర్కమునకందక యొప్పెడు భూరితేజముక
వింతగఁగాంచి మైమఱచి శ వే స్మృతినింది భయంబుపర్వగన్. 667

చ. ఫలమిదే నేనొనర్చిన తపస్సులకెల్ల నటంచు నెంచి లో
పల నిముడంగ లేక పయిలబై వెలికుబ్బెడు సంతసంబునం
బొలిచి దృగంబుజడ్వయము ఓ మూసి మనఃపడమందు రాముని
స్తులరుచిమూర్తి నిట్టి కడఁతుక భవవార్ధినటన్న యూహలన్.

౪65

— విశ్వామిత్రకృతరామస్తుతి. ౨ —

మ. పరమేశా! నినుఁ గాంచితం గనుక దివ్యంబయ్యె నాజన్మ మి
క్కరణిక్ సంతతముక నినుంగ నెడు కాంతం బూనితిక్ రాఘవే
శ్వర! యిమ్మివర మెంతయుం గరుణమై ఓ సర్వేశ్వరుం డన్న వే
రరయం జెల్లును నీకె కాదె గతమోహ భ్రాంతుఁడం జుమ్మికన్.

669

ఉ. నీదగుదివ్య తేజము వినిర్మలమూర్తిని గంటిఁ దృప్తిగా
నాదగుపూర్వపుణ్యము ఘనంబని తోఁచెడు సత్కృపానిధి
శ్రీదయితుండ వీవె విధుశేఖరధాత లనంగ నీవె నీ
వాదిమపూరుషుండ వగుటారయఁ జాలరు మాద్యశుల్ జనుల్.

670

మ. మునిసంఘం బురుయోగనిష్ఠల సతంబుక స్వీయహృత్పుంజం
బున నిన్నుక నెలకొల్పి నీవదయుగంబుం బూనికీ వీక్షించుచుక
మన మానందసముద్ర వీచికల నేమంబొప్పు గ్రీడింపఁగా
ననిలాఘాతవిహీనదీప మటులే ఓ హర్షిందు నిశ్చైంతతన్.

671

ఉ. కొందలు జ్ఞానరూపునిగఁ ఓ గొల్చుచు నిన్ను మహామునీంద్రసం
పదితపాదపద్మ భవవార్ధిఁ దరింతురు లైజనాకృతిం
గొందలు ధ్యానయోగమునఁగోరి భజించుచు ముక్తిఁగాంతు రి
ట్లెంద ఁవెన్ని రూపముల ఓ నిచ్చు దలంచిన నాదు వట్టులే.

672

శా. ఏరూపంబును నీకొసంగి మది నెంతే భక్తి ధ్యానించినక
గారుణ్యంబున నట్టిరూపముననే ఓ కానంబడంగోరు దీ
వోరామా! లలితావతారునిగ ని ఓ న్నొప్పారుసద్భక్తిచే
నారాధింతురు శాక్తు లర్హవిధి నీవవ్వారిఁ జ్రేమింతుసూ.

673

తే. గాణపత్యులు నిక మహాగణపతిగ నె, కొల్లు రట్టులె కాపాలికులును ధైర
పునిగఁ బూజింతు వైష్ణవులను గరంబు, భక్తి శ్రీవిష్ణువుగ నెంత్రుపరమపురుష.

క. శైవులు పరశంకరునిగ, భావించి యజింతు మఱియు ఓ భాస్కరునిగ నిక
దేవా! సౌరులు తలంతురు, పావనమతిఁ దలంచువారిఁ ఓ బరికింతు వజా!

675

సీ. షడ్గుతములె వేదసమృతములుగాని, యొక్కొక్కదోషమం ఓ దోషుచుండు
లింగధారణము చక్కంగన శైవంబు, నం దగుదోష మనంగఁదగును
జక్రాంకమద్ది వైష్ణవమునఁ గల్గిన, యట్టిదోషము శాక్త ఓ మందు మద్య
మాంసముల్ దోషముల్ ఓ మఱియుఁ గాపాలిక, మండుజటాఘ్న లవర్హములవి

లే. దాల్పుటయె దోషమగు సూర్యదైవతమగు, మతమునన్ రక్తతర్పణమితరమైన
గాణపత్యమునందు నిక్కముగ దోష, మొక్కయుచ్చిష్టమే యగునోమహాత్మ.

క. ఈమతపట్కమునందో, రామా! యీదోషతతి మరల్పినఁ దత్త్వం
బీమహి నొకవిధమునఁ గన, నొమాన్యులు దానిగొందు ఓ రాత్నేచ్ఛమెయిన్.

క. అన్నిట నీవె యుపాస్యుడ, వెన్నఁగ నొక్కొక్క రొక్కహితనామమునన్
నిన్నె స్మరింతురు వారలఁ, గ్రన్నన రక్షింతు పీపు ఓ కరుణానిధివై. 678

క. ఎవరెవ రేయేరూపం, బవధానముమీఱ నీకు ఓ నలవడఁగఁ జే
సి వఱలుభక్తిని గొల్తురొ, భవతాపములెల్ల వారి ఓ బాధింపవుసూ 679

మ. నినుఁ బాపండులు కొందఱ జ్ఞతమెయిన్ ఓ నిర్దిష్టగా నెన్న కొ
క్కనివాసుంబున నొక్కరూపమున నిక్కం బున్న వాఁ డంచుఁ ద
క్కిన దేవేశ్వరులెల్లఁ దత్పదములంగీర్తించుచున్ గొల్పుచుం
డినచందంబునఁ బల్కుచుండు రకటా! ఓ నీరేజుప్రేక్షణా! 680

ఉ. నీదగురూప మిద్దియని ఓ నిర్ణయ మొప్పుగఁ జేయలేకయే
యాదలలట్టె వంచి శ్రుతులల్లన మౌనము దాల్చియుండెడున్
శ్రీదయితా! యిఁకెవ్వ రిదోచెల్వగురూపము నామ మంచు స
మ్మాదముమీఱఁ జెప్పఁగలపూరుషపుంగవు లుండు రెండు నేన్. 681

చ. సకలము సీవయై వెలసి ఓ సర్వము నేనని తెల్వఁజాలు స
త్ప్రకటమహాత్మమొప్పు నొకభంగి వెలుంగుచు నిన్ను సీవె యె
ట్లు కనుఁగొనంగఁ జాలి జగముల్ ప్రకృతస్థిశక్తి బొల్పుటల్
వికలత నొందుటల్ గనుచు ఓ వేడుక నొందుచునుండు వచ్యుతా. 682

చ. సరసిజవత్త్ర మంబువుల ఓ సంగతిఁ గాంచియుఁ గాంచకుండు న
క్కరణిగ లోకసంగతిని ఓ గాంచియుఁ గాంచనియట్టు లుండు ని
ర్జరమునిపూజితాంఘ్రి జలజాతయుగా భవదీయతత్త్వ మె
వ్వరికి నెఱుంగరా దనుటవాస్తవమే యెటులే దలంచినన్. 683

మ. అవివేకుల్ నిను నొక్కరూపముననే ఓ హర్షిండువాఁడంచు నొ
క్కవిశేషజ్వలదివ్యహర్ష్యమున నిక్కం బుండువాఁడం చొగిన్
వివరింపంగఁ దలంతు రట్టికుమతుల్ ఓ విష్ణూ! సమస్తంబునం
దు వసింపందగు నీమహాత్మ్యమును దోడ్చో నెన్నఁగా నర్హులే? 684

చ. వినయముచేత నొప్పెసఁగువిద్యను బొల్పెడు విప్రునందునున్
ఘనమగు నేర్పునందు నుపకార మెచేసెడు గోవునం దొగిన్
శునకమునందు నీచుడనిచూడఁగ నొప్పుశ్వపాకునందు స
జ్జనులు సమానదర్శనులు ఓ సర్వగతుఁ భగవంతుఁ గాంచుటన్. 685

- లే. పాత్ర భేదంబుచేత దీపంబుభిన్న, వర్ణముగఁ గానఁబడునట్లు ॥ పరమతేజ [క్తి.
మాత్మరూపంబుగాఁదగునవ్యయుండు, కానఁబడుభిన్నముగఁ బ్రాణికాండయు
- క. స్త్రీపున్నపుంసకములనఁ, జూపట్టెడుశబ్దములను ॥ ఊఁచిస్థలిపైఁ
దాపసులు భిన్నరీతుల, నోపరమా నిన్నుఁ గొల్పునందురు భక్తిన్. 687
- క. ఎవరేరూపంబున నిను, సవిధిగ ధ్యానింతు రట్టిసాధుమతులకున్
వివిధఫలంబుల నొసఁగుదు, వవితథకర్తానుగతుల ॥ నరసి మహాత్మా! 688
- క. వేదాంతమ్ము లరూపునిఁ, గాఁదగ వర్ణించు నిన్నుఁ ॥ గాని సగుణుగా
నేదలఁచి సవర్యల విధిగాఁ దన్నుదు రెల్లజనులు ॥ కాంక్షలుపొంగన్. 689
- క. నీవో యర్చారూపము, వేవేఁ గైకొనుచు వార ॥ లిచ్చుసహస్రలో
పావనములు కైకొందువు, శ్రీసర్వభ! నీప్రచ్ఛత్తి ॥ చిత్రము సుష్మా 690
- నీ. అక్షరుండని మఱియమృతుండనియుఁ బర, మేశ్వరుండనియు నిరీహుండనియు
సమృతుండనియు నిరంజనుండనియును, జ్ఞానమయుండని ॥ సర్వసాక్షి
యనియ ప్రతర్కుండఁచనియుఁ దేజోరూపుఁడనియ ఖండుండనియనుపమానుఁ
డనియనంతుండనియఖిలగతుండని, సర్వము దానమొసెనిర్వికారుఁ
- ఆ. డై యెసంగుననియు ॥ నమలాత్మ! యోదేవ, బహువిధముల నిన్నుఁ బ్రస్తుతించు
నుపనిషత్తు రెట్లు ॥ లూపింపఁ దరమగు, నిష్టివాఁడవనుచు ॥ నెఱిఁగినట్లు. 691
- చ. శ్రుతు లొకరీతిఁ దెల్పక యరూపునిగాఁగ సరూపుగాఁగ వే
గతుల నెసంగఁబల్కు ననఁగగాఁ బరమేశ్వర శ్రుత్యతీతమా
గతిఁ దగువాడవంచు నెఱుఁగందగుఁగాదె మనుష్యమాత్మఁ డే
వితమున నీదుత త్వము సువిస్తృతముం దగ నిర్ణయించెదన్? 692
- చ. కనుక మహాత్మా! రామ! నినుఁ ॥ గాంచితిఁ గన్నులఁ దృప్తిదీక్ష నీ
యనుపమరూపమే మదికి ॥ హాయిని గూర్చుచునున్న దింక నేఁ
జని హిమశైలశృంగమున ॥ సాధుమునీంద్రులగోష్ఠి నుండి పా
వనతమదివ్యరూపమును ॥ భక్తిని గొంచుచు నుండు నెప్పుడున్. 693
- చ. ప్రకృతినిగూడినాఁడ వికారావళిముఖ్యులఁ బూర్వభక్తులకా
సకలమునీంద్రు లొననఁగఁ ॥ జంపుము దాన సభర్తవర్తనం
బికఁ దగదంచు నీజగతి ॥ నెల్లరు నేచ్ఛుకొనంగలారు నీ
దుకృతి నిరంతరంబు సుకృతులొ పరియింపఁగఁ బర్వ నెల్లచోన్. 694
- చ. హరుండన నీవె చక్రియన ॥ నంబుజసూతియటన్న నీవె ని
ర్జరనరముఖ్యజీవితతిఁ ॥ జక్కఁగ వెల్లుదు వంతరాత్మవై
నిరుపమమూర్తి! నీదయిన ॥ నిర్మలనామము నేస్తరించుచున్
గురుభవవార్ధిఁ దాఁటఁగను ॥ గోరెద నాకు ననుజ్ఞ యిచ్చింకన్. 695

- చ. జనకజయంచుఁ జేర్చనిన శక్తి జగత్తతిమాత ఛాయభం
గిని నినుఁగూడి యుండెడు నశక్తిమత శక్తి జరాచరంబులఁ
జననము నందఁజేయు మఱి శస్త్రదమందఁగ వృద్ధిచేయుఁ ద్రుం
చు నియతిఁ గర్త సంగతిని శబోద్యముగాఁ గనుచుండు వీవాగిన్. 696
- క. నీవన నిర్లిప్తుడ వో, శ్రీనల్లభ! యిచ్చుగింతు శ చిత్తమునయం
దావరుసఁ బనులఁ దీర్చును, బో వారక నీదుమాయ శ పూన్కి మెఱయఁగన్. 698
- క. హరిహరశతధృతిముఖనిర్భరవర్మల మునుల భూతజాలము నెల్లం
పరికింపం గల్పించును, సరసిజఘండముల నొక్కసరణిఁ రామా! 698
- క. ఏమియొనర్చినఁ బ్రకృతియె, స్వామీ! నీవనఁగ సర్వసాక్షివి గానఁ
భూమానందాంబుధివీ, చీమాలాఢోలికల వసెంతువు స్వేచ్ఛన్. 699
- చ కనుక నమేయసత్వయుతఁ శ గాంక్షితదాత్రిమహేశ భక్తి నె
మ్మనమున నిల్చి కొల్చిన సమస్తమనోరథముల్ ఫలించు నా
జననిఁ దలంప కెట్లు నిను శ జల్లులు గాంతురు? తుద్రబుద్ధులౌ
మనుజులౌ మాయగెల్తు మని శ మాటలఁ దెల్పుదు రెంతోలిలఁగన్. 700
- తే. మంత్రిమాలమువంగాదోష్టాపతీంద్ర, దర్శనముచేయఁదగు నట్టిశధర్మము విడ
నాడ ఫలసిద్ధిలేనిచంఢమున దైవిఁ, గొలువకుండిన నినుఁగనుఁగొనుట యెట్లు!
- చ. తెలివియెలేక మానవులు శ లేటగఁ దత్త్వ మెఱింగినట్లుగాఁ
బలుకుచు మాయగెల్చితిమి శ భక్తిమయిం బరమేశు శ్రీసతిఁ
గొలిచి యటందు రట్టులనఁ శ గూడునొకో యరియైన నిండుకే
దెలియరు పూర్వదష్కృతము శ దృష్టులఁ జేయఁగ మిట్టిపాటునన్. 702
- తే. ప్రకృతిపురుషులనాదులై సవరఁగుదురను, భగవదుక్తినిదలఁచుఁ ప్రకృతియనఁగఁ
గామినీవృక్తియని చలుకంగఁగలుగు, టరయనజ్ఞానమునఁగాదోయక్కటకట!
- ఆ. పురుషునుండిప్రకృతిఁ శ బూన్కి వేఱొనరింప, బ్రహ్మకైందర మోపరమపురుషు
నిచ్చగాదె ప్రకృతి శ యెట్లు వేఱగు దాని, గెలిచితి మనుజులఁ శ దెలివిలేమి.
- క. హిమకరచంద్రికలకు నుష్ణమునకు నగ్నికిని గల్లఁసంబంధమె దై
వమునకుఁ బ్రకృతికిఁ గలదని, విమలజ్ఞానులు తలంపు, శ విశ్వేషుపతీ! 705
- ఆ. వేఱుఁజుట నెట్టివిధమున నగువాని, నట్లుచేయఁ బూను శ నల్పముతుల
కెన్ని జన్మములకు శ నిర్ధభవత్పాద, కమలదర్శనంబు శ గలుగ దరయ. 706
- ఉ. భేదము బ్రాంతిమాలకము శ వింతలు దోచును దాన నెన్నియో
కాదన కట్టిభేదమునె శ గైకొని సర్వ మెఱింగినట్లుగా
వాదమునందు నిల్చుటయె శ వారికిఁ గల్గిన మాధ్యమాసుగా
శ్రీదయితా! యింకా నెలపు శ చేకొని పోయెద నిన్నె గొల్వఁగన్. 707

- క. ఏకాంతస్థలమున నీ, యాకృతిఁ జేబోమయంబు నమలతమస్వాం
తాకాశంబున వెలుంగఁగ, శ్రీకాంతా! చేసికొనుచు నీద్ధుండ నగుదున్. 708
- క. సమయమతారాధనమా, ర్గ మిదేశద? దానిమాని నీ గమ్యస్థానం
బమలతమమైన త్వత్పద, కమలయుగము నొందువాడఁగ నగుణాశరధి! 709
- చ. అని వినుతించి రాఘవపదాబ్జములం దమిఁ గాంచి నెమ్మనం
బున నిముడంగఁజాలకయె నీ పొంగెడుమోదరసాభిమజ్జనం
బొనరిచి కై మొగుడ్చి పురుషోత్తమ! కోరినయపు దర్శనం
బును దయ చేయుమా యనుచుఁ నీ బూనిక వేడియొనుగుభక్తితోన్. 710
- తే. కనులనుండియానందాశ్రుకణములెడలె, గకయె రాలుచునుండ రాఘవపదాంబు
జములగన్గొనిమదిఁ బదిలముగ వాని, నిలిపి నెలవొంది తాను జననియెనియతికి.
- ఉ. కౌశికుఁ డిట్లు రామపదకంజములం దమిఁ గొల్చి తా నుదీ
చ్యాశకుఁ బోవఁగా దశరథాచనిపాలునియాజ్ఞ చేత భూ
మిశలలాముఁ డాజనకుఁ నీ డెంతయు వేడుక సాగనంపఁగా
దాశరథుల్ కళత్ర సహితంబుగ నూనులఁగూడి యప్పుడే. 712
- క. పయనము సాగించిరి వే, యయోధ్యకుఁ భూపమానియో జనకుండ
వ్యయు రామచంద్రు ననుపము, నయమూర్తిని బరము నెమ్మనంబునఁ దలఁచెన్.
- క. జామాత యనెడుభ్రాంతి న, దేమాత్రము పూన కాత్మసహితమె తలఁచి ని
త్యామోదదు ధ్యానించుచు, దా మరలె వసిష్ఠు ననుమతంబున నెట్లో. 714
- ఆ. ఉదకములను దాటు నీ టొప్పుగు నాఁ దగు, విధిని మీఱరామిఁ నీ బృథ్వినాథుఁ
డాదరించి పనుప నీ నాత్మజలం గాంచి, చెప్పఁదగిన నుడులఁ నీ జెప్పి మరలె. 715
- చ. జనకమహీశుఁ డిట్లగుఁగ నీ జయ్యన వృద్ధమహీశుఁ డెంతోవే
డ్కును జతురంగనైవ్యయుతిఁ గన్మగలేక బయనంబుచేసె; నం
త నెదుర భూరరూపముగ నీ ధ్యాంతము దోచె రజఃప్రయుక్తమై
గనుఁగొన శక్య మెప్పుగిదిఁ గాకయె యుండెను సూర్యబింబమున్. 716
- క. ఖగము లపసవ్యగతిచే, గగనంబునఁ దిరుగసాగె నీ గతి యయ్యది ముం
దుఁ గలుగునశుభఫలం బని, తగఁ దెల్పుచునుండె మృగవితానం బపుడున్.
- చ. ఊతిఁకరికిం బ్రదక్షిణముఁ చేయుచు బోయెను దుర్నిమిత్తసం
తతులను వానిఁ గాంచి మునితల్లజుఁడైన వశిష్ఠతోడ నీ
వితమునఁ దోచుఁ జిహ్నములు నీ వీనిఫలంబు వినంగఁ గోరుదుక
మతివెతె బాయఁ దెల్పుమన నీ మానిమహేంద్రుడు పల్కె నీవిధిన్. 718
- మ. వినవయ్యా! ఊతినాథ యీశకునముల్ నీ వే నాధ్వసం బొందు న
ట్లొనరించుక మఱి మేలుగూర్చునను నీయూహాజనింపంగఁజే

యును సంతాపమువీడుమాయనియె నాశయుర్విసురేంద్రోక్తులక
విని తాపంబును వీడె రాజపుడె వే ఓ వీచెక మహావాయువుల్.

719

మ. తనుకాఖల్ ధరనావరించె; వడఁకెక ఓ ధాత్రీతలంబెల్ల; భా
స్కరబింబంబు మహాంధకారవృత్తమైకన్నట్టకేయుండె; భూ
మిరజం బట్టె చెలంగ రాట్పుతన ప్రేమించెక విసంజ్ఞాసితిక
ధరణీశుండును దత్తనూజులు మునుల్ ఓ దక్కంగఁ బెన్పితిచేన్.

720

మ. చనుదెంచెం బరశుప్రకంపన మహాసంతోషవారాశివీ
చినికాయామలఁదోలికాంతర లసచ్చిత్తుండు దుష్టావనీ
ప నితాంతాయతపీర్య గర్వదళనప్రవృత్తరోషుండు మా
నినుతప్రాచితయోగవైభవుడు జ్ఞానిశ్రేష్ఠుఁ డచోటికిన్.

721

మ. జమదగ్ని ప్రియనందనుండు మది నుతాస్సహంబు పొంగంగఁ దూ
ణములుక వైష్ణవచాపముక వెలయ వింతల్ గాంచుచిత్తంబు శ్రీ
ధము గ్రక్కం దలపోయుచున్నటులు గోనప్పట్టంగఁ దాఁ జేయుచుక
శ్రమముక లెక్కిడకే పరాత్పరుని గాంచంబూని భక్తువర్ధిల్.

722

మ. తనకార్యంబు ఫలించె నింక ధరపైఁ ఓ దాఁ జేయఁగా నర్హమా
పని యేదేనియు లేదటంచు నెడలోఁ ఓ బల్లాలు చింతించి యా
వనజాతుండు జనించె నం చెటిఁగి దుర్రావృప్రతాపాఘ్నులౌ
దనుజశ్రేష్ఠులఁ ద్రుంపఁబూనుటయు స్వాంతంబుండు లెక్కించుచున్.

723

క. తనయందుఁ బూర్వకాలంబుననుంచిన విష్ణుతేజఃముక మరలక రా
మునియందుఁ జేర్పఁ దగుటక, మనమున నూహించి వచ్చె ఓ మానులుకనఁగన్.

క. అరుదెంచిన యారామునిఁ, బరశుధరుం గాంచి మానివర్యులు పూజా
పరికరములఁగొని యెదురేగిరి పూజ గ్రహించె నంత ఓ ఊతిపతి భీతిన్.

725

చ. మునివరులెల్లఁ జొట్టు దగఁ ఓ మోమున దీనత గ్రమ్మ నెమ్మనం
బున భయమట్టె గ్రమ్మఁ గడుఁబొక్కుచు భార్గవరాముఁ జేరఁగాఁ
జని పడపద్మముల్ మకుటసంగతరత్నచయంబు సోక మే
దినిఁబడి మ్రొక్కె నీవె యింక ఓ దిక్కునుభావము తోచునట్లుగన్.

726

చ. నతు లొనరించి కేల్తొగిచి ఓ నన్నుఁ గృపం గనవయ్య భార్గవా!
ఊతిపతులం గ్రమంబున విజృంభితశక్తి వధించి లెన్నిసా
గ్లొ తుదకు శాంతమూని సకలలోర్విని గశ్యపమూని కిచ్చి స
మృతిని మహేంద్రశైలమున ఓ మానులఁగూడి తపం బొనర్చుచున్.

727

క. ఉన్నాడవుగద! యిత్తటి, నన్నుం గనవచ్చితేల ఓ నాపుత్రకులం
గన్నుల నిప్పులు రాలగ, నెన్నఁదగని రీతిఁగాంచుపేలాకొ చెపుమా.

728

- ఉ. శాంతమె భూసురేంద్రులకుఁ శ జక్కనిద్రవ్యమటం చెటింగి యా
వంతయు శాంతమూనకయై శ యర్భకులం గనఁబాడియే ననుక
వంతలపాలునేయక యశనంధ్యకృపం గనవే మహాత్మ ని
న్నైంతయు వేడువాడ ననుఁ శ నిత్తటి గాచుట నీకు ధర్మమా. 729
- క. ముదివగ్గు ననుచు నీశ్వరుని దయం బుత్తులను గంటి శ నేనంచు నెటుం
గుడువీపు కాన వారల, సదయుండ వై కావనయ్య శ జమదగ్ని సుతా! 730
- క. నేఁడో రేపా మృత్యువుఁ, గూడం గలవాడ నన్నుఁ శ గుంపించక కా
పాడుట యు క్తము నీకో, బాడబ! ప్రార్థించువాడఁ శ బదదాసుడఁజూ! 731
- మ. శరచాపంబులు మాని మోనివగుచుక శ శైలంబునందం దప
శ్చరణం బొప్పగనుండి సాయకములం శ జాపంబునం దాల్చి భీ
కరరీతిం దగునట్టియాపరశువుం శ గైకొంచుఁ గ్రోధంబునక
బరుగుల్ వారుచు వచ్చినాడవె మునీ! శ వాక్రువ్వమా సత్కృపన్. 732
- క. ఏదియెటులున్న నుండుం, గాదనక మదార్తివాయఁగఁ జేయుటయే
నీదగుధర్మము నా విని, యాదశరథుమాటలెల్ల శ నాలింపకయే 733
- చ. వడివడిఁ బోయి రాముఁ గని శ పల్కె ను శ్రీరఘువంశరత్నమా
వెడవెడ వింటి నీదయిన శ వీర్యము చాలఁగ మెచ్చనొనుఁగాఁ
బుడమి నశక్య మెక్కిడఁగ శ భూమిఃతీంద్రున కేనికైన నం
చుడుగక దేవతల్ పలుకఁనొప్పెడు శంకరుచాప మే దైతన్. 734
- చ. కరములఁబట్టి యెక్కిడుటఁగాక కలంబముగూర్చి లాగి ని
ఘ్నరసినదంబు గల్గునటు శ చోద్యముగా శకలద్యయంబుగా
ధరఁబడఁజేసినాడ వని శ ధాత్రిసురర్షులు పల్క వింటి; ని
త్తరుణమునందె నిన్నుఁ గని శ ధన్యుడఁగా మది గోరి వచ్చితిన్. 735
- మ. హరకోదండము నెక్కువెట్టఁ దరమే శ యాశోరికిం దప్ప నొ
క్కరి కెవ్వారికినైన నం చరసి దైత్యా రాతియే యిప్పుడు
ర్వరఁ గార్యార్థము పుట్టియుండనగు దుఃస్వార్థప్రతాపాధ్యు న
పురమేశుక గని ధన్యజన్ముడనుగా శ భావించి యే వచ్చితిన్. 736
- ఉ. నీదగుతత్త్వముం దెలియఁనేరనివారల కించుకంత యౌ
శ్రీదయితా! యెటుగఁగను శ జేయఁదలంపితి నే గృతజ్ఞుడం
గాఁదగుఁగాదె యింక నధికంబుగఁ బల్కఁగ రండు శౌర్యమే
యూడి వచించువాడ జనుఁలొప్పుగ నిన్ను నెటుంగరామిచేన్. 737
- క. ఓమియింపుము నాయపరా, ధము నిన్నే స్వాంతమందు శ ధ్యానింతునుగా
యమలాత్మ! వచ్చుచున్నారు మునుల్ నేవకులు భూవశరుండును భీతిన్. 738

- ఉ. కాపునఁ బ్రాకృతోక్తుల నఖండతరాప్రతిమానదేవసం
భావితావక ప్రకటపారుషముం దెగడంగఁబూను నా
యీవితథ ప్రయత్నము నందెట్లులొ నైపుము దానిచేత నా
భావము నీడ్చిఁగాంచునని యెల్లచుఁ గృత్రిమకోప మూనుచున్. 739
- మ. పలికె భార్గవరాముఁ డోనృపసుతా! యెక్కాలమం దింతదు
ర్బలతం గాంచియుఁ జీకెయున్న హరచాపంబు మహాపారుషం
బలరం ద్రుంచుట గొప్పగాదు; దనుపుత్రానీకముం జెందుని
స్తులశక్తి విలసిల్లు నీహరిధనుస్సు జూడుమా పూనికన్. 740
- చ. తనయవతారసత్ఫలము యదానె కల్గెడుఁ గాన స్వీయమా
ధనువును దానిఁ గైకొనుచుఁ యదన్తునిదేహగతాత్మ లేజము
గొనియె నమర్త్యులెల్ల రదిగో భగవత్కళ చేరె రామునే
యని కొనియాడి; రంత భృగుననన్వయరత్నము కేలుమోడ్పుతోన్. 741
- ఆ. న్యాసరూపవస్తు యధిపతి కాదృతి, నిచ్చనట్లు నేటి యీ కీర్తరా! మ
దంగనిహితలేజ యర్పించుకొన్నాఁడ; జని ఫలించె నద్ది యసారసాక్ష! 742
- చ. త్రిదశవరేణ్యు లింకఁ బరితృప్తిని గాంతురు స్వాభిలాషముల్
కొదువయె లేక పండునని యెప్పులనీరదనీలగాత్ర! యిం
కఁ దరలి దండకాటవినిఁ యెప్పురమున్ననిశాటకోటినిం
బొదలి వధించి సీతనెహముం గొని రావణుఁ బూనిక జంపుమా. 743
- మ. తనకుఁ బ్రహ్లాదరంబు లిచ్చెనని యాత్మకు సుంతయే భీతిగాం
చని జాల్గు గతినాత్తు దుర్నయుని రక్షిస్తామి నారావణు
గని భీతిల్లుదు రెల్లదేవతలు తత్కర్తంబు వారెన్న రో
వనజాక్ష! జగమందుఁ గర్తమనఁగా యెల్ల నీయాజ్ఞయే. 744
- ఉ. ఒక్కనివంక నెందఱొ యుగ్రతరార్తులఁ గూర్చుచుండు; నిం
కొక్కని మూలభూతునిగ యెప్పుగఁజేయుచు వానిఁగూల్చు; ని
ట్లాక్కని జంపఁ బెక్కురకు యెహచెలంగఁగఁ జేయుచుండు వా
రొక్కని ద్రుంపలేనియటు యెప్పుకఁజేయు ననంతశక్తిచేన్. 745
- ఉ. తా రొనరించుకర్తములె యెప్పుగిం ద్రిప్పుచు నున్నవంచు నే
వా రెఱుంగంగఁజాలుదురొ యెవరె భవత్కరుణైకపాత్రులై
ఘోరభవార్థవంబుఁ గడకుం దరియింతురు కాని కర్తముల్
సారములేనివం చనెడుజాల్గులు నీకృప కెంతో దూరులే. 746
- ఉ. కర్తమే బ్రహ్మమంచు నొడిగంబున నద్ది ఫలంబు లిచ్చెడు
కర్తమే కష్టమో తెలుపునతృప్తి దుష్కృతిరూపమైన యా

కర్త మిదంచుఁ దత్ఫలముఁగొనలె నంచుఁ దలంప కెవ్వరా
ధర్మము నాచరింతురొ నితాంతము ధన్యులు వారె రాఘవా! 747

చ. ఫలముల నీదుభవ్యతమఁపాదములం దిది సాధుకర్మముల్
తెలివియెసంగఁ జేయుసుమతప్రకరంబు భవాన్లవంబు ని
మ్ములఁ దరియించు టబ్రమె విభూ! ఫలకాంక్షలఁ జేయుకర్తరా
సులు తరియింపఁ జేయవనఁ ఁ బోద్యమె స్వల్పఫలంబు లిచ్చుటన్. 748

ఉ. ఓరఘువంశమాక్తికమ! ఁ యోపురుషోత్తమ! భక్తలోకమం
దారమహీరుహంబవు కదా! నిను నెన్నఁగ నెంతవాడ నా
చారము మానరా దెపుడు ఁ సత్త్వమునీయది చూడఁగోరు చు
న్నారు భవద్భటుల్ కనుక ఁ నన్ను జయించినరీతిఁ దెల్పుమా. 749

చ. జనులకు నీదుతత్త్వమును ఁ జక్కఁగ నిప్పుడె తెల్పురాదుగా
కనుక నె శ్రోధమానినటుఁగా నటియింపుము నేను బోవుదుఁ
వనజదళాక్ష! నీప్రతిఁ ఁ వైశమ తీర్పుము ధర్మనేతువుఁ
దనుజుల ద్రుంచి నిల్పువనఁ ఁ దద్వచనంబుల నాలకించుచున్. 750

శా. శ్రుత్యంతప్రతిపాదితాత్మమహిమఁ ఁ శోభిల్లు సర్వేశ్వరుం
డత్యంతక్రుధఁ బూనినట్లు నిజవక్త్రాంభోరుహం బెఱ్ఱివై
నిత్యానంతపరాక్రమంబుఁ దెలుపఁ ఁ నింగిఁ సురవ్రాత మో
సత్యాకార! యటంచుఁ దన్నుఁ బొగడఁ ఁ జ్యోవల్లి మ్రోయించుచున్. 751

మ. పలికెఁ భార్గవరామ! యెక్కిడినయ్యఁబాణంబుచే నీపదం
బులఁ జక్కాడు మటందువో సుకృతులం ఁ బొల్పరి యూర్ధ్వంబునం
జెలువారందగు లోకవారములనుం ఁ జెండాడఁ గాంక్షింతువో
తెలుపంగాఁ దగునంచు మేఘురవముఁ ఁ దెల్పంగనా వాక్కులన్. 752

మ. వినిపింపఁ జమదగ్నినందనుఁ డొగిఁ ఁ భీతిల్లిన క్లేంతయుం
దనువెల్లెఁ వడఁకంగ నిట్లను బరంభామా! మదీయూర్ధ్వలో
కనికాయంబు భవచ్ఛరంబునకు నిక్కం బిష్టె లక్ష్యం బగుం;
జనఁగా నోపఁ బదంబులఁ నటుక; గాంక్షిం దీనిఁ దీర్చందగున్. 753

మ. మునువేఁ గశ్యపమాని కిద్దర సవంబుం జేయుచుఁ ధారవో
య నతం డింకి మదీయభూమి యిది యశా ఁ నట్లాట నీ వుండరా
దనియోఁ గాన సముద్రు వేడితి నతం ఁ డామోదసంపూర్ణుడై
తనలోఁ గొంత యొసంగె నాథలమునఁ ఁ దాత్పర్య మేపారఁగన్. 754

క. నివసించువాడ నీధర, పవలే నేఁ దిగుగువాడ ఁ వాగ్దానం బి
ట్టివిధంబున మునిచేసెచు, దివిజేశ్వర! రాత్రులిందుఁ ఁ దిగుగఁగరామిన్. 755

- క. చరణములఁ గొట్టకుండఁ, వర మివ్వా వేగపోవకవలయు నపరభూ
ధరమును రవిచేరక మును, పురుషోత్తమ యనిన రామమూ ర్తియుఁ గరుణన్.
- ఆ. శరమువైచి పరశుధరసమార్జితపుణ్య, లోకములను జెందె శ నాకపతియు
మునులు పొగడి రంత శ మునిపతి రాముఁడు, చనియె నెలవునొంది శ స్వస్థలికిని.
- క. అంతట దశరథధరణీ, కాంతుఁడు తెల్వొంది సుతులఁ శ గలిగి భటవరా
క్రాంతమహిభాగుండయి, యెంతయు జన మొప్పంగఁ జనియెం బురికెలమిన్.
- క. కొడుకులు కోడండ్రును దమి, నెడబాయక యుండఁ గొన్ని యేండ్లు సుఖముగాఁ
గడపె నయోధ్యాపురమునఁ, బుడమిభాగ్యునిగఁ దన్నుఁ బొగడంగఁ జనుల్.
- క. శ్రీరామమూ ర్తియును సీ, తారూపము గాంచి ప్రకృతి శ తన్నుఁ గొలువఁగా
నారోపితమర్త్యసుఖం, దై రాజిలె సర్వసాక్షియై జను లలరన్. 760

— శాండాంతము. —

- క. వేదాంతసముదయ ప్రతి, పాదితనిజత త్వవేశ శ పరమేశ శ శాం
కాదిత్యనయన త్రిభువన, మోదావహవర్తనా విభూ సురవంద్యా! 761
- చ. హరిహర ధాతృశ క్రిదివిజాధిప ముఖ్యసమ స్తజీవసం
భరితనిజాంశ, జ్ఞానమయభాసురరూప మహామునీంద్రహృ
త్సరసిజదివ్యపీఠసతతప్రియవాస నిరంజనా భయం
కరదనుజేంద్రమర్దన శ నికామఫలప్రద జానకీదవా! 762

మాలిని—

అనుపమగుణజాలాహారిసంపద్విశాలా !
ప్రణవవిమలరూపాభంజితాదిత్యతాపా !
కనకమృగవిలోలాకమ్రహేమాభావచేలా !
ప్రణతసుజనపాలాభద్రదానైకశీలా !

గద్య. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీకరుణావాప్త గీర్వాణాంధకవితాప్రాభవ కాశ్య
పాన్వయప్రభవ శ్రీజనమంచివంశాంబురాశికుముదినీమిత్ర సుబ్రహ్మణ్యమనీషి
పుత్ర తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ శేషాద్రినామధేయవివిర్భుతంబై నకృతుల
యందు శ్రీధర్మసారరామాయణంబునందు బాలకాండము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ రస్తు శ్రీధర్మసారరామాయణము

అ యో ధ్యా కాం డ ము.

మత్పరాంబికాకృత
ధీమత్పరిపాలనైక శ దీక్షాదక్ష
శ్రీమూర్తి! ధర్మోద్ధర
ణామోదస్వాంతవిహరణా! పరమేశా!

1

వ. మహాప్రభూ! తరువాతికథాసారము నాలకింపుము.

2

— శీతారాములయోధ్యలో సుఖముండుట. —

చ. ప్రకృతియై సీతనాఁ బరఁగి శ రాడ్వరధర్మసమాశ్రయైకవృ
త్తికలితుఁగా నొనర్చు బరితృప్తుఁడు నద్వయుఁ డార్యసమృత
ప్రకటమహావిభూతియు సభంగురశర్మయుతుండునయ్యుఁ డా
సకలవిదుండునయ్యు నొకశచందమునకే ధరఁ గుంటరీతిగన్.

3

క. పరమేశుండు రఘురాముండు, ధరణీసురముఖ్యసుజనతతిమోదదుండై
పరమేశ్వరత్వగూహన, పరతే వ ర్తిల్లుచుండె శ బండ్రెండేడుల్

4

సీ. తాను ముందుగ లేచి శ తగినవిధుల్ దీర్చి, పతినిబ్రజోధించి శ యతిముదమున
నతఁడు నిద్రను వీడియటునిటు పొరలంగ, మంచిమాటల నాథుమానసంబుఁ
గరఁగించి తత్కాలకరణీయములదీర్చి, బ్రార్థించి సేవకు శ లరుగుదేగఁ
డా న్నాన మొనరించితప్రభుకృత్యంబుల, దీర్చిన్నానము చేసీ భ్యానగృహము

ఆ. చెంతకరుగ ధాతశచేలంబులందిచ్చి, వస్త్రపూతమధురవారిపూర్ణ
భర్తపాత్రమునిచి శ పరమాసనంబున, నతఁడు కూరుచుండనాదరమున.

5

ఉ. ప్రక్కన నిల్చి కమ్రకరపంకరుహోజ్జ్వలకంకణస్యనం
బక్కఱమీఱ నాథుహృదయంబుజముం గరఁగించుచుండఁ డా
నొక్క మనోజ్ఞచామరము శ నూని యొకించుక గాలిసోఁకున
ట్లక్కటికంబునక విసరి శ భ్యానసమాధి నతండు గూడఁగన్.

6

- చ. కదలకయుండి శర్వమయశకాలమునందు హృదంబుజాతమౌ
సదనమునందు నాత్మఘనశచారుతమద్యుతిఁ గాంచుచుండి స
వృద్ధమయబాష్పముల్ వెడలఁ మానితయోగము మాని తా బహి
ర్వదనుఁడుగాఁ జెలంగునెడఁ భర్తకు స్వేదము వాయ వీచుచున్. 7
- చ. తనుఁగని పల్కరింప విహితప్రతిభాపల హాయిఁగూర్చుచు
ఘననియమంబుఁ దీర్వదగుశకాలము చెల్లెఁగదా యటంచు నీ
శు నడుగుచున్ స్థితంబుననెఁ చొక్కపుటుత్తర మీయ సంతసం
బున నెలవంది జానకీయుఁ బొంగుచు బోవుచునుండు నిచ్చలున్. 8
- చ. ఇదియె పతివ్రతావితతిఁ కెప్పు డొనర్పఁగ నర్హకార్య; మీ
యది యొకఁడే విభూషణ; మిదారయ శాశ్వతసౌఖ్యదంబుఁ గీ
ర్తిదము నగున్ జగంబున నరసి ప్రకరాటవిదావపహ్నియం
చెదల సతుల్ తలంపఁజనుఁ నేర్పడ నం చెటిఁగింపఁ బూనియే. 9
- ఉ. జానకీ తానె నిత్యము యశస్కరమైతగు నిద్రియంచు నే
మేనివచింప కాచరణమే తగురీతిని దెల్పునంచుఁ దా
మానసమందు నెంచి యొకమామృదు బూనక చేయుచుండఁగాఁ
జానలు దానిఁ గాంచి వినిఁ స్వాంతములం దలపోసి యాద్యతిన్. 10
- ఉ. సీతనుబోలి భర్తృపదసేవ యొనర్పఁగఁబూని; రిట్లు సం
జాతమహానురాగమునఁ సాధ్యులుగాఁ దగునట్లు నర్తిలం
జేతములందు నిశ్చయముఁచేసికొనం బనిపూనుచున్న స్త్రీ
వ్రాతము నూహ లెన్ని మదిఁ వర్ధిలుస్త్రీతిని బొల్పె సీతయున్. 11
- మ. బహుల్ సత్పథమందు వర్తిలఁగఁ దారొప్పారఁగాఁ జేయ నె
వ్వరు యత్నింతురొ వారలెల్లఁ దొలుతఁ నాకలంబులందెల్ప కా
చరణాద్వారమునం బ్రబోధనము సంజాతానురాగంబునన్
జరపంగాఁ దగు నన్నయూహ ధరణీబాతేష్టమై యొప్పుటన్. 12
- మ. తనదానెమ్మది నెంచి రాఘవుఁడు మోదంబొందుచుండెన్ మహా
మును లజ్జిండువలెన్ మహాత్ముడగు నాభూజానిపుత్తుండు ధ
ర్మనికాయంబును బ్రశ్న చేయ విని, శాస్త్రప్రక్రమం బొప్పఁగా
వినిపింపం బనిపూని రాదిమునిగాఁ విశ్వేశుగా నెన్నియున్. 13
- శా. సర్వజ్ఞుండయియున్ సనాతనసదాశాచరంబుఁ బాలింపఁగా
నిర్వాతస్థలదీప మల్లెసఁగు నానీరేజపత్రేక్షణం
దుర్విం బ్రాకృతురీతిఁ బెద్దలను మోహార్చి చ్ఛటల్ గప్పచున్
దుర్విజ్ఞేయనిజప్రభావులను దోడ్తో జేయుచున్ స్వేచ్ఛమై. 14

కా.వీరిలిం దను నెవ్వరే నెఱుంగఁగా నింలైన యోజింపకే
శ్రీరాముండన నొప్పుదాశరథిగాఁ జింతింపఁగాఁ జేయుచుం
దా రాజిల్లు స్వకీయమాయ దగువృత్తం బెంచుచుం బ్రీత్యకూ
పారంబం దొగి ముగ్ధచూ వెలసె నుబ్బు బ్రహ్మముఖ్యామరుల్. 15

కవిరాజవిరాజితము —

తనదగు సచ్చరితంబును గాంచుచుఁ భర్తవిదుల్ ప్రమదక్షితిభృ
ద్వనతరకూట ముఖంబును బొందఁగఁ గాలవిదుండయి శ కార్యములక
బనిపడెచేయఁగ శ బ్రహ్మముఖుల్ తనుఁ శ బ్రస్తుతులం దనుపంగ మనం
బునఁ గడుఁ జక్కనిరహానిక నెంచెను శ భూమిభరంబునుబోనడఁపన్. 16

కా. ఆసంకల్పమె శక్తి నాఁబరఁగుఁబో; శ యాశక్తియే మాయ నా
భాసిల్లుక; దదభేదతక వెలయుచుక శ బ్రహ్మదిదుర్జయయై
యాసర్వేశ్వరి రూపవంతునిగఁ జేయంబూను నెక్కాలమం
దా సర్వప్రభు నప్పుడే సగుణుడై శ యాతండు ప్రఖ్యాతుడౌ. 17

మ. తనదా నిచ్చయె మాయగా వెలయ నద్దానిక స్వభిన్నంబుగా
జచు లెవ్వారు తలంతురో యలమనుష్యవ్రాతముక సజ్జనా
వనదత్తుండగు నాపరాత్పరుడు సంభావించు నజ్ఞంబుగా
గనుకం దద్దయ మేకతం దలఁచనొక శ గళ్యాణనూ దానిఁ పేన్. 18

చ. జనకజ యీశ్వరాశయము శ స్వాంతమునం దలపోసి మామదయా
జనవిభు సంస్కరించె; నలసంస్కృతి యాతనిఁ బ్రోత్సహించె; బు
త్తుని యువరాజుఁ జేయఁడగుఁ శ దోడనె యన్న యభీష్టవంతుఁ
జనులనఁ గర్తదాసులని శ సాధువు లందురు గాదె యుర్వరన్. 19

ఉ. ఆదియు నంతముం గలుగ శ దారయ దేనికి; నద్ది కర
చాదిమునీంద్రు లందు; రది శ యప్రతిమానము; దాసాటిగా
నేదియు లేదు; మాయదగునిచ్చయె యయ్యది ససన్నతం
బైదగు నద్దియే ఫలద శ మయ్యదియే యగ బల్కు లేటికిన్. 20

ఉ. అద్ది ఫలంబులీయఁగ సుకరాసురముఖ్యులవాని నొందఁగా
నిద్ది యిటంచు నెంచకయె శ యీశ్వర డెప్పుడు సర్వసాక్షియై
యొద్దియ యంచు గొంచెమనియుం దలపోయక కాంచుచుందురీ
సుద్ది యెఱుంగ కందు రఁగూనృతరూపుని బక్షపాలి నాన్. 21

క. దూషించిన నత్యంతము, భూషించిన నీశ్వరుండు శ బుద్ధిని సుంతే
దోషమని పుణ్యంబని, భాషింపక చూచుచుండు శ బ్రజ్ఞుండు కానన్. 22

- క. ఆకర్షమే పురికొల్పంగ, నాకేకయరాజపుత్రి, యాత్మభవుండై
శ్రీకలితుండగు భరతుడు, వే కదలెం దాతఁ జూచువేడుక పొంగన్. 23
- క. ఆతనితో శత్రుఘ్నుడు, ప్రీతిం దెలుపంగఁ బోయెఁ యిత్సననుమతిచే;
భ్రాతృయుగం బీరితిగ, నాతఁజే బోవంగ రాముఁ యిడనుజాన్వితుండై. 24
- క. జనకుని నేవించుచు మాతృనికరమును గొల్పుచుండె యిండుకయేఁ ద
న్ననసులఁ గొఱంత దోచుని, యనువున సౌమిత్రి ఛాయయటు తోనుండన్. 25
- క. సుతులిద్యురు దూరస్థిత, ఊతికేగ సుమిత్రయేని యేకయభూభృ
త్తుతయేని చింతనొందరు, ప్రతిలేని నయంబుబూని యెరాముడు కొల్వన్. 26
- క. తనయాత్మజుండె రాముం, డని పంక్తిస్యందనాంగనావలి తలఁపం
జనియెం గాలము సుంతగ, జనపతి యొకనాఁడు మంత్రిసంతతితోడన్. 27
- క. తలపోసి వారుసమృతి, దెలుపఁ సమైదమంది యీవరమునఁ బొ
రుల జానపదుల మానులఁ బిలిపించెఁ వారిదొ నభిమతము నెఱుంగన్. 28

— దశరథుఁడు పాదులతో నాలొచించుట. —

- క. ప్రతినిధి రా జన లోకివి,తతి కెల్లను గాన వారితలఁ పెట్టిదొ స
మృతమే నొనరింపంగ, నితరమైవం ద్యజింపఁ నెంచగ నొప్పున్. 29
- క. అదియే స్మృతిసమృతమై, పాదలెడుధర్మంబు దానిఁ యిబిడువంగఁ
గుదురదు సౌఖ్యమదెప్పుడు, విదితవిది పూర్వ భూమివిభులకు నెల్లన్. 30
- క. ఆయాచారము దశరథుఁడై యెఱుంగున్ స్వానుభూతి యిచ్చట దానిఁ
జేయఁ భుజులమ్ముగ సభ, జేయింపం బంచె స్వీయసేవకతతిన్. 31
- చ. ఊతిపత్ని మాజ్ఞఁ బ్రీతిమెయి యీర్షములఁ ధరియించి భూమిభృ
ద్వితనియుఁ బారవర్తులును యేడుకఁ గూర్చెడుబంధువార మా
జ్ఞులఁ గలపల్లెలందు నివసించుమహామతు లెల్ల వచ్చి రే
మితలఁచి పిల్వబంచెనొకొ యేటిన్పుపాలుఁ డటంచు నెంచుచున్. 32
- చ. ధర్మ ప్రసవించెనో యనఁగఁ యిత్తుఁ మెల్ల జనావృతంబుగా
నరుదుగఁ గన్పడెన్; ఊతిపు యనతిచేత నయోధ్య దేవపూ
ర్వరమును మించఁజేయుగతి యిమ్ముముగాఁ గయిసేసి రత్తఁజే
నిరుపమబుద్ధివై భవము యిండఁగఁ గర్తకరుల్ జనంబునన్. 33
- చ. పురమది యద్భుతాకృతిని యిల్పెసలాసఁ జెలాగె నత్తఁజే
గురుకవిసన్నిధానమునఁ యిగుంభభవద్విజరాజ సామ్యసం
వరణత, మానికాండయుతి యిభాసు¹నద్వితతిప్రసక్తి² యి
ష్కరమున లెక విమానవరకాండమనోజ్ఞత నిస్సమానమై. 34

1 కంభభవుడు=ఆగస్త్యుడు. 2 నద్వికతి=నక్షత్రగణము, నజ్జనబృందము 3 పుష్కరము=
అకాశము. 4 విమానములు=రాజగృహములు.

చ. నృపమణి మంత్రివర్గయుతి శ నెమ్మి సభాభవనంబుఁ జేరి యి
చ్చపాదల నందుఁగూడిన ప్రశస్తగుణోత్కరచారుభూషణా
భివరమచిత్తపంకజుల శ లీలఁజెలంగెడు పౌరముఖ్యుల
గపటవిదూరులక నృపశోభామణులక బరికించి యాత్మలోన్. 35

చ. పిలిచినయంతనే మిగులుకప్రీతిని వచ్చిరి వీరలెల్ల; నా
కలత యడంగు; నింక గుణక ప్రవిభూషణ రామచంద్ర ని
స్తులయువ రాజసత్పదముతోఁ జెలువారంగఁ జేయఁజాలుదుక;
గలతెఱఁగెల్లఁ దెల్పుటకుఁ శ గాలము మంచిదటంచుఁ దోచెడున్. 36

ఉ. నేనీటరాఁగ నీజనులు శ నీరధిచాడ్పున సంప్రమోదవా
స్వానమునక నిజేష్టుములఁ శ జక్కంగఁ దెల్పెడుజాడ తోచెడుక
గాన మదాశయంబు నింకఁ శ గాలముపుచ్చక తెల్పువాడనా
సూనుని వర్తనంబు కిడు శ సూరిజన స్తవనీయ మాఁ గదా! 37

ఉ. రాముని రాజ్యమందు యువరాజుగ నిల్పుదుఁ, బాలనంబు నెం
తోమరియాద సల్పు ననుసూహగలాడను; మీయభీష్టుమక
నీమముమీఱఁ గైకొనఁగ శ నేఁ బిలిపించితి మిమ్ము నన్న శ్రీ
రాముని సత్వరంబ యువరాజును జేయు మటందు రీజనుల్. 38

మ. అని నాచిత్తమునందుఁ దోచెడి నశహా యిమ్మాడ్కి సంతృప్తులై
జను లివ్వారు చెలంగుటే శుభము నాస్వాంతంబు నిశ్శంక నొ
ప్పెను గానక వచియింతు నంచుఁ దలఁచెం శ బృఖీశుఁ; డంతక మహా
మునిముఖ్యుల్ తగుపీఠరాజి నృపుసమ్మోదంబునక జేరగన్. 39

మ. కరతాళధ్వను లభ్రమందు వెలయంగ రాజవర్యుండు నుం
దరగంభీరమృగేంద్రపీఠమున నానాకేశ్వరండు యనక
బరఁగెక; దజ్జను లంత మానమునఁ దదావ్యాకృంబు లాలింప నుం
డిరి చిత్రప్రతిబద్ధరూపములు రాణేంద్ర ఊణం బివ్వెధిన్. 40

ఉ. ఓలగమద్ది భంగరహితోదధిచాడ్పునఁ జూడనొప్పె; నా
వేళ దశాస్యవైరి యన శ విశ్వమునం బొడసూపి యాత్మజుం
డై లలిమించు రాఘవుని శ నాత్మఁ దలంచుచు వృద్ధాండ్వరుం
డోలి వచించె నిప్పగిది శ నోనియతప్రతులా! యిత్రతన్. 41

ఉ. ఎవ్వనిచేత మార్పబడుటే యన దేనికి నెప్పులేదో యే
1 చివ్వఁ బలాయనం బనుట శ చిత్తమునం దెనె యెచ్చెలుంగదో
2 మవ్వ మనంగ నిట్టి దనుమాటయె యెద్ది యెలుంగదో కటా!
యవ్విషవృక్ష మట్టిజర శ యంగమునం బొడసూపి యే చెడున్. 42

చ. దురములు పెక్కుసూచితిని శ దోర్బలమూని యరాతిభూధవో
తక్కురమును బాఱఁ దోలితిని శ గార్జుక ధారులమేటి యీతఁడం
చురుమతు లెన్నఁ బొల్పితి; మహాగ్ర శరాస్త్రములెల్ల నేర్పితఁ
జర నడఁపంగ నించుకయుఁ శ జాలక చిక్కితి దానిబాఁకిన్.

43

చ. మతివిభవంబుఁ బోనడఁచి శ మానవతీమణిగౌరవంబు ని
ర్వృతి గనఁజేసి యంగముల శ నేర్పడియుండిన పాటవంబు సుం
గతి గననీక చెండి ముఖశాంతిని రూపఱఁజేసి మించి న
న్నతివలు చూడనైనహృదయంబుల నెంచనిమాడ్కిఁ జేసెఁగా?

44

ఉ. ఏమని తెల్పువాఁడ మదిరేక్షణ లింతకుముందువోలె న
స్తోమలముగ్ధపీక్షణ విసూత్య సుమంబులఁ బూజనల్పకే
మోములు ద్రిప్పుకొంచు జవఃముం గనఁజేయుచుఁ బోవుచుండఁగా
నేమని పల్కరింతు? పచియింపుడు మీరలె యెంచి యాత్మలన్.

45

సీ. శత్రువీరులనుండి శ సారహీనుం డను, వాక్య మోఘము దాఁటి శ వచ్చుదనుక
సచివులీవిభుతను శ జాలించి వనికేగు, టర్హమాఁగాదె యఁచాడుదనుక
జను లింకనైన నూతనవిభుఁ డేతేరఁ, దగును మేలం చొగిఁ శ దలఁచుదనుక
సుందరీరత్నముల శ చూచి శ్రోధారుణ, దృష్టి పర్వఁగఁ జేయఁనెంచుదనుక
తే. గాలమును బుచ్చకెంతయోగౌవమున, రాజ్యపాలనమును జేయఁరాముఁబూన్చి
విశ్రమింపఁగ నెంచితి శ విపిత మిద్ది, యిప్పటికినని మీ రానతియ నేను. 46

ఉ. మీరును నాపయిం దనరుఁమేలిమిప్రీతి సీతాతపత్ర మం
భోరుహమిత్రవంశజులపాలిసుభాగ్యము నన్నుఁగూడి పెం
పార సమాశ్రయించి సుఖహర్షము లొందితి రింతదాఁక నే
సారవిహీనుడ౯ గనుకఁ శ జాలను మిష్టికఁ బ్రోవ నెంతయున్

47

క. మేలో కీడో కనుచుం, గాలము పుచ్చితిరి నన్నుఁగలిసియె; నేనుక
మీలోన నొక్కఁడనుగా, నేలితి భావించి రాజ్య శ మిద్దాని విధిన్.

48

క. సమయానుకూలముగ శాస్త్రము చూపినమార్గ మేను శ దాటక మీశ
ర్తము గోరి పాటుపడితిక, ఊమియింపుడు తప్పులున్న శ సజ్జనులారా!

49

క. నలువుర నొక్కవధంబునఁ, గలుపుచు నడిపింప ననువుఁగాదని మీకుం
దెలిసియె యుండు నటంచుం, దలపోయుదు నింక నాడుఁతలఁపును వినుఁడీ. 50

చ. అటువది వేలయేండ్లు తగునట్లులు విక్రమసంపదాశ్రయం
బుఱపుచెలంగ భూరమణిశొక్కటఁ బ్రోచితి శాస్త్రరీతిఁ బెం
పఱ రిపురాజి శిష్టజను శ లొనన నొప్పితిఁ జాలునింక నం
చెఱిఁగితి నంగ పాటవము శ హీనతఁగాంచఁగ సాధుసేవచేన్.

51

- చ. మనవి యొకండు నాయది యమానుషవిక్రమశాలి రాఘవుం
డనునది తాట కాదుల మహాటవి నొక్కడే చంపుటే జగం
బునఁ దెలుపంగఁ జాలుఁ గద శ పూజ్యపదార్పకుఁ డార్యసమ్మతుం
డని వచియింపనేల యింకనంద తెఱుంగుట నట్లుగావునన్. 52
- చ. మనమున నెన్ని యో గలుగు శ మార్పులు కాలముపుచ్చకుండఁ జే
యనుదగుఁ గార్య మంచు విధితాత్ములు పలుకుదు రట్టిసూక్తులకా
మనమునఁ జక్కఁగాఁ దలఁచి శ మామకపుత్రుని జ్యేష్ఠుఁ బాలనం
బున కభిషిక్తుఁ జేయఁగను శ బూనెద మీరలు సమ్మతించినన్. 53
- ఉ. వెండిలియైనదాదిగ విశభేతజనావనదత్తు రాము ను
ద్దండపరాక్రమార్జితనితాంత పవిత్రయశోవిరాజితుకా
జండసురారిసూదనుని శ శత్రుస్వపాలభయంకిరుకా ధరా
మండలనాథుఁ జేయమికి శ మామక కారణ మిట్టు లొప్పెడున్. 54
- చ. తనదగుబాహుశక్తి శివుఁడన్యముఁ జెండి పరాక్రమార్జితం
బనఁదగు కన్యకాధనము శ నర్హవిధంబునఁ గాంచె; గాన నా
ధనసుఖ మంతరాయములు శ దాపునఁ జేరకయుండ నొండఁగాఁ
జనుఁగద భూధవత్వమునఁ శ జాలునె యట్టులు పొంద దానినిన్. 55
- చ. అని తలపోసి యర్కసమహాయనముల్ పని చేసెఁజెప్ప కా
తని సుఖసంపదం గుడువఁ శ దాలిమిఁబూని తలంపకుంట; నిం
కనయన యావరాజ్యమున శ గాదిలిపుత్రుని బూన్పకుండఁ బా
లనమును జేయఁజాలక తలంచిత నప్పని నప్పగింపఁగన్. 56
- మ. ఇదియర్హంబని మీకుఁదోచిన సరే శ యిట్లే యొనర్పంగనొఁ
గద యంచుం దెలుపుండు; వేఱుగను మీకాంత్రుల్ ప్రవర్తించునే
నిది గా దిట్లని తెల్పు; డిన్నిటిక మి యిష్టంబు నే నాచరిం
పఁ దగుంఁగా యని యారకుండ ధరణీపాలుండు సంతుష్టఁ డై. 57
- చ. నరపతివాక్యజాలము శ మనంబుల కెంతయు హాయి భేదముం
బరఁగఁగఁ జేయ నెల్లరును శ బల్కయే త్తణముండి పెద్దలం
ద్యరపడి హెచ్చరింప జనవారముఁపునఁ బల్కి రిట్టులొ
ధరణీపవర్య! మీదయినదాపున నుండితి మింతకాలమున్. 58
- క. తులలేని సీరి సుఖమును, దొలఁగక చేకొంటి మిట్టితోడు విడువఁగాఁ
దలఁతుమె మీసన్నిధి శ్రీకలితుండు రాఘవుండు ప్రావరగలఁ డీమమ్మున్. 59
- క. మీ రిరువురు పాలింపఁగ, నేరీతి సుఖంబు లబ్బు శ నెల్లర మిపు డా
హారిసుఖంబుల నొందం, గోరుదు మీదె రాజవర్య! శ కోరిక మాదా. 60

- క. ఘనుఁడగు రాముఁడు పాలన, ముననైనన్ మిమ్ముఁగూడఁగఁ బోలుచుం గీర్తి
మనుజేంద్ర! కావునన్ రాముని యువరాజుగ నొనర్పఁబూనుము మేలౌ. 61
- మ. అవసీశా! ఊణమాత్రమైన నిత నీశవాలస్యముం జేయకే
యువరాజుక రఘురాముఁ జేయుమని మాఁయుద్దేశ మౌనంచు నొ
క్కవిధిం బల్కుఁగ నాలకించి తనకాంక్షల్ వే ఫలంపంగఁ జే
యునచస్త్రోమ మిదౌ నటంచు మదిలో శ నూహించి ధ్యానించుచున్. 62
- మ. పరమేశుం డిది సార్థకంబగు నద్రేబ్బంగిన్ జవంబౌర నం
తర మింతైనను లేక సాగుగతి స్వాంతంబందు సూహించుఁగా
క రఘుత్వపతి గోత్ర మాత్మజునివంశకన్ బాలసంద్రంబుపొ
ల్కి రహిన్ వర్ధిలుఁగాక! యంచు మది సంక్షీర్ణించి సంతృప్తుడై. 63
- మ. స్థిత మాస్యంబునఁ జిందులాడఁ బలికెంజిత్తెంబులం జక్కఁగా
హిత మూహించి వచించినార; లిటులే శ యిష్టే యొనర్పంగ స
మృతి నే గాంచితి రేపొ మాపొ సచివుల్ శ మానుల్ సమాలోచనా
దృతినిం గాంచి ముహూర్త మిప్పుడని మీఁకెల్లన్ బ్రయత్నంబునన్. 64
- క. తెలియంజేయుదు రిక మీ, నెలవుల కేగంగవచ్చున్ నెమ్మిన్ మరలన్
లలితగతి సుతృవంబున, బలుభంగుల సాయపడఁగ శ వాంఛలుపొంగన్. 65
- క. వత్తునగాకని దశరథుఁ, డత్తటి నెలవీయ మిగులుఁహర్షంబున రా
జోత్తముఁబొగడుచుఁ జనిరా, యుత్తమమహ మెప్పుచూతుఁమోయనుకాంక్షన్. 66
- ఆ. జానపదులు పెక్కుఁచందాల దశరథు, నాశయము నుతంచు శ చరిగి; రంత
మానివరుల నెల్ల శ మంత్రుల లగ్నప్ర, యత్నముల నొనర్ప శ నగు నటంచు. 67
- క. ఆనతి యొసంగి తమి నా, భూనాథుం డంతిపురికిఁ శ బోవఁ దదాజ్ఞన్
మానులు మూరుత మిష్టని, మానసముల నిశ్చయించి శ మంత్రివరులకున్. 68

— శ్రీరామునకు దశరథుఁడు కట్టాభిషేకమునుగూడించి తెల్పుట. —

- మ. తెలుపక వారును భూధవాజ్ఞఁగొని పురస్థిభాగమం దెల్లనా
పలుకుల్ వెల్లడిచేసి; రంత ధరణీపాలుండు శ్రీరామునిం
బిలువంబంది కుమార! పుష్కళము సంప్రీతిప్రదం బెల్లి రాఁ
గలిగెన్ సీతను గూడి సువ్రతపుదీక్షం బూను టొప్పంజుమి! 69
- మ. కలకాలంబు వ్రతంబుల సలిపి యోక్కాంబునం బుత్రకుం
డలరం జూడఁగనోతుమో యనుచు నాఁయర్థాంగులన్ నేనుజూ
పులు నొవ్వు దగ వేచియుంటిమి; తుదిన్ బుత్రేష్టదంబై మహా
ఫలదంబౌ క్రతుసంతతిన్ బొనరుపం శ బట్టి! నినున్ దమ్ములన్. 70
- క. కన నోచితి మిప్పులుకుల, కును ఫల మీయుత్సవంబై శ కుతుకంబున నీ
వును సీతయు నుపవాసం, బును బూనుడు నియమమునకు శ మూలం బదియౌ.

మ. ఉపవాసంబు సమ స్తదోషతతి నోహా! యంచుఁ గీర్తింప దూ
రపథంబందును నిల్వకుండఁ దలుము! రామా! మహర్షి వ్రజం
బుపవాసవ్రత మూని శుద్ధమతులై యొప్పారుచున్నార నీ
పు పరేశుక మది నిల్పి పూనుము వ్రతంబుక సీతతో నిష్ఠుడే. 72

చ. అనుజులు దూర దేశమునాయందు వసింపగ నీమహాత్మ్యం
బు నిచటఁ జేయు తెట్టులని శ్రీ పూనకు సంశయ మాత్మ లోన ని
ప్పుని జరపంగ నెంచుటకుఁ బర్యేను బుద్ధి యదెట్లు; దైవమే
యనఁజను కారణంబు తగునట్లు వచించెద మీఁద నన్ని యున్. 73

— శ్రీ రాముడు సీతతోఁ బట్టాభిషేకవిషయము చెప్పట. —

సీ. యువరాజుగా నిన్ను శ్రీ నొనరించి కన్నులపంటగా మహామును శ్రీ బాహుజూడఁ
గాఁజేయుఁ గావునఁగడఁగుము వ్రతమున, కన రామచంద్రుడఁగప్పనియొనరుపఁ
గలకారణంబులఁ గడఁగి మున్నే మది, నా నీయుండుట శ్రవణ దేమి
బదులు వల్కుక తండ్రిపాదంబులకు మ్రొక్కి, జనకజయింటికే జక్క నరిగి

తే. జనకునానతిఁ దెల్పిన శ్రీ జానకియును, సుస్థితము మోమునం దోడఁగి శూరవర్య!
మనజనికే దగుఫల మిష్టమహి కనంగఁ, జేయఁదగుఁగాదె పస్తుండఁజెల్లుఁగాదె

క. పురికొల్పితఁ గార్యంబును, జరపఁగ నిక రేవే మనము శ్రీ సౌమిత్రియుతిక
బుర మిద్దానిక విడిచియె, యరణ్యముల కేగవలయు శ్రవణ కెల్లన్. 75

క. కారణభూతులుగాఁ దగు, వారిం బురికొల్పుదానఁ శ్రీ బరమాత్మా! నీ
పూరక చూచుచునుండుము, ధారణి నెద్దెద్ది యెట్లు శ్రీ తనకై తానే 76

ఆ. కృత్యవితతి సాగు శ్రీ నీవన సాక్షిమా, త్రుండవుగాదె నీకుఁ శ్రీ దోడునీడ
గాఁ జెలంగు నేన శ్రీ కావించు సర్వంబు, నీదుపార్శ్వమందు శ్రీ నిలిచి నాథ! 77

క. మనరాకళాటకుఁ గొందలు, దనుజులు శాసంబు దొలఁగి శ్రీ తమప్రాకృతముం
గనఁబోవ వేచియున్నా, కనఘా! తత్కర్మగతుల శ్రీ నరయఁగవలదే? 78

క. మునిచంద్రులు నీదర్శనమును జేసి దివంబునొంది శ్రీ భూరిసుఖంబుల్
గనఁ గోరియున్న వారలు, చరవలదే వారిఁ జూడ శ్రీ సమయంబునకున్. 79

క. వేదంబుల నీవాక్కులు, వేదోక్తము కర్తృమగును; శ్రీ విశ్వేశ్వర! నీ
వాదివిభండపు గావున, వేదంబుల నిల్పవలయు శ్రీ విచ్యుతములుగన్. 80

క. ఫలముల నొసఁగును గర్తృంబులు సమయము తప్పకుండ శ్రీ భువిఁ దత్ఫలముల్
గలుగంగఁ జేయవలయును, దలఁపుమ నీయాత్మ దీని శ్రీ తత్త్వం బెల్లన్. 81

క. తలఁవేదియు నీయాత్మం, గలుగదు; నేనన్నఁ దలఁపుఁగాదె నీకుక
జలజాక్ష! నాహితోక్తులఁ, దలఁపుము సర్వజ్ఞుడవుగదా నీ వన్నన్. 82

క. నే నాడించిన తెఱఁగున, నే నీవాడుదు వటంచు శ్రీ నెంతురు కుమతుల్
నేనన నీవాడించెడు, దానఁగదా కాదనంగఁ శ్రీ దగునె మహాత్మా! 83

- క. మనయ్యుర్వరకుఁ థేదము, కనబడునే యెప్పుడైనఁ శ గంజాయతలో
చన! చంద్రచంద్రికలకుఁ, ధనంజయబాలలకును శ దగునె వియుక్తుల. 84
- చ. జనులకుఁ జూడఁగా మనయఃసంగతి తోఁచెడు; నద్ది యజ్ఞతఁ
జననముఁ గాంచు; యోగితతి శ శాశ్వతమా మనసన్నిధానవ
ర్తనమును గాంచఁగాఁగలదు శ రాఘవ! యింక వ్రతంబుఁ బూనఁగాఁ
జనఁదగు నన్న సవ్యచనఃసారము నాత్మ నెఱింగి యంతటన్. 85
- చ. పకపకనవ్వి రాముఁడను శ భామిని! నీచతురత్వ మెంతో మె
ప్పు కలుగఁజేయుఁజొమ్ము; రిపుఃపుంజము సజ్జవరక్షణార్థమై
యింకఁ దునుమంగఁ జేయు మదిఁయేకద నాసగుణత్వసత్ఫలం
బు కదలువాడ; నింక నినుఁ శ బూనియె సర్వత మాచరింపఁగన్. 86
- చ సరసిజలోచనుం డిటులు శ జానకితోడ క్షణంబు భావికా
ర్యరతి రహస్యగోష్ఠిఁ జెలువారఁగఁ బుచ్చి స్వకీయ చారుమం
దిరమున కేగి మిత్రులకుఁ శ దెల్పి తదుద్యమమెల్ల వా రొగిం
బురికొలుపంగ సువ్రతముఁ శ బూనెను సీతయుఁ దోడఁ బూనఁగన్. 87
- చ. క్షీతి శయనించి రిద్వగును శ జేయఁగలట్టిస్వకార్యసంతతికా
మతులఁ దలంచుచుకొ; వివిధఃమంత్రవిదుల్తమురాలఁగాన భూ
సుత నడిరేయి లోఁ దలఁచె శ సూన్యతవాక్షిరతుండుగాన భూ
పతిని వరద్వయం బడుగఁ శ బంతముపూనఁగఁ గైకఁ జేసెదన్. 88
- మ. తనయుద్వాహమునాఁట వాక్యమును స్వాంతం బందోకష్టైన నెం
చని యాకేయరాజపుత్రి కిదియే శ సంతోషకాలంబె లె
మ్మని ప్రోత్సాహము మంథరాముఖమునకొ శ హర్షింపఁగాఁజేసి దా
ననె కార్యంబు సమస్తముకొ విఫలతంత్రంబై చెడం జేసెదన్. 89
- ఉ. మామకు దేహబాంధవము శ మానెడుకాలము చేరవచ్చె; శ్రీ
రాముఁడు చెంతనుండ నదిరెడ; వియోగమె కారణంబుగా
నామృతి శాపయోగమున శ నయ్యెడు; గావున రేచె రాఘవుం
డిమహి నుండకుండ వెలికేగెడునట్లు లొనర్తుఁ జక్కఁగన్. 90
- మ. అని యోజించుచునుండు సంతటఁ బ్రభాతానూనచిహ్నంబు లొ
య్యనఁ గన్నట్టై మహాజనుల్ నియతసంధ్యావందనాదిక్రియా
లని దీర్పం బనిపూని రానిశను హాసం గైకకుం దా నొన
ర్చును యత్నించినకార్య మెల్లఁ దెలుపకొ శ రా జేగ నిశ్చంకుడై. 91
- మ. మును దాఁ చెండిలిఁగోరి కేకయ మహీశుక వేడ నాపుత్రికొ
జననం బందినవానికే సకలరాజ్యం బీయ వాగ్దాన మి

చ్చిన నత్తుక సుత నన్న నవ్విధముగాఁగ జేయంగ వాద్దానమున్
మునిసంఘం బెటుంగంగజేసె నది యాభూపాలుఁ డేమాత్రమున్. 92

చ. చిరకాలంబుగ నెన్నఁడయ్యె మదిలోఁగ జిత్రం బిదేకాదె; యీ
శ్వరితంత్రం బిదె; కైకయున్ మఱచె; గోసల్యాదు లివార్త నే
తరుణంబందు నెటుంగ; రట్లగుటఁ జింతంబూన కాఁరేయి భూ
వరుఁ డుప్పొంగెడుకాంతఁ గేకయసుతావస్త్యంబుఁ జేరెన్ వడిన్. 93

చ. తెలియఁడు తద్గృహంబు తనదేహవివాశనదత్తు మంచునా
తొలి పగలందె మంథరయుఁ గ దొండఱమీఱఁగ రాణిఁజేరి నీ
విల బ్రదుకంగ నోచుటయు గోసలరాజపుత్రి కి
మ్ముల మముఁగూడి దాసివయి గోపాక్కుచు నూడిగ మింకఁ జేయనొ. 94

క. అని యేమేమో తెల్పిన, విని కేకయరాజపుత్రి గ విమలాత్మయై య
యున్యును రామునందుఁ బ్రీతిం, గనినదియేయయున్యును విధిగతి హృతమతియై.

— శైక దశరథుని వరములదుగుట. —

క. పతిరాక వేచియుండఁగ, హితకృత్య మెటుంగఁజెప్ప గ నెంచిన థాత్రీ
పతి యేగె నంతకున్ మును, పతిచయుఁ గోపాలయమునఁ గ బడియుండె ధరన్.

చ. సతి నటఁగానకార్తిగని గ త్తాపతి కోపగృహంబుఁ జేరి యం
దతిశయదుఃఖ మొందినటు గ లత్తఱిఁ జూడఁగనొప్పుకైక నా
దృతిఁగని కోపకారణ మదేమని ప్రశ్న మొనర్చి యెన్నియో
హితవచనంబులాడి తుద గ కిట్లనియెన్ విధి ప్రోత్సహింపఁగన్. 97

క. ఏమడిగిన నిచ్చెదఁ దుద, కీమేనంగల్లు ప్రాణమే నిచ్చెద నీ
కీమెయిఁ గోపము రాఁగా, నేమోకారణముఁ దెల్పు గ మింటి! యన్నన్. 98

ఆ. సందుదొరకె ననుచుఁ గ జంచలమతియౌట, సత్యవచనుఁడయిన గ త్తావిభుఁ గని
నరయుగంబుమాట గ బవరంపువార్తను, స్తుతికిఁ దెచ్చికోర్కిఁ గ జెప్పఁదలఁచి.

ఉ. ఇప్పుడె రామునిన్ వనికి గ నేగఁగఁబంపుము మానివృత్తి; నా
యొప్పులకుపుయౌ భరతు గ నున్నతిమీఱఁగ రాజుఁజేయు; మి
ట్టిప్పని చేయకున్నఁ ద్యజియించెదఁ బ్రాణము; లింక నేమియుం
జెప్పుకు చాలుఁజాలు మదిఁ గ జెందినకృత్రిమ మి ప్డెఱింగితిన్. 100

క. అని ధిక్కరించి పల్కిన, విని చేడ్పడి కొంతనేపు గ విషమావస్థం
గనియుండి యెన్నియో చక్కనిమాటల నూఱడించి గ కఠినోక్తులనున్. 101

ఉ. కోపనచిత్తవృత్తి దనకుం బ్రతికూలము గాకయుండఁగా
నేపగిదిం బొనర్పఁదగు గ నిష్టివివత్తుల నంచు నెంచి రా
జాపగిదిం గడుంబలికి గ యయ్యదియున్ ఫలకారిగామి శో
కాపహృతాంతరంగుఁడయి గ యత్తఱి మ్రాన్పడియుండె; నవ్వలన్. 102

చ. తెలతెలవాఱజొచ్చె; రఘుధీరుడు స్నానముచేసి దేవతా
వళులను వేడి చేయఁడగువానిఁ దలంచుచునుండె; నంతటకా
జలరుహనేత్రహాసాయుఁ ఁ స్వాంతమునకా స్థిరియించె; దాననే
కలిగె మహర్షిచిత్తముల ఁ గాఢతమోగుణ మప్రతర్క్యమై. 103

క. కాలత్రయ వర్తనముల, చాలు నెఱింగినమహర్షిసంఘం బట నా
లీల ధరాసుత తలఁపం,గా లఘుబుద్ధిని గలంగి ఁ కార్యగతులనున్. 104

క. ఇసుమంత తెలియఁజాలక, వెను బంక్షిస్యందనుండు ఁ విపులాభర మా
సుసమయమున రామునివై, బ్రసరింపఁజేయునంచు ఁ భావించి మదిన్. 105

చ. తనపనులందు శ్రద్ధగొని ఁ తత్సముహూర్తము వచ్చు నెప్పుడం
చును గనిపెట్టియుండె; నిది ఁ చూడ మహాప్రకృతిప్రయత్న మెం
త నివిడశక్తిసంయతమొ ఁ ధాతకునైనఁ దలంపరానిదే
యనునది తేటతెల్లమగు; ఁ నంత సుమంత్రుఁడు రాజురామికిన్. 106

మ. కతమేమోయని స్వందనంబుఁ గొని యాశక్తేయిగేహంబుఁ జొ
చ్చి తనుం గాంచి బహుకరింపక కడుం ఁ జింతించుచున్నట్టిభృ
త్యతతిం గల్గొని కారణంబెదియొ యంతచాలోచనల్ పర్వ భూ
పతి దర్శింపఁగఁ బోయి యార్తుఁడగుచుకా ఁ బల్యంకమం దొక్కటన్. 107

క. తలవాంచి యశ్రుజలకణములు ధారలుగా శరీరమున నంతటఁ బ
ర్వలువాఱఁ దూలియుండఁగఁ, జలమునఁ గైకయును సుంతఁ సన్నిధినుండన్.

— శ్రీరాముడు తండ్రినిఁ జూడఁ గైకగృహంబున కరుగుట. —

సీ. పరికించి యిదియేల ఁ పాటిల్లె దురవస్థ, యంచుఁడలంప నావంచలాలీ
యాసుమంత్రునిజూచియార్య! శ్రీరాముని, గనఁగోరుచున్నాఁడుకాంతుఁడిపుడె
తోడ్పొనిరమ్ము, నీతో మాటలాడఁగాఁ, దలపోయఁ డిత్తఱిఁ ఁ దా నటంచుఁ
బల్కిన నతఁడేమి ఁ పలుకక వేగంబ, చని రాఘవునకు నావచితమెల్లఁ

తే. దెలుపకయరాజునిస్థనదల చెనిదియె, స్వందనమటన్న నుత్సాహసాంద్రుఁడగుచుఁ
బ్రకృతిశక్తిని బొగడుచు ఁ రథము నెక్కి, చనియెఁడంద్రునిదుదిసారిగనఁగఁగోరి.

ఉ. అంతిపురంబుఁజేరి జను ఁ లంతటనంతటఁ బోవఁ గాంచి లో
నెంతయు భేద మందినటు ఁ తెల్లరకుం దెలుపంగఁగోరి యా
వంత ముఖంబు వంచి తనయంఘ్రులఁ గాంచుచుఁబోయె లోని కే
చింత తెలుంగనట్టి హరి ఁ శీఘ్రమ కర్తనిబద్ధదేహుఁడై. 110

చ. చనిచని శోపకేహమున ఁ సాంద్రమనోవ్యథఁ గుండుతంద్రునిం
గని తదుపాంతికంబున స్వకార్యరతాత్మగ నొప్పుకైక నొ
య్యనఁ బరికించి తల్లి! యిటులార్పిరిని దంద్రు కనంగ నేల యం
చని యడుగంగ నందుకొని ఁ నట్లు వచించె వికారవక్తయై. 111

— శ్రీ రామునకు వరములను జెలుపుట. —

- చ. సురలకుఁ దోడుగాఁ జనుచు శ్రీ సూనృతవాది యితండు నన్ను నా
దురమునుజూడఁ దోడుకొని శ్రీ తోరపు వేడుకఁ బోయె నేను నం
దరిశరవిధదేహుఁడయి శ్రీ యల్లన మూర్ఖిలియున్న నీపితౄ
బరిజనహీనుఁ గాచితిని శ్రీ బౌరుష మూని రఘూత్తమా! యటన్. 112
- ఆ. నిశితసాయకముల శ్రీ నీలై సారథి యట్టి, తరుణమందు నేను శ్రీ ధైర్యమూని
కాచితి నిటు మరలఁ శ్రీ గదన వైభవర్చియు, మూర్ఖమునై నరిసఁమూహ మార్వ.
క. వెండియు సారథికృత్యము, నిండా రెడుశక్తిఁ జేసి శ్రీ నేఁ గాచితి నా
భండనమున దానికీ బ్రీతుండయి వరయుగ్ధ మిచ్చెఁ శ్రీ దోడనె రామా! 114
- క. సమయమువచ్చిన నడిగెద, సమరాంగణమందు నేల శ్రీ హస్తపాలక యం
చమగులు నులింపఁ బల్కితిఁ, జము రామా! యిప్పు కోరఁగజొచ్చితి వానిన్.
క. అనృతప్రియుఁడని దండ్రిని, జనులకుఁ దోషింపఁ జేయఁగజాలనివానిం
గను నిన్నుఁ దలఁతు రామా!, విను మా వరయుగ్ధమునకు శ్రీ విపులవ్యాఖ్యన్.
క. మునివృత్తి నీవు కానన,మున నుండుట యందునొకటి; శ్రీ మోదమ్మన నీ
యనుజని రాజ్యమునకు నొడ,యనిఁ జేయుట రెండవవర శ్రీ మగు రఘురామా!
క. వీనినె నే నివ్వుంటిని, భూనాథుఁడు నీకు వెఱచి శ్రీ పొగులుచు నున్నాఁ
డీనావరములు ఫలయుతి,గా నెగడం జేయవయ్య! శ్రీ కమ్రుణాధ్యా! 118
- క. పదునాలుగేండ్ల కాలము, వదలక యిటు సాగుటగద శ్రీ వరములభావం
బిది సాగఁజేయుభారము, చెదరక నీతలను నిల్పె శ్రీ రఘురామా! 119
- చ. జనకునిఁ బాపపాకయతిఁ శ్రీ జాలఁ దపింపఁగఁ జేయువాడవో;
యనృతపుబాధ మాన్పి సుఖమందఁగఁ జేయదువో; తలంపుమా
యని మొగమోట మింతయిన శ్రీ న త్తటిలేక వచించుతల్లితో
ననియె రఘూత్తముండు వదఁనాబ్జము సుస్థితయుక్తి వెల్లెగన్. 120
- ఉ. అప్పురో! తండ్రివాక్య మిదిశ్రయైనను గాకయునున్న నొక్కఁడే
సుమ్ము విచారమేల? వనిఁ శ్రీ జొచ్చుట నాకుఁ బ్రహర్షదంబె; నా
తమ్ముఁడు రాజ్య మూనుట నితాంతము మోదదమే; సవిత్రివా
క్య మ్మనఁ దండ్రివాక్యమె; తగ్గఁ దలపోసిన సత్య మిద్దియే. 121
- క. తేప్పింపుము వల్లలముల, నిప్పింపుము స్త్రీతిమిఱి శ్రీ నింటి కరిగి నే
నిప్పుడె వచ్చెద నని తమి, యొప్పుగఁ జని నీతతోడ శ్రీ నాయ్యనఁ బలికెన్. 122
- చ. అరిగెద దండకాటవికి శ్రీ నందు మహర్షులఁగూడి హాయిగా
జరపెదఁ గాల మేను మనుసంఖ్యశరత్తులు మౌనివృత్తి సుం
దరి! మరియాదమిఱిగను శ్రీ దల్లిని గోసలరాజపుత్రి నా
కరణిని గొల్పుచుండుము సుఖంబును నా కగునట్లు కోరుమా. 123

- చ. అని యిళ నేమియో తెలుపఁ నాత్మఁ దలంచెడురాముఁ గాంచి యిట్లను! నను వీడ నేపనికిఁ నర్హుడ వాడువా సుంత లోఁ దలంచిన నిటుపల్కుఁ బూనుదువెఁ చెప్పుమ నీవె; యటన్న నవ్వుచుక వనరుహపత్ర లోచన! భవద్భృదయాభిమతం బెఱుంగఁగన్. 124
- చ. తలఁచియె యిట్లు లంటి; నెదిఁ తావక వాంఛయె నాది; యద్దియే కలుగునె యెట్టికాలమునఁగాని వియోగము నీకు నాకు; నీ వలనఁగదా ప్రపంచసమృద్ధియము గల్గుఁ జెలంగుఁ ద్రుంగు; నే దలఁచుట నీవు తీర్చుట సదా తగుధర్మ మె యద్ది కావునన్. 125
- శ్రీరాముఁడు సీతతోడను దమునితోడను నడచి కరుగుట. —
- క. సాగింపుము పయనంబును, జాగేల యటన్నఁ జాలసంతసమున నా భూగర్భవాస యత్నము, లోఁ గడలెక నాభుఁగూడిఁ ధూర్తులఁ జెండన్. 126
- క. సౌమిత్రియు శ్రీరాఘవు, భూమిసుతంగూడి వనికెఁ బోవం దరలెక; శ్రీమంతులు చేరిరి వడి, భూమిశుం డున్నవస్త్ర్యమును జను లేడ్వన్. 127
- సీ. దశరథక్షితిపుష్పాదములకు వందన, మర్పించి కైకకుఁ నభిమతముగ మ్రొక్కి రా జేడ్పుచుఁ బోవలదనివేడ, స్వీయకార్యముఁజక్కఁ జేయుకొర్కి శ్రీరాముఁ డరిగెను సీతయు సౌమిత్రి, తనవెంట రా నయోధ్యాపురంబె యతనివెంటం జనునట్లుండె; నత్తటి, నెల్లర వారింపి యెంతో వగచు
- తే. చున్నకౌసల్యస్తరియించియొగినగరము, దాఁటిగుహుండనువనచరఃధవునిమిత్రుఁ గాఁగ భావించి రాజ్యభాగమును గడఁచి, చిత్రకూట మహాటవిఁ జేరెనంత.
- చ. మునిపతి యావస్థిఁ డిటుఁ మూరుత మెవ్విధి నిశ్చయించె? నీ తనికెటు దివ్యదృష్టితగు! ఁ దా నెఱుంగండు ముహూర్తశాస్త్ర; మంచు నితరు లాడగా మునియుఁ జూడఁడు వారిమొగంబులక; ద్రవంగని తనయజ్ఞతం దెలిసి కాలబలంబని దాని దూలుచున్. 129
- ఉ. అంతియకాని సర్వజగదీశ్వరి యాపరశక్తి యెవ్విధిక్ స్యాంతమునం దలంచునో యభంగురశక్తిని జేయ నెంచునో సుంత కొఱంతగాంచ కది ఁ చోద్యముమీఱఁగ నెల్లె సాగు; నీ ధాంత మిదే యటంచు నొకఁడైనఁ దలంపఁడు చిత్ర మిద్దియే! 130
- ఉ. అందఱుమానసంబుల మహాతమ మెంతయుఁ బరవశేయ నా నందము గాంచు దైవియె యనందగు మాయ ప్రపంచమెల్ల నే చందమునం జెలంగెడినో సారససంభవుఁడే యెఱుంగఁ డన్నం దరమే తదన్యము జగన్వ్రజ మావిషయం బెఱుంగఁగన్. 131
- క. జనులు తముక దూషింపఁగ, మునులు వస్థిసాదు లట్లై మోముల వంపం గనుబూని; రంతెకాని నరనికరము శపింపరైరి రాజ్ఞ మహాజ్ఞన్. 132

చ సరసిజమిత్రవంశమణి శ సత్యరతుండగుటం గుమారునిఁ
మరలుపకుండి కైకవయి శ మానసముం గనియున్న ప్రీతి స
త్వరమ మరల్పుకొంచు దొలిభార్యగృహంబున కేగి మున్నుతా
నరయక చంపినట్టి ముని శ నాత్మఁ దలంచి విచారమగ్నుండై. 133

క. తనచేసిన పాపమునకు, మునియిచ్చినశాపమునకుఁ శ బోలుఫలం బా
తనయవియోగ ముఖంబునఁ, గనఁదగుఁగా యంచుఁ దలఁచి కాలము దానిన్.

క. మది నెఱిగి పెద్దభార్యకు, నిది యిట్లని తెలియఁజెప్పి శ యింక గుణరత్నా
స్పదు రాముఁ జూచుభాగ్యం, బొదవదటంచాత్మ నెంచి శ యార్తి బొగులుచున్.

క. సుతు సుగుణానిత్రు రాముని, మతిఁదలఁచుచు దగ్ధతైకమానసుఁ డగుచుఁ
మృతిఁగాంచి దివ్యపదముం, బ్రతిలేని సుఖప్రదంబుఁ శ బ్రాపించె వడిన్. 136

క. ఆవార్త నెఱిగి మంత్రులు, ధౌవరు దేహంబు తైలసంస్థమునఁ
వావిరి కాపాడుచు నీక, నేపడువునఁ జేయవలయు శ నీపాలనమున్. 137

తే. అనుచుయోజించిమానీంద్రునాశయమును, గొనుచుజంఘాలరగు నేవశకులనుజీరి
తగినపద్ధతిఁ దెల్పి సతత్వరమ భగతుఁ, బిలుచుకొని రాఁగఁ బంపి రివ్వధిని బంప.

ఉ. వారలు కేకయక్షితిపు శ ద్వారముచంతఁ జెలంగునట్టి దొ
వారికులం గనుంగొనుచు శ వచ్చిన కార్యముఁ దెల్పు వారలా
భూరమణాజ్ఞ చే భరతుఁముందట నిల్పిరి వారి; నాతఁడుఁ
సారవిహీనవస్తుల విచారమనస్కుల వారిఁ జూడఁగన్. 139

క. తొలినాటిరేయివచ్చిన, కలకుఁ ఫలమిప్పు కల్గఁగఁగఁ గల దనుచుఁ
వెలవెలఁబాటుచు వారల, వలనఁ సందేహయుక్తవార్తల నెఱిగెన్. 140

చ. మునివతి పంపె దమ్మచుచు శ భూపతివార్త లెఱుంగమంచుఁ దె
ల్పినకతనఁ మనస్సు కదలీతరుపత్రము వాతసంహతిఁ
గనుచపలత్వ మట్లు వణఁకఁ ప్రియసోదరుఁ జేరి వెంటనే
చనఁగఁ దలంచె యాన మది శ సాగె మహత్తరవేగయుక్తమై. 141

— భరతుఁ డయోధ్యకు వచ్చుట. —

చ. పురుషుని పూర్వకర్మఫలముల్ మునుమున్నె యెఱుంగఁజేయు ని
క్కరణిగనుండునంచు నపెఁగావె నిమిత్తము లన్న వాని నీ
శ్వరుపయి భారముంచి యిటుసాగును వీని స్వరూపమంచు ని
త్తరుణమునఁ ఫలించునని శ తద్దులకే తెలియం దరంబగున్. 142

ఉ. ఎల్లర కొక్కరితిగనె శ యేర్పడఁ దెల్పును గర్తరాజి యి
ట్లుల్లసిలుక ఫలంబు లని శ యోధుఁ గనందగు నంచు; వానినే
యెల్లజనుల్ నిమిత్తము లివేయని వాడుదు రివిధి యిట్లు రాఁ
జెల్లునటంచుఁ గట్టడిని శ జేయఁదరం బెటుగా ద దెరికెన్. 143

చ. కనుక దురూహమై తనరుఁ యగర్తపథంబని యోగశాస్త్రమే
వినుబడఁ దెల్పుఁగాదె; పృథివిం దగుపామరు లట్టివానిఁ జ
క్కనిగతిఁ గాంచియుఁ వినియుఁ య గానక వానిమహత్త్వ మిట్టిదొ
నని మరియాదఁ జూప; రది యజ్ఞతకుఁ ఫలమే యగుంగదా? 144

ఉ. ముందుగ నానిమి త్తములఁమూలమునకొ దనపూర్వకర్త మీ
చందమునకొ ఫలం బొసఁగఁగజాలు నటంచుఁ దలంచి శాస్త్రవి
ద్యుండము వంతయే బ్రమదశమేఁ గనకుండును; బామరుల్ వగం
గుంది యనిష్టమైనఁ దమిఁ యగుదు రయ్యది యిష్టమై తగన్. 145

తే. శకునసంతతియుఁ భవిష్య మిటులంచు, నెల్ల రకుఁ దెల్పు చుండు నిశ్శిల్లకడలఁ
గర్తసిద్ధాంతమెప్పుడు య క్రాలుచుండు, భరతుఁడద్దాని నెఱుఁగునుఁ బ్రాజ్ఞుఁడగుట.

సీ. ఎడ నెడఁ దోచు నశహీనదుష్ఫలదాయ, కనిమి త్తములకు నెఱ్ఱనము కలఁగ
నిదియేల యిబ్బంగి య నీనిమి త్తంబులు, కనఁబడుచున్న విశక్మాలమందు
వచ్చినవార్త యావరుసగనున్నది, రామాదులకుఁ గీడు య రాకయుండుఁ
గాక! యంచురమేళుఁ గగడుభక్తి దలఁచుచు, దమ్మునకానిమి త్తముల లెఱుఁగు

తే. దెలియఁజెప్పుచు వార్తాహారలనుగూడి, చొచ్చె నగరంబు నయ్యదిశూన్యహర్ష
ముగఁ గనంబడె నద్దానవగలుగదుర, నంతిపురిఁజొచ్చె నెంతయునా ర్దుండగుచు.

— కైక భరతునకుఁ దనకార్యముం దెల్పుట. —

చ. తనయునిరాక కెంతయు ముగదం బిగురొత్తఁగ నుబ్బి కైక పా
దనభినయుగ్మమందు ముఖతామరసంబును జేర్చి మ్రొక్కు నా
తనయుని లేవనెత్తి కడుశ్రద్ధ ర్యముమీఱి వచించె; నాయనా!
వినుము త్వదర్థమై యనుభవించినకష్టము నీకుఁ దెల్పెదన్. 148

క. మాతామహునింటికి నీ, వాతటిఁ బోవంగ సుసమయం బిదియంచుకొ
నీతండ్రి కుమతులం గొని, యేతటి నెవరేని మే లిదే యనని పనిన్. 149

క. కావింపఁగ యోజించెను, బ్రావీణ్యముమీఱు మంత్రివర్గం బట్లే
కావింపఁబూని రయ్యది, భావింపం గృత్రిమంపురబని యని తోచున్. 150

క. ఉన్నట్టులుండి రామున, కున్నతి యువరాజుపదము య నొప్పించెడుకాం
క్ష న్నగరంబును కైసేయ న్నరపతి యాజ్ఞ చేసె య నయ్యది సాగెన్. 151

క. రేవే యభిషేకోత్సవ, మోపడఁటి! సాగు నంచు య నుర్వీపతి నా
కాపలుకుఁ జెప్పవచ్చెను, దాప మ్మది దుస్సహమయి య తార్కొనె నన్నున్. 152

క. నీవింటలేని యపు డిది, కావింపఁగ నేల! గొప్పకార్యము దీనికొ
నీవున్న నేదొ విఘ్నం, బాపహిలం గలదటన్నయది లేకున్నన్. 153

క. ఈకృత్రిమకార్యంతే, నాకెంతో యాగ్రహము మనంబునఁ దగు న
ట్లొకొడుకా! చేసెను. నే, నాకార్యము మాన్పఁ బూనికొ య త్తం గొంటిన్.

క. రాముని నిన్నుగఁ దలఁతుం, గా మది నిందాక నీవు శ కనకుండువె నా
ప్రేమ మదెట్టిదో యట్లా, భూమిశుండు కృత్రిమంబుఁ శ బూనినకతనన్. 155

క. తగినట్టి పాచితముఁ జే, యగ నెంచితి మాయకులసమక్షంబున న
ట్లుగనె యమాయకుఁ డుండం, దగునని కల్గుదురు నీతిత త్త్వజ్ఞు లిలన్.

చ. కనుకనె కృత్రిమంబయిన కార్యము నాశమునొందునట్లు చే
సిన నుపకారమా ననుచుఁ శ జిత్తమునం దలపోసి పూర్వమి
చ్చిన వరయుగ్త మివ్వనఁగఁ శ జెప్పుము కోర్కి నటంచుఁ బల్కె; నా
తనయుని రాజుఁ జేయుమిటు శ తప్పక రామునిఁ బంపు కానకున్. 157

చ. పదిపయి నాల్గువర్షములు శ బ్రహ్మమునిప్రియవృత్తి రాముఁడుం
డఁ దగును; రేపె పంపు నరసనాథ! మహాటవి కంటి; దానికీ
బడులుగ నేమియో పలికెఁ శ బట్టునువీడక యుండి నేను న
య్యదనున రాముని బిలువనంపితి; వచ్చె నతండు చెచ్చెరన్. 158

చ. తెలిపితి నాదునిర్ణయముఁ శ దృష్టిగ రాముఁడు సమ్మతించి చిం
తిలకయై వల్కలంబులను శ దీరుతోలంగక తా ధరించి తో
లనయు రాఁగ నావెనుక శ లక్ష్మణుఁడు మునివృత్తిరాఁగఁ గా
నల నివసింపఁ బోయె నరసనాథుఁడు పెన్వగఁ జేరె స్వర్గమున్. 159

క. చేసినదుష్కృతకర్మం, జేసరణి ఫలంపకుండునే? ప్రియతనయా!
యీసర్వంసహ నేలుము, చేసిననాయత్న మెల్ల శ సిద్ధింపంగన్. 160

చ. అనుచు నికేమొ చెప్పఁగఁ బ్రయత్నము చేసేడు కైకఁ గాంచి యో
జనని! మహాపవాద మను శ సంద్రమునకా నను ముంచి మున్గి తీ
వును; బలుమాటలేల? యనుసపుల చనకున్నవి మేననుండి; రా
మునిశ్రమ మిట్లు కర్ణయుగళముం జొర నిల్చిన నేమి చెప్పుదున్. 161

చ. పతిహితచర్యయే తలఁప శ వామకుఁ జెల్లును గాని నాథునికా
మృతి గనఁజేయు కార్య మది శ మిక్కిలిపాప మటంచుఁ దెల్పు నా
స్త్రుతుల నెఱుంగఁజాలియును శ జేసితి విట్లఘ మిచ్చుకార్య; మీ
క్షితిఁ గలకాల మీమనకుఁ శ జెందినదుర్యశ మట్లె నిల్పుఁగా! 162

చ. అని లెగనాడి మంథరయై శ యప్పని కెల్లను మూలమంచు న
మైన యనుజన్ముఁ డాగ్రహము శ మించఁగఁ దర్జనభర్జనంబులకా
వనిత నలంప నేల? యఘోవారవినిర్మితదేహ ముట్టరా
దనుచుఁ బ్రశాంతుఁ జేసి యట శ నంబను జూడఁగ నేవగించుచున్. 163

క. వగ వెనఁగులాడ వేగంబుగఁ జని సచివాళి యపు శ భూపతికిం జే
యఁగఁడగిన కార్యమును జక్కఁగఁజెప్పిన నట్లె చేయఁగా నూల్కానియెన్.

- ఉ. తైలనిమగ్నదేహమును శ ధర్మమురీతి వసిష్ఠునానతిఁ
జాలఁ దపించుచుఁ దహనుఁజ్వాలల కాహుతిచేసి పెన్వగం
దూలుచు సూర్యలోకములఁ శ దోరపుశర్మము నొండఁజేయఁగాఁ
జాలిన కర్తకేషమునుఁజాస్త్రహితంబుగఁ జేసి యవ్వలన్. 165
- ఉ. పారులు మంత్రులుఁ హితులు శ బ్రహ్మమునుల్ చనుదెంచి యీధరా
భారముఁ బూను మగ్నవిధి శ భద్రముఁ గూర్పు జనాళికెల్ల నీ
వారలు చూపినట్టి హితవర్తము నీవు సమాశ్రయింపు; మీ
ధారణి యె ష్టరాజకత శ దైన్యము గానఁగరాదు సుంతయున్. 166
- ఉ. రాముడు కాన కేగెఁ గదఁ శ రాణ్ణణి పంక్తిరథుండు పుణ్యలో
కామలశర్మముల్ కనఁగ శ నాత్రిదివంబున కేగెఁగాదె! యీ
భూమి భవద్బుజాశ్రయతఃఖౌటకుండఁగ నిల్చుటాప్పు నో
ధీమహితా! ప్రజాహితముఁ శ దీర్పఁగఁ జేర్పుము ప్రీతి దానిపై. 167
- చ. వలసినయర్హవస్తువు లోవారిగఁ గూర్చితి మగ్రజన్మ ని
స్తులయునరాజవీరమునఁ శ దోడనె నిల్పఁగఁ గోరి వానితో
నిలుపుదు మీనినుఁ; బొసఁగ శ నిల్చి భరింపుము మమ్ము నెల్లరఁ
లలితగుణైకభూషణ! యిలాపలధర్మవిదు త్తమా! యనన్. 168
- భరతుఁ డన్నను జూడ నరణ్యమున కరుగుట. —
- ఉ. కన్నులనుండి యశ్రుకణఠకాండము గండములందుఁ బాఱఁగా
నన్నకుఁ జెండఁగాఁడగినయట్టి పదంబున నన్ను నున్న మీ
రెన్నుట న్యాయమంచు మదిఁనించుక తోఁపడు; నాదు ప్రార్థనం
బున్నయమారఁగా వినుడు శ పూనుడు దానిని నిర్వహింపఁగన్. 169
- చ. వనముల కేగి రామపదోవారిజముల్ శరణంబువేడి యీ
తని నిటఁదోడి తెచ్చెదను శ ధాత్రిని గావఁగ; రాకయున్న నా
తనికడ నుండువాడ; నిదోధర్మము నాయది; తత్ప్రియాణ మొ
క్కనిముసమైనఁ బుచ్చుక నికామజవంబునఁ జేయఁగాఁ దగున్. 170
- చ. భరతుని యాసువాక్యము లోపారముదం బొదవంగజేయ న
క్కరణిని జేయువార; మని శ కానలకుం జనుత్రోవ లెల్లఁ గుం
జరములు లోనుగాఁగలుగు శ జంతువు లేగఁగ నర్హమా గతిఁ
ద్వరపడి చేయఁగాఁ బనిచి శ వార్తను దానిని విన్నవింపఁగన్. 171
- క. జననీత్రయ మింకనుగల, జనకుని పత్నులును దోడఁజనుదేరఁగ మం
త్రినికరము వెంటరా న, ర్వనాగరభవ త్రివిధత శ బయలు వెడలఁగన్. 172
- క పత్తనమెల్లఁ బ్రయాణం, బత్తటిఁ జేసినవిధంబు శ నగపడియె నటఁ;
జిత్తము శ్రీరామపదా,యత్తముగా వెలయ భరతుఁ శ డంతం గదలెన్. 173

క. అనుజుడు శత్రుఘ్నుడు తోఁ, జనుదేరంగ నియతి నగ్రజన్మని గానం
జనియెన్ భరతుడు న్యాయ్యంబున నన్నం బట్టభద్రుఁ ఁ బూని యొనరుపన్.

— ౧౦ గుహుడు సైన్యముల సిద్ధపఱచుట. —

చ. అడవులతోడు విక్రమధనాధ్యుడునౌ గుహుఁ డంత నవ్విధం
బెడనెడ నాలకించి తన ఁ కేర్పడఁ బూర్వము లక్ష్యుండు త
మ్ముడె యని నమ్ము రాఘవుఁడు ఁ మోస మెటుంగఁ డటంచు నొంటిగాఁ
గడఁగి వచించినట్టి నుడి ఁ కారియపెట్టఁగ దాఁచె లోపలన్. 175

ఉ. ఆనుడి సంతతంబు మదియందె తలంచుచునుండె; సత్యమే
యకానె యటంచు నర్హమగునట్టియుదాహరణంబు చిక్కినం
గాని యి దిట్టులంచు వెల్లిగ నొనరింపఁగరా దటంచు సుం
త్రైన వచింపకుండె దనయంతికమందు వసించువారికేన్. 176

క. కైకేయితనయు సైన్యము, లాకాననమెల్ల నిండి ఁ యరుదేరఁగఁ దా
నాకులతం గని నిశ్చయ, మేకాదే లక్ష్యబోక్షి ఁ యిప్పనివలనన్. 177

క. వనములకు రాముఁ డేగఁగఁ, దనతల్లియె కారణమని ఁ తానెటుంగఁడొకొ
పనిపూని యపకృతికా రా,మున కింకం జేయఁబూని ఁ పోవఁ దలఁచెన్. 178

క. అగ్రజుఁ డోడ్కొనిరాఁగ న, నుగ్రహముం బూనినాఁ డసనుచుఁ దలఁపఁగ నీ
యుగ్రద్విపముఖబలము స,మగ్రముగాఁ బోవనెల ఁ యనుశంక తగున్. 179

క. కొదువయన లేనియోధస, ముదయము దుర్వృత్తిమని ఁ పోవు నటంచుకా
హృదయమునఁ దోఁపఁ జేసెడు, నిదమిత్య మ్మనుచు నిశ్చయింపఁ దర మెటొ. 180

తే. అనుచుఁబలుమటుయోజించి ఁ యాత్రప్రడుట, మేలుగాదని తలపోసికాలుదూత
లట్టియోధులఁ బిల్చి మీఁకఖలయుద్ధ, సాధనమ్ములఁగొని యుద్ధసమయమునకు.

క. కనిపెట్టియుండుఁ డంచని, వినిపించుచుఁ గర్ణ ధారకవితతిం గని నా
యనుమతి లేకుండఁగ నుడు,పనిచయ మవ్వలికిఁ బోవఁ ఁ బనుపకుఁ డింకన్. 182

చ. అరిబల మేగుదెంచెడుఁ బ్లవహవళిఁ గావఁగ జాగరూకులై
సురసరిదంబుపూరమునఁ ఁ జొప్పడుమార్గములందు నిల్చి యె
వ్వరు చనకుండ నిల్పుండు; ప్లవంబులఁ గన్పడకుండఁ జేయు; దా
భరతుఁడు రామచంద్రునకు ఁ వైరిగదా తలపోయ నిత్తెన్. 183

మ. అని కైవర్దులఁ బిల్చి రాజులకు యోగ్యంబైన మత్స్యవళి
గొని సిద్ధంబుగ నుండుడం చనిపి యుగ్రుండొచు సేనాధిపూ
గని ధాత్రీరుహవాటి నెవ్వరికిఁ గానరానిచందంబునకా
మనయోధవ్రజ మంతనంత గడఁకఁ ఁ మార్గంబులం జూడఁగన్. 184

తే. నిలిపియుంచుము యుద్ధంబు ఁ నేడుగలుగు, నట్లుతోఁ చెడు; శ్రీరామునందు గల్లు
భక్తిజూపంగఁ దఱియిది, ప్రాప్తమయ్యె, నంగముల దాఁపనిదిసమయంబుగాదు.

- క. ఈల వినంబడు నెత్తటి, గోలల నులుమాడవలయుఁ ఁ గొంకక ఊడీ
పాలుని రాణువ నంతయు, వ్యాళంబులఁ జెండు తాత్త్వ్యభంగిం బెలుచన్. 186
- ఉ. రామునిమి త్తమై సకలరాజ్యము పోయినఁ బోవుఁగాక! యీ
నామెయిఁ బాసి యయ్యసుగణంబు చనంజనుఁగాక! యింక నే
మేమి విపత్సమూహ మెటులే ననుఁ గ్రమ్మినఁగ్రమ్ముఁ గాక! యీ
భూమిధవాత్సజన్తు వనిఁ ఁ బోవఁగ నీయఁ బరాక్రమంబునన్. 187
- మ. ఇపుడే మార్కొన నాజ్ఞ చేయఁదగదే ఁ యేలా యిఁకాలస్యమం
చపలాపంబునఁ బల్కెదేమొ? భరతుం ఁ డత్యంతభక్తుం డటం
చెపుడో వింటి యథార్థ మద్దియగునే ఁ నింపారఁ బూజింపనోఁ
గపటంబూనునయేని మార్కొన నగుంఁగానక ధ్మమం బూనెదన్. 188
- మ. పరికింపంజనుఁ దొల్ల వర్తన మదోబ్బంగిం బ్రవర్తిల్లు నం
చరయంగా నది సన్నుతింపఁదగునే ఁ నర్జుండు పూజింఁ గా
పురుషాభీష్టదమైనచో నదియుఁ బోపామ్మంచు వర్జింపనోఁ
సరిగా నొప్పెడుమార్గ మిద్దియె పరీక్షాకార్యమం దెప్పుడున్. 189
- ఉ. వేసముఁ జూచి వీడు గుణవృద్ధుఁ డటంచుఁ దలంపరాదు; వే
రాస ధనంబునం దొలయ నే తుల విప్పుచు మూయుచుండు; ర
భ్యాసములక మలుంగుపఱిపక జరియింతురు వేషభాషలక
దోసము లేమి దెల్పుచును ఁ దుర్జను లెందఱో భూతలంబునన్. 190
- ఉ. దాసులమంచుఁ గొందలు నితాంతధనాశ మిదిం జెలంగ, స
న్నాస్యులమంచుఁ గొంద టిగి ఁ హాటకరాశినిఁగూర్చు, నింక నె
న్నోసరణుల తగక గపటమొయ్యన దాచి చరిత్రు; వారిదో
మోస మెటుంగ కజ్జలు సుపూజ్యులె యంచుఁ దలంతు రాత్మలన్ 191
- చ. కనకముఁ గూర్చుమార్గములు ఁ కల్లు ననేకము లర్థకాంతమై
కొనఁ జాబుకంబుఁ బెంచి ధరఁ ఁ గొందలు యోగులమాడ్కిఁ గచ్చడం
బును ధరియించి కామిసులభూగము సేవలఁజేసి మంత్రదీ
క్షును గొన వెంబడింపఁ దమకంబును దాచి చరిత్రు స్వేచ్ఛగన్. 192
- తే. అట్టివారల నెలుంగంగ ఁ నర్హమైన, దొక్కవర్తనమే; దాని ఁ నుద్యమమున
నరిసి దుష్కూర్వమైనచో ఁ నపుడె పూనిక, దాడనంబునమర్యాదతగునొనర్ప
- క. నడవడియె మంచిదైనక, దడయక యవ్వారిపాదతామరసములే
యిడుకొనఁదగినవి తలపైఁ, జెడుగుణముల నవ్వి పోవఁజేయుం జుమ్మి! 194
- క. కాపున భరతునివర్తన, మేవిధముగ నుండునొక్కొ ఁ యెఱిగినపిదపం
గావితమర్హకృత్యము, నీవును బనివినుమ బలము ఁ నిట్లు గడంకన్. 195

— భరతుని గుహా దాహానించుట. —

- చ అని వచియించి నై న్యవతి యప్పునికీ నియమించి మంత్రులం
గొని భరతుం గనుంగొనెడుకోర్కి చెలంగగఁ బోయి మేలివ
స్తునిచయమెల్లఁ గాన్కనిడి యోసిలియొగ్గి మహాత్మ! నీగృహం
బనియె తలంపు నాగృహము; య నాదృతి రమ్మని ప్రీతి వేడినన్. 196
- చ. మునుపె సుమంత్ర మూలమున య భూరిగుణాధికుడౌ గుహుండు రా
మునకు ననుంగుమిత్రుడని య పూర్ణముగా వినియున్న వాడె కా
వున మరియాదలం దనిపి య 1 బోగుతగ్గ రఘరాముగాఁగ నిక
మనసున నెన్నువాడ గుణమండన! నీదగుపుణ్య మెన్ననౌ. 197
- చ. పరమపవిత్రుడై సుజనభద్రుడై తగురామచంద్రు ప
త్నరసీజయుగ్మముం గొలువఁ జాలితి; వీనినుఁ బోలుపుణ్యసం
భరితమనస్కుఁ డుండునె? తపఁబులు దానము లెన్నియేని యె
క్కరణేదలంచినక గనవుఁగా త్వదుపార్జిత పుణ్యసామ్యమున్. 198
- క. ఎవనిశిరంబున శ్రీరాఘవుపాదసరోజరజము య గ్రాలు నతండే
ప్రవిమలచిత్తుఁడు ము క్తిపదవాసమున కర్పణఁడంచుఁ య దలఁపంగఁ జనున్. 200
- క. అని రఘరాముని స్మరణంబునఁ గన్నులనుండి యశ్రువులు క్రందుగ భూ
మినీబర్వఁ బలుక నేరక, వనటం గనుచున్న యట్టి య భరతుం గనుచున్. 200
- క. తలఁచె గుహుఁ డిట్టులీతని, పలుకులఁ గరుణారసంబు య ప్రవహించెడుఁ జూ
డ్కులు లేఱ్ఱ నిష్కపటతక, ఖలవర్తన మితనియందుఁ య గలుగదు సుంతేన్. 201
- క. శ్రీరాఘవు పావనపద, వారిజసంసక్త చిత్తభంభరుఁ డనుచుక
సారగుణాన్వితుడనియును, గారుణ్యరసాబ్ధియనియుఁ య గనుఁగొంటి నిటన్. 202
- క. వేషమునకొ మృదుతమసంభాషణమున రామచంద్రుఁ య బరికించినటే
యీషణాత్మ విభేదము, భూషణములనైనఁ గనఁగఁబోల దితనిమై. 203
- క. బౌరా! రూపాతిశయం, బీరాజకుమారునందు య నెఱుంగంబడు నా
శ్రీరామునందుబలె దు, శ్చారిత్రం బెట్లు నిల్వఁజాలు నితనిలోన్. 204
- క. అని యిట్లు బహువిధంబులఁ, దనమదిఁ దలపోసి ప్రీతిదళిత్రంగ ని
ట్లనియొక భూపవరేణ్య, చనుదె మ్మసద్గృహంబుఁచక్కటి కింకన్. 205
- చ. కలిగినయంతలో మధురకల్పములైతగు భక్ష్యరాజి మి
క్కిలిరుచిగల్గు మాంసములఁ య గేవలకాననలభ్యసత్ఫలం
బుల బహువారుణీరుచిరసృతనృపాచిత పానకంబులక
వలనుగ భోజనంబు పరివారయుతంబుగఁ జేయ వేడెదన్. 206
- చ. తలఁచకు వేఱుగాఁగ నను య దాసుడ శ్రీరఘవంశవార్ధి
తలరుచి నాఁగనొప్పి నిజభర్తము నూనినరామమూర్తికిం

గలపరిచారికావళి నొకండనుగా నను నెన్ని మంగళం

బులఁ గలిగింప నాదుగృహముం గన ర మ్మన సంతసించుచున్.

207

క. ఆతని వినయాదిగుణ, వ్రాతంబున కెంతో యలరి యర్హవిధమునన్

శ్రీతి బయల్పడ నిట్లును, భూతలపతి రామమూర్తి యి పోయి వనములన్.

208

చ. మునిజనవృత్తినుండ ఊతిపుత్రియు లక్ష్మణుఁ డామహాత్ముఁడె

తను బరితప్తచిత్తముల యదరుణదుఃఖము లొందుచుండ నే

మని భవదాలయంబుఁ జూర య నాదృతి గాంతు; మహీధర్మాభో

జన మొనరింతు నెవ్విధిని య శర్మములం గనువాడఁ జెప్పుమా.

209

చ. జటలను దాల్చి దాశరథి య చారుతగాంబరముల్ త్యజించి యు

త్కటపరితాపమియఁదగు యదరుణవల్కులముల్ ధరించి యే

యటవ్రలనో వసింప మృదులగాంబరముల్ ధరియించి సౌఖ్యమున్

గటికతనంబునం గనుదు య గాదిలితమ్ముడనయ్యు నోసఖా!

210

ఉ. రామునిఁ దోడితెచ్చి వరసరాజ్యపదంబున నిల్చి యవ్వలన్

గోమలతత్పదాబ్జములఁ య గొల్పుచు నంతటఁ బూర్వరితిగా

నేమముమీఱ నుండుదును య నీదగు ప్రార్థనమున్ ఫలించఁగా

నేమెయిఁ జేయఁజాలుదు? వసించిపుము నీవె య యుత్తమప్రియా!

211

క. నామాట చెల్లుదనుకక, రామునివలె మానివర్తనంబున నుండన్

నీమముఁ బూనితి వేలుగ, నీమదిఁ దలపోయవలదు య నిర్మలధిషణా!

212

చ. నను వడి సాగనంపు జతనంబును బూనుము నేవకవ్రజం

బునకును మంత్రిముఖ్యులకు య భోజనమున్ సమకూర్పు; నీగృహం

బునకు మనోరథంబు ఫలముంగనునే మరలంగ వచ్చుచో

ఘను రఘునాథుఁగూడి కడఁకక జను దెంతును నమ్మ మీనుడిన్.

213

క. భరతుం డిటుపల్కు వనే, చరనాథుఁడు గుహుఁడు మించుసమృద్ధమున భూ

వరపుత్రు నాత్మఁ బొగడుచు, బరిజనముఖ్యులకుఁ దక్కువారికి నెల్లన్.

214

ఆ. ఉచితభోజనంబు య నొదవు నట్లొనరించె, నాఁటిరేయి భక్తిపాటవంబు

భరతునందునుంటఁ య బరికించి మేల్కొని, యతనిఁగూడియుండి యంత వేగ.

సీ. కర్ణధారులఁ బిల్చికడువడి నొకల, సిద్ధముచేయించి య శ్రీమయాన

ముల వారి గాంగంబువుల దాఁటఁగాఁజేసి, భరతుని సెలవంది య మరలివచ్చు

దనుక నాసురసరి త్రేటమున నుండంగ, దలఁచె నాగుహుఁడునిర్మలమనీషుఁ

డంతట భరతుఁ డుగ్రాటవిఁ బోవుచు, శ్రీరామచంద్రుని య సేవఁ దమ్ము

తే. నిం దలంచుచు శత్రుఘ్నునిఁ గని యిట్లు, పలికె నీచోటనే జటాపటలి రాముఁ

డవధరించెను లక్ష్మణుఁ డట్లచేసె, గంటివె తమ్ముఁడా! క్రూరశఘగతులను. 216

- క. ఇవిగో శ్రీ రామునిపాదవనజచిహ్నంబు లిట్టిదారుణవనభూ
మి వఱిలెడునీని గాంచినఁ, బ్రవిభిన్నముగాదు మనముఁ గ్రావమయమొకో?
- చ. అని పలవించుచుం జనియెఁ నాతనినైన న్యము లమ్మహాటవిఁ
జనుచు భయంకరార్భటులఁ సామజముఖ్యమహామృగవ్రజం
బును బరుగెత్తఁ జేయుచునుఁ బోయెను దూరము; చిత్రకూటమం
చు నుతినిగన్న ధైర్యముఁ సుందరరత్నమయంబు గన్నదెన్. 218
- ఉ. దానియుపత్యక్తం దలఁపఁ దారుణమై చొరఁబాట శక్యమే
గాని మహావనంబు గురుకంటకవంశముఖోన్నతద్రుసం
తానము కాననయ్యె నరసనాథుబలంబులు దానియాకృతిం
బూనికఁ గాంచి యచ్చెరువుఁ బొంది చలించిరి దానిని జొరన్. 219
- క. అది పోవఁబోవ నున్నతిఁగఁ దగున్ ద్వీరదోత్రమతురంగంబులు పోవం
బెదరుగనున్ గిరిసన్నిధినిఁదగినవార లొగిఁజూడ్కిఁ నీగుడించినచోన్. 220
- క. కనఁబడును గ్రిందిభాగంబుననున్నమృగావళులునుఁ బూరుషసంఘం
బును గాన నందె దశరథ, తనయునిదగు పర్ణశాలతగిన విధమునన్. 221
- క. నివసించు యోగ్యమై శాస్త్రవిధానము నాశ్రయించిఁ రాజార్హంబై
పవమానచాలనంబున, వివిధసుఖంబుల నొసంగువధ మమరంగన్. 222
- క. ఉన్నతనూ ప్థలమున భూ, భృన్నిగత నిమ్మగాళి యే డైఱఁ బ్రవహిం
ప న్నులుదిక్కులు ధ్వనిసంపన్నములై వెలయ వృక్షపటలము లలరన్. 223
- క. ఏరికి నదృశ్యమై తగి, సారఫలద్రుమవిశేషఁ సంవరణమునన్
జారుతరంబై కడు విస్తారతఁ గనఁ దగుచుఁ బర్ణశాల యది తగున్. 224
- ఉ. ఆరుచిరోటజంబున మహామతి రాముఁడు భూకుమారియం
జారుగుణుండు లక్ష్మణుండుఁ సంగతిఁ బాయకయుండ స్వర్ణదీ
వారితరంగశీకరనివారిత హృత్పరితాపుడైన యా
మారుతుఁ డాశ్రయించి బహుమానమునం బరిచర్య సేయఁగన్. 225
- శా. సీతానాథుండు సోదరద్వితీయముం జిత్తంబునం దెన్నుచున్
వీతాంతఃకరణోత్థతాపుండయి యుర్విభారనిర్వాసన
ప్రీతుల్ పొంగఁగ నుండె; నాదినము నిర్భీతుండు సౌమిత్రియున్
బ్రాతఃకృత్యము లొప్పదీర్చి ఫలపర్ణస్తోమముం దే జనన్. 226
- చ. తలఁచుచు రామునాజ్ఞఁగొనిఁ తా వనికిం జనువాఁడు సర్వది
క్కులకును బాటుచున్ దిగులుగొన్న మహామృగభూరినాదముల్
బలుగతులన్ నభిప్థలినిఁ బాతెడుపక్షిరుతంబులున్ శ్రవ
స్సుల వెతపాలుచేయుటయుఁ జోద్య మిదే మని యెల్లదిక్కులన్. 227

— సామిరి భరతాగమనము రామునకుఁజెప్పట. —

తే. దృష్టి సారించి కారణ శ్రమెటుకపడమి, నొక్కభూరివనస్థుతి శ్రనెక్కి కాన
నాంతరంబున గజతురశగాలి భటని, కాయముక స్యందనంబులఁ శ్రగని జవమున.

చ. తనమది గోపతాపములు శ్రదార్కొన నాతరుశాఖనుండియే
ఘనగళనాద మొక్కగతిఁగా రఘునాథుని నేచు నట్లుగా
వినఁబడఁ బల్కె రామ! పరవీరకృతాంత! శ్రరాసనంబు నై
కొని జవమార జ్యాలతికఁగూర్చి శ్రరంబులఁ జేర్చిచక్కఁగన్. 229

మ. కరమూలంబులఁ దూణముల్ పొదలఁగా శ్రఖడ్గాదులం దాల్చి దు
ర్భరశౌర్యంబు గనంగఁజేయఁ దగుసంశ్రామంబుచేయంగ నీ
వరుదెవ్వా! గిరికందరమున మహాశయత్నంబుమీఱంగ నా
ధరణీపుత్రిని నిల్చి కాచెద మొగిలదర్పంబు కానంబడన్. 230

ఉ. ఊరకయుండెదెల? కరుణోదధివౌటనె యింతపుట్టె గం
భీరమదుక్తి విన్నయెడ శ్రవంతలు నిట్టివె పుట్టకుండు నీ
యోరిమి యింతలెచ్చె; వివిధోక్తుల కియ్యది వేగగా; దిదే
చేరగవచ్చె దుష్టమతి శ్రసేనలతో భరతుండు క్రూరతన్. 231

ఉ. కాలము దుష్టమాను రిపు శ్రకల్ములఁ జేయును మంచివారి నేఁ
జాలఁగఁ బ్రోత్సహించి గురుశ్రత్తములక వధియించియైనఁ ద
చ్చిలహరింఁజ బంపు నని శ్రచెప్పితి; నే మును నోరునొవ్వఁగా
నేల వినంగఁబూను దిటు శ్రలీవనిఁ గప్పవడంగ నోచుటన్. 232

ఉ. తమ్ముడు తమ్ముడంచు గురుధర్మవిదం డతఁడంచు నెవ్వరే
నిమ్మహిఁ దత్సమానగుణు శ్రలేతటి నుండరటంచు సర్వకా
ర్యముల నావలెక జరప శ్రనర్హుఁ డటంచు వచింతు పీపు; ని
క్క మ్మది నేటకయ్యెగద శ్రక్షాపతిపుత్రుఁ డతఁడె సేనతోన్. 233

ఉ. సంగరరంగమందు నినుఁ శ్రజంపియొ పాఱఁగఁద్రోలియొ సమ
స్తాంగములం గొఱంతగననట్లుగ రాజ్యము నైకొనంగ వ
చ్చెం గడు వేగ లె వ్విక విజృంభితవిక్రమమొప్పు; నీపు యు
ద్ధాంగణమందు బాణముల శ్రనస్త్రములక వధియింపు మాతనిన్. 234

చ. పగతుని బాము నింటనిడి శ్రబాగుగఁ గాపురముండ నెంచున
ల్గుకలిని జిక్కినట్టె పారిపుచ్చుట మేలగుఁగాని న్యాయ్యమై
తగినపథంబునక నిలిచి శ్రదా జయమాదఁగ వచ్చునెట్లు? రా
జుగ జనియింపఁగా నెతగుఁ శ్రజుమైదఁ దత్కులధర్మ మానఁగన్. 235

చ. అరిజనశేష మప్పగొనియంతయుఁ దీర్చక సుంతశేష మ
క్కరణి వ్రణంపుశేషమును శ్రగాదని నిల్పఁగ రాదు; చేలికి

దొరకినయప్పుడే తెగువఁ ద్రుంపఁగ నొనని తెల్పుకాస్త్రముఁ
సరిగఁ దలంచి యవ్విధినిఁ సల్పఁగ నొప్పుదె లక్ష్మీ సుస్థిలిన్! 236

— రాముడు సౌమిత్రి! హిలోపదేశముచేయుట. —

- క. అనుచుం గోపము శూరత, తను నేమోపల్కరింఁగఁ దగునిది తగ ది
ద్దనుచుఁ దలంప కాత్రం, బునఁ బల్కెడు లక్ష్మణోక్తిఁ భూసుత వినుటన్ 237
- క. చిత్తము సాధ్యసమున కా,య త్రము కాఁగాఁ దపించుఁ ననునూహతగఁ
దత్తహిసా టిసుమంతయు, నత్తఱిసొందకయె రాముఁ డల్లనఁ బలికెన్. 238
- క. సౌమిత్రి! యుచితజ్ఞాఁడ, వై మాన్యులగోష్ఠిఁ బరిగఁ యఖలశ్రుతివా
క్యమలసార మెఱింగియు, నీమాడ్కిం బల్కెదేలఁ యిచ్చో సహజా! 239
- క. వచ్చెడువాఁ డెవ్వఁడని, యిచ్చటి కేకారణమునఁ నేతేరఁగఁ దా
ముచ్చట గాంచెడు ననియుఁ, సచ్చరితా! యింగితజ్ఞ!ఁ చనదే తలఁపన్. 240
- క. త్వరపడి యివ్విధి దూఱిన, భరతుని సద్భావ మిందుఁ బయలుపడు నెడఁ
దురపిల్ల వలయుఁగాదే, పరనింద మహాఘ మన్నఁబలుకు వినవొగో. 241
- క. చతురంగబలములం గొని, ఊతినంతయు నన్ను గెల్చిఁ చేకొనుతమిమై
నతులితధర్మం బెఱుఁగుభరతుఁడే యేతెంచునేనిఁ రాజ్యం బిత్తున్. 242
- క. ఎవనిమనం జేరితిఁ, సవరింపగ సాధ్యమగునొఁ సారజ్ఞం డ
ట్టివిధంబున సరిపెట్టుట, ప్రవిమలమగు నీతిశాస్త్రసభ మదియెనుమీ! 243
- క. దుష్టుల నవ్విధిఁ గాచుట, శిష్టులధర్మంబె యనెదొఁ చెప్పెద శాస్త్ర
ష్టిష్టుముగాఁ ద్రిప్పంగ న,నిష్టమే చేకూరు; నిదియె నీయతి కుమారా! 244
- క. నాతమ్ముడు భరతుం డీ,భూతలమున శిష్టబృందముననో, కుజన
వ్రాతముననో, చేర్పందగు, నీతలఁపుం దెల్పవయ్యఁ నిర్మలధిపతా! 245
- క. జననం బొదిగ నెవ్వని, మన మేమార్థమున నడువఁమైకొను దానిం
గని సుజనదుర్జనతత్వము, లనుభేదము లభ్య సుజనులకుఁ దోఁచుఁజుమీ! 246
- క. కనుకఁ ధర్మజ్ఞాఁడ వం, చనూనవిఖ్యాతిఁ గనియుఁ నార్యులు నవ్వం
గను నిష్కారణముగ నా, యనుజన్తుని దూతె దేల! యాత్మ నరయకే. 247
- క. శ్రుతికటువాక్కుల వెడలిం,చిలి విది పాపంబుగాదెఁ చెప్పెడునది సూ
నృతమయ్యు నప్రియంబై, మతికిం దోఁచిన నఫంబుఁ మానక కలుగున్. 248
- చ. శ్రుతిహితమయ్యు వాక్య మెదిఁ సూనృత మెన్నఁగఁ గాదొ, యద్ది స
మృత మనరాదు పెద్దలకు; మాట హితంబుగ సూనృతంబుగా
ఊతిఁదగునేని యార్యసుతిఁ జెందెడు నయ్యసె యంచు శాస్త్రవి
స్తృతమని యెన్నుమా మదినిఁ దెల్పిలి నీపయిఁ బొల్పుప్రీతిచేన్. 249
- మ. ననుఁ జూడంగ నె వచ్చువాఁడు మరలఁ నన్నుం బురిం జేర్చువాం
ఛను మంత్రిప్రముఖుల్ ధరాభరము నాసక్తిం ధనుం బూసు మం

చును వేడఁ గురువృద్ధముఖ్యులను గొంతుఁ నన్నుఁ బ్రార్థింపఁగాఁ
జను దెంచెఁ భరతుం డటంచుఁ దలఁతుఁ ఁ స్వాంతంబునఁ బాలకా! 250

చ. తెలియవు సాధువృత్తములఁ ఁ దెల్విప్రకాశముకాఁగ శాస్త్రముల
తెలిసియు వృద్ధమా నదియె ఁ తెల్లముగాఁ దెలియంగరానిచోఁ
గలఁత మనంబునం జూనుపఁగాఁ దగ; దియ్యెడ శాంతమూని యి
మ్ముల భరతాశయం బెటులు ఁ పూజ్యతమంబొ పరీక్ష చేయుమా. 251

ఉ. చిన్నటనాఁటనుండి గుణసంభవుగాఁ దగునాసహోదరుఁ
గన్నులు తృప్తి నొందునటు ఁ గాంచియు సంగతినుండియుఁ సుధీ
సన్నతవ ర్తనంబుఁ బలుపందము లొప్ప నెఱింగియుండియుఁ
సన్నునర క్తిఁగొల్పియును ఁ నాయెదుటం దెగనాడు టర్హమే? 252

తే. సాధుజనసేవ సంతతశర్మదంబు, గాఁగ బెద్దలు వచియింతుఁగాదె యనుజ!
దాన నీవాఁటితేటియుఁ దాగుణోక్తు, లాడఁ జెల్లునె సజ్జనుఁడైన భరతు. 253

క. మతిమద్వద్యుఁడు నియతం, వ్రతుఁ డెంతయు సాధుపాదభక్తుఁడు భరతుం
డతిశయముగ మనకుశలం, బె తగం గోరెడుమహాత్ముఁ ఁ డిది తెలియవోకో?

క. శ్రుతియుగమును భేదించుచు, మతి కలవిలపాటు నొందుమాడ్కి నొనరుచు
జ్యోతిలేనిశక్తిఁ దగువా, క్తతి నీయది నిశితశస్త్రతతి మించుగదా? 255

క. దానికి నోర్వంగల్గితి, గాని యికం బల్కు నన్నుఁ ఁ గాఁజీయపెట్టు
గాన నదిమాన వన్నా!, మానితగుణజాల! జ్ఞానమండితశీలా! 256

క. ఇక నాచెంతకు రమ్మా, సకలము నీకెటుకపడదూపంద మొనరుచు
బ్రకటజ్ఞానిగఁ జేయఁ, సుకరంబగువిధము నేనుజూచితి సహజా! 257

క. ఓరుపె యనియది భూమిం, జేరొందు మహర్షు లెల్లవిధముల దానిం
గోరి యుపాసించురు సమ, కూరఁగ భ్యానైకఫల మగుంగద యదియే. 258

క. సర్వసుకర్మఫలం బన, నుర్విం దగియుండు నదియె ఁ యుత్తము లెల్లఁ
సర్వజ్ఞ శంకరుఁ. శివు, గుర్వవతారుఁ భజింతు ఁ కోరియె దానిన్. 259

క. తపములు యోగాభ్యాసము, లపరిమితక్షేత్ర సేవ ఁ లాదిగఁదగు న
ట్టిపరమకృత్యంబుల కోరుపె యాఫలమంచు నమ్మ ఁ రూఢిగ మదిలోన్.

క. అని యుపదేశించిన రా, మునివాక్కుల కాత్మసున్నమాధత తొలఁగఁ
ఘనతరువునుండి దిగి యొయ్యన రాముని జేరి మ్రొక్కి ఁ యంప్రియుగలికిన్.

చ. చరణసరోరుహద్వయముసన్నిధి శీర్షముఁ జేర్చియున్న సో
దరుఁ గరుణార్ద్రచిత్తమున ఁ ధన్యునిగాఁ దలపోసి లెమ్ము; నా
కరుణకుఁ బాత్రభూతుడవుఁగా యని లేవఁగనెత్తి నాయనా!
త్వరపడి యేదిగాని యనఁబాడియె గాదని తెల్పబూనితిన్. 262

ఉ. అంతియగాని నీపయి మఱదాత్తును వేటొకభావ మన్న దా
వంతయు లేదు సుమ్మ! మదిహర్షముఁ జొన్నుము; కూరుచుండు నా
చెంతనె; ఓ సోదరుండు గురుసేనలతోఁ జనుదెంచు టేలాళో
వింతగఁ గాంచుచుండు మరిపీరులూ? సేవకులో? కనంబడున్. 263

మ. అనుచుం జెప్పుచునుండ భూసురమునీయద్రాగ్రేసరుండౌ వసి
ష్ఠునితో విన్నదనంబునే తెలుపునశ్రువాతముంగూడు మో
ముననై న్యంబుల వీడి సోదరయుతిఁ ఓ భూరిశ్రమమ్ము గణిం
పనియత్తుంబున వచ్చి కైకొడు కాపన్నావనప్రీతునిన్. 264

ఉ. రామునిజేరి యశ్రుకణరాజి ముఖంబును గప్పుచుండఁగా
భూమిని గొఁగిలించుకొను ఓ పోలికఁ బాదసరోజునన్నిధిఁ
నామము గోత్రముఁ మనమునన్ స్థిరియించుచు దక్షిణశ్రుతిఁ
నీమముమీఱఁ దాఁకి నతినిం దగుఁజేయ నటన్న శాస్త్రమున్. 265

క. స్థిరియింపనైనఁ జాలక, త్వరపడి ధరఁబడియె నట్టివరుసఁగనె సహా
దరుఁడుఁ మ్రొక్కెను; శ్రీరఘువరుఁడాసోదరులఁ జాలఓ వాత్సల్యమునన్.

చ. కరములనెత్తి కౌఁగిటను ఓ గ్రక్కునఁజేరిచి సత్వరంబుగా
శిరముల మూరుకొంచు వగఁజెందఁగ నేలాళో వత్సలార! నా
పరిసరసీమ కిట్టితఱిఁ ఓ బర్నిడి రాఁ గతమేమి? యశ్రులి
ట్లురలగ నేమికారణమొ ఓ యోజనచేసినఁ దోఁచ దింతయున్. 267

చ. మిముఁగన నామనంబు వగఁమించఁగ నేమియు నెంచఁజాల కీ
సమయ మదెట్టి వార్తలను ఓ జాలగఁ జెప్పి కలంచునో యటం
చమితములైన సందియము ఓ లండఁగ నున్నది; తండ్రులార! టే
మముల వచించి సంతసము ఓ మాకు నొసంగుండు చింతమానుడి. 268

సీ. అనిపల్కి మఱియు నిట్లనియెసహోదరా! భరతా! యయోధ్యనుఁబాసియిమ్మ
హాటవికిని వచ్చునంతఁ గారణమేమి? తండ్రికి బాసటతనయుండె కద?
రాజ్యభారముపూని ఓ పూజ్యభంగిని బ్రోచి, జనకుఁడూఱుటనొందఁజాలునట్లు
వర్తింపఁ దగుఁగాదె ఓ యార్ది నొందఁగ నేల? పౌరులు పౌఖ్యసంపద చెలంగ
తే. నున్న వారుకదా రాజ్యసమన్న నెట్టి, పాలనంబున వర్ణిల్లుఁ ఓ బంతముని
యట్టిపరిపాలనంబున ఓ నలరఁజేయ, కార్తిబ్రుంగుచు వనికి రా ఓ నగునె యిట్లు?

క. పరికింపఁగ నీకేమో, భరింపరా నట్టిచింత ఓ పర్విన దని యి
త్తరుణమునఁ దోచుచున్నది, భరతా! వచియింపు మేలవచ్చితి విటకున్! 270

ఉ. పెద్దలచెంతనుండి యెది ఓ ప్రీతికరంబగువర్తనంబో? యే
సుద్ధి వినంగనానా? యెటుఁసూనృత మెత్తఱిఁ జెప్పనానా? యె

- ట్లాద్ధికమీఱఁగాఁ బ్రజలఁ నోమగనానా? యెఱుంగ నొగదా?
యద్ది త్యజించి యివ్విధి మహార్తిని నన్తన నేలవచ్చితో? 271
- ఉ. దాచక చెప్పవన్న సతతప్రియసూనృతవాది తండ్రి యే
పాప మెఱుంగఁ దెంతో జరసర్వఁ జరింపఁగఁ గష్టమొందు ని
న్నే పరిపాలనంబున గడించెను దత్తునిగాఁగ; నట్టిదా
భూపరిరక్షణంబు విడిఁ పూనిక వచ్చుట న్యాయమానో? 272
- క. పరిపంథిమారణంబును, ధరణీసంరక్షణంబు ఁ థాత్రీపతికి
సరియైన ధర్మములుగద, భరతా! నీవేల వానిఁ బాటించవో? 273
- చ. దొరకునె సందు మాకనుచుఁ ప దోరపువేడుకనుండుసుమ్ము భీ
కరపరిపంథు లొక్కమొగిఁ ప గ్రమ్మఁగఁ జూచుచునుండు; దానికిం
దరుణమువచ్చు నెప్పుడని ప తండ్రియు వృద్ధుగదా తలంప; నో
భరత! యదెట్లు తండ్రివిడి ప వచ్చితో? యిక్కడి కిట్లుచెప్పమా. 274
- చ. జగతి యరాజకంబయిన ప శత్రుమహీపతు లస్తై తత్ప్రజా
భి గదిసి రాజునం దొగి విలీనముదంబు గలట్టివారిగాఁ
దెగి యొనరింతు; రద్దిన్మహాధీరుడు మాన్వఁగ శక్య మెట్టులొఁ
దగుసమయంబునందు నిజదర్పము సూచక యెందో యుండినన్. 275
- మ. మతిమంతుండ నటంచు నిన్ను మదిసహస్రానించి కౌసల్యకు
హితముం దెల్పుచు నాకుమాటుగను నీపింటి సుఖంబుండ న
న్న తిసంతృప్తునిగా నొనర్ప జనకుఁహర్షాంబుధి స్తుంపఁగా
జతురత్వంబును జూపు దంచు మునివేషంబూని నే వచ్చితిన్. 276
- క. నావెంటం జనుదెంచితి, వీవిధమున వారిసేమ ప మింకెవ్వరు నా
కేవగ కల్గకయుండఁగా వలతులు చేయఁ జెప్పుమ ప కడువడి నాకున్. 277
- చ. జనకునిమాట సూనృతయశస్థిస్రసంపద లొండఁజేయఁగా
వనముల కేగుదెంచితిని ప బొరముఖుల నను వెంబడింప నా
యనుజొడు నావలొక మిముఁ బ్రహర్షము నొండఁగఁజేయుచుండు నం
చని సహజన్! వెంబడినె ప యప్పనిదీర్పక వచ్చి తేలొకో? 278
- మ. మనవంశంబునఁ దండ్రియాజ్ఞ మదిలో ప మన్నింప కాత్మేచ్ఛతోఁ
జనువా రింతకుమున్ను కల్గినటు నాపాస్వాంతమ్మనం దోష ద
ప్పని నీవే యొనరించి కీర్తి ధరనిల్యం బూనఁ గాంతించితో
వని నున్నట్టి ననుంగనంగ నిలురా ప వాంఛింప నేహేతువో? 279
- మ. తెలియఁజెప్పుము సుంత దానివిని నాధీసంగతార్థిక విడం
దలఁతుఁ వేటొకమాట నిన్నడుగ నుత్సాహంబు నా కిత్తటిం

గలిగెం గారణమియ దంచుఁ దెలుపంగ నేరకున్నాడని
ర్పలచిత్రా! మునివేషముం గొనఁగ శాస్త్రంబేది తోడయ్యెనో? 280

క. నిను రాజ్యంబును బూనక, నను ఘోరాటవిఁ జరింప న్యాయ్యంబనియే
జనకుం డాజ్ఞాపించె వ, చనమది శీర్ష మునఁ దాల్పఁజనుఁగద యనుజా! 281

క. దానికా మన్నింపంగాఁ, బూనక నీ వివ్విధమున న మునివేషమునం
గానలకు వచ్చినాడవు, గానం దలపోయువాడఁ న గడు ధీనునిగన్. 282

ఆ. వేదవిహితమైన న విధియె ట్లలంఘ్యమో, తండ్రిమాట యట్లెదాటరాని
దని వచింతు వెద్ద న లవ్వాటగొనమి నీ, తలఁ పదెట్టి దనుచుఁ న బలుకవలసె.

క. అన్నన్నా! మున్నెన్నఁడు, నిన్నుం బోలినమునీంద్రునివయ మ్మిలలో
నున్నట్లు గానరా దే, నెన్నివిధంబులుగనో మదిఁనెంత దలఁచినన్. 284

ఆ. పలుకుచుండు బుధులు న “బాలాదపి సుభాషిత” మ్మటంచుదానిఁదలఁచిచూడఁ
జిన్న వాడవైన న నన్న! సుభాషిత, మీవుపలుకఁ గొనఁగ నేఁ దలంతు. 285

చ. అడిగెడునాతఁ డన్నయని న యాతని ప్రశ్నము నాలకించి త
మ్ముఁడు తగుధర్మముం దెలుపఁబూనినవాడని లోకులెల్ల ని
న్నుడుగక దూఱువార లని న యోసహజన్త! తలంపబోకు; మె
వ్వఁడు స్తుతిసమృతంబుగను న బల్కునొ యయ్యది గ్రాహ్యమేసుమీ! 286

క. ఆనఘా! నీదగురాకకుఁ, గనుపట్టదు కారణంబు న గలఁతంగను నా
మనమును గావునఁ జెప్పంగను బోలును దీని కున్న న కారణ మెల్లన్. 287

చ. అనియిటు రామచంద్రుఁడు మహామతియయ్యును దమ్మునోటనే
వినఁ దగునన్న వాంఛ గతవృత్తము నంతయుఁ బ్రశ్న చేయఁగా
విని భరతుండు లజ్జయును న భీతియు నొక్కటఁ బైకొనంగ మో
మును సగమెత్తి భక్తిభరముం గనుపట్టఁగఁ బల్కె నివ్విధిన్. 288

చ. శ్రుతులు తదర్థముం దెలుపఁజూచు! స్తుతుల మఱియుండ దర్థమే
హితముగఁ గర్ణరంద్రముల నెంతయుఁ జూన్పు; గథాచ్ఛలంబునకా
క్షీతి వెలయింపఁబూనుచుఁ బ్రసేధినిగాంచు పురాణముల; మహా
మతి వగునీదువాక్కులె సమస్తము నీవ యెఱుంగు దోవిధా! 289

చ. ఎఱుంగనియట్లు నన్నడుగనేటికి? నే నన మూఢుండకదా
మఱుగుపడంగ నీదగునమానుషశక్తిని జేయఁబూని యి
ట్లఱుమర గల్గియున్నయటు న లాడి ననుం గలఁపంగబూను టిం
దఱకడ నేటికయ్య! సుజనప్రియ! జ్ఞానిహితైకనిర్ణయా! 290

చ. తెలుపుము నీదుభావమని న తీక్షణతార్థవిశేష మొప్పుగాఁ
బలికితి; రీపదాంబురుహభరచిత్తుని వీని దాసునికా

దలఁగక నీదుసేవల సతంబును జేయఁదలంచు తమ్మునిఁ

సులలితభాషణా! సకలశూరినుతా ప్రతిమానవర్తనా!

291

ఉ. చంచలచిత్త నాజనని య సత్యరత్న జనకుఁ మహాజ్ఞతం

గొంచక నీమహాత్మ్యమునుగూడ నెఱుంగక యిట్లు నేను భా

షించిన నవ్వరే సుజనశ్రేణు లంచుఁ దలంపకే వరం

బంచుఁ గఱోరవాక్యముల య నార్తిని ముంచె యశంబు పోవఁగన్.

292

చ. నరపతి యేమివల్కుటకు య నాలుకయాడమి నూరకుండ స

త్వరముగ నిన్నుఁ బిల్చి తనవాంఛలు రెండును దెల్ప నీవు భూ

వరుని సదాశయం బెదియె య సజ్జనసమృత మెద్దియో యటం

చరయక వల్కులాజినము య లప్పుడె కైకొని జానకీయుతిన్.

293

క. పరిచారకుడై పుణ్యాకరుడౌ లక్ష్మణుఁడు వెంటఁ య గడువడి రాఁగాఁ

బరువెత్తి వచ్చితివి దుర్భరతాపము నాకుఁ గూర్చ య రఘువంశమణి!

294

క. జనకుం డాజ్ఞాపించెనె, జననియు సెలవిచ్చెనే యసంగతవృత్తిం

జను సవతితల్లి మాటను, గొనఁదగు నని వచ్చితివు య కోరియె రామా!

295

ఉ. పౌరులు తల్లడిల్ల, గురుశపంక్తి యి దే మని యార్తిమున్న, నె

వ్వారును సమృతింపక యవార్యమహాపదలందు బ్రుంగఁగా

సారథిఁ దొందరించి పురశస్త్రమ మొయ్యన దాటి యెవ్వరిం

జేరఁగనీక వచ్చితివి య శీఘ్రమ యిందువసించు కోర్కెమై.

296

క. మాటాడలేక నరపతి, మాటికిమాటికిని నిన్నె య మదిని దలఁచుచుఁ

బోటిని నిందించుచు హరి, వీటికిఁ దాఁబోయె నీవు య వెదలినక్షణదన్.

297

క. అనుమాట కర్ణయుగళంబును జూచినఁ గన్నతండ్రి! య పోయితి ననుఁ గా

ననిదుఃఖంబున ననుచుఁ, మనమార్తి బ్రుంగ వ్రాలె య మహి రఘుపతి తాన్.

ఆ. లక్ష్మణుండును విపులను బడె జానకి, మామమృతికి వగచి య మ్రాన్పడియె; స

కలవిదుండెయయ్యునిల మానుషత్వమ్ము, గనుట యనెడు నొక్క య కారణమున.

క. జనకునిమృతివార్తను మించిన దుర్భరతాపదంబు య తీలి లే దరయఁ

దనయులకు సాధుమతులకు, నని తెల్పఁగఁ బూని రాముఁ య డాసయమునన్.

క. పరికింపందగు మనుజులు, పరమాత్ము డెట్లు భర్తృపథమును దగఁ బా

మరులకు బోధించెనొ యెక్కరణి వర్తించెనో నిశకామం బాత్మన్.

301

— రాముఁడు కండ్రికిం దర్పణముచేయుట —

చ. మనసుకలంగ నొక్కక్షణమాత్రము రాముఁడు నిర్వికారతం

గని స్మృతిరాఁగ లేచి నృపకాంతుని బంక్షిరథుఁ స్మరించుచుఁ

దనయుడనయ్యు నీమృతిని య దాపున నుండఁగఁజాలనట్టి ని

ర్ధనుడ నిఁకేమి చేయుదును య బ్రాహ్మనిఁ బాప మొనర్పితిం గటా!

302

- ఆ. అమలమతులు “పుత్రమంతేచకర్షణి”, యనుచు బలుకువారఁ బట్టిపుణ్యమునకుఁ బాత్రభూతుఁడను నేను గానైతి, నింక నేమియన్నఁ నేమిఫలము.
- క. పితృయజ్ఞము సాంతముగా, సుతుఁ డెవ్వఁడు చేయఁగల్గుఁ ఁ ఙ్గోఁడి; నతఁడే కృతకృత్యుఁ డనఁగఁ బరఁగెడు, నితరుఁడ నేనైతి వగవఁ నిపు డేఫలమా? 304
- మ. జనిగల్గఁ మృతిగల్గు టారయఁగ నాశ్చర్యంబు గా దైన వృద్ధుని బ్రాణాధికుగాఁగ నన్ దలఁచుచుం ఁ దోడ్తొన చూడంగఁ జాలనివోఁ గుందుమహాకృపాంబునిధి నన్ ఁ లాలించుచుం బ్రోద్దుపుచ్చునినాఁ డాత్రినిగాంచు మంజులమతిన్ ఁ సద్ధర్మనిం దండ్రినిన్. 305
- డి. కాలమునందు సన్నిధినిఁ గాంచుచు నేవలఁ దన్నుచున్ సువాగ్దాలము కర్ణరంధ్రములఁ ఁ జక్కఁగఁబర్వ నొనర్చుచున్ బ్రజాపాలన మింతయేని స్మృతిపద్ధతి మానక సాగుచుండు నీ కేల విచార మంచు వచియించుచు నుండనిజాల్చుడం గటా! 306
- డి. ఏనమయంబునందు సుతుఁ ఁ డెవ్వఁ డిం దిని బ్రీతుఁజేయనొనాసరణిం బ్రవృత్తిగనఁ ఁ కన్యపథంబును ద్రొక్కినాడ; నాయాసము నిప్పుడొంది హృదయంబున నెంచిన నేఫలంబునాకొ సరివారిలోనఁ బరిహాసముపాలయితిం గువృత్తిచేన్. 307
- చ. జనకుఁడె దేశికుండు గురుఁసత్తముఁడున్ బరమేశ్వరుండు నొననుచు వచింతు రార్యజను; ఁ లయ్యది చక్కఁగ నాలకించియున్ మనమున నమ్మియున్ సుజనమాన్యుడనై చరియింప నెంచియున్ మునుపటిపాపకర్తమునఁ ఁ బూజ్యుని బాసియె వచ్చితింగదా? 308
- చ. పలుకులువేయునేల! కృతఁపాపఫలంబును బొంద కీయిలా స్థలమున సంచరింప నొకఁజంతువు చాలదు నిక్క మిద్దియా నలుపుర మాత్ర జన్మలము ఁ నాయన కుండియు నంతమందు నిమ్ములఁ బరిచర్యలం దనువఁ ఁ బూనఁగ లేమికి నాత్మఁ గుండెదన్. 309
- చ. జరగినదాని కిట్లు కృషిసల్పక పోయితిమంచు జింతిలన్ దొరకు నదేమి? కృత్య మిఁకఁ ఁ దోడనె చేయుటగాదె యుత్తమంబురుతరపుణ్యనీరములఁ ఁ నొప్పువియద్ధుని కేగి స్వర్గపూస్థిరసుఖదంబు తర్పణము ఁ చేయఁగనొ నని పల్కి లేచినన్. 310
- ఆ. అతనివెంటఁ దమ్ములందఱుఁ జన లేచి, రంత భూమిజాతయార్చిగనుచు భర్తవెంటఁ జనియెఁ బరమభాగీరథీ, సలిలముల మునుంగఁ ఁ స్వాంత మొప్పు.
- క. కులపతియైన వసిష్ఠుఁడు, కులపూర్వుల యాచరణముఁ ఁ శోరికమీఱం దెలుపం దిలతర్పణరీ, తులనుం దెల్పంగఁ జనియె ఁ తోడనె నదికిన్. 312

సీ. కుశఃపితృములఁ గైకొని మంత్రయుక్తిని, సలిలతటంబునఁపై కతమగు
 స్థలమునఁ గూర్చుండిఁ తలతర్పణమును శాస్త్రప్రకారము వసీష్ఠముని వారి
 చేతఁ జేయించె; నాశ్రీరామచంద్రుండు, జనకునకుఁ స్థిరసౌఖ్యములను
 గలుగునట్లుగ నె సంకల్పించె; భావనా, బలమె సిద్ధి నొసంగు ఁ గలుషహరణ
 తే. దక్ష మయ్యెదె వేదమంత్రములు పలికి, నంతమాత్రన ఫలసిద్ధిఁ నందరాదు
 భావనాయమంత్ర సంయుక్తిఁ బ్రబలెనేని, పూర్ణఫలమిచ్చునందురుఁబుధులు తెలిసి.

క. జలతర్పణ మొక్కఁడె సుతృలముల నిడఁజాలునె యనిఁ ప్రశ్నించెడు వా
 రలకుఁ శాస్త్రము రాముని, పలుకులె, యని తెలియవలయుఁబ్రాశ్నికు తెల్లన్.

క. అనిశము స్వర్గసుఖంబులఁ, గనుచుఁ బునర్జన్మ మేను ఁ గాంతుననెడు చిం
 తనుమాని యుండుమా యని, జగకునిఁ దలపోసి మదినిఁ సంభాషించెన్. 315

క. తలఁదడుపుకోడలును దిల, జలముల విడువంగఁజాలు ఁ సత్పుత్రుండుఁ
 గలుగం దగునని కోరుట, యిల సాజము తండ్రులైన ఁ యెల్లరకుఁ దగన్. 316

క. పితృయజ్ఞ మంతయుం దన, సుతులం దొక్కండుచేయ ఁ సురపదమందుం
 బితరుం డుండఁగఁజాలునె, హితమే తక్కినకుమారు ఁ లేది చేయమియున్? 317

క. అనుప్రాశ్నికులకుఁ జక్కని, దనఁబడు నుత్తరము రాముఁనాచరణంబే
 యనవచ్చు; దూరభూమిని, దనయులు నివసించఁ జెంతఁ దగుతనయుండే. 318

ఆ. బౌద్ధ్యదైహికము ఁ లనఁబడుక్రియలను, జేయఁ బిదప విన్నఁగిష్టపుత్రు
 లంబుతర్పణంబు ఁ నాచరించినఁ జాలు, ననుచుఁ బూర్వగాథ ఁ లనువదించు. 319

సీ. యిత్రియాదుల సదాచారమియఁదియగుఁ, బూర్వకాలంబునఁబూన్కిబుధులు
 తెల్పి రీసరణినిఁ దెల్లముగానని, రామునిదగు నాచరణమె తెల్పు;
 గాలానుసారముఁగా సదాచారముల్, మార్పునొందుచునుండు; ఁ మానులెల్ల
 స్తృతులనెల్లను జక్కఁగజెప్పిరి; కావున, వారిమాటల నమృతమీమాటఁ

తే. బిత్తమఖముజేయఁ దగు నది ఁ ప్రీతి నొసంగు
 చుండుఁ బితృదేవతలకువా ఁ రొక్కరెకదఁ
 వంశవృద్ధిని గొరెడుఁవారు సతము
 వారిఁ బూజింపకున్నచో ఁ వంశ మడఁగు.

320

క. కులదేవత లనఁబడువా, రలునట్లే పూజ్యులని సురప్రవరులె లో
 కులకుం దెల్పిరి వారల, పలుకులె యాచారమందుఁ ఁ బ్రబలుచునుండున్. 321

క. అనిలోకు లెఱుగుదురుగా, కని రాఘవుఁ డెంచి స్వీయఁమగు వర్తనముం
 గనఁజేసె నెల్లవారికి, జను లద్దానిఁ గ్రహించు ఁ జను నెల్లపుడున్. 322

చ. ఓతిసుతఁగూడి రాముండు వసీష్ఠుండు తమ్ములు వెంటరాఁగఁ బె
 న్నొత్త తను నేచునట్లు జనబృందముఁ గాంచఁగఁ జేయుచుఁ ముని

ప్రతితః యోగ్యమై వెలయుపర్ణగృహంబును జేరునంతలో
వితతబలంబు మంత్రులును శివేగమ వచ్చిరి రాముచెంతకున్.

333

ఉ. తల్లులకెల్ల మ్రొక్కి, మునితల్లుజలంగని వందనాచిచే
సుల్లములెల్ల సంతసమునొందెడు నట్లానరించి, ప్రీతిరం
జిల్లంగ మిత్రసత్తములఁ శివేందనవేడుకఁ గొగిలించి, యు
త్సుల్లసరోజనేత్రములఁ బూజ్యులఁ బౌరుల నాదరించుచున్

324

తే. మంత్రవద్యులతోఁ బ్రీతి మాటలాడి, యెవ్వరెవ్వరి నెట్టెట్టు శివలమిఁగాంచఁ
జేయఁగాఁ దగు నవ్వీధిఁ జేసి వార, లెల్లఁ గూర్చుండఁగాదానునెల్లరఁ గని.

చ. సమయమునందుఁ బల్కఁదగుఁచందమునన్ మరియాద కేమిభం
గము కలుగంగనీగతిఁ గ్రమ్మవచప్రతి పర్వజేయుచున్
గ్రమముగఁ గొంతకాలము విరామము కన్నడకుండఁ బుచ్చి త
మ్ము మరలఁ బ్రశ్నచేసె గతమున్ వచ్చియున్న మిష్టభాగమున్.

326

— శ్రీరాముని భరతుఁడు రాజ్యముఁజేయఁపుని కొరుట. —

మ. అని ప్రశ్నింపఁగ నాలకించి భరతుం డాహా! మహాత్ముఁడు నా
మనవిం గైకొనుచంద మింతలెలిపెన్; శివైనాథువృత్తాంతమున్
జననీవృత్తముఁ దెల్పినాడఁగద? యోచందంబుగా మీఁదనా
గినవృత్తాంతముఁ దెల్పి నెప్పుదిని గట్టింతున్ మృదుత్వం బిఁకన్.

327

తే. ఆనుచు యోజించిదీనతర్వామాస్యమందుఁ, గానఁబడుచుండఁగాఁబల్కి శివవిభుండు
చావ నీపట్టు లడవికిఁగోబోవ మంత్రు, లామహీపతిఁ దైలంబునందు నునిచి.

328

క. చారులఁ బంపిరి వారును, నేరుపుమీఱంగఁ బల్కి శివపువార్తలనుం
దా రెఱుంగనట్లు కులపతి, యే రమ్మని దెల్పుడన్న శివంతయు వడిగన్.

329

తే. వచ్చినారమువేటొక శివార్తమాకుఁ, దెలియదనసందియములునన్నలముకొనఁగఁ
దమ్మునింగూడివచ్చితిఁ దరలియపుడె, పత్తనముఁజొచ్చితిని రామభద్ర! యదియు.

క. పతిలేనినాతిగతి నా, కతితాపముఁ బుట్టజేసె శివంతకు మునుపా
గతిమండఁ జూడమిన్ నా, మతియంతయు దుఃఖజలధిమగ్నం బయ్యెన్.

331

క. పురిఁజొచ్చి యంత నంతఃపురముం గనఁబోవు నంతః శివొక్కచు జను లా
తురతంబాటిరి ననుఁగని, తరమే దురవస్థదానిఁ దగువిధిఁ జెప్పన్.

332

క. కైకయుఁ దాఁజేసినఘన, మా కార్యము నాకుఁ దెల్పి శివవాక్కులు నం
జీకాకుపజుట నుండం, గాక వసిష్ఠాదిమంత్రీకాండముఁ గంటిన్.

333

నీ. వారు చెప్పినయట్లే శివ భారణీపతికి శాస్త్రోక్తకృత్యంబులు శివోక్కరీతి
జరపితి; నంత వాఁరరయక రాజ్యంబుఁ, బూనుమంచున్ శివ నాకు బోధచేసి;
రామాటలను వినకండఱఁ దోడ్కొని, వచ్చుచో గుహఁ గాంచినవాని సంది
యముల నెల్లనుబాపి శివ యాతనిమైత్రికి, నచ్చెరువందుచు శివ నటవినున్న

- ఆ. నిన్నుఁ గానవచ్చితె న్నను దయమీఱఁ, గావవలయు దీనకల్పభూజ!
రమ్యకీర్తివిజితరాకాశసద్విజృంభణ! భాజితదీనరాజతేజ! 332
- ఉ. నాదగుసార్థనంబును మననంబునఁ జక్కఁగ నెన్ని సజ్జనుల
మోదమునొంది మెచ్చుకొనఁ శ భూతములెల్లను దృష్టినిండఁగా
నీడయియుండు రాజ్యరమఁ నీతిపథంబునఁ బ్రోవ ర మ్మయో
ధ్యాదయితుండ వీవేదఁ యాశ్రితరక్ష! దుష్టశిక్ష కా! 335
- చ. ఇనకులమందు మున్ను జనియించినవారలయందు నెవ్వఁడే
ననుజుని రాజుఁజేసి విషినావళిలోఁ జరియించినట్లు నే
వినినది నీవెఱింగినదిఁ వేడుకకై నఁ దలంపలేదు; జ్యే
ష్ఠునిదిగ రాజ్య ముండుటయె శ చొప్పడియుండినధర్మ మెత్తఱిన్. 336
- చ. పరధనహర్తః జోరునిగఁ శ బల్కుదు రాధ్యులు; నీదుసొమ్ముగాఁ
బరఁగిన రాజ్యముం గొనుట శ పాడియె? చౌర్య మనంగ నద్దియె;
పరమనయం బెఱుంగఁదగుఁపండితు లెల్లరు దీని నెంతోమె
త్తురుగద? యట్టిపాపమునఁ ద్రోయక న న్ననుకంపఁ గావవే. 337
- ఉ. నీడదపంకజాతముల శ నెమ్మి నిరంతర మేను గొల్పుచుకొ
బాపలవంబునేఁ గననిపద్ధతిమీఱఁగ జీవయాత్ర నే
నోషిక సాగఁజేయఁగనె శ యూహలు గల్గినవాఁడఁగాన నీ
ప్రాపుననుండువాడ; నిదె శ ప్రితి సత్యహితంబుగా నిటన్. 338
- చ. పరమకృపాపయోనిధివి శ భక్తహృదంబుజఖాస్కరుండ వీ
పురుతరశౌర్యధుర్యుడ హయోగ్యజనాంతకుఁ డంచుఁ బండితో
త్కరనుతి గాంచిధర్మసముదాయము నేర్పి చెలంగుప్రాడ వో
సురపతితుల్య! నాపలుకు శ సూనృతమంచు గ్రహించి కాపుమా. 339
- చ. త్రికరణశుద్ధిగాఁ బలికేతిక మునులెల్ల వినంగ రాఘవా!
యింక బదులెద్దియుం బలుకఁనెంచక వే దయచేయవయ్య! యెం
చకు మలకైకమాటల నశంగతతద్ధృదయైకవర్తనం
బకలుషచిత్త! నీకు నిదె శ యంజలిచేయుడుఁ శ్రీతిమీఱఁగన్ 340
- క. చోరుం డనుదూఱి న, న్నే రీతిం బొందకుండ శ నీవె యొనరుపం
గారుణ్యాభీ! తగుదువు, ధారణి బాలింపరమ్మ శ ధర్మ మ్మదియే. 341
- క. అనిప్రార్థించుచుఁ శ్రీతిం, గనుఁదమ్ముల నశ్రుకణినికాయము ప్రవహిం
ప నిఖలమంత్రులు బ్రహ్మ, ర్షినివహముల్ చూచుచుండఁ శ జేమో డ్పలరన్. 341
- మ. ధరణిం గాంచుచు నున్నయాభరతు సంతాపంబు చూడంగ దు
ర్భరమై కన్నడె; రాఘవుం డపుడు తక్షాప్రార్థించుసోదమ్యుని

గగుణం జేరగఁ దీసికొంచుఁ బలికెన్ శ్రీ త్వాపాలపుత్రుండవై
ధరఁ బాలించెడుశక్తిగల్గ నిటు స్త్రీధర్మంబుఁ గైకొంటివే? 343

— శ్రీరాముడు భరతునకుఁ గర్త సిద్ధాంతమున దెల్పుట. —

మ. తగునయ్యా! దురపిల్లఁ గర్తమది పొందఁజేయు నెద్దాని దా
నిఁగడుం దృష్టిగ సంగ్రహించి తనదాసీత్యున్నతులమించ నొ
క్కగతిం గాలముపుచ్చు మానవుని దుఃఖంబెద్దియే జేర్పఁగాఁ
బగఁ బాటించక కాచుచుండునని చెప్పం బెద్ద లాలించవో! 344

ఉ. తానొకసాక్షిమాత్రుఁడుగ శ దైవము శర్మ మొ దుఃఖమో స్వక
ర్తానుగుణంబుగా మనుజుఁడల్లనఁ బొందఁగ సంతసింపకే
మానసమందుఁ గుండక యశమానుషవర్తన మూనియుండు న
ద్దాని మరల్పరా దనెడు శ ధర్మ మెటుంగవె నీవు చక్కఁగన్? 345

తే. ఎఱ్ఱికాలంబునం గర్త శ మెఱ్ఱిఫలము, నెవఁడు పొందంగఁదగునో యశఁబెట్టిరీతిఁ
గలుగవలయుచోయటుముందె శ తలఁచియొడవఁ, గానొనర్చునుమాన్పంగఁగా

క. ఈసిద్ధాంత మెఱింగియు, నీసరణి వంతనొందఁనేలొకొ! యనుజా! దైవరికి
యేసమయంబున కేఫల, మాసింపుజనుండు నొంద శ నది యెటు కలుగున్.

క. తొలిమేన నెఱ్ఱికర్తంబులఁ జేసినవాఁడో వానిఁ శ బోలినఫలముల్
కలుగున్ మఱుపుట్టువునన్, దొలఁగింపం దరమె కడఁకఁతో నెటులైనన్. 348

మ. వినవయ్యా! యిసుమంత చిత్తమున నీశ్వరత్వంబు నూహించి యి
ట్లనుమానింపక తెల్పినట్లుగ మదీయాత్మం దలంపంగ లే
ననుజా! కర్మగతుల్ దురూహములె యా శ నం చైన నూహింప నే
రనియప్రాజ్ఞుఁడవైతి వేలయను నశ్రం బెన్నుచుం గుండెదన్. 349

ఉ. వేదము లాగమంబు లభివృద్ధినిఁగాంచఁగఁజేయఁజాలి దు
ర్వాదము లంతమొందఁ బటవ్యాగ్నిత నిచ్చుననేకశాస్త్రముల్
కాదన కర్తులై వెలయుఁత్తాసురవర్యులు తెల్ప నేర్చియున్
జ్రోదిగ వానితత్త్వమును శ బుద్ధి నెఱింగియు నిట్లు లాడుదే? 350

మ. పదునాల్గేండ్లు ధరాధిపత్యము వహింపన్ నీకు నన్నేండ్లుదు
ర్మదులౌ రాక్షసు లుండుకాననములన్ శ మాసింద్రున ట్లుండ నా
కుఁ దలన్ వ్రాసెను బ్రహ్మ కర్మఫలముల్ శ గూర్పంగ నోతమ్ముఁడా!
వదలన్ శక్యమే వాని నేవరుస నే శ భావింపుమా నెమ్మదిన్. 351

మ. నొసటన్ వ్రాసినవ్రాతకన్నఁ గలదా శ నూజేండ్లుచింతింప నం
చసమానప్రతిభావిశిష్ట లగునాశ్రయగ్రామణుల్ పల్కుచుం
డ సగర్భ్యా! వినవో యొకప్పుడయినన్ శ నాతోడ నిట్లాడ నీ
కు సమాధానమే యెన్నుమా మదిని సంకోచింప కావంతయేన్. 352

- చ. మనసున నాపరాత్పరు నమానుషరూపముగల్గువానిగా
నొనరిచి నిల్పి కొల్పించు మహోద్యమ మొప్పుగఁ గర్తృమే ఫలం
బును గలిగించుదాని నతిమోదమునం గుడువంగ నెంచుచున్
జనకునియాజ్ఞ మాలినిడి యంతతమున్ సమయంబుఁ బుచ్చుమా. 353
- ఉ. నాదియె రాజ్యమంచు జతనంబున దానిఁగొనంగఁ జొర్యమే
కాదగునంచుఁ బూర్వు లిటు య కార్యము దేనిని జేసినట్లులే
లేదని యేదొ ధర్మమవలీలగఁ దెల్పితఁగాదె తప్పుఁదా!
నాదగునేని రాజ్య మది య న న్నెడఁబాయక యుండునేకదా. 354
- చ. ఎపుడెపు డెవ్వఁ డేలఁదగు య నీభువి నంచొగి దైవ మెంచునో
యపుడపు డాతఁ డేలుఁజుము! య హర్షముమీఱఁగ దాని కేకొఱం
త పాపఁగఁజాల దెవ్వరును య దధ్య మిదంచుఁ దలంపు మంతటం
దవమునఁ బాపసంఘ మటు య తామె తొలంగును సంశయపభుల్. 355
- తే. కర్త సిద్ధాంతమునె సర్వకాలమీపు, తలఁచుచుండుమ యయ్య దె య దైవమనుచుఁ
దోఁచు; నద్దాన నిను శంక య లేఁచకుండు, నట్లుతలఁచుటకుపమ నే ననువదింతు. 356
- క. భరతా! మానస మనునది, నిరంతరము చంచలత్వనియమంబునఁ దా
బరివర్తించును; దానికే, బరిపంథియె యోగ మనఁగఁగ్రభ్రాతంబౌ. 357
- క. యోగంబనఁ జంచలతం, దాఁ గాంచు మనంబు నొక్కతఱిచే నొకచో
బాగుగ నిల్పెడుసాధనమై గణుతింపంగఁబడునదౌ నని యాత్మన్. 358
- క. తలపోయవయ్య! సహజా! ఫలము తదభ్యాసమునకుఁ య బరమపదంబున్
గలుగంగఁజేయు ధ్యానమె, సులలితకర్తాళి కదియె య శుభమార్గ మగున్. 359
- ఆ. భక్తిలేనికర్తృపటలము జ్ఞానయు, క్తంబుగానిభక్తి య తగు విరాగ
తను బొసంగనట్టిదనఁబడు జ్ఞానంబు, నిష్ఫలంబు లనుచు య నిపుణు లంద్రు. 360
- క. వివరయ్య! యోగ భేదము, లనంతములు వానియందు య ధ్యానమె యగ్ర్యం
బనఁదగు నని సద్విద్యా, ధనులందురు దీని నీవు య తలఁచం దగదే! 361
- ఉ. ధ్యానమునా నభీష్టమగుదైవతరూపము నిచ్చమీఱఁగా
మానసపుల్లవంకరుహావధ్యపదంబున నిల్పి భక్తిమై
దానినె చక్కఁగాంచుచు నిరకన్ మఱియెద్దియుఁ దోఁపకుండఁగాఁ
దా నలరారుటె యనిరి య తత్త్వవిదత్తము లొమహామతుల్. 362
- క. చిరకాలాభ్యాసంబున, నిరుపమసత్ఫలదమాచు య నెగఁజెడుధ్యానం
బురుతరకష్టఫలంబుగ, భరతా! లభియించుఁ గర్తృఫలమన నదియే. 363
- నీ. అట్టియోగాభ్యాసమం దసమర్థులై, వేదాంతవాక్యముల్ య వినుచు వాని
యర్థం బదెట్లులోయార్యులు చెప్పంగ, గ్రహించి దుర్వృత్తికలితులయ్యుఁ

బామరులకుఁ దెల్పుఁబాలయి తన్మూలమున నర్థసంగ్రహమున నిపుణత
నాజించి యదె పరశమార్థ మంచుఁ దలంచి, శిష్యకూటమును ఁ జేర్చికొనుచుఁ
తే. దిరుగుచుఁ యోగ మేలని ఁ తెగిపలుకుదు, రట్టియలసుల కీలోకమందును బర
లోకమందును సౌఖ్యంబ ఁ దేకరణిని, గలుగకుండు జగద్వంచకులుగ నుంట.

క. చిత్తంబేకాగ్రతఁ గన, నెత్తఱినే యోగశక్తియే తోడ్పడనా
నుత్తమయోగిగ నుండక, చిత్తము లోఁబడెనుట్లుఁచేయఁ దరమెటా? 365

చ. అలసులతత్త్వవాక్యముల ఁ నావలఁద్రోలి పరాకుమీఱ ని
మ్ముల గురు నేవచేసి ధనముం గొనుబుద్ధిని నిగ్రహించి ని
స్తులమగు యోగమార్గమునఁ ఁ దోరపుశ్రద్ధ వహించి యెంతో చం
చలమగు చిత్తముం దనవశంబున నుండఁగఁ జేయఁగానగున్. 366

క. పలుభంగుల నాచి త్తము, నిలుకడఁగనకుండఁ బాటునిర్భరగతి యో
గులు దాని మెల్ల మెల్లన, నిలువఁ యత్నంబు చేయఁనేర్తురు సహజా! 367

ఉ. మందమనీషు లావిధమునమాని వృథాశ్రమ మాపథంబునం
బొందఁగ నేల యంచు శ్రుతిఘంజమునం గలకొన్ని మాటలం
గ్రంధుగఁ బల్కుచుం గుజనశకాండము లోఁబడఁజేసికొంచు నా
నందము హాటకార్జవమునం గనుచుందురు దుష్టవృత్తులై. 368

ఉ. వారలచెంతఁ జేరక యభంగురభక్తిని యోగమార్గముం
జేరఁ దలంచి దానిఁదగుసిద్ధిని గాంచుశ్రమంబు నొంది దు
ష్పారముగాఁ జెలంగుచును ఁ బండితను త్రవ్వమునొచు నొప్పు నా
సారతరైకయోగపదసంగతి గాంచిన ముక్తి యబ్బెదన్. 369

ఉ. దోష్టరివిద్య యోగ మని ఁ ధూర్తులు పల్కుదు రట్టివారివా
క్యములఁ గర్ణయుగ్మమునశయండుఁ జొరంబడనీక శాస్త్రముఁ
నమ్మి యనేకకష్టముల ఁ న్యాయ్యములంచు సహించి యోగశా
స్త్రమునఁ జెప్పియుండుగతిఁ ఁ దా నొనరింప నరుండు సిద్ధుఁడౌ. 370

ఉ. చిత్తము నిశ్చలత్వముగఁ ఁ జేసి పరాత్పరునందు నిల్పి య
త్వత్తమతత్ప్రభావితతి ఁ నొప్పెడుదృష్టిని గాంచుచుండుటే
యుత్తమపూజ యయ్యదియె ఁ యున్నతనమ్మద మియ్యఁజాలుఁ జ
మ్మెత్తఱినైన నట్టిది మఱతెయ్యది లేదని నమ్మ తమ్ముఁడా! 371

ఉ. చిత్తవిశుద్ధిలేక యెదిఁచేసిన నిష్ఫలమే యటంచు నీ
చిత్తఱినైన నమ్మదగు ఁ నింతకుఁ బూర్వము నమ్మకున్నచోఁ
దత్తపాటుమాని విహితంబగు కర్తఫలంబు దైవం
పత్రిని బ్రాప్తమైనతఱి ఁ బాగుగ నొందుము న్యాయ్య మద్దియే. 372

చ. తికమకనొందు నెప్పు మది శ్రీశక్తిముగాదగు కర్తృసంగతిన్
సకలవిధీతక్రియలు శ్రీచాలంగ దుష్ఫలదంబులంచు నో
పికగన నపు దోచు నిద్రప్రేష్టమతిం దిలకించి తెల్పుదే
శికులనుడులో వినంగఁ దగుఁ శ్రీజెప్పితి ధ్యానమహత్త్వ మివ్విధిన్. 373

క. అనుజా! ధరణీభారంబును నేఁ బూనంగఁజాలఁ శ్రీ బూసుము నీవే
యనఁబోకు మింక; వంశంబున కది దుష్క్రికరము శ్రీ పాము నగరికిన్. 374

క. తెలియనివిషయముఁ జక్కం, దెలిసినయ ట్లభినయించు శ్రీ లెంపు గనకు; మి
ప్పులుకులె భీతుడవౌటం, దెలుపుంగద యద్ది కులముఁతీరే తలఁపన్. 375

— భరతుడు శ్రీరామనితోఁ దనవిన్నపముఁ జెలుపుట. —

చ. అనియిటు న్యాయనిష్ఠురము శ్రీ లర్థమునం గననొలెటంగునన్
మును లరుదండఁ బల్కుటయుఁ శ్రీ బోలు నివౌ నని యెల్ల వారు నె
మ్మనముల నెంచుచుండ రఘుమండను రామునిఁ గాంచి భక్తియున్
వినయముతోఁచు నిట్లనియె శ్రీ వింతపడన్ భరతుండు మెల్లఁగన్. 376

మ. భవదీయోక్తులు వేదసారములన్ శ్రీ వచ్చున్ మహాత్మా! భవ
త్సవిధం బందోకవాగ్నినై పలుకఁగా శ్రీ శక్తుండనే యైన నొ
క్కవిధిం దెల్పుదుఁ బెద్దలే స్మృతులఁ జక్కం గాంచి బోధించి రే
నవధానంబున సంగ్రహించితిని రామా! యార్థరక్షమణీ! 377

ఉ. సూన్యతవాది తండ్రికడ శ్రీ సూరిజనావృతమా సభాస్థలిన్
బూనికమీఱి ని స్నవని శ్రీ బూనఁగఁజేసెద నంచుఁ దెల్పఁగా
మానిపతుల్ తదర్హముల శ్రీ హృదయకృత్యములన్ విధిన్ నినున్
బూనఁగఁజేసినారు కద శ్రీ పూనితీవే కద వాని నీవునున్. 378

చ. పురమునఁ బల్లెలందు రఘుపుంగవుడొ యువరాజు; తన్మహం
బరుదుగఁ జెల్లు రేపె యనునట్టి సువార్త చెలంగెఁగాదె! య
త్తరుణమునందు విఘ్న మెది శ్రీ దార్మినునే విరమింతునంచు నె
వ్వరు వినఁబల్కు లేదు గద శ్రీ భాస్కరవంశపయోధిపంద్రమా! 379

చ. తొలిదిన మిట్టిసూన్యతముతోఁ దమిఁ గాలము పుచ్చెఁ దండ్రి; యా
వలిదిన మూరకుండె నొకపాక్కును బల్కక యైక్షవంబు త
న్నలముఁగొనంగ నుండు నుపలాక్యతి; నెంతదయాసముద్రుఁడో
పలుకఁగఁజాల నిట్టులని శ్రీ బాలిశతం దగియుంట నే నిటన్. 380

చ. పరిపితమెద్ది యంచుఁ దనభావమునం దలపోసి వృత్తి ద
ద్ధితమును చెల్లించునదియే పొగఁదొందును సాధ్వినాఁగఁ ద
స్మృతి కనుకూలమై తగినవృత్తి నెసంగుమహాత్మురాలు కి
రితి గనుఁబో పతివ్రతలశ్రేణిని దాఁ దొలుతన్ గణింపన్. 381

- ఉ. అట్టిమదీయమాత పతియార్తిని మున్నియె యూరకుండ ని
న్నిట్టి దురంతతాపముల శ నెల్లను గాంచగఁజేయఁజాలి యే
కట్టిఁడియే వచింపఁ ద్వరఁగఁచనిపద్ధతిఁ బల్కె; దానిఁ జే
పట్టియె పారు లేడ్వ బ్రయఁబంధువులెల్ల వగం దపింపఁగన్. 382
- క. పాటింపక యాయది యే, పాటినయంబో యటంచుఁ శ బటుతరబుద్ధిఁ
గాటముగా యోజింపక, దాఁటితివి పురంబు తండ్రి శ దైవ్యమునొందన్ 383
- చ. జనకునిమాట దాట నెటుఁచాలనివాడవె యయ్యుఁ దండ్రియ్యఁ
వనములకేగవయ్య! రఘునరయ్య! యిదే సమయంబునందు నీ
వని నది లేదుగాదె! ముఖ శ మా ర్తిని వంచి నిరంతరాశ్రుథా
రను బృథివీస్థలిం దడుప శ రామ! ప్ర యాణముచేసి తక్కటా! 384
- తే. భ ర్తృసన్నిధినే యాజ్ఞశభార్యచేయఁ, దగదుగద! పాధుసర్వవృత్త మదికాదు
గాదె! యట్టిదురాత్మ కైకయెదిపల్కె, నద్దిత్యాజ్య మెగాని గ్రాహ్య మెటుగాదు.
- క. ఇది భర్తృమంచుఁ బెద్దలు, మది సందేహంబు మాని శ మాటలఁ దెలుపం
గఁదగుదురుగాదె; యెవరే, నిది తగునని పల్కిరేమొ శ యెఱిఁగింపు విభూ!
- క. అంగీకరించి రాజ్యంబుగఁడుఁ జేకొందు మానిముఖులు నిపుడై
నం గడఁగి చెప్పినం ద్వృత్సంగతి నాశింప కేగఁజాలుదుఁ బురికిన్. 387
- క. ఇంకొక్కవిషయమును మది, శంకింపక పల్కువాడఁ శ సద్గురువులప
త్పంకజములకడఁ గపటం, బింక హాసోక్తులాడ శ హితమనిరి బుధుల్. 388
- సీ. కాలానుసరణముఁగార గర్హగతి నెద్ది, ప్రాప్తిచిన్ దానిఁ శ బ్రమద మొప్పు
ననుభవింపందగు శ నంటి రింతకు మును; పట్టిసిద్ధాంతముంబట్టి యపుడు
నీకుఁ బ్రాప్తిచిన్ శ నిఖిలరాజ్యముగొని, పాలింప కద్దానిఁ శ బాసి వనికి
దయచేయహేతు వుత్తమరితిఁ దెప్పిన, నంగీకరింతునే శ ననఘ! దాని
- ఆ. వివఁగఁగోరువాడఁ శ వినిపింపవయ్య! వే, పెద్దవారియట్ల శ పిన్నవారు
చేయుచుండు గాన శ నీమెడ నీదుసిద్ధాంత మేనుభక్తిఁ శ దల భరింతు. 389
- క. తనమాట తనకె బాధక, మనఁదగ నట్లుండవలయు శ నన్నా! మనకా
జనకుండు రాజ్యవిపినముల నొసంగెనె నేలు తిరుగు శ లలి నని చెవుమా.
- క. ఆతండ్రి కహితముగనే, నాతల్లి వచించె నదియె శ న్యాయ్యం బని నీ
వే తెగిపల్కితి విటఁ గల, యేతాపసులైన నొప్పిరే రఘునాథా! 391
- చ. జనులకు రంజకుండుగ నెఁసంగునతండె చెలంగురాజునా
ననఘ! యదెట్టియత్న ముననైన నను నే నిపు డీజనంబులఁ
జనపదవాసులఁ ధనమొసంగియు సంతస మొందఁజేయఁజా
లనుగద! యిద్ది నిశ్చయ మిఁలాతల మేలఁగ నాకు శక్యమే! 392

- ఉ. ఊరకమాటలాడక నిజోత్తమకార్యముగాఁ జెలంగునీ
ధారణే రక్షణంబను నితాంతమహాభర మూని సర్వధా
శ్రీరమఃశివ సేవా సనఁగ న శ్రీరఘునాయక! మమ్మునెల్ల నిం
పార భరింప రమ్మ జనకాజ్ఞ యదెగద మూఁడుసార్లకున్. 393
- ఆ. సవతిమాట పితృపంచనతుల్యమని యెందుఁ, గానరాదు స్మృతిని కామమందుఁ
బెక్కుమాటలేల? నీ క్క మీ రాజ్యమ్ము, నీదేకాని నాదికాదు రామ! 394
- చ. జననియు నిర్భరాత్రిగని న చాలఁ గృశింపఁగఁ బొరులెల్ల నిం
గనక వగం గడుంబొగులఁగా మునికాండము చెప్పఁబూనియ్యక
వినఁ డితఁడేటికో యనుచు న విహ్వలతం గనఁ గాననాంతరం
బునఁ దపియింపనేలొకొ మఱముం గృపఁ గావఁగరావె శ్రీసతీ. 395
- తే. కర్త సిద్ధాంతములు పెక్కుకలపుగాని, యేమిపనిలేని తఱివాని న నెల్లమనము
చర్చచేయుద మిత్తఱి న జాలదూర, మునకు వానిని ద్రోయుద న మనుపమయశ!
- ఉ. ఉల్లమునందుఁ దండ్రిదగుసదుద్యమ మెవ్విధి శీర్ష ధార్యమో
తల్లిసదుద్యమంబు నటుఁధార్యమే కాదొకొ శీర్షమందు; నీ
వెల్లస్మృతుల్ పురాణము లహినమహత్త్వముగల్గువేదముల్
పెల్లగ నేర్పినాడ విది న పెంపుతగం బరికింపు మా మదిన్. 397
- చ. మనసు విచంచలత్వమున న మానితమై తగుమాడ్కి జేయ నొ
ప్పినయది యోగమే యగును; న బ్రీతిని మీకడ ముందె నేర్చుకొం
టని సతతంబు నీదయిననిర్మలపాదసరోరుహంబు నె
వ్వనమున నిల్చి కొల్పెదను న మాధవ! ధర్మధృతైకభూధవా! 398
- ఉ. నీదగుమూర్తి ధర్మమను న నిర్మలనామమునం జెలంగి యీ
మేదిని గాచుచున్నయది న మించెడుశక్తి నిరంతరంబుగా
నేదియు దాని మించునదియే జనియింపదు సృష్టియందు; ను
ర్విదయితా! తదర్థమయి న వేడెడ రమ్మని నిన్నుమన్ననన్. 399
- ఉ. జ్ఞానులమంచుఁ గొందఱు ప్రశసంగములం దమశక్తిఁ దెల్ప న
జ్ఞానుల మోసపుత్తు రలస్వర్గము గోరియె యంచెఱుంగుడక
బో నెపుడట్టి దుర్జనులహింసకు సుంతయు నంతరాత్మయుం
బూనదు వారిఁ గాంచఁ దమి న భూధవవందితపాదపంకజా! 400
- మ. నిను దర్శించుచు నీపదాంబుజములక న నిత్యంబు పూజించుచుకొ
మనముకొ వాక్కులు కాయకర్తములు నీమన్నించుకార్యంబులే
యనిశంబుం గడు శ్రద్ధఁ జేయఁగ ననూనానందముం బొందుచుకొ
మునివృత్తిం జరియింప నెంచెడు ననుక న బూతాత్మకా! కావవే. 401

- చ. భవజలరాశివీచికలపారము గాంచగలేక యవ్విపై
కవిసిన దిక్కుదోచదని శ కాచెడువా రెవరంచు నెంచి నీ
ప్రవిమలపాదపంకరుహారమృరజస్సు శిరస్సుజేర్పగా
వివిధభయంబు లొక్కతటి శ వింతగఁ ద్రుంగు నటన్న నమ్మికన్. 402
- చ. వనములనున్ననిన్నుఁ గన శ వచ్చితి; వేటొకభంగి నన్ను నె
మ్మనమున నెంచ కింక నొకమాటును బొమ్మల నేటమంచు నక
బనుపఁగ నూహ చేయకయె శ భక్తుడు వీఁడని తోచునేని నీ
వనుసమవత్సలత్వము బరయల్పడఁ గావుము దీనపాలకా! 403
- చ. అనుటయుఁ బిన్ననవ్వొలయ శ నాయనుజన్మని జేరఁదీసికొం
చనఘ! భవాభిముద్గితవే! శ యంతము దాని దిదంచుఁ గాన లే
క నిలిచియున్న వాడవే! వశగం గడుఁజిక్కితవే! నెబాసుర
య్య! నినుఁ గనంగఁజాలిఁ గనునామన మెంతయు నిష్ఠ తమ్ముడా! 404
- ఉ. ఎక్కడ నేర్చుకొంటివొకొ శ యీపలుకుల్ సహజన్త! యెవ్వరే
నిక్కడ నిట్లు పల్కుమని శ యీతెఱంగెంతయు నేర్పలేదుగా
ముక్కున కెంతోచాయఁగనుఁబోదగు నన్నసనాతనోక్తి నీ
వొక్కపుడేని విన్నయటు శ లూహయె కల్గ దదేమి చిత్రమో! 405
- ఆ. నిన్నఁగాక మొన్న శ నీవు జన్మించితి, వింతలో భవాభి శ నెట్లుమున్ది
వంతగుంచినావొ శ భావింపఁగాఁజాలఁ, బెద్దవారికంటె శ బెద్దవైతి. 406
- క. ఇంతటివిద్వాంసుండ వని, యింతటిదాసుండ వనుచునే నెఱుంగఁజూచి
యింతటిలోనే భరతా, వింతగ నేర్పితివి శాస్త్రవిరతం జక్కన్. 407
- మ. మతిమంతుల్ విన నవ్వరే యనుచు నేమాత్రంబు చింతింప కి
ట్లతిలోకంబగు నీతిఁ దెల్పితివి సత్యస్ఫారసిద్ధాంత మీ
విత మంచుం దెలియంగఁజేసితివి నీవిజ్ఞానముక మెచ్చితక
గృతకృత్యుండవు పిన్న వాడవయినక శ గీర్తింపవచ్చుక నినున్. 408
- చ. అని కొనియాడునట్లు తనయాశయ మచ్చటివారి కెల్లభీ
తిని గలిగింపఁజేయ రఘుధీరుఁడు సుంత విచించి తమ్మునిం
గనుఁగొని వత్స! యిట్లునుట శ కానితెఱం గగుఁజుమ్ము తండ్రినిక
జననిని దూలనాడితివి శ సత్యము తత్త్వ మెఱింగినట్లుగన్. 409
- చ. తెలియవు ధర్మసూక్ష్మముల శ తీ రిటులుండునటంచు శాస్త్రముల్
తెలిసినవాడవయ్యును సుధీజనసంగతి చాలలేమి ని
పులుకులఁ దెల్పినాడ వని శ భావమునం దలపోసితింజుమీ!
యలుగను నీపయిక మది భరయంబును బొందకు మించుకంతయున్. 410

- ఉ. సూనృతత త్వ మిట్టిదనుశచోప్పు నెటుంగవు; తండ్రివై వృథా
మానులచెంత నజ్జతను శ మానక మోపితి; వింలెకాక స
త్సానుఁడవయ్యుఁ దల్లియొడఁ శ జొక్కపుఁ బ్రీతిని జూపమాని యే
నానయు లేక కూరత విసందగనట్టులు తిట్టితే కటా! 411
- చ. జనకుని మ్రోలఁ దల్లి పరుషంబులు పల్కక సాధువాక్కులక
దనవరయ్యుగ్గముం దెలిపె శ దానికిఁ దండ్రియు మాటుపల్కుకుం
డె నదియు సమృతంబె యని శ నేదలపోసితి; నవ్వరద్యయం
బు నొసఁగ లేదు నే ననఁడె శ పొల్లయినం దలపోయ వింతయున్. 412
- చ. తనకు నొసంగినట్టి వరదానము సార్థకమై చెలంగఁజే
యనుదగు నంచుఁ గైక నృపుఁ శ బ్రార్థనచేయుట తప్పటంచు నీ
వనదగునయ్య! నవ్వరము శ లవ్యులఁద్రోయుచు నిన్న మొన్న చె
ప్పినయటు తండ్రి చేయుట యభిజ్ఞహితంబను టెన్నఁ బాడియే. 413
- ఆ. కన్నతండ్రి యన్నిశకార్యంబులకుఁ గర్త, యతఁడు చేయుదాని శ కడ్డుపెట్ట
నాత్మజులకు నెట్టియధికారమును లేదు, స్మృతులసారమిద్దినయే తలంప 414
- చ. ఇరువుర కింతదాఁక నివీరయే పనులంచుఁ బరిష్కరించె; నం
దురుతరకాననంబుల మహాద్యమ మొప్పుఁ జరింప నాకునుకా
బురముననుండి రాజ్యరమఁ శ బూనఁగ నీకును; దమ్ముఁడా! పరా
త్పరుననుభావముం గొనియే శ భద్రము లబ్బుఁగ విజ్ఞు లుబ్బుఁగన్. 415
- చ. తనయులనెల్ల నొక్కగఁగి శ దాఁ దలపోయును గాని తండ్రియొ
క్కనిపయిఁ బ్రీతి యట్టె యధికంబుగ నొక్కనియందు సుంతగా
నునుచునే! యట్టియాహా మదిసంచుట యర్హమే! నాయనా! యఘం
బని తలపోయు మెప్పుడు మహాత్మయు నట్లుగ నే తలంచెడున్. 416
- సీ. ప్రజలయాదృతికిఁ బాత్రంబగునట్లుగా, వర్తింపఁదగు నంచుఁబలికితీపు
న్యాయమేయది నేనునదానిఁ బాటించ, వాడఁడనే; వారును శ బహువిధముల
ధర్మసమూహంబుఁ శ దలపోసి వర్తింప, దగుదురు రాజు సత్వరతుఁ జేసి
యతనియాజ్ఞం గొని శ యట్లు మెలంగఁగాఁ, దగుదురు గాని తోఁచుగతి నెల్లఁ
తే. దిరుగఁదగుచురె యెల్లరసితరు లెఱిగి, మెలఁగ భాతకుశక్యమే శ పలుకవయ్య!
తెలిసి యిద్దాని తత్త్వంబు శ నలుకిగొనక, శాస్త్రభావ మదెట్టి ప్రసక్తిగనునో.
- చ. నను విడనాడఁజాలని మనంబులఁ బొరులు రాజవర్తనం
బనఁగ నదెట్టిదంచు నినునమంతయు నెంచక కర్తవ్యత్తిఁ దా
ననిహితశక్తికం బనుచు శ నారయ కెంతయు నార్తినొంది రం
చని తలపోయువాడ నిదియంతయు నారయుమా మదిం గడున్. 418

క. పితృపాదుల దూఱకు; మె,వ్వితముననే దల్లిమాట శ వితభంబని యె
ట్టితఱిం బల్కుకు; మిట్టులు, జితనముఁ బూనకుము నీవు శ సాధింపంగన్. 419

డి. అన్నను నేను నీకుఁ దగునట్టులు ధర్మముఁ దెల్ప నర్హుడ౯
మన్ననమీఱి నాదయినమాటను దాటక వర్తిలంగ నీ
కు న్నెఱి భద్ర మబ్బు; నిది శ కూడదు కా దిదిత్రోవ యంచు నీ
వన్న మఱేమియుం బలుకకకార్తిని బోయెదఁ గాఱుకానకున్. 420

చ. నను మరలింప బ్రహ్మకయినం దరమెట్టులుగాదు; నీమనం
బునఁగల సంచియంబులను శ బోవఁగఁజేయక కాల్గదల్చ నా
మనసు రవంతయే నిపుడు శ మైకొన; దీద్యయమెట్లు సిద్ధిగాం
చుచో భగవంతుఁడే యెఱుంగుం శ బొప్పిదియం చెదఁ దోఁప ది త్తఱిన్. 421

చ. అసువులకంటె నెక్కుడుప్రియంబగు వస్తువ వీవు; నిన్లనక
వెన నరుదెంచు దేహమును వీడినప్రాణము లంచుఁ జెప్పనొ
నసమగుణాధ్యు నిన్వదలి శ యాయమరావతి నేలుభాగ్యము
ల్లసిలునయే గొనంగను దళంపను సత్య మనుంగుడమ్ముఁ డా! 422

క. నీపై నాపై జనకుని, దౌపరమయశంబు నిప్పు శ డాధారపడక
గాపథముఁద్రొక్క నది చెడు, భూపతి సత్యాత్ముఁ జేయఁ శ బోలుచుం జమ్మి.

క. పదునాల్గు వత్సరము లెంతో దడపుగాకుండ నొకముసహూర్తమువలెఁ జె
ల్లుఁ దగుక రాజ్యము పూనంగఁ దండ్రియిష్టంబు చెల్లుఁగఁ బ్రియసహజా!

చ. అడవులనుండి వచ్చి ప్రియమారఁగ రాజ్యముఁ బూని మిమ్ము నె
ప్పుడు విడనాడకుండుదుఁ; బ్రభూతముదంబున నన్నఁగూడి యే
ర్పడఁ జరకాల మీపుఁ బ్రియబంధుయతుంబుగ సోదరద్వయం
బుడుగక కొల్చుచుండ సుఖమొందఁ గలాపు నిజంబు నమ్ముమా. 425

చ. ఇరువుర మొక్కరీతి జనయిత్రికే దండ్రికి నిష్టసిద్ధియా
వరుసఁ జరింపఁగా వలయు శ వారెదలం బరితృప్తి నొందనీ
శ్వరుఁడును సంతసించు; నదేభావిశుభోదయ మంచు వేదవి
ద్యులగు సాధువుల్ పలుకువారు తలంపుము దీని సోదరా! 426

చ. వినుము మఱొక్కమాట పృథివీపతి యేపనికై జనించునో
పనియది తీర్పకుండఁగ శుభంబులఁ బొందఁగఁ గోరరాదు; వా
నిని బురికొల్పుఁ బూర్వపుజనం బొనరించినకర్మమే తదా
జ్ఞను జరియించునాతఁడు నిజం బరయంగ స్వతంత్రుఁ డెట్లగున్. 427

సీ. యోగవిద్యాభ్యాస శ మొనరించితిని నీదు, చెంత నంచని నీవెఁచెప్పితివిట
సంతసించితి నీదుసంద్భావమున కార్త, సహజన్త! సన్తనీషగలవార

- లం దు త్తముఁడవంచునదియె తెల్పునుగాదె,యైన నించుక తెలియంగవలయు
నింతతో సంతృప్తి నే కాంచరాదును, మృదుఁడయోగంబు నభ్యసించి
తే. కర్మసిద్ధాంతతత్త్వ మిక్కడఁ జే ననుచు, నిశ్చయించి ఫలాదెద్ది ననియత మనుభ.
వింపఁదగినదో యద్ధానివేడువఁ బూనఁదలపకుండంగ నుండుటతగుఁ గుమార!
- క. విధియించె మున్నె నొసటన్, విధిరాఁగలఫలము లిట్టివి యిపుడు తగ నీ
విధమునఁ బొందు నటంచున్, గ్రధియించెన్ వాని మార్పఁగలమె తెలుపుమా.
- చ. పురముననుండి రాజ్యభరణమున్ భరియింపుము; నేనుఁ గానఁగ్గు
మృదుచు ఊణంబుగాఁగ నియఁజుంబును దీరిచి వత్తుఁ డమ్ముడా!
మరల యథార్హ పద్ధతి తీరమాభరముం గయికొందు; నంతటన్
గరము సుఖంత మెల్లరముఁ నైకొనుమా హితమంచు దీనినిన్. 430
- క. అని కరము హితము మీఱఁగ, మనువంశసుమోక్షకంబు నై పాలనమం
దనురక్షిని గల్గించుచు, ననుజనకుం దెల్పి విన్నయందలు మడులన్. 431
- ఆ. ఆశ లంతరింప నశ్చె మ్రాన్పడియుండి, రంత రామునాశయంబు నెఱిగి
బదులు చెప్పమానిభరతుఁ డశ్రువులను, భరణిఁ దడుపుచుండె దైన్యమొప్పు
- చ. భరతునిమోముఁ గాంచి రఘునర్యుఁడు తాఁ గరుణాబ్ధియాట సో
దరుఁ గనుచున్ మఱేమియును నభర్తముఁ దెల్పఁగఁ జాలకుండె; న
త్తరుణమునందు వారిముఖతామరసంబులు వింతగాఁదగన్
బరిసరవర్తులైన మునివల్లభులుం గడునార్తి మున్దుచున్. 433
- చ. ఎవరిని భర్తమార్గమున నక్షిప్తహితంబగు నెట్టులంచు, శా
స్త్రవిహితమిద్ది దీనిఁగొనరాదె యటంచును హెచ్చరింపఁగా
వివరణరీతిఁ దెల్పఁ బదివేలవిధంబుల నెంచి చూడఁగా
నెవరికినే నశక్యమగునటంచుచు మానము దాల్చియుండఁగన్. 434
- క. జాబాలియనెడు మునివతి, తాఁ బంతమువూని వేగ నదాశరథి నదె
క్లేఁ బురికి మర్బుండగునో బలునీతులను దెల్పునద్యమ మెట్లో. 435
- క. అనితలచి వేదముల శాస్త్రనిచయముం దూలనాడి నతగుమార్గ మిదే
యని తెలిపి చిత్తమతిమృదుతను గాంచఁగఁజేయఁ బూని నతగ నిట్లనియెన్.

— జాబాలి రామనకు భర్తములదెల్పుట. —

- క. జననీజనకులు జన్మం, బునకే హేతువులుగాని నజ్ఞానముఁ దెలుపం
గన రహితః జ్ఞానప్రదఁ, డనఁబడు నగ్గురునివల్లె నయగు గ్రహియింపన్.
- చ. తనమది కెద్దియోగ్యమని నతప్పక తోచునొ యద్ది నైకొనం
గను దగు; దానిఁబట్టియె నిశామశుభంబులు గల్గు; నింక నొ
క్కనిపలు కాలకింపఁ గొఱగనిఫలంబులె కల్గుచుండుఁ గా
వున మతిమంతు లాత్మకును నబోలినయల్లె చరింతు రాఘవా!

చ. శ్రుతితతు లర్థవాదములెసుమ్ము రఘూద్వహ! న్యాయ మెద్ది నీ
మతిఁ బొడకట్టు దానినె సుమ స్తవిధంబుల భద్రమంచు న
మి తగఁ జరింపు తండ్రికగుఁమేలని నీ విడుమల్ మహాటనీ
స్థితి గుడువంగఁజన్నె సుఖసిద్ధినిమానుట యెన్న న్యాయ్యమే? 439

చ. తనువిది ధర్మసాధననిదాన మటంచు నచిత్తు కొందఱొ
పునివచనంబె యయ్యదగు ఓ బాలిశులే యటుపల్కుచుండు; రే
లన నలసత్వ మూనియె పరార్థములం గొనువాంఁఁజేసి య
ట్లనృతము లాడుచుండు, రదీయర్హముగాఁ గొనరా దెప్పుడున్. 440

చ. కలుగును ముందు జన్మమునఁ ఓ గమ్రసుఖంబులటంచుఁ బల్కుదు
ష్టలవలుకుల్ గణించుచుఁ గడఁపం బొడకట్టెడు నాత్మశర్మమున్
వలయునటంచు మానుకొనుఁవారలె యజ్ఞులు; వారియట్ల ని
ర్మలగుణ రాశినీవు ధర్మరామ! సుఖంబును బాయు టర్హమే! 441

క. తొలిజని కర్మఫలంబులు, కలుగుట నిక్కం బదెట్టిగతిఁ బూన్కి మెయిం
దలపోసినఁ బొడకట్టెడు, ఖలులాడెడుపల్కులఁ గొనఁ ఓ గలుగునె సుఖముల్?

తే. కరతలామలకంబుగా ఓ ధరణి నీకుఁ, దక్కియుండఁగ దానిని ఓ దండ్రీమాట
మీఱ రాదనునజ్ఞత ఓ మించ వదలి, వచ్చుటిదియేమి పెట్టియో! వసుమతీశ!

ఆ. అప్పుచేసియైన ఓ నాజ్యంబు త్రాగుమం, చార్మ్యలండ్రు; మరల ఓ నవనిఁ బుట్టి
చెడుఫలములఁ గుడువఁజెల్లునా యనుభీతి, వదలవయ్య! యద్ది ఓ వట్టిదగుట.

క. మంచితనంబున మనఁగా, మంచిఫలంబులె లభించు ఓ మానినఁ జెడుగొ
నెంచిన నిదియేసారం, బంచుం దలపోయవయ్య! ఓ యవనీనాథా! 445

నీ. మహిని బ్రత్యక్ష ప్రమాణంబె యంగీకరింపఁగాఁ దగు; నదె ఓ శ్రీకరంబు
బుద్ధికిం దోచినఁబోలిక వర్తింప, నర్హ మెట్లగునద్ది ఓ యఖిలజనుల
కొకరితనుండక ఓ యొక్కొక్కరికి నొక్క,విధముగాఁ దోచుట ఓ విశ్వసింపఁ
దగకయె యుండు నీతనువునఁ జేసిన, మంచియో చెడుగొ యివ్వఱుపటిజని
తే. గలుగునంచు వచించువారలకు దాని, తత్త్వ విసుమంతయే మనఁ దాకియుండ
దనఁగఁ జెల్లును మలుజన్మమనఁగఁ గలదె, విశ్వసింపఁగవచ్చు నేవిధముననది.

క. రామా! వినుమా చక్కఁగఁ, నామాటల నీకునెద్ది ఓ న్యాయ్యంబని యెం
తొమంచి దనుచుఁ దోచునొ, యామాడ్కి మెలంగవయ్య! యార్యహితమదే.

చ. శ్రుతులను నమ్మరా; దవియ ఓ సూరికృతంబులెగాని తామయే
క్షీతితలమందొ పుట్టి హితసిద్ధికి మార్గ మవంచుఁ దెల్పునా
దృతిగని యున్నవంచు మదినించుకయే స్థిరయింపఁబోకు ము
ప్రతిమమనీషఁ దోచినటు ఓ రామన్యచాలక! సంపరింపుమా. 448

- చ. మరణము నొందువారలకు శ్రమంఃసుఖంబులు గల్గునట్లు లీ
ధరణి నొనర్చుదానములు శ్రదార్థులను టెట్టాకొ వారినంచు నీ
వరసిన దోచు రిత్తయని శ్రయవ్వి చనం దగుమార్గ మెందు నె
వ్వరు పనిబూని యేర్పటుపఁ శ్రబాల్పడిరో వచియింపఁ జాలుదే. 449
- ఉ. సోమపాతే తల్ల నొకచోప్పునఁ గాలముఁ బుచ్చనెంచి యే
మేమొ వచించి రర్హవిధు శ్రీయవి.యంచు మలిప్రభావము
న్నామమేలేని యయ్య లవిశ్వామయ్యములే యని నిశ్చయించి యెం
తేమహిఁ గీర్తిగాంచ ధనమెల్ల వ్యయింతురు దానరూపతన్. 450
- క. జననీజనకులఁ జేర్కొని, యొనరింతురు దానముల నొకహోయని శత్రులే
ల్లను వినుతింపఁగ నాఫల, మనఘా! చని వారిఁజేరునఁట చిత్రమిదా. 451
- క. ధనమార్జింపఁ దలంచిన, మనుజులలో మేటు లిన్నిమాద్రంబులఁ జూ
పిన వారి మోసమెటులగని, ఘనులట్లులే చేయుచుండుగద శ్రీరామా! 452
- తే. తండ్రి నన్మతదోష మ్మదితగులకుండఁ, జేయనడవులలోన పసింప నీవు
తరలి వచ్చితి విదినీకుఁధర్మమగునె, మృతున కన్మతదోష మ్మెటుమించి తగులు.
- క. మృతినొందినదేహిని నే, గతిఁ దండ్రియటంచు సంచఁగదగు రామా!
క్షీతిఁ దనువుపడినయంతనె, చ్యుతిఁ గాంచును బంధుతెయు నదొప్పునె మరలన్?
- చ. నిను యువరాజుఁ జేయుటకు శ్రనిశ్చయ మొప్పుగఁజేసఁగాదె; నీ
జనకుడు దానిమానిన నశసత్యభవంబగు దోష మబ్బదో
మును వరమిచ్చి మాన నఘముల్ గనుదేహి యటందు రిప్పు డి
చ్చినపలుకెల్లఁ బొల్లయినఁ శ్రజేరదు దోస మదంట యొప్పునే. 455
- క. ఏతనువున నెడిచేసిన, నాతనువె శుభాశుభంబు శ్రలగు ఫలముల నా
యాతలులఁ బొందఁదగు వే, జితను వవానినొందు శ్రనన రా దనఘా! 456
- తే. పాంచభౌతికదేహంబు శ్రపడినయంత, భూతపంచక మొయ్యనఁబోయి కలియుఁ
దమ్ముఁ గావునఁ గష్టసుఖమ్ము లెట్లు, పడయు నయ్యవి కర్తానుభవముకొఱకు?
- క. మరలంగ వానికూడికి, పరగున్ వేటొక్కరితి శ్రబంధుత్వం బె
క్కరణే వానికి బూర్వపు, పరున్ యోజింపవలదె శ్రవానికలయికన్. 458
- నీ. కర్మమనాదిగా శ్రగడియింపఁబడుచుండుఁ, బ్రాజ్ఞులమనుకొనువారిచేత
నాదియేలేకున్న శ్రనదియుండు టెట్టాకొ, దానికి లోఁబడఁరానిదెద్ది
లేకుండుదాని నిర్లిప్తులు దాటుదు, రందురుగాని యశయ్యదియు యుక్తి
సాధ్యమేకానిదా శ్రశాస్త్ర మొక్కటియె ప్రమాణమంచును బుద్ధిమంతులైల్ల
- తే. దానిమీఱఁగ రాదంచుడలఁతు రలసు, లెద్ది యుక్తి కసాధ్యమైయెసఁగు నద్ది
వదలవలయునుగాని విశ్వాసపాత్ర, ముగను గ్రహియింపరాదనితగునెటుంగ.

- క. సరసోక్తులఁ దెల్పుగ నె, వ్యరు శక్తులుగారొ యట్టివారలె శాస్త్రో
త్కరముల నమ్ముదు రయ్యవి; సరిగావని తోచియున్న శక్తపాలమఁజీ! 460
- క. ఇన్నింటిని యోజింపుము, మన్నింపుము యుక్తి కెద్దిమంచిదియో దా
నిన్నియతిమీఱఁ గైకొను, మున్నతి గాంచెదవు దాన శ నోశ్రీగామా! 461
- క. భగవంతుఁ డొసఁగు సర్వము, తగునట్టులు కర్తమునకుఁదగినట్టులె యం
చొగిఁ బల్కుచుండు కొందఱు, పగవారలె వారు వృద్ధిపథమున కరయన్.
- సీ. సర్వేశ్వరుఁడు కృపాసాగరుఁడువగు నా, భగవంతుఁ డెల్లరఁ శ బాలనంబు
చేయఁగాఁదగుఁగాని శ చేడ్వడఁ గొందఱ, సిరితులతూఁగుచుఁ శ బరమసుఖము
లనుభవింపఁగఁ గొందఱను జేయనేటికో, కర్తానుసారముగ నొనర్చు
నేని యాతని శ దేమియున్నది కరుణైక, ఫలమిందుఁ; గర్తమే శ ఫలదమేని
తే. యీశ్వరునితోడి పనియేమియెవరు చేసి, కొనినదానికి ఫలముగా శ ననుపమాన
శర్తమో దుర్భరంపుఁగవ్వనికరంబొ, కలుగు నేనస్వతంత్రుఁడొక్కఁడుగలుగునె.
- క. ఈవిషయంబుల తత్త్వము, భావించిన నొకటికొకటి శ బంధుత్వం జే
యేవరుస లేకయుండుం, గావునఁ జర్చింపవలనుగ దనిరి బుధుల్. 464
- ఆ. ఎవ్వరైన నిద్రి శ యెటులని ప్రశ్నింప, గా ననాదికర్తకమా నటంచు
నది యతీంద్రియజ్ఞ శ లై నట్టివారల, తెలుకపడునటంచునేమొ పలికి. 465
- ఆ. నోరు తెఱచి యార్చి గారవ మెడలంగఁ, బలికి పలికి సుంతతెలియకుండ
ముఖిపథానకర్తమునఁ దమకున్నట్టి, శక్తిజ్ఞాపుచుండు శ శతులు ధరణి. 466
- ఉ. వారలపల్కులెల్లను నిబద్ధిగ నుండునటంచు నెన్నుచు
ధీరహీతుల్ తరింతుమని శత్రుప్తిగ నట్టులె యాచరింతు; రో
శ్రీరఘురామ! ధర్మమయఁచిత్తుండ వీయివి నీవెఱుంగవె
ధారణిభారముం గొని ముందంబునఁ బ్రోవుము మానవావళిన్. 467
- క. పినతల్లిమాటలం గొని, వనముల సాధ్వీమతల్లి శ వనటం గుండం
గను దమ్ముండు శ్రమంపడ, జననియు నలదనఁగ నేల శ చరియింప విధు! 468
- క. సమయోచితముగ సూర్యత, మమరుక్ సత్యేతరముగ శ నస్మతముతగు స
త్యముగా దీని నెఱింగియె, ఓమ నేలుదు రవనిపతులు శ శౌర్యస్ఫూర్తిన్.
- చ. జనసముదాయధర్తములు శ శ్రీయధర్తము లొక్కరితగా
గనుగొనరావు వెఱుగ న శ కిస్పడుఁ గేవల సత్యయుక్తవ
ర్తనము నృపాలయోగ్య మనశండు; స్మృతుల్ వచియింప నిట్టులే
మనమున నూహఁచిన ఓహమాధవ! యట్టులె తోచెదం గడున్. 470
- సీ. తమగుట్టు శత్రుభూధవులకు సుంతయుఁ, దెలియంగరానియట్టులుగ నునుపఁ
దగుఁగదా నృపులకు శ దానివచించినఁ, గార్యముల్ చెడుచుండుఁ శ గదనమందుఁ

బ్రాహ్మినిసయై ధర్మవర్తన మగుఁగాదె,యదిపాప మనవచ్చునయ్య! యితరు
లకుఁబోలెఁ గావుననెకద రాధర్మంబు, లితరులకుం దగు నేట్టులంచుఁ
తే. దెలుపుచున్నాఁడ రాజేంద్ర! తెలియవొక్కొనీనితత్త్వమదెల్లనీవిధము జ్ఞాని
గమ్యమేగాని పామరకాండమునకుఁ, దెలియరానిదియే సుమ్ము న పలుకు లేల.

మ. చనుదెమ్మా రఘువర్య! రాజ్యరమ నీచక్కి మెలంగక మనం
బున వాంఛించెడు నామెకోరికను సంగపూర్ణంబు గావింప నీ
కొనులే యుక్తముగాదె; పారతతికోర్కుల్ మీఱ నీరాకనే
యనిశంబు గురుభాగ్యమంచుఁ దలపోయక వారిఁ గావంగదే. 472

క. నీమేలే తనమేలుగ, నీమంబునఁ గోరుపారసనికరంబు నికం
త్రేమభరంబునఁ గావక, భూమిశా! రాఁగదయ్య న పూర్వరమునకున్. 473

క. పురలక్ష్మి నీవియోగము, భరియింపంజాల కాత్రిభద్రలేడు దానిక
వరియించి కావఁగాఁదగు, సరగున దయచేయవయ్య న సర్వజ్ఞ! విభూ! 474

క. మనవియిది నాదుకార్యంబును ఫలియింపంగఁజేయుపూనికఁ గాదో?
మనుజేంద్ర! సర్వహితమును, ననుజాతహితంబుఁ గోరి న యని యెన్నఁదగున్.

క. శ్రుతులం బరిశీలించితి, స్మృతులక బలుసాన్లుత్రిప్పి న యెదిసారం బీ
క్షితిపులకు నంచు మది నెంచితి దానినె తెల్పినాఁడ న శ్రీరఘరామా! 476

ఉ. నావదియించుధర్మములనైజము బుద్ధిని జక్కనెంచి నీ
వేవిధి సంచరింపఁ బరమార్థము చేకురు నట్టిమార్గమే
నీవిపు డూను; మీసహజానిం గృహజ్ఞాదుము; బాలిశోక్తిసం
భావన చేయఁబూనకుము న భాస్కరగోత్రమహాభీచంద్రమా! 477

— శ్రీరాముడు జాబాలికి సత్తరంబిచ్చుట. —

చ. అని తను హెచ్చరింప వినియత్తులనుండి రుడగ్నికీల లా
క్ష్మినిముసమేని యంతరమునగానఁగ రానటు వెల్వడంగ న
మ్ముని నభిమానవంతునిగ న బుద్ధినెఱింగి యశాస్త్రయుక్తరీ
తిని వదియించి మానితకుఁ న దీరనియంతముఁ గూర్చె నక్కటా! 478

క. ఓమియించుటొప్పు దీవచ,నములకుఁ బాచితమునేత న న్యాయ్యంబని సుం
తమదిని దలంచి యిట్లనియె మునీ! చార్వాకునట్టులే పల్కి తటన్. 479

చ. ధరణిసురుండవయ్య నతఁదాంతుడవై తపమొప్పుజేసి యీ
శ్వరుకరుణం గనంగ బహుభంగులఁ గోరుచునుండియున్ నిరం
తరము శ్రుతిప్రయుక్తఫలదానచణామల కర్మజాల మా
దరణముమీఱఁ జేసియును న ధృవిదండపునయ్య నీగతిన్. 480

చ. శ్రుతులకు వేలుపువ్వుగను న రూఢములైతగు ధర్మశాస్త్రసం
తతులకు నాశనంబుగను న దడులకెల్లను విన్నయంతసం

తలగురుతాపదంబుగను శ నాకు మహా ర్థికరంబుగా వినన్

హితమును గాకయున్న యటు శ లిప్పగిదిన్ వచియింపఁ జెల్లునే? 481

ఆ. జ్ఞానహీను లై నశమానవులకు నీదు, పలుకు లెన్న దుష్టపథముఁ జూపఁ

జాలియున్న విద్విషన్నునీ! పలుకంగఁ, దగునె చెడదె దీనధర్మ మెల్ల! 482

క. తనకుం దోచినయట్టులె, మనుజుఁడు వ ర్తింప మేలు శ మానక కలుగున్
జననీజనకుల పల్కులు, విన నేటి కటంచు నీవు శ వివరించితివే. 483

క. లోకజ్ఞానము వీడిన, శ్రీకరములనగుచు శాస్త్రసిద్ధములునునై
ప్రాకటధర్మపథంబులు, నేకరణిం గనినను ఫలియింపవు మానీ! 484

సీ. అదియెట్టులన్న చో శ నజ్జలముందటఁ, దెలుపఁగాఁదగు ధర్మము లొకకొన్ని
మఱొకకొన్ని వచింపమానుట మేలగు, బుద్ధిభేదము గల్గుపొల్కి బలక
రాదనుట సుకారణము దానికినని, నరయంగవలదె నీవన్న యట్లు
సంచరించిన గురుశ్చార్మ్య భేదము పితృతనయవిభేదము శ దారభర్తృ

లే. భేద మడుగంటు; దాన లభింప దొక్క, లాభ మెవ్వారికైన నీలాతలమునఁ
బెద్దయని పిన్నయనియెడు శ భేద మొదన, దేని సాగదు లోక మింతేని మాని! 485

ఆ. తనకు నెట్లుతోచుఁ శ దా నట్లువర్తింప, మేలుగలుగునయ్య శ యేల యిట్లు
పలికినాడ వనుచుభావించుచున్నాడఁ, జెడదె లోక మట్టిచేతవలన. 486

క. వేదస్తోత్రశాస్త్రగణం, భేది హితంబంచు దెలుపు శ నిది యదె యనుచుం
దాఁ దెలిసికొనుటకే మది, నాదైవం బిచ్చె నంచు శ నరయందగదే! 487

క. కామాద్యుపహతమగుచున్, ధీమహిమము మాటుచుంటఁ శ దెలిసియు నదియే
మేమితలంపులఁ జనునో, యామాడ్కిన్ వ ర్తిలంగ శ నగు నంటిగదే. 488

క. సితవస్త్రము పీతంబుగ, నితరులకుం దోపకున్న శ దృగ్దోషమునం
గతిఁ దోచు నట్టినేత్ర, ద్వితయము గనునట్టి దెట్టితెఱగున నిజమా? 489

లే. కలరు ప్రత్యక్షవాదులు శ కాని వారు, ప్రత్యగాత్మ నెటుంగ నేరరు మునీంద్ర!
యాగమానుమానములు ప్రత్యక్షమల్లెతగినయపప త్రియనుసాల్పధర్మ మెటుంగ. 490

లే. అర్హములయినత్రోవశా శ ననిరి పెద్ద, లందు మూఁడవదే చాలునఖిలమునకు
ననుచుఁబ్రక్తి విదితగునయ్య! నీకు, ధర్మవిదులెందు నిద్దానిభదగు ననుదురె. 491

క. ఇలపై నాస్తికు లనువా,రలె ప్రత్యక్షమె ప్రమాణరాజి బ్రథమమై
చెలఁగెడు నయ్యది యొక్కఁడె, ఫలదంబని పల్కుచుండు శ బాలికు లగుటన్. 492

సీ. కర్మమప్రతిహతగతిఁ బర్వ లిడుచుండ, సర్వసాక్షిగ మహేశ్వరుఁడు వెలయఁ
బరవశుండయియెట్లునరుఁడు ప్రత్యక్ష ప్రమాణంబుకొలది డేమమును గాంచు 493

స్థిరబుద్ధి యివ్వధిఁ శ జేకూరుఁ గర్తోప, హతుఁడౌట నతనికె శ ట్లమరు సుఖము
శాస్త్రపద్ధతిమాని శ జనుఁ డదేశర్థము, నాచరించిన ఫలమబ్బు దనుట
తే. సత్యమేనుము; దీని నేసరణిఁ గాద,నంగ వచ్చును? బ్రహ్మరీనాథు లెల్ల
వినఁగఁ దోచినయట్లుగఁజను నె పలుకఁ, బాపభయమైననుండంగవల దె చెప్పుమ

మ. పరదేశంబున నొక్కనాఁడు తుభ త శ స్వాధింప నన్నంబ దె
వ్వరుసం జిక్కకయుండఁ బ్రాజ్ఞుని నదేవ్యాఁ డాఁకటా వేడ నా
దరణంబొప్పుగ రమ్మ నాయన! యిదే శ త క్రాన్త మీసుంతయే
దొరకెం గైకొను మంచుఁ బెట్టని మహాభూర్తుండనా నా కిటన్. 494

ఆ. అన్న మెట్లు దొరకు శ నప్పుడు పెట్టినఁ, గాదె యిప్పుడు కలుగుఁగా యని తన
యంత తా నె తోచు శ నదియె పూర్వజ్ఞాన, మొకరు చెప్పుకున్న సనుద్యమమున.

క. దానికి బ్రత్యక్షంబనఁ,గా నెగడు ప్రమాణిరీతిగా వ ర్తినిశ
గానంబడు మే లంటివి, మానీ! న్యాయ్యంబె యట్టిమాటలు పలుకన్. 496

సీ. నయనంబులకును గనఁబడనియాత త్వ, మీవాదమున నిల్వఁడెట్లు లరయఁ
గనుక నా స్థికవాద శ మనవలయుంగాదె, నొర్భయదైహికమను శ నట్టికర్త
మందుఁజేయంబడు శ నాదానములఫల, మందున్నదేహి కెట్లంటు ననుచుఁ
బ్రశ్న మొనర్చితి; శ బాలిశుల్ నమ్మంగ, జాబాలిమునివర్య! శ సాధుజనులు
తే. చింతనొందుదు రిద్దానిఁ శ జెప్పినంతఁ,గర్తఫలముల నెటు దేహిశాంతునొ యను
సందియం బెటు నీదగుఁస్వాంతమునకుఁ, గలిగెనో చింత నామదిగ నెలకొనియెడు.

చ. అలరెడుఁ దంతువొక్కటి యశహార్య మదా నెవనింగుటించి యీ
యిలవయి నెట్టికర్తముల శ నెవ్వరు చేసినఁ దత్ఫలంబుల
జెలఁగెడు దైవశక్తి గొని శ చేర్చును వారల; నట్టులౌట ము
ర్త్యులకును దైత్యవైరులకు శ నొప్పెడుఁజుట్టటికంబు దట్టమై 498

క. ఘనములు ధ్వనించినంత న,ననిఁ బొడము శిలీంధ్రము లనుబంధ మదెట్లో
కనుఁగొనఁగలవే! మానీ!, వినిపింపుమ తెలిసియున్న శ విందుం బ్రీతిన్. 499

చ. సరసిజమిత్రుఁ డ స్తమయశ్చైలము దాపున కేగినంతనే
సరసిజముల్ ముడుంగు వికళచత్వమునొందును గల్వ లివ్వధిఁ
వరుసఁగరాఁగఁ గారణము శ బ్రహ్మమునీ! తెలియంగనోపుదే
పురుషుల కెట్టులేఁ దెలియఁబోలనికారణ మొందుతక్కఁగన్. 500

క. ఆరీతిఁ గర్తఫలములు, నేరికిఁగనఁబడనిత్రోవ శ నేగి పొలయు నా
పూరుషు నటంచు నెన్నుము, భారణిదివిజేంద్ర! సత్వభం బిదె సుష్ణా 501

క. సామరులు గాఢభక్తి, నేమంబున నిష్టదైవశివయము గొల్వ
గామితములు ఫలియించుట, నీమదికిం దోడదొక్కొ! శ నిజముఁ దెలుపుమా.

తే. ఇట్టియుపదేశముల వారిని నెల్ల నా స్త్రీకులను జేయంగఁబూనికఁ గొంటి వీవు
శాస్త్ర వేత్తపునయు నీచందమానఁ, జెడదె లోకంబు మఱియు నేరజెప్పనేల?.

తే. వేదమార్గంబు మఱి శాస్త్రవిహితపథము, నీదుమార్గంబుచే నతిసీచములుగఁ
జేయఁబడియెను గావున శిష్టులెల్ల, దూఱకుండురె నిను మాని! శ తోచినట్లు.

ఉ. ఎన్నఁడుగాని శాస్త్రహిత శ మిద్దియటంచు వచించు టొప్పు; నే
మున్నది శాస్త్రమందు నెటు శ లూహలుసాగునో యట్లు లేగ వి
విద్యన్నుతమా నటంచు నెడ శ భావనచేయఁగరాదు మానవుం
డన్నఁ బ్రచంచలౌత్తకుఁడెఱయాటను మూఁడుఁడె కృత్యమెన్నఁగన్. 505

చ. పురుషుఁడు శాస్త్రవద్ధతులఁ శ బోల నెఱింగియె యందు నెంత తా
జరపుకొనంగ శ క్తుఁడగు శ స్వాంతమునం దది యూహచేతనే
యరసి యొనర్చుటొప్పు నిద్రయాను సమంచితమార్గమంచు భూ
సురమునివర్య! నీమదిని శ సూన్యతమంచును నిశ్చయింపుమా. 506

శా. ముం దెన్నఁడును బల్క నిట్టులని సంభూతప్రమోదంబు సొం
పొందంగా శవంబు చేయు మఘముల్ శ పోవుంజుమీ! హానిరా
ద్భృందంబుల్ ముదమందు నీశ్వరుఁడు హృద్వీధికి బ్రమోదించు దా
నం దప్పల్ మఱిచేయ నూల్కనెఁడుస్వాంతం బంతయున్ మాతెడున్. 507

చ. మునివర! యొక్కమాట వినఁబోలును నీకుఁ బరాత్పరుండు నా
వినుతిని గాంచునట్టిఁడగుశిశ్వవిభుండును శాస్త్రవద్ధవ
ర్తనమునఁ గాలముం గడపుఁ శ దాను స్వతంత్రుఁడ నంచుఁ దోచురీ
తిని జరియింప నూల్కనఁడు శ ధీమహిమంబున మించియుండియున్. 508

తే. తనప్రవృత్తినిఁ గాంచి యితరులుగూడ, శాస్త్రవిధుల నుల్లంఘింపఁజాలియుండు
రనుచుఁ గావున నీవంటివయతఁడ దెట్లు, లిచ్చకొలఁదినివ ర్తింపవచ్చుఁ జెపుమ.

క. మునులే శాస్త్రము మీఱిన, జనులెల్లను మీఱకుండఁజరియింతురె దా
నను లోకవృత్తిమెల్లను, గనదొక్కో మార్పుశుభముకల్గునె దానన్? 510

— శాశాలి శ్రీరామనితో విన్నవంబునీయుట. —

చ. అప్రియమాట శాస్త్రహిత శ మా విధమొప్పుగ నెచ్చరింపఁగా
విని మునివర్యుఁ డెంతయును శ విస్తయమొంది వినీతియొప్పుగా
ననఘ! మహాపరాధమున శ కాలయమైతిని జ్ఞానహీనుఁడం
చనఁదగు దూలు నొందుటకునర్హుఁడనైతిఁ గదే త్నమింపవే. 511

ఉ. శ్రీరఘవర్య! నిన్ను నభిషిక్తునిజేయఁగఁ గోరియే మునుల్
పౌరులు చింతనొంద మది శ బాటిలుదుఃఖము వెంపునన్ స్మృతి
స్ఫారవచస్తతఁ దెగడి శ ఎల్కితిఁగాని శ్రుతివ్రజోక్తగం
భీరతరాశయంబులను శ వీఱిడినై వలదంచు బల్కఁజూ! 512

అ. శిష్టులైనవారు ఓ చెప్పినచొప్పున, వర్తిలంగ గురుశుభంబు లొదవు
నంచు నెఱుంగుదును మహాప్రభూ! నీరాక, మదినిగోరి యిట్టి మాట లంటి.

మ. సతతంబు భవదంప్రపంకజములకా స్యాంతంబునకా నిల్చి నీ
యతులామోదము నొందఁగోరి తప మేనత్యంతభక్తికా ఫలా
యతసక్తికా విడనాడి సల్పుదు సదాహర్షంబు నీసేవయే
మతి న న్నెఱుగ నెంచఁబోకుము కృపకా మన్నింపు మో శ్రీపతీ! 514

నీ. చార్వాకమతము నీజనులకు బోధించు, నాదృతి గలవాఁడనంచుఁ దలఁచు
కుండంగఁ బ్రార్థింతు నోపరాత్మర! కృపా, శరధి! దాశరధి! నీచరణపంక
జములయాన నటంచు నీ శపథంబు చేయుదుఁ, ద్వత్పాలనమున యోధ్యాపురంబు
వలచియున్న దటంచుఁబలుకంగ నింతయే, సంకోచమునుమానిస్యాంతమందుఁ
లే. గలుగు హర్షంబు పెంపునకా బలికినాడ, సత్యధనుడవు సర్వవిశ్వప్రభుడవు
దేవదేవోత్తముడవు నీతీరుఁ దెలియ, శక్యమే యేరికైన నోసరసిజాక్ష! 515

మ. అని ప్రార్థించిన శ్రీరఘూద్వహుఁడు నెయ్యంతబార వీక్షించి య
మ్మనిదానాశయ మాత్మ నెంచి నగరంబుం జెర్చి తకా భూపుగా
నొనరింపం బనిపూని యట్టిదగునుద్యోగంబు గావించె నం
చనుమానం బొకయింతలే దనుచు భక్తాగ్రేసరుండం చొగిన్. 516

అ. నిశ్చయించి పలికె నీ నీయాశయం జేను, నాత్మ నెఱిగినాడ నీ నట్టులైనఁ
బామరులు వినంగఁకా బాటిలుఁ గీడంచుఁ, దెలిసికొనియె యిట్లు నీ పలుకవలసె.

ఉ. ఇంచుక విద్యనేర్చి తమ నీ కెల్ల శ్రుతిస్మృతులందుఁ బాండిత్య
మించిన యట్లు పల్కుచు నగమేయమతిప్రబలప్రశస్తినిం
గాంచినయట్లు ప్రేలుచు నికామయశంబును గాంచఁగోరున
వ్వంచకు లాడుమాటలను నీ బల్కితివే యని చింత నొందితిన్. 518

లే. నాస్తికుడ వంచుఁ బామరసరులు తెల్వొక, గనుదు రనునాశ నవ్విధిగా బలికితి;
నంతెకాని యెఱుంగనే నీ యార్య! నీదు, చిత్తవృత్తివిశేషంబుఁకా జెప్పనేల ?

మ. నినుగోపించితి నంచు నెంచకుము మానీ! నీమనీషకా మునీం
ద్రనికాయంబు వినంగ నిట్లుపలుకకా నీ రాదంచు వైధేయులే
యనుమానంబును మాని యాపథమునకా నీ హర్షంబునం బోవ నూ
ల్కానువా రంచుడలంచి కోపమును బలకుల్ దెల్ప నీరీతిగన్. 520

అ. పలికినాడ గాని నీ బ్రహ్మమానీ! నిన్ను, దెగడఁదలచికాదు నీ తెలియుమిద్ది
సత్యమనుచు; మున్ను నీ సత్యేతరముఁ జెప్ప, నింకఁ జెప్పఁబూన నీది నిజంబు.

ఉ. చెప్పినమాట తప్ప కటూచేయుట యాశ్రితరక్షణం బదే
ముప్పుపొసంగనున్న నొకపాళికఁ దా నడువంగఁబూను టా

క్కప్పుడు నాచరిత్రమునఁ గానఁబడందగునంచు నిశ్చితం
బెప్పుడో చేసినాడను ముసీంద్ర! యెటుంగుము నాయుదంతమున్. 522

చ. జనకునిచెంతఁ బల్కినది సత్యహితంబుగఁ జేయు టొక్కఁడే
మనమునఁగల్గు వాంఛితము మానివరేణ్య! య దంతకష్టమై
కనఁబడినం జొనర్తు నిది కా దిసుమంత యసత్య మిట్టులం
చును శపథంబు చేయుదును సూర్యశశాంకుల నాత్మ నెంచుచున్. 523

చ. పురుషుఁ డొనర్చుపాపగణముం గనుచుందురు సూర్యచంద్రు లా
దరమున ధర్మముఖ్యులును సదానినె కాంచుచునుందు రెవ్వరే
నరయఁగఁ జాలరంచుఁ దనయాత్మకుఁ దోచినయట్టులే యఘో
త్కరములఁ జేయువాఁడు చిరకాలము నారకమందు నుండెడున్. 524

చ. పలుకులు పెక్కులేల నగుఁబాటగునట్లు చరింపఁబూనఁ గా
నలఁ బదునాలుగేండ్లు సుజన ప్రయవృత్తిఁ జరించి ధూర్జలై
చెలఁగునురారివీరులను జెండి ముసీంద్రులు హర్షమంద మీ
రలుగకయుండ వచ్చెదను రాజ్యరమం గొనియేలుదుఁ మునీ! 525

క. అనిపలికెన జాబాలియు, మనమలరఁగ నింక నెట్టిమాటలు పలుకన్
జనదని తృప్తిగని శ్రీశుని గాంచుచు సూరకుండఁ జోద్యంపడుచున్. 526

— వసిష్ఠముని శ్రీరామునకు ధర్మోపదేశముచేయుట. —

ఉ. అంత వసిష్ఠమానిపతి సయామిధిలేశ్వరపుత్రి కావిభుక్
జంతయొకింతలేని మృదుఃచిత్తునిగాంచి వచించె నిట్లుభూ
కాంతశిరోమణి! దివిజకాంతమణిమకుటాగ్ర భాగసం
క్రాంతపదాంబుజాండ వయి రాజిలు దైవమవీపు కాపునన్. 527

క. నీకొక్కరుండు తెల్పెడు, ప్రాకటధర్మం బదెట్టిభంగి వెదకినన్
లేకున్నదైన నితటి, నీకడఁ దెలుపందలఁచితని గురుకృపాధ్య! 528

క. మునిపతి జాబాలికి నిచ్చినయుత్తరములను వినితిఁ జెందితిఁ బ్రమదం
బు నయిన నొక్కవిశేషంబునె తెల్పఁగ నిర్భయముగఁ బూనితి రామా! 529

క. కులగురువన్న సమాఖ్యం, గలిగించినవారు దేవకల్పలులు మీపూ
ర్వులు గానఁ గొన్ని వాక్యంబులఁ చెల్పక యూరకుండఁ జోలదుగాడే. 530

తే. కానినిపింతు నాచారకాండవినయ, ధర్మములఁ గొన్నిటిని సర్వధర్మవిదుడ
వయ్య నాయెడఁగల్గు దసమావిశేషముననె వినఁదగు శ్రీరఘుభూషవర్య!

— విపరీతాచారము. —

చ. పరమశివుండు నీకుఁ గలుగఁపట్టునుపాస్యఁడుఁగాఁగ నీవు శం
కరున కుపాస్యదేశతప్తఁగాఁ గనుపట్టుదు విద్ది సజ్జనో

తక్కురమున కట్లై యజ్ఞాలకుఁ శ్రద్ధయు మే లొనగూర్చునంచు మీ
రిరువురు నిర్ణయించుకొనియే యొనరింతురు దానిపద్ధతిన్.

532

క. పరమేశ్వరుఁడేకడ మీ, యిరువురుగాఁ బొడమె విశ్వోపాతమునకై భూ
వరతనయ! యొక్కతత్త్వమె, పరికింపఁగ నిర్వురుగఁ బ్రభవ మందెఱుమీ!

చ. తెలివియెలేని యట్టికుమరతిప్రజ మీవును శంకరుండు వే
ఱలఘుతర ప్రభావమున శ నారయ నీ వధికుండవంచు నే
ర్పలరఁగ నజ్ఞులందురు మహాత్ముఁడు శూలియె మిన్నయంచు ని
ట్లెరుచుఁ గొండ అజ్ఞులు నశహంకృతిఁ బల్కుచునుండు రాఘవా!

534

క. ఇరులైగలకుఁ జేరినయీ, దురహంకృతి దూషితు లగుభూర్తులు వీరే
ధరణిం గలపామరులను, వరుసఁగ నిరయాంధువునను శ్రద్ధ ద్రోతు రహా! 535

మ. నిను దూషించిన భాలలోచనుని దుశ్చిత్రిప్రదుండంచు నే
యనుమానంబును లేకతిట్టినను బ్రాశస్త్యత్రేమేలేక యిం
తనిచెప్పంగఁ దరంబుగాని యఘసంతానంబు ప్రాప్తించునం
చును బోధించు శ్రుతిస్మృతిప్రజము లోకక్షోణిభవాగ్రాత్యహా!

536

ఉ. నీవన విష్ణుమూర్తివి విశనింద్యచరిత్రులఁ ద్రుంప ధర్మమున్
బావనపద్ధతిన్ నడువఁ శ్రాజ్ఞులనెల్ల బహుకరింపఁగా
నీవసుధన్ జనించితి వహీనపరాక్రమ! దేవసంఘసం
భావితదివ్యక్షీర్తిశశిభాసమలంకృతి దిక్కదంబకా.

537

ఉ. ఐనను మానుషాకృతి మహాదృతిఁ దాలిచి యర్హకృత్యముల్
పూని యొనర్చునున్న నినుఁబోలు మహాత్ముల కీర్తి కాఽర్యసం
తానములంచుఁ దెల్పుట యనర్హమె యైనను దెల్పువాఁడనో
సూన్యతభాషణా! రిపువిశోషణ! సజ్జనబృందపోషణా!

538

చ. సరసిజనేత్ర! యెవ్విధిని శ సాధుఫలప్రదకర్తృజాల మీ
పురుతరభక్తి జేయుదువా శ యుర్విషయిన్ వసియించునెల్ల ర
క్కరణి నొనర్తు రట్లగుటఁ శ గర్తము లయ్యవి యుండుటొప్పు నీ
నరులకు శ్రద్ధగల్గఁగ నొనర్పడగుంగద నీకు నెప్పుడున్.

539

చ. కలవుగదా యనేకవిధకర్తము లందును భక్తిజేయ స
త్ఫలము లొసంగుచున్ దుడ కరపారసుఖంబును గల్గజేయ ని
మ్ములఁదగి కష్టమే యిడక శ పొల్పెడు శంకరపూజ యిత్తటిం
దెలిపెద దాన నెల్లరును శ దృష్టిని గాంతురు శ్రీరఘూద్వహా!

540

చ. ప్రతిమను బూజచేయు టది శ పామరలోకహితంబు; దానను
న్నతఫల మబ్బు; దట్లగుట శ నైజహితంబును గోరువారు త

త్వతిమల జోలి మానఁడగు శ రాఘవ! శంకరు లింగమూర్తిగాఁ
బ్రతిదిన మర్పరీతిగను శ భక్తిభరంబునఁ గొల్వ శ్రేయమా. 541

చ. తొలిదిన మేగి యేటిదరి శ ధూర్తపుథాకువిహీనవల్కికం
బులఁగని యందు రెండిటనో శ మూఁడిటనోఁ గలమంజుమృత్తిక
గలశజలంబుఁ జల్లి కొనఁగఁడగు శంకరు నెమ్మనంబునం
దలఁచుచు దానిఁగొంట యుచితంబని యాగమముల్ వచించెడున్. 542

మ. ఇది నీపూజకు నర్హ మంచెఱిగియే శ యీశాన! యీవల్కికం
బుదరిం జేరితి మృత్తు దీనిఁగొనితిక శ భూతేశ్వరత్వంబునం
బొదలం జాలిననీడు కార్యమునకుక శ బుట్టింపగా విఘ్నముల్
మది నేవారు తలంతు రీకృమితతిక శ మన్నించి కాపాడవే. 543

నీ. ఈమృత్తికంగొన శ నేభూతములకైన, హానిపుట్టిక యుండునట్లు చేయ
వలయు విశ్వేశ్వరా! శ భద్రదా! యనివేడి, మరలఁ బ్రోక్షించి నిర్మలజలముల
నింటికిం జనుదెంచి శ యింపైనచోట నా,మృత్తిక నునిచి తానెట్టకార్య
ములను దీరిచి వేగ శ భూతవిభుక మది, స్థరియించుచుక లేచి చక్కఁ గాల్వ
తే. కృత్యములఁదీర్చి ప్రాదినికేగి సలిల, ములకు నెదురుగ నాభియ్యమునుఁగునట్లు
నిలిచి సంకల్పపూర్వకనియతి స్నాన, మాచరింపంగఁడగు సమయమ్మునందె.

ఉ. నీరమునుండి ధూమమది శ నింగికిఁ బోవుచునుండు బాష్పమే
యారయఁ దెల్లవాలునపు శ డాసలిలంబులనుండియే జవం
బారఁగఁ బోవు నింగి కదె శ యాసమయంబు జలంబులాడఁగా
సారము దేహమందు జలసంగతిఁ గల్గు నటండ్రు కోవిదుల్ 545

తే. సకలరోగంబులం బాఁగజాలునపు, స్నానముంజేయ నయ్యది శ మానసమున
గల్గుచెంతలు పోవుట శ ఘనమే దాన; శ్రీరఘూద్వహ! సద్భక్తచిత్తకేహ!

శా. అంగప్రాతముగల్గునట్లు దివిజోఘారాధ్య భావించుచుక
సాంగంబై తగునట్టు లర్చనల భక్త్యావేశ మొప్పార శ్రీ
సంగత్కృతమకంతునిం దనుప నంపదద్భారలాభోత్కరం
బుం గాంచంగ ననర్హుఁ డెన్నివిధులక శ బూనిక విచారించినన్. 547

క. లింగాకృతి నారాధింపం గల్గుమహార్హములగుఁఫలములు మోక్షిం
బుం గల్గించు మఱియు నది, సంగతసత్వాభిరామ! శ శాత్రుభీమా! 548

నీ. వామలూరూపభవభవ్యమృత్తిక చేత, శివలింగ మొనరించి శ చెలఁగుభక్తి
సవిధి నారాధింప శ సకలసత్ఫలములు, లభియించుఁ గష్టంబులం దొలంగి
శర్మముగల్గును శ జంపనంబున లింగ, మొనరించి పూజింప శ వినుత యశము
దిక్కులవ్యాపింప శ దేజరిల్లు నతండు, గోమయంబునఁ గాలకూటకలిత

తే. గళుని నట్టులె పూజింపఁగలుగు శత్రు, సంహరణరూపశర్మము ధన్వంతరింగ
ముగనుశంకరునర్పింపఁసాగఁసుడనము, మెఱయుదేహంబులభియించుమిహిరతేజ!

క. గండమున గోరోచనముం దగులం జేసి లింగమును బూజింపఁ
సందేహమేల? సకలా,నందంబులు గల్గు దేవనాయకవినుతా! 550

తే. విమలవల్లీకమృత్తిక ధన్వంతరిచంద, నాంచితముగ నొనరించి ధన్వంతరిచంద
ముగ నొనర్చి యారాధింపఁగఁజితఫలములతమంతన పొందుఁబెక్కులిక నేల?

క. శివలింగపూజనంబున, వివిధములౌ ఫలము లబ్బువీశ్వేశ్వర! మా
నవులకు దేవతలకు నీ, శివలింగారాధనంబు ధన్వంతరిమునుమ్మా! 552

తే. ఊడకపూజ యటందు రీశంభుపూజ, కరతలంబున శంభులింగంబు నునిచి
భక్తిమీఱఁదిలాక్షతల్ బైల్వదళము, లొగిని గొనివచ్చి పూజింపఁదగునువిధిని.

సీ. సలిలాభిషేకంబు ధన్వంతరిగంధాద్యుప, చారముల్ శాస్త్రకరసరణి నడపి
తాత్కాలికవృత్తం ధన్వంతరిగంధాద్యుప, సాగించి ప్రార్థించిజలములందుఁ
దల్లింగవరము నుద్యాపనాపూర్వకముగ నున్నదగు నిష్ఠిరపూజయొక్క
గడియలో సాగించి ధన్వంతరి ప్రార్థించి, ధన్వంతరి నేనంచుఁ దలఁపవలయు

తే. నిట్లు లనుదినమును జేయఁ నెల్లకృతువు, లఖిలదానంబులును జేసినట్లెయగును
సకల పాపనికృంతన ధన్వంతరిగాఁగఁ, బల్కుదురు దీనిఁబరమపావనమతులిల.

చ. వనములకేగి యందు మనువత్సరముల్ నివసించునీవు దీ
నిని దృఢభక్తిఁ జేయుము వినిర్మలకీర్తియశంబు లబ్బు భీ
తినిగలిగించు దానవులు ధన్వంతరివత్సరపంక్తిఁ దూలి చ
య్యన జమునింటి కేగుదు రహార్యపరాక్రమ మొప్పుమితాడన్. 555

క. రామా! నీనామజపం, జేమఱక యొనర్చు నీశుఁ ధీవు సతము త
న్నామజపం బొనరింతువు, ధీమహిమముపొంగ సన్నుతంపఁగ దివిజుల్. 556

క. మీరిర్వు రిట్లుచేయుట, యారయ భేదంబు సుంతయైనన్ మీకుం
జేరఁదటంచుఁ దెలుపన్, సారజ్ఞులు దీనిఁ దెలియఁజాలుదు రనఘా! 557

శా. హిసస్సాంతులు దీనితత్త్వమిది యంశచేమాత్ర మూహింప కీ
శానుం దెక్కుడు చక్రకంఠ ననుచున్ ధన్వంతరితాపూర్వతన్
గానంజేయుచు బల్కుచుండు రది నిశ్చలం బంచోగిన్ బాలిశుల్
శ్రీనాథున్ నినుం దూలనాడుదురు ఓంవిద్మజ్జత్వ మెవం గడున్. 558

చ. హరుడు మురారికంఠుఁ గడునల్పుడు తత్త్వదేవకుండు ని
ర్జరగణమందు నొక్కడని ధన్వంతరి బల్కుడు రట్టవారి నా
దరణముమీఱఁ గొల్చి సుందరంబును గాంచఁగోరునల్పులా
వరుసనె శంకరుం దెగడఁ బాల్కుదుచుండుదు రోరఘాతమా! 559

- సీ. విను సగుణ బ్రహ్మమనఁగఁ గీర్తింఁగాంచు, సర్వాత్మ బ్రకృతివశతనుగనుటఁ
ద్రిగుణమయుం డగు శ్రీరామ! యాతని, దొరజోగుణమె బ్రహ్మయనఁ బుట్టె
దత్తత్త్వగుణమె దైవత్యద్వేషియననొప్పు, విష్ణువుగాఁ బుట్టివలెనె నతని
దగుతమోగుణమె మహాదేవుఁడుగఁ బుట్టె, సర్వకాలనములు శ సంహరణము
- ఆ. ననెడువనులు సాగ శ నందఱుఁ దత్పర, బ్రహ్మగుణమయులుగఁ శ బరఁగుచుందు
రెవరి కార్యమద్ది యెద్దియో దానినే, చక్క జేయుచుండు శ నిక్క మిద్ది. 560
- క. ఈమూఁడుకార్యములును, తేమమ్ము ప్రపంచమునకుఁ శ జేకుఱఁజేయం
గా మాయయె నిర్మించెను, మిఱ్ఱాపుర నిద్ది నిజము శ మిత్ర కులపతీ! 561
- ఆ. ఒకరికార్య మింక శ నొకరు చేయఁగఁబూన, రన్ని పనులు చేయ శ నంద ఱరయ
దతులగుదు రనుచుఁ శ దలపోయఁ దగుఁగాన, భేదమిందు నెల్లు శ వెదకవచ్చు.
- క. పాదచతుష్కవిభాసుర, మైదగు ధర్మంబు జగములందున్ నిల్పు
గాఁదలఁచి ప్రకృతి యధికృతు, లౌదమ్మున్ నిల్పెఁ జిత్తమం దారసియే. 562
- ఆ. మూఁడు కార్యము లివి శ పోడిమి సాగించు, చున్న యట్టి మిఱలొకటియెయని
తలఁపఁజనును గాని శ తారతమ్యముగల, వారిగాఁ దలంప శ వచ్చునెల్లు! 563
- సీ. ఈకార్యములయందు శ నెద్దియేలేకున్న, సాగుఁ బ్రపంచ మేవందమునను
దలచ నల్పంబె దుశ్త్రమ మెద్ది మధ్యమ, మెద్ది? యాయది నిశ్చయించుటెల్లు?
దానికి మేమంచుఁబూను వారెట్టిండు, కావలయును రఘువంశపతీండు!
తరమె యేరికి వీనితత్త్వ మ్మిదనుచుఁ దెల్పంగ మహామాయ శ ప్రబలశక్తి
- ఆ. నిర్ణయింప నోపు; శ నేర రొరులే దీని, తత్త్వమెఱుంగ సమతః శ దగుదు రీర
లనుచుఁ జెప్పవచ్చు శ నందుభేదముగనఁబడుట కల్లగాదె శ ప్రభువరేణ్య! 564
- క. మిశక్తి యిట్టిదనుచున్, దాశరథీ! చెప్ప సుంతదర మెల్లుం గా
దాశరుల నడఁచ బుట్టితి, కేశవ! నీచరిత సురులుకీర్తింతు రజా! 565
- చ. వనముల నుండువేళలను శ భద్ధుని లింగమయాంగుఁజేసి య
ర్చనలను దృష్టఁజేయు; మది శ చాలు మహాఽద లాప, సంగరం
బున జయమల్లె కూర్ప, యశఃముం బొలుపొందఁగఁజేర్ప, శౌర్యకీ
ర్తినిగలిగింప, రాక్షసులఁ శ దీర్చగ దాశరథీ! కృపానిధీ! 566
- ఆ. సాధుగుణవిశేష శ “సర్వతఃపాతుశంకర” యటన్న సూక్తి శ తమ వెలయుట
నీవెఱుంగవొక్కొ! శ నీకుఁ దెల్పుట పరి, హాసపాత్రముగద శ యనియెఱిఁగియు.
- చ. కులపతి నన్న గర్వమునఁ శ గోర్కి యెసంగుట నిద్ది యిట్టులొఁ
దెలియు మటంచుఁ దెల్పితి సుధీగణసన్నతిపాత్ర! నీవుశ్రీ
గళుని భజింప నెల్లరును శ గామహరున్ భజియింతు!; శంకరుం
డలయక నిన్ స్మరించుట జననాళికి భక్తిని నేర్పఁ గాదొకో. 567

చ. కరతలలింగపూజ స్తుతిశాండనుతంబని కీర్తిగాంచు; దు
ర్భరరిపుతూలపావకము శ వాంఛలనీయఁగఁ గల్పభూరుహం
బురుతరపాపపుంజముల శ నొక్కటభస్మము చేయఁజాలు; శ్రీ
కరము నగుఁ రఘూద్వపా! యిఁకఁ బనిపూనుము నిర్వహింపఁగన్. 570

చ. ఇతరుల మేలుగోరుకృతియే సఫలంబని పెద్దలందు రీ
క్షితిఁబయి ధర్మసంస్థితిని శ జేకుఁజేయఁగ నుద్భవించి తో
శతదళనేత్ర! సుంతయు నశసాధ్యపుఁగార్యము లేకయున్న న
జ్ఞతలికి భక్తియోగమున శ శ్రద్ధ పాసంగఁగఁజేయుమీ దయన్. 571

మ. నినులక్ష్యంబుగఁ జేసికొంచు మనుజుల్ శ నీవెట్లులింగార్చనం
బును భక్తిబొనరింతువో యటులు తాముం గూడఁ జేయంగ వాం
ఛను గాంతుదద! దానికేగద ధర్మ శ జన్మించు టోరామ! నీ
కును దెప్పందగు నట్టి దేదియును నాశకుంగల్గునే శ్రీవలీ! 572

చ. కరతలపూజకంఠఁ గనఁగా నెదియైనను శ్రేష్ఠమంచు నె
వ్వరు వచియింపఁజాలరు; ధ్రువంబిది; విగ్రహపూజనంబు శం
కరుఁ బరితృప్తుఁడేయ నెటుఁగాని రవంతయుఁ జాల దోమహీ
వరపరిపూజితాంఘ్రియుగ! శ వాస్తవమీయ దటం చెలుంగ వే! 573

సీ. నలువదిదినము లరంభకరిపుఁ బూజింప, వాంఛితార్థములు జరవమునఁబండు;
మాసత్రయింబు నుసమాధపు నర్చింప స్వర్గంబు కరతలసంగతమగు;
నాలుమాసములు మహాదేవు భజింప, గంధర్వలోకంబు శ గాంచగల్గు;
సంవత్సరంబు శ్రీశంకరుఁ గొలువంగ, సత్యలోకము నివాసముగఁ దనరు;
తే. మఱి ప్రదోమములందు శ్రీమండితగళు, భక్తినా రాధనముచేయఁబరమపదము
దొరకుఁజమ్ము మహాదేవు శ కరుణచేత, శంభులింగార్చనఫల మీసరణి వెలయు.

క. అమరుఁజతుర్విధపురుషార్థము లీశివలింగపూజఁ శ దప్పక జరపఁ
విమలాంతఃకరణా! నిత్యము దీనిం జేయవయ్య! శ యార్తులు మాయన్. 575

చ. మనుజుఁ దెవండు నోట నొకమాటయినఁ శివ! చంద్రశేఖరా!
యని ప్రియమార భక్తితగ శ నార్తిహరుండగు భూతనాథుని
ఘనకరుణామహింబునిధిఁ శ గామహర్మ్య స్మరియించినంత నా
తని కరుదే యభీష్టసముదాయము చేకులుటల్ మహాప్రభూ! 576

తే. తొలుతఁబంచాక్షరినిభక్తిశీలితుండగుచు, శక్తికొలదిజపించి శాస్త్రహితమొప్పు
నట్లు శివలింగమటచేతయందు నునుచు, కొని సమర్చింపనగు శక్తికొలది రామ!

చ. ఫలములఁగోరి యివ్విధి నశఖండతపఃఫలదానదక్షమై
పెలసెడు శైవపూజనము శ వింతఁగ జేయుదు రెల్లవారు; శ్రీ

కలితహృదంబుజాత! నృపకాండశిరోమణి! రామచంద్ర ని
స్తులఫల మీశ్వరార్పణము శ తోరపుభక్తి నొనర్చుచూనికన్. 578

క. హరినారాధిత్రు మునీశ్వరు లొకకొండలు సతంబు శ శాస్త్రవిహితమా
కరణి వారల శివుడే, గరుణం గాపాడు జ్ఞానకలితులజేయన్. 579

ఆ. విను ఫలాభిసంధివిరహితంబుగఁ జేయు, పూజ కిమియె సుఫలములగు ననుచుఁ
బల్కువాఁ డెవండు శ పరమేశుఁ డొక్కండె, చెప్పఁగల్గునేమొ శ చిత్ర మిద్ది.

తే. ఇట్టిఫలములు గావలె శ నిపుఁ డటంచు, దుష్టసంకల్పమును జేయశిష్టు లొప్పు
రద్దికామ్యం బటన్న యూహను ఫలాభి, సంధిహితమే శ్రేష్ఠమౌ సరణియెఱిగి.

ఉ. కావున నీదుచి త్తమునఁ శ గాంక్షయొకండును లేకయుండినన్
బావనమార్గ మిద్దియని శ పామరరాజ కెఱుంగఁజేయఁగా
నీవిపు డీప్రతంబు విధినిర్వలరీతి నొనర్చు బూనుమా
యావృషభధ్వజుండు నినునట్టులె భావన చేయుచుండుఁగా. 582

మ. నిను దూషించెడువారు భూతవిభునికా శ నిందించువారుకా దమం
తన పాపాంధువునందుఁ గూలుదురు సత్యంబిద్ది మీయిర్వరం
దును భేదంబు గడించుపాపమటు లిందొక గాని యందైన భీ
తిని గల్గించుదుఁడంతకష్టముల నంగీభూతులై కాంచుచున్. 583

క. ప్రతిదినుము మున్ను చేసిన, వితముం దలపోసికొనుచు శ వెతలఁగుడుతు రో
క్షితిపతిశేఖర! యీవిధి, హితమని బోధించినాడె శ నింతకఁ గడఁకన్. 584

— వసిష్ఠముని రామనకు ధర్మములం చెల్లుట. —

క. అని మఱియు నిట్లు తెలిపెకా, మనువంశవిభూషణా! సమస్త మెఱుంగు నీ
శుని నిన్ను నెఱిగియుండియు, వినిపింపఁ దలంతు ధర్మవిఠతుల నహహా! 585

చ. చను వదియెట్టిదో త్రిదశసన్నతుడౌ భగవంతు చెంత నే
ర్చినయటు తెల్పఁబూనుగతిఁ శ జేయుచునున్నది రామచంద్ర! నీ
వనగమనం బగమ్య మెదిహంఛితమో తెలియంగ నెట్టులొ
ముని నగుటకా వచింపఁగను శ బూనినవాడె నెఱింగినట్లుగా. 586

తే. దండకారణ్యవాసులై శ తపమొనర్చు, వాంఛలను బొల్పుమునులనువరుసఁబట్టి
కొనుచుఁ గతిసంపుశిక్షలనొనరుచు దను, జులను శిక్షింపఁ దగుదొలఁదొలుతరా

ఉ. దానపు లేగుదెంచి ననుఁ శ దాఁకిన నుక్కడఁగింపవచ్చు నా [మ.
మానుల నా ర్తిముంతురనుమాటకునై వధియింపవచ్చునే
మానవనాథ ధర్మముల శ మాటదలంపక యంచు నందువో
మానసమం దెఱుంగుము క్షమాఃపతి దిక్పరిపాలకాంశుడౌ. 588

చ. ధరణిఁగలట్టిదుష్టసముదాయముఁ జెండి విశిష్టశిష్టులకా
స్థిరసుఖయుక్తులై మనఁగఁ శ జేయుట భూపతి ధర్మ మంచు శ్రీ
ధర్మ—19

వర! స్తృతులెల్లఁ దెల్పెడినిఁ వనస్యమృగంబులఁ దీవ్రసాయణో
త్కరమునఁ జంపుటెల్లఁ దముఁ శ దార్మ్యనుటంగద నాఁ దరంజాణో. 589

ఉ. పాప మడంప ధర్మమును శ బాదుకొనందగునట్లు నిల్పఁగా
భూపరిపాలకుండు తగుఁపొలిక యత్నముచేయు టొప్పు నా
కేవరిపంథి లేడనుచు శ నెన్ని సుఖంబున నుండఁ గూడునే
శ్రీపతి! యట్లుగాన వనిఁగజేరి దురాత్ములఁ జంపుమీ త్వరన్. 590

క. నీరాక యెప్పుడో యని, సారెకుసారెకును గర్తృసంగతి దోఁచక
క్రూరాసురరూపంబులఁ జేరిరి సుర లావనంబు శ శ్రీరఘరామా!. 591

క. శాపవశంబున భీకర,రూపంబులఁ గానఁబడుచు శ రూపింపంగా
నేపగిదిఁ దరముగాని మ, హాపురుషులు నిన్నుఁజూచు శ నాదరణమునన్. 592

చ. నినుఁదలపోయుచున్ మదిని శ నిల్వక జ్ఞానము పోవుచుండఁగా
దనుజత కర్తృమోపనుల శ దారుణిరితి నొనర్చుచున్నవా
రనుపమతేజ! నీవు చని శ యాశరరూపుల దేవవర్చులం
గనుఁగొని శాపమోక్షము నీకామకృపక వడి నిమ్ము వారికిన్. 593

ఉ. వారల దుష్టకర్తృసమవాయమె శాపము నొందఁజేసె; నో
శ్రీరఘరామ! సాధుఫలసీద్ధిని గూర్పఁగ సాధుకర్తృమే
కోరికమీఱ నిన్నుఁ బురికొల్పుచునున్నది దానికోర్కీ నిం
పారఁగఁ దీర్పఁగాఁదగుదు శ వయ్యదియున్ భవదీయరూపమే. 594

ఉ. నీదగుశాసనంచె ధరఁజిం బొలుపారును గర్తృరూపతక
శ్రీదయితా! దదీయగతిఁ శ జెప్పఁగ నేర రి దిట్టిదంచు నెం
లే దపమొప్పుజేసి యశ శ మెంతయుఁ గాంచిన మాని వర్చులే
వాదములందుఁ గీర్తిగని శ వర్ధిలుపండితులే రవంతయున్. 595

ఉ. కానల నీవు వర్తిలుచుఁ శ గర్తృగతులే పరికించి వారికిక
దేన నను త్తమంపుగతి శ లేటపడుక వడి దానిఁగూర్చి నిక
ధ్యానముచేయుమానులకు శ దర్శన మిచ్చుచు సంగరంబులక
దానవవీరసంతతుల శ దర్పమడంగ నొనర్చుమా విభూ! 596

ఉ. రక్కసులందుఁ గొందలు పరాక్రమ మొప్పుఁగఁ జూపఁజాల కే
యొక్కపుడెంతో మోసమున శ నోరఘపుంగవ! నిన్ను గెల్వఁగాఁ
బెక్కురు యత్న మూనుదురు శ భీకరతావకశస్త్రరాజి త
మ్మక్కఱఁజేయు నంచెలుఁగ శ రున దవృత్తులుగాఁ జెలంగుటన్. 597

ఉ. వారలు చేయుయత్నములవంక జగంబున కప్పు హానిచే
కూరినయట్లు తోఁచినను శ ఓడికి నవ్వలఁజాల మేలు ఓ

జీరమణా! పాసంగు నని శ నిర్జరమానివదుల్ తలంతు ర
వ్వారికి మేలుకోరికడ శ వర్షము దీనిని దాల్చి తీవిలన్.

598

ఉ. భూరిపత్ర త్రిజాతియును శ భూరుహశాఖల సంచరించుచుక
సారభుజాబలంబున నెసంగుచు నిర్జరకార్య మన్న నె
వ్వారిని లెక్కనేయక యశ్వార్యగతిం బఱలెంచి సాహ్య మిం
పారంగజేయు కీశనివహంబును దోడగుజుమ్ము రాఘవా!.

599

చ. అతిబలవంతులయ్యు దురహంకృతిమైఁ జరియింతురేని దు
ర్వతులొగి నల్పజంతునికశరంబులచే బడువారలంచుస
న్నతులువచించు న్యాయము శ్రుమాస్థలిఁ దేటవడంగజేయఁగాఁ
బతగవలీముఖప్రతతి శ బాసటయై తగు నీకు రాఘవా!.

600

మ. బలవంతుండను నాకు నెవ్వ రిలసంపాతంబునం దుల్యలం
చెలమిం బొంగుచు దుర్మదాంధ్యముననే యెవ్వారి లెక్కింప కా
ర్తుల ముంపం దలపోయు నాకు మతి యింద్రుండైనఁ గీడొందఁగాఁ
గలఁడంచుం దెలుపంగ నల్పబలుసఖ్యం బబ్బు నీ కోవిభూ!.

601

సీ. నీదర్శనార్థమే శ నిలిచియుండెడు పరిపక్వజీవులనెల్లఁ శ బరమపదము
నొందఁగాఁ జేయుచు శ నుగ్రాహవంబున; శతమఖునైన నిర్జితుని జేయఁ
జాలినదుష్టరాక్షసబృందమును ముహూ, శర్తంబున విబుధసంఘంబు లలర
వధియించి యచ్చటిసేవనము నిష్కంటక,ముగ నుండఁజేయుచు శ మునిశతమఖు
తే. లొసగు కాన్కలఁ గైకొని శ యుగ్ర కాన,నాంతరంబున వసియించియఖలకష్ట
సుఖము లొక్కటియేయనుచుక సమయము,జరపుమోరామరాక్షససంఘభీమ!.

క. పరమేశ్వరు నెడఁబాయదు, పరమేశ్వరి యగ్ని వేడిభంగికా రఘుభూ
వరశేఖర! యొక్కొకతటి, విరహము వారలకుఁగల్గువిధము కనఁబడున్.

603

క. అది లోకదృష్టికే యని, సదమలచిత్తులు తలంతు; శ సామాన్యుల క
య్యది సత్యమంచుఁ దోచును, గద? యియ్యదె యజ్ఞ తతికః శ గలలోపమిలన్.

ఆ. నీప్రవృత్తియందు శ నీరజాక్ష! యది, కలుగుచుండు ననుచుఁ దలఁపఁడగును
దానఁ జింతనొంది శ మానవుల్ నీవిషయమునఁ జెప్పుకొందు శ రార్తు లగుచు.

క. నీరాకను లోపాము, ద్రావమణుఁడు మానివరుఁడు శ తత్పరమతియై
కోరుచునుండును దానిని, శ్రీరమణా! తీర్పవలయు శ సిద్ధిద మదియౌ.

606

క. తనదివ్యతహాఫలముగ, ననిశము పూజించుచున్న శ యతిదృఢచాపం
బును దివ్యేషుధియుగళంబును దశ్రావర్ధన గ్రహింపఁబోలు మహాత్మా!.

607

క. ఆకార్మకవర్యమే నీ, దౌకార్యము ఫలయుతముగ శ నత్కుగ్రంభౌ
నాకృతిఁ గనఁబడు ననిమొనఁ, గాకుత్స్థా! చేయఁజుమ్ము శ కిడుం జిత్రముగన్.

- మ. మునులున్ దేవతలున్ భవద్వైతము సమ్రాదంబునన్ సాగున
 క్లునుమానింపక తోడుసూపుటకు నశత్యంతత్వరం బూనుచుం
 గనుచున్నా రెపు డెప్పుడంచుఁ దగ నక్కలంబు రానున్న దో
 మనువంశాగ్రణి! దేవకార్యమిది యుష్వచ్ఛక్తిసాధ్యంబె యా. 609
- మ. నిను నేవించెడివార లల్పులయినన్ శ నీపాదసంసేవచే
 తనె యత్యద్భుతశక్తి మించి గురుభూతశ్రేణియం దెంతో కీ
 ర్తిని జెల్వారెడుదానినే మిగుల బంధింపంగ నేర్పెంతయుం
 గనుచున్ బొత్తురు వారిమూలమున నీక్కం బొప్ప నీగాథయున్. 610
- క. నీవవతరింతు వీధర, బావనరవివంశమందు శ భద్రములెల్ల
 దేవతలకీయ నంచని కోవిడులెల్లరు తలంతు శ గోపతివినుతా! 611
- క. వారలవాంఛలు పండగ, ఘోరాటపులన్ వసించి శ కుమతులు మునిహిం
 సారతులునైన దానవ,వీరుల బొలియింపు లోకవిరతి యలరంగన్. 612
- ఉ. ఇంక వచింప నేల జగదీశుండవై పురుషోత్తమాఖ్యతన్
 సంకటహర్తవై యఖిలసజ్జనరక్షకతం జెలంగుచున్
 బింకముమీఱి ధర్మమును శ వీడినవారి నడంచుచున్ బ్రమో
 దాంకముచే నెసంగు పరమాత్మ! హరి! కరుణాంబుధీవిభూ!. 613
- చ. అని పరమప్రమోదమున శ నాత్మను శ్రీరఘునాథు నెంచుచున్
 మునిపతి మోదబాష్పకణాపూర్ణితనేత్ర సరోజయుగ్మండై
 కనుఁగొన నద్భుతం బొడవతగాఁ దగులేజముతో వెలింగె; య
 మునిముఖపంకజం బపు డశపూర్వముగాఁ గనుపట్టె నెంతయున్. 614
- చ. వనముననుండు దేవతలు శ వైష్ణవతేజము రూపవంతమై
 కనఁబడునట్లు లొప్పురఘుశాంతుని గాంచి సురేంద్రకార్య మిం
 కను ఫలియించు నంచు నొడికంబున దమ్ముని సాగనంపి తాఁ
 జను గహనంబునన్ నిలువ శ త్వైపతి యీతఁ డటంచు నెంచుచున్. 615
- క. పరమామోదము నొందిరి, సురపతి యష్టానివరుని శ సురుచిరవచనో
 త్కరమును నుతియించుచు శ్రీ, వరును త్తర మాలకింప శ వాంఛలు తగంగన్. 616
- క. బరుల కగోచరులై యుండిరి రాముండు భక్తి శ్రద్ధ నేరుపు తగ నె
 ల్లరువిన భావము చక్కఁగ, స్ఫురియింపకయుండఁ బల్కె శ సురలు నుతింపన్. 617
- రాముండు వసిష్ఠనకు ప్రత్యుత్తరము చెప్పట. —
- చ. కులగురువర్య! నీదుపలుకుల్ పరమార్థమనోహరంబులై
 వెలసెడు వానిభావమును శ వీడిడినొట నెఱుంగ నేర్తునే

- తెలిసికొనంగఁ జాలుదురు యేవమునీంద్రులు మర్త్యనాశయం
బులఁ దగునాకుఁ దేటవడఁబోలునె యీయది మీరెటుంగరే? 618
- చ. జనకులయాశయం బెదియె యచక్కఁగ దానిని జేయనెంచి యీ
వనముల కేగుదెంచితిని యభివశుభంబులు మీమహాశివం
బున ఫలియింపఁగావలయుఁ యబోయెద నింక మహాటవీస్థలం
బున నివసింపదుష్టులను యబోర నడంచెద శక్తిపంపునన్. 619
- చ. భరతుఁడు పట్టుపట్టి తనపాలిటిరాజ్యము నాకు నిచ్చునా
దరముననున్నవాఁడు తనధర్మ మెటుంగఁడు మూర్ఖురీతిని
బృరమునఁ గూరుచుండి తనపంతము చెల్లిన మోక్షిలక్ష్మిచే
కురునని యెంచువాఁడతనికూరిమి నన్నుఁ గలంచివై చెడున్. 620
- మ. అదియే నా కిపుడున్నకిష్టముల నాద్యమై తగ్గ దాని నే
ర్పొదవఁ మాన్వఁగఁజేయు టెట్టులనియె యూహించుచున్నాఁడ నె
య్యదియో త్రోవ నెటుంగఁజేయుఁ డిపు డోయార్యా! యనంగా నిదే
యద నంచుం దలపోసి యాభరతుఁ డత్యార్థి నుడుల్ తొట్టెన్. 621

— భరతుఁ డదవులకు పత్తుననుట. —

- మ. పలికె రామన్యపాల! నిక్కమిది నాపల్కుల్ భవన్తానసం
బలరంజేయక చింతఁగూర్చునవియె యత్యంతభక్తి డద్దదం
ముల నేవించుచు నిన్నుఁగూడి తరుగఁ గోరంగనున్నాఁడఁ గా
నల నాయీమనవిఁ గ్రహించి రఘుభూనాథా! ననుం గావవే. 622
- మ మనపూర్వుల్ సచివాళి రాజ్యభరముఁ యమర్యాదగా నేలున
ట్లునుపంజాలి తపోవనంబులకు నెంతో పూన్మిమై బోవుటల్
వినమే నీపద నేవయె తపముగా యవీరునహాసాధం
జని సంవాదము చేయువాడను మునీశ్రేణుల్ ముదంబందఁగన్. 623
- ఉ. ఎండకు వానకోర్చి దనుశ్చేద్రులభీతిని గొల్పువారి ను
ద్దండపరాక్రమాధ్యులను యదారుణభూరిమృగాళిఁ గాంచుచుఁ
భండనభీమ! లక్ష్మణుఁడు యభార్యను దల్లినిబాసి త్వద్యుతిఁ
దండక కాననంబున ముదంబున నుండఁగ నేను నట్టులే. 624
- చ. వది నెను నిన్నుఁగొల్పుచు నభంగురశక్తిని దావకాజ్ఞను
న్దదులగురాక్షసాధముల యుండఁగఁజేయుచు మానిరక్షణం
బెద ననిశంబుఁగోరుచు ద్వంద్వైకతకార్యము లెల్లఁజేయుచుం
దెద ననుజన్తునట్లు నను యనికడనుండ ననుగ్రహింపవే. 625
- మ. కరుణానీరధి వీవు నిన్నుఁ గనుచుఁ గానకావసింపంగ నా
దరముం గాంచెడునామనం బొగి సుమిత్రాపుత్రుచందంబునఁ

బరమాత్ముని నుగొల్పుచుండెదను నీ ప్రాపున్న నింకొక్కడే
వరమిమ్మా యని కోరక జొమ్ము పదివేలవచ్చుంగదా దాననే.

626

సీ. ఏకాంతసేవకే యేర్పడియున్నవి, కాననంబు లటంచు నేను దలంచు
వాడ నో శ్రీరామ! నీ భక్తుని గా నన్ను, నంగీకరించి యీ ప్రార్థనావి
శేషము దయ మెయింపజేత్తగింపు మటన్న, భరతునాశయమును స్వాంతమందు
దలపోసి యాతని నైవంబును దలంచి, కరుణమైకొనక బల్కె నీ భరత! నీవు
తే. విద్య లెఱిగిన ప్రాడవుగవిమలభక్తి, సాంద్రుడవు కాన నామాటశాసనముగ
దలఁపదగు నింక వేటొకపలుకు బలుక, వలదు నాతోడుగా నని వలికె నిట్లు.

— రాముడు భరతున కుపాసకధర్మముల చెప్పట. —

చ. వనముల నన్నుఁగూడి మునివర్యులు మెచ్చు జరించుభాగ్యమీ
వాసరుప లేదటంచు మది నూహయెసంగెడుఁ గానక బత్తనం
బునకు జవంబునక సకలభూపతులం గొనిపొమ్ము; మంత్రులక
జనసులు నిన్నుఁగూడి పురస్కృతమముం గనవచ్చువా రిక్కన్.

628

ఉ. పౌరులు పల్లెలందుఁ దగుభవ్యమనీషులు నాదునాజ్ఞ ని
న్నే రఘురాముఁడంచు జపియించుచుఁ గొల్పెడువారు; నీవు నా
గౌరవరక్షణార్థ మటఁ గాపుర ముండుము; మానసంబునక
గోరినకాంక్ష లెల్లనొకకాంతకొఱంతయు లేక పండెడున్.

629

మ. ననునేవించుట యన్న నోభరత! కానక నిల్చి నాసంగతిం
గనుచుక మూలఫలాదికంబుల నదే కాలంబునం గోరినం
దనివాందంగ నొసంగుచుక గరుణ నొందం గోరుటల్ కాదు నె
మనమందుక సతతంబు నకగనుచు మస్తంత్రంబుఁ జింతించుతే.

630

మ. తలఁచక మంత్రజపంబు సిద్ధిదము మంత్రం బెంతో భక్తిక మదం
ముల సేవించిన నిత్తు మంచు గడుధూర్తుల్ పల్కువా; రట్టివా
క్కుల నమృందగ; దర్థలుబులయి కోర్కుల్ మీఱ రండంచు శి
ష్యుల నాసక్తిని బిల్చుచుండుదురు దాసుల్ వారె యర్థాభికిన్.

631

ఉ. వారలపాంతః బోక గురువర్యుల సాధుమనీషులక ముదం
బారంగ శిష్యవాంఛితము నీ లారసి తీర్పగఁజాలి ద్రవ్యముం
గోరికభక్తి బంపుగనఁగూడునొ యెజతనంబుచేత న
ట్లారసి చెయుచుక వెలయునట్టి మహాత్ముల నిష్కళంకులన్.

632

చ. వెదకి యభీష్టసిద్ధికియి నేడి తదు క్తపథంబునక ముదం
బొదవంగ మంత్రముం గొనుచు నీ నూనినశ్రద్ధ జపించుచుక వర
ప్రదమగునర్థ మిద్దియని నీ భావన చేయుచు మంత్ర దేవతా
సదమలకల్పితాకృతిని స్వాంతసరోరుహమందుఁ జేర్చుచున్.

633

చ. మనసు విచంచలంబయినమాడ్కి జెలంగంగ గాంచుచున్ జపిం
పనుజను; థ్యాననిష్ఠ కడుతబాటిల నాజప మంతరాయముం
గనినను సిద్ధికిం గొఱుతకల్గదు; థ్యానమే ముఖ్యమాట న
పునికి జపంబు సాధనము ఓ బాగుగ నౌ నని శాస్త్ర ముండుటన్. 634

మ. భరతా! మంత్రజపంబు మానినను భవవ్యంబైన థ్యానంబునం
బరతంత్రుం డగుభక్తుఁ డొక్కఁడె కనం ఓ బాత్తుండు మంత్రాక్షరో
త్కరముం బల్కుచుఁ జిత్త మెట్లోచనఁగాఁ ఓ గావించు నాయాజపం
బరయన్ స్వల్పఫలప్రదం బనుచు నీయాత్మం దలంపంజనున్. 635

ఉ. కావునఁ దీర్థయాత్రలును ఓ గల్పగణప్రతిపాదితార్చనల్
కావు మదాత్మత్వప్రికి నీకామనిమిత్తము లొక్కఁ థ్యానమే
పావన మంచు నమ్మ మిఁక ఓ భద్రము లబ్బంగ నన్నుఁ గొల్పుచున్
నీ వెటనున్న నచ్చటనె ఓ నేను వసించెదఁ ద్వత్ప్రియాన్ధమై. 636

ఉ. విగ్రహపూజచేయకుము ఓ వీటిఁడివై యది జ్ఞానవృద్ధికిన్
బ్రగ్రహబంధనంబువలె ఓ బాధకమై తగు దానిమాని నీ
పుగ్రమరీచిమండల గతోజ్జ్వలతేజము నాదుమూర్తిగా
నే గ్రహించి దానిగన ఓ నెంతయుఁ బూనుము కోర్కి పండెడున్. 637

చ. అడవులనున్న వాఁడు సమయంబును దీర్ఘగ నానహోదరుం
డుడుగనికష్టముల్ గుడుచుకండుఁ గటా! యని వెట్టివీంతలన్
బడలకుమా; యెనర్పదగుఃపద్ధతిఁ దెల్పితి; నన్నుఁగూర్చి యె
ప్పుడు నిటు లేనిచింతలను ఓ బూనకు; మీనుడి నుంచుకొ మ్మెదన్. 638

చ. పరమపవిత్రమై యలరుభంగిని స్వాంతము నుండఁ జేసి యో
భరత! ననుం దలంపు మతఃభక్తిని; తత్త్వమే త్వదంతికం
బు రహితపాపపంకమయిపొల్పుట నేను వసించువాడ; సో
దర! ననుఁగాంచవచ్చును సదా ప్రమదం బిగురొత్తుచుండఁగన్. 639

ఉ. కాననమందు నన్దనుచుఁ ఓ గమ్రగతిం జరియించుచుండ నా
మానస మెంచుచున్న దనుమానము నొందకు మంచు వేఁడెదో
మానుము తత్ప్రియత్న మదిమంచిదిగా దిపు డన్న! దూరమం
దే నివసించు నిన్దసి ఓ యేనువసంపఁగ నాత్మఁ గోరుదున్. 640

ఉ. ఎల్లెడనుండునన్ను నెపు ఓ డెవ్వఁ డెచ్చటఁ గోరినన్ మనం
బుల్లసిలంగఁ గన్పడుదు ఓ నొక్కెడ నాకుఁ బ్రమోద మొక్కచో
నల్లది లేకయుండు ననుటారయ బాల్యము; దానిమాని నీ
వెల్లెడనుండు నన్నుఁ గను ఓ మేర్పడ సర్వభంబు లొప్పెడున్. 641

మ. ఎదియే గన్పడునది నే ననుచు, నేనే సర్వమందుండు నం
చెదియ్య మద్విరహంబు గాంచునది యెందే నుండ దంచుక సుఖ
ప్రదమై యొప్పెడు నిట్టిజ్ఞానము సగర్భాభ్య! చక్కగా గల్గి నీ
చెదియుం బల్కక సమృతించి చనుమా ఓ యీనేవకుల్ గొల్వంగన్. 642

మ. మునివృత్తిం బదునాలుగేండ్లు సమయంబుక దీర్ప నేనున్నరీ
తిని నీవుండఁ దలంతు వంచెఱుగుదుం ఓ దృష్టి గనం జాలితిక
వినుతంబైనభవద్వ్రతంబునకు ని ఓ స్వీక్షించుచుండుక సదా
యనుజా! పొమ్మిక నొక్కమాటయును నీవాడంగ రా దిచ్చటన్. 643

క. నావొ పాదుకలం గొని, నీవేగి ధరాభరంబు ఓ నిల్పుచు జనులం
బావనమతిఁ గాపాడుచు, నావిధ మెఱింగింపు వీనియంతికమందున్. 644

క. అనుదిన మీవిధముననే, యొనరింపుము దాన నీకు ఓ నురుగుభవులు గ
ల్గును నాదు కృపకుఁ బాత్రుఁడ, వనఘాత్రుఁడవు నయి పొల్తు ఓ వనుజా! ధరలో.

క. సతతము నీవలె వర్తిం,చుతమిం గనువార లవనిసురమానులు నీ
వతులజ్ఞానాంబుధివై, హితుఁడ వగుచునుండు నిర్జరేంద్రాదులకున్. 646

చ. వర మెదియైనఁగోరుకొనసవాంఛ యెసంగునయేని తెల్పు సో
దర! ననుఁగూడియుండు టదితప్ప మతెయ్యది యైన నిత్తు నా
దగమున నిన్నుఁగూడి పురతలజమందు వసించుఁ జమ్ము వ
త్సరములు నాలుగుం బదియు ఓ దాఁటినయంతన పూన్కిఁచీరంగన్. 647

తే. ఒక్కక్షణమైన నాలస్య ఓ మొదవకుండ, నీకడం జేసువాడ నానియమమిద్ది
తప్పదని నమ్ముమా యనిత తనయుభంగి, గొఁగిటంజేర్చి పల్కునక్కాలమందు.

క. సురదుండుభినాదంబులు, పరంగె వోమంబునందు ఓ భవ్యసురతరూ
త్కరపుష్పవృష్టి నెల్లెడఁ, గురిసెఁ 'దధాస్త'నెడు దేవకోటులపలుకుల్. 649

క. వినఁబడియెను; వనదేవత, లనూనహర్షంబు పొంగునట్టులు శ్రీరా
మునిగుణముల భరతుని దొ, వినయంబు నుతించి రిద్ది ఓ విస్తయ మనుచున్.

శా. ఆవంతల్గని యందునుండుమునివర్యప్రీమ మారా! యిదే
దేవవ్రాతము సమృతించినటులే ఓ తెల్వెక సుచిహ్నంబులే
యీవార్తల్వని విశ్వసింపనిది యున్నే భూతమేదేనియం
చావిశ్వాత్తుని వృత్తముం గనుచు హాస్వాంభోధి మగ్నాత్తునై. 651

చ. జరుగునె యింక నేమనుచు ఓ జ్ఞానదృగున్న తులయ్య నమ్మునీ
శ్వరు లలసోదరద్వయముఁ ఓ బాయకయుండిరి: రాముఁడంత సో
దర! యిదే పాదుకద్వయము ఓ దానిఁయిక్ ఊతిభార ముంచి నీ
వరయుచు నెల్ల కార్యముల ఓ న్యాయ్యవధంబున సంచరించుచున్. 652

- ఉ. పాదుకలందు రాజ్యగురుభారము మోపి దినాంతమందు నే
దేది యొనర్పగాఁబడెనో యెల్లి యొనర్పఁగనుండు నెద్దియో
కాదన కవ్వియెల్ల నొడివకంబున విన్నప మీపు చేయుచున్
నాదగునాజ్ఞ మస్తకమునన్ ధరియించి జనాధి బ్రోవుమా. 653
- చ. ఒకనికి హానిగల్గునెడ శ నొప్పునో నేమము తక్కువారికిన్
బ్రకటగుణాఢ్య! హానియది శ వాయఁగఁ జేయఁగఁ బూన కుండుమా
సకలమనుష్యశర్మమునె శ త్వాపతి కోరఁగ నర్హఁడౌట నో
పిక నదిగూర్చ యత్నమును శ బీరముపొంగ నొనర్చు తమ్ముఁడా! 654
- ఉ. వెక్కురు సజ్జనోత్తములు శ ప్రీతి వహింతురు దేనిగోర; నీ
వక్కుట మీఱ నట్టిపని శ నప్పుడె చేయుము; రాజధర్మ మీ
ట్లక్కటికంబుమీఱఁ దెలియంగను జేయును; దానిమీఱ నీ
కొక్కఁడు తోడ్పడఁ దలఁఁగ శ డుర్వి నటం చెద నిశ్చయింపుమా. 655
- చ. జనహితకార్యతత్పరుఁడు శ సాధుమనీషుఁడు సూచక ప్రజం
బును దనచెంతఁజేర్పఁగను శ బూనఁడు సూన్యతవాక్యసమ్మదం
డని నిను విశ్వసించి జనులదృఢతఁ గొల్వఁగ రాజ్యపాలనం
బున నిరతుండవై మనుము శ పొ మ్మిక ధర్మము నాశ్రయింపుమా. 656
- చ. అదె ననుఁ జూపుచుండు మరయోదగ దానినె యాశ్రయింప స
మృదమె నిరంతరంబుఁ గనుమాడ్కి నొనర్చును; మత్స్వరూప మ
య్యదియె యటంచు నమ్ముదు రహార్యతపోధను లద్ది తృప్తిచే
బొదలిన నెల్ల దేవతలు శ పొల్తురు తృప్తులనై సహాదరా! 657
- చ. ఊతిపయి నెంతకాలము ప్రసీధికిఁ గారణమైనధర్మ ము
న్నతమతి నాశ్రయించు నరనాథుఁడు వర్ధిలు నంతదాక రా
ట్టుత! యిదివిశ్వసించి మదిఁజొన్పి నిరంతరభక్తి దానినీ
హితముఁ బ్రజాహితంబుఁగన శ నెంతయుఁబూనిక నాశ్రయింపుమా. 658
- మ. పరదైవంబుని దాని నెన్నుటయె భూపాలుండు ధర్మంబు ని
ర్భరభక్తి భజించుటం చొగఁ దలంపన్ నీకు నొప్పుంజుమీ
భరతా! యివ్వె మదీయపాదుకలు నీసన్వాంతమ్మనం దోచుభూ
భరమున్ నీనిపయిం దగన్ నిలుపుచుం శ బాలింపుమా రాజ్యమున్. 659
- చ. మనమునఁ దోచుశంక లఘుమాత్రము నిల్వఁగనీకఁ దోలుఁ జ
య్యన నివి విన్నవింపఁగ నె; శ యట్లగుటన్ భవదీయభీతి నిం
క నిలువఁ జాలదంచుఁ గడఁకం దలపోయదు ధీరతన్ మదిం
జొనిపి పురంబుఁ జేరు మనిఁచొక్కపుశ్రీతి శిరంబు మూర్ఖానన్. 660

ఉ. అందలిమానులెల్ల నితః శ్రీ డాత్మకళం జొనిపెం దదాత్మయం
దుం దగు సందియంబు లింకఁదోపకయుండఁగఁ జేయనంచు నా
నందమునొంది; రంత రఘునాథునితమ్ముఁడు రాములేజముం
జొంది మఱిత వెల్లె సురభాగము లచ్చెరువంది చూడఁగన్. 661

చ. గురు వ్రపదేశ కాలమునకుం దగునట్టులు దేవతాపదాం
బురుహాయగంబు నాత్మఁ దలఁపోయుచుఁ దద్గతివ్యలేజ మా
దరమున శిష్యమ స్తకగతంబగు బ్రహ్మబింబునందు ని
ర్భరగతిఁ జొన్ను హస్తమును శ భద్రము లబ్బు నటంచు నెంచుచున్. 662

తే. హస్తమ స్తకసంయోగమన్న న్యాయ, మదియెయంచు నెఱుంగనొనఁతరాముఁ
డూరకుండంగ భరతుఁడుదోయ్యగమలర, రామచంద్రు నియాజ్ఞ శీర్షమునఁదాల్చి.

చ. మును తనకున్న భావముల శ పొంతకుఁబోవక రామచంద్రుఁ
దన్వజయుఁడైకసం స్మృతిని శ బ్రాయక చేయుచుఁ బాదుకాద్యయం
బును దలపైని బెట్టుకొని శ పొంగుచు నాడుచు సాంద్రమోదముం
గనుచు వసిష్ఠముఖ్యముని శ కాంతులఁ జూచి వచించె నివిధిన్. 664

క. నేనొకటి తలఁప దైవము, పూనిక నింకొకటి తలఁచె శ బుధవరులారా!
కాన మదీయాగ్రభవుం, డానతి యిచ్చినతెఱంగె శ యగు శరణ మీలన్. 665

— భరతుఁడుపురికరుగ నొప్పుకొనుట. —

ఉ. పాదుకలందు రాజ్యగురుభారము నిల్పి తదీయసన్నిధిఁ
నాదగుకార్యజాతము దినంబుతుదిఁ వినుపించుచున్ దలం
పేదియులేక సర్వమున శ కీర్తరు రామునె నమ్ముచున్ నయం
బూది చరించువాడ ముని శ కుండువిధంబున వృత్తి యొప్పుగన్. 666

చ. ఇదియిటు లంచు నాజ్ఞ నిడియెం గద రాముఁడు నాకు; దాని నిం
పాదవఁగ శీర్ష మందు నిడి యున్నతనంపద లొందునంచు నా
యెడఁ దలపోసి వ ర్తిలుదు శ నిత నిజంబు; మఱొక్కమాటఁ జె
ప్పెద రఘువంశనాయకుఁడు శ శ్రీతి ననుం గని వల్కినట్టులే. 667

సీ. పదునాల్గువర్షముల్ శ పరమకష్టంబున, సాగింతు నవలివర్షంబునందుఁ
దొలిదినంబున నాకుఁ శ దోపక శ్రీరాముఁ, డెందేవసించిన శ నేను రెండు
యామముల్ వేచి హాతాశనుఁ బ్రణయించి, యందుమదీయాంగ శ మర్పణంబు
చేసి ధన్యుండనై శ శ్రీరాము నెంచుచు, జనియెద నింద్రునిసదనమునకు;

ఆ. నిది ప్రతిజ్ఞ గాఁగ శ నిందఱు నమ్మఁ డీ, మాటఁ దప్పననుచు శ మరల రాము
పదసరోరుహములపయి వ్రాలి యుండంగ, భరతుఁజూచి కరుణ శ పర్యచుండ.

క. శ్రీరాముం డిట్లనియెన్, గోరితివో యెట్లు నీవు శ కొదువపడనియ
ట్లే రమణ వ ర్తిలుదునం, చీరాజులు మంత్రిముఖ్య శ లిందఱు వినఁగన్. 669

క. ప్రతి న యొనర్తుక భరతా! మతి నించుకయైన శంక శమలయంగనీ కా
దృతిఁ బూని యుండు మెప్పటి, వితమునఁ బరిపాలనంబు వెలయఁ జరపుమా.

ఉ. ఇంచుకయైనఁ గీడు జను శ లెప్పుడు పొందకయుండునట్లు గా
వించుచుఁ బాలనంబు రిపువీరులఁ జెందుచు దీనులం గృహం
గాంచుచుఁ దోడుసూపఁ దగు శ కాలమువచ్చునో యెప్పుడంచు భా
వించుచు నాదురాకకయి శ వేచియె యుండు ప్రియానుజన్మఁడా!.

671

చ. పదియి నాలు గబ్బములు శ బాహుబలంబున దండకాటవిక
బదిలముగా వసించి సురవైరుల మానిజనాపకారులక
గదనమునక వధించి సురకాంతునకుం బ్రమదంబుఁ గూర్చిన
చ్చెద ట్టణమాత్ర మే నచటశేయను వృధము ను క్తదిష్టమున్.

672

చ. నినుఁ గనకుండఁ జాలుదునె శ నేరొకమూర్తముమాత్ర మైన నో
యనుజ! వచించినట్లు సమయంబును దీర్చుట సమ్యతంచె నీ
కునగు నటంచు నమైదఁ; దశగుం బ్రకృతుల్ నినుఁగూడిరాఁగఁ బ
త్తనమున కింక జెప్పఁదగుఁధర్మము లెవ్వియులే వను క్తముల్.

673

క. అనిపలికి ముత్రులం ద,క్కినరాజులఁ గాంచి పృథులక్ష్మిం గనఁజా
లిన నాతమ్ముడు భరతుం, డనూనధర్మంబుమీఱి శ నవనిం బ్రోచున్.

674

క. నారాక పంచదశ వర్షారంభమునందె యశాంగదా యందాకక
మీ రితనియాజ్ఞ చొప్పున, గారవ మిసుమంత కొఱతె శ గాంచక యుండన్.

క. మెలఁగంగ వలయు; నాపయి, గలకూరిమి లేటపడెడుఁ శ గా యద్ధానక
గలిసికొనువాడ మిమ్ము మృగ సాక్షేతం బనునగరమునం దెలమిన్.

676

చ. అని స్థితభాషణంబుల మహాదృతిఁ జూపుచు నంతలో విరా
ధునకును శాపమోక్షమును శ దోరపుశక్తి ననుగ్రహించున
ప్పని మదిదోష నిట్లనియె శ బ్రహ్మమునీంద్రులఁగూడి మంత్రులుక
జనపదవాసులెల్లరు నెసంగెడువేడుక రాఁగఁ దమ్ముఁడా!.

677

చ. అరుగుము పూర్వరం బనెడుభ్యాసనిగన్న యయోధ్య కింక స
త్వరముగ నిందునుండుటయు శ ధర్మముగాదు బహుశాపకారముల్
ధరణి కొనర్పఁగాఁదగును శ దైవమురీతగ దాని నెంచుటే
పరమశుభంబు లొండఁదగుపథతె యంచుఁ దలంపుమా మదిన్.

678

క. అని తొందఱింప భరతుం, డనుమానములెల్లఁ బాయ శ నప్పాదుకలం
గనుఁగొని వలగొని శీర్షంబున భక్తిం బెట్టుకొనియె శ మును లా ననగన్.

ఆ. కుసుమవృష్టి గురిసె శ వెన దుందుబిధ్వను, లంబరమునఁ బరఁగెన నట్టిశుభని
మి త్తములకుఁ బొంగిమహిరాన్యవాయుండు, భరతుఁడన్న సెలపుఁబడసియంత.

- క. నీవన్నయట్లు నాదగు, భావంబున నుండవలయుఁ శ బరమాదృతిమై
రావలయు మాటతప్పక, వేవిధముల నిట్లె నేను శ వేడుదు నన్నున్. 681
- చ. హుతవహుఁ బ్రజ్వరిల్లునటు శ లుద్యమమొప్పుగఁజేసి నీదుప
చ్చతదళయుక్త మాత్మ నె యెసంగఁగఁ జూచుచు నశ్రమధ్యమం
బు తపనుసంయుతిం గనఁగఁ బూనిక నాతను విత్తు నగ్ని కా
హుతిగనుఁ దప్ప నీయది స్వప్నోత్తమ! శ్రీరఘురామ! నమ్ముమా. 682
- చ. అని తెగనాడి పాదుకల శ నాదృతిమైఁ దలఁదాల్చిపోవఁ బూ
ను ననుజాఁ గొఁగిలించుకొని శ నూత్నముదంబునఁ బొంగివచ్చు న
శ్రునిచయ మెట్లా యాపుకొని శ చోద్యమునొంది మునుల్ గనంగ ని
ట్లనియె వడంకుచున్న గళశమట్టె ప్రయత్నము తెల్పుచుండఁగన్. 683
- మ. భరతా! నే నిలమిఁదఁ బ్రాణయుతి నిర్లభ్య బ్రజ్వలదృష్టి నిం
జూరఁగానిత్తునె మాటఁ దప్పఁ దెపుడఁగెచుక నమ్ముమా నన్ను; భా
స్కరశీతాంశుగతుల్ రవంత నియతిం శ గాదంచు మార్పొందఁగాఁ
దరమా నాదగుమాట మార్పు గన దీర్ఘాత్రిక గులోద్ధారకా!. 684
- మ. అని దీవించి దయారసం బుబుక నాశ్రయ! పా మ్మిఁకన్ నాదు నా
జ్ఞను బాలింపుము ధర్మమార్గమున రాజ్యంబంచుఁ బల్కాటు చ
ప్పి నితాంతవృథ సాగనంప జననుల్ శ ప్రేమాశ్రుపూర్ణాక్షులం
దనుఁజూడక గయమోడ్చి లోని కిరిగెన్ శ ధర్మంబుఁ జింతించుచున్. 685
- డి. రాముఁడు పర్వశాలను జూరక భరతుండు ప్రయాణభేరికా
స్తోమమహారవంబు గురుతోయధులం బ్రతిశిబ్ద మిచ్చుచుక
వేమటు ఘూర్ణిలంగఁ గడువంతగఁ జేయఁగ మంత్రిపుంగవుల్
భూమిధవుల్ మహర్షి గణముల్ తనవెన్న నె ఁ జనెం ద్వరన్. 686
- క. శ్రీరాముని యాశ్రమ మది, దూరముగా నున్నయట్లు శ తోచినదనుక
ఘోరారణ్యపథంబునఁ, దా రాముని పాదుకలును శ దలపై నుండన్. 687
- తే. కాలినడక నె పోయె భూశాంతునతని, వెనుకొనుచుఁ బోయి రెల్లరుగవిస్తయంబు
పాదల నవ్వల రథ మెక్కిపోయె భరతుఁ, డెల్లరును వాహనంబుల నెక్కిచనిరి.
- సీ. కొలఁదిదినంబుల శ కలయ యోధ్యాపురి, జేరి యెల్లర నండుఁ శ జేర్చి మంత్రు
లందుండి భూపాలనాదికార్యంబుల, నప్రమత్తతపాగునట్లు చేయఁ
బంచి యప్పురికిని శ బరిసంబుననున్న, యట్టినందిగ్రామమందుఁ దాను
నివసించి రఘురాము శ నెఱి నెదలో నిల్చి, తత్పాదుకలపైన శ ధరణిభార
- తే. మునిచి తత్సేవచేయుచు శ దినము తుదిని
సకలవిషయంబులను వానిసన్నిధాన

మందుఁ దెల్పుచు మునివృత్తి శ యలరసుండె
రామకావ్యాభిరతుఁడు భరతుఁడు హితుఁడు.

689

చ. తనదని దేనినే దలఁచు శ దాఁ దలపోయక సర్వమున్ దయా
వననిధియైన రామజనశల్లభమాళిదె యంచు నెంచుచున్
దనమదిఁ దత్పదాంబురుహశతల్లజసంగతి నొప్పునుండె రా
మునిదగురాక నెన్నుచుచుభూతహితంబుల నెట్లు కోరుచున్.

690

ఆ. చిత్రకూటమందుఁ శ జిన్నియాశ్రమమున, నధిపసించియున్న శ యఖిలగురుఁడు
రామచంద్రుఁ డాభరతుఁ డట్లు పోయిన, పిదప నెలమినుండెఁ బ్రియనుగూడి.

ఉ. జానకి చిత్రపద్మమున శ శాపవిముక్తికి వేచియుండు నా
దానవునిన్ విరాధుని నితాంతము గుండెడువాని నెంచి స
న్మానులఁ బ్రోత్సహించె నృపమండను శ్రీరఘురామునిన్ సదా
మానససీమ నిల్పి బహుమానముమీఱఁగఁ గాంచుచుండియున్.

692

ఉ. దైవి తలంపు త మ్మొగి విశతాకుపడన్ వడిఁజేయ భక్తియు
గ్భావము తాటుమాటగుడు శ వర్తము మాఱఁగ రామునంక నే
వేదిధులన్ మహాపదలు శ వేమటు కల్గుట సంభవించె నం
చావలచిత్రముల్ గలిగి శ యెంతయుఁ బ్రాజ్ఞత యంతరింపఁగన్.

693

క. సీతాపతిఁ గాంచినతఱి, బ్రీతివిహీనంపుదృష్టి శ వెలయించుచు సం
జాతురుషన్ మోముల తీ, రేతఱిఁ గననట్టు లొప్ప శ నెటకొ నడచుచున్.

694

క. తమచి త్రములంగల తా,సముఁ దెల్పిరి చెయ్యలను నృపాలవరుఁడు చి
హ్నుములను వానింగని భ,సము తేటగఁ గానఁబడఁగఁ శ బలికె సహజతోన్.

ఉ. కంటివె లక్ష్మణా! మును లశకాండరుషం గొని నన్ను నిన్నునుం
గంటకు లట్లుగాఁ దలఁచి శ కమ్రవచస్సులమాని యీసు లో
నుంట యెఱుఁగఁజేయఁ దగునుగ్రవచస్సులఁ దూలపుచ్చుచున్
మింటికిఁ బోవుచందమున శ మేటిమహీధ్రము నెక్కుఁతీరులన్

696

క. కుటిలభ్రాకుటులం దమ, పటుకోపము దెల్పుచున్న శ పద్ధతి గనఁగా
నిట మనముండుట తమ కల,సటలం గల్పించునన్ శబాడ తెలిసెదన్.

697

క. కారణమేమో సుంతయు, నేటితులఁ దలఁచు దోఁచుదిట నుండక వే
ఘోరాటవులకుఁ బోవుట, యారయఁగా మంచి దనుచు శ నాత్తం దోఁచెన్.

క. ఉన్నారము సుఖముగ నిట, గన్నారము సహజమంత్రిగణముల నిక నో
యన్నా! లక్ష్మణ! ఫలసంపన్నుటవి కేగుటయొ శుభం బగుఁ జుట్టా.

699

ఆ. మనలనాదరించుమానులకే వ్రుధ, గలిగెనంచుఁ దెలుపఁగలిగె గుఱుతు;
లలిసరిచయముననె శ యనమతివాటిల్లు, ననెద కింపదంతి శ యర్హమెగుము.

- క. దీనికి గౌరవమేమో, మానీశ్వరు నొకని నడుగ శ్రమనసయ్యెడు నం
చూచిన శ్రద్ధం బల్కంగఁ, దానుగ నేతెంచె నొక్క శ్రామసుఁ డటకున్. 701
- చ. మునివరురాకఁ గాంచి మదిఁ శ్ర బొంగెడువేడుక నట్టె లేచి వం
దనమిడి యాతిభేయములఁ శ్ర దాపనవర్జ్య బహుకరించి యీ
జననము ధన్యమయ్యె మునిసత్తెమ! మీ రరుదేర నంచుఁ బ
ల్కిన వినయోక్తి దానివిని శ్ర కీర్తియశోధనథాము రామునిన్. 702
- తే. దృష్టిఫలమబ్బుఁగాఁ గని శ్ర యిదియె జన్మ, ఫలమనుచు నమ్మి యిట్లనిశ్చలకె; దేవ!
నీదు సందర్శనమె తపోనిధి నొసంగు, సకలపుణ్యైకఫల మనఁ శ్ర జాలియుండు.
- ఉ. ఐన వచింతు నీవిచట శ్ర నాశ్రమమున్ విధియుక్తి గట్టి యీ
మానులఁగూడి యుండునది శ్ర మానక చూచి మహాగ్రహంబునన్
దానవులెల్లఁ జేరి యొకింతప్పును జేయని నూనిసూనులం
గానకుఁ బండ్లుతేరఁ జనఁగగా వధియించి రిఁ కేమి చెప్పుదున్. 704
- ఆ. ఇట్టిబాధ లనుచు శ్ర నెఱిగింపఁగా రాని, యిడుమలెల్ల గలుగఁగ గడఁగిచేయు
చున్నవారు రామ! శ్ర యుగదైత్యులు వారి, బాధ లడఁగు నట్టిపథము లేదు.
- క. కాపున వేఱొకవనికిం, బోవం దలపోయువారు శ్ర భూసురమును లం
చీవిధమునఁ దెలుపఁగ విని, భూవరుఁ డనుజన్మఁ జూచి శ్ర మునినుడి వింటే.
- క. ఇంతకు మును వేదెల్విన, దంతయు నిశ్చితమయ్యె శ్ర ననుజా! మన మీ
ప్రాంతములనుండరాదు వ, నాంతరముల కేగు టిప్పు శ్ర డర్హము సుమ్మి. 707
- క. మన కిమునివర్జులు తో, డనుచున్ వీరలను జంప శ్ర నసురులు పూనికం
గని రంచుఁ దోచెడున్ జన, మునఁ బోదము పేటగువనశమునకుం గడఁకన్.
- క. ఒరులకు నవకృతి తమవం, క రహం గలుగంగ నున్నకాలంబున నె
వ్వరు చూచు చూరకుందురొ, పరికింపఁగ వారెనుమ్మ శ్ర పాపు లనంగన్. 709
- క. ఇది శాస్త్రసమ్మతంబై, పొదలుట మన మొండుకడకుఁ శ్ర బోవుట మేలం
చెడఁ దోచెడు నప్పాపులఁ, జెదరంగాఁ గొట్టుద మని శ్ర చెప్పఁ గడగెదో.
- క. దొంగలవలె నిందలిముని, పుంగవులం జంపుచున్నశ్రమార్థదనుజులన్
దొంగవలె నేను మార్కొనఁ, గం గడఁగిన నవ్వరొక్క శ్ర కను వా రెల్లన్.
- క. మనచేతఁ జచ్చువారి నె, యనిమొనఁ జెం డాడవలయు శ్ర నదియుంగా కీ
మునులను మనకొఱకే చం, సనుబూని రటంచుమానిశపలుకులె తెలిపన్. 712
- క. మన మొండువనమునకుం, జనికన్ వీరలకు దైత్యసంహతివలనన్
జనియింపదు మృత్యువు కా, పున నిప్పుడె పోవుదము దశవులగల వనికన్. 713
- చ. అని హిత ముప్పతిల్లునటులారఘురాముండు పల్క లక్షణుర
డనియె నిదే సమంచితమ శ్ర యంచుమనంబున కిప్పు తోచెడున్

జనకమహీధవాత్త జయుఁ సమృతిఁగాంచునయే జవంబునఁ
జనుదము మీరు చెప్పినటుఁ సల్పుటయే విధి నాకు నగ్రజా!. 714

క. సౌమి త్రి యిట్లు పల్కిన, నామాటల నాలకించి యజ్ఞనకజ యు
ష్ఠే మునులకుఁ బ్రమదము సు, త్రామాద్యమరేశులకుహితముఁగూర్చుదగున్. 715

క. అరుగుదము రాము ననుమతిఁ, బరిసరవిపివాగ్రమునకుఁ బయనము సాగిం
పు రయమునఁ సౌమి త్రి!, పరికింపం గోరుదానఁ భవ్యాటపులన్. 716

చ. మనదగురాకఁ గోరుచు సకమంచితయోగరతిం జెలంగుచుఁ
మునిపతు లెందఱో విపినభూముల నుండఁగ దుష్టదానపుల్
చని వెన యోగవిఘ్నము లభిజన్తము చేయుదు రన్న వార్త నే
విని పరితాపమందుదునుఁ నేగ తగుంగద వారిఁ గావగన్. 717

క. సరగున వేటొక కానకు, నరుగుద మని ప్రోత్సహింపఁ నారాముం డ
త్తరుణి దగుభావ మాత్మం, బరికించి సహోదరునకుఁ బయన మొనర్చున్. 718

క. ఇదె సమయమన్న భావము, పొదలంగాఁజేసె; నంతఁ బూజ్యమత్రిశ్రీ
సదనుఁడు లక్ష్మణుఁ డటు స, మ్మదమున శ్రీరాముఁ డన్నఁ మాటలు వినుచున్. 719

తే. వస్తువారముఁగైకొనిఁవారిఁబయన, మునకుఁ బరికొల్పె శ్రీరాముఁడునుధరాత్మ
జాతయును దండకారణ్యసరణిఁబట్టి, నడువసౌమి త్రియుఁవెంటనడుచుచుండె.

చ. చనుచును జిత్ర కూటగిరిస త్తమముం గొనియాడుచుఁ మునీం
ద్రనికర మార్తరినొందుటకుఁ దాపము నొందుచు దండకాటవిం
గనుఁగొను వాంఛబోయి; రటుఁ ట్టొపవనర్యుఁడు రాఘవుండు ముం
దును ఊతిపుత్రి రాఘవునితోడను లక్ష్మణుఁ డామెవెన్నున్. 721

చ. అగిరి కొంతదూర; మిటుఁ లారఘువీరుఁడు ధర్మపత్ని సో
దరుఁడును వెంటరాఁ జనఁగఁ దారుణకానన మంత నఊి గో
చరమయి యొప్పెనవ్వనముఁ చాలవిశాలము భీతికృన్తహః
తరువరపండమండితముఁ దానపసంతతి సన్ని వాసమున్. 722

— దండకారణ్యవర్ణనము. —

ఉ. భూమిరుహంబు లొండొకటిఁ పొంకముగాఁ గనుపట్టుకొఖలఁ
కోమల దీర్ఘ బాహుపులఁ గూరిమిసంగతి నొందఁజేసి శ్రీ
రామున కాలిధేయములుఁ రమ్యములై తగఁగూర్చు సన్నలఁ
వేమటు తెల్పుచున్నగతిఁ వింతగఁ జూడఁగనై మనోజ్ఞమై 723

ఉ. ఘోరనిశాచర వ్రజముఁ క్రూరమృగంబులు వేన వేలుగాఁ
జేరి చెలంగు నిందు నృపశేఖర! వేగమ రమ్మ; నీదుదు
ర్యారశితాస్త్రసంతతులఁ వాని వధింపుము నీదురాక నే
కోరుదు మంచుఁ దెల్పుగతిఁ గోకిలముల్ పలుకంగ నొప్పుచున్. 724

- ఉ. ఎన్నియొ నాళ్లనుండి పృథివీశుఁడు రాముఁడు వచ్చుఁ గన్గొనన్
ని న్ననిపల్కు బ్రహ్మమునిసీరజమిత్రుల మాట లెన్నియొ
నెన్నుచు నున్నదాన నని యెంతయు సంతసమొప్పుఁ దెల్పున
ట్లున్న విహంగకూజితము శ లొప్పంగ వింతలు గ్రుమ్మరించుచున్. 725
- చ. సరసులఁ గేళిసల్పుఁ దగుసారసనేత్రలసంగతిన్ వియ
చ్చురు లొగి వ్యోమయానముల శ చారుగతుల్ వెలయంగ రా వసుం
ధరఁడగు వానినీడలఁ బత్రత్తులె యంచుఁ దలంచి శ్వేనముల్
తోరపడి వ్రాలి యవ్వి చనఁ దోడనె పర్విడఁ జూడఁ జిత్రమై. 726
- మ. చనుదెంచెఁ జగదేకవీరుఁ డిదె యీసాం ద్రాటవిం గాన భా
ర్యను సోదర్యునిఁగూడి నేత్రఫల మీశరామాదులం గాంచుటే
యన నౌ పండని యొక్క రొక్కరుని ప్రేమాద్ధ్యాంతరంగంబులన్
దనివాఱుం బిలువంగ దిగ్విదితశబ్దం బొప్పు గంభీరమై. 727
- మ. గురువాతాహతి వృక్షశాఖలు ధర్మశూలంగ నందున్నసుం
దర నీడోద్భవసంతతుల్ చెదరి యోర్తభావముల్ చేయనో
కరుణాసాగర! రమ్ము దానవులు దోర్లర్థంబునన్ మించి రీ
ధరణిం గ్రాలెడువీరిఁ గూల్పు మనుచోదం జెన్ననై యుండఁగన్. 728
- మ. ఇదిగో రాఘవుఁ డేగుదెంచె నిట నెంతేమించి దేవాళి నేఁ
చుఁడమిం బూనినదూషణాదులను ద్రుంఛున్ పేగమేయం చొగిన్
హృదయాభీష్టముఁ దెల్పుచున్న గతి శోభిం ద్రాగ్రసంవాసతన్
బెడరుంగాంచని పత్రివర్యములు వేసేవే పల్కు రాజిల్లుచున్. 729
- చ. సరసుల నీడలూఁడి వరుసం బ్రియురాండ్రనుగూడి వేడ్క నం
బరమునఁ బిండుగట్టి తమవసముఁగూర్చి మనోహరంబుగాఁ
బరుఁగిడు రాజహంసమృదుఁడుఁ డశచ్యుతవారిబిందువుల్
వరుసగ రామచంద్రునకుఁ శ బాద్య మొసంగెడురీతి నొప్పఁగన్ 730
- ఉ. ఎచ్చటనుండియో మదికినింపుగ వేదరవంబు వీనులన్
ముచ్చట నొండఁజేయువిధముం గనుపట్ట విసంబడంగ భా
గ్యోచ్చయ మొప్పుఁగాఁ దిరుగుఁచుండు వియచ్చరదంపతుల్ ముదం
బచ్చుపడంగ నిల్చి వినునాదృతిఁ గాంచగ వర్ణనార్హమై. 731
- ఉ. వీనుల కెంతొవిందు నొదవించును సామసమాఖ్య వేదస
ద్ధాన మటంచుఁ బల్కుబుధశకాండవచ స్తతి సార్థకంబుగాఁ
గానము వీనులంబడఁగఁ శ గన్నులు మూసి మహామునీంద్రుఁడం
దాన శుక్ర వ్రజంబు ప్రమోదంబున నట్టులె నిల్వఁ జూడనై. 732

- చ. లతలు మహా ద్రుమంబుల విలాసముమీఱఁగఁ గొఁగిలింతుకొం
చితరసహాయహీనముగ ॥ నెత్తఱి నే మరియాదయొప్పుగా
బ్రతుకుట దుర్లభం బనెడుపద్ధతి స్త్రీలకు నీతిఁదెల్పు న
వ్వితమున నొప్పు జూడఁ గడువంతగ నుండఁగ దర్శనీయమై. 733
- చ. ధరణిధరేంద్రశృంగ జనితంబయి థాత్రి మహాబలాఖ్యయే
వ్వరుసనుజూడ సార్థకత ॥ వర్తిలఁగాఁ జెలరేఁగి వీచున
మృదుదధిపతాపమున ॥ మ్రాకులశాఖలు వ్రాలఁగా లతా
తరుణులుకూడ వ్రాలి సతిధర్మము లి వ్వని తెల్పఁ జూడనై. 734
- చ. గురుతరదేహమూర్తి నొడఁగూర్చు మహాధన్యని యేవగింపు స
త్సరమ కనంగ జేయు శవవారముఁ బట్టిన దీర్ఘ బాహువుల్
సురలకు నేని భీతిగను ॥ చొప్పుఁ గనంబడఁజేయు రాక్షసో
త్కరము చరించుచుండఁగ నితాంతభయం బొదవింప నర్హమై. 735
- ఉ. కొండలసందులక, భయముఁగూర్చు మహాశిల లొప్పుతావులక
జండమరీచిభానువులు ॥ చాల శ్రమంపడి యైనఁ జేరరా
కుండ నొనర్చు వెకగుహలఁ ॥ గ్రూరతరాకృతి నొప్పుచుండు భే
రుండము లట్టెకూయ విన ॥ రూక్షముగాఁ దగ దుష్ప్రవేశ్యమై. 736
- ఉ. ఒండొకచోట నుండి, పహసోరుజవంబున లంబమానవే
దండయుగంబుగాఁగ భయదంబయి పాదయుగం బెసంగ ను
ద్దండపత్రులుం బఱవఁ ॥ దచ్చదచాలనజాత వాతముల్
బెండగిలంగఁజేయఁ బడువృక్షములం గడు భీకరంబునై. 737
- ఉ. ద్వీపివరంబు లాఁకలి వివృద్ధినిఁగాంచఁగఁ బొంచిపొంచి సం
దీపితకోపవహ్ను లొగి ॥ దృష్టుల వెల్వడ నప్పభంబునం
దే పఱలెంచు భల్లముల ॥ నెంతయుఁ బూనికమీఱఁ బట్టఁగా
రాపడి దీనతకదగి విరావము లెట్టులొ చేయ దుర్గమై. 738
- చ. కదలఁగనైన లేకవిధిఁకల్పితశక్తిని మర్త్యనిస్వనం
బిదియని పోల్చునైనయటు ॥ లెంతయు నార్వఁగఁ దజ్జిహాంసమై
ముదమునఁజేర రా నిదియహో యశనంబని బెబ్బులిక బలం
బొదవఁగఁ బట్ట నాచిలువ ॥ నుక్కడగింపఁగఁ జాల కన్ది భీ
తిదముగ నార్వ నారవము ॥ తీవ్రముగా వినరా నగమ్యమై. 739
- చ. పరమలతాప్రసంగమునఁ ॥ బావనమై తగుగాలిసోఁక నె
వ్వరుసను మాన్పరాని వగువాఙ్మధులచే దురపిల్లు నామృగో
త్కరములు హాయిచెంది తిరుగఁగాడుచునుండఁగ జూచునట్టి భే
చరు లొగి విస్తృతాత్ములయి ॥ సంతసమండఁగ సంప్రవేశ్యమై. 740

ఉ. శైవలినుల్ మనోజ్ఞజలసంగతి మించుచు దీరభూములన్
బావనతం జెలంగునటు ఓ భవ్యగతిం బ్రవహించుచుండఁ ద
జ్జీవనసేవన ప్రమదగిదిని గాంచుచు సంచరించు భూ
దేవమునీం ద్రు లొప్పు వినుటెంపఁగ నర్హముగా నెసంగుచున్.

741

మ. చనుదెవ్వు రఘునందనా! జగతి నీజన్మంబునన్ గావనే
యను విశ్వాసముగల్గియున్న యది దైత్యశ్రేణిఁ జెందాడి యీ
మునులం గాచుట నన్ను గాచు టని నిశ్చయబూనింపఁ గాంక్షింతు నం
చనుమోదంబు, లతాశయంబులను నిర్వ్యాజంబునం దెల్పుచున్.

742

ఉ. చారులతావితానముల ఓ సౌరభమున్ వెదఁజల్లుపుష్పసం
భారములన్ సమీరణవశంబుల నర్చనచేసి రమ్మిరన్
శ్రీరఘునందనా! యిచట ఓ జిహ్వాపరుల్ వసియింతు రంచు గం
భీరపత్రత్రినాదముల ఓ విన్నప మొప్పుగఁ జేయునట్లుల్.

743

వ. భూరితరమహీరుహశాఖావరుద్ధ ఖచరగణంబై వీధ్యాయిత వీరుత్సమావృత
విపుల విటపి విటపసంరుద్ధ ఖరనీహారకర కిరణనికరంబై, వివిధవర్ణ విచిత్ర
పత్రకలాప సంలక్ష్మితహారితప్రముఖ పత్రరథవితాన సమాక్రాంత తరువర
సాంద్రంబై, మృగేంద్రపుండరీక వేదండ ఖడ్గభల్లప్రముఖ మహాసత్త్వ భయం
కరారవ సంవృతధరాధర కందరకదంబకంబై, వియచ్చుంచి పలాశి ప్రకాండ
కాండ లంబమాన విషహుతవహ జ్వాలామాలాభీల భోగిసంఘాతంబై, చదు
కంబులం బొంచి పొంచి రాకపోకలుచేయువారిం బట్టుకొని నెట్టన మట్టువెట్టి
చంకఁబెట్టుకొని యాకలివెల్లున దురపిల్లరా కాసు లెల్లఁ బెల్లురేగి వైఁబడి
యవ్వాని మానక లాగికొనఁ బూన నవ్వునిక వీటింబుచ్చుం దలంచి పెచ్చు
పెరుగు మచ్చరంబున నుచ్చైస్వరంబున నదలించుచుం బాటిపోవం బోవనీక
పెనంగఁ గఠినాట్టహాసంబుల బెండుడంజేసి మండుచుండు కడుపుఁజిచ్చు
నచ్చటనె శాంతింపఁజేయు నుద్యమంబుంబూని తొండటపడి వానిందినుచు
నాసండున నించుక లాగుకొని తిను పెఱరాకాసులఁ గ్రూరగర్జనల నధఃకరిం
చుచుం బాటుచుండు దారుణభూతప్రాతంబులచే నిబిడంబై, కొంచె
మేని కరుణయెఱుంగనిసురారి నికరం బిందు సంచరించు గాన సాధుజను
లకు బాధయగుం గాన రావలదని యుంఘామారుతంబు సోక సంచరించుచు
నవ్యక్తస్వరంబున హెచ్చరించు మహాద్రుమ శాఖాగ్రంబుల భయంకర
దృశ్యంబై మహీరుహంబులఁ బెనంగి దాంపత్యచరిత్రంబుం దెలుపం బూనిన
నవీనప్రతాననీ మంజులపత్ర సవర్ణపత్రత్రి ప్రకరంబులు హతాత్సంజాతభీతికృ
త్రప్రభంజన సమాకృష్యమాణ శాఖాత్రిప్రశాఖాగ్ర సంలగ్నత వానివెంటం

బోవుచు వచ్చుచుండి సమాసన్న భూరుహంతరశాఖావళిం బ్రమాదంబునం
బొంది యవి యథాపూర్వస్థలంబునకుం బోవఁ దమబంధపత్ర త్రంబులు దూరం
బున నుంటం దలంచి మించినచింతాభరంబున నెవ్వనంబులు సంచలించుచుం ద్వార
వెట్టుచుండఁ మరల వాయువక్రగమనంబునఁ దమకొమ్మ లచ్చటికిం బోవ సమ్మ
దంబునకా స్వజాతిపక్షులం గలిసికొని సులలితవచనంబులఁ దమవిచారంబుం
దెలుపుచు నొండొంటిఁ గలయం బలికికొనుచు విలాసంబులం దేలు బహు
విధ నీడోద్భవనివహా సంవేష్టితంబై, శైలాగ్రవినిస్సృత, ప్రభిన్నప్రస్తర
ప్రకర, భూభాగనిర్భేదనాయతప్రమోద, జవవిజితమరుత్తానస, తరంగిణీతట
నికట పాథస్సమ్మగ్న, జలపానాగతజంతుసంతాన గ్రహణనిపుణగ్రాహసమూ
హబహుళంబై, తరువరవివర విలీనకాలవ్యాళసమాకృష్యమాణ పాద పత
ద్దీన నినాదప్రతినాదిత కందరబృందంబై, రాజ్యందిరంబుభంగి ¹పున్నాగపూ
గంబై, మహేంద్రప్రాసాదంబుభాత ²నై రావతభూషితంబై, శతానందసౌ
ధంబుకిరణి ³కారదాభిరామంబై, కమలంక్షహర్ష్యంబురితి ⁴లక్ష్మీవిభూషి
తంబై, మహాదేవిగహవరంబుతవ ⁵బార్వతీమనోహరంబై, శింశుమార
చక్రంబువలె ⁶జీవప్రధానంబై, పాతాళలోకంబుబలె ⁷వ్యాళసంకీర్ణంబై
మహాత్మరంబై తోచుటయు రామచంద్రుడు సీతాదేవింగాంచి యిట్లనియె. 744

ఉ. మానిని! దండకాటవి సమస్తమృగోపగపక్షిదైత్య సం
తాననిరంతరం బగుచు ¹నైజమహాత్మ్యము గాననీక యెం
తేని భయంకరంబుగ నె ²యెల్లరకుం బరికింపనై తగుం
గాన నిటం బొరంగఁ దమకిం బెసలారెడు నాకు ని త్తటిన్. 745

చ. భరతముఖుల్ ననుం గ నెడువంఞ నిడిం గనకుండ నీభయం
కరవనమందుఁ గాపురము ³కార్దుకివర్యమె తోడుగా శరో
త్కరములు మిత్రవర్యములుగ ననుజన్తుడు పల్కుదోడుగాఁ
దరుణిరో! నీదువాంఛితముఁ ⁴దప్పక తీర్పఁగఁ జేయ నెంచెదన్. 746

చ. మన మిచటం దపోధనులమాటల నెంతయుఁ దృప్తిమీఱఁగా
వినుచుఁ దదీయకష్టముల ⁵వేగమ వాపుచుఁ దీర్థరూపపా
వనభగవత్ప్రియస్థులు ⁶వాంఛలఁ జూచుచు నీమనుష్యసం
జననము ధన్యమౌ నటులు ⁷బానకి! చెయుట న్యాయ్యమాగదా? 747

మ. భవదీయాశయ మెట్టిదో తెలియఁగా ⁸వాఞ్ఛింతు నారిత నీ
భువి వర్తిల్లఁగఁ బునువాడ; నని రాముం డిట్లుపల్కుంగఁ ద

1 పున్నాగము = సురభాన్న. 2 విరావతిము. = నారదబృ. 3 కారద = విజాతులరణి.
4 లక్ష్మీ = ప్రేమకణము. 5 పార్వతి = అందుగు. 6 జీవ = జీగి. 7 వ్యాళ = పెద్దపులి.
8 వాఞ్ఛింతు = వాంఛించు.

ద్భవగూఢాశయ మాత్మ నెంచి మునులకాఁ బాలించి దేవారిరా
జ్జీవహంబుకా వధియింప నెంచి పలికెకాఁ నేర్పొప్ప న్యాయ్యంబుగన్. 748

మ. పరమాత్మా! భవదీయచిత్తమున నెఱబ్బంగికా మహాకార్యముల్
జరగింపం దగునంచుఁ దోచునొ య దేశచందంబునకా సాగు; నే
వ్వరు దానికా మరలింపఁజాల; రిక సర్వప్రాణేశార్థ మి
ధర వర్తింపఁ దలంపు; మియ్యదియె నాతాత్పర్యసారం బగున్. 749

చ. తలఁచినయంతనే యవితేభంబుగఁ గార్యము సాగఁజేయ ని
మ్ములఁ దలపోసి తావకవిభుత్వమునే శరసావహించి వ
ర్తియిదు సుమిత్రపట్టియును ఁ ధీరతఁ దోడయి యుండుఁగాన నే
ర్పలవడ దండకాటవి విరాక్షిపమై తగునట్లు చేయనొ. 750

చ. ఒకయెడ నెవ్వరేఁ దలఁప ఁ నుద్యమముల్ ఫలియించుచుండ వే
ఱొకయెడఁ బ్రాజ్ఞులే జరప ఁ నుద్యమ మెంతయుఁ జేయఁ బొల్లగుకా
సకలవిధప్రయత్నములు ఁ సాగును నీవు తలఁచినంతనే
వికలతగాంచునెల్లు పృథివీభరముం దొలఁగించు నీకృతుల్. 751

చ. ఎవరెవ రెట్టిరీతుల నాదెప్పుడు త్వత్కృప నొందఁ బాత్తు లై
భువిఁ జెలువారు చుందురొకొ ఁ భూతపతీ! సమయంబునందు నీ
ప్రవిమలమూర్తి వారికడ ఁ రాజిలుఁజూ; మృదె సాధుకర్మసం
భవఫల మంచుఁ జెప్పుదురు ఁ పండితు లోరఘువంశభూషణా! 752

చ. వనమిది భీతికృద్దనుజశవారయుతంబగుఁ గాని యిందు ని
తనువునుగాంచి యెంతయును ఁ ధన్యులుగాఁ దగువార లుండు రం
చును దలపోయుదాన; గురుశరారతఁ జూపఁగ నొప్పు నిందునీ
యనుజుఁడు తోడ్పడంగ సమయం బిదె చేరువనున్న దం చనన్. 753

చ. ధరణికుమారికావృద్ధయతే త్వము నెమ్మదిఁ జక్కఁదోఁప ని
ర్భరకుతుకంబు సుంత వెలిఁబరర్పఁగ నీయకయుండ నావుకొం
చు రవికులై కభూషణుఁడు ఁ శూరునిఁ దమ్మునిఁ జూచి లక్ష్మణా
యరసితివేకదా జనకునాత్మ జపల్కుల భావ మెంతయున్. 754

చ. పురుషులకంటె నారులకు ఁ బుద్ధిబలం బధికం బటంచును
ర్వరఁదగియుండు నానుడి యభిద్యముగా దనితోఁచు నాకు నీ
తరుణితలంపురీతి మదిఁ ఁ దట్టెడు నియ్యెడ నింతలోన భీ
కరదనుజేంద్రదర్శనము ఁ కాదగు నంచు సుమిత్రనందనా! 755

ఉ. వింటిని మున్నె రూపములు ఁ వింతగ భీతినిగొల్పుచుండ వా
ల్లంటులప్రాణముల్ వెడలఁగా నొనరింపఁగఁ జాలియుండఁగాఁ

దుంటరులైన రాక్షసులు శతౌరపువేడుక నీయరణ్యమం
దుంట మహామునుల్ పలుక; శ నొప్పదె యానుడి విశ్వసింపగన్? 756

ఉ. జానకః గాచకార్యమే ప్రశస్తముగాదె తలంపు మీమె కే
దేని శ్రమంబుగల్గనటు శ లేపున జూచుకొనంగ నొగదా?
నేను ధనుర్ధరుండనయి శ నిర్జరవైరుల జూడఁ గాంచుచున్
మానిని వెన్ననుండ గమనంబును సాగఁగఁ జేయి నీవునున్. 757

చ. వెనుక నధిజ్యచాపుడవు శ వీతభయుండవునై సురారులం
గనుఁగొను శ్రద్ధఁబూని జనక ప్రియనందన భీతి వాయురీ
తిని నడువంగనోఁ దనువునదృఙ్మయమై తగియుండు టొప్పు; నీ
వనమన దండ కాఖ్యమనునవాక్కుఁ దలంచుచు నుండుటే తగున్. 758

క. నీమంతిను లెంతయు విద్యామహిమ గలార లయ్యుఁ శదమపూరుషుల
త్యామోదంబునఁ గావఁగ, నే మన్ననఁ గాంతు లత మహిషయుతివలెన్.

క. పురుషుని సంగతిఁబాసినఁ, బరిరక్షణ మొందుభంగిఁ శ బర్వదు; తామే
సరి గాచుకొనఁగఁ జాలరు; మరియాదయుఁ బోవు దాన శ మాట లిఁ కేలా. 760

క. త్వరపడి పురుషుల నవమతి, కిరపుగఁ గావించి తామే శ యెల్లపనులఁ జే
యరతిం గాంచినఁ దుద క, త్తరుణులె దిక్కెడలి చెడుట శ తథ్యం బనుజా!

చ. లతలు మహిరుహంబుల విలాసముమీఱఁగ నాశ్రయించి యా
దృతిఁ బరిరంభణంబునకు శ నీకొనువానిని గౌఁగిలించి పెం
పుతఁగఁగ వృద్ధి నొంది పరిపూర్ణమహత్త్యసుఖంబులం గనున్
శతదళ నేత్ర లల్లె 'పురుషస్ఫుట'సంయుతఁ గాంతు వానినిన్. 762

చ. పతియుతి మాని స్వేచ్ఛ గనుపట్టగఁ బొండితి యొప్పునన్నదు
ర్వతిఁ దిరుగంగ గౌరవము శ రాదనుటే యగు; సూన్యతంబునా
హితమగు బోధ మిద్ది; యని శ యేర్పడ నీమదినుంచి యివ్వనం
బతులితసత్వసాంద్ర మని శ యర్హముగాఁ జరియింపఁ బూనుమా. 763

చ. శరముల నారిఁగూర్చి బలశాలుర దానవుల్ వధించు ని
ర్భరకుతుకంబు నెమ్మదిని శ బాటిలఁగా వడిఁజేర్చి నానుడుల్
స్తరణపథంబునందుఁ బలుసారులు నిల్వఁగఁ జేర్చి యింక సో
దర! వెనువెంట రమ్మ పరితఃప్రవిచాలత దృగ్దవయుండవై. 764

క. అనిపలికి యాత్మ మాయయె, యనఁగాఁ బ్రఖ్యాతఁగాంచి శ యఖిలేశ్వరి నా
వినుతింగను భూతనయం, గని సుస్థితరూపవాక్యగరిమ వెలయఁగన్. 765

ఆ. స్వాశయంబుఁ దెలిపె; శ జానకి రాఁబోవు, కాలగతుల నరసి శ కాయ మితరు
లకు మఱొక్కనూత్న శ లలనఁగఁ గన్పడఁ, జేసి నడుచుచుండె శ శ్రీకు వెనుక.

కాండాంత్యము

క. మాయాక్రాంతజగద్వజ్ర! న్యాయారూఢా! సమస్తయతివితతిమనో
జ్ఞాయతహృదయాంబుజథా, మూ! యజ్ఞాంధైకనాథ! హతసురబాధా!

చ. శతదశసంభవాద్యమరససత్తమ! సాధుమనోరథార్థసం
గతసరదేహ! బ్రహ్మముని కమ్రహృదంబుజగేహ! విక్రమా
ర్జితజగదోఘసంయుత! విచిత్రయశఃపరిపూర్ణతారకా
పతి! చరణాబ్జసంయుతవిపక్షశిరస్తతి! రామభూపతి!

మాలిని.

అమరవినుతనామా! హరితేజోభిరామా!
సమయవిహితశౌర్యా! సాధుహృద్ధారిణార్యా!
అమలగుణసముద్రా! ప్రాజ్ఞవిన్యస్తభద్రా
సమయవతవినోదీ! శత్రుసైన్యాఘభేదీ!

గద్య. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీకరుణావాప్త గీర్వాణాంధ్రకవితాప్రాభవ కాశ్య
పాన్వయప్రభవ శ్రీజనమంచివంశాంబురాశికుముదినీమిత్రసుబ్రహ్మణ్యమనీషి
పుత్ర తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ శేషాద్రినామధేయవినిర్మితంబైనకృతుల
యందు శ్రీధర్మసారరామాయణంబునందు అయోధ్యాకాండము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ రస్తు

శ్రీధర్మసారరామాయణము

ఆరణ్యకాండము.

సంకల్పసమావృత
భాసురవిధ్వంసజాతపరమాదరణా!
శాసితసురరాద్వైరీ!
వాసంతోత్సవవినోద! ధర్మభయదా!

1

తే. చిత్తగింపు మహాప్రభూ! శివీశ్రవిమల, భద్రదం బగు తావకవర్తనంబు
విన్నవించెదఁ దోచినవవిధమున; నటు, దాశరథి ప్రేయసియునుమిత్రాతనయుడు.

క. తనవెంటరాఁగ ముందటఁ, గనఁబడుచున్నట్టి భయదశకాననమును జూ
చెను వనదేవత లాదృశమున నర్హ్యంబిచ్చినట్లు! పూవులు రాలెన్.

3

ఉ. అందలిమౌనవర్మలు మహాత్ముఁడు రాముఁడు నేటి కిందుఁ జూ
చెను దనమానుషాకృతిని! జిహ్వాహితం బొనరించి మోదముం
బొంది యెసంగఁజేయఁ బనిపూని యటంచు మహాశివంబులకా
సుందరపత్రిసంఘముల! శోభనవాక్కులఁ దెల్పి రెంతయున్.

4

చ. లత లరరే! సురారివరులకా బొరిపుచ్చుగఁ గారణంబు ను
న్నతమతులెల్లఁ దా ననియె! నమ్మగ నాపరదేవి మానవా
కృతి నరుదెంచెఁగా యని యశక్తమిభక్తీని జారుపుష్పసం
తతిఁ గురియించి పూజ విహితంబుగఁ జేసి చెలంగె నత్తటిన్.

5

చ. భ్రమరము లార్తరక్షకుఁడు! రాఘవుఁ డియ్యదె దండకాటవికా
సమయముఁ బుచ్చ వచ్చె; మునిసత్తములార! తొలంగు నింకఁ గ
ష్టము లొగి మీఱకు నయ్యమరసంతతికే బ్రమదంబు గల్గునం
చమలమనోజ్ఞఝంకృతుల! నత్తటిఁ దెల్పెను నేర్పు మీఱఁగన్.

6

చ. ఇదె భవదీయదర్శనము! నియ్యోడఁ జేయఁగఁ గాలమెంతో వే
గ దరలుమా యటంచు నొడివకంబునఁ దకా బురికొల్పుఁ గ్రూరుడై

మదమున విజ్ఞప్తిఁగూతమనున్యవిరోధి విరాధుఁ డీతఁ డీ
పదవిని బట్టివచ్చె ననుభంగిని గేకిరవంబు వెల్పుడెన్.

7

సీ. మందనమీరకుఁమారుండు పాలయుచు, మనసుసంతోష వారరినిధి ముంప
శుకశారికాదికళకుఁభవతద్యవనము, లామోదమాత్మయం శ దట్టైవెంప
సవాగ్ధపసవ్యభోచర మృగగతి విశేషము లుదర్కశుభంబుఁ శ జక్కఁ డెలువఁ
జారువీగుద్వజ్రస్త్రస్త సుమావళు, లర్హ్యరూపాతిభోయమును జరప
తే. రమ్మ ర మ్మిక శ్రీరఘురామ! వైరి,వీరనికరవిరామ! సదస్వత్తథామ!
యనుచుఁదరుశాఖకాగ్రములలరికిదలు,చునునిజాశయమును దెలుపునటులుండ.

చ. చరణసరోజచిహ్నము లెసంగఁగ మెల్లనఁ జొచ్చు నంత భీ
కరనినదం బొకండు వెనఁ శ గర్జములం బొరఁబాటె; రాముసో
దరుఁడు విదేహరాజసుత శ తత్తటిలుం గద దాని కంచు లో
నరసి ప్రియాగ్రజన్మనకు శ స్వాశయ మి ట్లెఱిఁగించె నేర్పుమై.

9

చ. దనుజుఁ డెవండా వేడ్క నినదం బొనరించినయట్టు లిప్పు మే
దిన రవముఁ నిగుడ్చె; నిదితెల్లముగాదె భవన్తనీష; కీ
నినదము ధీరతం డెలుపు శ నిర్భరతాపవరీతుఁ డెవ్వఁడో
చనియెడు వీనిఁ గూల్పు మనుజుఁడను దోఁపఁగఁజేయు ని త్తటిన్.

10

ఉ. స్వానముదీని నారయఁగ శ శాపవశంబునఁ గ్రూరజాతిలో
దా నెటులో జనించినవిధంబుఁ గనంబడుచున్న; దార్యని
ధాన్యము నిమ్మ మైన శుభశభావముగల్గినవాని దంచు స
న్యాససు లెన్నఁగాఁ దగు నశనా వినియుండుదుఁ దండ్రి చెంగటన్.

11

ఉ. పెద్దలపల్కు లెత్తటిని శ బెంపటాజేయక సత్యసంచయం
బొద్దికమీఱఁజేయుటకు శ నోపి చెలంగును; రామచంద్ర! నీ
పుద్గవిడిం దలంపు మెదియో తెలియంబడు దాన దీనిచే
నెద్దియు మార్పు గల్గదని శ యే దలపోయుదు నన్న నాతఁడున్.

12

ఉ. భీతమృగాఁడీ! మున్నె తెలిశవెంగద యీవిషినస్వభావ మి
ద్దీతఱినే యెలుంగఁబడియో మనచేతఁ బ్రియానుజా! మహా
భూత మదెందో సంచరణముం గడుఁజేయుచు నున్న జాడ నా
చేతము తెల్పుచున్నది; విశేషము లెవ్వియు నుండ విక్కడన్.

13

ఉ. కొంచెపుబిట్ట బిగ్గఱఁగఁ శ గూయు ననంజను నానుడిఁ వినం
గాంచమే! దీన భీతిఁ గనుఁగొ జనకాత్మజ యంచు సుంతయే
నెంచకు; ధీరురాలుగద శ యీన్యపపుత్రిక, జాలమేల యీ
యంచల నుండ దెద్దియు భయప్రదచిహ్న మటంచు నమ్ముమా.

14

- చ. అది యొదియైన దూణముల నక్షయసాయకరాజియుండ నే
మి దిగులు గల్లు నొక్కవడి నే మేరువు పైఁబడవచ్చినన్ గన
తృప్తిదరములన్ రవంతలుగ నాత్రిపయిం బడఁజేయవచ్చు నె
మ్మది బయనంబుఁ జేయుదము నమానిహితాచరణైక దీక్షిచేన్. 15

❖ విరాధకావమోక్షము. ❖

- చ. అనియిటు లాత్మభావముఁ బ్రేయానుజు చిత్తముపల్లవింపఁ దె
ల్పిన విని సంతసం బలర నేమి వేసం జనుదేరనున్న య
ద్దనుజుఁ దలంచి రామునకుఁ నా నపు డిట్లును గర్తమార్గముం
గనఁగ నగమ్య మన్ననుడికాదు మహాత్మక! వ్యర్థ మెత్తటిన్. 16
- చ. గరువము పెద్దగల్గి తనకంటెను హెచ్చునలే దటంచు నె
వ్వరు చరియింతు రట్టిగకు నవంతలు తప్పవుగాదె! నవ్యచుఁ
బరులకు హానిచేయ నదె నాపథలంబులఁ గూర్చ నేడ్చుచుఁ
ధరఁ గుడువంగ నొనుగద నతప్పదుగా విధి యెంతవారికిన్. 17
- క. పరమేశ్వరుఁడవు శ్రీరఘు, వర! నీచే మేలుగాంచువాంఛించిన వా
రరుదుగ శుభములఁ గాంతురు, దరమే నీకరుణ నెన్న నాతకు నైనన్. 18
- క. భీకరకార్యం జేదో, యేకరణి నొనర్చెనొక్కొ యెక్కాలమునం
దో కుడుచుచున్న నిప్పుడు, నీకృపకుం బాత్రమగుచు నేతేరంగన్. 19
- క. తలపోయుచు సత్కర్మంబులు తన్నుం బొప్పుటంచు నబరికొల్పింగా
బలుభంగుల నార్చుచు నిష్ఠుల వచ్చెడుఁ దొల్ల భీతిపాలయున్ మనకున్.
- క. పడపడి శుభములు గల్లును, గద యంచుం దెల్పు జనకుకన్యపలుకు ల
య్యదనునఁ దనుఁ బురికొలుపం, గద దలంపం బూనినట్లుగ మది దోఁపన్. 21
- క. ఎలనవ్వు మోమునందము, వెలయింపం జేయుచుండ విశ్వేశ్వరుఁ డి
ట్టులు పల్కె లక్షణా! ప్రక్కలఁ జూచుచు రమ్మ త్రోవ నకంటకయుతమై. 22
- క. అడుగిడఁ దరంబుగా కుం, దెడు దీనిం జక్కఁజేయ నేఁబూనుదు నీ
వుడుగక దృష్టుల వడి నె, ల్లెడలం బర్వంగఁజేయునటే పనిఁగాంగన్. 23
- క. జనకజఁ గాచుచు రమ్మా, యనఁగా సౌమిత్రి రిపువనధాదృతిఁ గని మిం
చిన నారాచము గొనయంబునఁ జక్కంగూర్చి శౌర్యమునఁ బొల్పి యనున్.
- క. ఇరుపక్కయలం గాంచుచు, నరుదెంచెద సుంతయే భయంబు వదినె భీ
కరవనమున నిటఁ గాంచక, యరుదెంచుంగాక యనియె నత్తరుణమునన్. 25
- సీ. త్రోవకడ్డము గాఁగదోరలుచుండిన పెద్ద, పొదలు పాదాపాతఁ నజియుచుండఁ
దనగతికెదుగుగాఁ నదగుతరువరములు, వక్షంబుతాకున నవసుధఁబడఁగ
దూరంబు వ్యాపించి నారముగలవిట, పములు గదాస్పర్శనమున విటుగఁ
గరులలెక్కింపని నకాటుదున్నలపిండు, హుంకారరవమున నంకి యడఁగఁ

తే. బదము లిడునపు తద్భాగవసుధ తగ్గ, నడక చప్పుడు మేఘనినదము మించ
వివిజభీకరమయి క్రూరదేహ మొప్పు, నరుగుదెంచెను రక్కసుం ఓ డప్పభమున.

క. దక్కినమున కేగెడువా, రక్కజపడిచూచుచుండ ఓ నయ్యగురుడు వే
రుక్మన వారలఁ గన్గొని, పక్మన నవ్వచును నిల్పె ఓ భయదుండగుచున్. 27

ఉ. ఆక్కితవుండు మూఁపున మహాగద దాలిచి సవ్యహస్తమం
దొక్కమహాసి రక్తయుతి ఓ నుజ్జ్వలమై కన దారుణంబుగాఁ
బెక్కుమృగంబులం జదిపి ఓ ప్రేగులు చుట్టుకొనంగ నొప్ప బెం
పెక్కినగర్వ మాని యొకఁయింతయు నోర్చినలేక యుండఁగన్. 23

ఉ. భీతకురంగనేత్ర ! యటవిం గనఁ గ్రొత్తగ నున్నయాయుధ
వ్రాతయుతాంగముం గనుచు ఓ వానిభయంకరపూర్వకర్త సం
జాతఫలంబె యిద్దియని ఓ స్వాంతమునం దలపోసి స్వాశయం
బాతటిఁ దెల్పె రామునకు ఓ నద్ది మఱిదికిఁ దోచు కుండఁగన్. 29

ఉ. శ్రీరఘురామ! ప్రాగ్జనిని ఓ జేసినపాపఫలంబె యిద్ది యె
వ్వారికినేని భీతినిదుఃఖంగిని దోచెడు; నాకుఁ జూడ దు
ర్వారమృగాంతకంబయిన ఓ వర్షముగాఁ దగునంచుఁ దట్టె నీ
భూరికటాక్షపాతమునఁ ఓ బొందునొకో త్రిదివంబు నిత్రటిన్. 30

ఉ. నీవెనుకఁ వసించుటను ఓ నే నిటనుండఁగఁ జాలితిం బ్రభూ!
నీవలె నెల్లవారలు విసేతుల రక్షణమందుఁ దత్పరుల
గా వసుధం జెలంగుదురెఁ ఓ గ్రన్న నవీనిఁ దొలంగిపోవు లె
ట్లో వెన నూహచేయు మిఁక ఓ నొప్పుదు జాలము నేయ నంచనన్. 31

ఉ. ఆవిపులాత్తజాత హృదయంబు నెఱింగి విముక్తినియఁగా
నీవెకదా యటంచుఁ దను ఓ నేర్పుమెయిం బురికొల్పుచున్న దీ
భావము కర్తసంభృత మభంగుర ముత్తమసమృతంబు నొ
గావునఁ జేయువాడఁ గుతుకంబున నిందులకే జనించుటన్. 32

ఉ. ఐనను వీనినుండి యొకఁడైనను దోషము కల్గకుండఁగా
నేనెదియే నొనర్చు జనఓ దీయెడ నూరకచూచుచుండు నీ
దానవుఁ డూరకుండఁ డిదె ఓ దర్పముఁ జూపఁగనున్న వాడు నా
మానిని బట్టుకొం చరుగు ఓ మామకశక్తి నెఱుంగఁ జాలమిన్. 33

ఉ. మూరుత మొక్కఁడే యితనిముక్తికి నంతర మున్న దిప్పుడే
శూరతమీఱ భూతనయఁ ఓ జూడఁగఁ బ్రీతిని బూనెఁ గాలముం
జేరువ కేగుదెంచెడిని ఓ సిద్ధపథంబునఁ బోయి స్వర్గముం
జేరి సుఖంపఁ జేసెదను ఓ జిత్రశరంబుల వైచి యేపునన్, 34

చ. అని మది నెంచుచుండఁగ నె యాతనిఁ గర్తము ప్రోత్సహించె నా
దనుజుఁడు వింతన వొలయఁ యదన్విని సోదరయుగ్మముం గనుం
గొని భయదాట్టహాసమునఁ యోవముఁ దెల్పుచు రక్తనేత్రముల్
దనయనుభావముం దెలుప యాత్రికుమారిక యుండుచోటికిన్. 35

చ. వడిఁ బరుగెత్తె నాదనుజుఁడవర్షము ప్రారమ్యగాంగసంహతికా
జడిగొని కాటురక్తమున యన్నన మొనర్చినయట్టు లుండె న
ప్పుడతని దీర్ఘబాహువులములములందు భయంకరంబులొ
నడవి మృగంబు లుండె నవి యాతనిచే నిహతంబు లేవునన్. 36

తే. కొన్నిటిం దినిమఱియును యొన్నిటిఁదిన, నెంచిచంక నెశవముల యనుచుకొనియె
నవియె భీతికరంబులై యమరు నింక, నతనియాకృతి యెట్టిదం యచరయనేల.

సీ. బొమముడిఁగాంచినఁబొమ్మ లోకములెల్ల, నితఁ డేమిచేయునోయింకననుచుఁ
గనులు త్రిప్పినయంతఁగడగడవడఁకుదు, రమరులెల్లరు నేమియగునొయనుచుఁ
బయనముసాగింపఁ భయపడుచుందురు, మునులెల్ల నెవనిఁ జంపునోయటంచు
నడుగిడఁ బూనిన యంతవడంకును, శేషుఁ డేవగునొక్కొ చిక్కులనుచు

తే. నడవి నడుగిడవ్యాఘ్రాదులడలుపీని, యాఁకలికినేదియాహారమగునొయనుచుఁ
బ్రళయకాలాంతకుండె యావపువుఁదాల్చి, వచ్చినాఁడనితలఁతురువనదివిజులు.

క. కనుక నె వానిం గాంచిన, మనుజులు తత్తణమ ప్రాణమారుతము లొగిం
జన నల్లె పడుదు రిలవై, దనుజుం డట్టిఁడు నితాంతదర్పము పొంగన్. 39

చ. జనకజయున్న చక్కటికి సత్వర మేగి సహాదరద్యయం
బును గని లెక్కనేయకయె యొంగెడువేడుక నెత్తికొంచు నీ
తను బరువెత్తె; రాఘవుఁడు యతద్విధముం గనుచుండెఁ గాని బా
ణనికర మేయఁ బూనడు మనంబునఁ గాలము నెన్నుచుండుటన్. 40

చ. నిముసము ముందువెన్న లననీరరు కర్షణలాభం బబ్బుచో
వనరుహసంభవాది సురవర్యులు భేదము కల్గనచ్చునం
చనితరసాధ్యశక్తి కలయట్టిది కర్తము బ్రహ్మరూపమాఁ
గనుక నెదుర్కొనం దగక క్రమ్యః జేయఁ నేకేతగున్. 41

తే. రాముఁ డవ్వధ మేఁగి దుర్యోధ శక్తి, మాకుఁడయ్యును వానినిఁఘ్రండఁజేయఁ
బూనడయ్యెఁచుదనమాటఁబొల్లువోవఁ, జేయఁబూను నెయివడై నశ్చింతిలమున

ఉ. జానకిఁ జంక నుంచుకొని యాత్రవభీకరు రామచంద్రునిం
దా నొకమర్త్యమాత్మనిగ యదర్పణిహీనునిగాఁ దలంచుచుం
గానల మున్ను వాఁడలెఁ గ్రాలెడువారలఁ జూడకుండుటకా
మానసవాంఛ యుప్పిల యమానినితో బరువెత్తి యంతటన్. 43

- ఉ. దూరముగాఁగఁ బోవుటకుఁ శ్రీదోషమి నిల్చి భయంకరారవం
 భారం గమిర లెవ్వరొ మహామును లట్లుగ నొప్పు వేషముల్
 పారుషసారముం దెలుపు బాణశరాసనఖడ్గముల్ తఁగ
 జేరితి రీవనంబును బ్రసిద్ధసురారినివాసముం గటా!
 యారయ వేషభిన్నమగు శ్రీ నాయుధధారణ మెన్నఁ జిత్త్రమా. 44
- చ. అనుపమమానిధార్యములై శ్రీ యశాఁగద యీయజినాదికంబు లీ
 సునిశితబాణచాపములఁచొప్పు నెటుంగరుగాదె మాను లీ
 వన మిటు చిత్రవేషముల శ్రీ భామిని వెంబడిరాఁగఁ జొచ్చి నా
 రనయులు మీరలంచు మనఃమందుఁ దలంపఁగ నయ్యె నియ్యెడన్. 45
- క. పాపాచారుల మిష్టుఁ, రూపఱజేయం దలంతు శ్రీ రూఢి యిది మహా
 తాపసభీకరుఁ డనుఁగా, నేపునఁ జరియించువాడ శ్రీ నిందు సతంబున్. 46
- క. దనుజేంద్రుండ విరాధుం, డనఁగాఁ జేరొందినాడ శ్రీ నని మొన నన్నుం
 జెనకంగఁ జాల రెవ్వరు, వినఁగోరుదు మీచరిత్ర శ్రీ వివరింపుఁ డనన్. 47
- క. శ్రీరాముఁ డట్లుపల్కెడు, ఘోరాసురుఁ గూల్చునట్టికుతుకముఁ గొన క
 వ్వారిజలోచన దుస్థితిఁ, గారణముగఁ జేయ నెంచి శ్రీ కాలహరణమున్. 48
- క. అనుజన్మఁ గాంచి పలికె, కనుచున్నాడవుగ నీత శ్రీ కలవిలపాటుం
 గనురీతి నిట్టికష్టంబును గాంచునె నేను జెంతఁ శ్రీ బొడఁగనుచుండన్. 49
- క. ఘోరాసురుభీకర దో,స్సారము బడలంగఁజేయ శ్రీ సరసాంగి వగం
 గూరెడు నే నిటఁ జూచుచు, బొరుషమేలేని వానివలె నున్నాడన్. 50
- చ. ఒరులకు హాని యించుకయు శ్రీ నొక్కపుడేనియుఁ జేయ నెంచ నె
 వ్వరు శరణంబు వేడినను శ్రీ బ్రాణములైన నొసంగి కాచుత
 త్పరతను గాంచువాడ నొకపల్కు నసత్యముఁ జెప్పఁబూన ని
 వ్వరునఁ జరించు నాకు నడువం దగనట్టిశ్రమంబు వాటిలెన్. 51
- చ. మనుజులఁ గాచు ధర్మ మనుమాట యపథ్య మటంచుఁ బల్కు న
 మ్మనుజులు నీచబుద్ధులని శ్రీ మామకకష్టమె లెల్పుచున్న దీ
 జనకజ కిట్టి కష్టతెలి శ్రీ సంభవమా నని స్వప్నమందు నే
 ననుకొనియున్నయట్టులు మహాదాతకుఁ దోడఁగ లేదు లక్ష్మణా! 52
- చ. ఒకతఱిఁ గాచు ధర్మ మది శ్రీ యున్నతకష్టములం గలంచి వే
 తొకతఱిఁ గావఁజాలక నిజోరుమహత్త్వ మడంగ నుండు ని
 ట్టి కడకనుండు టారయఁ గగిడిందివిచారము పుట్టఁజేయుట
 సుకరముగాదు లోకులకు శ్రీ సూన్యత మిద్దని నమ్మఁ జెప్పఁగన్. 53
- ఉ. కొందఱు ధర్మమార్గమునకుఁ విముఖత్వముఁ జొప్పునంధఁగాఁ
 గొందఱు ధర్మమే ఫలముఁగూర్చుట స్వానుభవంబుచే వచిం

పందగు నంచు బల్కు నిదిఁ పద్ధతి దీని కటంచుఁ జెప్పి న
దృష్టండము పామరాళి నెటు శ్ లింతయుఁ దృప్తిని గాంచఁ జేయనా! 54

మ. అనుజన్తా! విధి యెంతయుం బ్రబల మోయర్థంబునం దంచు నా
మనమెంతైనను నమ్ముచున్న యది దుఃఖానంబు పోఁదట్టి యే
మనుజుండైనను స్వీయకర్తగతుల శ్ మన్నించి స్వాతంత్ర్యముం
గన కుర్విం జరియించు టొప్పునని యిక్కార్యంబు మూలంబునన్. 55

చ. పరమపతివ్రతాత్వమున శ్ భాసిలు నీజలజాక్షి నే నిట
శరవిఠతి శరాసనము శ్ శౌర్యముగల్గినయట్లు తాల్చియుం
డ రహితభీతి నీదనుజనాథుడు కైకొనిపోయె నేమనం
దరమగు నింక నోయనుజ! శ్ దైవమె యెక్కు డదెట్లు చూచినన్. 56

చ. దనుజుఁ డొకండు రాఘవునిదర్పము నెంతయుఁ జుల్కఁజేసి యా
తని సతిఁ గొంచుఁ బోవునటు శ్ దైవము లోడలపంగ నే శవం
బనఁజన నున్న వాడ నని శ్ యాత్మఁదలంపు మటంచు దీనతం
గనినటు పల్కుచున్న నృపకాంతునిఁ గాంచి సుమిత్రపట్టియున్. 57

ఉ. పట్టఁగరానిశ్రోధమునఁ శ్ బల్కె రఘూద్యహా! చింతఁబూను టీ
పట్టున నొప్పునయ్య! ననుఁ శ్ బంపుము రూపఱఁ జేయువాడ నీ
కట్టడిదానవుండు జనశక్తియనందనఁ బట్టుకొంట పై
నిట్టులు మాటలాడుటయు శ్ నెంచిన నీ గ్గగుచున్న దెంతయున్. 58

క. అనుచుండు నంతలో నా, దనుజేంద్రుం డిట్టులనియె శ్ దర్పంబున వా
క్కును వినకయున్న వారలు, వినఁగోరితి మీర లెవరొ శ్ వినిపింపుఁ డనన్. 59

క. తనుఁగూర్చి ప్రశ్న చేసెడు, నని రాఘవుఁ డిట్టులనియె శ్ నార్యకులమునఁ
జనియించినవారము; కాననములఁ దిరుగంగ వచ్చినారము స్వేచ్ఛన్. 60

క. నరపతులము మనుజహిత, చరిణుల మీయదియె మాసుఁచరితం బిఁక నీ
చరితము వినఁగోరెద మీ, యరణ్యమున నుండ నేల శ్ యన్వయ మెదియో. 61

క. తెలియంబలుకుము నా విని, కలకల నవ్వుచును బల్కెఁజ్జ్రియుఁడా నా
కులముఖముల వినఁగోరెదో, తెలివెద నాతండ్రి జయుఁడు శ్ తీవ్ర బలుండా. 62

క. జనని శతప్రాద నాయని, దనుజకులంబొను నన్ను శ్ దానవవరు లె
ల్లను ప్రీతి వింధుండని, వినుతంతురు తపముచేసి శ్ విధి దయఁ గంటిన్. 63

క. ఆర్జించితి శస్త్రంబుల, నిర్జించితి దేవనరుల శ్ నే శౌర్యమునఁ
దుర్జయుడ సంగరంబుల, భర్జించితి మానివగులఁ శ్ బల్కు లిఁ కేలా? 64

ఉ. మీరిఁక నీపడింటిపము శ్ మించెడునాశను మాని యింటికిం
జేరఁగఁటొండు నీయతివ శ్ చిక్కుట మి ప్పిటఁ జఁపమానిలిక

నారఘరాముఁ డిట్లను మననంబునఁ గుందుచు నిస్సీరో! దురా
చారము దీనిఁబూనితివె శ చచ్చితి విప్పుడె పాపసంగతిన్.

65

ఉ. సంగరరంగమందు నినుఁ శ జంపెడువారలె లేకయుండ శ
క్తిం గనినాడవో కనెదు శ తీవ్రమదంబకసత్త్వ మిప్పుడే
బంగరుపింజలం జెలఁగు శ బాణము లియ్యవె నీదురక్తముం
బొంగుచుఁ ద్రావుఁగాక! రణభూమిని నిల్వము సుంత యం చొగిన్.

66

చ. గురుతరబాణసత్త్వముఁ శ గూర్చిగుణంబును లాగివైవ నా
శరములు దానవాంగమును శ సత్త్వము పొంగఁగఁ జీల్చుకొంచు వే
పరుగిడి భూమిఁజొచ్చె నిటుఁబాణము లేగఁగ రక్తవూరముల్
శరములతోడఁ బాటెఁ దమఃసఖ్యము వానికిఁ దెల్పుకోర్కీ నాన్.

67

ఉ. అంత మహాసురుండు విపులంబకపాతమునం గలంగి దు
ర్దాంతరుడు గ్రమూర్తియయి శ ధాత్రికుమారిక డించి శూలసం
క్రాంతమహాభుజుం డగుచు శ రాఘవుల వధియింపఁ బాటె నా
యంతకురీతి వక్త్రగుహ శ యార్చిని జూపఱ కట్టె నింపఁగన్.

68

మ. తమపైకిం బఱతెంచుదానవుని నంతంబుం గనంజేయు బా
ణము లాయిర్వరు వైవఁగా దనుజుఁ డానారాచసందోహపా
తము లేక్కింపక యట్టె నవ్వచును గాత్రం బెల్ల జృంభించుకా
ర్యమునక నిల్వఁగ వీడి బాణము లొగిక శ జ్యోభాగమందుం బడెన్.

69

చ. అదిగని యారఘూద్వహుఁ డశహార్యబలంబున నగ్నిరీతి భీ
తిదమగుబాణయుగ్మమునఁ శ ద్రీవ్రమహాకృతి నొప్పుశూలముక
జదియఁగఁజేసె; వాడు ఘనసత్త్వము పొంగఁగఁ బైకిరాఁగ న
య్యదనున కర్హమానటు మహాసిలతల్ గొని కొట్టి రిద్దరున్.

70

సీ. కాక్షేయకహతు లాకృక్కటఁ దనయంగంబుఁ, జీల్చుచుండఁగ వానిఁజిత్తమందు
సుంత లేక్కింపక శ సురవైరి వారల, వడి నెత్తుకొనిపాటె శ బొరుషంబు
భయదరూపముఁ దాల్చి శ పరుగిడుననితోఁచె, వనదేవతలకెల్లదనుజుఁ డంత
వారలఁగొని యొండుభవనముఁ జేర్చఁగ నెంచె, నని తోఁచునట్లుగనరుగుచుండఁ
తే. దమ్మునింగని శ్రీరఘుతల్లజుండు, పలికె నీతఁడు మన మేగుపథమునందె
పొవుచున్నాడుగద యిట్లసోపాన నిత్య, మదియ నస్తద్దతిక సహాయంబెసుమ్ము.

మ. అనుచుండంగ విరాధుఁ డర్థకులఁగా నాయుర్వరం గొంచు న
వ్వనముంబాసి చనంగఁ బూనె నది తా శ భావించి యీచక్రసుం
బనుపంగాఁ దగఁ బూర్వలోకమునకుక శ వచ్చెంగదా కాల మ
చ్చనికంచుం దెలుపంగఁబూని యనియెం శ బద్ధాక్షిఞ్చదంబుగన్.

72

- చ. ఇతరులకుఁ సహాయపడుకంటే తనకార్యముగాఁగ ధర్మమే
హితమును దోడుగాఁగఁ దనఁయొప్పితమే శరణంబుగోరుస
ద్వితతికి మేలుగూర్చు దగువిస్తృతభద్రముగాఁగ నివ్విధిఁ
క్షీతిఁ జరియించు రామునకుఁ శ జెల్లునె యీదురవస్థ పాటిలన్. 73
- మ. సమయజ్ఞుండగు శ్రీరఘూద్వహుఁ డిదేచందంబొ యిట్లూరకే
గమనంబుం దమిఁజేయువాడు నను నిరంకం గాంచి యేమిట్టు లీ
శ్రమముం గాంచెద వంచు నాదృతిమెయిం బ్రశ్నించు వారెవ్వరి
సమయం బెట్టిదొ ప్రాణనాయకుఁ డెదఁగ సందించు టొప్పుంగదా!. 74
- ఉ. కాలము దాచరించుట నఖండమతిప్రతిభా విశేషతం
గ్రాలు రఘూద్వహుం డెద నిరంకం దలపోయకయుండఁ జెల్లునే
వేళకుఁ గర్తవ్యతతి వివృద్ధ తదర్హ ఫలాల్లి నీయఁగాఁ
జాలు నటంచుఁ బల్కుదురు శ సాధుమతుల్ వినియుంటి నీవిధిన్. 75
- చ. అని తను హెచ్చరించునతి శ యాశయ మాత్మ నెఱింగి లక్షణా!
జనకజ యార్తయైనటు వశస్తతిఁ దెప్పెడు నింక నీవిరా
ధుని వధియించు టొప్పు ననశ ధూతరిపుం డగు లక్ష్మణుండు ఖ
డ్గనిహతి సవ్యహస్తమును శ గ్రన్ననఁ ద్రుంచెను సాహసంబునన్. 76
- చ. రవికులనాథుఁడై వెలయురాముండు దక్షిణహస్త మంతలో
జవమున ఖడ్గసారమున శ శౌర్యము పొంగఁగఁ ద్రుంచె; నంత వాఁ
డవనిపయిం బడెఁ మఱియు శ నాతనిఁ బెక్కువిధంబులఁ గడుం
బవినదృశాత్తముష్టిగురుపాదసమాహతులఁ మహాక్రుధన్. 77
- ఆ. ముద్దచేసి రంత శ మూర్ఖుఁ డాదనుజుండు, వార లెంతకఠినబాధలు గనఁ
జేసినను స్వకీయశీవముఁ బాయక, యుండు తెఱిగి రాఘవండు పలికె. 78
- క. అనుజన్తా! యితడు తపంబును జక్క నొసర్చెఁగానఁ శ బూనిక నేసా
ధనములఁ గొట్టినఁ జావఁడు, గనుకఁ వ్యర్థంబు వీనికడ నీశ్రమముల్. 79
- క. ధరణిం ద్రవ్వికశేబర, మురుతర మిద్దాని వైచి శ యొక్క మొగి నదె
వ్వరికిం గనరాకుండెడు, కరణిఁ మృత్తికను జక్కఁ శ గప్పుద మంతన్. 80
- క. మృతినొందును వీఁ డనఁగా, దితిజేంద్రుం డాలించి శ దివ్యపురుషుఁ గా
మతి నెన్ని పలికె దేవా!, దితిజాంతకుడవగు నిన్నుఁ శ దెలియకయుంటిన్. 81
- చ. ఇపుడు దివాక రాన్వయమునెంతయు ఖ్యాతిని గాంచఁజేయు వాం
ఛపాడమ రామనామమున శ సంభవ మందితి వం చెఱింగితిఁ
గృపకు నిధానమీవు జనకేంద్రుని పుత్రిక యాదిలక్ష్మీ నీ
యపరశరీరమే యితఁ డశహార్యబలుం డనుజుండు నాఁ దగున్. 82

- క. కలయా పెటిగితి ని త్తటిఁ, గలిగెఁ జ్ఞానంబు సుంత కరుణాసింధూ!
తెలిపెద నాచరితం బి,మ్ములఁ దుంబురుఁ డనంగభ్యాత్రిఁ బొల్పెడువాడన్.
- సీ. గంధర్వుడను దేవకాంతలమిన్నయా, రంభను శ్రేమించి రాజరాజు
కొలుపుఁ జాలించితిఁ గోపించి యక్షేశుఁ, డసురుండ వగుమని యంత శాప
మొసఁగె; దానంజేసియురుదుఁఖ మొప్పఁగ, బహుభంగులంబతిఁ బ్రార్థనంబు
చేసితి; నద్దాన నీసుమాని యతండు, దశరథసూతి యేతరుణమందు
- తే. నిన్నుఁ జంపునొ యప్పుడె నీజితనుయుతి, స్వర్గ మొందంగఁ గలవని శాపముక్తి
నట బ్రసాదించె నేటికి నదిఫలించె, జనియెడఁ స్వీయలోకంబుఁగనఁగరామ!
- క. మంగళమగుతఁ నీకునె,సంగుత విజయంబు సకల శత్రువితతిఁ జె
ప్పంగం దగునొక నుడి శర,భంగ మహామాని! పరమేశాంతుఁ డిచటికిన్. 85
- క. ఒకయామడపై గవ్వాతికలుగు దూరంబునందు నీ దివ్యతపోభా
గ్యకలితుఁడు సూర్యతేజుఁడు, సకలజ్ఞుఁ డలరుచుండు శాంతధనుడై. 86
- క. ముని నతనిం గనఁ బొమ్మా, నినుఁ గాంచినయంతముక్తినిం గాంచును మీ
కొనరిచి యుత్తమలాభం, బనఘా! నన్నింక బూడ్పుమా యిచ్చిపిన్. 87
- క. దనుజులశవములు వూడ్పుం, జను నను నాచారమొకఁడు సాధుహితముగా
దనరుఁ దానఁ వారలు, చనుదురు స్థిరసుఖము లబ్బుస్థానంబులకున్. 88
- క. మరియాద దానిఁగాచుట, సరియెకదా నీకు రామచంద్ర! యనుచుఁ
శరనిహతి శీర్ణతనువుం, ద్వర వీడి యతండు చనియె శ స్వర్గంబునకున్. 89
- క. ఆతఁడు వచించినట్లే, యాతనువుఁ శ్వభ్రమందు నం దుంచి శిలా
ప్రాతాదికములఁ గప్పిరి, భూతనయయు దాని గాంచి పొల్పెం దమతోన్.
- క. అంతఁ రఘుపతి లక్ష్మణ! వింతగదా యద్ది యంచు వెఱుగందకుమా
పంతమునఁ దెలియఁదగుఁ బయి, జింతింపం దగును గర్తృనిధాంతంబున్. 91
- సీ. సృష్టిభేదంబులం దెందు నేజంతువు, లేకర్తమును జేయనెటిగి యొండె
నెఱుఁగకయొండె నశెల్లఁ గాలంబున, ఫలముల నీయంగ వలసియొండె
వాంఛింపకయ యొండె నానినిబొందెడు, నేనెల్ల ననుమాట నెప్పుడుఫలము
గనఁజాల దనుచు నీమనసున నునుపు మ,ఖండగర్వంబునఁ గాన కొరులఁ
- ఆ. గష్టపడఁగఁజేయు శక్తిఁగడి మనుజుఁడు, తత్ఫలంబు నాకుఁ దగ దటంచు
బలుకఁగలఁడె ఫలముగలుగునే దాన దే,వతలుగూడ నట్లు పలుకఁ దగరు.
- చ విడువదు కర్త మెవ్వరిని వృత్తహరుండని యెన్న దెద్ది యె
ప్పుడు కలుగంగఁ జేయఁ దలపోయునొ యప్పుడె కల్గఁజేయు భీ
తుఁ డితఁడు వీడు ధీరుడని దోషముచేసినఁ బక్షపాత మొ
క్కెడను గొనంగఁ బూన తెడి యీదగు నాఫల మిచ్చి తీతెడున్. 93

- చ. కొలదిగనైన బాపములకు గుటియైతగు కర్మ మెద్దియే
దలచను జేయ నా కిపుడు ధారుణకష్టము లిట్లువచ్చెనం
చలయక పల్కుచుండు; నది ధ వ్యర్థము ప్రాగ్జని సంస్కరించి త
త్ఫలములె యివ్వె యంచుఁ దలఁపం జను వాడు వివేకి యైనచోన్. 94
- క. ప్రారబ్ధము భోగంబున, నారయ నశియించు నందు ధ రాత్వము సహజా!
యీరక్కసుఁడే దీనికి, సారంపుటుదాహరణము ధ చక్కఁ దగుఁజుమీ. 95
- సీ. కొన్ని దుష్కర్తముల ధ మన్నించి తొలఁగును, ఫలమునీయక యనిపలుకుచుండు
రొక్కకొందఱు విను ధ మోగుణాకర! దాని, తాత్పర్య మేమనధర్మకార్య
బాహుళ్యమునమహోల్బుఫలదములగుదుష్కర్తముల నశియించుఁగానియవియు
నజ్ఞానకృతములెఁనై యుండవలయుఁజు, వైయండ్రిక విధమైననొప్ప దదియుఁ
ఆ. గాన సాచ్చరిఁను ధ బూని కర్తంబుల, సాధుసత్తులముల ధ శాస్త్రనియతి
నదలకుండఁ జే యవలయును దత్ఫలములను దానె పొందవలయుఁ గాన. 96
- క. ఎవ్వరిమూలంబునఁ దా, నెవ్వని కేఫలముఁగూర్చు ధ నెంచునొ కర్తం
బవ్వడుపునఁ గూర్చును వా, నెవ్వరి యెండ్రిరులబూర్వమెఱుంగకయున్నన్.
- చ. విను మనుజా! నహర్దు లటవీని జరియించుచు దోడుసూపు నీ
మనలను బ్రోత్సహించి; రభీమానము నొందనిమాటలం గటా!
యని తలపోసి యాయడవియందుఁ జరింపఁగ వచ్చినార మీ
పనికియి కర్తమే మునులఁ ధ బాల్పడఁజేసె నసూయ నొందఁగన్. 98
- అ. మనల నెంతోమనుష్యు ధ మన్నించువారలు, సాగ నంపఁ బూనుచందము గల
పలుకుగముల నొప్పిఁడఁ జేయఁగా నేల, యపుడు తలఁపమైతిమార్య! దీని
- క. వారలకుం గర్తమె చెడు, కొరికఁ గల్గించి మనలఁ ధ గోపంబున న
ట్లూరక పల్కుం జేసెను, నేరము మున్నదియెఱుంగ ధ నేనుక నీవున్. 100
- క. మనవలననుండి కిష్టము, మునులకుఁ గల్గంగ నేల ధ పోవుదమని యీ
వనిఁ జేరితి; మీతని వధ,మునకే కర్తవ్యము మునుల ధ మూలముననే. 101
- తే. మనలఁ బురికొల్పె నివ్వనమునను శాప, ముక్తి గాంచఁగ సంసిద్ధముగ నెసంగు
వానికొఱ కేగుండని యిప్పు ధ దీనిదాన, మాహాచేయంగఁ గనఁబడెనోకుమార!
- క. భగవంతుఁ డొక్కఁడే క, ర్తగతుల నెఱుంగంగఁ జాలు ధ మాయఁ గొనుతటిక
జగముల నెవ్వరు దెలియం, దగరుసుమీ విష్ణుహరశతధృతులుగూడన్. 103
- క. ఈవిధ మెఱిగినవార ల,దేవారిక దూఱకుండు ధ రిది యెఱుంగమిఁ గా
దే వైరి వీఁడు నాకని, భావించుట సాజమయ్యెఁ ధ బరిపాటియదే. 104
- క. సర్వమునకుఁ గారణమై, యర్వర నెవ్వరి కెఱుంగనొప్పెడు నను నా
గర్వము దూలించు చొగిఁ, సర్వేశ్వరి యుండు దద్విశ్వామహిమమున్.

- క. కనుఁగొన నామెను బ్రార్థించిన సుంతయెటుంగుచోప్పు శ చిత్తంబునఁ దోఁ
చును గాని పేలుపాయమునను దోఁపదు సత్యమిది యశనందగు ననుజా! 106
- క. శరభంగుఁ డన్న మానీశ్వరుఁ జూడఁగఁబోవఁ దగు జీవంబున నని యా
శరవరుఁడు తెల్పెఁగాదే, యరుగుద మామానిచంద్రు శ నాశ్రమమునకున్. 107
- క. అవ్వూని మనలఁగని మోక్షమును బొందంగఁ బోవఁ గాంతిం చెడు నం
చమ్మనుజాశనుఁ డనుచు దివమ్మనకుం బోయె సత్యశవచనం బదియో. 108
- క. అదియేమిచిత్రమో కనఁగఁ దగుంగద వేగ పోవఁగఁ జెల్లు నటం
చెడఁ గల్గుభావ మొకరీ, తిఁ దమ్మనకుఁ దెల్పి తనసృతిం గూడివనెన్. 109
- క. అటవింగల చిత్రంబులఁ గుటిలాలక కెఱుఁగఁ జెప్పుకుతుకము గనుచుఁ
విటపాంతరమార్గంబుల, నెటొ పోయి రఘూత్తముం డశహీనతపమునన్. 110
- క. వెలుఁగొండఁజేయుచుం గానల నెల్లను గ్రూరమృగగణంబును శాంతిఁ
విలసిల్లఁ జేయుచుఁ వ, ర్తిలు నాశరభంగమునిహితఁ దర్కింపన్. 111
- క. వేడుకయుప్పొంగఁగ ననబోడియు సౌమిత్రి వృక్షముల సాంద్రముగాఁ
గూడిన లతలం గాంచుచు, వీడనియుత్సాహ మొప్పు వెనుకం జనుచున్. 112

— శరభంగమునిచరిత్రము. —

- క. వీరుద్విశేషముల రఘు, వీరుని బ్రశ్నించుచుఁ సుశృత్తమహితు దే
వారిభయంకర తేజుని, సారజ్ఞానాంబురాశి శరభంగమునిన్. 113
- క. కనుఁగొను లెపుడనుకుతుకం, బును గాంచుచుఁ జొచ్చి రత్తపోవనమును; దే
వనికాయయుక్తుడై యమ్మనిఁ గానఁగ వచ్చియుండఁ బురుహూతుండున్. 114
- చ. మునివరుతోడ నెంతయుఁ బ్రేమోదముమీఱఁగఁ బల్కుచుండె; నం
త ననుజఁ గాంచి పల్కె గుణభాముఁడు రాముఁడు దేవవర్యస్యం
దనమును జూపుచుఁ దివి నితాంతము వెల్లెడునారథంబు జి
హ్వానిదని యెన్నుమా మునిని శ జూడఁగవచ్చిన యట్లుతోఁచెడున్. 115
- ఉ. నీవిట జానకిం గనుచు శ నిల్వము; నే మునిఁ గానఁబోయి యం
దేవిధి దేవవర్యునకు శ నిమ్మనికిం దమి సాగుచున్నదో
యేవిషయంబుఁ గూర్చినదో శ యింపగువాదము సారభూతమాఁ
గావున నాలకించి వడిగఁ జను దెంచెద సాధుభావనా! 116
- ఉ. ముప్పదియేడ్లస్రాయ మె విభూషణమై కనుపట్టుఁ దమ్ముఁడా!
యెప్పటి కీసురాళి నని శ యెన్నుమ నీమది భూరితేజ మ
ట్లాప్పుచునుండు వీరియెడ శ నున్నతపుణ్యఫలం బ దెప్పుడుం
దప్పదుగాదె యిట్టిసుర శ తల్లజులం గన నెంత్రు సన్మునుల్. 117

- చ. దొరకిన దట్టి సన్నహముతోడనె వచ్చెద నంతదాఁక నీ
ధరణిని నిల్పుమం చరిగెఁ శ దారఘభూపతిచంద్రుఁ డాశ్రమాం
తరమున కింద్రునింగను ముగదంబున; నవ్విధ మాత్మ నెంచిన
ర్జరపతి మానితోడ నిదె శ రాముఁడు వచ్చెడుఁ గంటె యాతనిన్. 118
- చ. ఇతఁ డొనరింపఁగాఁదగిన శ వెన్నియెయున్నవి దేవకార్యముల్
మతివిభవంబుమీఱఁగ నమానుషవిక్రమలీలఁ దీర్చి య
ప్రతిమయశంబుఁగాంచి పిదపఁ ననుఁ గాంచెడుఁ గాక! యిప్పుడే
నతిజవమొప్పు బోయెద శశతాంగముతో నని యేగె నంతటన్. 119
- చ. అరదము వ్యోమమం దరుగు శ టారసి రాముఁడు జానకీ సహో
దరుఁ గరసంజ్ఞఁ బిల్చి మునితల్లజఁ జూడఁగ వారితోఁ జనెన్!
నిరుపమభక్తి నచ్చట మునిప్రసరుండు నుపాశ్రితానలుం
డు రహితతామసుండుఁ బరిచు త్తమనోవికృతుండునై మదిన్. 120
- చ. అనలునియందుఁ జొచ్చుటకు శ నాదర మొప్పుగనుండె రాఘవుం
డనుజుఁడు నీతయుం జని మహాత్ముని యంఘ్రులఁ బట్టుకొంచు వం
దనము లొనర్చి రంత మునిసాధుఁడు చెప్పఁగఁ గూరుచుండి రిం
ద్రునిదగువార్త యేమచుచుఁ శ దోరపువేడుక రాముఁ డడ్డినన్. 121
- క. శరభంగమాని యిట్లనుఁ, బరమంబగుతపము నొనరుపఁ దానికిఁ గా
వరదుఁడు దేవేంద్రుఁడు నా,చరిసరమున కేగుదెంచి శ బ్రహ్మపదమునన్. 122
- క ననుఁ దోడ్పొంచిన యట నిల్చునువచ్చెను; జెంతనుండు శ పరమేశ్వరు నిఁ
గనకుండఁ బోవరా దని, నిను నతిథిం బూజనేయ శ నిల్చితి రామా! 123
- సీ. ధర్మరక్షణమునభదత్పరత్వముమించఁ, బురుషోత్తముఁడనుచుఁబొల్చుఖ్యాతి
యనదృశమై తగ శ నవనీభరము వాప, నవతరించినపరశమాత్మను నినుఁ
గూడియుండుటయె నాశోరినయట్టి బ్రహ్మానందసౌఖ్యము శ ననుభవించి
నట్టిదయగు; స్వకీర్తార్జితసుకృతము, చేత నాలోకంబుఁ జెందువాడ
తే. రఘువరాన్వయజలధిచంద్ర! విను రామ, తపముబలిమినిస్వర్గాదిసుపదములను
నేను సాధించినాడ నశవానినెల్ల, నీకు నర్పింతుఁ గైకొనుమా కరుణను. 124
- చ. అని మునివల్క రాముఁ డనుకటలులె కైకొనువాడ నీవదం
బునకు సమీపమందె యొకభూమిని నిల్వఁగఁ గోరువాడ; దా
నిని దలపోసి చెప్పఁదగు శ నిల్పద నం; దన మానివర్కుఁ డి
ట్లనియె సుతీర్ణుఁ డస్తుని మహామతి దాపుననే వసించెడున్. 125
- ఉ. ఆతఁడు మీనివాసమున శ కర్తముగాఁ దగునేప్రదేశముం
చాతతయోగశక్తిమెయి శ నారసి తెల్పెడు మీర లమ్మునిం

బూతచరిత్రుఁ గాంచుటకుఁ శ బోదగు మే లటఁ గల్గుమీకు; నీ
భూతలనన్ని కృష్టమునఁ శ బొంగుచుఁ బాతెడు గంగఁ జూడుమా. 126

చ. పడమరనుండి తూర్పునకుఁ శ బాతెడు నీనదియుఁ రఘూత్తమా!
పడమరకే చనందగును శ బద్ధతి దీని సమాశ్రయించియే
పుడమి నిఁకఁ శరీరమును శ బూనిక నిల్వఁగ రాదటంచు నె
న్నఁడు మది నిశ్చయించితివా శ నాథ! తదాదిగ ని న్ననంగొనన్. 127

చ. తలఁచుచు నింతదాఁకఁ దనుభారణ మెట్టులొ చేసినాఁడ నీ
లలితపదాంబుసంభవములఁ గనఁ జాలితి నిష్ట వాంఛలుఁ
ఫలములఁ గాంచె గుప్తసముఁ శ బాము త్యజించెడురీతి నిన్ను ని
మ్ములఁ గనుచుఁ మహాముదముఁ శ బొందుచు వీడెద దీని నోప్రభూ!. 128

మ. అని ప్రార్థించుచుఁ బ్రజ్వలజ్వలనునం శ దత్యంతభక్తున్నతిం
దనువుఁ వైచి ముహూర్తమాత్రమున నూత్నంబైన దివ్యాంగముం
గని దేవాళి నుతింప బ్రవృద్దముం శ గానంగఁ బోయెఁ; హుతా
శనుఁ డయ్యంగముఁ బావనంబునుచు భస్మప్రాయముం జేసెఁ దా. 129

— రాముఁడు లక్ష్మణున కుపాసనమహత్త్వమెఱిగించుట. —

చ. అది గని లక్ష్మణుండు మది శ నచ్చెరువందుచు రామచంద్ర! యీ
యదునున నొక్కసంశయము శ నాత్మకుఁ దోఁచెడు నిండు ప్రాణముల్
కొదవ యొకింతలేక తనకుఁ సుఖధామము చిక్కునంచుఁ బా
యఁదగునె యీతపస్వి యిది శ న్యాయమే దుర్వృత్తి యిది గా దోకో?. 130

మ. మనమిచ్చోఁ గనుచుండి యగ్నిశిఖిలఁ శ మ్రందెంగదా యాత్మహ
త్యను గావించుకొనెఁ మహర్షి యిపు డీట్లంచుం దలంపంగనో
నని ప్రశ్నించెడు లక్ష్మణుం గని కృపారహస్థానమంచుఁ మునుల్
వినుతింపందగి యొప్పు రాఘవుఁడు సదవృత్తప్రియుం డిట్లనున్. 131

సీ. వినవయ్య! యీశంక శ విడువంగ నొనరించు, పద్ధత యెఱిఁగింతుఁబరమమునుల
నాత్మహత్యాదోష శ మంటునే యెఱుంగవే, యింతమాత్రంబేనిహితమనీప
నొప్పియుండియుఁ బెద్దలొగిఁ దెల్పవినియుని, ట్లనుమానముం గాంచుటర్హ మగునె
యైన నెఱింగింతు శ మౌనులు యోగవి, ద్యాభ్యాసమునఁ దమయాత్మ వశ్య
తే. ముగ నెసంగఁగనుందురు శ బుద్ధియెపుడు
తనువు విడనాడఁదగునంచు శ దలఁచునో యపు
డహియుఁ గంచుకమును వీడునట్లు బ్రవృ
వివరభేదనమునఁ బ్రాణవిరతి వదలి. 132

క. అనుచుమతేజోరూపం, బున వాంఛకుఁ దగినయట్టి శ పుణ్యపదములం
గనఁ జోవుదు; రది హత్యయే, యనఁబడునొకొ నీవె తలఁపునూ గుణవాధీ!.

- చ. తలఁచినయంతనే తనువుఁ డ త్వఁదంబును గాంచునట్లు నే
ర్పలవడఁ జేయు యోగవిధియందు సదాభ్యసనంబు గల్గువూ
జ్జాలు తమి బ్రహ్మరంద్రము మహాజ్జ్వలశక్తిఁ బగల్పి సూర్యమం
డలమును దాఁటి పోవుదు రసంతసుఖాస్పదమైన ముక్తికిన్. 134
- చ. అదియొకలోకమంచు నట య నంబురుహాత్మజముఖ్యు లుండు రం
చది గనినంత నెవ్వరికిఁనైనఁ బునర్భవ ముండ దంచుఁ బ
ల్కుదు రొకకొండ; అయ్యదియుఁ య గోరికఁ గుంతుల కొప్పుఁ జేయువాం
చ దగుల నంచు నెన్నఁదగు య సాధుమనీష! మఱొండు గాదుసూ. 135
- ఉ. అక్షయమైనలోక మదియారయ నుండునె సృష్టియందు నె
ట్లక్షయవస్తు వుండఁదగు నట్టిదియున్న దటంచుఁ బల్కుటల్
దక్షతఁ బామరాళికి నితాంతము భక్తిని బుట్టఁజేయ నౌ
సాక్షి మఱొక్కఁడేల స్థిరమైనది బ్రహ్మ మొకండె యెన్నఁగన్. 136
- ఉ. కావున నిట్టిపల్కులకుఁ య గర్లయుగంబునఁ జోటుఁ జూపకే
భావమునందు యోగవిధి య పావనమంచుఁ దలంచుచుండుమీ
యీవరమాని నన్నుఁగని యగ్నిముఖంబున మేను వీడఁగా
నీవఱ కెట్లా చేసిన యహీనసుకర్తఫలంబు ని త్తఱిన్. 137
- క. తా ననుభవింపఁ జాలెను, గాననె దేవేంద్రుఁ డెంతో య గారవమున ర
మ్మా! నిను శతధృతిపదముం, గానంగాఁజేయుదు ననఁగా నీమునిమున్. 138
- క. రామునిఁగని వైశ్యానరు, మోమున నిష్ఠేనువైచి య పోయెద దేవేం
ద్రా! మామక పుణ్యానుభవమలలోకింబుల కిని యతనిం బంపెన్. 139
- క. మనకుఁ దర్హన మీయం, గను బూనియె నిల్చె నితనిఁ య గంటిమి సుకృతం
బును గంటిమి పోవుద; మి, మ్మునితెల్పిన జాడ ననినఁ య బొంగెడువేడ్కన్. 140
- ఆ. అగ్నికుండమునకు య సమ్మానిఁదలఁచుచు, మూఁడుసార్లు తిరిగి య మ్రొక్కి రాముఁ
డరుగ వెంటనంటి యిరిగిరి జనకజాతయును లక్ష్మణుండు య నయము మెఱయ.
- క. వరుణాశఁ గూర్చి పోవుచు, దరుణీమణితోడ నందుఁదగు వింతలు మా
నిరమణుల తపశ్శక్తియు, గర మబ్బురవడఁగఁ దెలియఁగాఁ జెప్పుచొగిన్. 142
- క. ధునివెంటఁ గాలితెవువునఁ, జనుచు మహామాని యుండుఁకాంతాశ్రమముం
గనుపండువు చేయఁగఁ జనియెను రాముండు మానిఁ గనఁగఁ నెంతయుభక్తిన్.
- తే. అరిగి వైరం బనంగ నెట్లవనినుండు, ననియునెఱుంగనిక్రూరమృగగాళిఁగనుచుఁ
దరుణికిం దమ్మనకుఁదద్విధంబుఁదెల్పు, చునుసుతీర్ణుని మునిపఠిఁజూచెనచట.
- క. శ్రీరామురాక మున్నే, సారజ్ఞానమున నెఱిఁగి య సయమి వారిఁ
గారవమునఁ బూజించె ను, దారతఁ దదనుగ్రహంబుఁ య దాఁ గోరి మదిన్. 145

- చ. మునికృతపూజ లంది గుణపూర్ణపయోనిధి రామచంద్రుడ
వ్యసమున వాసయోగ్యమగుభాగ మెటుంగఁగఁగోరి వేడ ని
ట్లనియె సుతీక్ష్ణుఁ డంబుజదళాక్ష! వసింపఁగ నర్హమైనతా
వును దెలియంగఁ గోరెదవె బుద్ధికిఁ దోపనియద్ది యేదోకో? 146
- ఉ. రావణుఁజంపు వేడుక ధరరాస్థలి మానవరూపధారి వా
నీవెటుఁగంగఁ జాలని వినిర్మలభాగ మదెందు నుండునే
యీవిపినంబునందె వసీయింపుము రాఘవ! నీదునేచచే
బావనచిత్తులై యిచటి బ్రహ్మమునుల్ తరియింతు రం చనన్. 147
- ఆ. ఆసుతీక్ష్ణమాని యాలాపముల కాత్మ, నలరి యాతిభేద్యములకుఁ దృప్తిఁ
గాంచి యాదినంబుఁగాననమున నటఁ, బుచ్చి మానియాజ్ఞఁబొంది యవుడు. 148
- చ. పనివిను నప్పు డిట్లనియె య బ్రహ్మమునీశ్వర! మేము కాననం
బున నిట నున్న వన్యమృగపూగము లంతమునొందు; నద్ది మీ
మనమున కార్తినించు ననుమానము లే దిటఁ గానఁ బోవఁగా
ననుమతిఁ గోరినారము మహర్షులఁ జూడఁగఁ గాంత గల్గుటన్. 149
- క. ఆరుగం దలఁచితి మొందోక, వరుసం దలపోయరాదు య భవ్యమతీ! మీ
కరుణా వసింతు మొందో, యరణ్యముననిదెయంచు య నారఘుపతియున్. 150
- చ. వరమతీయా సుతీక్ష్ణుపదవారిరుహంబుల సుస్పృశించి భీ
కరమృగరాజి దానవులఁ య గార్తుకము క్తశీలీముఖంబులఁ
ఖరకరిపుత్తుగేహమునఁ య గాపుర ముండఁగఁ జేయువాడ; మా
నిరమణు లింక నీయడవి య నిర్భయులై చరియింపఁ జేసెదన్. 151
- చ. వినిహతవిఘ్న సంతతిని య విశ్వహితంబుగ మీతపంబు సా
గు ననుచు నేఁ దలంతు మునికుంజర! దీవన లిచ్చి పంపుమా
యసురఘరాము వాక్యములు య హర్షమునింపఁగ నాసుతీక్ష్ణుఁ డా
మనుకులవార్ధి శీతకరు య మాన్యుని జక్కఁగఁ జూచి ప్రీతితోన్. 152
- చ. పరమమునుల్ నినుంగనఁగఁ య బల్కఁగఁగోరుచునున్న వారు భూ
వరశశిశేఖరా! చెనెడువర్తము మంగళదాయకంబుగాఁ
బరఁగెడుఁ గాక నా విని యభంగురమోదము నొంది రాఘవుం
డరిగె ధరాత్మజాతయు మహామతి లక్ష్మణుఁ డేగుదేరఁగన్. 153
- మ. చనుచుండఁ గడు దాపునంజనెడునామ్నాపుత్రి శ్రీరామ! నీ
వనుమానింపక మాని చెంత శవధం య బన్నట్లుగాఁ దోపఁజే
యునుడుల్ సందియ మొండఁ జేసె మది నోయురీశ్వరా! దానినే
నినిపింతు బదులెట్లు లిత్తువాఁ నేవిందు మనస్సున్. 154

- క. నీవిపు డూనినమునినియ, మావర్ణ్యము శాస్త్రవిహితమాఁగద దీనిం
గోవిదు లెంతయు మెత్తురు, పావనమని సూక్ష్మధర్మ పథ మిది యనుచున్. 155
- చ. పురుషులు సూక్ష్మధర్మ పథముల్ తగుభంగిని జర్పించేసి యం
దురుతర ము త్తమంబునయి యొప్పెడుధర్మము నాశ్రయించి యీ
ధరణి సుఖంబుఁ గాంతు రినితేభ్యముగాఁ దలపోయుదాన; నె
వ్వరు వ్యసనాళి మానుదురొ యెవ్వరై యర్హులు ధర్మ మూనఁగన్. 156
- సీ. కామజంబు లనంగఁ గలపు ప్రసిద్ధముల్, వ్యసనముల్ మూఁడ దెవ్వరునఁగనిన
నందు నసత్యంచె యధికమా ననితేలు, దానిమించును బరదారగమన
మవ్వనికిం దుల్యమనఁదగుఁ బగ లేని, పరుల హింసించుట ప్రాణనాథ!
యన్మత మింతకుఁ బూర్వ మాడినదేలేదు, ముందును బల్కంగఁ బూనవీపు
తే. నీదువర్తనమే దీని నెఱి నెఱుంగఁ, జేయు; రెండవపాపంబుఁ జేయ వనుచుఁ
బల్కఁగా నేల; ధర్మరూపంబ వీపు, నిన్నుఁగని ధర్మమి దని మునివ్రజంబు.
- క. తలపోయుచుందు రంచుం, దలఁచెద; మఱి యొక్కమనవి దనుజులఁ జంపం
దలఁచుట యేటికొ? వారలు, తలపరు నీపైనఁ బగ; వధం బనునదియున్ 158
- క. అతిరాద్రకర్త మనఁదగు, తీతిపయి నజ్ఞానులెల్ల యేయఁదలఁతు రు
ద్ధతియన నజ్ఞానజమా, మతిమద్వర్యా! తలంపు మామకసూక్తిన్. 159
- తే. హింసయను కర్త మెవ్వారికేని తగక, యుండు నీవంటివారి కదొప్పు నెట్లు!
దండకారణ్యవాసులఁ దాపసులను, గావ దైత్యుల వధియింపఁగానమయము
- క. ఒనరించితిగాదే యది, మనుజాధిప! నీకు నీపమయమునఁ దగదం
చును దలపోయుదు మనమింకను ఘోరంబైనయట్టి కాంతారమ్మున్. 161
- క. కనలేదు; దానిమొదలిది, యని తోచెడుఁ బాపధరులరై మిరలు కా
ననమును దానిం జొచ్చిన, దనుజులు దృక్పథమునందుఁ దగులుదురుగదా.
- చ. సమయముఁ జక్కఁదీర్చ గురుసాయకముల్ పరఁగించి వారలన్
యమునిపురంబుఁ జేర్చఁగఁ బ్రయత్నముచేయుదు రగ్నిచెంత ని
ర్భములునుబోలె బాణసముదాయము కార్తుకముల్ మఱింత వి
క్రమమును ప్రోత్సహించుగద యకావునఁ బల్కెద నాయుదంతమున్ 163
- తే. దండకారణ్యవాసంబు యదగ దటంచు, నందుఁజొచ్చినఁ గష్టంబులలముకొనుట
దప్ప దంచును యోజించుదాన; నొక్క, చిన్ని గాథ వచింతును జిత్తగింపు.
- క. పతంగములు మృగము లెంతయు, వితతగతిఁ సంచరింప విషమంబగు కా
నతగఁ భూథలి నొక్కట, మతిమద్వర్యుం డొకండు మానియు నందున్.
- సీ. సత్యరతుం డుండె యనిత్యశుద్ధాచార, తత్పరుం డగుట నాతండు గ్రామ
వాసంబు వదలి యెవ్వరు లేని యవ్వనమున నిల్చి తపమును బూన్కిఁజేయు

చుండంగ నోర్వ కాఖండలుఁ డద్దాని, భంగవ్వు నొండఁ జేయంగఁ గోరి
భటరూపమునఁ బోయి పటుతరఖడ్గంబు, న్వాసంబుగానిడియడవిఁ జొచ్చి
తే. మరల రాకుండె నమ్మునిమండనుండు, తలఁచె విశ్వాసముననుంచెదాని నవట
ననుచు; నంతట గండమూలందులఁ గొని, తేరఁజనునప్పు డెల్ల నిఁస్త్రింశ మద్ది.

చ. కరమున నుండఁగా ధనముఁ గాచినయట్లని యెంచె నిట్టు లా
ధరణిసురుండు ఖడ్గమును శ దాల్చుట మానఁగఁ జాలఁ డయ్యె; నా
పరుషతరాయుధంబుఁ దగుభంగిని దాల్చుటఁజేసి చిత్తముం
బరుషతఁ గాంచె దాననె తపశ్చరణంబునఁ గల్గుశ్రద్ధయున్. 167

చ. క్రమముగఁ దగ్గసాగె నదౌకారణమై తగ హింసచేయుమో
దముఁగనె దాన దుర్గతియె శ దాపుర మయ్యె నటంచుఁ బల్కఁబూ
ర్వము వినుదాన భీకరశరంబులసంగతి యగ్నిహోత్రున్నే
హమునలెనే వికారిత హృదంతరమం దొలయంగఁ జేసెడున్. 168

ఉ. నీవయి నాకు నెప్పుడగు శ న్నేహబలంబున నీవు నాపయి
జూపుచునుండు గౌరవముఁచొప్పున నీవిషయంబు నీకు వి
జ్ఞాపన మేనుజేసెదను శ సర్వవిదుండ వటం చెటింగియిం
గోపతిముఖ్య శీర్షధృతకోమల దివ్యపదాంబుజా! యజా! 169

ఉ. వైరమెలేక చాపశిత్రబాణములఁ ధరియించి యెంతయుం
దొరుషమూని యీగహనభాగమునఁ దగు రాక్షసావళిక
మారణమేను జేయుదును శ మానులఁ గావఁగ నన్నబుద్ధిని
శ్రీరఘురామ! పూనకుము శ చేసెద విన్నప మిట్టు లిత్రటిన్. 170

మ. అపకారం బొకయింతచేయని యమర్త్యారి వ్రజంబు మహా
కృప దూరంబుగఁ బెట్టి చంపుటకు నూహింపంగ రాదంచు వి
న్నపముంజేసెదఁ జిత్తమం దునుపు మోనాథా! యహింసావ్రతం
బపరిత్యాజ్యముగాదె నిన్నుఁ గని యత్యంతప్రమోదంబునన్. 171

మ. జనులెల్లఁ గురుధర్మ మీయదియె యభ్యాసంబు చేయంగ మే
లని యోజింతురుగాక! చాఁమిఁక నేలఁ యంచు బ్రశ్నించెదో
యనఘా! కాననమందు నుండి తప మశ్నంబంచు శాస్త్రోక్తి
తిని సాగించెడుమానివర్యులను బాధింపంగ నే రెంతురో! 172

ఉ. వారలఁ బాఱఁదోలి భగవంతుని గొల్పెదవారి కాఁదల్
చేరఁగనీక విఘ్నములఁ శ జెండుచు నుండుటె రాఘవా! ధను
ర్ధారణసత్ఫలం బనుచు శ ధర్మమహాశయ మిద్దెయంచు నా
చారముగల్గ నిన్యుదియె శ చక్కనిహేతు వటంచు నెంచెదన్. 173

చ. అది కులధర్మమం చనెదో యారయఁ దాపసవృత్తి నూనియే
పదిపయి నాల్గువర్షములు ధ్రాణిహితం బొనఁగూర్చుచు మహా
పదలకు స్థానమా విపినభాగములందు వసింపగాదె యీ
యదనున వచ్చినార మిపు ధాకులధర్మము లేటికో యిటన్. 174

క. వనవాసమేడ తూత్రం, బనఁజను ధర్మం బదేడ యనఘా! యెందుం
డిన నాదేశాచారంబును ధర్మము నాచరింపఁ బోలును జుష్టి. 175

క. తనవాస మెందో యందలి, జను లెయ్యది ధర్మమనుచు సాధ్వాచారం
బనుచుఁదమి నాచరింతురో, యొనరుపఁదగు దానినే మహాత్తమ మనుచున్.

ఉ. అంతకుమున్ను శా జనపదాంతరమందు వసించి యెద్దియ
త్యంతఫలప్రదం బయినధర్మ మటంచుఁ దలంచుముండు దే
శాంతరమందు నయ్యది సమాచరణార్హము గాదునుమ్మ! స
త్సంతతి యెద్ది ధర్మమని యందు వచింతురో యద్ది చేయన్. 177

సీ. ధర్మముల్ బహువిధద్యారంబులై యుండు, నేదేశముననుండు నెల్ల పెద్ద
లందు నెద్దాని నర్హంబందురో దాని, నాచరించుట మంచిదనుచు నాకుఁ
దోఁచెడు; దన కెద్దితోఁచిన నద్దాని, నందున్న పెద్దల నడుగ నేల
యనుగర్వమూని చేయంగఁ బాపంబబ్బు, దేశధర్మంబులతీరు తెలియఁ

ఆ. దగియెయుండు ననుచుఁ దత్త్వజ్ఞు లందురు, మావిషయమునందు నేవిధముగ
నాచరించువార మట్టులె యిటఁ జేయు, వార మనుట మూఢవాద మరయ.

చ. మనమిటనుండి శీతగిరిమూన్యుని జూడఁగఁ బోయి భాస్కరుం
గని మనదేశభాస్కరుండు ధర్మం దితఁ దెంతయు శీతభానుఁడౌ
నని తలపోయు లెంత మరియాదయొ యట్టులె దేశధర్మముల్
గనక స్వకీయదేశమునఁ గల్గినధర్మము నాశ్రయించుటల్. 179

ఆ. అడవినుండు వారి కర్హ మైనది తప, స్వాకఁడె రాజధర్మ ము త్తమంబె
యనుచు నిపుడు దాని నాచరింపఁగ రాదు, తజ్జనపదమునకుఁ దగని దగుట

చ. శ్రుతియె వచించు నెందుఁగలసూరివరేణ్యులు ధర్మమంచు ని
వ్వితమున నాచరింప నభివృద్ధి యొసంగు నటంచు దేని నా
దృతి వచియింతురో యదియె యెల్లరకుం దగు నాచరింప; ధ
ర్మతతిని నీ వెటుంగవొకొ ధర్మంబు! యీవిధ మెల్ల నాత్మలోన్ 181

చ. శరములపొందు చిత్తగతశాంతము రూఁఱఁజేయుఁ జుమ్మ! పూ
ర్వరమున కేగినంతనె శరంబులఁ బూని స్వజాతిధర్మమా
దరమున నిర్వహింపుము; సతంబును నీమది ధర్మమందె సు
స్థితను గాంచియుండు సుఖసిద్ధి పొసంగునుగాదె దాననే. 182

కే. అర్థము తదాశ్రయంబగు నందు వెద్ద, లవ్వి యి వ్వననేల? భర్తాభిరతిని
గలుగు సర్వంబు; గావున నీలను సార, మనఁగ ధర్మంబె యని పండితాళి పలుకు.

క. అమితప్రయత్నములను ప్రతములక జేయుటను స్వీయతనువు వరుసఁ గా
ర్యమునొంద ధర్మమనువి, త్తము నార్జింతురు ప్రపంచ తత్త్వజ్ఞులల్. 184

క. మనువంశభూషణ! సుఖమున సుఖ మెప్పుటికిఁగల్గఁబోదు నిజము; కా
వున నీవు నిత్యపావనమున ధర్మము నేకరింపుము విమలమతివై. 185

క. వనితలకుం జాంచల్యం, బనునది నైజంబు; దానియోశ్రయమున నీ
కును దేటపఱచితిని ధర్మనికాయము సర్వ మెఱుంగుమాడ్కి రామా. 186

— సీతకు రాముఁడు స్వాభిప్రాయముం చెబుట. —

చ. అనుచు విదేహరాట్టనయ న్ యావిషయంబున స్వాశ్రయంబు ని
ట్లని యొరు లెవ్వరే నెఱుంగనట్లు వచించిన ధర్మవార్తలక
విని పరమేశ్వరుం డనియె న భీతమృగాయతనేత్ర! నీవెఱుం
గనియది లోకమం దెదియఁగనను నాదగు మేలుఁగోరుచున్. 187

చ. హిత మెఱిగించి తీవు సకలేశ్వరి నాఁదగు ఖ్యాతిమించి యె
వ్వితమున నెప్పు వర్తిలిన న వృత్త మదెంతయు సాధుసంఘసం
స్తుతి గనునట్లు వర్తిలెడుచో పెఱిగించితి వం చెఱుంగుదుక
మతిగలయాశ్రయం బిచ్చుడు న మానిని! నీ కెఱిగింతు నంతయున్. 188

సీ. నరనాయకులు వసుంధర నార్తశబ్దంబు, విని యూరకుండ రాదనుచుఁ జాప
మును దాల్చియుందురు న్మును లిందుఁగలవార, లేతెంచి ననువేడిఁగిందుఁగల్గు
బాధల మాన్చి తపంబుల కేవిఘ్నములు గల్గకుండ నిష్ఠులనొనర్చు
విదియె యభ్యర్థన న్మిదాని గొనుమని, శరణుచొచ్చిరి వనస్థలి నిచటను

అ. భయదదనుజు లెప్పు పరువిడుచుక ధర్మ, మాని చేయుకాంత న్ మానివరులఁ
బట్టి తినుచునుంట న్ బహుభంగులక వింటి, యం దసత్య మనెడునదియె లేదు.

ఉ. జానకి నీవెఱుంగుదువు న్ సర్వము ధర్మ మనంగ నెట్టిదో
దాని నొనర్చుగాఁ గలుగుతత్ఫలమెట్టిదో దాని రూపఱం
గానొనరింప నెవ్విధి జగంబు ట్లయించునో నీకుఁ జెప్పఁగాఁ
బూనఁగ నేల సర్వవిధముల్ తెలియం దగియుండు వెప్పుడున్. 190

క. భూసురమానులు వేదం, జేసితి నేకపథ మిట్లు న్ తీతి ధర్మంబుం
గానిలఁ జేయఁగఁ బూనిన, యాసురరిపులక వధింతు న్ నని భూతనయా! 191

క. అన్నిటికంటెం బ్రాణము, లున్నతములు వానినైన న్ నురుధర్మార్థం
లెన్నక వదలుదు సోదరుఁ, డన్న ద్వితీయంపుమాత్రి న్ యకాగద యరయన్.

- క. ఆతని వడలుదు నీవన, నాతనువున నర్థభాగ ి మగుదువుకద య
బ్రాతాక్షి ! యట్టి నిన్నుక, జేతం బెటులున్న విడుతుఁ ి జేసిన ప్రతివన్. 193
- క. తప్పంగఁజాల ననుచుం, జెప్పెద ముమ్మాటు నీకు ి సీతా! మానుల్
చెప్పకయున్నక ధర్మముఁ, దప్పినవా రంచుఁ జంపఁ ి దగుదురు దనుజుల్. 194
- క. ఇల ధర్మము నశియింపఁగ, ఖలు లెల్లరు చెలఁగుచుండ్రుగదే! మునివ
ర్యులమూలంబున ధర్మం, బలరెడుఁ బరమేశ్వరుఁ డన ి నదియే కాదే. 195
- క. నీతెలిసినయది వేద, వ్రాతహితంబైన నందు ి వఱలెడుసూక్తం
బైతనరు మార్గ మీయది, సీతా! వేటొండుగాదు ి సిద్ధమునుమ్మి! 196
- మ. తరుణి! వేటొకమాటఁ జెప్పెదను నేధర్మంబు నెద్దాని నా
చరణంబందును జొన్పనెతునొ మహాసంతోష మేపార నీ
ధరణి వానిని నిండఁజేయునటు యత్నం బీవె చేయంగనొఁ
బరమాహ్లాదము నీదుమూలమున సంప్రాప్తించు నా కెల్లెడన్. 197
- చ. మనసున నెంచుటే తడవు ి మానిని! యప్పుని నీవు తీర్పు వం
చనుదిన మేనెటుంగుదుగదా మఱి చెప్పఁగ నేల! దుష్టులొ
దనుజులు దండకాటవిని ి దస్యులువోలె వసించి మానిమం
డనులకు బాధగూర్చుచును ి నాయకులై చెలరేగి రెంతయున్. 198
- ఉ. ఇంకను వామసింపఁ జెడు ి నెల్లవిధంబుల ధర్మకర్తముల్
శంక యొకింతమాని సురశస్త్రమమోదముఁ గూర్చుపొంట నే
కాంకముఖి! మనంబునఁ బ్రయత్నము చేయుము కార్యసిద్ధి నీ
వంకనె కాదగుక మఱియుఁ ి బల్కుగ నేటికి నింత చాలదే! 199

— మాండకర్ణివృత్తాంతము. —

- చ. అని తనసర్వసాక్షిత బోయల్పడకుండఁగ గూఢభంగి నా
జనకజ కాత్మయత్నమును ి జక్కఁగఁ దెల్పుచుఁ బోవుచుండ నొ
క్కనెలవునక ద డాకము నికామముదం బొనఁగూర్చు జాలి పు
ష్పనికరసాంద్రమై కనులపండువు చేయఁగఁజాలె నం దొగిన్. 200
- క. గీతధ్వనియును వాద్య, వ్రాతస్ఫుట నిష్ఠనంబు ి భవ్యంబుగఁ గ
ర్ణాతలమోదం బొసఁగుచు; నాతఱి వినవచ్చె గాని ి యగపడ రెవరున్. 201
- క. తెలిసియు జనులకు సుంతయు, దెలియనివిధి నుండువేడ్కఁ ి దిరిగెడు రాముం
డలరుచు ధర్మభృతుం డను, నిలాసురవరేణ్యుఁ గూడి నే వచ్చుమునిన్. 202
- క. పరికించి యిట్లుపలికెక, బరమాద్భుత మిద్ది వినఁగఁబడుచుండు మనో
హరగీతాదీకరవ మొక్కరుఁడుం గానంగ రాఁడుగద మునివర్యా! 203

- క. ఇదియేమి చిత్రమో చెప్పఁదగుఁ గూఢంబుగాక ఓ పలుకం దగు నే
నిది వినఁగోరెద ననున, మృదముం గానంగఁ జేయ ఓ మానియుఁ బలికెన్. 204
- క. వినవయ్యా! నృపవర్యా! విన నీవెంచుటయె గొప్పవంతకదా! న
న్నుని మాండకర్ణి పూర్వం, బహునతప మొప్పుజేసె ఓ నయుతాబ్దంబుల్. 205
- క. వాయువె యాహారముగా, నాయనఘం డాత్మ నిశ్చయంబునఁ దపమ
ట్టియంభస్సుల నిల్పియె, పాయక యొనరించె దానఁ ఓ బావకముఖుల్. 206
- క. పరితప్తచిత్తులై యొక్కరహస్యస్థలమునందుఁ ఓ గడుఁబూనికఁ జే
రిరి తలపోసిరి తప మిక్కరణిక్ మనపదముఁ బొందఁగఁ జేయునొకో. 207
- క. కాకున్న నింతపూనికఁ, గైకొనునే తపము చేయఁగ నని వార
స్తోకవిచారము సల్పుచు, నేకరణిక్ దానిమాన్వ ఓ నెఱుంగక పిదపన్. 208
- ఉ. అచ్చరమిన్నలం బిలిచి ఓ యందమునం దగి గానవిద్యలో
నెచ్చగు కీర్తిగాంచి మఱియెట్టి మహామతి నైన మాటల్
ముచ్చటలూర లోఁబడి విభుత్వము పోవఁగఁ గింకరత్వముం
మెచ్చుచుఁ దాల్చఁజేయు పెరిమెం దగియుందురుగాదె మీరలున్. 209
- ఉ. మానియొకండు మాపద మహానుషశక్తిని బొందఁ గోరియే
కానఁ దపం బొనర్చెడిని ఓ గామినులార! తపంబు దాని నె
ట్టైన నడంచి రావలయు ఓనన్నఁ బ్రసాద మటంచుఁ బల్కి యా
చానలు తత్త్వవేత్తయగు ఓ సంయమిచంద్రునిఁ జేరి నేర్చునన్. 210
- క. అది యేమిమాయపన్నిరొ, మదిరాక్షులు మాండకర్ణిమాని వశుండై
యొది చెప్పిన నదిచేయం, గఁదగిన యట్లుండఁజేసి ఓ కాంక్షలుతీఱన్. 211
- క. అతనికిఁ బ్రియపత్నులుగా, సతతము సేవింప నున్నఓచందమున నొ
ప్పి తడాకాంతరమున మా,నితపఃఫలభూత చారునివసన వరమున్. 212
- క. అలరింపఁ జేసి స్వతపో,బలమున యావనము నట్టే ప్రాపించిన ని
ర్మలు మాండకర్ణిసౌఖ్యం,బులఁదేల్పుచు నృత్తవాద్యముల సతతంబున్. 213
- క. మన మానందాంభోనిధి, మునుఁగంగ నొనర్చుచుఁ బ్రభూ! యిం దున్నా
రనయము వినఁబడుగాన, న్వన మెంతయు వీనులకును ఓ బండువుచేయన్. 214
- క. తరుణీపంచకయుతుండై, నిరంతరము సౌఖ్యవారినిధి భూరిగృహం
తరమున విహరించెడు భూ,సురమానివరుండు రామ! ఓ సుగుణస్తోమా! 215
- క. అని యిట్లు ధర్మభృతుఁ డా, స్వనచరితముఁ దెల్ప రామచంద్రుండును ద
క్కినవారు విస్తయంబునఁ, గనుపట్టి రచేతనములకరణి క్షణంబున్. 216
- క. అంతట భూపుత్రియు న,త్యంతాశ్చర్యంబుపొంగ ఓ నల్లన రఘుభూ
కాంతుం గని యిట్లడిగెఁ, వింతగదా మాండకర్ణి ఓ విమలచరితమున్. 217

శ్రీ శివోబలవర్ణనము.

- తే. శక్యమే యిట్లుగాఁ దహశ్శక్తిగేహా, వరముసలిలాంతరమున భవ్యముగఁగట్ట
నందు నివసించ నామది శ సందియముగ, నున్న దిద్దానిదోలఁగింపుమన్న నతఁడు
- చ. ధరణికుమారిఁ గాంచి విను శ తావకసంశయముల్ తొలంగు ను
త్తరమువచింతు సాధుజనశతాఁరినుత్యముగాఁగ; దైవమున్
స్థిరహృదయస్ఫుటాంబురుహా శ సిద్ధపదంబున నిల్పుచున్ నిరం
తర మది లక్ష్మ్యమై యలరఁ శ దత్పరతః భజయింతు సన్తునుల్. 219
- మ. చిరకాలం బిటు లిష్టదైవముఁ దమిన్ శ నేవింపఁ దద్దైవసుం
దరతేజంబు నిజాత్మయందు నమరున్ శ దానన్ మహాలేజాఁడా
దరుణీ! తన్నునిచి త్త మంతఁ బరిశుద్ధస్థాన తేజోయుతిన్
బరమందై తగు సర్వసిద్ధులును దశత్పాణిస్థముల్ నమ్ముమా, 220
- క. సంకల్పమాత్రమున నా, పంకజసూనువలె లోకశపటంబున నే
శంకాతంకము లొలయని, బింకంబున నెద్దియైన శ వెలయించు సతీ! 221
- తే. ఆకసంబున నిర్మించుశంకలసాధ, మద్ది కదలకయే యుండు శ నతనిదైన
యమలసంకల్పబలముననట్టివాని, కెదియసాధ్యంబుగావంచునెఱుంగు మెదను.
- క. మునిపతి విశ్వామిత్రుఁడు, జనకసుతా! సృష్టిచేయఁజాలఁడె! తత్సృ
ష్టిని గాంచి భీతనొందరె, పనజాసరుఁ డాదియైనవా రనివినవే! 223
- చ. సరసిజనేత్ర! వశ్యమయి శ స్వాంతమె యుండినఁ జెప్పనేల యే
పరికరమైన లేక యలఁపంకజసూనుఁడు సృష్టిచేయువై
ఖరిఁ దనవాంఛ తెన్న సరిగఁదగియుండఁగ సృష్టిచేయు యో
గిరమణుఁ డాతనిం దలఁపఁ శ గృత్యములెల్ల ఫలించు నప్పుడే. 224
- చ. మునిపతు లెల్ల రిట్టిఫలముల్ తమిఁబొందఁగఁ జాల కీల్లు కా
ననముల నుండనేల యని శ నాతి పచించెదవేమొ సత్తపం
బును బహుకష్టసాధితము శ భోగనిమి త్తముగా వ్యయింప లే
క నియమ మూని కష్టములఁ శ గాంచుచు నుండురు ముక్తికై సతీ! 225
- సీ. ఐహికసుఖవాంఛ శ నందరు గావునఁ, బరమమౌనులు తపఃపరమధనముఁ
బ్రాణాంత మగునట్టిపనియందును వ్యయింపఁ, దలపోయ రైహికఫలము లల్ప
సుఖదముల్ వానిని శ జూడ నెంచఁగరా ద,టంచు యోజించు నశచంచలమతి
ధనులుగా నుండుటఁ శ దరుణీమణి! కాన, నడవులనుండి కష్టపాలి తమ్ము
- తే. నెంతబాధించుచుండిన శ నెవ్వరేమి, పల్కినకాంతమానుచు శ బదులుపలుకఁ
బూనకుండురు స్వీయతఃపానిధి యిసు,మంత తఱుంగంగ నీయనిచింత యమర.
- క. భూషించినఁ దమిఁ బొంగక, దూషించినఁ గోపమూని శ తొనఁకక యెట్లే
భూషించిన మన కేలని, యీషన్మాత్రంబు కదలఁనెంచని మదితోన్. 227

- క. తమనియమము సాగించుచు, సుమహిత విజ్ఞానగరిమ ఓ శోభిల్లుచు నుం
ద్రు మునుల్ శీతాతపవా, తములకుఁ జలియింపకుండు ఓ ధరవరములు నాన్.
- ఆ. మాండకర్ణియితఁడు ఓ మానులనియమంబుఁదొలుతఁబూనెఁగానిశోయజాతు
లలరఁజేయ దానినవల్లఁ బోఁదోలి, యైహికసుఖమందెయ్యాత్మ నిలిపి. 229
- తే. చాలకాలంబు బహుకష్టసంతతులకు
నోర్చి చేసిన తపమెల్ల ఓ నోలతాంగి!
తుద్రసుఖముల నొందెడుకోర్కి యలర
వ్యయమొనర్చెను జావ్వెయే ఓ మనఁగవచ్చు? 230
- చ. ధరణిధరంబులట్లు మునితల్లజు లెచ్చెయిం గష్టసంతతుల్
పరిపరి బాధలెన్నో కుడుపం బయిఁగ్రప్తి న వాని కోర్చి ని
బ్బరమగుదైర్య మూని విధి ఓ పంచినయట్టులె సాగునంచు నీ
శ్వరులయ భారముంచి యొడ ఓ శాశ్వతమోదము నొందఁ గోరుచున్. 231
- చ. ఆమలతపంబుఁ జేయుదు రోయారె! యటంచు నమర్చు లెన్ని చం
దములనో సంస్తుతింప శ్రుతితత్త్వ మెఱిగినవారలొటఁ దు
చ్చములగు సౌఖ్యముం గనఁగ ఓ స్వాంతములందుఁ దలంప కెల్లక
ర్తముల ఫలంబు లీశునకు ఓ మానక యప్పన మొప్పఁజేయుచున్. 232
- క. ననబోఁడీ! యీమార్గమును నెమ్మది నిల్పు మీవు ఓ పోవుద మింకఁ
మునులం గనఁ దద్దర్శనమున వాంఛలఁ బండఁజేయఁబూనికమీఱన్. 233
- చ. అని తనయాశయంబుఁ దగునట్టులుగా నెఱిగించి యావనం
బున వసియించు భూమిసురశ్రుంగవులక గురుయోగనిష్ఠ నొ
ప్పిన మహనీయులం గనఁగఁ ఓ త్రేయసియుక సహజుండు వెంట రాఁ
జనియెను రామచంద్రుఁ డట ఓ సంయమివర్యులు భక్తిమీఱఁగన్. 234
- క. పరమేశ్వరుఁడే యీరఘు, పరుడని పూజించి రిట్లు ఓ పరుసగ మానీ!
శ్వరు లుండుచోటులం గని, మరలి సుతీక్ష్ణాఖ్య నాశ్రమంబును జేరెన్. 235
- చ. పురమును వీడి బ్రహ్మమునిశ్రుంగవులం గనుఁగొంచు వారిదౌ
పరిసరమందుఁ గాపురము ఓ భద్రద మంచు నొనర్చుచుక వనాం
తరమున నుండఁగాఁ దగినతత్త్వమయంబున నెట్లో చెల్లె వ
త్సరదశకంబు; నంత నృపచంద్రుఁడు రాముండు నాసుతీక్ష్ణుతోన్. 236
- తే. కష్టమనునది యెఱుంగనిగతి వసించి
కొంతకాలము గడువంగఁ ఓ గోరి యొక్క
దినము మునితోడ బలికె నీవనమునం ద
గస్త్యమునిచంద్రుఁ డుంట పెకల్కంద్రు తెలుప. 237

తే. ఆలకించితి నట్టి మహాత్ముఁ గాంచి, శక్తికొలదిగ నేవింపఁజను నటంచుఁ
దలఁతు నమ్మనియాశ్రమస్థలమ దెందుఁగలదోయెఱిఁగింపించినఁగదలువాడ.

ఉ. ఆమునివర్యపాదకమలార్చన యెప్పుడు చేయఁగల్గునో
నేమముమీఱ నంచు మదినిం దలపోయుచు నున్న వాడ; మీ
రామహానీయు నాశ్రమము ి నచ్చటి కేగెడుమార్గమున్ దదీ
యామలపాద సేవఁ దగునట్లు లొనర్చెడు భాగ్యకాలమున్. 239

చ. తెలియఁగ జెప్పుమీ యన సుశీర్షమహాముని సంతసంబునన్
జెలఁగుచు నిట్లుపల్కె మునిశీతమయూఁఖునిఁ గానఁబొందు మీ
రలముమనీషులార! యని ి యామునిచందముఁ దెల్పునుండ మీ
రలె ననుఁబ్రశ్న నేసితిరి ి రామ! యదృష్ట మనంగ నిట్టిదే 240

క. ఈనాయాశ్రమమున క, వ్హానీంద్రుని యాశ్రమము శోమగుడిక్కున నో
భూనాథ! నాలుగామడ, లో నెలవునఁ గలదు మీరళరుగుఁ డచటికిన్. 241

— శ్రీరామఁ దగస్యాశ్రమమున కరుగుట. —

క. వన మయ్యది దివ్యమునీంద్ర నికరజుష్టంబు సత్త్వశరాజినిబిడ మిం
తని చెప్పరానిమహిమం, బున బొల్పునుజుమ్ము పొమ్మభూపవతంసా! 242

క. ఆతనియనుజన్ముడు సం, ప్రీతిక వసియించు నందుఁ ి బృథుతరతేజం
దై తగు సుదర్శనుండును, భ్యాతింగను మానివర్చుఁ ి డాతనిచెంతన్. 243

క. ఒకరాత్రిపుచ్చి వేఁకువ, సకలజ్ఞు నగ స్త్యమానీస త్రముఁ గనుకొ
రికఁ బయనము సాగింపుము, ప్రకటతగు వ్రాతనిబిడఁపథమున రామా! 244

ఆ. దక్షిణముగఁ బోవఁ ి దగునటనుండి యో,జనము; కాననగునుశనము మిగుల
సంతసంబుఁ గూర్చఁజాలును శ్రీరామ! యట నగ స్త్యమానీయాశ్రమమ్ము.

చ. కనఁబడఁ బోవ నిచ్చమదిఁగల్గినఁ బొ వ్వున నాసుతీర్ణునె
వ్వునమున నెంచి రాఘవుఁడు ి మానివరేఱుని గాంకుఁగ్గిమైఁ
జనియెద నాజ్ఞ నిమ్మని వ్రేసం బ్రణమిల్లిన నల్లె పోయి య
మ్మనివరుఁ జూడు మవ్వల విభుత్వము నొందెద వంచుఁ బల్కఁగన్ 246

నీ. జాయామణియు సహజన్ముడు చనుదేరఁ బయనమై, యవ్హాని ి పల్కినట్టి
గుఱుతులంగంచుచుఁ ి గొలఁకులఁ జూచుచు నందున్న పక్షుల సమలరుతము
లెదకు హాయిసొసంగ ి నెంతయుఁ గోర్గిమైఁ జని యాసుదర్శనుసమ్ముఖమున
నొకదినంబును బుచ్చి ి సకల మెఱింగిన ప్రోడయయ్యునుగఘుభూపవరుఁడు

తే. మానవత్వము ప్రకటంపఁగా నెఱుంగ,నట్లు లమ్మునిఁ బ్రశ్నించీయతఁడుచూపు
మార్గమునఁబోయియు క్తలత్కములచేత,నమ్మనీంద్రునియాశ్రమమనుచు దెలిసి

చ. అనుజనితోడ నిట్లనియె సనమ్మనివర్య మహాత్మ్య మెంతయున్
వినుతికి నర్హమైతగును ి వేయిశిరంబులుగల్గు శేషుఁడై

నను వచియింపఁ జాలఁడ యశనంగ మఱొక్కఁడు చెప్ప నేర్పునే
మునిమహిమంబు సుంతవినిఁ మోదమునొందితి దానిఁ దెల్పెదన్. 248

క. ఈదెస వాసార్హంతే, కా దెప్పు డగ స్త్యమానికాంతుఁడు శక్తిం
గాదె నివాసార్హముగా, నాదిత్యులు మెచ్చఁజేసె యనుజ! తెలియుమా. 249

క. వాతాపియు నిల్వలుఁ డను, భూతుకులౌ దైత్యవరులు యశన నిట సుఖం
బాతతముగఁ గనుచుండిరి, భీతిను లే భూతములకుఁ బృథుబలు లగుటన్.

మ. కరుణాలేశవిహీను లౌదనుజు లశక్కాలంబునఁ భూమిని
ర్రరూపంబులఁ దాల్చి దేవతలభాషం బల్కుచుఁ శ్రాద్ధ మి
త్తరుణంబం దిట లెండు రండనుచు మోదం బొప్పఁగాఁ బిల్చి భూ
సురు లవ్వాటల నమ్మిరాఁ గుడువఁ గూర్పుండంగఁ బీరంబులన్. 251

తే. అలవరించుచు వారట్టిమానసములఁ, గూరుచుండంగ వాతాపిఁగోర్కిమేష
తనువుఁ దాలుచు నన్నయు యశనఁ జంపి, వండివెట్టును దృష్టిగవారుగుడువ.

సీ. ఇల్వలుం డెలుఁగె త్రియింకరమ్ము వాతాపి, యనిపిల్చు నంతలోనతఁడు వారి
కుటులభేదించుకొని వచ్చు, వారల భక్షింతు రిరుద్ధరహపమతుల
వారలఁ బోకార్పవంఛించియె యగ స్త్యముని వచ్చె; వారలభక్తివెలయు
శ్రాద్ధభోజన మిందు యసల్పఁగాఁడగునని యర్థించిరా యిరుద్ధరశ్లే యనుచు
తే. మునియు నంగీకరించె నశద్దనుజుఁ డెల్ల, వారలంబోలెనమ్మునివద్యుఁ డలఁచి
యనుజునింజంపివడ్డించెనతఁడుదనియె, నంతవాతాపి వాతాపియనుచుఁబిలువ.

క. మునిపతి యిల్వలుఁగని కు, ఊని మెల్లనఁ దడవుకొనుచు యజ్ఞిం చెను నీ
యనుజుఁడు నాకుఊని నా, దనుజుం డెద ఘోరఁగోపతాపము వెరుగన్ 254

ఆ వంఛంకరించె; మునియు యశనంకారమాత్రన, యతని భస్మరూపమై చెడంగఁ
జేసె; నిట్టిమహిమఁ జెలఁగును లక్ష్మణా! సాటి యెవ్వరింక యక్షమ నతనిక.

చ. అనవిన లక్ష్మణుం డనియె యనార్యవరుండగు నాయగ స్త్యుఁ డ
ద్దనుజుని మాంస మెట్లుతినెఁ దద్దయుఁ బాపము దానరాదె? శం
కను దొలఁగింపు దీని ననఁగఁగా జిటునవ్వన మోమువెల్ల ని
ట్లనియె రఘూద్యహండు విసవయ్య! యథావిధిఁ జెప్పు నానుడిన్. 255

చ. యుగములయందు ధర్మము లయ నొప్పును వేటువిధంబులఁ ద్విజులౌ
తగిన వివంచు శాస్త్రసముదాయము తెల్పినవానిఁ గైకొనం
దగుదురు; మాంసభక్షణము ధర్మముగాదని శాస్త్రజాల మే
యుగమున నిర్ణయించు నపు యక్షోప్పదు శాస్త్రవిరుద్ధమాటచేన్. 257

చ. ఊరిసురు లెట్టిమాంసములఁచేఁ బితృదానవవైరి కార్యముల్
హితముగఁ జేయవచ్చు నని యెత్తటి శాస్త్రము నిర్ణయించు బ

- చ. ఊతిమరు లెట్టిమాంసములచే బిత్తుదానవవైరి కార్యముల్
హితముగఁ జేయవచ్చు ననియెత్తటి శాస్త్రము నిర్ణయించుఁ బ
ద్ధతియది యుక్తమంచు మునితల్లజు లొప్పి చరింతురట్లు త
త్కృతములు వారిదేవతలఁ దృప్తులఁ జేయఁగఁజాలి యుండెదన్. 258
- సీ ఇల్వలవాతాపురలిద్దలు కూరులై, శ్రాద్ధనామమ్ము వ్యాజముగ మునుల
భుక్తికై పిల్చుచుఁ బోలియించుచుండుట, నాత్మ నెఱింగి యశయ్యసురవరుల
జంపంగఁదలంచి తాఁ జనుదెంచె నాత్మోప, నందఱియట్లులే యతనినెంచి
తమ్ముని మేమరూపమ్ము దాల్చినవాని, వండి పెట్టఁగఁ గుఱిసినండ దాని
- ఆ. దినినయట్లు మాని యకనఁబఱచెను గాని, కోపదహనుశిఖలకుఁ దనుజుని
నాహుతిగ నొసంగెనని యెన్నుమా సహ, జన్మ! యన్నఁ చిల్వలజచ్చె ననియె.
- క. అనుజన్మఁడు జీర్ణించెన్, దనుజాధమ! కార్యమెల్లఁ దప్పెంగాదే
యనఁ గోపంబున మానిని, దినబోవం జచ్చె నతనితీవ్రధన్వించెన్. 260
- తే. అనుచునీరిలిమానిమహత్త్వమచుజు, నకు నెఱింగించుచుంబోయియకల పాత్తు
లుండు నట్టియగ స్త్యవాసోత్తమంబు, గా నెసంగెడు పావనకాననంబు. 261
- క. కనఁబడినక మది విస్తయ, మున మున్నగ రఘవుండు యపూజ్యమనీషుక
దనతమ్ముని గని యిట్లనియె నాయనా! యామహర్షి యెంతఘనుండో? 262
- చ. తెలిపెద నీకు మానిదగురదివ్యచరిత్ర మనుత్తమంబు ము
న్నొలినవూనిక్కి వింధ్యమన యనొప్పగిరింద్రము తీవ్రభానుమం
డలమును సంస్పృశింపఁగ మనంబున నెన్నినయట్లు లట్టె వ
ర్ధిలఁగ సుసర్వముఖ్యు లొకకీరితిగ దానిని మాన్ప నెంచియున్. 263
- క. జతనంబుచేసియొక విభ, లతగాంచుచు సాధుమానులంగూడి వెనక
ఊతిఁజేరి యాయగ స్తుని, మతిమంతుని వేడఁ గరుణ మైకొనుచుండన్. 264
- క. వారాణసి వదలి వెనఁ, జేరి మహీధ్రంబు నతఁడు యెచ్చెట మ్రొక్క
భూరిమహీధర! మరలక, నారాకం గాంచి లెమ్ము నా కిది ప్రియమా. 265
- క. గురువులమాటను దాటని, పరిపాటిగలట్టి గోత్రపాలకుఁడట్లే
మరలక మిము దర్శించియె, పెరుంగం గాంతింతు ననుచుఁ బ్రియ వాక్యములన్. 266
- చ. ముని నలరించె; దేవహితముం దమి నీవిధిఁదీర్చి దక్షిణం
బున కరుదెంచి రాక్షసులపూగము స్వీయతపోమహత్త్వయు
క్తిని నడఁగించి యుత్తరపురదిక్కునకుం జనఁబూన కిందె యం
దిన మహనీయు నీయనఘుననిం గని భస్మ్యులమై నితాంతమున్. 267
- చ. ధరణిసురంగిగూడి పరితాపములం గడువీడి యుండెకా
పుర మొనరింపఁ గౌతుకము యపొంగెడు లక్షణ! యంచుఁ దెల్పుచుకా

ధరణీకుమారిఁగూడి మునీతల్లజు నాశ్రమసీమఁజేరి సో
దర! మనరాక మాని మదిఁదార్కొనఁజేయుము నా వినీతుఁడై. 268

తే. శిష్యునొక్కనిఁ గరసంజ్ఞఁచేతఁ బిలిచి, రామచంద్రుఁడు దశరథరాజసుతుఁడు
పల్నిసోదరుఁగూడి యీశజ్ఞునన్న, వాఁడు మీదర్శనముసేయఁ వలయు ననుచు.

క. అని యెఱిఁగింపుము నావిని, చని యాపటు వగ్నిహోత్రసదనంబున మిం
చినతేజమొప్పు నుండెడు, మునిగని యెఱిఁగించె భూపశముఖ్యులరాకన్. 270

ఆ. బ్రహ్మచారిహోయి వార్తలఁ దెల్పి య, హ్మానిఁబల్కుఁ దెలుపఁ మరలివచ్చు
సంతలోనఁ దమ్ముఁ డన్న నిట్లనివేఁడె, గొండ యట్టె వెరుఁగుకోర్కి గనుట.

ఉ. దాననె భీతజెంది సురతల్లజు లిమ్ముని నాశ్రయించుటల్
మానసమందు నెన్న ననుమానముతోఁచెడుఁ దీర్పవయ్య య
ద్దాని ననంగ సోదరుని ధర్మమతిం గని యిట్లు పల్కె నీ
దానచుమానముల్ వదలునట్లుగ నుత్తర మేను జెప్పెదన్. 272

ఉ. కొండలనంగ నీకనులకుం గననయ్యెడు ప్రస్తరంబులే
యొందొకరితిఁ గా పనుచు నూహ యొనర్చుటఁజేసి లక్షణా!
యొందుగఁ దోచుచుండు నెది యొప్పుని నమ్మగనీక యుండు ని
ట్లుండుట సాజమే జనుల కురిన్వి; దెల్పెద దాని సత్యమున్. 273

క. తరుసాపాణాదులకుఁ, సురలీళులు గల్గియుం ద్రుఁ చూడఁ దగకయుం
దురు; వారు గూఢమూర్తులఁ, బరికింపఁ గనంబడుదురు వారు మునులకున్.

నీ. వృక్షాధిదేవతల్ సేవితగా యనిమాను, లవ్వారిఁగాంచి భక్త్యతిశయమున
గొల్తురు తత్సరుల్ కోరినఫలపుచ్చు, కిసలయంబుల వారికిఁ వలసిన
తఱి నొసంగుచుండు ధరణీధ్రముల కల్గె, యధిదైవతామరు లలరుచుండు
వారిని బూజింప వాంఛించి తద్బాహ్యతనువులొ కొండలఁ దగినరీతిఁ

ఆ. బూజచేయుచుండు బుధులెల్ల నిదితత్త్వ, మనుచు నెఱుంగనట్టిజనులుతాలఁ
బూజచేయుట యనఁమాధత్వమే యని, బలుకుచుండు తెలియవలయు దీని.

ఉ. శైలవరంబులం గొలువఁజాలిన వారధిదైవతంబులఁ
వ్రాలినభక్తిలోఁదలఁచి వారలబాహ్యకళేబరంబులై
గ్రాలు మహాశ్చరాసులను గవ్రసుమంబులఁ బూజచేయ దే
వాళి ముదంబుఁగాంచి హృదయాభిమతంబుల నిచ్చుఁ దమ్ముడా! 276

ఉ. అంతియగాని ప్రస్తరము లక్షము లర్చనచేయ నంచు లో
సంతన ముబ్బు బుప్పముల సంతతముఁ గడుఁబూజచేయఁగా
సుంతయు లాభముం గలుగుచొప్పు గనంబడకుండు నింకనుఁ
వితగఁ దోచుచుండు నదేవెట్టులదూఱున కర్పమై తగున్. 277

- ఉ. తమ్ముడ వింధ్యభూమిధర! దైవము కారణ మొక్కఁడుంటచే
నమ్మెయి వృద్ధి నొందఁదగు శనఁచుఁ దలంచెఁ దదాశయంబె భీ
మమ్మని తోడఁ దేవతలు మానివఁడుడగు నీయగస్తు యో
గమ్మన శక్తిమంతుడయ్యకాలుట వేడిరి దాని నాపఁగన్. 278
- క. ఈమానియుఁ దన్నిర్జర, మానసవాంఛితము శ సర్వమాన్యముగామిన్
లో నెంచి యతనికడకుం, దా నేగెన్ మానిచింతితం బాతండున్. 279
- క. తలపోసి యితని గురువుగఁ, దలఁచుట నప్పనిని మానె శ దానినె కథగా
నలరించిరి సత్కృత లీ, యిల నెల్లర కెఱుకఁడుట శ హిత మనుచింతన్. 280
- క. కత వినినయంత నిటఁగల, విత మేదని యెన్నవలయు శ వేగఁడక త
ద్గతసార మెఱిగి జనులకు, హితమా కాదా యటంచ శ నెంచగ వలయున్.
- క. తనకుం దోచినయట్టులు, జనులకుఁ దెల్పంగఁబూనఁ జన దద్దానన్
దనరు ననర్థం బొక చో, ననుజా! యోజింపవయ్య శ యాత్మన్ దీనిన్. 282
- తే. అనుచు శ్రీరాముఁ డనఁగ సహజుఁడు తనిసి
తెలిసికొంటిని దత్త్యంబు శ గళితమయ్యె!
సందియము లంచుఁ బలి కెడుసమయమందె
వచ్చె మునిశిష్యుఁ డాతఁడు శ వారికడకు. 283
- ఆ. మాన్యులార! మిమ్ము శ మానీశ్వరుం డగ, మ్మందు వేగ ప్రీతిఁ శ జూడఁగోరె
గాన రావలయును శ గమ్రాశ్ర మాంతర, మునఁ జెలంగుమానితగనఁగ ననిన.
- క. ఆమునితనముని వెంటఁ, రాముండు ధరాత్మజయును శ రామానుజుఁడున్
గామితములు ఫలియించున్, నేమం బటసాగు నన్నశనిశ్చయ మొప్పన్. 285
- ఆ. అరిగి రగ్నిహోత్రునాలయమున నున్న, యాయగస్తు సవిధి శ కంత మునియు
సాదరమున వారికర్హ్యుడు లిప్పించి, గారవించె వేడ్క శ గ్రమముమీఱ. 286
- చ. కరములుమోప్పి నిల్చి రఘుశాంతుఁడు వానిగ్రహించి భక్తిని
ర్భరమతియాచు గోత్రమును శ వ్యాపృతిగాంచిననామమున్ మృదు
స్వరమున నుచ్చరించుచును శ వందన మంఘ్రులఁదాఁకి చేసె సో
దరుఁడు ధరాత్మజాతయును శ దద్విధి సల్పిరి శాస్త్రరీతిగన్. 287
- క. మునియున్ వానప్రస్థులకునుచితధర్మంబ దెద్దో శ శోరిక దానిం
దనయాచారము తెల్పఁగ, వనజములగు ఫలముఖములవారికి నొసఁగెన్. 288
- క. కరయ్యగ్మముఁ గూరిచి యా, ధరణిందగు నాననమున శ ధర్మాకృతయై
పరదుర్భేయవిభూతిన్, బరఁగెడు శ్రీరాముఁ గాంచి శ పలికె స్తునియున్. 289
- తే. అనఁ! వైశ్వదేవమ్ము సమాచరించి, యతిథిఁ బూజింపఁదగు నన్నయమలధర్మ
మాశ్రయింపఁగఁదగుఁగా దోయద్దినదలు, నట్టిమానియుఁ బాపంబులనుభవింప.

- క. తనమాంసము దుస్సాక్షియుఁ; దినురీతిం బరమునందుఁగదినునంచు విధుల్
వినఁబడుచున్నవి రామా!; కనుకం దత్కార్యము వెనుకక నీకుఁ దమిన్. 291
- ఆ. అతిథిపూజచేయు నవధానముం గంటిఁ, బరమపూజ్యుడవు కృపాసముద్రుఁ
డవు సురేశపూజ్యుడవు నగు నిను గంటి, బరమభాగ్యఫలముఁబడయఁగంటి.
- చ. అనుపమభర్త నిర్మితశరసన మీయది వైష్ణవంబు దే
వనికరశిల్పినిర్మితము నభాస్కరురీతి వెలుంగుచుక భయం
బును రిపురాడికిం గలుగఁ నబొల్పి యమోఘమునొంచు బూర్వమా
వనరుహసూతిద త్తిమయి నభద్రదమా శరవర్య మిద్దియే. 293
- క. శరపూర్ణము లక్షయములు, పరమమ్ములునై వెలుంగుభవ్యేషుభు లా
సురపతి యొసంగె వీనిని, హిరణ్యకోశావృత మగునీఖడ్గంబున్. 294
- క. శతమఖండే యొసఁగెక మును, శతపత్రాక్షుండు దీనిఁ నజాపవరము నా
దితిజాలఁ జంపం గొని త, శక్రైతి సాగినవెనుక దీనినిచ్చెక నాకున్. 295
- చ. శరము శరాసనం బిభుధిస్తత్తమముల్ గురుఖడ్గ మిత్తటిక
బరతతులక జయింప రఘువర్య! యిదే కొనవయ్య! భూరిసం
గరమునఁ గ్రూరదానవనీకాయముఁ జంపి జయంబు సర్వది
గ్వరనుతిఁ గాంచవయ్య గుణవర్య నిరంతరధర్మరక్షకా! 296
- చ. అని కొనియాడి వానిని మహాశిషముల్ దగనిచ్చి నెమ్మనం
బునఁదగు ప్రేమముబ్బ రఘుభూపవరా! విను మొక్కమాట నీ
వనముల కీపు రాఁగఁ గడుభక్తిని జానకి వెంబడించిన
చ్చెనుగద కోమలాంగియగునీతను బోలిన నాతి యుంచునే? 297
- ఉ. చూడ దొకప్పు కష్టములఁ నజాడ్ములనైన సుఖంబు లెన్నఁదే
వీడదు స్వాంతమందు నటవీధుల మిట్టిదటం చెటుంగఁగా
నాడదు నీదుమాట కెదురొత్తనొకానొకవేళ నేనియుక
గూడదు సాధ్యి యామె నినుఁగూడి మహాటవి జొచ్చె నద్దిరా. 298
- ఉ. ఈమెను దండకాటవికి నెట్టులు చేర్చిన దాత్తనాథుపై
నీమెయినుండుప్రేమమె మ నెత్తియుఁ గాదని నిర్ణయించితిక
గోమలగాత్రి కష్టములగుం దగనట్టిమహేశపుత్రి యీ
భూమినిగల్గు స్త్రీవితతిఁ బూజ్యయయై తగియున్న దోవిభూ! 299
- క. ఈపడఁతిం గనిశీలం, బీషగిదిగ నుండుననుచు నెల్లవనితలుక
జాచట్టుశ్రద్ధ నేర్వఁగ, వేపూనఁగ వలయు నంచు నేవ్దెఁ దలంతున్. 300
- చ వనితలు భాగ్యరూపముల నభాసిలునాథుని గారవింతు రా
తనిదశ సుంతమార్పుఁగనఁ దగ్గతి నమ్మరియాద తగ్గున

ట్టానరుతు రిద్ది సర్గముననొప్పును నైజముగాఁగ రాఘవా!
విను మిది స్త్రీలచిత్తములు శ వేగమ పోవు తటిల్ల తాభముల్.

301

తే. వెనుకముందునుజూడక వెలెదులెప్పు, దెద్దితోచునోయటు చేయనెంచుచుండు
గాని పూర్వాపరంబులొకార్యములను, దలచి పనిచేయరిది వనితలకు వృత్తి.

క. తరుణులచిత్త మ్మరయఁగ, గరుడానిల వేగమును దశగృహించుచు ను
ర్వర సంచరించు లోకాంతరములఁ జరియించునంచు శ దలఁచంగఁ జనున్.

చ. జనకమహీశ్వరాత్మజయు శ సాధ్వలమేటి యనంగఁ జెప్పనొ
ప్పును సహధర్మచారిణి విభూ! ప్రతిజన్మమునందు నీ కగుక
వనితల కిట్టివర్తనము శ బా గనితెల్పంగఁ జాలుశీలముక
మునిజనచిత్తపద్మములఁ శ బొల్పెడుతేజముఁ జెల్వమిఱుంగన్.

304

చ. పలుకులు వేయునేల నినుఁబట్టి మహత్తరకష్టజాలముల్
గలుగఁగ వాని నైచి యవె శ గాఢసుఖంబు లటంచు నెంచుక
వెలయునుజుమ్ము నీదానభీశృద్ధికి హేతు వనంగనీమెయే
కలిమియు లేమియుక బొదలఁ శ గారణ మీమెయే నీకు నోప్రభూ!

305

చ. హరిహరపద్మజుల్ శతమఖాదికనిర్జరవర్మలుక నినుక
సురుచిరమూర్తిగాఁ గొలువఁ శ జూచుట కీమెయే హేతు వోపరా
త్పర! నిను రూపవంతునిఁగ శ బల్కలు చేయుచునుండు శక్తి నాఁ
బరఁగెడునీమెకాదె నిజభక్తులపాలిటికల్పశాఖయే.

306

చ. తలఁచినయంతనే తగువిధంబున లోకగణంబు పుట్టుచుక
వెలయుచుఁ ద్రుంగుచుండు ధర శ విచ్యుతధర్మల రాక్షసావళిం
గలనునఁ ద్రుంపఁ బుట్టి నినుఁగొంతుని బుట్టఁగఁ జేసె నీమహా
లలితతనూవిలాసగురులక్షణశోభిత యీమెయాఁ బ్రభూ!

307

చ. అని తెలుపంగ రామవిభుఁ శ డమ్మనిపల్కుల నాలకించి యో
మునిచర నీదుసంగతిని శ బొందుట ధన్యులమైతి మింక నీ
వనమున నెందు నాశ్రమము శ వారిసమృద్ధిని గండమూలపా
వనతరుపీరుడుజ్వలతఁ శ భాసీలునట్టులు కట్టనొప్పునో.

308

ఉ. అందు వనించి శిష్టసమయంబును బుచ్చంగ నెంచువాడ దా
మిందుల కెట్లు లాజ్ఞ యిడఁనెంతురొ యట్టులె చేయువాడ నీ
సుందరి యల్లకోరెడిని శ జొక్కపుఁ బ్రీతిఁ దలంచి యాజ్ఞచే
యందగు నంచు నాదశరథాత్మజుఁ డెంతయు భక్తి వేడఁగన్.

309

తే. ఆయగస్త్యమహర్షియునాత్మలోము, హవార్తమాత్రము ధ్యానించుచురుతరంపుఁ
గార్యజాలము తోచుటకారణముగఁ బలికె నిట్లని గంభీరభణితి మెఱయ.

- సీ. వినవయ్య యోన్మహావీర! నీ వొనరింపఁ, దగు కార్యముల కెల్లఁ దగినచోటు
కలదు యోజనయుగ్మకలితదూరంబున, బహుపక్షిమృగ రాజీభవ్యమగుచు;
సంభఃప్రపూర్ణమహానది యొప్పుంగ, నాహారవస్తుభాగ్యమున మించి
పావనపవమానభవ్యమై తగి పంచనటి నాఁ బ్రసిద్ధమై వాసయోగ్య
తే. మునయి రాజిల్లు; నందు నీవనుకొనినటు, సమయశేషంబుపుచ్చిరాజ్యంబునొంది
ప్రజలఁ బాలింపు; మాచోటు భవ్యకార్యసత్ఫలంబుల నొసంగంగఁజాలునీకు.
క. వనమది యిచ్చోట్టికిఁ జెం,తనె యున్నది; నన్నుఁగూడి నాయాశ్రమసీ
మను నివసించుటకంటెను, గనుఁగొన నది శర్మదంబుఁగాఁ దోచె మదిన్. 312
- క. ఆవనముదాపునఁ గో,దావరి ప్రవహించుచుండు దానిం గనుచు
నీవరవర్ణిని యీమెయు, భావము వికసింపఁ బ్రీతి వర్ధిల నుండున్. 313
- తే. ఆర్తరక్షణరూప కార్యపరతంత్ర, చిత్తుడవు గాన నందె వసించు టొప్పు
మానులం బ్రోవ దారుణదానవాళి, నడఁచ వనమదె తగియుండు ననఘనీకు.
- ఉ. దానికఁజెంతఁ బర్వత ముదారతరుప్రవిక్షిర్ణమైతగుం
గానయు సర్వకాలఫలకందయుతంబయి పుష్పవృక్షసం
తాననిరంతరంబునయి తద్దయు శర్మదమై తనర్చు నం
దూనినశ్రద్ధ నుండుము సమున్నతకీర్తియశస్సు లొప్పెడున్. 315
- చ. పతకవరేణ్యుఁ డందు నొకభంగిని నీకును దోడుసూపు నే
వితమునఁ జూచినఁ గలుగు వింతలు దోచుచునున్న; వచ్చినీ
కతులితకీర్తి నిచ్చు మరియాదను గన్పడఁజేయు ధర్మసం
తతి; కింకఁ జెప్ప నేల గుణభామ! మనోహరనామ నిర్మమా! 316
- చ. పరమగభీరభావయుత భావికృతిప్రతతిప్రబోధనా
దరరమణీయవాక్కులను దన్నొగి నమ్మని హెచ్చరింప సో
దరుఁడును సమ్మతిం గనఁగ దారయుతిం జన నెంచి యమ్మునీ
శ్వరునకు వందనంబులను శాస్త్రవిధిం దగునట్లొనర్చుచున్. 317
- తే. పంచవటిఁ జేరఁబోయి మీఠాపలుకు లెప్పు
దాత్తబోదలంగ వర్తింతునార్యవర్య!
యనుచుఁ బనివిని యాతని భయానలిమెయిఁ
గానఁబడుచిహ్నములనందుఁగనుచుఁ బోయె. 318

— జటాయువు రామనితో సంభాషించుట. —

- చ. అరుగుచునుండఁ బంచవటి భయంతికమం దొకచో మహాశే
బరము తగంగ గృధ్రకులపావనుడై యలరారుచుండు వి
ష్ణురూపతి యొక్కఁడుండె నొకసీద్ధవటద్రుమమందు; వానిభీ
కరసురవైరిగాఁ దలఁచి గాఢరవంబున నాసహాదరుల్. 319

తే. పలికి రిట్లని యీమట్టిపై వసించ, నేల యెవ్వడవో వచియింపు మనన
నాదరముఁ దెల్పు వాక్తరియలర వత్స! దశరథావనిఁదిమిత్రమను నేను.

చ. పితృసఖుగా నెఱింగి ననుఁ ధ్రీతిని జూడు మనంగ రాముఁడున్
జతనముమీఱఁగా నతనిచారుచరిత్ర మెఱుంగఁగోరి యో
పతగకులై కభూషణ! కృపామతిఁ దెల్పుము పంశ మన్న నా
ఊతిపతిపుత్రవర్యనకుఁ ధ్ర జెప్పఁగబూని కులంబు నిట్లనున్. 321

క. వినతయుఁ గన్రువయు ననన్, వనితామణు లిరువ్వు; రంకు ధాసురకీర్తిం
గనువినత యనూరుండను, తనయునిఁగ నె గరుడుఁడతనితమ్ముఁడు సుమ్మి. 322

క. శ్రేణియనం జనునెంతియె, భూనాథ! యనూరునకును ధ్ర బొలఁతి యగును; నే
సూనుఁడ సంపాతియనం,గా నొక్కఁడు పుట్టెఁ దొలుతఁ ధ్ర గడుబల మలరన్.

క. నాపేరు జటాయువుగా, భూపకుమారా! యెఱుంగఁగజోలు న్నీకున్
దాపనజనసంజుష్టం, బీపథ; మిం దెందునుఁడు ధ్ర దేఁ దోడ్పడుదున్. 324

క. వనవాసమందు సాయంబును జేయుదుఁ దోచినంత ధ్ర భూరిబలాధ్యుల్
దనుజులు వసెత్తు మృగగణమును జరియించుకభయంబుఁబుట్టించుచొగిన్.

ఉ. తమ్మునిగూడి యెచ్చటికిఁ ధ్ర దారుచనన్ గృహమందునుండి యీ
యమ్మను గాంచు చుండెద మహాబలమొప్పఁగ రామచంద్ర! నీ
వెమ్మెయి సంచరించిన నశదేవని కేగిన నింటిచింత చి
త్తమున సుంతయైన నెఱుఁతాఁకకయుండగఁ జేయుదున్ విభూ! 326

చ. జనకసఖుం డితం డనెడుసంతస మొప్పఁగ రాముఁడాపత
త్రినికరవర్యుఁ గాంచి కడుఁధీరుఁడ వీ వని గారువించి తో
డ్డొని యసురాభివక్రమము ధ్ర గూలిచి ధర్మము నిల్పుకోర్కి పై
కొన గహనంబుఁ జేరె మునికుంజరుఁ డెన్నినచోట నిల్వఁగన్. 327

క. పంచవటిం గని యట ఖగ, సంచారము వేడ్కనింపఁ ధ్ర బారుసుగంధా
భ్యంచిత వీరు త్తరువర, సంచయముల నింపుగుల్కు ధ్ర డ్డైస్థలమందున్. 328

తే. ఆశ్రమమ్ము నిర్మింపఁగ ధ్ర నాత్మ నెంచి, సహజాఁ గన్గొని లక్షణా! ధ్ర శాస్త్రరీతిఁ
బర్ణశాలను గల్పింపవలయు నిందుఁ, గట్టినన్ మే లటం చెదఁదట్టె నాకు.

క. అనుసంతలో సుమిత్రా, తనయుండును వాస్త్రుశాస్త్రధర్మంబులఁ బా
యనిపూన్కిఁ బర్ణగేహంబును గట్టె నివాసమునకు ధ్ర బోలినయట్టల్. 330

ఆ. వాస్త్రుపూజసల్పి ధ్ర వరుస గేహప్రవేశమునఁ జేయఁదగినసరళఁ గర్మ
ముల నొనర్చి యన్న ధ్ర కెలమిదానింజూపఁ,జక్కఁగాంచిరామచంద్రుఁడనియె.

క. అమరించినాడ విటు గే, హము వాసార్హముగ సోదరరా! నా కెంతో
ప్రమదము నిండాఁరెడు నీ, చమత్కృతిన్ మెచ్చవచ్చు ధ్ర సర్వవిధములన్. 332

మ. అని కొండాడి రఘూద్వహుండు ఊరికనన్యాయుక్తుడై యాగృహం
బును జేరెన్ సహజుండు తోడుపడఁసఁమైదంబుమీఱంగ రా
మునిఁ దత్సోదరు సర్వలోకజననిఁకా య బూజించె గోదావరీ
ధుని యందుం బ్రసరించి శీతలకలిం యదోద్యో సమీరార్థకుల్. 333

ఉ. శీతమరుత్తిశోరములు య చెందినవేడుక రామచంద్రువై
సీతపయిఁ దదంఘ్రి సరసీరుహనేవను సర్వకాలసం
పూతమనంబునకా వెలసి య పూజ్యుఁడనైన సుమిత్రపట్టివై
నాతఁటి వీచి ధన్యములెయ్యెన్ వదెంతటి పూర్వపుణ్యమో. 334

క. హేమంతకాలమగుటకా, శ్రీమంతుండైన రాము య నేవించినచోఁ
గామితము బల్బు నని శుచి, తా మది యోజించి చెంతఁదప్పకయుండెన్. 335
సీ. ఒకనాఁడు సౌమిత్రీ య సకలజ్ఞుఁడగురామచంద్రుని గాంచి యీసమయమందు
మునులెన్నరును రాదుఁమునుపునచ్చుచునున్న, యట్లుకారణమే మొనయరయఁజాలఁ
దండ్రీమిత్రము పక్షిఁకల్లుజుఁడోజటా, యువుమాత్ర మీఁచెంతఁనుండి మనకుఁ
దగినకాలమునఁ దోడగుదు నంచువచించి, వచ్చుచుఁ బోవుచు య నిచ్చటనె ని
తే. వాసము నొనర్పకున్నాఁడుఁభూసుతయు న
తనిపయిం బ్రీతి యునిచి నిత్యమును బల్బు
చున్నయది యాతఁడుండప్ప య నొక్కమునియు
వచ్చిచూడఁ డదేలాకో యిచ్చదనర? 336

— కాలమహత్వవర్ణనము. —

ఉ. నీమది కేమితోఁచినదో య నేనెఱుంగంజుము తెల్పవచ్చునే
నామదిఁ గల్గుసంశయగణంబులఁ బోవఁగఁ దోలవయ్య! శ్రీ
రామ! యటన్నఁ దమ్ముని నసంఘటిభయంకరశౌర్యసాధునిం
త్రేమముపొంగఁ గాంచి వివరంపఁగరామిఁ దలంచి యాత్మలోన్. 337

చ. స్థితము ముఖాంబుజంబునకుఁ య జెల్వముఁ గూరుప నిట్లుపల్కి నో
మతివిభవాభిరామ! గుణగమండన! చక్కఁగ నాలకింపుమా
శతధృతిముఖ్యదేవవరసంతతికైనను గాలమొక్క ప
ద్ధతిగను సాగకుండు ననఁ య దక్కినవారల కేల చెప్పఁగన్. 338

చ. ఒకతఁటి నెల్లరకా గుమిగఁనుండఁగఁ గూరుచు నట్టులుండ నిం
కొకయొడ వేటువేటుగ నె యుండగ నూహజనింపఁజేయు నిం
కొకతరుణంబునందుఁగడు య నుగ్రముగాఁ గలహింపఁజేయు నె
ల్లకడలఁ దానె కర్తయయి య లాస్యముఁ జేయును గాల వద్దిరే! 339

చ. కలియుట వీడిపోవుటయుఁ య గాలవశంబుననే యటంచు ని
మ్ముల మది నమ్మఁగావలయుఁ య బోలదు చెప్పఁగ నీడు దానికీ

యిల నిదియంచు దేనిని; సహింపదు దానికిఁ గాలమంచు నీ
పలు కన్పతంబు గా దనుచుభావనచేయుము నీవు తమ్ముడా! 340

చ. ఎపు డెది చేయఁగాఁ దగునో యెట్లులొ యన్నది తోఁపకుండు నే
నెవముననైనఁ దోచినటు య నేర్పుమెయిన్ నటియింప వారిదొ
కపటము తేట లెల్లమగుఁ య గాకయ దెవ్విధి నిల్వనేర్పుఁ గా
లపరమత త్త్వమున్ మతిబలంబునఁ జెప్పఁగరా ద దేరికేన్. 341

మ. పరమేశుం డనఁ గాలరూపుఁడె యగున్ య భావింతు రిట్లే తపో
నిరతుల్ లక్ష్మణ! యీవిధం బెఱుంగుమా య నీయాత్మ సం దేహముల్
స్థిరతఁగాంచక వే తొలంగిచను నీసద్ధాంతరీతిన్ మునీ
శ్వరు లిం కెవ్వరుగాని రా రిచటికిన్ బక్షిశ్వరుం డొక్కఁడే. 342

తే. తండ్రిసంబంధమునఁజేసి య తమి చెలంగ, వచ్చుచుం బోవుచుండు నీసచ్చరితుని
వదలఁగూడదుముదునలి య వరమతియును, ధర్మ నిరతుండునొటనె త్తరుణమందొ. 343

క. మన కుపకారము చేయును, మనముంగూడం దలంచి య మాన్యుండని యె
ప్పనినైన నుపకృతిగ నే, యొనరింపవలసియె యుండు య నోసుగుణాధ్యా! 344

క. ఇత రేతరోపకారము, సతతము చేయంగ ధర్మశాస్త్ర మె లెట్టున్
మతిమంతులెల్లఁ దమకపకృతిచేసినవారికి నుపకృతి గూర్తు రహ! 345

క. అదెయగు నేర్పన దానన్, మది మందాక్షంబు పొడవు య మఱి యెదిచేయం
గఁ దలంపక యాదినమే, మొదలుగ ధీమంతులగుచుఁ బొలుతురు ధరణిన్. 346

తే. సుంతశాంతంబు గని దోషశంతులైన, వారిసాధువులను జేయవచ్చుఁజుమ్ము
మాటుచేయంగఁ బూనుటమఱియుఁగోపమినుమడింపఁగఁజేయుటకేయనఁ దగు. 347

తే. ఎట్టివేళల నేకార్య మితినివంక, మనకుఁ జేకూరవలయునోయని యెఱుంగము
దానినెఱుంగును గాలంబుమాననీయ,చరిత! కావునమనచెంతఁదిరుగు నితఁడు. 348

క. జనకజచెంతన్ మసలుట, గనుఁగొనఁ గా నితనినుండి య కావలసినదె
ప్పనియో యుండును దెలియదు, మనకది కావుననె శంక య మదులం బొదలెన్. 349

ఆ. చిత్ర మిదియె కాదె య చెప్పంగరానిదై, యలరు కాలమహిమ య మాత్మలందుఁ
దలఁపఁ జాలకుండు య ధాతృముఖ్యులుకూడ, మనమనంగ నెంతమాత్ర మనుజు. 350

చ. మునివరు లింతదాక మనముందట నుండుచు నిష్ఠరామి కే
మని తగు కారణం బరయ య నొకద యద్ది దురూహమే యనం
జను నటులైన నామది నెసంగెడునూహ వచించు నెద్దియో
కననగు దుష్టకర్మ ఫలకాండము తప్పదుసుమ్ము లక్ష్మణ! 351

క. ఖలులకు సౌజన్యంబే, యలవడినన్ దౌష్ట్య మల్లె యమలమతులకుం
గలిగిన విఘ్ననకే య, ట్లలవడుట యటంచు నార్యులందురు సహజ! 352

- క. పఠగము తోడ్పాటునకున్, జఠనంబును బూనుటయును ఓ సాధుమునీంద్ర
ప్రతతు బుదాసీనులప, ధృతి గైకొంటయుఁ దలంపఁద త్వం దెదియున్. 353
- క. కనఁబడకున్నది కాలం, బనుమాటయె చెప్పఁదగు సహజ! మఱి యొకఁడే
వినిపించెద దుష్ఫలముల, మనలం గుడిపింప నీసమయ మెన్నెఁజూచి. 354
- క. నాకుం గనఁబడుచున్నవి, కాకాదులరుతము లెన్నో ఓ కష్టము లిడ నె
ట్లొ కాలశేషమున్ మన, మీ కానన్ గడపుడము సహించి శ్రమములన్ 355
- ఉ. దానవనైజ మెత్తఱి నితంబినులన్ గ్రహియింప నుండు నీ
మానినిరూపశీలము లమానుషముల్ గద! దండకాటవిన్
గానఁగనచ్చు నప్పుడె కనంబడెఁగాదె విరాధువ ద్రసం
భీనలినాక్షిఁ దొల్త గ్రహియించుతఱిన్ వివరింప నేటికిన్! 356
- తే. ఈమరణ్యాని వారల ఓ కిక్కగాఁగ, వింటి మెన్నియె సారులీవిధ మెఱిగియె
కాఁదగునగ స్త్రమునివర్చ్యుఁడధనుశ్శ, రాదికంబులనొసఁగియుద్ధాంగణముల.
- క. అసురేంద్రులఁ జెండాడుచు, నసమానయశంబు గొనుమ ఓ యంచును దీవిం
చె సకలవేత్తయగుం గనుక, సమరసాధనము లిచ్చెఁగా యని తలఁతున్. 358
- ఉ. కాపున ముందు రాక్షససకాయముతోడ భయంకరాహవం
తేవిధి నైనఁ గాఁదగినదే యనితోఁచెడు నాశరంబులన్
జేవ తొలంగ స్వర్గమనసిద్ధిని గాంచఁగలట్టి క్రూరుల
దేవవిరోధు లిందలినదీతటిధూరుహవాటికావళిన్. 359
- తే. కాపురంబుండువారని ఓ తాపసేంద్రుఁ, డెఱిగియే పంచవటియందెఱియింపుదనర
నుండుఁడనిసాగనం వె నేమోయటంచుఁ, దలఁచుచున్నాఁడనీవెట్లుతలఁతువాక్కొ.
- క. ఏదేది యెట్టులున్నన్, నీదగుదోర్విర్య మొకఁడు ఓ నియతి భజింపన్
మోదము నిడు ధర్మ మొకం, డాదితిజుల నోర్పుశక్తి ఓ నమరుచు నాకున్. 361
- క. అని తలపోయుదు నిప్పుడు, వనమం దిట నేమఱియె వసుధాపుత్రీన్
గనుచుండవలయుఁ జుష్త్వి, యనుజన్తా! నీవొ నేనొ యాశ్రమమందున్. 362
- ఆ. పక్షిరాజు గలఁడు ఓ బాధ యేమని మన, మరవథాన మూని ఓ యరుగ రాదు
షట్ప్రయత్నములనుజనుండుకర్తము చేయ, వలయునన్న నుజనవాక్కిలుఁగవె.
- క. దైవమె బలవంతమైన, యేవాఁడు స్వకీయధర్మ మే చేయఁడొ యా
ధీవిభవహీను నర్థము, పోవిడచుం జూడనైనఁ ఓ బూనదు మరలన్. 364
- తే. యత్నపరుడైన మానవు ఓ నాశ్రయించు, శ్రీమహాదేవి యనిగాదెనీధ్ధవాక్య
మలరు నుద్యోగమునఫలమబ్బుదేని, యందుఁగలదోషమే మొకొయరయఁజాల.
- ఉ. దైవముపైన భారము నితాంతము వైచి స్వకీయధర్మమై
పావనమైన యత్నము నభంగురరీతి నొనర్చుమానవున్

గావలె నంచుఁగోరి యొడిఁకంబున శ్రీసతి యాశ్రయించుఁ బో
యావిధి మానుమర్త్యునకు శ నాపదలే కలుగుక నిజం బిదౌ.

366

చ. జనకకుమారిమూలమున శ శర్మ మొ కష్ట మొ సాధుకీర్తియొ
జనులముఖాళి నానుటయొ శ త్కృష్ణలిఁ గల్గు నటంచు నమ్మి యీ
వనమున నెట్టులుండిన శుభంబగు నట్టులు వ ర్తనంబు చే
యను జనుఁ జెప్పినాఁడ హృదయంబునఁ దోచిన దెల్లఁ దేటఁగన్.

367

నీ. ఉత్పాతములు కొన్ని శ యర్విజములువియ, ద్భవములభ్యంతరభవములనెడు
మూఁడురీతులుగాఁగఁబోలుచ్చునట్టివికానఁ, బడుచున్న వెన్ని యోభయదముల
సహజన్త యీ పెనుగహనంబునక నాల్గు, వత్సరంబులు పుచ్చువలసియుండుఁ యి
గాన నోపికగల్గి శ కాపాడవలయు నీ, భూపుత్రి నంచు రాముండు విశద
తే. భణితి బోధించి లక్ష్మణుఁ శ బంపి తాను, నిర్వికారుఁడెయ్యును శ సర్వమునకుఁ
గారణంబయ్యుఁబామరుకరణిందెఁ, బంచవటియందుసౌఖ్యానుభవముగనుచు

ఉ. అన్నియు వించు నీత హృదయాబ్జము మోదరసార్ణవంబుగా
నున్న లెఱంగుఁ గానఁబడకుండఁగ జానపదాంగనక స్వవృ
త్తి న్నేటి మించుచుక బతికెఁ దృప్తిగఁ బల్కుచు భావికాలకా
ర్యోన్నతి లోఁ దలంచుచు నిజోదయలాభముఁ గూర్చ నెంచుచున్.

369

చ. తనమది బొంగుభావమువీధం బిసుమంతయు నేరికైనఁ గ
న్గొనఁగఁ దరంబుగానియటు శ గూఢముచేయుచు స్వీయశక్తినిం
గనఁబడకుండ దాచి రఘుశకాంతునివంక నెసంగఁజేయు కో
ర్కిని జెలువారుచుండె శ్రుతిరీతిని బంచవటిక విలాసతన్.

370

శూర్పణఖవచ్చుట.

క. పురుషునకుం బ్రకృతికి నె, వ్యరుసం దలఁపుల్ చెలంగు శ వాని నెఱుంగ నె
వ్వరికి వశమగు! వార లొ, కరితో నొక్కరును జెప్పఁగఁ దలఁప రెదన్.

క. ఎవ రేది తలంచిన నొక్కవిధంబున నిర్దురకును శ గాన నగుక జ్ఞా
నవశతులుగాఁ జెలంగుట, నవగతతత్త్వలయి యుంట శ నవరహం లగుటన్.

క. ఈరీతి వారలుండియుఁ, గారణసంబబ్ధివిమలకాయలగుట సా
ధారణు లట్లుగ మసలుచు, నేరికి దుర్జేయమహిమ శ మంతయు నొప్పున్.

373

క. చరియించుచుండి; రొకనాఁ డరిమర్దనుఁడైన రఘుకులభారణము సో
దరుఁడు ధరాసుత వెంబడి, నరుదేరక గౌతమికి మహద్భూతి నరిగెన్.

374

తే. స్నానసంధ్యాజపాద్యనుష్ఠానవిధులఁ, జక్క గాఁ దీర్చిమరలియాశ్రమముఁజేరి
యిష్టగాథలఁ జెప్పుచుఁ నెలమి నొరులు, చెప్పఁగా నాలకించుచుఁ జింతలేమి.

- ఉ. జానకి చెంతనుండి సరసంపునుడులె పలుకంగ లక్ష్మణుం
 డూనిన శ్రద్ధ ద్వారముననుండి తమిక్ వినుచుండ రామభూ
 జాని నితాంతమోదమున శ స్వాంతము ముగ్ధగ నుండె; సంతలో
 దానవియోర్తు శూర్పణఖ శ దాదృణచిత్త చెలంగు స్వేచ్ఛచేన్. 376
- మ. అగుదెంచె గుణరూపశీలములఁ జేర రందంగ నెక్కాలమం
 దరయం జాలనిభీమగాత్రి వికటాస్యం బెంతయుం జూడఁగాఁ
 దర మెవ్వారికిఁగాక యుండఁదగు శ్రోధస్వాంత లంకేశునో
 దరి యాత్రోవను బోవుచుండి ట్టితిజాతక్ రామచంద్రుం గనెన్. 377
- ఉ. పున్నమనాఁటిచంద్రమునో బొ మ్మిఁకఁ బొ మ్మని యీసడించుచు
 మన్ననఁ గాంచఁజాలి మహిమంబుల కిక్కగు రాముమోము సుం
 పన్నిలయంబులై తగి కృపాజలరాసు లటంచుఁ గీర్తినిం
 గన్న విశాలనేత్రములఁ శ గాంచి యటం జన నంఘ్రు లాడమిన్. 378
- క. నిలువఁబడి చూచె జక్కఁగఁ, గలతంగ నె వెంటనే నీకామము పూన్కి
 జలజారిమేనయల్లుడు, ఖలదానవిచిత్త మెంతో శ కాటియ పెట్టెన్. 379
- క. విరిశరముల నొగిఁ జిత్తము, పరితాపం బంద నేమిపలుకం దనకుం
 దరమేగామి శిలాకృతి, స్థిరముగ నిలిచెన్ మనంబు శ దిటపు తొలంగన్. 380
- చ. జనిమొద లింతదాఁక సురజాలమునందును జూడరాని రా
 మునిదగు సోయగంబు తనసమూర్తిని ముంపఁగ నేమిదోఁపమిం
 గనుఁగొనుచుండి యంతఁ దమకం బొగిఁ దక్ బురికొల్పఁ జెంతకుం
 జని నిలుచుండి యిట్లనియె; శ జావశరంబులఁ దాల్చి యివ్వనిన్. 381
- చ. మునివలె నొప్పువేషమును శ బూనియుఁ గాముకురీతి భార్య చెం
 తనె యలరార ట్టెపతివీధంబును రూపము తెల్పుచుండఁగాఁ
 దనుజులు సంచరించునిటఁ శ దద్భయ మింతయు లేకయుండఁగాఁ
 జనునె త్వడియవార్త విన శ సంతస మందెదఁ దెల్పు మీయెడన్. 382
- ఉ. ఉన్నదియున్న చందమున శ నొప్పుఁజూమీ వచియింప నన్న దా
 ని న్నెఱిఁ గాంచి రాఘవుఁడు శ నేర్పుతగ్గ వచియించె మానినీ!
 యెన్నడు సూన్యతేతర మడింతటిదాఁక వచింపఁ బల్కుగా
 నెన్న నికక్ వచింతు విను శ మేను రఘూత్తమవంశజాతుఁడన్. 383
- తే. దశరథుం డనునృపునకుఁ శ దనయుండ నతఁ
 డనుజుఁ డగునాకు లక్ష్మణుం శ డందు రతెని;
 రాముఁ డని నన్నుఁబిల్తురు శ కామిని! యిది
 నాకళ త్రంబు సీత యసంగఁ బరఁగు. 384

- ఉ. తల్లియుఁ దండ్రియుం బనుపఁ ధర్మము నమ్మియె వచ్చినాడ న
న్నెల్లపు డించుకే వదల శ కెంతయుఁ గొల్పెడు వీరు వచ్చినా
రెల్లవనంబులం దిరిగి శ యిక్కడఁ జేరితి మేము సుందరి!
చెల్లెఁ ద్రయోదశాబ్దములు శ చేసినయాసమయంబునం దొగిన్. 385
- తే. ఇంచుమించుగ వత్సర శ మిందునుండ, నెంచియున్నార మోసాధ్య! యెవతపీపు
వనములంజూడనీమదిశవాంఛయేని, యెంటరిగవచ్చుటరయంగనోష్ఠానోశ్శా.
క. ఎందు నివాసము పేరెని, యిందునిభాస్యాకులం బదెయ్యదో వివరిం
పం దగు నా విని రాముని, యందము తక్ బ్రోత్సహింప శ నది యి ట్లనియెన్.
- క. రావణుఁ డనుపాలిస్తుని, ధీవిభవాఘ్నని దివస్సతప్రముఖమహా
శావిభు భీతిప్రదునిక, నీ వింతకు మున్నె తగ వినియె యుందుకదా?. 388
- క. లంకానగరనివాసము, శంకారహితాత్మ పౌరుషకలాపము స
ర్వాంకవిజయమోదము తన, కంకములుగ నుండ రావణాసురుఁ డలరున్. 389
- క. అనుజాత రావణునకుక, నిను నెల్లరు శూర్పణఖ యశనం జనుపేరక
మినుతెంతురు కామగమన, మున లోకత్రయముఁ జూడఁ శ బోవుదు రాజా! 390
- క. సతతంబు నిద్రఁబోయెడు, జతనంబు గలట్టిశూరశత్రుముఁ డత్తు
ద్ధతుఁడు నగుకుంభకర్ణుడు, మతిమంతా! సోదరుఁ డగు శ మహితగుణుండై. 391
- క. దనుజులవర్తనమే లేక నిరంతరధర్మవృత్తి శ గ్రాలుచు శాంతం
బునఁ బొల్చు విభీషణుఁ డో, జననాయక! సహజఁ డగును శ సత్త్వాధికులై. 392
- క. ధర ఖ్యాతిమించి యుండెడు, ఖరదూషణముఖులు; శత్రుగణ శమనులు సో
దరు; లవ్వారికి నమరులు, శిరముల్ వంతు రని వేఱ శ చెప్పగ నేలా?. 393
- చ. పురుషవరేణ్య! నిక బ్రియుని శ బొందఁగఁ గోరితి; నాకు భర్తవై
కరమనురాగ ముప్పతిలఁగా సుఖయింపుము మున్న దెప్పు నీ
సురుచిరదేహసంపదకు శ జో డనిచెప్పఁగఁ జాలియుండు నే
పురుషులఁ జూడ లే దనుచు శ బొంకక చెప్పెద మాటిమాటికిన్. 394
- ఉ. సుందరి నాకు నున్నయది శ శూర్పణఖా! యని భూపవర్య! నీ
వందువాయేమొ కామగమనాదికశక్తి నెసంగునేను నీ
వెందు సుఖంపఁగోర నటులే యొనరించుచు నీమనీష కా
నందము నిచ్చునాకృతి గనం దగియుండును నేర్పుపెంపునన్. 395
- చ. అనవరతంబు తగ్గనివశయస్సున మించఁగఁజాలు నన్ను నీ
వనితను మాని చేకొనుము శ వానిని దీనిని బట్టి మ్రింగుదుక
జనవర! నన్నుఁగూడి గురుశైలములందు వనాళియందుఁ గా
ననముల నెందునుండఁగ మనం బగునో విహరింపు మం దొగిన్. 396

- క. అసురాంగన యారీతిగ, నసమశరావిధ్ధచిత్తమై పల్కెగ దా
నిసహజ మెన్ని పరంతపుర, డసదృశవాగ్దైఖిరి నిటు శ్రీ లల్లనఁ బలికెన్. 397
- ఉ. దానిమనంబు నిసన్నృహతః శ్రీ దాల్పకయుండఁగఁ జేయునుస్థితం
బాననమందు సుంత నటనాదృతిఁ గాంచగ నోతలోదరి!
చానను దీనిఁ గొంటి మును శ్రీ శాస్త్రవిధిక్ ననుఁ శ్రీతిఁ గొల్పునీ
మానిని! మానరాదు పలుమాట లిఁకేటికిఁ జొద్దుపోవఁగన్. 398
- ఉ. భార్యలు వెక్కు లైనయెడ శ్రీ బాధయుఁ గల్గదటంచుఁ బల్కెదో
యార్య! యను త్తమాంగి వసుభార్యతిని గాంచిన నిన్నుఁ బోలుసౌం
దర్యకిలాపయుక్తలగు శ్రీ తన్వల కెన్న మఱొక్కయింతి సో
దర్యయునైన నుండుట గనక మరియాదయెగాదు ధాత్రిలో. 399
- తే. కాన వచియింతు నొకమాట శ్రీ కాంతుఁ డకృత
దారుఁ డిప్పుడు సుందరి! శ్రీ దారసుఖమె
యెఱుఁగకున్నాఁడు భార్యనె శ్రీ యెన్ను వాఁడు
నీకుఁ దగువాఁడు నాకంటె శ్రీ నేర్పుకాఁడు. 400
- క. ద్వారంబుననున్నాఁ డది, గో రమణీ! నాకుఁ దమ్ముఁ శ్రీ దొప్పుగ నలెనిం
గోరుము వాఁ డొప్పినఁ జే, కూరును నీసోయగమునకుఁ ఫలమెల్లన్. 401
- ఆ. సవతిబాధలేక శ్రీ చల్లగాఁ గాలంబు, పుచ్చవచ్చుఁ గోర్మి శ్రీ పుట్టుకుండు
నింక నొకటియైన శ్రీ నింగితజ్ఞ వటంచుఁ, దోఁచె బొమ్మటన్న శ్రీ ధూర్తయగుట.
- క. అందలిభావం బెఱుఁగక, యందముగల దానిగాఁగ శ్రీ నాత్మఁ దలఁచె రా
ణ్ణందనుడని యుప్పొంగుచు, సందియ మన్నదియెలేక శ్రీ సౌమిత్రిఁ గనన్. 403
- క. అరిగి తనయాశయంబుం, ద్వారపడి యెఱిఁగించి నీదుఃఖ్రాతయుఁ జెప్పక
స్తరకేళిఁ చేలు నన్దొని, ధరణీధరశిఖరములను శ్రీ దమి యుప్పొంగన్. 404
- క. కాననముల విమలతరో, ద్వానంబుల మఱియు నెందు శ్రీ నాత్మవలచు న
చొచ్చి నెల్లను విహరింపుము, నే నన్నం గామరూపిణిఁగదా నాథా!
- క. ఏరూపము నీ కిష్టమొ, యారూపము నొంది సుఖమునంద నొనర్తుక
మారాకారా! నన్నుం, గోరిక భార్యగ గ్రహింపు శ్రీ కొంకకు మింకన్. 406
- క. అతఁ డన్నగాన జ్ఞాతియె, యతివయు నేమనిన నల్లె శ్రీ యనువర్తించుం
గృత మెన్నఁడు జ్ఞాతియనక, మతిమంతా! విసవెజనులమాటను మున్నే. 407
- క. కనుకక నావచనంబును, వినుమా! వేగంబ నేను శ్రీ వీరి నిరువురం
గనుచుండ నీవు భక్షింతును బాధయెలేమి నవల శ్రీ దోచినరీతిన్. 408
- క. ఇరువురమును దోచినటు విహరింత మెచ్చొటనైన శ్రీ ననుమాటలు లోఁ
జొరఁబడ నిన్నీ! యని రఘు, నరునాశయ మింత యెన్ని శ్రీ భాషించెనిటుల్.

- క. ఇంటి! తొండఱపడకుము, స్వాంతమ్మనఁ దలపు మీవె ి చక్కఁగ నీకుఁ
గాంతుఁడు కాఁదగు రఘుభూ, కాంతుఁడె; నే నేవకుండఁగద యాతనికిన్.
- అ. ఎవనిభార్య యీమె ి యెచ్చట నుండు నం, చడుగఁ గింకరునకు ి ననుఁగుఁబత్ని
యనెడు మాటవిన్నయంత నెట్లుండునో, తలపు మీవె నేనుబలుక నేల? 411
- క. పరవశత దుఃఖకారణ, మరయంగా ననెడుపల్కు ి నాలింకవొ సుం
దరి నిన్ను వదలఁగలఁడే, స్తరరూపుం డతఁడు నీదుఃస్వాంత మెఱుంగన్.
- క. తలపోసి నాదుకడకుఁ, జలబాఱీ! పంపె నిన్ను ి సరసములగుదృ
ష్టులఁ ద్రిప్పకొనఁగఁ జాలక, యలమటపడుచున్న వాఁ డఃహ! యదె కనుమా.
- చ. మనమున నిన్నుఁ గోరుటయె ి మానిన నిన్నొఁగి జూడనేల యో
వనరుహలోచనా! మరల ి శ్రాంతినిమాని సమీపభూమికిం
జని సరసోక్తులం బలుకుఁజూడ గనంబడనీక గట్టిగా
మనసునఁ గల్లువాంఁఁగితము ి మానక చెప్పుము చూత మవ్వలన్. 414
- అ. మరల నాదుదరికె ి మసలకపంపినఁ, గార్య మేమిచేయఁగలదో దానిఁ
జేసి నీదుఃఖోర్కిఁగ జెప్పఁగ నేల యం,తయును దీర్తు నిజము ి తప్ప ననిన. 415
- కా. ఆమాటల్ విని న్యాయసమ్మతములే ి యం చెన్ని మోదంబునఁ
రాముం గానఁగఁజోయి యిట్లనియె; ఘోరంబైన రూపంబునఁ
త్రేమమ్మక నశియింపఁజేయు మొగముక ి భీతిప్రదంబౌచు నో
రామా! యొప్పు మహోదరంబుగల యీరామక విసర్జింపుచూ. 416
- చ. వదలఁగ నిచ్చలేనియెడ ి బాహుబలంబునఁ జిక్కఁబట్టి యీ
సుదతిని మ్రింగుదాన నని ి చొక్కె రుషం జనె నీతవైకి; నం
త దనుజనారి హుంకృతినినాదమునక నిలువంగఁజేసి చెం
తఁ దనరు లక్ష్మణుంగని నితంబిని దీనిని గంటె తమ్ముఁడా! 417
- చ. శమనునిపాశమట్లు పరఃపంబుగఁ బల్కుచు భూమిపుత్రిఁ జం
పుమదిని బోవుచున్న దిది ి పాంకముగా వచియించుటొప్పు దీ
యమరవిరోధికాంత వికృతాననయాఁగద యింకనుక వికా
రముగలదానిఁ జేయుము పరరాక్రమ మొప్పఁగ దుర్జయా! యనన్. 418
- ఉ. అన్నముఖంబునుండి నుడు ి లత్తఱి వెల్వడుచుండునంతలో
బన్నిన కోపవేగమునఁ ి బార్శ్వమునంగల ఖడ్గ మెత్తి స్త్రీ
యన్న విచార మూనక భయంకరహుంకృతి మించునట్లు కో
సె ని్నిఖిలామరుల్ పొగడఁ ి జెచ్చెరఁ గర్ణయుగంబు నాసికన్. 419
- అ. ఖడ్గధారయందె ి క్రవ్యాదవనితదౌ, పూర్వకర్త మెల్లఁ ి బూన్కి నిలిచి
స్ఫుర్యమాత్రముననె ి శ్రవణద్వయము నాస, తేగిధరంబడంగనొగినొచ్చె.

- చ. కరణము ఖడ్గధారగనుగర్త సుమిత్ర సుతుండుగా భయం
కరదిలిజాంగనాభిమతకర్తము హేతువుగాఁగ సర్వని
ర్జరశుభమే ఫలంబుగను సాగెను దచ్చులినాసికైకసం
హరణము సాక్షిమాత్రుఁ డగునప్పురమేళునిచెంత నత్తటిన్. 421
- ఉ. సీతయనంగ నాప్రకృతిశ్చ చిత్తమునం దిది యిట్లు సాగనౌ
సీతటి నంచు నెంచ నటలే పనిసాగుఁ గొఱంతలేక యీ
రీతిఁ గనంగలేక బహుళరీతులఁ బామరు లాడుచుండు; సం
కేతము దీని మార్పు హరకేశవు లైనను జాల రించుకే. 422
- తే. కత్తి తాఁకినయంతనేకర్తయుగము, ముక్కు మొదటికె తెగిపోయెనిక్కుచుండు
శూర్పణఖ యార్తిచేత నశ్వోటు విడిచి, పఱచె ఘోరరవం బొగిరబర్చుచుండ.
- సీ అనవగతార్థంబులగు పల్కులొప్పంగఁ, గాననంబెల్ల భీకరరవంబు
చేతనిండఁగఁ దాను శ జేసినయత్నంబు, విఫలమాటయగాక శ విశ్రవణత
గతఘోతతః స్వీయకాయసౌందర్యము, నశించినట్లు దానవి తలచి
తనదుడుష్కృతఫల శ మనిదానిఁ దలఁపక, యెరులు దుష్కార్య మిట్టానరిచిరని
తే. దానికిం దగు ప్రతిచేయఁ దగు ననియును, స్వీయకర్తంబులం జావశిద్ధపడుచు
నుండుసోదర్యులకుఁజెప్పునూహఁజనియె, జమునిపాశంబుపోలేవేగముననపుడు
- క. అంతకు నించుకమునువే, పంతంబున దనుజవర్తకపటలము తన్నుం
జెంతం జేరి కొలువఁగ దురంతపరాక్రమము సురభయంకరము తగన్. 425
- క. ఖరుఁడనువేరం దనరుచు, సురవరులం బెక్కుసార్లు శ సునిశితబాణో
త్తరవృష్టి ముంచి తోలిన, సురారివీరుండు పొల్పుచుం బ్రీతిమెయిన్. 426
- క. పరుషములు పలుకుచుకా ది, గ్వరులం జెండాడినట్టిభాషలు కర్ణాం
తరములఁ జొర నాలించుచు, మరణము దాపున నెసంగుమాట తెలియకే. 427
- తే. శాశ్వతంబుగ దేవతాసమితి గెల్చి, పడసియున్నట్టి జయపరంపరల నమ్మి
సంతతానందముం బొందరజాలుదు నను, భ్రాంతియెంతయుఁ బైకొనసంతసమున.
- క. తనుఁగొల్పెడు దానవులకా, గనుచుకా బీరములచేతఁ గాలముగడువకా
మనమున నూహించుచు నుం, డెను శూర్పణఖయును దాఁ జగనియె నట్టితటిన్.

— రాముడు సౌమిత్రి కప్పటినిమిక్తములఁ బెల్లుట. —

- ఉ. దానవి యార్చుచుం జనినఁ దమ్మునితో రఘురాముఁ డిట్లునుకా
గానఁ ద్రయోదశాబ్దములు శ గాదిలితమ్మండ! పుచ్చినార మె
ట్లో నిఖిలాసురాళి మనశయున్న తెఱంగు నెఱుంగకుండ నీ
చాన మహాపదలో మన కొనంగఁగ వచ్చె నటంచుఁ దోచెడున్. 430
- క. నేనుం బరిహాసోత్తల, మానిని నలయించినాడ శ త్కృపుత్రి పయికా
బూనెను గ్రోధము దానవి, దానం గోపంబు గదుర శ దారుణశిక్షన్. 431

- క. చేయించితి నీచే నది, యాయడవిం గల్లుదాననవేళుల కడకుం
బోయె నటంచు: దలంచెద, నాయసురులు చుప్పనాక శ యవమతి గన్నన్. 432
- క. ఊరకయుందురె తమ్ముడ!, ఘోరాహవమునను మనలఁ గూల్చుంగ నెదలం
గోరుచు వత్తురు దెస చే, కూరెడు నీవంక నె మనకుఁ నిక్కముగన్. 433
- క. నీవుఁ యోజింపు నిమి, త్రావలి ఘోరాహవము సురారికి భయదం
దై వ ర్తిల్లుంజు మ్మని, వేవిధములఁ దెల్పుచున్నవి నిమి త్తంబుల్. 434
- క. సీతను గాపాడుటయుం, దై తేయులఁ జంపుటయును శ దగుఁ గార్యములం
చోతమ్ముడ! తలపోయుదుఁ, జేతన్నే తెల్పు నిద్రిసిద్ధాంతముగన్. 435
- సీ. సందేహపదములౌ శ సకలవ స్తువులందు, నరయఁ బ్రమాణంబులనఁగఁబడును
సత్యసంవర్ధిత శ సాధుజనాంతఃక, రణ సంప్రసృత్తులే శ రమ్యరీతి
నని చెప్పుచుండు శాస్త్రాల్లి యోతమ్ముడ! యీకార్యయుగ్మమం శ దేది నీదు
తలవైనఁ బడునొ నాశతలపయి నెయ్యది, పడునొ యి త్తలేనె చెప్పంగవలను
ఆ. పడదు; ముందుఁ దేటపడు నైననొక్కటి, తెలియఁబఱు; సీతఁతీరు గనిన
సంశయంబె తోచు శ సౌందర్యగరిమ నీ, యబల యెల్ల కాంతశలందు మిన్న.
- ఉ. కంటివికాదె నీవు మును శ కాననముం దరియంగవచ్చుచో
మింటికి మంటికిం దగిన శ మేటిశరీరము గల్గియేరినేఁ
గంటునఁ గాంచినంత మృతిశఁగంచఁగఁ జేయఁగఁజాలు రక్కసుం
డొంటరికాఁడు వచ్చి తమి శ యొప్పుఁగ సీతను గొంచుఁ బోవుటన్. 437
- చ. దనుజు లనంగఁ గాముకులు శ ధర్మము సుంతయు లోఁదలంప కే
వనితలు కంటి కింపుఁగను శ వ ర్తిలువారలౌ వారిఁ గొంచుఁబో
వనె తలపోయుచుండు; రిది శ వాడుక వారిది; దండకాటవిఁ
మనమున నెన్నఁగా నసురశమండలవాసముగాఁ దలంపనౌ. 438
- ఉ. కేకయరాజపుత్రి నొకశీడుదలంపని యు త్తమాంగనఁ
జేకొని యామెమూలమునఁ శ జేసెను గాననమందు నుండఁగా
నీకృతి కర్తరూపమున శ నెల్లరకుం గనరాకయుండు న
ప్రాకృతదై వమే యనుచు శ భావమునం దలపోయఁగాఁ జుచున్. 439
- ఉ. ఏమిదలంచి యిచ్చటికి శ నీమనలఁ విధి చేర్చెనో కటా!
భామిని లోఁదలంప నొకశభంగి విచారము పుట్టుచున్న; దా
కామినిరాక యేకతమొ శ కర్ణయుగాదికక ర్తనక్రియౌ
ద్దామనునఁ ప్రమోదము నితాంతము కల్గుటయన్న నేలొకో?. 440
- మ. మనమూలంబున దై త్యసంతతి ననిఁ శ వ్రుందింపఁగా భీతికృ
ద్దనుజ వ్రాతమువంక నీమనకు దుశ్చాంతాపదల్ కూర్పఁగా
భర్త—27

- మనమందుం దలపోసి కర్మ మనుచుకా ! మానుల్ ప్రబోధింప నొ
ప్పిన దైవంచె తలంచెనేమొ సహజా ! పేర్కొందు నే నెవ్వధిన్. 441
- ఉ. మొత్తముమీఁద కైకదగుబుద్ధిని మార్చినకర్మ మొక్కండే
యిత్తటి నిన్ని రూపముల ! నీమనలం జరియింపజేయుచుకా
గ్రొత్తగఁ దోచుచుండు నటుకోర్కులఁ బుట్టగఁజేయుచున్న దో
యిత్తమచిత్త ! నీదుమది ! నూహలు పర్వనొ సుంతపల్కుమా. 442
- చ. ఒకఁ డొకగొప్పకార్యమున ! నుద్యమ మింతయుఁజేయ రాదుగా
సకలజనాదరంబుఁగొని ! సాగఁగఁజేయఁగఁ బూనుటొప్పు; నే
సకలవిదుండ నంచు గురుసత్త్వండ్ల నంచు వచింపఁజాలువాఁ
డిక జనియింపఁ డిప్పు డిల ! నెందుఁ గనంబడఁ డట్లె పూర్వమున్. 443
- క. అనిపలుక లక్ష్యణం డి, ట్లను రామా ! చింతయేల ! యాయుధములు డి
త్తినచయ మెల్లడఁ జల్లెడు, దనుజులు చనుదేర వారిదర్ప మడంతున్. 444
- క. కనుఁగొను చుండుము భయకృద్దనుజేంద్రులు యుద్ధమందుఁ ! దార్కొనిరేనొ
క్కనిగూడ బ్రదుకనీయను, ధను విడి సాయంబెయున్న ! దనుజుఁడు మనునే.
- ఉ. సందియ ముండ నీమదిని ! స్థాన మొసంగక రామచంద్ర ! యే
కుండును బొందకుండు మిఁక ! గూరత రాక్షసు లెత్తివచ్చిరే
నిందుఁ జొరంగనీక మిథిలేశ్వరుపుత్రిని సాధ్యసంబు చే
రం దగనట్టిపద్ధతి శరంబులఁ బంపియె పాఱుద్రోలెదన్. 446
- క. నెవ్వడినుండుము సత్కర్మ వృద్ధి ఫలమీయకుండుమాట యన్మతమా
వచ్చుయిహావదె దుష్కర్మ మైయ్యెడఁ బలుకులేల ! రఘుకులనాథా !. 447
- ఉ. చిన్నతనంబునుండియుఁ గుఁచేప్త యొకించుకయైనలేక వి
ద్యన్నుతవ త్తనంబు చెలువంబుగ నొప్పెడు నీకు లోకమం
దెన్నఁడుగాని వైశస మహదేక్రియయందును గల్గదంచు నే
నెన్నుదు నీతతోడ వసీయింపుము నేదనుజాళి నోర్చెదన్. 448
- చ. అనుటయు లక్ష్యణం దిగిచి ! యర్చిలఁ గౌఁగిటఁజేర్చి రాముఁ డి
ట్లను దగుదీవె యప్పనికి ! నంచు నెఱుంగుదు, నైన నీమనం
బును బరికింప నిట్లడుగఁబూనితి; వేఱుగ నెన్నఁబోకుమా
యనుజుడఁ వీవు చెంత నలరారగ నేమిఁజొంత నాకింకన్. 449
- తే. కర్మసిద్ధాంతమున నీకుఁగల్గు శ్రద్ధ, మెచ్చఁదగినది యీవిధి ! నిచ్చగలుగు
వారలెల్లను ధన్యులై ! వర్ధిలుదురు, నష్టు మీమాట ముమ్మాటి ! కిష్టుగు మది.

— ఖరాదులు యుద్ధమునకు వచ్చుట. —

- క. అనిపలికి యాశ్రమంబున, జనకజయు సహాదరుండు ! చక్కని పల్కుల్
వినిపింప నుండె రాఘవుఁ, డనుమానము తోఁపకుండునట్టి విధమునన్. 451

- ఆ. శూన్యఖయముక్కుల వొప్పులేకుండగ, గర్భయుగము మున్ను గలిగియున్న పోల్కి తెలియకుండఁ గ బోవుట కెంతయు, వగచుచు గడుఁ జరవమునఁ బాటి.
- క. దిక్కులు ప్రతినిస్సనముల, నిక్కంబగు నార్తిదెలుప గ నిజసోదరు లే యిక్కఁ జెలంగుదరో యట, కొక్కవడిం బాటి దానవోత్కరయుతునిన్. 453
- చ. ఖరుడను సోదరోత్తమునిఁ గాంచి తటాలున నేల వ్రాలి పైఁ దొరఁగెడు రక్తధారలను గ దోంగగ భూస్థలిఁజేయుచు మహా త్తరనినదంబున వగచెఁ గ దద్విధ మింతయెటుంగ కున్నిభీ కరదను జేశ్వరుండు తమకంబున జెల్లెలి నూఱడించుచున్. 554
- క. తెమ్మా సోదరి! నిన్నెవ, డిమ్మాడ్కి విరూపఁజేసె గ నెఱింగింపుము వాఁ డిమ్మహిఁ దిరుగంజాలక, యుమ్మలికం బొండఁ దలఁచి గ యురుధైర్యమునన్. 455
- క. నిను నవమానించెనుగద, మనుజుండో నిర్జరుండో గ మానక చెప్పుమా పనిపెద జమునింటికి వానిని గావగ నెవరువచ్చినిల్చినఁ దరుణి!. 456
- చ. హరిహరు లబ్జసూతియు సహస్రదృగున్న తుండైన యింద్రుఁ డా శరులు నమర్చు లింకఁగలసాహసికుల్ గుమిఁగూడి ఘోరసం గరమున నిల్చి యాశతుని గావగఁ బూనినఁ జెండువాడ మ చ్చరముల వారిశీర్షములు గ య్హస్థలిపైఁ బద నోసహోదరి!. 457
- మ. చిరకాలంబుగ నాశితాంబకఫణి శ్రేణుల్ మహాయుద్ధమం దరివీర ప్రకరోత్తమాంగముల దేవాళుల్ భయంబంది యం బరమం దుండి కనుంగొనంగఁ జని కోపస్ఫారతఁద్రుంచి నె త్తును ద్రావం దలపోయుచున్నయవి తీర్తున్ వానికోర్కుల్ త్వరన్. 458
- చ. అలసటనొంద నేల సహజా! ఖరుఁ డితఁడు రిత్తమాటలం బలుకఁడు కార్యసిద్ధియనఁ గ బాణితలస్థమె యంచు నమ్మి యే ఖలు డిటు నిన్నుఁ గిడ్చిఱచి గ్రాలుచు నెందు వసించువాడో వే తెలుపుము వానిఁ జెండి పగఁగదీర్చెద నీకు సుఖంబు గూర్చెదన్. 459
- చ. అనుటయు దండకాటవి మహాత్తరబాణశ రాసనాదిసా ధనములఁ దాల్చి మానులకు గ దానవులం బొరిపుచ్చు నవ్వరం బునోసఁగి రామలక్ష్మణులు గ పొల్పుట తన్ను విరూపఁజేయుటల్ పనివడి తెల్పె నుగ్రరుష గ పర్వగ దేవతలెల్ల నవ్వగన్. 460
- శా. ఆమాటల్ చెవిసోకినంత ఖరుఁ డుగద్యద్ధావపహ్నిక్రియఁ భీమాకారముఁ దాల్చి లోకవితతుల్ భీతిల్ల నుగ్రధ్వనుల్ వేమాటుల్ వినిపింప నేత్రరుచు లాభీలంబులై ప్వ ను ధ్దామప్రక్రమ మూనుమృత్యుపుక్రియఁ గ దర్పించి గర్వోన్నతిన్. 461

- శా. లెం డోదానవులార! యీమనల నీలీలం బ్రవర్తించును
ద్దండాభీలపరాక్రమాజ్జిత దిగంతవ్యాప్త సత్కీర్తనం
జండారాతిసమూహ నిర్వృణసనిస్తంద్రైక దోస్సానుల
జెండాడక దల పెట్టి యున్నరిపులక శీఘ్రుంబె మాయింపంగన్. 462
- మ. ధరణీశాత్తజు లంట యప్రతిహతోత్సాహంబునం బొల్పుశో
ర్యరమానాయకులంట దానవుల శౌర్యం బెల్లమాయింప ని
ర్జరులక శ్రీయుతులం బొనర్పంగ బ్రతిజ్జల్ సేసినారంట యి
ర్వరు సోదర్యులెయంట యింక నెటులోర్పుం బూనఁగా వచ్చువో?. 463
- మ. మరియాదం గనినార మింతదనుకక శ్మశ్రుమండలిక నిర్జరే
శ్వరచూడామణిరోచిరుజ్జ్వలిత దివ్యశ్రీసమృద్ధాంప్రి పం
కరుహుల్ దానవు లంచు నెల్లెడల విఖ్యాతం గడుం గంటి మ
ట్టిరహిం బొయఁగవచ్చునే తలఁపుండి శ్మదంబునక మీ రొగిన్. 464
- మ. మనకుం బూర్వులు చాలఁ గష్టములకుక శ మా తొడ్డుచుక శాశ్వతం
బనఁగానొప్పు యశోధనంబు తమిమై నాద్రించి రట్లాప్పుస
ద్దనముక దానిని గావఁగాఁ దగినయాభైరవ్యంబు నుత్సాహముక
గనియుక వైరులు కైకొనంగఁ దలఁపంగ నోర్వఁగా వచ్చునే. 465
- ఉ. ఇప్పుడె లెండు; పోయి యని శ నిర్దళ రూ పడఁగించివచ్చి య
ప్పుప్ప! యటంచు శూర్పణఖ శ యాత్మను దృష్టిని గాంచజేసి మా
యపులయప్పుఁ దీర్ప నిపుఁదాయుధముల్ ధరియింతు; మీరు న
ట్లాప్పి చనంగఁ గార్యమది శ యొక్కక్షణంబుననే ఫలించెదన్. 466
- చ. అని ఖరదానవుండు చటులగ్రహమూని వచింప దానవుల్
మనువులఁబోలి యార్గు రెనఁమండ్రు తటాలున లేచి భక్తివం
దనము లొనర్చి మీరలు చనందగునయ్య మనుష్యయుగ్మముం
గొని చనుదెంతు మియ్యెడకుఁ గొంకక యొక్కక్షణంబులోపలన్. 467
- చ. పనియిది చాల నల్పమగు శ బంటులమే చని తీర్వజాలు ని
ప్పునికయి మీరు వచ్చుటయు శ భావ్యము కాదు; పరాక్రమంబునం
జని యలరాజపుత్రుల నెసంగెడు పేడుకఁ బట్టితెచ్చి మ్రో
లను నిలుపంగ నేర్తుము విలాసము మా కిది దానవేశ్వరా!. 468
- ఆ. దైత్యునితలిఁ జంప శ థాతకు వశమౌనె, యాలసింపసేలయానతిచ్చి
యాశివంబుల నిడి శ యనుపుండి యనుటయు, ఖరుండు సంతసించిగర్వమలర.
- ఇ. ఆనతి నొసఁగితి; వేగమ, మానవు లున్నెడకుఁ బోయి శ మార్కొని వారిం
దే నోపినఁ దెం డిటకుక, దానవులారా! మఱొండుతలఁపు గలిగినన్. 470

- క. పోనీయక పారిపుచ్చుడు, కానన మిది నిర్మనుజులఁ గ్రాలవలయు నం
చూనిన శౌర్యమదమ్మన, మానిని ముదమండఁ బల్కి మాఱనిపూన్కిన్.
- ఆ. హెచ్చరించి పంప నెనఁగువేడుకఁ జుప్పునాక త్రోవఁజూపవీడ మెఱయ
ననురస ప్తకద్యాయము రామునాశ్రమ, నీమఁ జొచ్చి యందుఁగజేర వెఱచి.
- క. నిలువం బడియుండఁగ దృష్టులనుండి కుడగ్ని శిఖలు మాపఱులకు గుం
డెదిదిపు వాప దానవి, కలయ్క వీక్షించి వారికంఠె ముందే. 473
- క. శ్రీరామునియాశ్రమముం, జేరంజని యనుజాఁగూడి చెలఁగెడు ధర్మ
ప్రారంభు రామచంద్రుని, ధారణిసుతఁ గూడియున్న దైవముఁ గనియెన్. 474
- చ. దనుజులక్రూరకర్మ మది తన్ను మఱితగఁ బ్రోత్సహంప వ
చ్చినపదునల్గురక దనుజశేఖరయోధులఁ బిల్చి చూపె రా
ముని నలలక్ష్యణు జనకభూపతికన్యను; వార లంత శూ
రనికరమందు మేటియనరాజుల రాముని గాంచి భీతులై. 475
- ఉ. చూచుచు నూరకుండ నృపశూరశిఖామణి రామమూర్తి యి
ల్లెచినవిక్రమంబు మెఱయింపఁగ వచ్చినరాక్షసావళిక
జూచి సుమిత్రపట్టి గని తోణితనూజను గాచుచుండు మీ
నీచులఁ ద్రుంచి వచ్చెదను న నిర్జరులెల్లరు సుంతసంపఁగన్. 476
- చ. అని తగునట్లుపల్కుచు శరరాసన మక్షయ బాణతూణముల్
గొని యుటజంబుముందటను మాహారనిశాచరిఁగూడి తన్ను గాం
చు నియతనున్న యోధులను జూచి నయోక్తులఁ బల్కె నిట్టు లో
దనుజభతేంద్రులార! నృపధర్మముతప్పక వచ్చి యివ్వనిన్. 477
- తే. మునులవ ర్తనమానియిపోవ్పల్కి నున్న, మమ్ము హింసింప రానేలయిమ్మహికిటు
నిలువుఁ డందె ధర్మం బిది నిలువ కిందు, వత్తురే బ్రాణముల నుండవచ్చునెట్లు.
- చ. అనిపలుకంగ రామునుడు లలతైఱిఁ గోపమురేప దానవే
శునిమది నాగ్రహంబునకుఁ జోటానఁగూడఁగఁజేసితివు ని
న్నని వధియింప కుండుదుమె న న్యాయముగా యది మాకు నింక ర
మ్మనిమొనఁ దీవ్ర బ్రాణముల నంతకుచెంతకు బంతు మేడైఱన్. 479
- క. అని తెగనాడుచు భల్లాదినిఖలసాధనము లేయ న ధీరుండగు నా
జనపతి వారల నశ్రమమున సాయకవితతి బ్రాణముల విడఁ జేసెన్. 480
- క. పదునలుపురు భూమింబడి, కదలని వృక్షములరితఁగా నుండంగా
మది రెట్టింపుగఁ గ్రోధము, గదురక శూర్పణఖ పోయి ఖరుమ్రోలఁ బడెన్.
- చ. కుదుకనగోలునందుఁ గలకూరిమి పెంపున మేదినిస్థలం
బడరఁగఁ ద్రెల్లియున్న తనయర్చిలిసోదరి గాంచి యాఖరుం

డుదయదివాక రాభ మనసొప్పుముఖంబు తగంగ నిట్లనుక
గదలుదు నిష్టె యాహవముఖంబున వైరులఁ జంప లె వ్విఁకన్. 482

చ. కదలు నిశాచరేంద్రభటకాండము గాంచిన యంతమాత్రనే
త్రిదశులు తత్ప్రభుండు కడుదీనత నొందుదు రవిధంబు నీ
మదికిని గ్రొత్తదే చెపుమ ఓ మాటలు పె క్కిఁక నేల; లెమ్ము; నీ
పుదిలదొలంగి ముం దరుగు ఓ మోభగినీ! వెనువెంట నేనునున్. 483

క. బలములు సోదరులును బెం,పలవడ నేలేంతు మెందు ఓ నరులుందురొ యా
స్థల మిదె యని కనఁబఱపు మ, వలఁజూడుము వారిగతి జగవంబునఁ దరుణీ!

తే. తీర్పుకొందుము నీబుణ ఓ మోర్పుకొనుము
క్షణము మార్గముఁ జూపంగఁ ఓ గడఁగు మనిన
నప్పులుకులెల్ల శ్రుతులకు ఓ నమృతమయము
లైనయట్లుగ నున్నయామబల లేచి. 485

క. దనుజేంద్రచతుర్దశకం,బును జంపినవిధము సూక్ష్మముగఁ దెల్పి జవం
బున ముందు నడువఁ జొచ్చెను, దనుజేంద్రులు తోడనడువఁదలఁచిరికడఁకన్.

— శ్రీరాముండు తమ్మనకుఁ గర్తవ్యముఁ జెలుపుట. —

ఉ. అక్కడ రామచంద్రుండు భయంకరయుద్ధము సాగనుంట యం
దొక్కఁడుకూడ రక్కసుఁ డసూత్రమం గని నిల్వఁజూపెం
వెక్కినవాఁడు చిత్తమున ఓ కేమియుఁ దోచకయుంట లక్ష్మణం
బ్రక్కన నున్నవానిఁ గడుఁ ఓ బంతమునం దిలకించి యిట్లునున్. 487

శా. సామిశ్రీ! భయకారణంబు తలఁచుకొని సంగ్రామమేయాఁ గదా
భీమం బియటవీస్థలం బనుట చూపించుకొని మిత్తంబు లీ
భూమిశాస్త్రజ భీరు వంచుఁ బలుకంబూనంగ నేలా విష
ద్ద్రామం బెంతయుఁ జెంతనున్నటు లెటుంగంజేయునీచిహ్నముల్.

ఉ. పతులచర్యలం గనిన ఓ భారరణం బిదె చెంతనున్న దీ
రాక్షసు లీర్వఁ బూనిరి సురప్రవరాధము వీరిఁ జంపి ధ
ర్మక్షతి గాకయుండ మునిమండల మెంతయు సంతసించ నీ
వీక్షణమే యొనర్పు మనుకొల్పొద్దఁ దోచెడు నాకుఁ దమ్ముడా! 489

నీ. మృగముల గమనంబు ఓ ఖగగణమురుతంబుఁ,బరికింపఁగమహాహాసముపొసంగు
శ్రేష్ఠుడుచున్నది ఓ యింక జాగునేయుట, తగవు కాదంచు నేదలచుఁవాడఁ
గర్తవ్య మెఱిగింపఁ ఓ గడఁగెద నిదెచూడుమత్కార్మకము హేతమండలమ్ము
గ్రక్కుచున్నది; తీవ్రకాండముల్ ఫణులెట్లు, బుసకొట్టుచున్నవిభూరిభయము

తే. జూపఱకుఁ గల్గ నొనరించుచుకొని; మదీయ,చిత్త మరిమర్దనము చేయఁజెలగుచున్న
దట్లుగావునఁ దర్గరపడి ఓ యవనితనయఁ, బిలుచుకొని యల్లభూధరభలముఁ జేరి

- ఉ. సీతకు సుంతయే గలతఁజెందనిచి త్తము నిల్చునట్లు నీ
వీతఱి జేయఁగాఁదగు నశీనగుణాకర! యేసు నిల్చి యా
నాతి దురుక్తులక విని మనంబులఁ గ్రోధముపొంగ వచ్చుదు
ర్నీతుల రాక్షసేశుల విఠించియుఁ దోడయినక వధించెదన్. 491
- ఉ. చేతులతీటవోవఁగ నృసింహునిరీతిఁ బరాక్రమించి వి
ఖ్యాతశరావళిం బఱపి యశరవీరులఁ గాలువీటి కే
సీతఱి దేవతావితతులైల్ల విచిత్ర మి దంచుఁ బల్కు సం
జాతరుషక ముహూర్తమున యసాగఁగఁ బంపెద శంక మానుమా. 492
- ఉ. ఎందఱు వత్తురో సమర యెవ్వధి సాగునో యృకాలమం
దందఱు జంప నెట్టులగు నంచుఁ దలంపకు మోప్రియానుజా!
తొందరపాటులేక రిపుఁధూర్తులఁ గోటులనైన మోని రా
ఢ్యుండము మేలు మే లనఁగ నభీమతరంబులఁ ద్రుంచి వైచెదన్. 493
- చ. అనిమిషులుం దదీశుఁడు మహాబలు లింకనుగల్గువారలే
పునఁ జనుదెంచి కాచినను నభీర వధించెదఁ; గావు మన్నచో
నని వధియించు తెట్టులని యాత్మను సందియ మండఁబోకు; మో
యనుజ! తదీయకర్త మది నయట్టులే యున్నదటంచు నమ్ముమా. 494
- ఉ. ఆవిషయంబుఁ జెప్పఁ సమయం బిదిగాదు జవంబుమీఱ నీ
భావినీ దోడుకొంచుఁ జని న పర్యతకందరమందు నెవ్వడిక
భావిశుభంబులం గనెడుఁవాంఛ చెలంగఁగ నుండు మింతలో
దేవవిరోధు లుర్వరను నద్రెళ్లుట నీ కెఱుంగంగ నయ్యెడున్. 495
- ఉ. దూరమునందుఁ గానఁబడుఁధూళి తదాగమనంబుఁ దెల్పు నీ
భీరువుఁ గొంచు జొమ్ము పరవీరుల మార్కొనునపు నన్ను నీ
సారసనేత్ర చూచుట ప్రశస్తము కాదని తోచుచున్న; దో
వీరవరేశ్య! మాటలకు నవేళ కనంబడ దిష్టై తల్లమా. 496
- చ. కనుఁగొనఁ గన్గొనంగ లయకాలమహాబలధూతభూరజం
బనఁదగి రాక్షసేశ్వరభటాగమనంబును దెల్పుధూళి, చెం
తను గనఁజేయుచున్న దిఁకఁ నదామరసాయతనేత్రగొంచుఁ జ
య్యనఁ జనవయ్య లే మ్మనిన నగ్రజానని మోళిఁ దాల్చుచున్. 497
- క. ధరణితనూజయు బదు లెక్కరణిని వచియింపఁ బూనకయె తో నడువక
శరచాపధారి లక్ష్మణుఁ, డరిగెక గిరికందరమ్ము నంతికమునకున్. 498
- క. భూరితరచ్చాయాద్రుమ, వీగుద్దేహవృత మయి న వెలయు గిరిగుహ
ద్వారము కడనిల్చి మహావీరుఁడు సౌమిత్రి గ్రాహకేదికమీఁదన్. 499

- క. వదిలెను గూర్చుండంగా, సదమలవాక్యముల భక్తుసరణి వేడన్
మది సంతసంబు వింతగఁ, గుడియించుకొనంగఁ జాలి ఓ కోమలి యచటన్. 500
- క. వేదికపయి గూర్చుండెను, సాదరముగ లక్ష్యుం డృహార్యబలుఁడు త
న్నేదిని నిలువంబడి యా, శ్రీదేవిని గాచుచుండఁ ఓ శైలఁగెడుభక్తిన్. 501
- ఉ. జానకిచూపు లగ్న డొకఁచందముగాఁ గనుపింప లక్ష్యుం
డీనిముసంబులోనఁ దరఁగేక్షణవీక్షణముల్ మహోగ్రవై
శ్వానరకీలలక్ష్మి చెలువంబును బాసి భయంకరంబులై
కానఁబడంగ నేలాకొ ముఖం బొకరీతిగ మూర్ఛనొందెడున్. 502
- ఉ. కారణ మిద్దియంచు నెఱుఁగం దర మెట్టులుగాకయున్న దీ
సారసనేత్ర మున్నువలెఁ ఓ జారుతఁ గన్నడ కింతలోన దు
ర్వారపవిత్రీయం గనఁగఁరాక వెలింగెడు హేతువిద్ది యం
చారయఁజాల నీమె జనసాదిక మద్భుతమై వినంబడన్. 503
- ఉ. ఇప్పటివొప్పు జూడ ధరణీశ్వరపుత్రక యామెయంచునే
ర్వొప్పు దలంపఁజాలు నతఁడుండఁడు భూస్థలినంచు నెంచెడన్
దప్పక మృత్యుదేవతయే ఓ తా నిట సీత యనంగ నొప్పుపే
రిప్పుడమిం బ్రసిద్ధముగ ఓ నేర్పడఁ బుట్టె నటంచుఁ దోచెడున్. 504
- ఉ. కన్ను లనుండి క్రోధశిఖిఁగాఢశిఖిల్ వెడలంగఁ గారణం
బెన్నఁగ నిద్దియో ననుచు ఓ నెంత తలంచినఁ దోచకున్న దీ
యన్ను లమిన్న నుండుము గృహంబున నంచు వచించెఁగాదె మా
యన్న వనప్రయాణసమయంబున నిల్వక వచ్చె నీమెయే. 505
- చ. తొలుత విరాధుఁ డీమెఁ గొని ఓ తోరపువేడుకఁ బాటిచచ్చు; న
వ్వల ననసూయ యీసుదతిఁ ఓ బ్రస్తుతిచేసెను బెక్కుసారు; లీ
లలన యనేకనీతుల విలాసమునం బలుకంగ వింటి నేఁ
దలంపఁగఁజాలనైతి వనితామణి కారణజన్త యం చెడన్ 506
- చ. ఇప్పుడిపు డొక్కటొక్కటిగ ఓ నీయమశక్తిలవంబు లల్లనం
గపటపటంబు వెల్వడుచుఁ ఓ గన్నడుచున్నవి వీని నెన్న నీ
చపలవిశాలనేత్ర! సురసత్తము కార్యము నిర్వహింపఁ గా
శ్యపి జనియించె మాయ యనఁజాలుపరాత్పర యంచుఁ దోచెడున్. 507
- మ. పరమేశుండు జనించె రాముఁడుగఁ దీర్పక మేదినిభార మి
త్తరణంబం దనితోచెడున్ ప్రబలులై ఓ దైత్యుల్ మునింద్రావళిం
గరమూర్తింగనఁజేయ వారిదగుదుఁఖంబున్ దొలంగించి యు
ర్వర ధర్మచ్యుతి గాకయుండ నిలుపఁభావించి శ్రీదేవీయున్. 508

- క. భగవంతు సర్వసాక్షి, తగు నిట్లని తెల్పుఁబూని య తా బ్రకృతి దృఢం
బగుపూన్కి జనకునకుఁ బు, త్రిగ నయ్యెనటంచు నెవ్వడిని దోచెఁ గడున్.
- తే. అట్లెకాకున్న నీయింతియాకృతి యిటు, సాధ్యసావహమై తగుచంద మెట్లు
సంగతంబగు నీమె వర్ష మిపుడు గ్ర, తమముగామాటుచున్న దెంత యుగగడంక.
- క. ప్రతినిమిషము కనఁజాలని, వితమున మాతెడు నిదేమివంతయొ నే నీ
యతిమాత్ర భయదతను వే, గతిఁ గాంచంజాలువాడఁ య గా నగుదునొకో?
- చ. తలఁపగ నిర్వికారుడనఁ య దద్దయు నొప్పినరామమూర్తిచే
గలనున దైత్యవీరుల నికామపరాక్రమ మొప్పనట్లుని
ర్మలయశ మబ్బుచందమున య మందఁగఁజేయఁ దలంచి సర్వశ
క్తులుగలయాపరాంబ యిటుకోరి ధరాత్మజ యయ్యె నేమొకో? 512
- చ. సమయ మిదొట రామునకు య సాహసముం గలిగింపఁదాను రా
ద్రమనఁగఁ జాలురూపమును య దాల్పుచు నున్న దొయేమొ యంచు నెం
తు మది నటంచు లక్ష్మణుడు య ధూతకళంకుడు సంతయించుచం
దముఁ దలపోసి యాప్రకృతి య తత్పరతం దనమాయఁ గప్పినన్. 513
- క. ముందు దలంచిన దేదియొ, సందియ మందంగఁజేయఁజాలిన దెదియొ
దెందమున నెన్నఁజాలని, మందునివలె లక్ష్మణుడు య న్రాన్పడియుండెన్. 514
- క. శరచాపధారియై రఘు, వరువత్నిని గాచునట్టిపౌరుషమునఁ గం
దరసీమ నుండె లక్ష్మణుఁ, డరయంగలరే త్రిమూర్తులైనఁ దనిచ్చున్? 515
- చ. స్థిర నొకసాధ్వి యాహరిని య శ్రీగళు ధాతఁ గుమారు లట్లు సం
చరణము చేయఁజాలెనట య శాశ్వతమోక్షనిధానదానద
క్ష రహితనాశ యాప్రకృతి య చాలదె లక్ష్మణు నజ్ఞఁ జేయ భీ
కరరిపునాశనోద్యమనికామరతాత్మని రాముఁ జేయఁగన్. 516
- ఉ. ఒక్కముహూర్త మిక్కరణి య నుర్వికుమారిక శ్రోధమూర్తియై
యుక్కుచెలంగ నున్న దనుజోత్తములం బొరిపుచ్చు నాత్మలో
నొక్కట నెన్నఁగా నచట య నుగ్రరఘూత్తమసాయకాళి కై
పెక్కినయట్లు బాటి దనుజేంద్రులఁ దద్బలమున్ మహాగ్రతన్. 517
- చ. పొడవడఁగంగఁజేసె సురభిపుంగవు లచ్చెరువందిమాడ న
య్యొడ గజఘోటకాళి రథభృందము వీరభటవ్రజంబు నొ
క్కఁడుఁగనరామి సంగరముఖం బది శూన్యముగాఁ గనంబడెన్
వడివడి గృధ్రరాజి నడువం దొడఁగెన్ భయదాకృతులె తగన్. 518
- చ. దనుజసమూహ మంతయును య దాశరథిప్రియదర్శనంబునన్
దనువులు చావనంబులయి య దారుణతన్ విడనాడి దివ్యకాం
భర్త—28

- తని గని స్వర్గముం జొరంగఁగఁ దీక్షిత యెందో చనంగ శాంతముం
గనఁబడఁజేయుమోమునఁ దగఁగం గనుపట్టెను సీత యత్తఱిన్. 519
- చ. స్థితము ముఖాబ్జరంగమునఁ గిండులుద్రొక్కఁగ సాగె; నీక్షణ
ద్వితయమునుండి వత్సలతఁ వెల్వడఁ జూచెను దంతువట్టు; లా
వితమున నున్న సీతఁ గని గిండు లక్ష్మణుఁ డిట్లుపల్కె; నా
దిలిజాలయార్పు లిత్తఱి శ్రుతిద్యయముం జూటఁబాట వేమొకో. 520
- చ. మనుకులనాథుకార్డుకము గ మంత్రయుతిన్ నిదురించునాగ మ
ట్లునుదితఘోరనాదమయి గ యారయ శాంతిని గాంచినట్లుగా
మనమున కిప్పు తోఁచెడిని; గ్రహపతిచంద్రుని గానఁబోవుటే
మన కిఁకఁ గృత్యమా ననిన గ మానిని యట్టులె చేయనౌ ననన్. 521
- చ. ఇరువురు మందవేగమునఁకే తగుకంటకమార్గమందు భూ
వరపరిపాలకుం గనఁగ గ వాంఛలు పొంగఁగఁ బోయి; రందుభీ
కరపరిపంథిమృత్యు వనఁగ్రాలెడు రాముఁడు సుంతయే శ్రమం
బు రణమునందుఁ గాంచనలు గ పొల్పుచు సీతను లక్ష్మణుం గనన్. 522
- క. తలపోయుచుండె; నంతట, జలజాయతనేత్ర సీత గ సౌమిత్రియు ను
జ్జ్వలతేజు రాముఁ గాంచెడు, తలఁపులు మిన్నుండవచ్చి గ దనుజాంతకునిన్.
- చ. దనుజులఁ బూర్వజన్మసుకృతంపుఫలంబును గాంచఁజేయు సా
ధనముగ యుద్ధరంగమునఁ గి దాను జెలంగుచుఁ జంపివైచి వా
రనువమసౌఖ్యవార్ధి నమఁరాలయసీమను నిష్కటంబులం
గనుచుఁ బ్రమోదమంద మదిఁగొంచుచు సంతనమందు ధీరునిన్. 524
- ఉ. కుష్మరపుష్పవోలె ఊతిగోళమునం జరియించుచుండఁగా
నెమ్మెయి నెద్ది తాఁకినటు గ లెల్లరకుం గనుపట్టుచుండినన్
నెమ్మదిగల్గు విజ్ఞులకుఁగినిగివలెఁ స్పృశియింప కెద్దిదూ
రమ్మున నున్నయట్లు గనఁరాఁగ నెసంగెడు శుద్ధరూపునిన్. 525
- చ. కనుఁగొని; రంత రాముఁడు నిశామముదంబున నాపరాంబికం
గనుఁగొనలన్ స్వపౌరుషము గ గాదిలిప్తేమను దెల్పఁబూసురీ
తని దిలకించె; నామెయు మఱియిం దలఁచెం బనిసాగె నీదవం
కనె యిట నన్నయర్థ మది గాంతుఁ డెఱుంగునటం చెఱుంగుటన్. 526
- ఉ. అంతట లక్ష్మణుంగని మహాబలవంతులు రాక్షసేంద్రు లా
వంతయు జాలిపూననియఁహంకృతిఁ గూడుటఁ జచ్చి రింక నే
వంతయు మానిసంతతికిఁ గి బాటిల దీవనవాటి నంచు నా
స్వాంతమునందుఁ దోఁచెడు నశభంగురవిక్రమ! సోదరా! యనన్. 527

- ఉ. అన్నహృదంబుజాత మపు య డాయతహర్షరసై కపూర్ణ మై
గ్రన్నన విచ్చివెల్ల స్థితరమ్యముగా వచియించె దుష్టు లిం
క న్నినుఁ జూడఁగోర రని య్మౌఁపతిమాళి! తలంతు; జీవితే
చ్చ న్నెఱి గాంచు క్రూరులకుఁ జక్కనిపాత మి దౌఁ గదా ధరన్. 528
- క. గతకర్ణనాసయగు నా, దితిజాంగన కానఁబడెనె యీదీనత నింకే
గతిఁ బోవునొ యన రాముం, డతనికి భావ్యర్థ మిట్టులగు నని తెల్పెన్. 529
- క. వినవయ్య సోదరా! యా, దనుజాంగన యిందుఁగల్గుదనుజేంద్రులచా
వునకు నిమి త్తము దా న,య్యెనుగాదె మఱిందుఁగల్గు ననెవరికి నగునో? 530
- క. తలపోయ దీనివంక నె, విలయము రక్కసుల కౌట యిష్టమై
పలి కెడ నిప్పుడె చూడం, గల వింక నీవె వానిఁ గాలమునందున్. 531
- క. ఈనారి యింక నేయే,దానవులం బ్రోత్సహించి యతనభంగము నె
ట్టైనను దొలఁగించుకొనం,గా నెంచునటంచు నెన్నఁగఁగదగుఁగాదే? 532
- క. ఎవరెవరికి మృతికాలము, సవిధంబై యుండు వాయుచనుదెంతురు న్నా
యవిధం బిట్టిదియని స్వీయవృత్తిచేఁ దెల్పు మనల యని మ్రందింపన్. 533
- క. ఇంతకుఁగారణ మీనా,కాంతయె యని నమ్మ మిది నికషళిలవలె దు
ర్దాంతాస్తదీయపౌరుష, మింతయె యనితెల్పు బుట్టె యని యిల తోఁచెన్. 534
- క. కనుకం దిటవూని మదిం, గనుచుండము ముందు సాగుకార్యముల శ్ర
ద్ధనుబూని యరయఁ దగుఁగద, యనుజ! యుదర్కమునఁగాలమదిమిన్నఁగదా?
- క. కాలమె భగవద్రూపం, బై లయసృష్ట్యవనములను యకార్యములకొ
బోల నొనరించుఁ గావునఁ, గాలసమారాధనంబె యకార్యమునుష్టా! 536
- క. సమయోపాసన యనఁగా, నమలాత్మతఁ జేయఁదగినయప్పని తగుకా
లమున నొనర్చుటె యని శాస్త్రము తెల్పు నటంచు నమ్మఁజను మన కనఘా!
- క. ఎది యపుడు చేయఁదగు నా, యదనుం దప్పించి కార్య యమాదరమునఁ జే
యు దరిదు మోసపుచ్చును, దుడి గాలమె యని యెఱుంగు యిదోషజ్ఞవరా!
- తే. శాస్త్రమునఁ జెప్పియున్నట్టిచందమున నెదైవముం గొల్పితిమిగానితగినఫలము
కలుగ లేదని భావించుత్రు కాలయాపనముఁ దలంపరు ధీరులైనకా జగమున. 539
- తే. పాచితమె లేకయుండఁగఁ యబడితాను,
మఱిని జేసియుం గర్త ములకులతఱుల
ముల నొసంగకయుండుట యకలదు; దాని
కారణము కాలమెన్నమిం యగఁ దలఁపుము. 540

తే. వస్తువారముఁ గూర్చుట యవసీనంత, యత్నమున సభ్యులం గూర్చుటల్లకర్త
మర్హిం జేయుటయుఁజాలదనఘ! తగిన,కాలమునఁజేయుటొక్కండుకలుగకున్న.

ఆ. ఎన్నికర్తముల నోహినదానంబులఁ, బూనిచేసిన విను శ పూర్ణఫలము
కలుగ; దెవఁడు మంచితకర్తములను గాల, మెఱిగి చేయుఁజొందునీధ్ధఫలము.

చ. కలదిక నిందు నుండఁదగుకాలము వత్సరమాత్ర మం చెదం
దలఁచకు మింతలోపలనెఁ దైవ మదెట్టిశ్రమాళి శర్తముం
గలుగఁగఁ జేయఁబూనినదో శ గాదిలితమ్ముడ! యె ట్లెఱుంగనా
ఫలముల నొందువేళ గనుపట్టు నదెట్టిదియో జనాళికిన్. 543

ఉ. మానులు భ ద్ర యోగమహిమంబున రాఁగలకాల మిట్టిదం
చూనినశ్రద్ధచే నెఱుంగునోపుదు రంచుఁ దలంతువేము; య
జ్ఞానులఁజోలి వారలును శ జాల రెఱుంగఁగ నాపరాత్పరుం
గానఁగ శక్య మెట్టులగుఁగలము తన్నయమాట నట్లెయ్శా. 544

తే. సర్వకారణ మాపరాశక్తియాటఁ, దద్వశంబున నున్నయశ్రమపురుషుఁడు
శక్తిహీనుండెగదయంచు శ స్వాంతమందుఁదలఁచుజోకుముదానిదోత త్వమిట్లు.

క. పరమేశు నిచ్చయేగద, ఋఁగుంజము ప్రకృతియనఁగ శ పరమేశాజ్ఞం
దిగునుది తద్వశంబునఁ, జరియింతు రతెందు తద్వశంబున నెపుడున్. 546

క. ఆతఁడు తలంచినయంతఁ బ్రకృతియుఁ బ్రహ్లాండువితతిఁ శ గించితార్థ
ప్రతిమానముగా నలరించి తమిం బోషించి తుది నశింపంజేయున్. 547

క. తలఁచుట యాతనిపని యి, మ్ముల దానిఁ గానఁబడెడుపాళికఁ జేయం
గలుగుట మాయాకార్యము, దెలియందగుఁ దత్త్వ మిదనిదీనిఁ సహజ! 548

క. ఇదిమాత్రము తెలిసిన నే, మొదవుఁ ఫలమంచు నెంతువో యీత త్వం
బెద నెఱిగిన యాధీరుఁడు, విదితాఖిలవేదశాస్త్ర శ విమలాధ్ధండా. 549

తే. భేదభావంబు తొలఁగు నీవిశ్వ మెట్టి
దనుచుఁ దెలియంగఁబడుఁ బరమాత్మ యనఁగ
నెందు నుండునో? ప్రకృతినా శ నెట్టిదగునో?
యెఱుంగఁబడు సంశయము వాని శ కెల్లుకల్లు! 550

క. ఎన్నిశ్రుతుల్ శాస్త్రంబులు, విన్నఁ బఠింపంగఁ గల్గివిజ్ఞానం బో
యన్నా! యిద్ది యెఱిగినఁ, గ్రన్ననఁ జేకూరు ముక్తికాంతలభించున్. 551

చ. అని తనయాశయంబుఁ దగునట్లులు తెల్పెడు రామచంద్రుని
గని జనకాత్మజాత స్త్రీత్రకాంతుల వెల్వడఁజేయుచుఁ స్తుతిం
పను జను నీదుమాటలను శ భావము తెల్పి మఱొండు పల్కఁకుం
డెను; రఘురాము వాక్కులను శ నిండిచెలంగెడు నర్థరాశినిన్. 552

తే. ఆల్పాత్రముఁబోలు హృదబ్జమందు, నిల్పుకొనఁ దావులేమి దానిని నికామ
దూరదృష్టిని జూచి యాతురతనొంద, కూరకుండెను మాయపై శనొలసియుంట.

చ. అనిమొన సాగినట్టివిషయంబులఁ దెల్పుచు రామచంద్రుఁ డా
జనకికుమారి లక్ష్మణుని శ సంతస మొందఁగఁ జేయుచుండె; నం
త నిజసహోదరాళి యని శ నాశము నొందుటఁ జొప్పునాతి ఆఁ
గనుఁగొని యాపరాధవము శ కాటియ పెట్టఁగఁజోయె లంకకున్.

554

— రావణుని కూర్పణఖ పురికొల్పుట. —

ఉ. సీతలంపు శూర్పణఖశి త్తముఁ జాలఁగలంచెవై వ దు
రీతిని బూని రావణునినిర్తలచి త్తముఁ గామతత్పరం
బై తగవుం దలంపనటు శ లత్తఱిఁజేయఁగ నిశ్చయించె న
జ్ఞాతభవంఁడయైన నొకభంగిని మాయను మీఱఁజాలునే.

555

చ. హరిహరులే తదంఘ్రియుగ శ మాదృతి మప్రస్తులండుఁ దాల్చుఁగా
నొరులను దెల్పనేల యిఁక శ నొండువిధంబున సంచరింతు రం
చరయఁగ నాజగజ్జననిశయాశయ మెట్టులొ కార్యమట్లె ని
ర్భరగతిమీఱ సాగుఁ దలవంపులే మీఱుదు మంచుఁ బల్కుటల్.

556

మ. జగతికా ధర్మము సాధుకర్తముల సంస్థాపింపఁగాఁ బూనియే
భగవంతుం దమిఁగూడి మానవతః దోల్చుంజాలు నాకారముం
బొగఁదొందం దగునట్లు కాంచినమహాపూతక జగద్ధాత్రి దే
వగణంబుల్ సతతంబుఁ గొల్పుఁ దమహృద్యాంఘ్రల్ ఫలింపం గడున్.

557

తే. అట్టిబ్రహ్మాండనాయిక శ యిట్లుచేయ,వలయు ననిసంస్థరింప నోవ్వరు తలంఁగఁ
జాలువారలు? దానవిశేషమదమములఁ, దెలియఁజాలని యజ్ఞానశకలితచి త్త.

558

క. జనకజన్మ స్మరించినంత, న చని రావణునకును సీతాసౌందర్యంబుకా
వినిపించి యామెఁగొని చనఁగనుజేయఁ దలంచె వానికర్తమువలనన్.

559

క. సంగరమున రావణునకు, భంగము వాటిల్లు ననుచుభావించి జవం
బుం గనుగమనమునం బోయెం గాంక్షలు సఫలము లగు శ నిఁక ననునాశన్.

క. లంకం గాంచి యిదేమొకొ, శంకింపం దగినయట్టిచందంబున నీ
లంకాపురి కనుపట్టెడు, నంకి మైదొ కల్లియున్నయ ట్లి త్తఱినిన్.

561

క. దనుజుల నెవ్వరిఁ గాంచినఁ, గనుజంటలనుండి యశ్రుశకణములు తొరఁగం
గనుపట్టు నట్టు లిత్తఱి, ననుమానమెలేక తోఁచె శ నక్కట నాకున్.

562

క. సిరితోలఁగుసమయమున సుందరిమో మెటు కాంతిహీనతం గనఁబడు న
క్కరణిక లంకాపుర మీ, తరుణంబున హీనసంపదం గనుపట్టెన్.

563

క. నామదిఁ గలచింతాజ్వర, మేమఱఁగాఁజేసి నాకు శ నీనగరవరం
బీమాడ్కిఁ గాంతిహీనత,చే మార్పుం గనినయట్లుచేసెనొ కనఁగన్.

564

క. అని బహువిధముల నెంచుచు, జనిచని ప్రాసాదమండు శ స్వాంతమ్మున నే
వనితలఁగూర్చియొ చింతం, గనుచున్న సహోదరాగ్రు య్ శ గని యద ననుచున్.

- మ. చరణద్వంద్వమునందు మ స్తకము స్ఫురృస్ఫూరసౌఖ్యంబు గాం
చురతికానిల్వంగ వందనమ్ము తనయస్తోకార్థులం దెల్పున
క్కరిణి జేసి యెటుంగ శక్యమెటులే గానట్టి వాక్యంబులక
నరు లిట్లార్తి గనంగజేసి రసురేంద్ర! నన్ను రక్షింపవే. 566
- మ. కులమర్యాదకు నిట్లు లార్తిగనితిక గాం కింతయేలేక మ
ర్త్యులు మీరేల వసించినా రిచట నేయుద్యోగముం జేయఁగాఁ;
బలుకుం డంచడుగంగ నేమియును జెప్పంబూనకే ఖడ్గధా
రల నాసాశ్రవణంబులక నఱికి రోసరక్షఃపతి! శ్రీపతి! 567
- ఉ. ఏటికె బోయి తచ్చటికి నీవని యందువో యెందునైన నే
బోటులు రూపమందుఁ దనుఁబోలేడువారలె లేకయుండ నీ
సాటియటంచుఁ బల్కుటకుఁ గజాలినవారలె లేకయుండఁగాఁ
గోటికినైన నచ్చరలకూటముఁ గైకొననట్టి సుందరిన్. 568
- తే. దండకాటవి నుండెడుదానిఁ బొగడ, వినుచు నెట్లుండునో చూతమనుచుఁదగిన
దంచుఁ దోచిన నీకు భార్యగ నొనర్ప, నచటి కరిగితి నాకు నిట్లయ్యె నయ్య!
- క. నాకిటులైనం గానీ, నీ కాసౌందర్యరాశినిం గూర్పంగా
లేకునికె చింతించెద, నాకేశార్చిత! నిశాటనాథా! యనినన్. 570
- ఆ. అన్నుమిన్న చెన్ను శలన్నమాటలు చెవి, పెన్నిధులను బోలికన్ననఁ జొర
నులికిపడుచు నాసహోదరి వీక్షించి, దానిపరిభవంబు శ దలఁప కతఁడు. 571
- చ. తెలుపు మ దెవ్వనిం బ్రియునిధీరుఁ డటం చెద నమ్మి భీతిచే
దలఁకక దండకాటవులఁ దాఁ దిరుగం దలపోసి వచ్చెనో
కలరా సహాయ మావికచశకంజసునేత్రకు నెవ్వ రందు నే
చెలువయు దాని కీ డనుచుఁ శ జెప్పంగ నొప్పనికుల్కులాడియే. 572
- తే. ఆలసించి వచింతువే శ సంతదాకఁ, దనువునం బ్రాణములునిల్వఁదలచు కున్న
వెవరి కేమనిచెప్పుదు శ వవలఁ జెపుమ, నైఁచఁజాల నాలస్యంబునోపురంధ్రి.
- చ. అనుటయుఁ జొప్పనాతి హృదయంబున నాశజనింప నింక నీ
తనిఁ బురికొల్పవచ్చు నలతనిన్వినిఁ దెచ్చని పల్కవచ్చు నా
మనమునఁ బాయకున్నయహమానము దీర్చుకొనంగవచ్చు ని
ప్పని కొనసాగునే ననుచు శ భావమునం దలపోసి యిట్లునున్. 574
- చ. ఆలరుమిటారియోర్తు మనుజాన్వయజాతయె కాని దేవతా
లలనలఁ బాదపంకజములం దగుధూళికి నీడునేయఁగాఁ
గలవగలాడి మన్నఘనీకాండ మనందగుకుల్కులాడి కా
నలఁ జరియింపవచ్చిన యశనంగుని యన్నులమిన్నయో యనన్. 575

- చ. మగఁడు తదీయసోదరుఁడు ఓ మానులవేషములున్ భనుస్సు ల
త్యగణితబాణముల్ వెలయఁ నామెను గాచుచునుండు; కాపురం
బుగఁ దగుఁజుమ్మ! పంచవటిఁ భూరిబలాధ్యులు వారలొటఁ జె
ప్పగఁ దగుఁగాదె నీయశము ఓ బాగుగఁ గోరెడునాకు రావణా! 576
- చ. ఖరుఁడును దూషణుండు మణికల్గిన దానవవీరులెల్ల నా
పరిభవ మవై తీటునటు ఓ పంచవటిం దగువారి మార్కొనం
బరుగిడి రం తెకాని త్తణభంగుర మీతనువంచుఁ దెల్పు న
క్కరణి ముహూర్తమాత్రమునఁ ఓ గానఁగఁబోయిరి దేవలోకమున్. 577
- మ. కనులారం బ్రవిదారణంబు నచటంగంటికా సురారీంద్ర! యే
మని వర్ణింతును రాముశౌర్య మది లోకాతీతమే యంచుఁ జె
ప్పును జంకంజము! తమ్మునిన్ సుదతి నాభాగంబునంగాన నెం
దనిసాగఁ వనియింతురో యొకఁడె యఁన్నా! చంపె సోదర్యులన్. 578
- క. వినుము పదునాల్గువేలుగ, దనుజులు లెక్కింప నుండు ఓ తద్గణమం దొ
క్కనిఁగాని జీవములఁ గాంచి నవానిం జూడ నేమి చెప్పుదు నీకున్. 579
- క. ఇక నిల్పిన నాతనువున్, వికలత్వము గాంచకున్నె ఓ వేగమ చని లం
కకు నన్నఁ గాంచి చెప్పుదు, సకలంబని వచ్చితిన్ విశంకటగతిచేన్. 580
- ఉ. కాలముచెల్లె వారలకుఁ ఓ గావునఁ దద్విషయంబునందు నిం
కేల విచార మింకఁ దగు ఓ నెట్టులుచేయఁగ నన్న దొక్కఁడే
చాల విచారమున్ సలుపఁజాలిన దొంగద! దేనిఁ జేసినన్
మేలుపొసంగు నం చొకనిఁమేషము చిత్తమునం దలంపుమా. 581
- క. నీయాశయ మేమని న, న్నేయడుగం బూనుదో యహీనబలుండో
నాయసురాంతకు మార్కొను ఓ టేయనువున హితముగామి ఓ నెఱిగింతుఁబ్రభూ!
- చ. సమరములందు దుర్జయుల ఓ శక్రభయావహులన్ ఖరాదులన్
సుమహితబాణజాలముల ఓ ఊఁజిపయిం బడఁజేసెఁగా ముహూ
ర్తముననె యట్టివీరుని సురప్రవరార్థము రామనామయో
గమున జనించినట్టి యలకాంచనచేలుని నోర్వ నెట్లగున్. 583
- చ. ఒరుఁడెవఁడైనఁ నాఖరుని ఓ నోర్వఁగలండె తలంపు మింతయే
సురలహితంబు గోరి మధుసూదనుఁడే యిల రాముఁడై మహా
శరుల నడంపఁ బుట్టె నని ఓ స్వాంతమునం దలపోయుదానఁ; ద
త్తరుణియై లేకయున్న మృతిఁ ఓ దప్పకగాంచెడు నాతఁ డప్పడే. 584
- సీ. ఆతనిజీవిత ఓ మాయమచేతిలో, నున్నదటంచు నోయన్న! తలంపు
మటుగాన పంచన ఓ నామెను దెచ్చిన, సులువుగా నాతఁడు ఓ విలయమొందు;

నతనిసోదరుడు నయ్యదనుననే చచ్చు, దక్కును నీకలతన్ని దాన
నాపరితాప మంతయుఁదీటు నీకును, శాశ్వతసౌఖ్యము సరగ దొరకు

తే. జన్మసాఫల్యము లభించు నీ సకలలోక, విభుత యలవడినట్టులే వెలయు; ననిన
ననుజపలుకులు శ్రవణవేయంబులగుచు, హర్ష మొదవింపనప్పడిట్లునియెనతఁడు.

క. ఏతత్సర్వంతము నా, చేతోగతి యొందుకార్యచింత మునుఁగుట
నీతో మాటాడుచు నా, భూతలపతిసుతుల శౌర్యమును బ్రశ్నింపన్. 586

క. తెలిసె ఖరాదులు రణమునఁ, బొలియుట, యద్దాన భీతిఁబొందితి ననుచుం
దలఁపకు శూర్పణఖా! వారల మార్కొనకుండునొక్కొరావణుఁ డెట్లే. 587

క. తనమేన నసువు లుండెడు, దనుకక శత్రువులఁ జంపుతమి గాంచెడు నీ
దనుజేంద్రుఁ డంచు నమ్ముము, విను మొక్కరహస్యవార్తవినిపింతు నిటన్.

చ. సులువగునట్టిమార్గమున నశూర్పణఖా! మనకార్య మంతయు
ఫలయుత మానయేని తగుభంగిని దానిన పూనమేలు; నీ
కెలమి ఘటింపఁజేయుటకె యిన్నివిధంబుల నెన్నువాడ వా
రలను జయించువద్దతి భరప్రముఖుల్ తలపోయఁ జాలమిన్. 589

చ. అనిమొన నీర్థి రట్టిపనియందుఁ బొరంబడ కొక్కయుక్తిచే
వనితను దెచ్చువాడ రఘువర్యుఁడు దాన నశించు నంచు నీ
వనినటులే తలంచితి నిదంతయు వేగమ పాగఁజేయఁగా
మనమున నెంచువాడ ఊణసూత్రముగూడ నిఁ కాలసింపఁజూ! 590

చ శ్రుతియుగనాసికాదళనరూపమహావక్తరిం బొనర్చి యా
క్షీతిపకుమారుఁ డెంతయునుశబ్దదెనొయేమొ ముదంబు దాననే
యతివయు శత్రుదానవగళాధిపునిట వసింప దుఃఖమ
గ్నతఁ గృశించుచుకొ మృతిని నీ గాంచెడుఁగాక సగర్భ్యసంయుతిన్ 591

చ. జరగినదానిఁగూర్చి యింక నీ స్వాంతమునం బరితాప మందిన
మరల సహాదరి! యవి క్రమంబునఁ బూర్వపురితి నొప్పఁగాఁ
దరమగునే సగక మఱచి నీ దానననాథు జయంబుఁగోరి మం
దిరముననుండుమా కనుమ నీ తృప్తిని దైవము నమ్మి యిత్తటిన్. 592

తే. పంచపటి కేగి మారీచుపల్కుల విని, మరలవచ్చితి సోదరి! నీ మనయకంప
నుండు ఖరముఖదానవమండలంబు, లెగుటయింతకుఁబూర్వమే తెలియఁజెప్పె.

క. అత్తటి నే నేగుటకుం, జిత్తంబున కెక్కనీవు నీ చెప్పినపిదప
బిత్తటిఁ దేనేగుటకు మహాత్తరభేదంబు గాననగు శూర్పణఖా! 594

క. చనుమా నీవిక సంశయమునుమాని త్వదీయచిత్తమును రంజింపం
గ నెదియొ లెవని యోజింపను బంచితి; బుద్ధి యట్టిపని సాధించున్. 595

- చ.మునుపె సనత్కుమారుఁ డనఁగొల్పుమహాముని నాకుఁ దెల్పెఁ జ
కృనిహిత మద్ది యి త్తటి సుఖం బొనఁగూర్చుగఁ జాల వేడుకం
గనినటుతోఁచు చున్నయది శ కాంక్షములొ దగినట్లు దానికీ
ననుఁ బురికొల్పుచున్నయవి శ నాతిని దేఁ జను నంచు పారెకున్. 596
- ఉ. మొత్తముమీఁద దానవసమాహము పేరును గాంచి భూమియం
దుత్తమకీర్తి గాంచి తలఁలొగ్గి సురలో నతు లొప్పు జేయఁగా
చిత్తము హర్ష మొండఁగ వసించుటో చచ్చుటో యశాను గాని సం
ప్రతి యశంబు వాయఁగ శశంబటు లుండ దటంచు నమ్ముమా. 597
- ఉ. ఇందుల కీవెకారణ మదంతట నంతటఁ బోదు శాశ్వతా
నందముఁ గూర్చ నెంచినటు శ నామది దోఁచెడు మాటలేల యో
సుందరి! కార్యభారమునఁ శ బోక్కినచిత్తముగల్లు నన్ను నిం
కం దడ విందు నిల్చి పలుకక దలపోయకు బొమ్మ లోనికిన్. 598
- క. అనవుడు శూర్పణఖయు నా,తనిమాటలఁ గల్లుభూరిత త్వ మిదియటం
చు నెటుంగఁజాల కతఁడే,పునఁ దెచ్చుక జనకరాజపుత్రిక ననుచున్. 599
- క. ఎంచుచు ముదోదరినిం, గాంచంగా నరిగె; దనుజశకాంతుం డపుడే
వంచన సీతనుగొని చను,దెంచుట మేలంచు నెప్పుడిం దలపోనెన్. 600
- క. ఏ కాంతసాధమున లం,కాకాంతుఁడు కూరుచుండి శ కాఁగలకార్యం
జేకరణి సాగునో జ్ఞానాకృతి పరదేవి లంక శ కరుదెంచు పెటో? 601
- క. తనదగు సత్కర్మ ఫలం, బనుభవమునఁ గానఁబడుటయనునది యెప్పుడో
జనియిది శ్రీదేవీపద,ననజార్చనధన్య మగు దివసవర్య మెదో. 602
- మ. పరదేవిక భవవారిరాశితరణిక శ భక్తవ్రజానందదా
నరతక గామకళాంబ నాఁబరఁగి భవన్యస్వాంతపీతస్థయై
పరమధ్యేయ యనంగ నొప్పుజననిక శ భక్త్యున్నతిం గొల్పుటె
త్తరుణంబందో మదీయభాగ్యము ప్ర మోదం బిచ్చుకాలంబెదో. 603
- మ. మది సాదాఖ్యకళాంబికాచరణపద్మ ద్వంద్వముక జ్ఞానదృ
ష్టిఁదగం గాంచుచు సంతసంబుఁ గనుచుంటిక నేటిపర్యంత మీ
యదనుం గాంచినబాహ్యకర్తముల నత్యంతాపకీర్తి ఊతిం
బొదలం గాంచినఁగాని యీతనుపునుం శ బోనాడరా దేమిటన్. 604
- మ. అనుచుం దోఁచెడుఁ బూర్వకర్మ ఫల మోక్షై న్న భుజింపంగ మా
నను శక్యంబెటుగా దటన్నుడి యేనాఁడైన సత్యంబుగా
దనఁగావచ్చునె సీతవంక భర దుష్టాంతంబుగా నొప్పుడు
ర్జనతం గాంచినఁగాని దుష్టమగుకర్తం బద్ది పో దెవ్విధిన్. 605

- చ. ఇతరుల కేవగింపు జనియించిన మానె; న దాత్తవృద్ధికి
గతమగునేని చాలదె యితకం దలపోయంగ నేల తల్లిగా
మరిఁ దలపోయుచున్ గడుసుమాటలఁ దూలంగనాడుచందమే
యితరులకుం గనంబడంగ నే నొనరించెద ముక్తి గోరుచున్. 606
- క. సీతాదేవియు నాదగు, చేతస్సు నెటుంగకున్నె న చేడ్పడినట్లే
భీతిల్లుచున్నయట్లే, యాతలే వర్తిల్లు సర్వ నూత్న నెటుంగుటన్. 607
- క. తనమూలంబుననే రామునిచే మృత్యు వని నాకు నబ్ధినెటుంగు గా
పున నాదేవిని భగవతిఁ గొనివచ్చెద నాకు ముక్తిగోరియె యిటుకున్. 608
- క. పరమేశ్వరుఁడౌ రాముఁడు, పరమేశ్వరియైన సీత న భక్తుని నన్నే
కరణిసయినఁ గృపచేతం, దరియింపఁగఁ జేయుదురని నీ తలఁచెద మదిలోన్ 609
- మ. శ్రుతులన్ నేర్చి తపంబొనర్చి యమరస్తోమంబు తృప్తింగనన్
వితతశ్రద్ధను సప్తతంతుగణమున్ విధ్యుక్తరీతిం బొన
ర్చి తగ్గఁ దానము లిచ్చి యాశ్వరులఁ దా నేసివించిన్ భక్తిచే
నతిమోదమ్మును గాంచిన ట్లితరకర్తాళిన్ దమిం గాంతురే. 610
- సీ. కర్మముల్ మానినఁ నీ గాదుసంతోషంబు, పరమేశ్వరుల కనిభక్తుఁ డెఱిగి
భక్తివిజ్ఞానసంపత్తితో సత్కర్మముల నాచరించుచు నీ ఫలమువారి
పాదాంబుజముల కర్పణముచేయుచు సర్వ, మీశ్వరమయమని యెఱిగియెల్ల
వస్తువులందు నీశ్వరదర్శనంబునఁ, గృతకృత్యునిగ దన్ను నెటుంగు నతఁడె
తే. తత్కృపాపాత్రుఁ డౌ ననితలఁపవలయు, నట్లు నేపించునాకు నోయ్యమునవారు
ముక్తి నొసగుట యబ్రమేపొయియిపుడె, జానకిం దెత్తురాముండుసరగవచ్చు.
- ఉ. జానకి దెచ్చుటన్న నదిశక్యమె యేరికినైన నంచు నా
మానసమందు సంశయము నీ మాటికిమాటికిఁ దోఁపనిక యా
మానిని బాహ్యరూపమును నీ మానవు లందఱుఁ గాంచుదానిఁ బెం
పూనినశక్తిఁ దెచ్చెద నశహా! యని దానపులెల్ల మెచ్చగన్. 612
- తే. ప్రకృతియారూపమున నుండుఁ నీ బట్టనొప్పు, నా మెనిట్లనియోజించునలప్పమతియె
సర్వరూపము లాపరశక్తివై యెగు, నన్నమాట మహాత్ములయాదృతిఁ గను.
- ఉ. రామునిబాసి భూతనయ నీ రావణునింట వసించియున్నదం
చీమనుజుల్ తలంతు రదియేగద నాదగు కార్య సత్ఫలం
బామనుజాకృతి వెలయునట్టి మహాత్ముఁడు దేవదేవుఁడౌ
రాముఁడు లంకఁజేరి శతరాక్షసులన్ ననుఁ జంపు నీతక్తై. 614
- ఉ. ఇందులకే జగజ్జనకుఁ నీ డీయిల మానవరూప మొందె; నే
సందియ మొందనేల! యిదె నీ జానకిఁ దే జనువాఁడ నాదువం

కం దెగువార లెందఱో యింకం గననొగడ! వేగపోయి రా
ముం దొలగించి యొంటిదగుభూతనయన్ జగదేకమాతనున్. 615

క. కొనివచ్చెదఁ దన్మాంబున నాభవమెల్ల సుకృతముల కాలయమై
తనరారఁగలదు శ్రీరామునిచేఁ దెగునంతకంటె శ్రీ ముక్తిమఱి యెదా! 616

— రావణుండు మారీచునికడ కరుగుట. —

క. నాకతమున మారీచున, కాకానక మృతి లభించు శ్రీ ననియూహింతుం
గాకున్నె యద్ది తోలుతనె, శ్రీకాంతాగమనకార్యసిద్ధి మఱి యగున్. 617

క. నామూలంబున నెవ రెవ, రామాధవుచేతఁ జావ శ్రీ నర్హులొ వారల
నామాటకు లోఁబడుదురు, భూమి మరల జనింపఁబోరు మ తెచ్చుచేన్. 618

క. ఇందఱ కిన్ని విధములన్, జెందంగా ముక్తి నేను శ్రీ జేయుటకే శ్రీ
సుందరి నాజనయిత్రి న, మందానంద ప్రదాత్రి శ్రీ మానక తెత్తున్. 619

క. అనునిశ్చయమున రావణుఁ, డనహంకృతిమీఱఁ బయనమై వ్యోమవరం
బనుపమమునొ శతాంగంబునెక్కి మారీచుకడకుఁ శ్రీ బోయెం బూనిన్. 620

కా. మారీచుండును రావణాగమ మెదన్ శ్రీ మన్నింప కత్యార్హుడై
యోరక్షోగణనాథ! వే మరల నీయుగ్రాటవిం జేరరాఁ
గోరం గారణమేమి? దుర్మతులు నీకుం గూర్పువారలవలెన్
చేరన్ వచ్చి మహావిపత్తులొదవం శ్రీ జేయం బ్రబోధింపఁగన్. 621

ఉ. వారలపల్కులన్ వినెడు శ్రీ వాంఛ యెసంగఁగ నాలకించి దు
ర్వారదురుద్యమం బొకఁడువారక చేయఁగఁబూని వచ్చితం
చారయుచున్న వాడ నను శ్రీ నజ్జనిగాఁడలపోయ కింక నీ
కోరికజెప్పుమా వినఁగఁగోరెద నీదగుమేలుకోరుటన్. 622

ఉ. ధీరులకైన నాపదలఁ శ్రీ దెచ్చుప్రబోధము లాలకింపఁగాఁ
గోరికపుట్టు నొక్కపుడు శ్రీ క్రూరతరంబగుకాల మపు చే
కూరె నటంచు నమ్ము డనిశోవిదులందురు మాటయద్ది యో
శూరవరా! త్వదాగమనసూన్యత్రభావము నొందు నేమొకో. 623

చ. వినవిన నాదుకర్ణములు శ్రీ వేడుకఁగాంచెడు రాక్షసేశ్వరా!
యని మరియాద శ్రీతి వినయంబులు నుట్టిపడంగఁ బల్కు నా
దనుజవరుండు నేత్రములు శ్రీ దారుణరీతిఁ జెలంగుచుండ ని
ట్లనియెను దాటకాతనయ శ్రీ న్యాయపదుండన నీవెగా! యిలన్. 624

క. నీమాత్ర మే నెఱుంగను, ధీమంతుఁడవన్న నీవె శ్రీ తెలిసితి నింకన్
వేమాటలఁ బనిలే దిట, స్వామిహితం బాచరింఁక శ్రీ జనుదునొ లేదో! 625

ఆ. తెలుపు మొక్కమాటఁ శ్రీ దెలియందగును నీకె, నాదువిక్రమంబునా నతండు

- మది నెఱింగి యతనిమాటల యర్థంబు, కరయుగంబుఁ జేర్చిక మ్రభణితి. 626
- క. పలికెఁ దానవనాథా! యలుకం బూనంగ నేల! యరిభావంబే
కలుగదు నీయెడ నాదగు, తల నిమ్మన నిచ్చువాడఁడఁ దప్పక యిపుడే. 627
- క. మేలుం గోరుదు నీ కెపు, డాలింపఁగనిష్టమైన నీ నాత్మకుఁ దోఁపం
జాలిన నీతులఁ దెల్పెదఁ, జాలు ననక నిల్చి యాజ్ఞఁ నీ జరపెద నెప్పిన్. 628
- క. రక్షించిన ననుకంపక, శిక్షించినఁ గోపమూని నీ చెప్పఁగ నేలా
రక్షఁప్రవరా! నీవే, యీక్షితి నాకేడుగడ యిదే శరణనినన్. 629
- చ. స్థితము ముఖాంగణంబునను నీ జెల్లువహింపఁగ దానవేంద్ర! నా
హితమే భవద్ధితం బనుచు నీ నెంచెడువాడ వటం చెలుంగనే
మతిఁగలయూహఁ దెల్పెదను నీ మానక యల్లెయొనర్పు మిద్దియున్
హితమగునే యటంచుబదు నీ లేదియు జెప్పకు మాలకింపుమా. 630
- చ. సురుచిరచిత్ర వర్ణములఁ నీ జూడఁగ నెల్లరుఁ గోరునట్లుగా
హరిణశరీర మూని యిపు నీ డారఘరాముని యాశ్రమంబునం
దిరుగఁగఁ బొమ్ము; నిల్లని మసదం దలపోయక పట్టితెమ్ము సుం
దిరహరిణంబు దీని నని నీ భాత్రికుమారికఁ గోరు నంతటన్. 631
- మ. శరచాపంబులు పూని రాఘవుఁడు నీచందంబు సౌందర్యముం
బరమామోదముఁగూర్పఁ బట్టుకొనరాఁ నీ బ్రాల్తాల కేలేంచు, న
త్తరుణంబందు భవన్తహాచతురతక నీ దాఁ గాంచి నీవెంబడిం
బరువెత్తంగ నొనర్పు చిక్కు నిది యకభావంబు గల్గించుచున్. 632
- ఉ. దూరమువచ్చినాడ నిదితోఁచుదు చిక్కెడురీతి నంచు నా
భూరమణుండు లో నరసి నీ భూరిశరం బరిజోయురీతి నీ
వారసి జాగరూకత నహార్యమహాద్భుతశాంబరీచమ
త్కారము నూని చాపమును నీ గాండము వీడిన యంతనే త్వరన్. 633
- చ. హరిణశరీరమున్ వదలు నీ మహాదు లక్షణ! జానకీ యటం
చురురవ మాశ్రమాంతరము నీ నొండఁగ దైన్యముతోఁచు నార్చి నీ
వరుగుము పూర్వదేహమున నీ నాశర మాహరిణంబుఁ గూల్చున
వ్వరున రవంబు వీనులను నీ బర్వంగ జానకీ దుఃఖితాత్మయై. 634
- క. చనవయ్యా! సౌమిశ్రీ, యనుజన్మనిరాకఁ గోరి నీ యతిదైన్యమునకొ
ధ్వనిచేసి నీదు జ్యేష్ఠం, డనుమానముమాని యనుచు నీ నామెవచించున్. 635
- చ. త్వరపడిపోవు లక్షణుండు నీ తన్నిని దిక్కున లేనిదానిఁ జె
చ్చెరఁ గొనిపోదు లంకకును నీ జేకులు దాన మదీయవాంఛితం
బరుదగునీచమత్సృతికి నీ నందలుమెత్తురు రాక్షసావళిం
బారిఁగొనినట్టి పాపమునఁ నీ బోవు నతండు నతండు నంతటన్. 636

- తే. ఆలసింపకు మన్న నశయ్యదనునందు, నేమిచెప్పిననుం జెవిశ్శెక్కదనుచు
దీతె నేటికి నాకు నీదేహమునకు, గల్లు సంబంధ మనుచు నిశ్కమిదియనుచు.
- క. తలపోసి మదిని నందుం, గలభూరుహముల లతానిశ్శాయంబుల వే
డ్కులుపొంగె జూచి మనకుం, దొలగెక సంబంధ మనుచు శివోసిలియమరన్
- క. మనమునఁ దలఁచుచు నిదిగో, చనియెద రాజేంద్ర! రాముశ్శరమునఁ బడ కీ
తనువున్న మరలఁ జూచెద, నిను లేదే నిదియె మ్రొక్కు నీ కిది కొసదా. 639
- చ. తలఁపుము నన్ను నాకొఱకుఁ దాఁ జని దేహముఁ బాసె సౌఖ్యముల్
గలుగ దివంబునందుఁ జిరకాలము తాటకసూనుఁడుండఁగా
వలయునటంచుఁ గోరు మిదె శివాంభిత మొండొకఁ డే దలంప ని
ర్మలమతిఁ బోవువాఁడఁ బలుమాట లిఁకేటికి దానవేశ్వరా! 640
- క. మారీచుడు చెప్పినయది, యారీతియెగద యటంచు శివెన్నుదువు తుది
శ్రీరాముని గాంచినయపు, డోరాక్షసనాథ! యేగుచున్నాడ నిదో. 641
- క. అనిపల్కి రాముచేఁ జచ్చిన మోక్షము గల్లు; దనుజుశివే నీల్లుటకం
టెను గోటిరెల్లు మేలగు, నని తలఁచుచుఁ బోయె రామునాశ్రమమునకున్.
- క. ఘోరతరకర్త మది యా, మారీచుని నెవ్వనమున శివలయుటఁ ద్రిడశేం
ద్రారాతికార్యభరమును, నేరుపునం దీర్పఁబూను శివయతిం బెంచెన్. 643
- క. ఎంతయొ జ్ఞానముగల్గిన, సంతతముం దపముసల్పుఁ శివాలినఁ బ్రాద్దు
ద్ధాంతమహాఘటం బది, శాంతింపదు భోగకలన శివసయక యున్నన్. 644
- క. సోదరుఁ జంపినవైరం, బాదనుజుని మదికిఁ దోచె శివపృథు వాఁడా
శ్రీదయితు మోసపుచ్చుంగఁ దలఁచుచు మంత్రశక్తి శివనఁబడుచుండన్. 645
- క. కనియే వినియే నెఱుంగని, తనురుచి వెలయంగ హరిణతల్లజ మగుచు
జనుదెంచె రాము నుటజం, బునకుం దనుఁజూచి దేవపూగ మ్మలరన్. 646
- క. ఇదియేటిమృగమొ సృష్టిం, బొదలెడుమృగజాలియందుఁ శివబుద్ధిఁ దలఁప ని
ట్టిది యున్న బాడ కనఁబడ, దిది మాయయె కాని నిజమదెవ్వరుస నగున్. 647
- చ. దనుజులమాయయో మును పితామహుఁ డిట్టిమృగంబు సృష్టిచే
యను దలపోసి విస్తృతి నశదంతయు మానియెయుండి యిప్పు డ
పుని నొనరింపఁబూని నవపద్ధతి దీని సృజించెనేమొకో
యని వనదేవతల్ తలఁప శివాహరిణం బుటజంబుఁ జూచ్చినన్. 648
- ఉ. అంతకుమున్నె సీత హృదయంబు సుమావచయంబునందు నిం
తంతనరానివేడ్కఁ గనుటెంచి రఘూత్తముఁ డామెతోడ న
భ్యంతరసీమ వీడి హరిణాగమనం బెదఁ గోరుచుం బ్రభూ
కాంతలసత్ప్రతాననుల శివయతికభాగమునం జెలంగుచున్. 649

- చ. సురుచిరభాషణంబులను శ్రీక్షోణితనూజయు సంతసించున
క్కురణి నొనర్చుచున్ శుకపితృప్రముఖాండజవా జ్ఞీనాదముల్
నిరతిమొయ్య వినందలచి శ్రీనిల్వినయట్టులు గాననొచు నా
హరిణముఁ జూచు లెప్పుడనునాశయ మొప్పుగనుండె నేర్పునన్. 650
- శా. వైదేహీవిమలాంతరంగమృదు దీప్యత్యేత్రసంపత్ఫల
ప్రాదుర్భూత మనోరథాకృతిలతాగ్రస్పర్శనాకృష్ట హృ
ద్వాదుండై దశకంఠనాజ్ఞ జరహన్ శ్రీదా బూని మారీచుఁ డెం
తే దన్ గాంచి వియచ్చురుల్ పొగడ నుద్యోత్తిక్ మనోజ్ఞాకృతిన్. 651
- క. సీతయు రాముఁడు భూభృ, ద్రావ్యప్రసవములఁగోయుఁపనియందు మదుల్
ప్రీతిం గాంచినరీతిగ, నాతేనుండంగఁ జోయె శ్రీహరిణ మచటికిన్. 652
- మ. నవరత్నంబుల సప్తకాంతులు స్ఫురఁన్న వ్యాత్తదేహైకసం
భవముల్ చూడుఁడు వేటుగా వనుచుఁ జేష్పంబూని యేలెంచిన
ట్లనలోకించు తెఱంగుఁ దెల్పఁగ మహీజాంతఃప్రరోహల్లతా
నివహభ్యంతరసీమఁ జొచ్చి కనియెన్ శ్రీరేఖప్రత్యేక్షణన్. 653
- మ. కనినంతన్ మదిఁ దోచె నీమెయె జగత్కల్పాశ్రయితా మాయ, యీ
వనితారత్నమువంక దానవులకున్ వచ్చున్ మహాభీతి, రా
మునితో నిత్రజేగూడి నన్నుఁ గనఁగా బుద్ధిప్రభావంబునన్
దనివారం దలపోయుచున్నది జగత్తంత్రజ్ఞయై పొల్చుటన్. 654
- సీ. ప్రకృతిపూరుషు లనఁబరఁగు వీరల నిందుఁ, గాంచితి నాజనికడు ఫలిం చె
నీరాముఁడే నన్నుఁగిడుపునఁ జంపును, రావణనాజ్ఞ నే నేవిధమున
నైనఫలింపఁ జేయకతప్ప దీనాతి, కంటనే బడియెదఁగొంచినంత
ననుఁ గోరునంతట శ్రీనాథునిఁ బంపును, జీవితాంతము దాఁకనీవిషినము
- ఆ. నందుఁ జిక్కెడు నను శ్రీనాథఁ గల్పించుచు, దూరభూమి కేనుఁదోడుకొనుచుఁ
బోవు టొప్పు నదియెఁపఁ నాకునుదరింప, దారిచూపు ననుచుఁ శ్రీదలఁచి తలఁచి.
- చ. తరువులపొంత నిల్చుచుఁ బ్రతానసులన్ స్పృశియించుచున్ మనో
హరగతులొప్పు నట్టునిటు శ్రీలాదృతిమీఱఁగ దాటుచున్ ధరా
వరసుత ప్రీతిఁ జూచునటు శ్రీవర్ణముగాఁ దగు నంగమొప్పుఁగాఁ
దిరిగెను; గాలసంయుతి విదేహనృపాత్మజ చూచె దానినిన్. 656
- ఉ. వచ్చెను మంచికాల మిటువంటి మనోజ్ఞమృగంబుఁ గాంచ నా
ముచ్చటలెల్లఁ బండు నని శ్రీబుద్ధిఁ దలంచుచుఁ జేమమొప్పు నో
సచ్చరితా! కనుంగొనుము శ్రీచారుశరీరము గల్లునేణమున్
గ్రచ్చుట నాకు శాదుకొనఁగఁ దగునన్న మనీష యొప్పెడున్ 657

చ. కనుఁగొన నీశరీరమును ఓ గాంచినదాదిగ నిట్టిదాని ముఁ
వినినదికూడ లేదు వనఃవీధుల నున్నటులైన నాయకా!
చను మిచ్చడే మదర్థమయి ఓ చాపశరంబులఁ దాల్చి ప్రాణయు
క్తిని గ్రహింపఁ శక్యమని ఓ దేవరయాత్మకుఁ దోచునే నటల్. 658

చ. హరిణముఁ బట్టి తేడగు; వనాంతరమం దది సాగకున్న నె
క్కరణి నొ దీనిచర్మమును ఓ గాని మదర్థము తేడగుంగదా?
కరుణచెలంగ నిట్టే చని ఓ కాంచనదేహము రత్న కాంతులం
గురియఁగఁ జేయునంగములగుడినదీనిని దెమ్ము నాకుగాన్. 659

చ. ఇదెకద కారణంబగు నహీనకృపారస మొప్పు సీతపై
వదలక రామమూర్తి కనుఁవాణి జగంబుల నిండ దీనిచే
గద ఫలియించు యాత్రయిది ఓ క్రమృతఁ దెల్పఁగనే! తెల్పితి
మొదటనె భూతనాయక! విఁనోహవి నాశక! దేవహాసకా! 660

మ. మృగమూలంబుగ నీయశంబు ధరణిఁ ఓ మీఁదఁ భుజంగాలయం
బుగ లెక్కింపఁగనొప్పుక్రింద వెలయుఁబో రామచంద్ర! యింకం
దగుఁగాదే పయనంబుచేయ నను నంతస్సంస్థితం గాఁ దలం
పఁగనొ బాహ్యసమాగమంబు మరలం ఓ బాటిల్లుదాఁకం బ్రభూ! 661

ఉ. న న్నెడఁబాయకుండెడు ననారతముఁ భవదంతరంగ మి
ట్లున్న తెఱంగు బోధపడ ఓ దొక్కపుడే మునిరాజితైన నీ
విన్నప మిప్పు చేయు టిదివంతగదా యనితోడవచ్చు నం
చెన్ని వచించుదానఁ బరమేశ్వర! కార్యము సంపదించగన్ 662

చ. అనుపమరూపసంపద నహా! యని మెచ్చఁగఁ జేయు దీనినిం
గనుఁగొను; మేను గోరుటకుఁ ఓ గల్గినకారణ మెట్టిదంచు నీ
మనమె తలంచు; గాల మిదిగమంచిది యీమనరాక కెన్న నిం
కను బయనంబుఁ జేయఁ దగుకాలము చేరువయ్యె నోవిభూ! 663

— సామిల్లి రాక్షసమాయయని రామనకుం దెల్పుట. —

ఉ. జానకి హేచ్చరింప విని ఓ ధౌపతిపుత్రుఁడు రామచంద్రుఁ డె
ట్లు నను దీనిఁబట్టెదను ఓ హరితరంబగు దీనిరూప మం
చూనినశ్రద్ధఁ జాపము మహోత్తమసాయకముల్ గ్రహించి సుం
లైనను సంశయింపక ప్రయాణము చేయఁగఁ జూచి యంతటన్ 664

ఉ. దూరమునందునుండి యలభూర్తమృగంబును గాంచి రాక్షసుం
డారయ వీడు గాని నిజమైన మృగం బిది గాదటంచు గం
భీరనిజాత్మ నెన్ని రిపువీరభయంకరు రామచంద్రునిం
జేరఁగవచ్చి యత్తు మది చిత్తముగాఁ గనుపట్ట నిట్లునున్. 665

- మ. పరమస్వాంతుఃడవయ్య ని త్తటిని విభ్రాంతుండునాఁ జెప్పఁగాఁ
దరమాపథతి దీనిఁ బట్టుకొని రాఁ దాత్పర్యముం గాంచుట
చెప్పువఁజుమ్మ! మృగంబు గా దిదియు సృష్టిం గంటిమే వింటిమే
ధర నెందైనను బూర్వ మీతఁడు సురేంద్ర ద్వేషి మారీచుడే. 666
- ఆ. మాయపన్ని మనలఁ ప్రందింపఁ జూచెడు, దీనిఁబట్టు జతనఁమానవలదు
చూడు మిట్టిమృగముఁ డోటి నుండినయట్లు, చెప్పనైన వినముఁ శ్రీరఘువర!
క. సీతయు దీని నెటుంగక, యే తెచ్చుని కోరెనేమొ యిది మాయయె దు
జ్ఞాతుఁడు మారీచుడె సు, మ్రేతరుననైన మనలఁ నేచెడుకాంక్షన్. 668
- క. హరిణాకృతి దాల్చెను శాంబరిచే; నిది సత్య మనుచు భావింపుము; భీ
కరులగురాక్షసు లీమన, కురుకప్తము లొసంగఁ జూతుఁ రుద్ధతు లగుటన్. 669
- తే. సకల మెఱిగిన ప్రోడపుఁ చక్క నిప్పు, డిట్లు వచ్చినహరిణ మిదెట్టి దంచుఁ
దలఁచవలదేమహాత్మ! నిస్తులపరాక్ర, మాధికా! మాటయ్యుదియాత్మ నెన్ని.
- క. ఖరదూషణాది దనుజో, త్కర మెల్లను దెగిన నింకఁ గార్యమును శాం
బరిచేతనె సాధింపఁగ, సురవైరులు పూని రంచు సొరిదిఁ దలఁపుమా. 671
- క. జానకి యీవిషయము తన, మానసమున నెటుంగ కిద్ది మంచిమృగం బం
చూనెను శ్రద్ధను దెచ్చుని, యే నిన్నుం గోరె నంచు నెన్నెద మదిలోన్. 672
- క. మారీచుడె యీగనమం, దేరితినొ దాఁగియుండిఁ యెల్లముచులకుఁ
గూరుచు నహితంబని ముని, వారమె చెప్పంగ వింటిఁ బలుసారు లిటన్. 673
- తే. ఒండు మార్గంబునం బగఁ బండజేయ, శక్య మెవ్వధిఁగామి నీచందమునను
మనల బాధింపఁగావచ్చెననుచు దలఁతు, మీకుఁదెల్పగశక్య మేనాకుననుచు.
- క. హితమును సత్యమును నయ, హితమునొ మాట లిట్లు లెన్నియొ పలుకఁ
క్షీతిజాపతి విని మోమున, స్థిత మొప్పంబల్కె నిట్లు సీతయు వినఁగన్. 675
- క. ప్రియసోదరా! త్వదుక్తిని, చయ మాద్యుతిసాత్రమె యగుఁ సందియమే లే
దయినక వినుమీ నానుడి, బయిసాధ్యం బెద్ది యనుచు భావింపు మెదన్.
- చ. దనుజాఁడెఘ్నేనఁ గార్తుకవసంతంసము కోరిక లే ఫలించు; జ
క్కనిహరిణం బెఘ్నేన నొడికంబునఁ బట్టెదఁ; జిక్కదేని తూ
పునఁ బొరిపుచ్చి చర్మమును పొందుగఁ దెచ్చి మహిజ కిత్తు; నో
యనుజ! తలంప నిప్పటిప్రయత్నము పండును రెండుభంగులన్. 677
- సీ. మారీచుడేయైన మనయత్న మిది రొట్టి, విజిగి నేలని బడుకవిధమున ఫలి
యించు గావునఁ నిప్పు పడెనుగార్తుకమూని, తీవ్రనారాచమలందీప్తుల వన
మెల్లను వెలిగింప నేగెద; జానకీ, వాంఛిత మ్మిది తగుభంగి సఫల
మానట్లు చేసెద ననుజ! సమాహితచిత్తుండవై యిందు సీత కేమి

తే భయము కల్గకుండఁగఁ బాణపాణివెయ్యి, యుండు మీవా నేనొకయండనుండ
గలఁత నొందకుండుఁగఁ గ్రవ్యాదవరతతి, చేర వెఱచు మఱియుఁగఁ శెప్పనేల?.

చ. మెలఁకువమీఱ నుండుము నీమిత్తము లెంతయు భీకరంబులై
పొలయుచునున్న విత్తఱినిగఁ భూసుతఁ జక్కఁగఁ గాచుటొక్కఁడే
తలపయినుండుకార్య మిదిగఁ తమ్ముండ! నీకును భాగ మిందునుం
గలదని నమ్మ మేమఱకుగఁ కాఁగలదానికి దైవ ముండెడున్. 679

మ. నలుప్రక్కల్ నిజదృష్టికి దగిలియున్నం బాలు నేభీతి రాఁ
గలుగుకఁగఁ సోదర! నిన్నుఁబోలు సుమతుల్ గఁ కార్యానుకూలస్థితుల్
తలఁపంబాలుదు రైనఁ బెత్తనము వాత్సల్యంబు నీరెండు నక
బలుకం జేసెడుఁ బోయివచ్చెదను; నీభారంబు సర్వం బిటన్. 680

క. అనిపలుకుచు జానకిని, గనుచుం దత్తేజమెల్లఁగఁ గడుఁ జిత్రముగాఁ
దనలోఁ జొచ్చిన రాముండు, చనియెం గోదండ మూనిగఁ క్షృభరమార్పన్. 681

క. వైదేహియుఁ దనతేజం, బాదయితునియందె నిల్చి గఁ యనుపమమాయక
బ్రోదిగఁ ఛాయారూపం, బాదేహమె యిద్ది యనెడునట్టులు తాలైనన్. 682

క. జానకి కాదిది నూతన, మై నెగడుశరీర మనుచు గఁ నారయ నెవ్వ
రైనను జాలని రీతిగ, నానెలఁతయు వెలసె స్వీయమై తగుశక్తిన్. 683

క. తలఁపఁ జరాచరరూపంబులఁ దగుబ్రహ్మాండజాలముల నిర్మింపం
గలిగిన యెవ్వేశ్వరికఁ, లలితాంబకు నిద్ది యొక విలాసముకాదే. 684

క. సౌమిత్రిని గనుఁబ్రాముట, యామాయకు నెంతవని? విహాయసముఁ దగఁ
భూమిగఁ మేడిని దివిగా, దా మార్పం గల్గుఁగాదె గఁ తతనిజశక్తిన్. 685

క. ఆతన్నిని గని లక్షణుఁ, డాతఱి నేమాత్రమైన గఁ ననుమానంబుం
జేతము పొందనియట్లుగ, నీతావననిరతి నుండె గఁ జిత్ర మిదెకదా! 686

క. ఇసుమంతకాల మిట్లా, వసధంబున వారలుండ గఁ వచ్చినపని యె
ట్లు సమకుటునొ యను చింతకఁ, బిసరుహభవపంశవరుండు గఁ వేచియె యుండెన్.

చ. వనమునఁ జాల దూరము విభంగురశక్తినిబట్టి నీతనె
వ్వునమున కింపుఁగూర్ప రఘుమండనుఁ డెంచి మృగంబు వెంబడిం
జనిచని చేతఁ జిక్కినటు గఁ చయ్యనఁ బోయినయట్లు తన్నువం
చనమెయి దూరభూమికి నొసంగెడుమాయను జేర్చునేణమున్. 688

క. పరికించి యుటజమున సోదరుఁ డేమని చెప్పె నట్లె గఁ తప్పక సాగక
హరిణం బిది దానవుండె, శరముననే సాధ్య మనుచు గఁ జక్కఁ దలఁచుచున్.

చ. శర మరిఁబోసి రాఘవుండు గఁ చచ్చితి వింక నటంచు వైవనా
శరుండు తడీయవజ్రసమసాయక భిన్నహృదంతరాళుండై

హరిణశరీర మెట్లాచన | నాత్మశరీరము కన్నడంగ దు
మృతతర పూర్వజన్మకృతకర్మవశంబున ధూతపాపుడై. 690

తే. తనువు వీడుచు శ్రీరాము | తలఁపు నెల్ల, నఫలముగఁ జేయఁబూనినచందమున ను
టజమునం జక్క వ్యాపింప | నిజపతిగళ, నినదమే యని సీత నశమ్మనటులపుడు.

క. హసీతా! హసీతా!, హసామిశ్రీ! యటంచు | నార్పి రఘువిభు
శ్రీసదనపదసుదర్శన, మాసక్తి నొనర్చుచుఁ దనయసువులఁ బాసెన్. 692

చ. తనువుననుండి ప్రాణములు | తర్లుతటికొ రఘునాథునందె నె
మ్మనము విచంచలత్వమును | మానక నిల్వఁగఁ బ్రాణపంచకం
బును విడనాడి యెప్పటికిఁ | బుట్టువురాని పదంబు నొందె నా
తని దగుపాటు చూచి ప్రమాదంబున శ్రీరఘునాథుఁ డాత్మలోన్. 693

క. అవతారఫలం బిఁకఁ జె, చెప్పఁగ నన్నడఁజేయు నదను | చేకుటె ననుచుం
ద్యరపడక యొక్కశరమున, హరిణము వేటొక్కదాని | నట వధియించెన్.

ఆ. దానిమాంసము గొనితరలె నాశ్రమమును, గనఁగ; నంత నచట | జనకతనయ
గళరవంబు విన్నకతన దుఃఖాంబుధి, మగ్నయైనయట్లు | మాన్పు నొంది 695

చ. పలుకులు తొట్టుపాటుఁదెలుపకొ గనుఁదమ్ములనుండి యశ్రువుల్
జలజలరాల లక్షణ! వెసం జనవయ్య మహాత్ముఁ డెంతో యా
ర్తులఁబడి నన్ను నిన్ను వెతెతోఁ బలుపారులు పిల్వెఁగాదె య
ప్పలుకుల సీపుచొ వినియుఁ | బాటుతలంప వదేమి హేతువో?. 696

తే. ఎవరికర్తము వారల | కెట్టిఫలము, నీయఁదగియుండు దానినే | యిచ్చుచుండు
గాన నాకేల యీహూరళకాననైక, వాసమని యెంచుచున్నావో | మోస మూని.

చ. అని యిఁక నెన్ని యోగతుల | నాడిన లక్ష్యణుఁ డంబ! రాఘవుం
డన నొకమాయకుఁ దొరకునట్టిఁడె యేమిటి కీవిచార మం
చు నియతి నింక నేమొ రణశూరతఁ దెల్పఁగఁ బూనునంతలో
గినుక వహించి యమ్మఱఁదీక్షి గడు నేవము దోఁచుమాటలున్. 698

చ. పలికిన నక్కటా! యనుచుఁ | బల్కలుఁగుందుచు నిట్టిహూరవా
క్కుల వినఁజాలు దుష్కృతిని | గొంకక ప్రాగ్జని జేసినిఁడనో
యలుక వహింపఁగూడ దిది | హానిని దేనినొ కల్గఁజేయఁగాఁ
దలఁచినదేదో కర్త మని | తాఁ దలపోయుచు దుఃఖతాత్మఁడై. 699

ఉ. జానకి పాదపద్మములసంగతి చూడ్కిఁ చెలంగఁ దల్లి! నీ
యానతి నొడలంగొనుచు | నారఘురాముని గానఁబోయెదం
గానల నొంటినుండు నినుఁ | గాచెడివా రింక నెవ్వరంచు నా
మానస ము త్తలంపడెడు | మాటలు పె క్కిఁక నేల నీకడన్. 700

చ. చనియెద నిప్పుడే ఖలనిశాచరవర్గము నిన్ను నేచకుం
డను వనదేవతల్ దివిజనాథుడు లోనగుదిక్పతుల్ కృపా
వననిధులొటఁ గావఁ దగువారు మహాత్ముడు రాముఁ డొటనా
తనిదగునాజ్ఞఁ బూని నినుదానవబాధలు చేరకుండఁగన్. 701

తే. కాచుచుందురుగాక! వేగమున మేము
వచ్చునందాఁక యనిఁల్కివసుమతీసు
తోక్తులకు వెఱగందుచు నుగ్రవనము
దరియఁజొచ్చెను శ్రీరాముడలచుచు వగ. 702

— నన్నాస్తివేషమున రావణుడు సీతకడకు వచ్చుట. —

చ. ఉటజము వాసి లక్ష్మణుఁ డశయో! యిదియేమి ధరాత్తజాత యి
ట్లటమటఁ జెందెఁ గారణ మిదంచుఁ దలంపఁగఁ జాలఁ గర్త మే
యిట బలవత్తరం బనుచు నెంచఁగనొ రఘునాథుఁ డేడ! యీ
యటమి భయంబు గాంచఁదగున ట్లగుటేడ! తలంపఁ జిత్రమా. 703

చ. సమయము దుష్ఫలంబు లిడఁజాలిన దంతికమందునున్నఁ జి
త్తము తగినట్లు వర్తిలఁగఁ దానె తలంచును విష్ణుశంకరుల్
కమలభవుండు నింకఁగలగ్రాధపరాక్రము లెవ్వ రైనఁ గ
ర్తము ఫలమీకయుండఁగ మరలృగ నేరరు సుంతయేనియున్. 704

క. ఈసిద్ధాంతము తప్ప ద, దేసరణిం గనిన నిప్పు నడీకార్యమునకా
గాసింబడఁజేయంగా, నాసక్తిం బూనె గర్భమని తలఁపనగున్. 705

చ. జనకకుమారి సాధుమతీసంపద గల్గినయన్ను మిన్నయ
య్యను ననుగాసివెట్టుటకె నయోపికఁబూనెను గర్త సంగతికా
వినఁదగనట్టిమాటలను నేలకువేలుగఁ బల్కె నక్కటా!
మనమున వీని నెన్న ననుమానము తోచదు కీడుమూఁడఁగన్. 706

ఉ. ఎన్నఁడుగాని యొక్కపలుకేనియు నాడదు కర్మశంబుగా
నిన్ని శరత్తు లయ్యెఁగద నయీవనవాసము చేయుచుండఁ జా
చెన్నను బుత్తున; ట్లిపుడు నచిత్తముకుండఁగఁ బల్కె గర్తమీ
సన్నుతశీలఁ గీడ్పడ స్వశక్తి నొనర్చె నటంచుఁ డోచెడున్. 707

ఉ. రామునిగూడి యిచ్చటికిఁ రాఁగ విదేహనృపాత్మజాత యీ
భూమి వసించియుండి ముదనముం దళుకొత్తగ నేమొపల్కితికా
నామదిన్ద్రు రామగళనాదము కుందునుబొందఁజేసె నీ
వేమియు నావిచారమున నెంచుకకుండకు మంచు బల్కుచున్. 708

క. కాకుత్స్థవరునితో నపు, డీకరణిం బల్కవలసె నదిదానికి నో
భూకాంత! కారణం బని, వాకొనఁగా విందునా? స్వభాగ్యవశమునన్. 709

- ఉ. ఏమియుఁ దోఁపకున్నయది యీసమయంబునఁ దోఁచుచిహ్నములే
భూమికుమారి నార్తిగమి య్రంగగఁజేయఁగఁ బూనినట్లులే
వేమటు లెల్పుచున్నయవి యింతగఁదోఁచెడుఁ గాలశక్తి యిం
కేమునువాడ రాముకడ యేకేగడ నావెత దీటు నచ్చటన్. 710
- చ. అని తలపోయుచుం జనియె యనారఘరాముని చెంతం; యకంతటం
దనపని పండురాల మిదె యదాపుననున్న దటంచు నెంచుచున్
దనుజవరుండు రావణుడు యదానవరూపముఁ బొసి భిక్షుతం
గనఁబడఁ జేయురూపమును యగ్రాని జానకి యుండుచోటికిన్. 711
- ఉ. అల్లనఁబోయె; జానకియు యనాతనిరాకనె కోరుచుండి యు
త్సుల్లసరోజలోచనయె యపోయని తోఁపఁగఁజేయు చూడ్కులన్
మెల్లఁగఁ జూచె; రావణుడు యమేలుపొసంగు నటన్నయూహ సు
ధిల్లఁగ నాశ్రమాంతరము యధీరతఁ జూచెను గర్తృసంగతిన్. 712
- ఉ. నీతయు నాశ్రమాంతరముఁజేరిన రావణుఁ గాంచి సత్కృపా
పూతదృగుత్పలంబులను యబూజ లొనర్చెడుభంగిఁ జూచె; సు
ప్రీతమనస్కుడై యతఁడు యెద్దలమాటలు లోఁడలంచి భూ
జాత యెసంగుచక్కటికి యసాధుతఁ గన్పడఁ బోయి యంతటన్. 713
- చ. మునివరువల్కు లపు తనఁవ్రాలశరీరముఁ దాల్చి ప్రోత్సహిం
చినయటులైన రావణుడు యనీతనుగాంచి మహార్థసంయుతం
బనఘమునైన భాషణము యనాయమ ముందటఁ జేయనెంచి యి
ట్లనియె మహాగుణాధ్య యగునార్యవో వాణివో విష్ణువత్సవో? 714
- ఉ. అమృలకెల్ల నమృయగునట్టి పరాత్పరవో యెటుంగ; నే
యమృలు నిన్నుఁబోలరని యాత్మఁడలంచితి దర్శనం బిదే
యమృపీఁ బుట్టినందులకు యిత్తటి నయ్యెను; మున్ను గాన నీ
విమ్రేయి నిదునుండుటకు యహేతువ దేదో యెటుంగ వేఁడెదన్. 715
- ఉ. పాపులపెం పడంచి పదభక్తులఁగా నొనరించి వారివో
తాపములెల్లఁ దీర్చి ప్రమోదస్థితిఁ జేకురఁజేయుకాంతితో
నీపుడమిన్ జనించిన మహేశ్వరి వీవగు దంచునెతు నా
తాపములెల్లఁ దీతె నినుఁ యదత్పరతం గనినంతనే సతీ! 716
- మ. కరుణింపంజను నన్ను శూరుడని దోర్లరవంబున్ విజ్ఞునిఁ
గి రమాధీశునినైన లెక్కగొనకే యక్రిడించుచందాన సు
గరముం జేయఁడలంచు జాల్కుడని చుక్కం బిత్తమందెంచి యీ
శ్వరివాటం దగుశిక్ష చేసి మఱి యీజన్మంబు రాకుండఁగన్. 717

చ. నిను గృహనాయి కామణిగఁ నేఁ డొనరించి కృతార్థతం గనన్
మనమున నెన్ను వాఁడ; సుకుమారివి కావున నిందునుంట చ
క్కనిపనికాదు లంకయనఁగాఁ ద్రిజగంబుల భ్యాతిగాంచు ప
త్తనమది నానివాస మటదానవరాజ్యరమన్ భుజింపుమా. 718

మ. యతివేషంబిది శాంబరీమహిమ సర్వంబయ్యె నిన్ గానఁగా
నతివా! రావణుఁ డన్న పేరు మునుపే యాలించియేయుండు; వ
ప్రతిమప్రాభవశాలినై మనుదు; నాఁపల్కుల్ మది న్నచ్చిన
న్నితరుంఁగాఁ దలపోయ కిత్తటి మదీయేష్టంబుఁ దీర్పం జనున్ 719

ఉ. కాలము దుర్నిరీక్ష్యమయి శానఁబడుంగద దాని వ్యర్థమై
కూలెడురీతిఁ బుచ్చుటదికూడనికార్యము లోన నెన్నుమా
పాలితసర్వలోక వన శ భాసిలు నీవిటచుండు టొప్పు దా
ప్రోలు భవన్ని వాసమునఁ బూతచరిత్రముగాఁ జెలంగుతన్. 720

మ. భనముల్ ధాన్యములున్ విచిత్రమణిసంతానంబు పేర్గన్నయిం
కనురాజిల్లు విభూతి భార్యలను నీకమాంఘ్రిపంకేరుహ
ర్చన మత్యాదృతిఁ జేయుపొంపె సకలాఁరాధ్యా! మహాప్రీతి న
పున మొప్పారఁగఁ జేయువాఁడ దయచే శ బాలింపు న న్నార్తునిన్. 721

మ. వినుతాచారవిభూషితాంగి వసుచున్ వింటిన్ మునుల్ చెప్పఁగా
మునుపే, దర్శన మెప్పుడొనొ యనుచున్ శముంగొంబుగారుగాఁ
దనిపొందం దగు నెప్పుడోయనుచు నేతత్కాలవర్జిత మో
వనితారత్నమ! వేచియుంటి నిపు డావాంఛల్ ఫలించెఱుమి! 722

ఉ. నీదగువార్త యిత్తటిని శ నే వినఁగోరెదఁ దెల్పవచ్చు నీ
వీదనుజాకరాటవి నశహింసభయంకరసత్త్వ నాదముల్
చీడఱఁగల్గజేయ నివశింపఁగ నేల! సరోజనేత్ర! ప్రా
సాదములందుఁ గ్రువ్వుఱఁగ శ స్వాంతమునం దలపోయుమా యింకన్. 723

మ. నిను నేవింతుఁడ నావధూమణులు దీర్నిక నమ్ము మోసుందరీ!
ననుభక్తున్ గ్రహియింపుమా వలదు చింతంబూన; నీనాథుఁ డే
పున నిన్నుం గొనిరాఁగ నోపఁ డనుచున్ బుద్ధిదలంపంజనున్
నను నోర్వంగలఁడే మనుష్యుఁ డెవడైనన్ మూఁడులోకంబులన్. 724

— శానకి రావణనకుబదులిచ్చుట. —

చ. దిలిజవతంసుఁ డివ్విధి నశిప్రియపూర్వక భాషణంబులన్
మతిఁగల వాంఛలం దెలుప శ మానిని యాతని భావికర్తమున్
జతనముమీఱ నెంచి తనసంగతి ముక్తిసంగు నంచు నా
దృతిమెయి నిశ్చయించి బదులీయఁగ లోనఁ దలంచి యిట్లునున్. 725

ఉ. దానవనాథ! యల్పమగుదర్పమునకా నిను నీవెటుంగ కి

ట్లునినశక్తిఁ బల్కితి విశదోష్ఠునె; రామునిధర్మపత్ని యె
న్నైన నిశ్చేకుఁబాసి నగరంతరమందు వసింప నెంచునే

కానవు భావికర్తృఫలకాండము నీవ వివేకి వాటచేన్.

726

చ. దహనునిబాసి వేటొకట శ దాహికయుండని యట్లు శ్రీరఘూ

దవహు నెడఁబాసి నే నిలువఁబాల్పడుదాననె? యేటిమాట లీ

యిహసుఖ మల్పమకాట విడియెంతయు శాశ్వతమౌనుఖంబు నీ

దుహృదయమందు నొండఁ దమితో జతనంబు నొనర్చుమా కడున్.

727

నీ. విను నాదువృత్తాంత శ మనఘుండు జనకుండు, నాదఁగు రాజర్షి శ నాదుజనకుఁ

డనఁబడు; దల్లి లోకనిచయముం దాల్పు, భాత్రియేయగు; భూమిధవులమేటి

యగుపంక్తిరఘుండు నాశకగు మామతజ్జ్యేష్ఠతనయుండుశ్రీరాముఁడనజగముల

భ్యాతినొంది మహేశ్వరకార్ముకఖండన, మునఁ బేరుఁ గాంచినఘనుండు నాదు

తే. ప్రాణనాథుండు; తండ్రిశ్రవణముఁ దీర్చి నడవి కేలెంచు శ్రీరాము శ ననుసరించి

వచ్చితినినామఁదియవార్యవిక్ర, మాధ్యుండగులక్ష్మణుఁడటంచునాత్మ దలఁపు.

చ. అనుపమవర్ణహారి యగునట్టికురుంగ మొకండు కన్పడక

మనమునఁ గోరి వేడితిని శ మూమకవాంఛను దీర్చుగోరియే

చనియెను దానిఁబట్టుకొనఁ శ జాపధరుండయి రామచంద్రుఁ డా

తనిగళనాదమో యనెదౌభ్యానము వీనులజొచ్చె నంతటన్.

729

ఉ. రామునిజూడఁ గన్గొన నరరాతిభయంకరు లక్ష్మణుక బలో

ద్దాముని బంపితకా వినుము శ దానవనాయక! వారువత్తు రి

దేష్టే మృతినొండఁ గోరకు మహీన రఘూత్తమసాయకంబులకా

భీమజవంబులకా గనఁగ శ వీఱిడివై తలపోయ కేగుమా.

730

మ. ననుఁ గొంపోవఁ దలంతువేమొ దనుజేంద్ర! యద్దియే నీకుఁ జ

య్యనఁ బంచత్వముఁ గూర్చుజుమ్ము రిపునంహారార్థ మేలెంచె నీ

వనికీకా రాముండు; దుష్టదానవులు దుశ్శర్వాంఛారతికా మ్రంది రొ

క్కనిమేషంబునఁ బెక్కు రవ్వధము నీక్కం బాత్మ నెన్నం జనున్.

731

ఉ. నీముఖలక్షణంబు లవిసీతుండపంచొగిఁ దెల్పుచున్న వో

తామసవర్తనా! చని ముదంబున రాజ్యము నేలు మింక నీ

కామము తీటుకాల మలకర్త వశంబున దాఁపరించునే

రామునిపత్నిఁ గోరెదవు శ రాక్షసరాజ! శ తలంచుకొమ్మెదన్.

732

ఉ. ఒక్కతె యున్న దిందు నని శ యూహచెలంగఁగ నెంతుచేమొ నే

నొక్కతెగాఁ గనంబడుదు శ నున్న దదంతయు నేనెగాదె! నా

యిక్కడలంపరాదు పరమేశ్వనకై న ని దిట్టిదంచు నీ
వాక్కడ వేటి లెక్క! చను శ మూరికి వచ్చినదారి రావణా!.

733

చ. అనుచు విదేహరాజతనయామణి పల్కెడునంతలోన నా
దనుజుడు పం క్తికంఠుడయి శ దారుణరూపముతోఁచ నిల్పె; భీ
తినిగనినట్లు సీతయునుద్రెల్లె ధ రాతలమందు; నంతట
దనదగుభాగ్యలక్ష్మియని శ థా త్రియటంచు దలంచి మ్రొక్కుచున్.

734

చ. ధరణిని బెల్లగించి తనదర్పము గన్నడఁజేయుచు మహా
త్తరజవ మొప్పుగాఁ జనియె శ దానవనాయకుఁ డంతలోన సు
గర మొనరించి కీర్తిగనఁగఁ దగుకర్త మొనర్చియున్న ప
క్షిరమణు లోఁదలంచుకొని శ సీతయు దీనతతోఁచ నిట్లనెన్.

735

క. రాముని దేవిని జానకి, నీ మెయిఁ గొనిపోవుచుండు శ నీచమతికా
భీముబలుం దలఁపడఁగా, నేమాన్యులు లేరొ యొక్కశరే నీవనిలోన్?

736

చ. అనఘులు ధర్మచూర్ణరతు శ లాపదలం దొగిఁ బ్రాణబంధులై
చని యఘమార్గవర్తనులఁ శ జూపి నయంబును నిల్పుచుండు రం
చనుదురు లోకు లిత్తటి నశహా! యొక్కడైనను రాఁడు పీనినా
పను ననుఁగాచి ధర్మమును శ బావనరీతిని నిల్ప నేలొకో?

737

ఉ. ఆనుడి కర్ణరంధ్రములయందుఁ జొరక వడి మేలుకాంచి యో
దానవనాయకా! నిలుపు శ ధర్మము గాదిటుసేయ నీకుఁ బెం
పూనినవంశమందు జనినొందితి వెల్ల శ్రుతుల్ పఠించి తీ
మానితశీల దాశరథిమానిని దోడ్కొనిఁ బోవఁ బాడియే?

738

ఉ. నీమీటుచేయ నెల్లరును శ నీవలె నిట్టియకార్యజాతముల్
కావలె నంచుఁజేయుదురు శ గాదన నీకును శక్యమానె! పా
పావిలచి త్రవృత్తిఁ గొననొనె భ వాదృశభూపరాజికి
బోవిడు మింకనైన రఘుభూపవరేణ్యుని నీ వెఱుంగవో?

739

చ. తలఁచినయంతలోఁ బ్రకృతి శ తాఁ బాడసూపి తదిచ్చనెంచి రం
జలఁగ నొనర్చులోకములఁ శ జిత్రగతుల్ దగఁ బెంచు ద్రుంచు; ని
శ్చలుడయి సర్వపాక్షియయి శ సర్వఘనుండయి యద్వితీయుడై
జలరుహసూతిముఖ్యసురశ్రమపూజ్యుడనై చెలంగుచున్.

740

ఆ. నిర్వికారుఁ డనఁగ శ నెగడుచుండునుజుమీ, రాముఁ డట్టిఁడనుచుఁరాక్షసేశ!
తలఁపవయ్య! యతని శ ధర్మపత్నిని హరియింపఁ దలఁచు టనఁగ నెట్టిదగునో?

క. మనమునఁ జింతింపుము నీకు నెఱుంగంజాల నట్టిగూఢార్థము
వినిపింప నేను బూనుట, దనుజేంద్ర! హాసమునకె శ తార్కాణ మగున్

742

ఆ. ఆజటాయు విట్టులనునయవాక్కులు, పలుకుచుండ వినక శ పాటుచున్న

దనుజు నిల్వరించి ఓ దర్పముచూపినఁ, గనలి యతఁడు తొక్కఁగ నసిహతుల.

సీ. పడఁగొట్టి దుష్కర్త ఫలము నొందఁగఁ జేసి, పోవంగ జానకి భూపవరుల
కాత్త మార్గముఁ దెలియంగఁ జేయఁగఁబూని, నీరచెఱంగును ఓ జించి యందు
రత్న భూషణములు ఓ రమ్య కాంతులనీన, ముడిచి యందొక చోటఁబడఁగవై చెఁ
గపివరుల్ కొందఱుగఁడుఁదేజములఁబొల్పి, కూరుచుండుటఁగాంచికువలయేళు
లే లచ్చటికి వత్తు, రామూటఓ నందఁజేయ
జాడ నెఱుఁగుదు రని యెంచి ఓ సరిగవైవ
దానిఁగొని వార లొక చోట ఓ దాచియుంచి;
రంత లంకాపురముఁ జేర్చి ఓ యసురవరుఁడు.

744

చ. పరమఁవిత్తమైన యొకభద్ర వనంబునయందు శింశుపా
తరువునధఃప్రదేశమునఓ దాంతిని గల్గినొనగ్గుతావునఁ
నిరుఁమనుఁక్షునైకత విసర్జలభూతలమందు నిల్చి; నా
శరవరుఁ డద్ది యర్చనకుఁ ఓ జాలినతా వనునమ్మకంబునన్.

745

ఉ. సీతయు రామురాకఁ దనఁచి త్తమునం దలపోయుచుఁ బదా
బ్జాతయుగంబు నెమ్మది నెసంగెడు భక్తిఁ దలంచుచున్నయ
బ్జాతభవాత్తజన్మసుతఃపంభవు రావణుఁ బ్రోవ నెంచి సుం
జాతమహర్తిఁ గుందుగతిఓ సర్వసురాళిఁ దోడఁజేయుచున్.

746

చ. దినములు పుచ్చుచుండఁ దనఁతీ రిదియంచు నజాదులే నెఱుం
గని కరణిఁ; నిశాచరనికాయవిభుండును నిత్యవ్రాజులం
దనుపుచుఁ జూచువారలకు ఓ దారుణవృత్తి గనంబడంగ నొ
య్యనఁ జరియించుచుండఁ దనయాయువు తీతెడుకాల మెన్నుచున్.

747

— శ్రీరామలక్ష్మణులు సీతను వెదకుట —

సీ. ఘోర కాననమునఁ ఓ గూల్చిరాక్షసునిగఁ, దలపోసి యార్తనాదంబు వినిన
జానకి యెంత శోకానలదండవ్యామానమానసయయి ఓ త్కృతలమునఁ
బడి పొల్లుచుండునో ఓ పాపాత్ముఁ డీరక్క, సుండు నాదుగళరవ ఓ మడరునట్లు
పలుసారు లార్చె నిష్ఠుల సోదరుఁడు పల్కె, నిది మాయయగుననియతనిపలుకు
లే. లాడరింపక వచ్చితి ఓ నద్ది యల్లె
తగియె “బాలాదపి సుభాషిత” మ్మనంగ
నొప్పస్తృతివాక్య మాలింపఁనోపనైతిఁ
గలుగఁగల దార్తి ముందు నిక్క మని తోఁచె.

748

చ. అని తలపోయుచుఁ వడిగనాశ్రమముం గనవచ్చుచుండఁగాఁ
గనఁబడియొక సహోదరుఁడు ఓ కార్డుకమూనియు విన్ననైన మో

మునఁ జనుదేరఁ జూచి తనముండటియూహయై తథ్యమైనరీ
తిని దలపోసి యిట్లనియెఁ దెంపరివై యిటురాఁగఁ జెల్లునే?.

749

చ. పలికిఁగదె హెచ్చరిక శ భామిని గాచుచు నుండుమంచు నా
పలు కిసుమంతయైన జరగపం దలపోయక రాఁగనేల! వే
తెలుపుమ లక్ష్మణా! యనిన శ దీనత మోమునఁ జిందులాడఁగాఁ
దెలిపె సమస్తవార్తలను శ దెల్లముగా రఘునాథుఁ డంతటన్.

750

సీ. తా నెంచినది సాగెఁ దమ్యునివగఁ దీర్చుదగు కార్య మే చేయఁదగిన దంచు
యోజించి తనకు నెంతో దుఃఖమున్నట్టు, లభినయించుచునుండియంతలోనఁ
దెలివొంది నట్లుగాఁదీనుఁడై నిలుచున్న, తమ్మునిఁ దనదు చెంతకును దిగిచి
వగ నొంద నీవంటివానికిఁ బాడియే, యనుభవించగఁగలయవ్వి తప్పి

తే. పోవునే కర్తమార్గము శ నీవెఱుగవె!

మున్నె తెల్పితిగద కాల్గమును గుఱించి

తోచునట్టి నిమిత్తముల్ శ తోడనె ఫల

మియ్యఁదగి యున్నవంచు నీ శ వెఱుగవొక్కో?.

751

ఉ. చింతిల నేమికల్లు నీక శ సీతను గాంచుట కష్టమే యటం
చెంతయుఁ దోచుచున్నయది శ యీసమయంబున దాని కీడుగా
వంతగఁ దోచుచున్నయవి శ వేలకొలది నిమిత్తముల్ మన
స్సంతయుఁ జేయివెట్టి కలయంగను ద్రిప్పినయట్టు లయ్యెడున్.

752

చ. త్వరపడిపోవు టొప్పు ఖలదానవు తెవ్విధి బాధఁగూర్చిరో
తరుణికి నంచు మార్గమునఁ శ దాఁ జరియించినదెల్లఁ జెప్పుచు
బరుగునఁ బోయె రాఘవుఁడు శ పర్ణగృహంబున; కద్దిహూన్యమం
దిరమటు తోచె లక్ష్మణునితీరు గనుంగొనఁగోరి విన్ననై.

753

చ. హతరిపుఁడయ్య రాముఁ డనయంబు విభీతుఁడునయ్య నత్తటి
గృతకవిచారముం గొనుచు శ గేవలపామరునట్టు లెంతయు
వెతలఁ దపించుచు సహజవెంబడి బోవుచు నిందునందు స
త్వతతుల కోడకే వెదకే దారను గోల్పడినట్టు లార్తుడై.

754

— జటాయువు సీతవార్తం చెప్పట. —

సీ. ఆమహారణ్యంబునందు నాలుగుదెస, లాసీతఁ బరికించెయవలఁ జనుచు
ఘోరపర్యతమట్లు శ గూలినగృధ్రరాజును గాంచి దితిజమూయనుగ నెంచి
శర మరివోసి లక్ష్మణ! చూడుమా దీని, నిపుడ గూల్చెదనన్న శ నించుక విని
రఘురామ! నేడశరభునకు మిత్తుండ, నెఱుగవే నన్నుఁ బ్రక్షింఁద్రునిగను
తే. జానకిని బల్లిఁ గొంపోవుదానవేంద్రు, రావణుని నిల్వరించి ధర్మములఁ దెలిపి
సంగరముచేసి యిట్లు తిశరణ మీవె, నిల్వ వసువులు నామేన శ నిముసమైన.

- క. నీ కీవార్తం దెలుపం, గాకేమి శరీరమందు శిగ్గంబున నె
ట్లొకదలకుండ ననువుల, నీకరణ్ణి నిల్పినాడ శి నికం జను నవియున్. 758
- క. తొలిమేనఁ జేయుపుణ్యము, బలిమి నీదర్శనంబు శి భవబంధగణం
బులఁ బాపం గల్గఁజేసెను, విలయము చెంతకును వచ్చె శి వెడలెడు ననువుల్. 759
- క. తావకకరసరసిజముల, నావపువుం దాఁకవయ్య! శి నా కింక జన్మం
జేవిధమున లేకుండును, బోవుదు సుఖధామమునకు శి బుణ్యనిధానా! 760
- క. రావణుఁ డవిసీతుండై, నీవనితఁ బల్కిమీఱి శి నీతులనే నె
న్నేవిధములఁ జెప్పిన విన; కావరవర్ణినియు నేడ్వ శి నభ్రపథమునన్. 761
- క. కొనిపోయె లంకకుఁ; నేఁ, జనియెడ నీకరుణ స్ఫుర్యశర్మముఁ జక్కం
గనుచుఁ ముక్తిస్థానం, బున కని తేలంగ నేత్రముల వైచుటయున్. 762
- క. సౌమిత్రి చెంతకుం జని, ధీమహితా! చెప్పు మతనితెఱఁ గెల్లఁ బురం
జేమహి నున్నదొ చేరఁగ, నేమార్గ మొ తెల్పుమన్న శి నిది యిట్లనుచున్. 763
- క. పలుకంగఁజాల కతఁ డి, మ్ముల రామునిఁ జూచునంత శి మోము కృపకుఁ దా
వలమౌట రఘువరుం డిటు, పలికెఁ బఱిండ్రి! ముక్తిపథమునఁ బొమ్మా 764
- క. నాదుకరస్పర్శంబున, నీదేహము తాపము క్షి శి నెఱి నొందుచు నా
మోడంబుఁ గాంచుఁగావుత, మేదుఃఖము నిప్పునొంద శి దింక ననుచు డయన్. 765
- క. కరమున మేనును నిమురుచు, నిరుపమసుఖధామమునకు శి నీ వరుగు మింక
ధరఁ బుట్టువు లేకుండఁగఁ, వర మిదె నీకొసఁగినాడఁ శి బక్షివరేణ్యా! 766
- క. మన మాపరాత్పరునిపై, నునుపుము ప్రాణాలి వెడల శి నుంకించుతఱి
విను మదియె నీకు మోక్షంబునుగూర్చుఁ వేటుచింతఃపూనకు మాత్మన్ 767
- క. ఎట్టిందైనా మృతియం, దట్టిట్టు గదలక యుండనప్పరమాత్మక
నిట్టలపుభక్తి దలంచుచు, నెట్టనఁ బ్రాణములఁ బాయ శి నేర్చునయేనిన్. 768
- క. పునరావృత్తివిహీనం, బనఁ దగుపద మొందు; నద్వితీయలవడుట యనం
దనప్రాగ్జనిసుకృత ఫలం, బని యెన్నం దగునుగాదె శి యమలమనీషా! 769
- క. కన్నుల నించుక విస్మయము, నన్నుం గనవయ్య! పక్షిసాయక! దానక
బున్నెము పండు నటంచనఁ, దిన్నఁగఁ గనుదోయి విచ్చి శి దీవ్యద్రూపున్. 770
- క. దాశరథిఁ గాంచి యత్యంత, తాశక మాటాడఁబూని శి యది మృతికాలం
బై శక్తి నడఁపఁ జూచుచు, శ్రీశా! నన్నేలు మనుచు శి జింతించు చెదన్. 771
- క. అనువుల వడలెను; రాముండు, వెస లక్ష్మణుఁ గాంచి కంఠవీనితనువు ముం
దసదృశ గరుదోఘరుచిఁ, వినుమానముగల్గఁ జేయువధిధమున నుండెన్. 772
- క. ఇపుడెంతో వెగటుపొడమఁగ, వపువు గనంబడెడుఁ జాడశపచ్చు నీవీ
వివరీతపుఁ బరిణామము, బ్రపంచనైజంబ యయ్యుఁ శి బరఁగు నవంబై. 773

- క. జ్ఞానుల కిది విదితంబే, యైనను బామరులఁ బోలియార్తు లగుదురే
కాని మనంబునఁ గుండరు, దీనికిన్దై ఖేద మిదియే ిధిరాజ్ఞులకున్. 772
- క. సురుచిరనయనంబులు భీ,కరములుగాఁ గానఁబడెడుఁ గంటివె సహజా!
పరమాత్మకళ తొలంగిన, శరీర మిది తుచ్ఛమంచుఁ జనుఁగాఁ జెప్పన్. 773
- క. భూతవృద్ధంతరమునఁ గల, శ్రీతరుణి సహచరుడు వసించిన దనుకకా
బ్రీతి యలరారనుండున, దేతఱి నతఁడేగు నపుడె ిహీనతఁ గాంచున్. 774
- క. కనుక నశాశ్వత మగునీ, తనువును త్రేమించి శాశ్వతంబగు సుఖముం
గనఁజేసెడు నాముష్టిక,మును గోరందగు నటంచు ిబుధులందురుగా. 775
- క. అప్పటిసుఖమునఁ గలతమి, నెప్పటికో వచ్చుననుచు ి నెంచుచు బరమం
దుప్పతిలునాశఁ గనుటయె, తప్పని వచియింతు జ్ఞానధనహీను లిలన్. 776
- క. ప్రతినిముసంబున మాతెడు, గతిగల యీదేహము చిరకాలము నిర్వ్యా
జ్యోతిఁ గాంచకుండఁగాఁ దగు,నిత మెద్దియటంచు నెంచు ివిజ్ఞత లేమిన్. 777
- క. కాయం బిదియే తగ నన,సాయంబని యజ్ఞ లక్ష్యపల్కుదు రింతే
న్యాయంబిది యని తలఁచగ, నేయనువున నేర రిద్ది ియిటఁ గంటివిగా. 778
- క. అంగం బదియేకద! మా,ర్పుంగన నేకారణంబు ిపొడకట్టు యీణం
బుంగనిన నిద్ది స్పష్ట మగుంగద వాదంబు లేలకోరి యొనరుపన్. 779
- క. బొడ్డున జందెముఁ దోఁపుచు, నడ్డముగాఁ బ్రశ్నముల మహానందముతో
నొడ్డుచు వాదించెడు నా,యెడ్డియలకా బాగుచేయ ి నెవఁ దోపు ధరన్. 780
- క. కనులకుఁ దోఁచుచు నుండినఁ, గనఁబడ లేదనుచు మించుగర్వంబున మా
ర్పును బొంద దీశరీరం, బనువారలకంటె నెవ్వ ిరజ్జులు తలఁచన్. 781
- క. మన మీపుణ్యాత్మనకుకా, బనిదేని నొనర్చి మేలుఁపాటిలఁజేయం
గను జాలువార మోయని, మనమునఁ దలపోయ నొక్కమాఝముఁ దోఁచెన్. 782
- క. జానకి జాడం దెల్పును, దానవునికా నిల్వరించి ిదర్పముపొంగం
గా నెఱిఁ బోరాడి చనెకా, మాసింద్రులు పోవునట్టి ిమహితవసతికిన్. 783
- క. కావుననె యుత్తమర్థం, డీవిమలాత్మకుడు శాస్త్రిహిత మిది మనమో
భావింపఁగ నధమర్థల, మేవిధమునఁ దీర్పుఁదగుదు ి మీఱుణము నెఱున్. 784
- క. తగునుపకృతి యోజించిన, నగపడ దేమాత్రమైన ినట్లగుటఁ గృతం
బు గణించుచు నీతనువు విధిగ దహియింతము సతంబు ిధీనిధి నితనిన్. 785
- క. స్మరియించుచుండ మీయొక, సరణియె బుణమం దొకింతిసమయింపఁగ నా
కరయం దోఁచినయది సో,దర! యింకొక తీరు లేదు ిధర్మవిత్తులన్. 786
- క. అనిపలికి లక్ష్యునితోఁ, జనిశుష్కేంద్రనముల నొగి ిసమకూర్చి మనం
బునఁ బొంగుకరుణతో నా,తనికాయము నందుఁ జేర్చి ితమి నిట్లనియెన్. 787

- క. యాగంబుల ఫలకాంక్షం, బోగొట్టి యొనర్చినట్టి కృత్యాత్మలకు
'యోగులకు' యతివద్యుల, కేగతి తగియుండు నీకదే యలవడుతన్!. 788
- క. పరమతముల దూషింపక, పరమేశ్వరుఁ డెల్లకడల క భాసిలు నంచుగా
'గురుమతిఁ దలంచుచు గర్హి, త్కరములఁ గావించువారిగతి నీకగుతన్!. 789
- క. సర్వస్థలములఁ దగునా, శరద్వని హృదయారవిందసంస్థనిగాఁ దా
సర్వావస్థలఁ దలంచుచు, నుర్వివదలువారిగతియె క యొప్పును నీకున్. 790
- క. సతత మహింసావ్రతమే, మతిఁ బూని యొనర్చుచు సమ స్తస్మృతిస
మృతసద్వృత్తములు సమములె, తీతి నని తలపోయుచుండు క ధీరులగతియా.
- క. పరమాత్ముని తేజోదా, పరమగా నేవించుబూన్కి క పాయక యంతః
కరణమునఁ దనరక బొల్పెడు, పరమతులకుఁ గల్గుసుగతి క వజులుత నీకున్. 790
- క. పంచమహాయజ్ఞంబుల, నించుకయుగా నియతిమానకే చేయుచు ధీ
చంచలతలేని విద్యుత్సంచయముల కలరుసుగతి క సమకులు నీకున్!. 793
- క. పరపురుషుల స్త్రీయసహోదరు లనుచుం దలచి తనదుఃఖర్థముఁ బాలిం
చురతిం బూనినయు త్తమ, తరుణికి నగుసుగతి నీకుఁ క దప్ప కలరుతన్!. 794
- క. పతిసేవయె పరమేశ్వర, హితసేవ యటంచు నవ్వియెడ దానికి నే
చ్యుతికల్గకుండ మెలఁగెడు, సతి కేసద్గతియొ నీకు క సమకులు నదియే!. 795
- క. అనిపలికి యాశిషంబులఁ, గని యుత్తమలోకమునకుఁ క గడుజవమునఁ బొ
మ్మని పల్కుచు శుచి నిడి తమ్మునితో నందుండె థ్యానమున నియతుండై. 796
- క. ఆత్మజీ దీవ్యజ్యోతి వి, యత్తలమున కెగసి భాస్కరాంగముఁ బొర నా
యుత్తమమండల మపుడే, యెత్తినభీతిగా బథంబు క నీయంగ వెడలెన్. 797
- క. ఎందుం బొచ్చెనొ యదియెఱుఁగం దరమే దానివిధముఁ క గని లక్ష్యుఁ డా
నంద మైదఁదోచిన రఘు, నందనునిం గాంచి యను విసనయ ముట్టిపడన్. 798
- క. పతంగశరీరమునుండియె, యతిచిత్ర జ్యోతిః యొక్కఁ క డంబరమున ను
న్నతగతిఁ బర్యె న దెందే, వితమున నడఁగెగా వచింపుమీ కరుణమెయిన్. 799
- క. థ్యానాసక్తిని నీవిం, దేనిలిచినదనుక దృష్టిహిత మగుచుండెగా
దానిని నీవుగా మానినఁ, గానంబడదయ్యె నేమికతమో తెలియన్. 800
- క. అనుతమ్ముని గని రాఘవుఁ, డనియెం బుణ్యాత్మలెల్ల క నంబుజసఖుఁ బె
ల్చునఁ జీల్చుకొంచుఁ బోవుడు, రసఘా! జ్యోతిస్సర్వరూపమంది సుగతికిన్. 801
- క. పక్షిగాదా సుగతియె యని, వీక్షింపఁగఁ దగదు జాతివిషయ మ్మల్పం
బీక్షితి శీలమే ముఖ్యము, సాక్షిని బ్రశ్నింపనేల క యది యెఱిగితిగా. 802
- క. కులభేదము వ్యవహారం, బులకుం గా నేర్పడియె విముక్తికి నది యే
ఫలము నొసంగం జాలదు, సులలితశీలంబె ముక్తిచొ ప్పెఱుఁగఁదగున్. 803

- క. జాతియు ద్రవ్యము సుగుణ, వ్రాతము గల్లంగఁజేయ నవలగుగలవి యం
చేతఁజే దలంపఁజన దొక, చేతశుద్ధియై ఫలంబుఁ న్ జెందఁగఁజేయున్. 804
- క. మనమున నీవిషయంబును, దనివారఁగ నిల్వనయ్య న్ తమ్యుడ! యని యా
తనిశంక వాపి నీడజ, తనువుఁ శుచిఁ బూదిచేయఁ న్ దానిం గనుచున్. 805
- క. వలగొనియె; నంతటఁ దివి, జాలు పూవులవాన రాముఁచుట్టుం జిత్తిపై
నలరుచుఁ గురియించిరి రవ, ములు దుందుభినితతినుండి న్ బోరన వెడలెన్. 806

— ౧౭ కబంధము క్రిత దానము. —

- సీ. అంత రాముఁడు తనయనుజన్తునిం గూడి, జలతర్పణము చేసి న్ సాధుఁడై
యు త్రమలోకము న్ లొందుఁగాకని పల్కి, జానకి వెదకునానన్ క్రిఁ బూని
యందందు వెదకుచు న్ నవ్వలఁ జని యొక, భయద కాంతారమువరుసఁజూచు
చరుఁగుచుండంగ గుహయు నొక్కయెడఁ దోచె, నందుఁబరితీంపనానఁగొనిరి
తే. ముందుఁ బోయెఁడు లక్ష్మణు న్ నందునుండు, భయద దానవియోధుకనైవమగని
నే నయోముఖి యనుదాన న్ నిన్నుఁ గంటి, రమ్మననుఁగూడి క్రిడింపునప్పుడమున.
- క. నేనీకుఁ దగినదానను, గానన్ ననుఁగూడి రమ్యకాననముల నె
చ్చో నీకు నిష్టమో యట, జానుగవిహరింపుమన్న న్ సక్రోధుండై. 808
- క. దనుజాంగనఁగని విహరిం, పనుగలదే మన సటంచుఁ న్ బటుతరఖడ్గం
బున దాని కర్ణ నాసా, స్తనముల ఖండించె నదియుఁ న్ దత్తఱపడుచున్. 809
- ఆ. వచ్చినట్టిదారిఁబట్టి పర్విడె; నంత, నందునందు వెదకి న్ యవలఁ జనుచు
సాధ్యసంబుఁ గూర్వఁజాలు నరణ్యాని, గాంచి చొచ్చివెదకఁగఁగఁ దొడంగి. 810
- క. తరువరగుల్మసమూహం, తరముల వెదకుచును బోవునతేని నిమిత్తో
త్కరములు దుష్ఫలదములై, పరఁగం గని లక్ష్మణుండు న్ భ్రాతకు ననియెన్.
- శా. అన్నా! యీయెడ దుర్నిమి త్రములు దుర్వ్యాపారుడౌ రక్కసుం
డున్నాఁడిందని తెల్పుచున్నయవి; యోహా! చూడఁజూడంగ ము
న్నెన్నండే వినిచూచినట్టివిగ లే న్ దిన్నాళ్లకుందోచె నిం
దెన్నన్ సజ్యధనుర్త హేళువులమై న్ యేళుం గనంజేయఁగన్. 812
- క. సిద్ధంబుగ నుండందగు, యుద్ధము సమకూరుఁ దప్పదగ్రాటవిలో
నుద్ధతదానపు లుండుటఁ, బద్ధతి యిది దుర్గమ మనుపల్కు నిజమయా. 813
- మ. అనుచుండన్ భయదాట్టహాసము కఠోరకారదైత్యాననం
బున వేవే జనియించి యెల్లకడలన్ భూతాళికిఁ మృత్యువే
చనుదెంచెగద యన్నయూహ గలుగన్ న్ జక్కంగ వ్యాపించె రా
మునిమోముం గని యింకనుం బలికె నోభూపాల! యోజింపఁగన్. 814
- క. ఈకడఁ దోచునిమి త్రము, లేకరణి నొ కీడు నాకె న్ యిచ్చెడు ననుచున్
బ్రాకటముగఁ దెల్పెడు నీ, వోకార్దుకథారి వగుచునుండుము పూన్కిన్. 815

- క. అని మఱియు నిట్లనుం బ,క్షినినాదము లట్టి యాలకింపంగ మనకే
వెనుక శుభం బొనఁగూడెడు, నని తెల్పెడు నన్న రాముఁ ఁ దాతనితోడన్.
- తే. అచ్చటికిఁ బోయి యొకపాదసతివిశాల, వక్ష మొప్పుఁగఁబెద్దదోవపువుతనర
నున్న దనుజునిగనిచెంతకు న్నెఱిఁజనఁ, గడుపులో నోరుగల్గురక్కనుఁడతండు
- సీ వక్షస్థులంబున ఁ వదనంబుగన్నడ, నందునేత్రం బొక్కఁ ఁ డగఁపడంగఁ
జిత్తరితిగనుండె; ఁ జేతు లామడయంత, విరివిగా నమరంగఁగవిధజంతు
పక్షుల లాఁగుచు ఁ భక్షించుచుం జెంతఁ, జేరినలక్షణుశ్రీరఘువరుఁ
బట్టంగఁ దలపోసి ఁ పథమున కడ్డము,గా నిల్చె; నంత రాఘవులు త్రోశ
- తే. మిగి నిల్చిరి; వారి నిశ్చరను గేలు, జంట నదుమంగఁబూనెదాశరఘంబులంతఁ
బరవశతఁ గాంచియుండ నశ్వడిక్షణమ్ము,ననె మహిజాధవుండువిన్న నగుసహజు.
- క. కనుఁగొనఁగా నాతండును, దనుజునకుం జిక్కినాడ ఁ ధర్మజువరా!
నను వదలు మీతనికి నీవు నుపాయము గాంచి పోవఁ ఁ బోలుంజుమ్మా. 819
- చ. క్షితిసుతఁ గాంచి పత్తనముఁజేరి నయంబునఁ బూర్వరాజరా
ద్వితతివిధంబునం బ్రజల ఁ విక్రమసంపద నీతిభాగ్యముఁ
స్తుతికిని బాత్రమై తనర ఁ క్షిణిని బ్రోవుము సర్వకాలముఁ
మతి నను సంస్మరింపు మిఁక ఁ మాటలుపల్కక పొమ్ము నీ వనన్. 820
- శా. ఆమాటల్ శ్రుతులం జొరంగ మహితభ్యాతిఁ విరాజిల్లుశ్రీ
రాముం డోసహజా! భయంపడకు వీరశ్రేణి దొల్తొల్ల నీ
నామంబే స్మరియింప నొనుగద! దైవ్యం బొండఁగానేల? యు
ద్ధామప్రక్రముఁ డీతఁ డేజితన మాత్రం జేయఁగా నెంచెనో?. 821
- క. కనుఁగొంద మనఁగ నంతక, దనుజుం డవ్వారిఁగాంచి ఁ ధరణిప సుతులై
ధనువుల శరములఁ బూనుచు, వనమున కేకారణమున ఁ వచ్చితిరాక్కో?. 822
- క. నాకాహారం బై తిరి, భీకరమద్బాహువులను ఁ బీడించి మిముఁ
జేఱొందుం జిలుపిండిగ, నీకడ దప్పించుకొనఁగ ఁ నెలు శక్యమగున్. 823
- ఆ. అనఁగ నాలకించి ఁ యాత్మఁ బొంగెడుదుఃఖ, మాపుకొనఁగలేనియన్నఁగాంచి
పలికె లక్షణుండు ఁ భవ్యమతీ! రామ!, కరయుగంబుఁ దీవ్రఖడ్గనిహతి. 824
- క. దునుముద మన రాముండును, సునిశితఖడ్గంబుఁడినీ ఁ క్షిణిసురమా
నినిచయభక్షుఁ డగునా, దనుజుని దక్షిణభుజంబుఁ ఁ దా ఖండించెన్. 825
- క. అదిగని సౌమిత్రియు దుర్మదు సవ్యభుజంబుఁ ద్రుంచె ఁ దారుణరీతిం
బొడలెడు నసిథారను; దా,న దనుజుఁ డత్యంతవేదనం గని యంతన్. 826
- చ. కరయుగ మస్త్రదీయము నికామబలంబునఁ ద్రుంచియున్నమీ
రిరువురు నిందు రాఁగఁ గత ఁ మెయ్యది! యెవ్వరు మీరు తెల్పుడం

చురునినదంబుమీఱఁ దము శ నొక్కటఁ బ్రశ్నముచేయు నాశరుం
బరమవిపాదచిత్తుఁ గని శ పల్కెను లక్ష్మణుఁ డాత్మవృత్తమున్. 827

చ. విను చతఁ డూరకున్న రఘువీరసహోదరుఁ డయ్య! నీవు కా
ననమున నిట్లు నీచమె యనందగుదేహము దాల్చి భూరజం
బునఁ బొరలాడుచుకా మృగసమాహముఁ బటులఁ జిక్కినట్టియె
వ్వనినయినకా గ్రసించు ఘనవక్త్రమురంబున నొప్పుచుండఁగన్. 828

క. వికృతములగు నవయవములు, సకలజనోపద్రవంబు శ సమకూర్పఁగ ని
ట్లు కఠినకంఠస్వనమున, నికుంజమున నుండఁజేల శ నీ వెవ్వఁడవో? 829

క. తెలుపుము మాకని యడిగిన, పలుకులు శ్రుతులం జూరంగఁ శ బ్రాక్తనపుణ్యం
బు లలి ఫలింపఁగ శతమఖి, పలుకులు స్మరియించునట్టిభాగ్యము పొడలన్. 830

ఉ. శాపములీటుకాల మది శ సన్నిహితంబయియుంట నాతఁ డో
భూపకుమారులార! తొలిపుణ్యవశంబున మిమ్ముగంటి మీ
ప్రాపున శాపమోక్షము సుఖవ్యతఁ గాంచునదృష్టముకా గనం
జేపడియోకా గరద్వయ మసించుదునుమాడితి రిందుకోపమే. 831

మ. వినుఁడీ నాదునుదంత మోరఘునరా! శ వీరా! మనోజ్ఞంబనం
జను రూపంబున నొప్పువాఁడ నయియుకా శ సౌజన్యముకావీడి భీ
తిని గల్పించు శరీరముం గొని మహాధీరత్వ మేపారఁగా
మునులకా భీతి గనంగఁజేయుచు వనంబుల వేశ్మతం గాంచఁగన్. 832

క. తిరుగుచునుండితి నట్లొక, తరుణంబున స్థూలశిరుఁడు శ ధాత్రీసురమా
నిరమణుఁడు వనులఁ దిరుగఁగ, నరుదేరఁగ నతఁడు తెచ్చినట్టి ఫలములన్ 833

ఆ. మూలములను బుష్పముఖముల హరియించి, నాడ; దాన మానినాయకుండు
కోపమూని హేయరూపంబు దీనినే, స్త్రీతి నొందు మని శసించె నంత. 834

ఉ. భీతిలి నేను మాని నిటవేడితి నాయపరాధ మిద్దియా
నీతఱిఁ బాచితంబు భవదీచ్ఛయై కాపున నికమీఁడ నే
నేతఱిఁ బూర్వరూపము గ్రహింతునొ దాని ననుగ్రహింపు మీ
చేతము సంతతంబు దయఁచేత సుశీతలహాఁగదా యనన్. 835

చ. ఊతిసురమాని యిట్లనె వసంప మహాటవి కేగుదెంచి శ్రీ
పతిరఘురాముఁ డెట్టితఱి శ బాహుయుగంబును ద్రుంచి యగ్ని కా
హతిగను వేల్పునీతనుపు శ నొయ్యనఁ జేపడు నీదురూప ము
ప్రతిమము నంచుఁబల్కెను గగిబంధత గల్గినకారణం బిఁకన్. 836

క. వినిపించువాడ రామా! తనువిటు ఘోరంబుగాఁగఁ శ దగియు న్నపుడే
వనజాసనుగూర్చి తపం, బొనరిచితి మహేంద్రు గెల్పునూహ చెలఁగుటన్.

- క. శతధృతిప్రత్యక్షంబై, వితతాయువు నాకొసంగె శవీరవరేణ్య! యతిబలగర్వమ్ములు నజ్జిత నాకుక గల్గె నంత శతమఖుతోడన్. 838
- క. అనిసేయఁ బోయితిక దాన నతం దాగ్రహమువూని శ నాపై వజ్రంబునువై చె దొడలు శీర్షంబునుదానం గుఱి సురము శ బోరనఁ జొచ్చెన్. 839
- క. దానఁ గబంధుడనై నను, మానక వధియింపు మనుచు శ మఘపుక వేడం గా నతఁడు చంపఁడయ్యెక, దా నబ్జజువరముఁ జక్కఁగదలపోయుట చేన్. 840
- క. అమరేంద్రుని వేడితి నో, యమ ర్త్యనాథా! యిక్కెట్లు శ లాహరము నా కమరుం జెప్పవ యన నా,దు మనవి యాలించి కరుణతో నీకరముల్. 841
- ఆ. యోజనాయతమ్ము శ లొసంగె వీని స్పృశింప,బోవఁ జాలవెల్ల శ భూతము లని వర మొసంగె వీని శ వనభూమి కేటెంచి, రాముఁ డెపుడు త్రుంచు శ భీమగతిని. 842
- క. శాపాంతమగ్దియే యని, యాపురుషాచూతుండు తెలిపె శ నట్లాటను ద ఛీఘరి నీవే యగుదువు, భూపాలకమాత్రుఁడ వెటు శ పురుషవతంసా! 843
- క. ఈతనువుఁ గాల్చి వైచిన, నాతనువు లభించుజు మ్మనంతరమేదే జేతనయిన సాయంబును, బ్రీతిగ నొనరింతు ననిన శ శ్రీరాముఁ డనున్. 844
- క. మావృత్తాంతము వింటివి, రావణవృత్తాంతము మఱి శ రామారత్నం జేవడువున లభియించునో, యావిధముం డెల్చి పుణ్య శ మార్జింపు మనన్. 845
- తే. పలికె నిట్లు కబంధుఁడు శ పరమపురుష! యీశరీరముఁ జక్క దశింపఁబడినఁ బ్రాకృరీరము లభియించు శ బరఁగునవల,దివ్యమగుజ్ఞాన మద్దానఁ దెరవవిధము.
- సీ. వయింపఁజాలుదు శ వైశమ దహియింపుఁ, డనఁ నన్నదమ్ము లాశయంగ మెట్లా పర్వత ప్రదరంబుఁ శ బ్రాపింపఁగాఁజేసి, యనలున కాహుతి శ యశానటు లొగ్గఁ గావించి రంతటఁ శ గడు రమ్యమగువ్యోమ,యానంబునందుండియార్యవర్య! జానకి లభియించుసాధువార్త వచింతు, నాపడఁ గూరినయట్టిసృతి
- తే. తనకు నీడగువాని మిత్రునిగఁ జేసి, కొని స్వకార్యము సాధించుకొనుట నీతి యల్ల భార్యారహితహారూపార్తి గనిన, వాడవగుటను నీవంటివాని నొకని.
- క. చేకొనవలయుక సఖునిగ, నీకడకుం గొంతదూరమేగలపృథ్విక వీఁకం దగుకపి యున్నాఁ, డాకపి నీవలెనె యార్తు శ డని యెన్ను మెదన్.
- తే. అన్న రాజ్యంబునందుండి శ యవలఁదోల, గిరిపయిక వసియించునుగ్రీవుఁడనఁగ హితము గావించు నీవట శ కేగు మతఁడె, కపివరుల నీతకొఱకు నల్లదలకనువు.
- తే. అతఁ డెటుంగనిభాగంబు శ లవని లేవు, మార్గమిద్దానిఁబట్టియామానుష్యంగనఁగ నేగుమా దివ్యవన మొక్కఁ శ డీనడుమను, గానఁబడునందునున్నట్టిమానివరులు.
- క. సురపురి కరిగిరి; వారల, పరిచారిక శబరి యనఁగఁ శ బరఁగునది మహా పురుషా! నిన్నుం గాంచియె, పరమదంబుం గనంగఁ శ బయనముచేయున్. 851

- తే. పంపయనెడు సరస్సు తోత్పశ్చిమమునఁ, దగినదారి నె పోవంగ నగపడు నట
ఋశ్యమూకాద్రి కనఁబడుదృశ్యములగు, భాగములుగల్గివెలయునపుర్వతంబు
క. అనితెలిపి యచటికరిగెడు, వనమార్గం బిదియె యనుచుఁ బలికితదాజ్ఞం
గొనిచనియె దేవలోకం, బున, కంఠక రాఘవులును బోఁబూని రొగిన్. 853
- తే. శ్రోవ నరుగుచు లక్ష్మణాశోష మెంత, చెడుగొ కంటివె గర్వంబుఁ జెప్పనేల
యెంతవాఁ డెట్టులయ్యె నిం కేమనంగ, వచ్చు గర్వమునకు లేదుభంగమెందు.
క. పెద్దల నవమానింపంగ, నెద్దియు మేలొందరా దశహీనతరాద్దుల్
పద్దగొని చేరులక్ష్మణ, పెద్దల నేవింప రానిశ్రీతియుఁ గలదే. 855

— రాముఁడు తప్పునకుఁ దపోనియమములఁ దలఁపుట —

- సీ. ఒకరిహానిం గోరి యొవరించు తపమది, ఫలియించినఁ దుది దుఃష్ఫలముల నిడు
గావున సాధుసంకల్పపూర్వకముగఁ, దప మొనరింపంగఁ దగినఫలము
ల నిడు నయ్యది యంచు మనముననునుపుమా, యీపల్కు లీతనివృత్తిమండి
తేలుచున్నవికద! తెలివెద నొకవిషయము; మంత్రముం గొనునవసరమున
తే. నొరులకుఁ హాని చేసెడునదుద్యమమును, బూనియుండినఫలమించు కేనొనఁగదు
కాదుకూడ దటంచు నెక్కరణి నియతి, గని జపించిన నెత్తిగొట్టును నిజంబు.
- చ. మనువన మంత్రమంచు బహుమానముమీఱ నెటుంగవయ్య యో
యనుజ! తదియసిద్ధికయి యాత్మను దాచి దురూహ దానినిం
గొనఁదలపోయ దేవతయె కుత్సితుఁ డీతఁ డటంచు నెంచి యా
తని వెఱపించు నెన్నియొపభంబుల విభ్రమ మొందఁజేయుచున్. 857
- క. దేవీమంత్రంబులు గొన, నేవేళనో మోసగించు నెవ్వనినైనం
గావున వానిని వదలం, గావలయు నటండ్రు మూర్ఖగణపతు లొకటన్. 858
- క. మనువెద్దియే నుపాసకు, మనసునఁ గలకాంక్ష నెఱిగిమన్నించుటయో
మనముం గలవిలపాటొందను జేయుటయో యొనర్చు దగునటు సహజ!
- క. తనకాంక్ష దాచి మంత్రంబును దిట్టిన నేమిఫలము పుట్టును? జిత్తం
బునఁ గల్గకాంక్ష దేవత, కనుఁగొనఁగాఁ జాలదే! యభింధమహిమచేన్. 860
- చ. కనుక నుపాసకుం డమలకాంక్షను బూని జపింప ఘోరమా
మనువని పేరుగాంచినను మంచిఫలంబుల నిచ్చు; దుష్టవాం
ఛను గొనఁ దూలఁజేయు నిశిసత్యము దీని నెటుంగ లేకయే
జను లొగి దూఱుచుండ్రు మనుజాలము దుష్ట మటంచు న్వేచ్ఛగన్. 861
- సీ. వశ్యమంత్రముల వరుస లోభమువైన, మారణముం జేయుమంత్రములను
మాత్సర్యగుణమువై మహిమచే వెలుగునా, కర్షణమంత్ర నిశికాయములను
మోహమువై నిట్టు లూహించుచుం బ్రయోగింపనో దాననె పెంపుగలుగు
స్త్రీవశ్యమును గోరిచేయు నుపాసన, తన్ను నాశము చేయఁదలఁచు గాని
భర్త—32

- తే. శుభ మొసంగఁగఁడలఁచు నేసురలుగారె, మనస్వధిష్ఠాన దేవతల్ శ్రీ మహిమ వెలయుఁ
దెలిసికొనఁ జాలరాకొక్క కాంక్షల నుపాస, కునిమదింగలవానినిగూఢములను.
- చ. తనమదిఁ గల్లువాంఁఁడయె నిదానము తత్ఫలసిద్ధి కంచునా
త్తను దలపోయఁగా వలయుఁ మంత్రముఁ దిట్టిన నేఫలంబు గ
ల్లును! గడు నీచబుద్ధిఁ గనుకొక్క లవెట్లు ఫలింపనేర్పు దీ
నిని దలపోయువాఁడు గననేరఁడు మంత్రము దూటుమార్గమున్. 863
- క. ఈవిధమును మది నిల్పుము, పోవుద మిఁక శబరిఁ జూడఁ శ్రీ బూనిక నని నీ
తావిభుఁడు సహజతోడఁ, జీవనసాంద్రస్థలములఁ శీత్ర తరువులన్. 864
- మ. కనుచుం బోవ మహాతపోవనము వృక్ష వ్రాతసాంద్రంబుగాఁ
గననయ్యెం బ్రమదావహం బగుచు నశక్తాంతరమం దాశ్రమం
బునయోగాభరతిం జెలంగువనితం శ్రీ బూతాత్మఁ గాంచెఁ మునీం
ద్రనికాయైకపరాయణఁ శబరి నాదైవాలు సాధువ్రతన్. 865
- ఉ. కాంచినయంతనే మనుజుకాంతుఁడు రాముఁడు చెంతకేగి నీ
యంచితయోగనిష్ఠ ఫలమందెనె విఘ్నము లేవిలేక నే
వించితివే మునీంద్రుల వివేకమువేర్చి వచింపు మన్న నా
లించి మహాత్మ! నీవయినలీల నేర్తునె యే నెటుంగఁగన్. 866
- చ. అనిశము నభ్యసించెడు మహాత్మరయోగఫలంబుగాఁగ ద
ర్శనము నొసంగి తీవు ఫలసంతతి దీనికిఁ దుల్యమానె; ము
క్తిని గనఁబోదు నింక మునిధీరుల వెంటనె పోవకుండ ని
ర్భీనకత మేమియం చనెదొ శ్రీరఘునాయక! విన్నవించెదన్. 867
- ఆ. చిత్రకూటగిరి వసించఁగ నీవేగు, దెంచినట్టి పుణ్యదినమునందె
యిందఁ గల్లుమాను శ్రీ గిరి వ్యోమయానములఁ బుణ్యలోకసమితికెలవి.
- క. ననుఁగాంచి యనిరి శబరి! నినుగానఁ వచ్చుఁజుమ్ము శ్రీరేజాక్షుం
డనుపమ కరుణాసింధువు, మనువంశసముద్ర శశిసమస్త ప్రబుదుండున్ 869
- క. యోగైకఫలము మఱియును, యాగాభరతుండు నైన శ్రీ యారాముని న
భ్యాగతవ్రాజుల దన్నుము, యోగిని! నీకిచ్చు ముక్తి శ్రీ యుండుమ యిందున్.
- క. అనితెల్పి చనిరి సత్ఫలమును బొందఁగ మార్గ వ్రాతములకు రఘుపతి!
నినుఁగాంచి యాతి భేయంబునఁ గొల్వఁగ నెంచుదాన శ్రీ భూతశరణ్యా! 871
- క. పంపాతీరస్థలముల, నింపారుఫలాళి మదికి శ్రీ నింపగువానిఁ
సంపాదించితి రామా! యింపుగ భుజియింపవయ్య శ్రీ యినకులతిలకా! 872
- తే. భాగ్యవశమున నీపాదశంకజములఁ, గాంచఁగల్గిఁ బూజింఁగఁగఁ గలిగితిము.
నింతియేచాలుఁగృహజూడుమీననునికఁ, బోయెదఁ నీవు సెలవీయఁ శ్రీ బుణ్యపద

మ. నిను నేవించినవారికిం గలుగవే శ నీరేజపత్రాక్ష! పా
వనలోకంబులు; మానుషాకృతిని విశ్వంబందు నిందుక దురా
త్మనికాయంబు వధింప శాశ్వతముగా శ ధర్మంబు నిల్పక మనం
బున నూహించి చరింతు వంచు వినితిక శ భూతేశ్వరా! యీశ్వరా! 874

క. నే నీకిం జేయందగినది, కానక నినుఁ దృప్తిదీక్షగంటిక వింటిక
నీనుడులు పనుపు మిశ్వర! నే నరిగెడఁ బుణ్యలోకనిచయముఁ గనఁగన్.

మ. అని ప్రార్థింపఁగ యోగినిక శబరి నెయ్యంబొప్పఁగాఁగాంచి యి
ట్లనియెక రాఘవుఁ డమ్మ! యింకఁ జనుమా శ యాత్మేచ్ఛమై శాశ్వతం
బనువిఖ్యాతిని గన్న చోటికి జగంబం దెన్నఁడుక నీయశం
బున కేహనియు రాకయుండఁగ వరంబుం బ్రీతి నే నిచ్చితిన్. 876

క. చి త్తమున నీకోరిక, హృత్తింపకయున్న దానవట్లాట సతీ
యు త్తమశర్మము గని యా, చృత్తియె యిడ లేనియట్టి శ హితపదమందున్ 877

క. స్మరియించుచు నన్నుక సు, స్థిరముగ నానందవారిధిక ముల్లుచు వే
సరక వనింపుము పా మ్మిక, గురువరసం దేశమటు సుగూణగణనిలయా! 878

క. అని శ్రీరాముఁడు ప్రియ, విని శబరి వినీతయగుచు శ వింతగఁ గుబుసం
బును ఫణి వడలెడుచందంబున దేహమువాసి యరిగె శ పూజ్యవసతికిన్. 879

తే. దివి విమానము దోపంగ శ దీప్యమాన, తనువు చెలఁగంగ దివిజులు వినుతిచేయ
రామ! పంపాసరో వరభూమి కరుగు, మందు సుగ్రీవుఁగూడంగ శ నగును బిడప.

క. అవతారఫలముగా నా, అవతార్థిం దాటి త్రిదశులకువైరిగఁ బా
పవిహితకృత్యము లొనరుచు, నవినీతు వధింపనౌ మహాత్మా! యనుచున్. 881

ఆ. తెలిపివోయియోన మెలమిఁబోవఁగఁబోయె, నంతరామచంద్రుడనుజుఁ జూచి
కంటివిగడ శబరి శ గైకొన్న మార్గంబు, సుంత వినుము నీవు శ శుభ చరిత్ర. 882

సీ. సాధుమానులసేవ శ సల్పి సదాచార, పద్ధతులక నేర్పి శ పట్టుదలను
వానిని వడలక శ వర్తించి యవ్వల, యోగమార్గము శ్రద్ధతో గడించి
యంచితముగ నభ్యసించి జితేంద్రియ, వృత్తి సంపాదించియి త్తటి నిటు
లాతిథేయమైన శ నర్హపద్ధతిమీఱ, మనలఁ బూజించి చక్కనిపలుకులఁ

తే. గార్యముం దెల్పి పుణ్యలోకముల కరిగె, శబరి నీచాన్వయమైన శ జననమంది
యండియుక సాధుసంగతి నొందియిట్టి, యపునరావృత్తిపదము నేయందఁగలిగె.

చ. మనుజుఁడు సాధుసంగతిని శ మానసశుద్ధిని గాంచు యోగని
ష్ఠును ఒవ మేశ్వరుం దెలియఁజాలును శాస్త్ర మెఱింగి నంతనే
గనఁడగు నెట్లు సత్ఫలము శ కష్టపరంశర కోర్పి యోగవి
ద్యను గ్రహించి దాని మరయొదను దప్పక యభ్యసించుచున్. 884

ఆ. ఇంద్రియముల నెల్ల శ నెనఁగు శ్రద్ధ జయించి, యీహాలెల్లఁ బాయ శ నేగుఁ బరమ

పదమునకును, గానఁబట్టుదలం బూని, యోగ మభ్యసించి నొప్పు ముక్తి. 885
 తే. కుడిచిక్కుర్చుండి మాటలు శోధింపలేక, యుండ వడరెడువారల శకుఁఫలంబు
 లొదవు నే మోక్షమనునది శపదమలాత్మనకు లభించును వేటొకనికి దొరకునె.
 క. సోమరిపోతులు కొందఱు, తామిలఁ బండితుల మనుచుఁ దలఁచుచు మఱియుం
 బామరుల మోసపుచ్చుచు, హేమము నార్జించి నిరయఁమే కాంతురుగా. 897
 నీ. వేషములను దొల్చి శవీటిఁడులను మోసపుచ్చినచో ముక్తి శబొందుఁజెట్లు
 లేనివిజ్ఞానంబు శ నూని విత్తముఁగూర్చు, బరమపదం బదిశపడయుఁ జెట్లు
 మంచియాచార్యులమంచు వంచించిన, నానందసాగర శ మందుఁజెట్లు
 వాదంబులనుగెల్చి శ పసుధ గర్వించిన, సతతశర్మము గనఁజాలుఁ జెట్లు
 తే. సాధుచరితా! మనస్సు వశంచదముగ, నిలిచి చరమేశుఁ గొల్వక శలలితముక్తి
 పదముఁ బ్రాప్తింతు మనియాశపడిన నెట్టి, ఫలముగల్గదు దుర్గతు శలలముకొనును
 వ. అనిబోధించుచుం జనిచని మహారణ్యంబులు గడచి పంపాసరోవరంబుఁ జేరి
 తత్తీరంబున లక్ష్మణునితో నుపవిష్టుండై యవతారఫలంబుఁ జూపునమయంబు
 నకు వేచియుండె. 889

క. సురవిహితాచారా! భూసురమానిహితాచరణవిశుద్ధచరిత్రా!
 కరధృతమనుజాకారా!, పురుషోత్తమ ధర్మకర్తృపూర్ణవిచారా!

చ. అతిశయమోహకర్దమ మహంబుధిమగ్న జనవ్రజావనా
 దృతిసుగృహీతకర్బుర మహీధరసన్నిభపో త్రిరూప! దు
 ర్మతిషభూజ మూలగణమర్దన తీవ్రకుతార! భక్త స
 మ్మతధృతగాత్ర! దేవమునిమండల శ పాలనసంతతప్రియా!

సింహరేఖ.—

మేరుశైలనాథ ధీరా, ఘోరదేవవైరిపాపా
 చారకర్తనాతిమోదా, సారధర్మగేహవాసా.

గద్య. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరికథావాప్త గీర్వాణాంధ్రకవితాప్రాభవ కాశ్య
 పాన్వయప్రభవ, శ్రీజనమంచినంశాంబురాశి కుముదినీమిత్ర, సుబ్రహ్మణ్యమనీషి
 పుత్ర, తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ, శేషాద్రినామధేయవినిర్మితంబైన శ్రీధర్మ
 సారరామాయణంబును మహాప్రబంధంబునందు నారణ్యకాండము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ రస్తు

శ్రీధర్మసారరామాయణము

కిష్కింధాకాండము.

వర! నిజపద సరసిజ
నేవానిరతాశ్రితాళిచి త్తనివాసా!
పావనచరితా! సూన్యత
భావామోదా! పరంతపా! శ్రీరామా!

1

వ. మహాప్రభూ! తరువాతివృత్తాంతం బహధరించుము.

— శుగ్రీవుడు రాముం గాంచి భీతిల్లుట. —

చ. అనుజనితోడఁ బంప యనుభూతి నెసంగుసరస్సు నొడ్డునక
వనిత వచించినట్టినుడిఁ వారక నెమ్మది సంస్కరించుచుక
జనకజవార్తలం దెలియఁజాలు నుపాయ మిఁ కెద్దియంచు నె
మ్మనమున నెంచుచుక నిలిచెఁ మానవనైజము వెల్లడించుచున్.

3

క. దానికిఁ జేరువ భూమిం, గానంబడుచుండు శిఖరకాండయుతంబై
మానితము ఋశ్యమూకము, నా నగ మొక్కండు మానిన నాథాశ్రయమై

ఉ. ఆనగవర్యమందు సుగుణాకరుడై భుజవిక్రమంబునం
దానగభేది నుద్దియి యర్కతనూజుడై తా వసించుఁ బెం
పూనినవాఁడెయ్యుఁ దనకొప్పునికాలము ప్రాప్తమాట స
మ్మానము తూల మిత్రికపిమండను లండను బాయకుండఁగన్.

5

శా. ఆనాఁ డాతఁడు తద్గిరిం ద్రమున మిత్రాళిం దమింగూడి యొం
తేనై జం బగుచాపలంబు తగఁగాఁ నిచ్చారతిక దిద్దుచుక
భూనాథోత్తమపుత్రయుగ్మమును రూఁపుం గాంచుకౌర్యం బనం
గా నొప్పొరుధనుశ్శరాంకము వెసం గాంచెక భయం బుబ్బఁగన్.

6

చ. శతమఖసూనుఁ డాన్యపతిసత్తములం దనుఁ జంపఁ బంపె నీ
క్షితిధర మెక్కురామి ననిఁ చెందిన భీతి వడంకి వర్ణ్యమా

మతివిభవంబు దూరమయ్యిమాన్వడఁగాఁ బరువెత్తె వేటుప
ర్వతమున దాఁగియుండుటకు శ వానిపిటుండనె వానరాగ్రణుల్. 7

చ. పగుడిధిరంత స్పర్శనునిశపట్టి మహామతీయయ్యు నై జమున్
ద్వార విదనాడఁజాలమిని శ వారలవెంబడి పోయి నిల్చి యి
క్కరణిని బాటనేల యని శ క్రమృటి చూపుచెలంగ నాత్మలో
సరసి కపీంద్రుఁ గాంచుచు నయంబున నిట్లని పల్కె నేర్పునన్. 8

ఉ. వానరనాథ! యీవఱకుఁ శ బ్రాభవ మింతయులేక సాధ్యసం
బూనిన మూనసంబుతగ శ నూటటమాని పలాయన క్రియం
బూనిన దింతెచాలు భయముం గనుకారణమేదో తోచు దె
ట్టైనను నాదుచి త్తమున శ నయ్యది తెల్పుము చెప్పవచ్చునేన్. 9

మ. అనుమాటల్ చెవిసోక నర్కసుతుఁ డాశ్రయఁచూచితే పంపచెం
తను వెల్లొందెడురాజసూనుల మహాశ్రాసంబు గల్పించుబా
ణినికాయంబు ధనుర్వితానము మహానిస్త్రింశఃపూగంబు దా
ల్చినయమైటులు; నన్నుఁ జంపుటకు వాల్మీకి బెంప నిచ్చోటికిన్. 10

క. అరుదెంచి రనుచు నెన్నుము, ధరణీశులు పన్నుచుండుతంత్రము లిట్లే
పరఁగును; నీ వెఱుంగవోకో, వరమూర్తులఁజూడు మెట్లు శ భాసిలువారో? 11

క. అనుటయు హనుమంతుం డి, ట్లనియో భయపాటు వించుశక్తినను నాకున్
మనమునఁ దోపఁడు వారల, గనినక సంతోష మొలసెఁ శ గంజా ప్తసుతా! 12

ఆ. శ్వసనసూనుఁ డిట్లు శ చక్కఁగాఁ బల్కిన, పలుకు లాలకించి శ భానుసుతుఁడు
దీనవేషమూని శ తెలియంగఁదగువారి, భావములను దోలుతఁ శ బవనతనయ!

చ. తనువుల దృగ్విశేషములఁ శ దత్పరతం గనిపెట్టి యేతలం
పున నిట వచ్చినారొ తగుఁపొలిక మాటల వారిభావముల్
కనుఁగొని మాటలలాడఁ దగుఁకాలముతోచిన నాశుభార్థమై
వినయమునక భజించి తగుఁవేగమునం జను దెమ్ము పావని! 14

— హనుమంతుఁడు రాముం గానఁజొవుట. —

చ. పరులహృదంతరాళములఁ శ బర్వినయూహల నెల్లఁ డేటఁగా
నరసి గ్రహింపఁజాలు మహిమాధ్యుడ వీ వని సాగనంప దా
శరభులఁ జూచువేడుక యొసంగఁగఁ జోవఁదలంచె; దాన భా
స్కరమతరక్షణంబు కొనసాగు నటన్నతలంపు గల్గన్. 15

చ. రవిసుతునానతిం దనశిరంబునఁ దాలించి మ్రొక్కి పోవుచోఁ
బవనతనూజఁ డెంచె మది శ భానుజుకోరికఁ దీర్పఁజాల దీ
యవయవరాజిగల్గినమండంగము దీనిని దాచి భిక్షుమూ
ర్తి వఱలఁ జోయి చెప్పఁదగుఁతీరునఁ జెప్పి ఫలింపఁజేసెదన్. 16

- క. రూపంబది సంపూజ్యము, తాపసులకుఁగూడఁ గానఁ దానిం గనియా
భూపకుమారుల కడ కిప్పుడే పోయెద ననుచు నట్టులేరూ పమరన్. 17
- చ. చని రఘుభూపవంశ్యులను న జాపశరాసీముఖాయుధాలిఁ దా
ల్చినమునివేషులం గని స్వశీర్షము వంచి నమస్కరించి యి
ట్లనియె మహాత్ములార! సురలట్లు మహీశులపోల్కి సద్వ్రతం
బునఁదగుమానులట్లు తనువులఁ చెలువారఁగ నీవనంబునన్. 18
- చ. తిరుగుచునున్న మీ రెవరో తెల్పుఁడు; మి మ్మొగిఁ గాంచి యీమృగో
త్కరములు భీతిఁబాటెడి జగంబుల నెల్లను బ్రోవఁజాలు మీ
రిరువురు మానివేషముల న నేటికిఁ దాల్చితిరో స్వరూపమే
స్థిరమహిమంబుఁ దెల్పునని న చెప్పెడువేదము లట్లు మీరునున్. 19
- క. అవయవసంస్థానంబుల, దివిజుల మించంగఁజాలి న తేజోరాశిఁ
బ్రవహింపఁజేయుచు మా నివరులఁ బోలుచును గాన న నిలువఁగ నేలా? 20
- క. తెలుపుఁడు నావగుప్రశ్నంబులకు సదుత్తరము మీరు న పూజ్య లటంచుం
దెలిపెడు మీఘనతేజంబులు నాపయిఁ గల్గుప్రీతిఁ బుడనుతులారా! 21
- ఆ. ఉత్తరమ్ము లిందు న చిత్త ముత్తలపడు, వానినినఁగ ననుచుఁబల్కి మఱియుఁ
నిట్టులనియె వానఁరేంద్రుఁడు సుగ్రీవుఁ డద్రి నిందు నుండునన్నతలును 22
- క. మతిమంతుఁ డతఁడు వీరుం, డతులితగుణశాలి నేను న నాతనిసఖుఁడన్
యతివేషము కార్యార్థవిధృత మని తలపోయఁజనుచు న ధీనిధులారా! 23
- క. అనిలాత్తజుండ వానరుఁ, డనఁగాఁ దగువాఁడఁ గోరినట్టులు రూపం
బును బొందఁజాలుదున్ వలసినచోటికిఁ బోవనేర్తు న శ్రీనిధులారా! 24
- తే. ఇంతమాత్రముపల్కి మఱతేమియనక, యూరకుండెను; శ్రీరామఁడూహఁచెలఁగఁ
దమ్మునిం గాంచి పల్కె నీతనిచరిత్ర, మెల్లవింటివికదయీతఁడెంతోహితుఁడు.
- సీ. మతిమద్యరేణుఁ డీమారుతి, వేదశాస్త్రజ్ఞాననిధి సాధుజనహితుండు
సూన్యతవాది యిండుచుకయు వంచనచేయు, నూహయే లేకుండననుండు ననుచు
ముఖులక్షణంబులే న ముందుగఁ దెల్పెడు, మనకు హితుండనుమాట నమ్మి
పలుకంగఁ దగినది న తెలుపుమా యని హేచ్చురింపంగఁరామాజ్ఞానంపుమీఱ
- తే. సాగినట్టి వృత్తాంతము న సర్వ మింత, దనుక నిట్లని తెల్పి మేమును గపింద్రు
సద్గుణంబులు విని చూడఁ న జనునటంచు, వచ్చియిందున్న వారమోవానరేంద్ర!
- క. సౌమిత్రి యిట్లుతెల్వఁగ, నామాటలఁ నాలకించి న యర్కతనూజం
డౌ మహి నదృష్టవంతుం, డామఘవుని కొడుకు గెల్వనగు నెక ననిలోన్.
- క. మది నెంచి రామమూర్తికి, సదమలతేజోనిధికిఁ బ్రసంగవశమునన్
ముదితం గోల్పోయినయది, మొదలుగ సుగ్రీవుచరితమున్ సర్వంబున్. 28

- సీ. వినిపించి సుగ్రీవుఁ గన మిమ్ముఁ దోడ్కొని, యరుగుదు నని తనయలివ వీడి
నైజరూపముఁ గొని యాజగన్నాథుని, దదనుజుఁ గొంపోయితపనతయు
కడ డించి వీరలేకద నీకుఁ బగవారు, గఁ దలంపఁబడినవిక్రమధురీణు
లని తెల్పి వీరిమహత్త్వ మనూనంబు; దేవతాప్రతిములు య భూవరాత్మ
తే. భవులు దాశరథులు ప్రతాపముననసదృశులు నటంచు నెటుంగుములలనదనుజ
పాలకుఁడు వీర లాశ్రమపదమునందు, లేనితఱి బల్కి గొంపోవఁజాలిదూలి.
- క. వసులను వెదకుచుఁ గొందఱు, నినుఁగూర్చి వచింప నిపు య నీచెంగటికిం
జనుడెంచి రీశరణ్యులఁ, గని మైత్రిని నెఱవవయ్యకపికులతిలకా! 30
- క. మది నిన్నె నప్పవచ్చిన, సుదర్శనుల భూపమాళిసూనులఁ గొని స
మృదమార న్నేహ మొనరిచి, సుదర్శి వెదకింపవయ్యకభగుణనిలయా! 31
- ఉ. వీరలసాయ మూని కపివీరు మహేంద్రకుమారు నోర్చి వి
స్తారకపీండ్రరాజ్యరమఁ జయ్యనఁ బొందు మటంచుఁ బల్కుసా
మిరిహితోపదేశము సమృద్ధనయొన్నత మంచు నెంచి యా
శ్రీరఘువీరుతోఁ జెలిమిచేసి ధనంజయసాక్షికంబుగాన్. 32
- సీ. తనయుదంతంబెల్ల య వినిపించి లక్ష్మణు, మూలంబున నీతనమూర్ఖదనుజుఁ
డొంటిగానున్నప్పు య దుర్ధతిఁ గొనిపోయె, ననుచు నెఱింగి నోవ్వునముగుండ
నేను సాధింతు నీనెలఁత యెందున్న నీ, మాట నమ్ము మటంచుఁదేటపఱచి
వగఁగుండ శ్రీరఘువరుఁ డొగి నోదార్చి, నీసతి రాజ్యంబునే నొసంగు
తే. వాడ నమ్ము మటంచును య బాసయిచ్చి, విగతభేదుని శేషే; నవ్వీధిని వార
లందు నామోదముననున్నయపు సూర్య, తనయుఁడెల్లనరామున య కనియెనిట్లు.
- క. వానరులఁగూడి యాగిరి, సానుతలంబందు నుండుఁసమయంబున మా
వీనుల నార్తస్వర మొకఁ, డోనాథా! పొచ్చె నంత య నురురవ మలరన్. 34
- తే. ఆభరణములమూటమాళయ గ్రభాగ, మందుఁబడియెను వేగంబరయరిగెనెవఁడొ
దీననిస్వన మొక్కింత య మానకట్లె, వినఁబడుచు నుండె నని రామవిభుని మ్రోల.
- క. తెలుపుచు నాయాభరణంబులమూటను దెచ్చియాయఁబోగులుచు రాముం
డలరావణుఁ జంపఁగ ని, స్తులపౌరుష మూని నుడివె య సుగ్రీవుండున్. 36
- క. తనకుఁ వాలికి వైరము, జనియించిన విధ మ దెల్ల య సత్యంబుగఁ దె
ల్పినవిని రాముం డోదా, ర్చెను భీతినిబాపి కపులు య చెలఁగుచునుండన్. 37
- ఉ. అప్పుడు సూర్యపుత్రుఁడు మహాత్మా! రఘూద్వహ! వాలిశౌర్య మి
ట్లాప్పు నటంచుఁ దెల్పుటయుఁనూహల వాని నెఱింగి లక్ష్మణుం
డెచ్చనిచేయ రాఘవు సమిద్ధపరాక్రమ మిట్టిదంచు నీ
వాప్పుడువో యటం చడుగ య నొక్కెడనున్న కళేబరంబునున్. 38

చ. కరమునఁ జూపి దుందుభి యశుండపరాక్రమశాలి రక్తసుం
దురుగతి నేగుదెంచి మహామోహము వారి నెఱుంగలేక సుం
గరమున కిప్పు రమ్మనినఁ గాధరుషంగొని వానితోడ భీ
కరసమరంబు చేసి యసుకాండముఁ దీసి సురలో బలీయనన్. 39

ఉ. వానిశరీర మొక్కగతిఁ బాదతలంబునఁ దన్నె రక్తముల్
మానివరోటజంబును సహస్రము నిండఁబడెఁ; మఠంగుఁ డ
ద్దాని నెఱింగి యిప్పనినిఁ దర్పముపొంగఁగఁ జేసినట్టి యా
వానరుఁ డీతపోవనమునైనపును జొచ్చినఁ జచ్చు నప్పుడే. 40

క. చొరరాదు దీనియోజన, పరిమితదూరంబు నంచుఁ బలుకఁ విని య
త్రుణమునుండియె రాఁ డీధరణికి నిందున్న వాడఁ దాననె నేనున్. 41

వ. ఆశరీరం బిప్పు డస్థిమాత్రశిష్టంబై యున్న దనపుడు శ్రీరాముఁ డద్దానిఁ
బాదాంగుష్ఠంబునం జిష్టి సుగ్రీవుశంకఁ బాప సప్తతాళంబుల నొక్కతూపున
భేదించిన విగతసంశయంబై సుగ్రీవుం డుండ రాముం డిట్లనియె. 42

— సుగ్రీవుండు రామునుపజేశంబు వారిండుట. —

ఉ. కర్తముశక్తి యిట్టిదనఁగఁ దగియుండరు ధాతృముఖ్యులే
శర్తమునో వితాపమునో పాలుగఁ గూర్పును జంతుకోటి కీ
మర్తము శాస్త్రముల్ తెలుపు మానవులైన నమర్త్యులైన నీ
వర్తముఁ గర్తరూపమును భగ్నము చేయఁగఁజాల రెవ్విధిన్. 43

ఉ. ఎప్పుడో పొందనున్న ఫల మిట్టిదె యానని హెచ్చరించుఁ దా
నిప్పుడె దానిని మఱచి యెప్పటియట్టులె యుండఁజేయు నీ
చొప్పున నుండుఁ దగ్గతులు మాడఁగఁ జాలితమంచు నెవ్వరేఁ
జెప్పఁగఁ జాలనట్లుగఁ బ్రసీద్ధి వహించును గర్త మద్దిరే! 44

చ. ఉన్నటులుండి సత్ఫలము లొక్కట మాఱి భయంకరంబులై
యెన్నటికి నశించక యశదేగతి నుండునటంచు దోషజే
యున్నియమంబులేక తనయుద్యమముఁ ఫలియింపఁజేయు నిం
కెన్నఁదరంచె కర్తము నందేరికి నే నని యెంచనొప్పు దాన్. 45

చ. ధనికు లటంచు బీదలని తా నెద భేదముబూనుఁ గర్తమం
చును దలఁపంగ ధాతకును జొప్పడరా నటులే గతుల్ పొసం
గను జరియించు బ్రహ్మమునఁగఁ దలపోయుదు రాత్త వేత్తల
మునులును గానఁ గర్త మది పొల్పు దురూహము గాఁగ నెప్పుడున్. 46

చ. ఓరులకు సాయ మే నయితి నొక్కపుడే నొకహనిచేయ నె
వ్వరికిని దుష్టకాలమిది వచ్చె నదెట్టులొ నాకు నంచు బా
ధర్త—33

మరులు తలంతు పూర్వజని మత్కృతకర్తఫలంబె యిద్ది యి
క్కరణిని మార్చె గాలము నిశకా వగ పేలని యెన్నఁ డొక్కఁడున్. 47

ఉ. తానె యదృశ్యపాశసముదాయము పర్వఁగఁజేసి ప్రాణిసం
తాన గళంబులం దగుల న దానిని లాగును గర్తశక్తి యీ
మానము గల్గియున్న దనిమాత్రము బ్రహ్మహరుల్ హరుండు సుం
తైనఁ దలంఁజాల రని న యర్కతనూభవ! నిశ్చయింపుమా. 48

సీ. ఏదంపతులకు నీవెత్తరుణమున వి, యోగంబు గల్లున న్జ్ఞానరిచితివా
దాన వారెట్లు చింతలపాలుగా నెంత, కాల ముండిరొ దానికంటె నాలు
గంతలకాల మగట్లా ర్తి నొందందగు, దీవును; దీనికై న యింతచింతఁ
బూనఁగా నేటికిఁ? న బురుహుతసుతునకుఁ, గాలము డగ్గఁజెఁగని నీవు
తే. దానికిం గారణంబవే న కాని కర్త, వెంతమాత్రము కాపు నే నెన్న నట్లె
మచ్చరాగ్రమున నిల్చి మ్రందఁజేయు, నతనిప్రకర్త మేయనియాత్మఁదలఁపు.

క. ఈనియమంబును దైవమె, తా నొనరిచె గాదనంగ న దానిని దరమే
యేనికి నైనం బొరుష, మానకు మే గర్త ననుచు నోసూర్యమతా! 50

క. మానుము పగఁ బురుహుతాని, సూనునిపై నతనిపూర్వసుకృతమే ఫలముం
గానంబడంగఁ జేసెడు, నీనెలవున నుండఁ డంచు నెఱుఁగుము మదిలోన్. 51

క. కపిరాజ్యభార్గవియు నా, నెపమున నినుఁ బొందఁదగిన నెఱ్ఱిగనెడు నా
దుపలుకు నమ్ముము రవిజా!, వ్యంగతభేదుండ వగుచు నర్తిలు మింకన్. 52

క. తా నొనరుచు కర్తమునకుఁ, దానేకర్త నని సమృద్ధమును గను న
జ్ఞాని యదిమానియుండుట, యా నిల సన్నా న్నమన గృహస్థులలోనన్. 53

చ. మనమున శాస్త్రమందు బహుమానముగల్గియె సాధుకర్తముల్
పొనరిచి వానినుండి ఫలముల్ గనఁగోరక యీశ్వరార్పణం
బని తలపోయునాతఁడె గృహస్థులలోఁ బ్రవరుండు; భిక్షుతు
ల్యునతని మెచ్చుకొందు మహిమోజ్జ్వలులై తగుఁడితేంద్రులున్. 54

క. చిత్తము వైరాగ్యంబను, నుత్తమధనయుక్త మగుచు నొప్పుదయే గిం
చిత్తును సన్నా న్నము ఫల, మెత్తఱి నే నీయఁజాల న దిది సూనృతమా. 55

క. అని తెలియునట్లు చెప్పిన, విని సుగ్రీవుండు రాము న విడిచి మహా
త్త! నిను నమాశ్రయించితి, మనమునఁగల గర్వమెల్ల నమానా నాకున్. 56

క. హితబోధ మిది వానర, పతికృత్యము సైపు మనెవనభావము తోఁచెన్
క్షితినాథకుమారా! యెది, హితమని తోచునొకొ దానినే చేయుమింకన్.

సీ. మాటలభోరణి న బాటింప నిక యుద్ధ మనుమాటలే దనునట్లు తోఁచె
నని యేమియును బల్క న కట్లున్న సుగ్రీవుఁ, గని రాముఁ డిట్లు న గలతనొంద

నేల యీరామునివృత్తి మార్పుం గన, దంచు నమ్ముము; సమయానుకూల
ముగ మాటలాడుట తగనట్లు పల్కుట, యింతదాకక లే దదీంక నుండ
ఆ. దనుచు విశ్వసింపు స మనృతమాడనుజుమ్ము, పయనమగుము నీదుకపౌరుషంబు
గనఁబడంగఁజేయు స మనుమానమును విడి, మచ్చగంబు వాలిమ్రందఁజేయు.

— వాలిసుగ్రీవుల తొలియుద్ధము. —

చ. చనుమని ప్రోత్సహింప నృహచంద్రునిపల్కుల నాదరించి య
వ్వనచరనాథుప్రోలికి నశవార్యపరాక్రమ మొప్పు బోయి పి
ల్చెను మృగనాథునాద మనిఁచెప్పగ నొప్పినకంఠనాదముం
గనఁబడ; దాని కాగ్రహముఁ సైకొని వాలియు సత్వరంబుగన్. 59

సీ. అరుదెంచి తోరణపరిసరంబునఁ బూన్కి, బోరనున్నట్టి తనమ్మునిని మించి
మార్కొనియెను శతమఖుసూను నర్కజు, డెదిరించె; నిట్లువారిరువురుఁ దమ
పౌరుషంబులు చూపఁబటుతరహుంకృతుల, చెలఁగఁ బోరాడఁగఁజిష్ణుతనయుఁ
డనుజుని జాను ప్రహరంబులక ముష్టి, భూతంబులక నొంచి స కడుబడలఁగఁ
తే. జేయ నించుక యొర్పియు స శ్రీరఘువరు, శరము రామికిఁ జింతిల్లి సంగరంబుఁ
జేయఁబాలక యొడ లెల్లఁ జిల్లులుపడఁ, దాళఁబాలక వ్రేడ వదనము వంచి. 60

చ. తనుఁ గన రామచంద్రుడును స దమ్ముడుఁ బావనితోడ రాఁగ ని
ట్లనియెను భూపవర్య! సమశరావనిఁ గూల్తును వాలి మార్కొనం
జనుమని నన్నుఁబంపి యలశక్రతనూజుఁడు చావఁగొట్టి నే
మనకయె యుంటి తావకమహాశయ మెద్దియొ తోచు దింతయున్. 61

చ తొలుతనె వాలిఁ జంపనని స తోఁపఁగఁ బల్కియె యున్న నించుకే
యలయింక యిందె యుందుఁగద స యప్పులు కించుకయేని పల్క కా
ర్తులఁ బడఁజేసి నన్నుఁ గపిధూర్తులు నవ్వఁగఁజేసి తీవు నీ
తలఁపిదియం చెఱుంగక వృథా యవమానము పొందితిం గదే. 62

చ. నృపతులలోన మిన్నవని స నిర్మలశేముషి నొప్పువాడ వం
చపరిమిత ప్రతాపనిధివంచు సతంబును సత్యవాక్య మెం
చి పలుకువాడవంచుఁ బదసేవకరక్షణదీక్షఁ బూని యొ
ప్పుపరమవిక్రమస్వమునఁ స బొల్చెడు ధీరుడవంచు నెంచితిన్. 63

ఉ. అంతియకాని శాత్రువకసరాంఘ్రి సమాహతులక నలంగి బల్
వంతలఁ గుందుచుండు నను స వారక చూచుచునుండువంచు నే
నింతయు నెంచనైతి; విధి స యేరికినైన నలంఘ్యమే కదా
స్వాంతమునందు నింక నెది సల్పఁగఁ బూనితివో వచింపుమా. 64

చ. తనువి దశాశ్వతంబని సతంబుఁ దలంతును నిదయుక స్తవం
బును సమమంచుఁ గన్గొనఁగఁ స బోలునటంచుఁ దలంతు; నైన జ్ఞా

తని గనినంతనే యొడలు శ్రీవ్రహ్మతాళనునట్లు మండు దా
నని మటువంగఁ జాలకయ శ్రీసలుకుల్ విని మోసపోయితిన్. 65

క. రామా! వచింపుమా యిక, నీమది గలయిష్టమేమొ శ్రీనిజముగ నట్లే
యేమఱకయ వర్తించెద, స్వామీ! పనిచేని జేయఁ బంపఁ దలఁతువో? 66

మ హరిదశ్యప్రియపుత్రుఁ డిప్పగిడి జింతావేశతం బల్క నా
హరిదశ్యాస్వయవార్ధిశీతకుచి యశ్రద్దాలించి తద్భావమున్
సరిగా నాదృతిమై గ్రహించి విమలస్వాంతుం బ్రశాంతున్ నిరం
తరవిజ్ఞానవిచారవంతునిగఁ బంపఁతుబానఁ జేయం ద్వరన్. 67

ప. కరములు సాచి శ్రీతిమెయిఁ శ్రీగౌరిటఁజేర్చి దివాకరాత్మజా!
యరిదశ్యముష్టిఘాతముల శ్రీనంగములెల్లను నొచ్చునే కటా!
శరమున వైరిఁ గూల్చుమికఁ శ్రీజాల దపించితి వద్ది తప్పగా
దురుశర మేయఁ జాలమికి శ్రీనొక్కఁడు హేతువు గల్గెఁ జెప్పెదన్. 68

మ. పరితాపంబునఁ గుంది నీవనినయశ్రుల్కుల్ మదాత్మక గ్రుధక
జారయం జేయఁగఁజాల విట్లె పలుకంబోలన్ నిసర్గం బిదే
నరసంఘంబున కంచు నేఁ దెలియుదున్ శ్రీనాపల్కు లాలించి యె
క్కరణిం దోచునొ యట్టులే తలఁపు; మింకన్ జక్క నాలింపుమా. 69

మ. ప్రతిపక్షాంతక మైనయంబకముఁ దీవ్రస్ఫారకోదండసం
యుతిమించం బొనరించి చూచుతటి మీ శ్రీగుంబుగాఁబోరు నా
జతనంబం దోకరీలిగా నొడలమచ్చంబుల్ కడుం దోచె నెం
చితి నిట్టిశర మేయ నేగి యెవనింజెం దాడునో యుగ్రతన్. 70

మ. మన మూహించిన దొండు దైవ మనుకర్తం బెన్ని చేయంగ నెం
చిన దొక్కం డయినన్ బ్రయత్నమిది నేఁ జెప్పంగ నేలా ఫలం
బును గాంచంగ ననర్హమా ననుచు నీబుద్ధి విచారింపు మిం
కను నేఁ జేయఁదలంచినట్టిది కపిత్థాపాల! యాలింపుమా. 71

ఆ. గుటుతు నొక్కదానిఁగూడిన తనువొప్పు మరలఁబోయి వారిఁమారుకొనుము
కనకపుంఖశరము శ్రీకదలించు దత్ప్రణ, పంచకంబు రాముఁప్రతిఁ గనుము.

క. అన్యతము వచింపలే దని,యును జెప్పం బోవననియు శ్రీనోసుగ్రీవా!
వినిపించితిగాదే మును, మనువంశభవుండు పల్కుమాట నిజంబొ. 73

క. చిత్తంబున ననుమానము, హత్తింపకు చూడు రాముఁ శ్రీడాడినమాటన్
వత్తుము నీతో మూపుర, ముత్తలపాటొండకుండ శ్రీనురుగఁగి బొమ్మా. 74

క. వారి వధింపంబడె నని, నీలోఁ దలపోసికొనుచు శ్రీనిర్భరశౌర్యం
బాలమునఁ జూపు మిందుక, కాలంబునఁ గోర్కి దీఱఁగా నొనరింతున్. 75

- ఆ. అనుచు హెచ్చరించిననుజుని బంపియా, చెంతఁ బూచి మిగులఁగఁతమగుచు
త్రాలుచున్న యొక్కఁగజపుష్పికాలతఁ, దేరఁ బంచి తెగు విఠార మనుచు. 76
- ఆ. గళమునందు వైవఠగాఁ బంచె లక్ష్మణుఁ, డల్లె వై చె; దాన నీ నక్కపీంధ్రుఁ
డధిక తేజ మొప్పు నప్పుడు వెలుగొందె, జయముఁ గాంచు మాశిషమున దీన.
- తే. అనుచు దీవించి యాతనిఁవెనుకొని చని, యొక్క పాదపరమున నొదిగి యుండె
ననుజమారుతినహితుడై సూరఘోషతి, యంతఁ గిష్కింధ కరిగి తలదంతి మన.
- తే. నిలిచి సింహనినాదంబు నెలయఁజేయ, దాని నాలించి శతమఖతనయుఁ డల్లె
కొనసర క్తనయనుడై యేపుమీఱఁ, గలహమున కేగఁబూసంగఁగఁచియెంచి.
- తే. తాను విననది తలపోసి తార ప్రియము, మీఱ నడ్డముగా నిల్చి మిగులన్యాయ
సమృతంబుగఁ బల్కె నోశ క్రతనయ! మద్భవనముల నాలించి మది దలంచి.
- ఆ. పిదప నీకుఁ బోలు నదిచేయ నని యెద్ది, తోచు నల్లచేయు నీ మీచను వన
నీ వాసంగినట్టిదే వల్లభా! యని, చెంత కేగి యెఱకె వింతనుదుల. 81
- తే. తొలుత మార్కొని నిన్ను దెబ్బలుతనివడి, బాటిపోయినయనుజుఁడోప్పట్టణము
ద్వారమం దొగి మరల దుర్వారభయద, సింహనాదము చేయుట నచిత్ర మెకద.

— ౭౭ తార వారికి పాఠము తెల్పుట. ౭౭ —

- ఆ. వింటి రాముఁ డనెద్రవీరశిరోమణి, దశరథాత్మజుండు నీ తండ్రి పనుప
నడవి కేగు దెంచి నీ యసురుల ఖరదూష, నాదిదుర్జయుల మహాహవమున. 83
- ఆ. మిగులకుండఁ జంపి నీ మేటివిక్రమమునఁ, బొదలుచుండ దనుజపూగనాథుఁ
డోర్వలేక మోసఁ మొప్పు నాతనిపత్ని, సంగ్రహించి చనుట నీ చారులనుడి. 84
- ఆ. తెలివె నాకు నిన్న నీ ధీరవరేణ్య! దే, వాంశజనితులైన నీ యాన్యపాత్ర
జన్తు లటవి నెల్ల నీ జానకి వెదకుచు, వచ్చి సంపకడ నీవాసము గన. 85
- క. రవిసూనుతోడ సఖ్యము, సవమానసఖాంతికమునఁ నీ బాటించి నినుక
బవరమునఁ జంపి రాజ్యవిభవ మాసుగ్రీవు నొందఁ నీ బ్రతిన నెఱపుటన్. 86
- క. శ్రీరఘువరు సాయంబునఁ, బోరక సమకట్టి హేతువున దేన నొక
సారముచెడి పరుగెత్తెను, శ్రీరాముండు మరలఁ బంపఁ నీ జెందినపూన్కిన్. 87
- క. మరలం జను దెంచెను మది, నరయం జనదొక్కొకారణంతర మేదేః
బరంగంజను నని నీమది, బురుహవాతసుతా! తలంపఁ నీ బోలునుగాడే. 88
- క. వెనుకసహాయమే లేదే, ననిమొనఁ దా నోడిపాట నీ యప్పుడ మరలం
జనుదేర హేతు వ్రుండం, జనుగడ యించుక తలంపు నీ స్వాంతమునందున్. 89
- క. ఇంకొకమాటను వింటిక, శంకింపఁగఁ దగినయదిగ నీ స్వాంతము తెల్వెక
బంకరుహాక్షుండే రామాంకము ధరియించి దుష్టులై తగువారిన్. 90
- క. పాలియించి మిరచువిక్రమ, మిలవై వసియించువారి నీ కెల్లం జక్కం
దెలుపంగ నవతరించుట, పలుకుల నవ్వానిబట్టి నీ భావించితఱా. 91

క. ఆరఘనాథునితోడఁ, వైరము నీకేల! యతఁడు ధగవంతుఁడె ని
స్సారుఁడు నీతమ్ముం డా, ధీరునిసాయంబు గల్గి ధీనత తొలంగన్. 92

క. నిను మార్కొన నరుదెంచెను, వనితావాక్యం బటంచు ధావింపక నా
కనుమోదము చేకూర్పుము, చన మానుము మనకు నిది యశ్వమయముగానన్.

ఆ. పలుకు వినవె దీనిఁ “బాలాదపిసుభాషిత” మ్మటంచు మనువె ధా వచించె
దానినైన నూని ధ తగువిన నామాట, నిర్జితారివీర! ధ నియతసార! 94

సీ. సామదానము లనభజను రెంటఁగాని కార్యము భేదమున ధ దాననైనఁ గాని
పని దండమున నభవతులు సాధింపఁగఁ, జనునంచు శాస్త్రములోఁబ్రక్కఁదెలుపు
నివిఁగొల్ల నీవెఱుంగవె యైనఁ దెల్పితిఁ, గార్యభారమ్మునఁ ధ గలుగుచుండు
చింతచే నావల్కుఁ ధ జిత్తంబునక వేఱు, గాఁ దలంపక భీత ధ గాఁగ నన్నుఁ

ఆ. దలఁప కిప్పు చేయఁదలఁచినపని మాను, మిద్దిహితమునాఁగ ధ నింతిఁ గాంచి
సంతసించి ధర్మశ్రవణిఁ దెల్పితి విది, చను నొనర్ప నైనసాధ్య! పినుము 95

— ౧౦ కారకు వారి ప్రతివచనం విచ్చుట. —

క. ఇల వెలయు ధర్మమార్గంబులు నాల్గుతెఱంగులు గను ధ బూఁబోడిరొ! రా
జుల కందుఁ జేయఁదగినవి, కల వవ్వానిక వచింతుఁ ధ గలఁగక వినుమా. 96

చ. ఒరులకుగాను దెబ్బదిన ధ నోర్చి సహాయముచేయఁ జాలుటక
దరుణిరొ త్కృత్యుండనఁగఁ ధ దాఁ జను; నాతఁడు వైరివచ్చి సం
గర మొనరింప ర మ్మనినఁ ధ గా దిదికాలము దానికంచు నె
వ్వరుసను జెప్పరా దని యభంగురరితి స్మృతుల్ వచించెడున్. 97

ఉ. దానికఁ గాల మిద్ది యని ధ తక్కినకష్టము లెన్నియుండినం
గాని వచింపరా దనియు ధ త్కృత్యుఁ డట్లు వచింపఁ బాపసం
తానము చుట్టుముట్టియె యభిధాపింతుం బొనరించు నంచు నో
మానిని! పల్కుచుండు స్మృతిమండల మెంతయు శ్రద్ధమీఱఁగన్. 98

ఉ. నీవనినట్టి వేఱునుడిసిన బరికించితి రాముఁడే ననుక
జేవఁచెలంగఁ జంపునని ధ చింతిలనేటికి! రామమూర్తికి
నేవిధమైన కీడు నొకఁయింతయుఁ జేసినవాఁడఁగాను ద
ద్భావిభూఁ డేల చంపు రవిపుత్రునికై యిటు లెన్నఁ జెల్లనే! 99

మ. జలజాతుం డని రామునింబలికి తోసాధ్య! యదే సత్యమే
గలఁగం గారణమేమి! ధర్మముఁగదా ధ కాపాడుదైవంబు నా
వలనం దప్పాకయింతలేనియెడ నకఁవంచించి చక్కఁడఁగా
దలపోయం దగునంతయల్పమతియే ధ తస్మి! యదే ధర్మమే. 100

మ. ధరణి ధర్మము నిల్పఁ బుట్టినకృపాధాముండు రాముండు మం
దిరమం దూరకయున్ననక విలిచి మ్రోదింపంగఁ దాఁ బూనునే;

దరుణీ! ధర్మము నిల్పుమార్గ మిది యేతన్నార్థమం దెల్లరుగ
జరియింపందగునంచుఁ దెల్పినటులొకఁ జాలావులు నీవాక్యముల్.

101

చ. హరియవతార మెత్తి యిటులందఱ ధర్మమువీడి చంపునే
స్థిత నధర్మమే కనును శివపైడి దే మింక నిట్టిశంకలగ
బురికొలుపంగ నెవ్వడిని శివబానకుమా; యపరాధహీను శ్రీ
హరి వధియింపఁబూనఁడు తనంతన యాతఁ డెటుంగు నెల్లరన్.

102

మ. తనయిల్లాలిని దుష్టరాక్షసుఁ డెదఁగ శివధర్మంబుఁ జింతింపకే
చనియొక బల్లిని గొంచు నం చనితి; వీరచందం బధర్మంబయ్యా
ననవచ్చుంగద! యట్టిచో రఘువరుం శివరాత్నజ్ఞుఁ జేరు శ్రీ
మనవచ్చుక ననుఁ బిల్వనంపి యిది యిట్లంచుం దగంజెప్పునే

103

ఉ. రావణుఁ బిల్వబంచి యిటు శివమునిపత్నిని దెచ్చు టొప్పునే
యీవిటుచేసిన న్నగరెఱయెల్లరు దేవిని దెచ్చియిచ్చి యా
భూవిభు వేడుకొమ్ము కృపఁబూని నినుక శరణార్థివంచుఁ బెం
పావహిలంగఁ గాచునని శివజ్ఞయొసంగెద దాన నాతఁడున్.

104

మ. మతిమంతుండయి జానకిఁ దశరథశ్శౌచాలపుత్రాళి జ్యే
ష్ఠతః బెంపొందెడురామచంద్రు పడకంజాతద్యయింక జేర్చి స
న్నతి రక్షింపుమ యంచు వేడుగద యమ్మాడ్కిం బ్రయత్నంబు నో
యతివా! చేయక యల్పవీర్యుడగు నీయర్కాత్మజుఁ జేరుటన్.

105

చ. తనదురవస్థ కీడయినతద్దరవస్థను వీనులారఁ దా
వినుటయొకాని సత్ఫలము శివవిధులం దలపోసిచూచినక
గనఁబడ దించుకంతయును శివగల్గునటంచు నిఁకేటిమాట లా
జనవతి తన్ను మార్కొననిశ్చైర్యసమగ్రుని నన్నుఁ జంపునే?

106

ఉ. తమ్ముని ప్రోత్సహంబున హితంబు తలంపక నన్ను మార్కొనక
నెవ్వడి నిశ్చయించి ధరణీపతి పుత్రుఁడు వచ్చెనేని రా
నిమ్ము; ఫలంబు తోడనె యనింద్యచరిత్రత వీడిపోవఁగాఁ
గొవ్వరొ! కాంచు నన్నెదిరికోల్పడకుండునె శ్చైర్య మెవ్వఁడేన్.

107

చ. అని హితమారఁ జెప్పిన నితంబిని యేమనఁ జాలకుండఁ జ
య్యనఁజని ముష్టిఘాతముల శివంగములెల్ల నలంగియున్నఁ జే
కొనినపరాక్రమంబునను శివగుండుచుఁ గుండనియట్టు లార్పునా
యనుజని జూచి సిగ్గెడలి శివహావముం బొనరింప వచ్చితే.

108

మ. ఫలముం గాంతువు లేర తమ్ముడ! మహాభాగ్యంబు నాకబ్బె నం
చెలమింబొంగెద యుద్ధభూమిని రవంశతే నిల్వ మం చుగ్రుండై

పలుకులే రామిని మార్కొనన్ రవిజాడున్ బాహుబలంబూని యి
మ్ములఁ బోరాడఁ దొడంగె; నివ్వెధిని దశమ్మండన్నయన్ బోరంగన్. 109

— శ్రీరాముడు వారిని వధించుట. —

ఉ. కాలము ప్రాప్తమాట రఘుకాంతునిబాణము తీవ్రదూపముం
దాలించి తూణమున్ వదలి య తానయి పైకుబితకన్ గృహభియై
క్రాలెడురాముచిత్తమున య గాఢరుడగ్ని సముద్భవిల్లి యిం
కేల శమంబు వారి నిపుడే వధియింపు మటన్న యూహలే. 110

ఉ. మానసమందుఁ దోచె ననుమానము వీడుము రామభద్ర! యీ
వానరుఁ డీయనంత నిలువందగ దీవునుబాణమోక్షణం
దీనిముసుంబునం దగినయేపునఁ జేయుమటంచుఁ గర్త మెం
లే నినదంబు వీనుల కశదెట్లా వినంబడఁ బల్కెఁ బూనికన్. 111

చ. కరుణను జూపఁగాఁ దగినకాలము కాదిది తీవ్రమూర్తివై
శరమును బంపు మయ్యదియె య శక్తతనూజుని గావఁబూనుటా
నరవరి! వారి పొందఁదగునాకము దాని నొసంగుటేకృపా
వరత గనంగఁజేసినటు య పద్ధతి దీని సమాశ్రయింపుమా. 112

చ. అను నశరీరవాక్కులు క్రమాగతవాక్కులుగా వినంబడన్
మనమున లేని కోప మణుకమాత్రమురేగ నొనర్చి కన్నుల
గ్నిని గురియింపఁ బూనినటు య కెంపుఁదనంబు వహింపఁ దీవ్రప
త్రిని గ్రహించి జ్యాలితకఁ య దేకువఁ గూర్చి సురేంద్రపుత్రునిన్. 113

ఉ. చేతమునందునిల్చి కృపఁచే గపిదేహవిముక్తిరూపభ
వ్యావృతభోగభాగ్యవృతతానుభవప్రద నాకలౌక మి
ట్టితటి నిచ్చువాడ మది య నేమియుఁ గుండక పొమ్ము నన్నెదం
బ్రీతిఁ దలంతు వందు నురగిరీకృతభోగుడవై క్రమంబునన్. 114

క. అని హిత ముపదేశించువిధిని బాణమువైచె నదియు య ధీరవరండో
వనచరపతియరమును జూచెను దానం గ్రిందికొరంగెఁ య జెచ్చెర నంతన్.

క. ఇక నిల్వఁగూడ దిచ్చో, సకలజ్ఞుఁ డెఱింగెనేని య సమయింపక యూ
రక విడువఁ డంచుఁ దేజం, బొకయింటే నిల్వకేగె య నుద్యమ మొప్పున్. 116

క. పాప మాతేజోయుతి, నేరికినే దెల్పకుండ య నెందో చనియెన్
సారంబు వదలె నంగం, బీరితిం బడినవారి యేమి పలుకకే. 117

— శ్రీరాముని ప్రశ్నించుట. —

ఉ. ఒక్కముహూర్తముండి తనకోపిక యించుక రాంగఁ జేరువం
బొక్కుచునున్న సోదరుని య భూమిరహంతరసీమ వీడి త

న్నక్కడఁ జూడవచ్చిన మహాత్ముని రామునిఁ గాంచి దీనతం
జక్కఁ దొలంగఁద్రోచి గళశబ్దము మందత నొందుచుండఁగన్. 118

చ. అనుపమనీతి రాట్పుథము శ నాచరణంబును సుంతయేఁ గొఱం
తను గనకుండఁ బల్కె; నృపతల్లజ! రాజులధర్మ మెల్ల నే
టనుగలియంగ న్యాయము కడంకను బూని యదెందో మ్రంద న
న్ననిఁ బడ నేసినాడవు మహాద్భుత మీయది చక్క నెంచినన్. 119

చ. ఇరువుర మిందుఁ బోరునెడ శ నెందో మఱుంగుననుండి తీవ్రమా
శరమున నన్నుఁ గొట్టితివి శ శాస్త్రమునం దిదియెందునేని భూ
వరులకు ధర్మమంచు నుడువంబడియున్న దె చెప్పఁజాలుదే!
యరసిన నద్ది లోకమున శ నాచరణంబున నుండునద్దియే! 120

చ. తెలుపఁగఁజాలుదే నరపతిప్రియమై తగుధర్మ మిద్ది యం
చిల ముచు పీమహాత్ము లిటులేయెనరించిరిగాదె యంచు నీ
పలుకుల నే వినందలఁతు శ బాలిశుఁడే యిటుచేయు నీ వనన్
జలరుహవంశ వారినిధిచంద్రుఁడ వంచుఁ బ్రసిద్ధిఁ గాంచియున్. 121

చ. పితరునిమాట దాఁటక విశ్లేతమృగాక్షినిగూడి కానకుఁ
మలియుతు లొననన్ దఁసిమాడ్కిని దమ్ముడు వెంటరాఁగ వ
చ్చి తిరుగుచున్ మునీశ్వరులు శ చేరి నులించుచునుండ నద్దియుం
గృతక మటంచెఱిగియున శ దెట్టులు చేసితివో వచింపుమా. 122

క. తన కపకారముచేయని, మనుజుని రిపునైన నెట్లమాల్కొనరా దం
చనుదురు విద్యద్యరులు వచనమ్ము దానిన్ విసంగఁ శ జాలవయేమో! 123

క. రదనములు నఖము లస్త్రసముదయముగాఁ బోరు కపిసమూహమ్మును ని
న్నుఁ దలంపకుండు దాసిం, గదనము చేయకయె కొట్టఁగఁగ దగ వగునే. 124

క. విరభుని రథికుఁడు మార్గణ,విరహితుని ధనుర్ధరుండు శ వేడుకకే సం
గరమునఁ గొట్టఁగరా దను, పురాణవాక్యములనైన శ భూప! యెఱుంగవో.

మ. నిను నిందింపక నిన్నుఁ గానక రిపున్ శ నేమాల్కొనన్ రాఁగ నెం
దొ నిలీనస్థితిఁబూని నింద్యమనియే శ యూహింప కారితీ న
న్ననుకంపన్ విడనాడి కొట్టితివి బాణంబుం బ్రయోగించి యే
మనవచ్చున్ నిను శ్రవంశగురువశ్రద్ధాంత కా! రాఘవా! 126

చ. సమరము చేయుకొల్కి మదిఁజాలఁగఁ గల్గినవాడవైన యు
ద్ధమునకు రమ్ము వాలి యని శ దర్పమునూనియె పిల్చియున్న న
స్త్రములును నీవు నింతకును శ ధర్మనియింట వసించియుండు వే
షమునన విక్రమాఘ్నాడవు శ సన్నుతిపాత్రుఁడవే తలంపఁగన్, 127

- ఆ. ఎదుటనిలిచి యుద్ధ శ మేలచేయవు రామ!, చేసియున్న నీవిచిత్ర శౌర్య
మృస్తదీయబలము శ నఖిలలోకములకుఁ, దెలిసియుండుఁగాదె శ పలుకులేల. 128
- చ. నరపతివేషమానితివి శ న్యాయము దూరముగాఁగవైచి తీ
వరిజనమర్దనుండ వనునానుడి మిథ్యయటంచుఁ దోచె భా
స్మరసుతుపక్ష మూనుట యశసంగతమంచుఁ దలంప నైన సం
గరమొనరింపవేల? నృపశకాంత! భయంబు సమాశ్రయించితో! 129
- తే. ఒరునితోఁబోయెచుండంగఁగనొకట డాఁగి, శరమునవధించితేవాలిశౌర్య మొంది
చెప్పుమని యెవ్వరేని ప్రశ్నింప నేమి, బదులుపలుకుదువో యిప్పుడపలుకువిందు.
- ఉ. పౌరుషమున్న సంగరముఁ శ బూని యొనర్చుటమేలుగాని థా
శ్రీరమణుండవై వినినధీరులు నవ్వఁగఁ జొంచియుండియే
క్రూరశరంబువైచి మృతిఁ గూరఁగఁజేయుట పాడియయ్య! ము
న్నేరును రాజు లిట్టిపని శ యెన్నఁడుచేసినయట్లు వింటివే. 131
- చ. కులగురువౌ వశిష్ఠుఁడును శ క్రూరపుఁగార్యము దీనివిన్న ని
న్నలుక శ పింపకున్నె? యిది శ యర్హమె? చేసితివార! యంచొగిం
బలుకులఁ బ్రస్తుతించునని శ స్వాంతమునం దలపోయఁ జాలుదే
తొలఁగె మదాయు వింక నినుఁదూఱిన నేమిఫలంబు రాఘవా! 132
- ఉ. చెప్పెనుగాదె తార యనిచేయుట మాను మటంచు ధర్మముం
దప్పునె రామచంద్రుఁ డని శ దానికి నుత్తర మిచ్చివచ్చి యా
తప్పునకుఁ ఫలంబు నిట శ ధర్మవిరుద్ధముగాఁగ నొందితఁ
జెప్పెడిదేమి యింకఁ గడుశ్రీఘ్రమ చేహముఁ బాయుఁ బ్రాణముల్. 133
- చ. అనిమొనఁ జచ్చుటే నృపులకర్మము దానినె కోరుచుండ్రు రా
డ్డునులు; తలంపు నాకటులె శ కల్గియొయుండు; సతంబు తప్పునం
క నదియె కల్గియుండిన నిశకామముదంబును జెందియుండు; వం
చనమెయి బాణమేయ నిటఁజచ్చుటకే దురపిల్లెడ మదిన్. 134
- శా. వీరస్వర్గముఁ గాంచఁగోరుదురుగా శ వీరాగ్రణుల్ యుద్ధముం
దాదూఢస్థిరశర్మ మబ్బు మృతియే శ యబ్బుంగ నాకీయెడఁ
క్రూరందౌ మృతియఁబె; దీనికయి నాశకుం జింత లబ్ధెంగదే
ప్రారబ్ధం బది యెట్టులే ననుభవింపఁజేయు నంద్రుత్తముల్. 135
- మ. తనయుంగూరిచి ప్రేయసిం గుఱిచి సంతాపంబు నేనొంద భో
గనికాయంబు తొలంగె నంచు నెదలోఁ శ గాసంతయేఁ జింతనొం
దను శౌర్యంబునఁ బోయచో నహితదుఃఖాంతాంబకౌఘంబు చ
య్యన తొమ్ముం బగులింపఁ జావమికి నశత్యంతంబు దుఃఖంచెదన్. 136

- క. ఏనరపతియుం జేయని, యానీచపుంబని నొనర్చితే భూపాలా!
యేనెలవననైన ననుకొ, మానసమున మెచ్చుకొనెడుమానిసి యున్నే! 137
- క. అనివచించుచు నింకే, మనువాడ నటంచు నాత్మ శ నలయుచు రాముం
గనుచుం గన్నుల జలములు, పనివడి థారలుగఁ బూజుకబలుకకయుండెన్. 138

❖ శ్రీరాముడు వారికి నదుత్తరము లిచ్చుట. ❖

- ఉ. రాముడు వాలిపల్కు లవిశరామముగా వెడలంగ విండు జే
కూరినజాలిఁ గుంది తనకుం గలభారము తీర్చకుంట యా
చారముగామి నెంచి కపి శ సత్తము సంతకసీమఁజేరి త
ద్దారుణబాధకుం గలఁగి శ ధైర్యముఁ బూని వచించె నివ్విధిన్. 139
- చ. కపివర! నీకు నిత్తఱిని శ గల్గినబాధకు నిట్లుపల్కుటల్
వ్యవగత్యముంబు ననఁయుం బనియొక పచియింపఁజాల; నీ
కపకృతిఁ జేసినాడ నను శ నాశయ మింతయు లేదు నాకు; నీ
దుపలుకు లీశ్రుతిదవ్యయుఁ శ దూఱుటకే బదు లియ్యనొఁ జూచి! 140
- లే. వగచువారికి నెవ్వరివలననైన, నపకృతుల్ గల్గెనని తోచు శ టదిసహజమె
కానియెయ్యదిన్యాయ్యమోదానిఁదెలుప, కుంట ధర్మంబదెట్లు గాకుంటనిపుడు.
- క. పలుకంగఁ బూనితీక నీ, పలుకులు న్యాయ్యంబు లనుచు శ భావించితి పె
ట్టులు నాదుపలుకులందుం, గల న్యాయము సుంత తెలఁచఁగదగు నటులే. 142
- క. పరబుద్ధి మెవ్విధంబునఁ, బరికింపంగునొ యద్దిస్వవ్యాపార
స్థిరతం శ యఁగనొఁ ద, త్పరతక విషయ్య నాదుభావము నింకన్. 143
- మ. నను నిండించిత పంచుఁ గోఁమును బొందక నమ్ము మీమాట క
ర్షనిబద్ధంబగు జంతుకోటియని నమ్మంగఁదగుక నీ వొన
ర్చినపాపంబులఁ దొల్త నెన్నఁదగు నేఁ శ జెప్పంగనేలా స్వక
ర్షనికాయంబె సుఖంబు దుఃఖమును గూర్పంజాలు నెల్లప్పుడున్. 144
- క. ఒకపక్షమూని నీకు నపకృతిక నేఁ జేసినట్లుఁపల్కితి వదిన్యా
యకలితముగామిఁ దెలియుమ, యిది నీవొనరించినన్యైతెల్లఁనులనున్. 145
- క. మలిఁదలఁచుకొనుము చక్క విదితమగు; సుగ్రీవుఁ యనఁగఁదెలియుదువుగదా
కృతదారపరిగ్రహం డని, యతనిం బోదోలి తప్పియంగన రుమనున్. 146
- క. చేకొంటి విద్ది ధర్మం, జేరఁగ నగునొ చాలుదే తెల్పంగా
నోకిజేకా! యాతం, చే కొండల గుహల వనుల శ నెందొ వసింపన్. 147
- క. బలిమిని గ్రహించిన నా, వెలఁదియు నేదుఃఖజలధిసీచికలందుం
గలఁగుచుఁ దపించుచుండునొ, పలుకకవలెనే యిదిట్టిపద్ధతి యనుచున్. 148

- చ. పరియొక చోటఁ గష్టములపా లగుచుండఁ దదీయపత్ని యె
ట్టితరునిగూడి భోగముల నీ నిష్టగతిక గనుచుండు నద్దియుక
సతతము నాథునికగుటిచి నీ స్వాంతము పాక్కంగ నార్జినొంద నే
వితమున దానితో సురతవృత్తి నెసంగఁ దలంచినాడవో? 149
- చ. దురితములందు నెల్లఁ బరతతోయరుహక్షిని బల్కిగొంటయే
వరమ మటంచుఁ బల్కుదురు నీ పండితు; లియ్యది నీ వెటుంగ వం
చరయఁగఁజాల; నట్లయియు నీ నారుమ నింటనె యుంచుకొంటి వా
డరితఫలంబు నొందఁదగుఁ నీ దోడనె కావున నిన్నుఁ జంపితిన్. 150
- మ. ఇది నీకేటికి? నీకుఁ జేయఁగద నే నీ నేబాధ యం చాడెదో
యది న్యాయ్యం బెట్లులైనఁగాదు; నృపు లన్యాయంబుసాగంగనో
ర్వదరం బెట్లుగు నట్టికార్యముల సంపర్ధించిన ట్టాఁజుమీ
పెదకంఁగాఁదగు వాని యత్నమున దోర్నిర్వహ్యంబు గన్పట్టగన్. 151
- మ. తనరాజ్యంబున నట్టివే జరగినం నీ దాల్చిం గొనంబూన కొ
య్యన నప్పాపులఁ జెండి యుర్వరను న్యాయంబుక స్థితవ్యంబు గాం
చను జేయందగు నట్లుచేయనిక్షీతిస్వామిం దదీయాఘమె
ల్లను బ్రాపించు నటంచుఁ బల్కు స్త్రుతులెల్లక వాని నాలించుచున్. 152
- చ. క్షీతిపతిసయ్యుఁ బాపితతి నీ శిక్ష యొనర్పక మాననేర్తునే
శతమఖపుత్ర! నీ విపుడు నీ క్షాపతి వెట్లని యందువేమొ మా
క్షీతి భరతుండె యేలెడిని నీ జెప్పిద నే వనరాజ్య మేలఁగా
నతనియనుజ్ఞ నొందితి నహార్య మదొంగద యెట్టివారికిన్. 153
- మ. తనదౌధర్మము సల్పనట్టికుజనుక నీ దండించునాతం దదె
వ్వనినైనక విడువండు శాస్త్రహితముం నీ బాటించుఁ దప్పన్న చో
ననుజుం దంచును లోఁ దలంపఁడు కడుకన్యాయంబు రక్షింపఁ జూ
చును గానక వనరాజ్యభాగమున కీశుండంగదా కీశనా! 154
- చ. పురముననుండి సోదరుని నీ పొమ్మని త్రోచి; విట్టి వెన్నఁగాఁ
దర మెటులొ; మదీయమగుధర్మము నే నెఱవేర్చినాడ; సం
గరమున నిన్ను మార్కొనక నీ గాఢశరంబునఁ గొట్టరా దటం
చురుతరధర్మముం బలికితోకపినాయక! వెక్కురీతులన్. 155
- చ. మనుజుల కుండుధర్మ మది నీ మానఁగరానిదెయ్యాను; నీవనక
వనచరజాతి వట్లగుటఁ నీ బల్కఁగ రా; దిది తే ప్పటంచు; థా
త్రిని నృపులెల్లరుక మృగతలం బొలియింతురు పొంచి వేటయం
దని తలపోయు; మీయది సహించితధర్మ మె యెన్ని చూచినన్. 156

సీ. మృగములఁ బతుల నొగిఁబిల్చి యుద్ధము, చేయు నాచార మీక్షితినిగలదె
యేకాలమందైన నీ నిట్టిదియున్నట్లు, విన్నదియును లేదు; పీరులైన
థాత్రీపతులు వేటతమకంబునం బోయి, మృగపత్రుల నెల్ల నెగిచి యెగిచి
చంపుచుందురు; తదాచార మేనుంబూని, యొనరించినాడ; నీవును దలంప
ఆ విటపమృగమవౌట నీ వేటయందలిధర్మ, మాశ్రయించినాడ నీ నద్ది దూష్య
మనఁగరాదు; ధర్మ నీ మాశ్రయించిననన్ను, దూటు టరయ నీకుఁదోషమెయగు.

చ. తొలిజనిఁ జేసియున్న స్మృతదూషితకర్తము లీభవంబున
బలువిధులక వగంబొరయఁ నీ బట్టుదలం బొనరింప నొక్కనిక
బలుకుల నింద నేయుటయుఁ నీ బాపమె కాని ఫలంబు సుంతయేఁ
గలుగునె తత్ఫలంబుఁ గలఁగంబడకే భుజియించు టొప్పుగా. 158

మ. తమదుష్కర్తమె కీడుఁ గూర్పు; నపు డాత్తం జింతిలంగా ఫలం
బమరంజాలునె; చేయునప్పుడు మహాహర్షంబు తద్దూర్భి
ష్టము ప్రాప్తింపఁగ దుఃఖముక గనుట యజ్ఞానంబునంగాదె; చి
త్తమునక సుంతదలంచి శాంతిగనుమా నీ దానక సుఖం బబ్బెడున్. 159

చ. నరపతిధర్మముల్ తెలిసినక నను దూఱఁగవచ్చుఁ గాని వా
నరపతిధర్మముల్ తలచి న్యాయము కా దిది యంట ధర్మ మె
క్కరఁచెనగుక; స్వకీయఖిలకర్త ఫలంబులు పొందునపు తీ
వరపడి యొక్కనిం బదరసవచ్చునె యించుక యెంచిచూడుమా. 160

చ. మనమునఁ జింతనొందకుము నీ మానవు కర్తఫలంబులొంద కె
వ్వనికిని నైజ; మీయది స్వవర్ధితభూమిరుపాంబుఁ దాను ద్రుం
పనుజనునే? సహాదరునిభార్యను బల్చిని గొంట కీవుచిం
తనుగడుఁబూను; మయ్యదియొ నీ దానికి బాచితమాఁగపిశ్చరా! 161

క. తన చేసిన పాపములను, మనమునఁ దలపోసి యొక్కమా టిక నిటు చే
యను నేనని దృఢనిశ్చయ, మునుబూనినదఱఁగుఁ గొంతమునిమత మిదియే.

క. దీనిరహస్యం బిదియే, తా నింతకుమున్ను చేసినదానిఁ దలంపం
బూనని యాదుష్కర్తవి, తానము మది నెన్నుచుఁ బరితాపముగనుటన్. 163

ఆ. మరలఁ జేయకుండు నీ మతిగల్గనదియే కా, వలయుఁగా దెగుణముగ గలితమగును
దానఁగొంతయనుట నీ తలఁపుమంచిదిగల్గ, వలయుననుట యొకఁడెవంఁచితంబు.

క. పరమేశుండు కరుణాంబుధి, పరితాపముగనుట నింకఁ నీ బాపపుఁబని యే
తరుణమునఁ జేయ ననుటయు, బురుషునకుం గల్గినే నీ పూతాత్మనిగన్. 165

క. ఒనరించును; గావున నీ, యనుజానివిషయంబునక దురగ్రహమునఁ జే
సినయపకృతి మదిఁ దలఁపుము, చన దిటుచేయంగ ననుచుఁజాలఁ దలఁపుమా.

- క. దానం జేసినపాపము, తానుగ నశియించు బుద్ధిధర్మం బిదియే
కానం గపిరాజా! వగఁబూనకు మిఁక నన్ను దూఱఁగోలునె చెపుమా. 167
- క. మృతికాలము చేరువ కా, జతనం బెవ్వనినో చేయఁజాలినవానిఁ
మఠిఁదలఁచి ప్రోత్సహించును, ఊతిఁగర్త మెయంచు నెఱుఁగుచి త్తమునందున్
- క. ఈవిధము చక్క నెఱిగిన, నేవానిం దూఱుబుద్ధియే పుట్టదు సు
ష్టావానరేంద్ర! కోపం, బావంతయు నీదునుడుల న నాత్మఁబొందన్. 169
- ఆ. ఇంకఁ జేయఁదగిన న దేదియేనుండినఁ, బలుకవయ్య చేయఁ న బాలుపడుదు
నాయువేగఁబూనఁ న జేయంగఁగలవె యీ, తరుణమందెయెంచి దానిఁజెపుమ.
- క. మరణాంతము వైరం బను, పురాణవాక్యంబు వినవె న పురుషవాతసుతా!
సుసంజమిత్రాత్మజు నోదరు వీనింజూడు బుద్ధి నధర్మముఁ జెపుమా. 171
- ఆ. వగలఁ బొగులువీనిఁ న దగుమాటలం దేర్పు, మింకఁ జేయఁదగినదది యటంచు
నాజ్ఞచేయు మీఠఁ న డద్దానిఁ జేయఁడే, జేయువాఁడఁదగిననశిఁక్షఁ బూన్కి.
- సీ. రాజధర్మంబులనోజుఁదెల్పెఁగ నిది, సమయంబుగాదు నీస్వాంతమందు
నెట్టికార్యంబుల నెట్లుచేయఁగఁ దగు, ననితలంచితినొ వానిని దెలుపుము
సహజన్తునకు వానిఁ న జక్కఁగా నట్టులే, చేయంగ నేనాజ్ఞనీయువాఁడఁ
దెలిపితి ధర్మ మీఠఁతెఱఁగుననుండు నం, చారాముఁ డనునయఁమలరఁబలుకఁ
- ఆ. దెలివినొంది వాలి న ధీవిభవం బొప్పు, జెంతనున్న రాముఁవంతరూప
మట్టే చూచి భక్తి నయప్పు డుప్పొంగఁగ, నిట్లు వినుతిచేసె న హిత మటంచు.

— వాలి రామునినుతించి కర్తవ్యముండెల్పుట. —

- మ. వనఱాతా! భవదీయత త్వ మెఱుంగఁ న వాంఛింప కజ్ఞానతఁ
నిను నిందించితి నీమహాపక్వతి మగ్నింపం దగున్ దీనుఁడఁ
జననం బిద్ధి జగంబునన్ మరల నేచందంబునంగాని లే
క నితాంతస్థిరశర్మముం గ నెడులోకం బీయవే సత్కృపన్. 174
- మ. కరుణావార్ధివి జ్ఞానమూర్ధివి స్వభవ కృతాణసంక్రీడనా
దరముం గాంచుమహానుభావుఁడవు శ్రోధస్ఫూర్తి నే నన్నయ
ప్పురుషోత్తల్ మదిసైఁచి నాదురిత మెఱ్ఱంగిన్ సశించున్ మహా
పురుషా! యట్టికృపం గనంబఱచుచుం న బూతాత్మగాఁ జేయవే. 175
- క. శరమిది నీపావనకర, సరసిజము క్తంబు నన్నుఁ న జక్కఁగఁ దాఁకెన్
నిరుపమభాగ్యం బిదియే, పరమాత్మా! ముక్తిపదముఁ న బ్రాపింతు నికన్. 176
- క. ఆసువుల వడలెడుని త్రటి, బిసరుహనయనా! సమీపఃపృథ్వీ నీవుం
ట సమధికమోద మొదవున్, గసిదీఱఁగఁ దిట్టినాఁడఁ న గనుకఁ దడఘముల్.
- క. నను బాధింపఁగ నేరవు, తనిసితి నీలలితవాక్సుఁథాథారలచే
మనసోఁగి దృష్టి గాంచెను, వినుమా నాప్రార్థనంబు న వివరింతు నికన్. 178

- నీ. ప్రాణాళికంటె నాశఁట్రయంగదుఁ డధి,కుండుగా నా కెప్పుడందుఁడఁగాన
నతనికి నేమియు ననుజుమూలంబునఁ, గీడు మూఁడకయుండఁజూడవలయు
నిదియె మనశ్చింత నయని విన్నవెంటు దీ,నినిమించినది నాదుఁమనమునందుఁ
గనఁబడకున్న దంఁచనినమ్ముమా రామ! తారయు సుస్వాంత న భర్తనిరత
తే. దానిమానసమన్న నత్యంతకోమ,లమ్ము సుంతయు సడికి నాశయెమైలాడి
యోర్వఁజాలదు గాన సహోదరుండు, దానినలరింపఁ జేయనుఁ భ్రువొసఁగుము
క. తనయుని నంగదు యువరా,జును జేయఁగఁ జిత్తగింపు న ట్కోటిధవ! పా
వనతావకరసరసిజ,మున నన్ను స్పృశింపవయ్య! న భూతశరణ్యా! 180
- వ. ఇంక విశేషించి పలకఁజాల నని తన్నుం జూచుచున్న వాలిం గాంచి రామ
చంద్రుం డిట్లనియె. 181
- చ. శతమఖపుత్ర! సుంతయును న సంతయ మొందకు నీకునెద్ది స
మృతమగు నట్లుచేయఁదగుమాడ్కిఁ బ్రయత్నముచేయువాడ దు
ష్కృతములు నిన్ను నంట విఁకఁ న గేవలమోదము నీకుఁ గల్గు నీ
సుతుఁడును భార్యయుఁ వగలఁ న జొక్కి తేసింపకయుండఁ దేర్చుమా. 182
- మ. అనుచుండఁ దపనాత్మజుండు రఘునాథాజ్ఞా దలందాల్చి పా
వనసోదర్యపదద్వయంబు నయనద్వంద్వంబునం గ్రాల మ్రొ
క్కినఁగైదోయిని బట్టి రాఁదిగిచి దుఃఖంపంగ నేలా యింకఁ
మనుమీ రామునినాశ్రయించి కపులఁ న మన్నించి యోతమ్ముఁడా! 183
- ఉ. అంగదు నాదరింపుము; ప్రియాంగనఁ దారను గారవింపు; చే
యంగల కార్యసంతతి మహామతి రాముండు చెప్పినట్లె చే
యంగఁ గడంగు; మంత్రుల మహాదరణంబునఁ జూచుచుండు నీ
కుం గడుఁగూర్పువారలనుగూడియె మంతన మెప్పుచేయుమా. 184
- క. అనునంత నంగదుండును, వనితామణి తారయుం బ్లవంగబలంబుల్
చనుదేర నూఱిడించుచు, వనజాతుని రామచంద్రు న వడలనిభక్తిన్. 185
- క. పరికించుచుఁ బ్రాణంబుల, శరీరముం బాయఁజేసి న శాశ్వతపదముం
జొరఁ బోయెను; శ్రీరాముని, కరుణం బడయంగరాని న కలుములుగలవే! 186

— సుగ్రీవపట్టాభిషేకము. ౧౯ —

- ఉ. అంతట రామమూ ర్తి తగునట్టులె యెల్లర నూఱిడించి లో
కాంతర మొందువారికిఁ బ్రియం బొడఁగూడెడుభంగిగర్తమా
వంతకొఱంతలేనియటు న లక్ష్మభవుం డొనరింపఁజూచి యిం
కింతయు నాలసింపఁదగ న డెల్లియ రాజ్యపదంబు నొందనొ 187
- క. అని కపినాథున కత్తటి, ననుజ్ఞనిడియెం గవీంద్రుననుఁగుసచివు లా
వనజాత్తవంశభూషణు, ననుమతి నభిషేకమునకు న యత్నముచేయన్. 188

- క. తపనాత్మజుండు రాముని, కృపగని సౌమిత్రి రాగఁగ నేగి పురమునన్
గవులెల్ల సమృతింపఁగఁ, గపిరాజ్య మహాభిషేకకలితుం డయ్యెన్. 189
- క. శ్రీరాముండు మానదవ్యయ, మూరమ్యమహీధ్రవరగుఃహవళి నుండన్
దారావతి సుగ్రీవుం, దారూఢసుఖంబు లొండ న సప్సరియందున్. 190
- క. నివసించుచుండె; శ్రీరాఘవు కార్యముచేయుతలఁపుఁ న గానక కామం
బవరోధింపఁగ దృక్పాటవమితయులేక మిగులఁడక్కరి యనఁగన్. 191
- చ. అనిలతనూజుఁ డప్పుడపు న డాలెఱఁ గించుక చెప్పి చూచినన్
వనితలగోష్ఠినుంట సుఖవర్ధితమై మనసుంట దానినిన్
వినఁగఁ దలంపఁడయ్యె; రఘువీరునిశౌర్య మెఱింగియుండియున్
వినరుగదా హితోక్తులను న వీఱిఁడులెల్లఁ గృతఘ్నులౌటచేన్. 192
- క. అరుదెంచె శరద్ధాశ్రులు, విరహాగ్నుల మండఁజేయుఁవిధమున నంతన్
బరికించి రాముఁ డంపఁగఁ, బురికిం జని లక్ష్మణుండు న భూతభయదుండై. 193
- వ. రాజమందిరంబుఁ జేరి మహాగ్రహంబున. 194
- క. ఎచ్చటనుండును గపివతి, సచ్చరితుం డతఁడు కాఁడె న శతమఖతనయుం
డెచ్చటనుండఁగఁ బుచ్చెనొ, యచ్చటలశరంబు రామునంతికమందున్. 195
- క. నాలుకలు గోయుచున్నది, యీలో నాఁకలినిదీర్చ న నేదియులేదే
చాలఁగ నేఁడెడుతు త్తని, యీలోచింపఁడు రవంతోయైన రవిజుఁడున్. 196
- క. తెలుపుఁడు నారాకను భార్యలతోడం గూడియుండున త్తరుణము రా
దిల నింక నతని కనున, పులుకులు విని పోయి తెలుప న భయము పొడమఁగన్. 197
- ఉ. తారనుబంపి లక్ష్మణుని న దారుణకోప మడంగఁజేసి చే
• కూరినభక్తి రాఘవునికూరిమితమ్మునిఁ గానఁబోయి యా
శ్రీరఘురాము కార్యమును న జేయఁగ నెంచియె పిల్వఁబంచితినన్
జేరుదు రింతలోనఁ గపిశేఖరు లిచ్చట శౌర్యమేర్పడన్. 198
- ఉ. వారలతోడ వచ్చి రఘువర్యుని యానతిఁ బంపువాడ; న
వీరులు చూడనట్టి పృథివీస్థలరాజియె యుండ దట్లె ది
గ్వారము నంచు నమ్ముఁ డిదె న వచ్చెద నాపయి శాంతమూని యా
భూరమణుండు కాచునటు న పోలవచింపు సుమిత్రనందనా! 199
- క. అనిపనిచి మఱుదినంబున, వనచరులంగూడి రాఘవప్రభుఁ జేరం
జని తప్ప నైఁచ వేడఁగ, విని రాముండు సంతసించి న విశ్వాసమునన్. 200
- తే. కపివరా! కోపమూననికృమువచింతు, విషమహీరుహమైనఁ దాఁ నెంచి త్రుంఁ
జనదటన్న నుడిగ నేను న వినినవాడ, నౌట నీకు నెఱిఁగింతు న నార్యవభము.

క. దానినివిని బాగని యెది, మానసమునఁ దోచు దానిమాడ్కి నడువఁగాఁ
బూనుము; వేటొక త్రోవం, బోనగునే; దానఁ గీడు ॥ మూడదె నీకున్. 202

— శ్రీరాముడు సుగ్రీవునకు సంసారయాత్రాసద్భుతిం దెలుపుట. —

నీ. వినవయ్య! కపివర్య ॥ విషయసుఖముల కా, భారమైయొప్పు సంసారయాత్ర
చేయుపద్ధతియెట్లొ ॥ చెప్పెద సంగ్రహముగ; దేహిప్రాకృత్యము దనుఁ బ్రోత్స
హించఁగా జన్మించి ॥ యెట్టిఫలంబుల, నొందఁగాఁదగువానికిం దగునటు
తనువమరంగఁ దగదనుగుణవాంఛలు, పొలయంగవ ర్తింపఁబూనుఁ గాని
లే. వేటువిధముగ వ ర్తించునృత్తి గల్లు, వాడు కాఁజాలఁ డెవ్వఁడే ॥ బద్ధకర్త
పాశుఁడౌట స్వతంత్రతఁబడయ లేడు, తలఁచుమూఁతఁదానుస్వతంత్రుఁడనని.

చ. తనదగు కర్మ మెట్టితఱి ॥ దారుణదుఃఖము లొందఁజేయునో
మనమునఁ గుందుచుండు; మఱిమంచిఫలంబులగూర్చ దేహమే
తనదనియే నెఱుంగక సతతం బిటుసౌఖ్యములుండునంచు నెం
చును; దలపోయఁ డిందుఁగల ॥ సూన్యత మెద్ది యటంచు సుంతయున్. 204

చ. తలఁచుదుఃఖసంతతులు ॥ తన్నలయించుట కోరునట్లు వాం
ఛలు ఫలియింపకుండుట వేసక సుఖసంతతి పోవుచుంట తా
వలదని వేడినక వెతలు ॥ వారక త న్నెడబాయకుంట యిం
దుల కగు కారణం బెదియి ॥ తోడనె యెన్నఁ గడంగఁ డొక్కఁడే. 205

మ. బలవంతంబగు హేతు వుండును దలంపం జెప్పఁగాఁ జూపఁగాఁ
దలమేగాక యటంచు బుద్ధిఁ దలఁపం ॥ దత్త్యజ్ఞులక వేడఁగాఁ
దెలియక వచ్చు వంతయే న దెవఁడీతీరొప్పు నూహింపఁడ
గ్గలమా నజ్ఞత తన్నుఁ బైకొన వనొకస్వామి యాలించితే. 206

ఉ. దీనికిఁ గారణం బె దనిధీరులు చక్కఁదలంతు; రట్టి చో
మానసమందుఁ గర్త మె యమానుషశక్తి జెలంగు నంచు న
ద్దాని మరల్పరా దనుచు ॥ దప్పక తోఁచును; దాని సంతసం
బూని శరణ్యమంచుఁ దలయొద్దుటయే తగినట్టికార్యమా. 207

చ. పలుకులు పెక్కులే! కపిపాలక! దుఃఖసుఖంబులందు వ
ర్తిలునొకరితి నెవ్వఁడు భరిత్రని ధన్యుఁ డతఁడె; వానికిం
గలుగవు నెవ్వగల్; పరమకర్తరహస్య మతం దెఱుంగుటక
సులలితకర్తముం గ నెడునొచ్చు నెఱింగిన వాఁ డతం డగున్. 208

చ. భవమనునది సాగరనిభంబని పెద్దలు పల్కుచుండు; త
ద్భవగురుభంగసంతతులనంటివె కర్తఫలఁబులౌటచే
భర్త—35

నెవఁడును వానిఁబొంది యిఁక ఓ నీయవి చాలును దృష్టి నొందితిఁ
జవమున వీని దాఁటఁగను ఓ జాలితి నంచు వచింప లేఁ డిలన్.

209

చ. శరణము నీవె; నిన్నె టుఁగఁగజాలను; మూఁడుడ నన్ను బ్రోవుమా
పరమశివా! యటంచు బలుభంగుల నాభగవంతు నాత్మహృ
త్సరసిజవీరసంస్థునిఁగ ఓ జ్ఞానయుతిం దలపోసి ధ్యానయో
గరతిని గొల్చుటెన్న భవకంధిని దాటునుపాయమై తగున్.

210

సీ. తనకుఁగల్గిన ఫలభతులయం దాసక్తిఁ, బూనకుండుటయె పోషాన మాద్య;
మనుభవిం చెడువేళ ఓ నది మేలునకె తన, కనితలంచుట ద్వితీయమగుభంగి;
యీరెంటి నెవ్వఁ డెఱేని శ్రమంపడి, యభ్యసించునా దాఁట ఓ నఱని కరయ
భగవదారాధనోఫలముతప్పకకల్గు; మార్గాంతరములేదు ఓ మాననీయం
తే. మైన దనినమ్ము చక్కగ ఓ వానరేంద్ర! విషయసుఖములు నమ్మించి ఓ వెట్టివానిఁ
జేసి విడనాడు నెవనినే ఓ గాసి నొందు, నవలనాతఁడు దీని నీవార్త లిలిపి.

211

క. చేకూరిన సౌఖ్యములం,దే కూరిమి నుంప కెట్టులేఁ బొందుచు న
ప్రాకృతుడ వగుచు మెలఁగుము, శ్రీకలితుడ వగుదు వేల ఓ చెప్పఁగ నింకన్.

మ. వనితాగోష్ఠి పాసంగినా మనము తదాద్యపారలీనంబుగా
క నితాంతప్రమదాంబురాశియె యనంగఁగఁ గ్రాలు దైవంబునం
దె నెఱిగ నిల్వఁగఁజేసి ప్రాప్తమగునేదే బ్రీతిగా నొచి నీ
వనుభూతిఁ లయ మొండఁజేయుము సుఖం ఓ బబ్బుఁ గడుఁ దానిచేన్.

213

తే. మనము చక్కఁగ నిలుపనేర్చిన యతం డె, కర్తదృఢపాశబద్ధుండుఁగాకయుండు
మనసు చపలతఁగాంచనీమాడ్కి నిలుప,దగినదొక యోగ మే యనితఁడెఁపదగును.

క. మనసునకుఁ జంచలత్వం, బనునది సాజంబ దాని ఓ నరికట్టుం
ననువైనది యోగంబే, యనవలయుఁ వేటొకటియు ఓ నన లే దెందున్.

215

క. గురుమూలముగా యోగము, పరిగ్రహింపంగఁ దగును ఓ బటుతరదీక్షా
నిరతిమెయి నభ్యసింపంగఁ, బరమఫలం బబ్బు; హృచ్చోపలత తొలంగున్.

216

క. వేదాంతవాక్యపఠనము, పోఁద్రోలును జపలత నని ఓ పోరాడుదు రా
వేదాంతులె యోగంబున, నేదియొ తెలియంగ లేమి ఓ నిటు లను టెల్లన్.

217

చ. గురువు యథా విధానమునఁగూర్చెడుశిష్యుడటంచు యోగ మె
క్కిరణిగ నభ్యసించనగుఁ? గానిపథంబన నెద్ది! యందు నె
వ్వరుసఁ దదీయచిత్తగతిపర్యును? వీనినెఱింగి తెల్పు నా
దరమున నట్లులే గురువునదాపుననుండియె యభ్యసించనా.

218

సీ. గురువు తెల్పినయట్టి గుఱుతు తప్పకయుండ, సంతతాభ్యాసనిశ్చయ వహించి
శిష్యుండు విసుఁగునోచెందక యయ్యది, సిద్ధి నొందినదాఁక ఓ చెలఁగుశ్రద్ధ

- నభ్యసించుచు దనయంతఃకరణవంచలత స్వానుభూతి నేవితమునఁ దగి
యున్నదంచు నెఱింగి యమన్మనమీఱంగ, నది సిద్ధి నొందు పర్యంత మట్లే
తే. యభ్యసించుచు జంచలత్యాఘరహిత, ముగ మనస్సుండునెత్తఁగదగునటుఫలి
యించె నిప్పటి కీయోగఁ గుంచు నెంచి, ధ్యాననిష్ఠ నేవింపనొక దైవముఁ దమి.
- క. ఈపథముమాని వేటొక, కాపథమున మనసు నిల్వఁగల్గుదు మని త
ద్వాప్యపారపరత నుండినఁ, జేడునే సత్ఫలాలు యింతింపు మెదన్. 220
- క. నీవును భవసాగరమున, నేపథమున మున్నకుండఁ నెది యుత్తమమా
త్రోవయొ దానిని వెదుకం, గావలయును; లేనిచో ముఖం బభ్రంబౌ. 221
- క. దైవంబున లభియించిన, దేవిధమగు సాఖ్యమైన నది స్థిరమనుచు
భావింపక నిస్పృహతఁ, నీవుండుట సత్పథంబు నీతియు నిదియే. 222
- క. నలినీపత్ర గతంబగు, జలమువలెఁ జీవితంబు చాలఁ జపలమాఁ
దలఁపం దగ దేస్థిరపద, మలరునొ యెయ్యదిగ నంచు నాత్మ బలమునన్. 223
- క. దినములు రాత్రులు సుధ్యలు, చనుచున్నవి వేలకొలది సమయమునకు
జను దెంచుచున్నయవి మఱియును జీవిత మెల్లఁ గడచుచున్నయదికదా!
- క. మనయాయు వెంత యనుచుక, మనుజులు తలపోయఁగి శరమనుఁడుసహింపక
బనివూనఁ, దెప్పడో తాఁ, జను దెంచుం జంపు నట్టి సమయమునందున్. 225
- క. చనినట్టిది తలచిన నే, పనియగు; జీవితమదింతఃపరిమిత మనుదా
ని నెఱుంగఁమిఁ ద్వరఁడి యే, పని యొనరుఁ దగునొ ధర్మపథ మ ద్దానిన్.
- ఆ. అప్పు డుండు వెతల నాత్మ గణింపక, యెల్లియుండు నన్నయీశ్వరంబు
బాట దోలి భక్తి భగవదారాధన, పరతఁ గనుట ముక్తి కరుగు తెరువు. 227
- చ. అంత మొప్పు జెప్పఁ విని యర్కుతనూజుండు రామచంద్ర! నే
వనచర రాజి యిత్తఱిని వచ్చినంబడుఁ డంచునాజ్ఞ చే
సిన సమయంబు నిన్నటికే జెల్లెను; సర్వదిగంతరస్థుల
వనచరులెల్లఁ జేరి; రికఁ వారిని బంపెద నీవు చూడఁగన్. 228

— ముగియఁడు వానరుల బంపుట. —

- నీ. అని నచ్చు జెప్పి మహావీరులైతగు, ప్లవగవరేణ్యుల బలరిపుసమ
విక్రములొ వారి వీఱించి శ్రీరాము, కార్యము వినిపించి కడఁగి మీరు
కామరూపులు కాన నత్తొపుత్రి యెందున్న, వెడకి రంధని ప్రీతిపలయఁ దెలిపి
మరలిచచ్చుట కొక్కమాసంబు గడువని, యాజ్ఞామీఱినశిక్షి యతికఠినము
- ఆ. గాఁగఁ దెల్పిక్రమముఁ గామహేంద్రునిదిక్కు, మొదలుగాఁగ నాలుగు దెసలకును
బంపె వారిలోనఁ నీ బవనాత్మజప్రభృతు లొగి దక్కినంపుఁడ్రోవ బోవ. 229
- క. నెలవాండఁగ శ్రీరాముఁ డ, నిలతనయుని జేరఁబిల్చి నెప్పిని ముద్రాం
గులినిచ్చి సాగ నంపఁగఁ, దలఁదాల్చి తదాజ్ఞఁ జనియె నదక్షిణమునకున్. 230

- తే. అంగదాదులు వనచరు లట్లై జాంబవంతుఁ డాదిగఁగల్గిన ల భల్లుకములు
రాము కార్యము నెఱవేర్పరమణఁజనిరి, వెదకి రయ్యయితావుల ల వేడు కలర.
- క. తక్కినదిక్కుల కరిగిన, యక్కపు లం దెందుఁగాని ల యచనిసుత లే
దక్కజముగ వెదకితి మని, యక్కపిరాజునకుఁ దెల్పి ల యం దుండంగన్. 232
- వ. హనుమదాదు లయ్యైతావుల వెదకి యెందునుగానక మహాద్రిగుహం బ్రవేశించి
మహాంధకారబంధురంబగు నాగుహాంతరాళంబున వెదకుచు నొకవిచిత్రవనముం
గాంచి యచ్చెరువందుచు నందొకసుందరిం గని యాతపస్వినిం బ్రార్థించి
యాగుహవార్తల నెఱింగి తమవచ్చినవార్తలం దెలుప నాస్వయంప్రభయు
వారలదీనత్వంబు నెఱింగి వనచరవరులారా! యీగుహం బ్రవేశించినవారు
ప్రాణంబులతో మరలి పోవ శక్యంబుగాకుండు. నాతపశ్చక్తి మిమ్ము వెడ
లించెద. కన్నుల మూసికొండనిపలికి వారట్లనేయ నిజతపోమహత్త్వంబున
వారల వెడలించి యిఁకఁబోయి రండని తెలిపి మరల నాత్మగుహం బ్రవేశించె.
అంత వారు రాజిచ్చిన గడువు దాటుటయు సీత గానరాకుండుటయు విచా
రించి మగిఖసాగరనిమగ్నులై రంత జాంబవంతుం డిట్లనియె. 234
- చ. వనచరులార! మాస మని ల వానరనాథుండు పల్కె నంతలో
జనకజఁగాంచి రావలయు ల శాసనమీయది దాఁటిరేని మే
దిని మనఁజాల రంచును బ్రతజ్ఞనొనర్చెను; వాలికంటె నీ
తనిమది శ్రోధయు క్త మతిదారుణరూపము నొఁగదా యిఁకన్. 235
- తే. చేయవలసినపనియేమి ల చిత్తములను
దలచినారలె! యీకొండలబిలముఁ జొచ్చి
యందుఁ దిరుగుచు గడు వెప్పుడనువిషయము
తెలియకుంటిమి కృత్య మిద్యయని యిపుడు 236
- క. తలపోయఁ జనునుగాఁదే, పలుకుండు మీతోఁచుదానిఁ ల బలుకకయున్న
గలుగునె ఫల మెద్దియు; రాజులనెయ్యము నమ్మదగనిచొప్పునఁ దగుఁగా.
- ఆ. ఇపుడు మాటలాడె ల నెంతోహితముగాఁగ, ననుచు నమ్మరాదు ల వినుండు పిదప
నశని సదృశ మగుచు ల నమరు నాతనిమది, కార్యభరమె త్రిప్పుఁగలుగు దాని.
- చ. అనిలకుమారునందుఁ బ్రియ ల మత్యధికంబని యెన్ని జానకిం
గనుఁగొనఁ జాలమైతిమని ల క్రమ్యతపోయినఁ స్రూరదండనం
బునఁ గడతేర్చు నీమనల ల భూపతులెల్ల నిదే విధంబున
గనఁదగియుండు గానఁ జనఁగా దని నామఁది దోఁచు నిత్రణిన్. 238
- క. ఊరకయుండినచోఁ జేకూరునె ఫలమెద్దియన్నఁ ల గూడినవ్యథచే
నోరు మెదల్చక యంగడఁ, ఊరిమిఁగని యుండె నట్లైయుండి రితరులున్.

- క. మారుతపుత్తుం డ త్తటి, జేరువ దగు భల్లుకేంద్రు ి చిత్త మెటిగి నీ
వీరితిఁ బల్కినఁ ది, క్కేరిక మా కెల్లనిద్ది ి హితమని తెలుపన్ 240
- క. ఐన మఱొక్కటి యడుగం, గానెంచితి మిమ్ము; సంధశకారాస్పతమై
పోనేరి కశక్యంబుగఁ, గానంబడుబిలమునందుఁ ి గంటి మొకసతన్. 241
- క. మునివేషమూని కరుణా, వననిధియే యీమెయ నెడఁపడువునఁ దగునా
వనితారత్నము మనలఁ, గొనివచ్చెం జిత్తశక్తిగొల్బున వెలికిన్. 242
- సీ. ఇందుఁజూచ్చిన వార ి లెవ్వరైనను బ్రాణములతోడ మరలంగఁజోల దనియె
నాగుహవృత్తాంత ి మామెచ్చెప్పినయల్లె, సత్యమే యని నాడుఁ స్వాంతమునకుఁ
దట్టె; నందున్నట్టితరువరంబుల సృష్టి, నెందైనఁగంటిమే ి యెన్నఁడేని
యాఁకలిదప్పల నయ్యవి పోకార్పు, జిత్తశాంతిని గల్గఁజేయఁ జాలు
- ఆ. హేమభూరుహమ్ము ి లిలనుంట వినలేదు, వెలయుననుచు నెపుడుదలఁ లేదు
జాంబవంత! తద్విషయమున నీవేమి, పలుకుదువా వినంగ ి దలఁచినాఁడ 243
- మ. అనిప్రశ్నింపఁగ జాంబవంతుడను నాఁర్యా! దానివృత్తాంతముఁ
మునువింటిఁ మునులేరొ చెప్పకొనఁగాఁ ి బూర్వం బదెవ్వారొ యే
మనుజుల్ దేవత లింకఁగల్గునెన రేమాడ్కింజూరఁ రానిరీ
తిని నిర్మించిరి యొగశక్తిమెయి సంతృప్తిఁ వసింపఁ గిరిన్. 244
- ఉ. అందఱుమందె యున్న మనఁయా ర్థితోలంగియెయుండు; నాతిమి
న్నం దగవేడ యోగినియు ి నైజతపోవిభవంబుచేత నీ
యిందఱుక ార్థముననే గొనితెచ్చి మృదూక్తు లాడి పో
యెం దనయాశ్రమంబునకు ి నెంతమహత్త్వమొ యెన్ను మారుతీ! 245
- సీ. త్రిజగంబులందు నేదెయ్యం దవశ్యక్తికి, మించినయదియె రేదెంచిచూడఁ
జిత్తశుద్ధిఁ జెలంగి ి చేసినచోఁ దప, మాపరాత్మరునిఁ బ్రితాత్మఁ జేయు
దాన దివ్యంబయి ి మాననీయంబగు, తేజస్సు ప్రాప్తించఁ ి దేరిచూడ
నలవిగాకుండ సమృద్ధి శీర్షమునుజ్జటి, పామరులకు గానఁబడనియట్లు
- తే. వెలయుచుండునుదాన నేతలఁచినట్టి, కార్యములుసాగుభగవంతుఁకరుణయనఁగ
నద్దియేసుమ్ము దానికి ి నుద్దియెన, దెద్దియును గానరాదని ి యెఱుఁగు ఖిలు.
- క. అనితెలుపుచుండఁ దక్కిన, వనచరు లంగదునిగూడి ి వదలందగు నిం
దె నిలిచి ప్రాణంబుల నికఁ, జనరాదు కపీంద్రు డున్నఁపక్కటి కనుచున్. 247
- ః. ప్రాయోపవేశ మూనఁగ, నాయెడ దృఢనిశ్చయాత్మ్యలైనం గని వే
యాయనిలాత్మజ భల్లుక, నాయకు లారితిగను మనంబులతోడన్. 248

— సంపాతి వానరులకడకు వచ్చుట. —

- ఆ. పవ్వలించియుండఁ ి బక్షియయ్యను దగ్గ, పక్షుమాట వారిఁ ి బాఱఁజూచి
మెల్లమెల్ల నడిచి ి యల్లవా రుండెడు, వసతిఁ జేరనపుడు ి వచ్చుచుండి. 249

- క. ఆహా! యెన్నాళ్లకు నీ,యాహారము నాకుదొరకె నీ నాకలిమిగులగా
దేహము పీడించెడు రిపు, లాహవమునఁ జిక్కియున్నయనదం బోలెన్. 250
- క. అని చెంతకు వచ్చుటఁ గని, వనచరనాథాత్మజుండు నీ వరుసఁ గపితతిం
గని పల్కెను దుర్తరణంబును గాంచఁగవలయు మనము నీ భూరివిధిహతిన్. 251
- తే. వచ్చుచున్నది యీపక్షి నీ వరుస మనలఁ, దినఁగశ్రీరాముకార్యమీతీరునఁజెడు
సమయ మీయది యతనికిసాయపడిన, యాజటాయువువలె మనసకంత మిదియె.
- క. చేరువనున్నది కాదే, దారుణపక్షిస్వరూపతక్ మనమింక
శ్రీరామునికై ప్రాణము, లీరితిం గోలపోవసే విధివాసెన్. 253
- చ. అనిపలుకంగ నాపతగ నీ మల్లన నోఘనులార! రామకా
ర్యనిరతి నాజటాయువు గతాయువుగాఁ బలుకంగ వింటి నా
యనుజుఁ డతండు చచ్చినది నీయంతయు నాకెఱింగింపుఁడన్న నా
తని కెఱింగించె నవ్విధము నీ నంతయు నంగదుఁ డోర్పుమీఱఁగన్. 254
- శా. ఆవార్తల చెవిసోకఁ బక్షియుగ మత్యశ్చర్య మేపార రాఁ
గా వానింగని వానరో త్రములు పొంగగఁగాంచి సంపాతి మీ
యావాక్యంబులు విన్నఁ బక్షియుగ మిశ్లేవచ్చెఁగాదే మిముం
గావంబూనెడ నాజటాయువు తెగెంగఁగా రాముకార్యార్థమై. 255
- చ. అని యనుజాతవ ర్తనము నీ నంతయు వారికిఁజెప్పి తర్పణం
బొనరిచి రావణాసురునియుద్ధతిఁ జెప్పుచు సీతఁగొంచు నా
దనుజుఁడుపోయె లంక కని నీ తత్పురి సీతయు నున్న దిష్పడం
చు నెఱుంగఁజెప్పి మార్గమును నీ జూపఁగ వానరు లాత్మఁ బొంగుచున్. 256
- చ. పతగమహేంద్రునిం బొగడినీ పరవ్రతముం దిగి దక్షిణాంబురా
శితటముఁ జేరి యందఱును నీ సీతను జూడఁగఁబోయిరాఁగ న
బ్ధితరణశక్తి ముఖ్యమగు నీ దీని నెఱుంగఁగఁబోలు నంచు స
మృతి నీకఁ గైకొనందగు నసమానుషకృత్య మిదొట నిత్తఱిన్. 257
- చ. పదిపదులన్ని యామడలపాటి విశాలత నొప్పు సంద్ర మీ
యది; భయదాకృతింబొలుచు నీ నంబుధి; దీనిఁ దరించి యవ్వలం
బొదలు నిశాచరేంద్రపురముం గని యందు విదేహరాట్సుతఁ
గదిసి యనామయం బడిగి నీ క్రమృతి రాఁదగు నిద్ది కార్యమా. 258
- ఉ. ఇంతటిసాహసంబునకు నెవ్వఁడు శక్తుఁడో వానిఁ బంప ధీ
మంతుఁడు జాంబవంతుఁడె సోమస్తవిధంబులఁ జాలువాఁ డటం
చెంతయుఁబూన్గిఁ బల్కుటయు నీ నెల్లరవాక్యము లాలకించి మా
కింతటిశక్తి గల్గునని నీ యెల్లరు పల్కుఁ డటంచు నీ త్తఱిన్. 259

నీ. జాంబవంతుడు పల్కు సత్వంబుకొలదుల, నెఱిగించి రంధ్ర జీప్లేము సంద్ర
మెగురఁగాఁ జాలుదు సమిన్న యామడలని, తెలుపఁగా విని సన్వృతిని తెలంగు
భల్లుకేంద్రం డను సల్లవగవల్లభులార! నేదాఁటఁ జాలుదు సీరరాశిఁ
గ్రమ్మటి యిటకురాఁ గల్గుదుననువార్త, సంశయాస్పదమగు సజయె దీని
లే. కారణంబని తలపోయఁగఁ దగు మును, పిట్టికార్యము లెన్ని యో యేను జేసి
నాఁడనంగడుఁడితఁడు వానరవిభుఁడగుఁ, గానఁబనుపంగ రాదునిక్కమువచింతు.

ఉ. ఇంతకు మున్ను పేర్కొన వదేటికొ యీహనుమంతునంచు మీ
రెంతయు నూహసేయుదురొయేమొ వచించెదఁ గార్యభారమా
వంతయు లెక్కసేయక యుజార్యమునం బొనరించుశక్తియే
చింతయు లేనిబుద్ధియును సజేపడియుండఁ దనర్చు నీఘనున్. 261

మ. హనుమంతుం దలపోయ కెవ్వరికి నేయర్థంబునం దెంతశ
క్తిని దైవం బొనగూర్చెనో తెలియుకోరికం గాంచియట్లుంటి; నీ
తనిశక్తిం గొనియాడ నాతరమె భూధ్రవాతముం గొంచుర
మ్మనఁ దెచ్చుక బవనాత్మజుం డితఁడహార్యప్రకమంబొప్పగన్. 262

మ. సురలెల్లం బరమేష్ఠియుం దొలుత నీహూరాగ్రణిక్ సద్వరో
త్కరభూషాన్వితుఁడేసి; రిమహితువంశక్ మేలుచేకూరు ని
ర్జరకార్యంబుల కంచు; నీతని నవేశస్తాస్త్రముల్ చంప నే
వరుసంజాలవు నొంపఁజాలవునుఁడీ! వర్ణింప నిం కేటికిన్. 263

మ. తనదాశక్తిని దా నెఱుంగనటు లుద్యద్వర్జ్యగత క్షున్నతిక్
మును లొక్కప్పు శపించి; రీఘనుఁడు తేమ్యుం గాంచి భీతిల్లకొ
క్కనిమేషంబు స్థిరత్వముం గనక తత్కాంతారమందుక్ జవం
బున సంచారముచేయుచుక్ శిశుత తక్ సబూన్పంగఁ దద్యస్తువుల్. 264

ఆ. కొనుచుబోయి సంద్రమున వైచుచుండంగ, నేమిచేయఁ జాల సీతనివలనఁ
గలుగనున్న యువకృతతుల నెంచి తనశక్తియెఱుంగకుండు నని శోపించి రంత.

క. తనశక్తి యిట్టిదని చెప్పనయే నొక్కం డెఱుంగఁబోలు ననుచు ము
క్తిని దానికి దెల్పిరి నే, వినినాడం గాన మీయ సవివరఁ బరికితన్. 266

చ. వననిధిదాటి సీతఁగని సచ్చుజవంబునఁ గాన వాయువు
త్తు నితని వేడుకొండ మనఁ దోరపుఁబ్రీతిని వార లెల్ల నీ
పని నొనరించి మావయినప్రాణములక్ నిలుపంగఁబూను మో
యనిలతనూజ! యన్న విని యాదృతి లేచి సముద్రుఁ గాంచుచున్ 267

చ. అరిగెద లంక కే నిపుడె యంబుధి గోష్పదమట్లు దాటి యా
శరవరు మస్తకంబుల నెసంగెడుశక్తి బదంబుఁబెట్టి రా

ద్వరుసతిఁ గాంచి తేమమునుఁ బల్కి యనామయవార్తఁ దెత్తు; మీ
రుదుముద మావహిల్ల నిటఁనుండుండు; దీవన లిండు పోయెదన్.

268

— ఆశీర్వాచనఫలములను హనుమంతుఁ డెఱింగించుట. —

ఉ దీవనలన్న నెట్టిసనులేరు మహాత్ములు చెప్పవెంటి మీ

కే వివరింతుఁ జాపలముఁ నెంచక యించుక యాలకింపుఁ డే
యేవిషయంబు లందయినఁ నింతులు పూరుషు లవిగ్గి గోరనాఁ
తావనచిత్తులఁ సుఖముఁపాటిల జింతలుపాయఁ గోరుచున్.

269

చ విమలమనీషులై తపముఁ విశ్వహితార్థ మొనర్చుచుఁ మనః
కమలపదంబునం బొలయుఁకాంచనవర్ష నిరంజనుఁ సమ

స్త్రము దనరూపమైవెలయుఁదైవము ధ్యానవిధానపూజలఁ
బ్రముదితుఁడేయుచుఁ ఫలముఁ రాఁదగునంచుఁ దలంప కించుకే.

270

మ. పరమేశుండు ప్రసన్నుఁడౌటయె తపఃస్సంతానలాభం బటం

చరయం జాలినపెద్దలం గని మనఃబానందసాంద్రంబుగాఁ
బరఁగుం గావున నార్యులార! యిపు డీభారంపుఁగార్యంబుఁ జే
యురతిం గాంచితి సాగు నీయ దనిమీఁ రూపించినఁ బండెడున్.

271

క. అని వేడవలయు వారలు, యనియది భగవంతుక్యపనుఁ ఫలవంతంబౌ

నని యల్కుదు రద్దియె దీవన యని చెప్పంగఁబడునుఁ బ్రాజ్ఞులచేతన్.

272

క. ఇది సత్కార్యము దైవము, పదిలముగా దీనివేగఁ పండఁగఁజేయం

గఁదగు నని యెంచువారలె, గద భక్తులు వారెమునులుఁగాఁదగుదురిలన్

273

ఆ అట్టివారివాక్కుఁ లవె ఫలించునుగాని, కపటచిత్తులగుచుఁ గలుషరహితు

లట్లు లభినయించునాతుచ్చు లాడిన, పల్కులెట్లు ఫలముఁ బడయఁజాలు.

274

క. ధనమిచ్చిన నైశ్వర్యం, బున దీర్ఘాయర్థాయముననుఁ బొలుతువు గాకం

చును దీవించెడుజాల్తు వ, చనములు ఫలియించు లెట్లుఁ సన్నతులారా!

275

క. ఇతరులకు మేలుగలుగఁ, బ్రతినిమిషముఁ దలంచుచుండుభక్తుల వగువా

క్తులై ఫలించును దక్కిన, కృతకవత్తుల్ యల్కునుడు లెవెట్లుఫలించున్.

276

క. చిత్తవిశుద్ధియె ఫలసంపత్తికి మూలంబు నదియెఁ పాటిలకున్నఁ

రిత్తయెయగు వచనం బని, యెత్తటినేఁ దలఁపవలయుఁ హితమతులారా!

277

ఉ. ఉత్తమమానసం బనినఁ నొండుతలంపులు మాని యాశ్వరా

యత్తముగా సమస్తజగఁ మంచుదలంచుచు యోగశాస్త్రసం

పత్తి తగంగ నొప్పనదెఁ పావనచిత్తులనంగ నద్ది స్వా

యత్తముగాఁగ నుండు నరులంచుఁ దలంపుడు మీర లెప్పుడున్.

278

ఉ. మీరిపుఁ డారఘూద్వహఁనిఁ మించినభక్తిని లోఁదలంచి యీ

భారపుఁగార్యమెల్ల మునివారమరేశ్వరమోదదంబుగాఁ

గోరంగ నర్మ మైతగుట ఓ గొబ్బున నిద్రిఫలించునంచు గం
భీరవరాశిమంబు విడి ఓ వెంపుచుగాంచంగఁ జేయుఁ దేగెదన్.

279

ఉ. రామునికార్యమాటఁ గపిరాజహితం బదియాట దేవతా
కామముఁ బండఁజేయఁగ నొకం డిదె సాధనమాట మీరుశ్రీ
థామునిభక్తులై సువిహితంబుగ దీవనలీయఁబూనుటకా
నామది యుత్సహింప జతఃసంబును బూనక యెట్టులుండెడున్.

230

క. సాగరమీయది యల్పము, గాఁగక గణులించి వాయుగతి మించంగా
నేగెద లంకాపురిలో, నేగతిసో నీత వెడకి ఓ యెల్లవిషయముల్.

281

క. కనుగొని డేమంబున వత్తును మీకుం దెల్పువాడఁ ఓ దొయ్యలికుశలం
బని నమ్మఁబలికి రాముని, మనమున థ్యానించి వంచి ఓ మస్తక మెలమిన్.

282

తే. రాముపాదాంబుజంబులు ఓ రమాసోకి, నట్లు చింతించి వాలంబు ఓ నలరి పెక్కు
సార్లు త్రిప్పచునూగుచు శ్రవణయుగముఁ జక్కనిస్కించిమదియందుఁజనకునిలిపి.

సీ. మునివరేణ్యుల మూలమున సంగ్రహించిన, యోగవిద్యాశక్తిమాని కాయ
మునకు నట్లా కాశమునకు సంబంధసం,యమమున లఘుతూలముట్లుతేలి
కగనుండు తనువు నగధజలంబులఁ బాదంబులఁ జరింపవలనుపడుట

సాలెపురుగునేయు ఓ సన్నని తంతువు,లందుఁ గూడఁ జరింప ఓ ననువుపడుట

తే. రశ్మిసంతానమున సంచరణమునల్పు, శక్తియలవడుఁ గాననా ఓ శ్వసననుతుఁడు
వ్యోమమునసంచరింపంగఁగోపునట్లు, లగుటనా యోగమాని దేహమును లేపి.

క. తూలములేశమున లె దను, వాలోనం దేలికయయి ఓ యమరుట చేతకా
గాలికిఁ బోయెడు రీతిగ, నాలవణాంబుధిఁ దరించునాశయ మలరన్.

285

క. చనియెను గగనంబున నా,తనిరూపము జలములందుఁ ఓ దద్దయుఁ బొడవై
గనఁబడియె నడ్డముగ వే, చనుచుండుట సురలు చూచి ఓ సంతసపడఁగన్.

286

ఆ. చిత్రమిద్దియేమి ఓ గాత్రమీయది తాళ, తరువుమీటి సురపథమున వాయు
గతినిమించి యడ్డ ఓ మితర మేదియులేని, యట్లుపోవుచున్న ఓ దనుచు సురలు.

క. పరికించుచుండఁగా సా,గరమామైనాకభూధ్రకాంతుఁ బిలిచి యో
ధరమా! నాపై జను కపి, వరునకు దోడ్పడఁగ లేమ్మ ఓ త్వరగా ననుచున్.

ఆ. మఱియుఁబలికెనితఁడుఁమహితాత్ముడగురాము, కార్యమునకుబోవఁగడగెఁగాన
సుంత నిలిచిపోవ ఓ సంతయాయాసంబు, గలుగకుండుననుచుఁ ఓ దెలియఁజెప్పి.

— ౧౭ నమ్రదుండు మైనాకని హనుమంతునకు సాయపడఁబంపుట. ౧౭ —

క. వినుమా మైనాకా! నీ,కనుమానములేక నామహేశయమునె తా
గొని తెచ్చి వైచెగాదే, యనిలుండు మునుతత్పుతుండుఁహనుమ యితఁడగున్.

క. ఆయువకారము మదిఁదల,పోయుము శ్రీరాముఁ డనఁగఁ ఓ బూర్వము సగరుం
భర్త—36

- డీయవని బ్రోచె దత్తుతు, లేయభివృద్ధిం గనంగఁ యీ ననుజేయన్. 291
- అ. సాగరంబనంగఁ యీ జాలిలి నేనది, మొదలు వారివంశమున జనించె
రాముఁడట్టి ఘనునిగఁగఁగి రావణుఁ, డెత్తుకొని చనంగ యీ నీకునుండు. 292
- క. ఆతరుణి వృత్తాంతము, నీతటి నెటుంగఁగఁ బోవనెంచి జవమునకా
వాతగతి నగుచున్నాఁ, డీతనికిం దోడువడుట యొప్పుదె మనకున్? 293
- అ. నీకు నాకు నెంతోలోక ప్రసిద్ధి గా, నుపకృతుల నొనర్చియుంటఁ బూజ్య
లిరువు రందు నీతఁ యీ నీకు నుపకృతి, జేసియున్న ఘనునకే సుతుండు. 294
- క. కావునఁ ద్వరపడి పొమ్మా, నావిని మైనాకుఁ డడిగె యీ నాకు నుపకృతిం
గావించిన మారుతునకు, నేవిధమున నితఁడు సుతుఁడొ యే నమ్మఁజూమి. 295

— హనుమజ్జననము. —

- సీ. వాయువు దేవతావర్యుండు తత్తుతు, డనఁబడు నీతండు యీ వనచరుండు
చిత్ర మాయది నాకుఁజెప్పు మీతని జననాదికం బంత మహాజవమునఁ
బోయి యూటఁ గల్గె యీ యెడఁ గావించి, నీకు సంతోషంబు యీ నే నొనర్తు
నని ప్రశ్నమును జేయ నంబుధి సంతస, మావహిల్ల వచించె యీ నద్రివర్య! 296
- తే. ప్రశ్న మియది యుత్తమవద్ధతి దగి,యున్న దనవలయును గాని యొప్పు దిప్పు
డనఁగ రాదువదితునీయనఘుఁడెల, వాయుసుతుఁడయ్యునయ్యెనోవనచరుండుగ.
- క. ఏదోషంబున నీతని, కీ దేహము గల్గె వేదసీచగుణుండొ
శ్రీదయితునకుఁ భక్తుం, దై దై వాను మహాత్ముడై వినుతి గనున్. 297
- ఉ. దేవత లెల్ల భూతములఁ యీ దేజము సొంపున నగ్రగణ్యులై
పావనతం జెలంగి స్తుతిపాత్రులుగాఁ దనదారి; రండుఁ బెం
పావహిలంగ వాయుగణ యీ మప్రతిమానబలాధికంబుగా
నేవిధి నెంచిచూచిన మహిమ దివిఁ బూజ్యముగా నెసంగెడున్. 298
- క. దానికి నధినాథుండు పవ,మానుండగు లోకవితతిమర్యాద తగం
గా నెల్ల దేవతలలో, దా నధికుం డగుచు నుగుణతతిఁ బెంపొందున్. 299
- క. బలపౌరుషముల నాతని, దలకడచు నమర్త్యుఁడెటు వెదకినం గనరాఁ
డలఘుమతిం దగుచు మహాబలుఁడనువేరం జెలంగెఁ యీ బర్వతవర్యా! 300
- ఉ. అపవమానుఁ డర్థిఁ దనయంఘ్రులఁ గొల్పెడు వారి వాంఛ లే
యేచగిదికా ఫలింపు నటులే కృపమీఱఁగఁ గాంచు చుండు న
ట్లాపదలెల్లఁ బోనడచి యర్హ విశాలయశంబు నొందు న
ట్లాపరమాత్ముఁ డుండువద యందుఁగఁ జేయుఁ దుదకా గిరిశ్వరా! 301
- మ. వినుమా మేగుమహీధరం బనఁగ నుర్వికా ఖ్యాతి మించుం గదా
కనకత్సాధరమన్న నద్రియ యనంగగా వింటివేకాదె; ధా

నినిబోలదగు పవ్వతం బొకడు వర్జింపంగ లేదంచు బ్రా
జ్ఞనికాంచుచే వచించు నున్నతియు మింపం బొల్పు నాయద్రియున్. 302

ఉ. దానిగుహంతరాళములు ధామములైతగ నిర్వికారతా
మానులు హృత్పదంబున నమానుషతేజని బ్రహ్మము సదా
ధ్యానః చేచునిల్చి విధిదప్పక కొల్లుట చారువస్తురం
తానము లేకయే కలుగు సదానె సత్ఫల మన్న నమృతన్. 303

క. అదె సుషూచారం బన, విధితంబగు విధులయందు సమితిం గన న
య్యదియె తగియుండెడు; నింపొదవు యోగులకు దాన సుర్విధేంద్రా!

తే. వస్తుబృందంబు సేకరింపంగఁ దగిన, కష్ట మించుకయే లేక యిష్టదమగు
పథము దొరకిన వాని నేసగిది వదలి, యల్పఫలదపథంబుల నాశ్రయింతు.

క. తిరుగుచు బ్రవంబుల నెక్కరణిచొ శ్రమమొంది కూర్చి కావించెడుశ్రీ
వరునాధన మయ్యది, పరికింపఁగ నల్పమైనఫల మిడఁ జాలున్. 306

క. మనసొక్కటి చంచలతం, గనకుండినఁ జాలు నెట్టికాలంబున నై
నను ధ్యాననిష్ఠుండం, జను నద్దియె మోక్షదంబు ధైర్యధరవర్యా! 307

సీ. డంబమేలేక కడంక వస్తువులను, గూర్చయత్నింపక కొర్కిదనర
నిష్టదైః ము నాశ్రయించి భావనచేత, నకలవస్తువులను సమధికముగ

సేకరించినట్లు చింతించి యవ్వని, నర్పించినట్లులే ధ్యాననిష్ఠ
భావించుచుం బ్రీతిఁ బరమాత్మఁ దేజస్వియౌనిగా నెంచి యాపరేశుఁ

తే. గనుచు నిశ్చయగు చిత్తమున సతంబు, నలచుచుండుటయే మహాఫలదమైన
పూజ నునబడు; దానినిబోలు పూజ, వేటొకటి యుండఁబోలదు విశ్వమందు.

క. యోగం బెద్దియు శ్రద్ధా, యోగమేలేమన్న ఫలము నొదవింపంగా
నేగతిఁ గనినం జాల ద, దేగద యిష్టార్థద మ్మహీనమునుష్టా. 309

మ. చిరకాలంబు గుహంతరాళములలో సిద్ధాత్తులౌ మాను లీ
శ్వరుఁ దేజోనిధి నవ్యయుం దలచుచుకొన బాహ్యప్రపంచం బదే

వరుసక సాగుచునున్నదో మఱచి యేవాంఛల మదింగూర్చుకొ
శ్వరరక్షింపవె యంచు వేడఁ దగు శాస్త్రం బద్దియె తెల్పెడున్. 310

ఉ. ఇట్టియుపాసకుల మిగుల నిర్దహార్థగిరి ద్రమందు నే
పట్టునఁజూచింక నయనవర్జముగాఁ దనరాయచుందు ర

ట్టిట్టలమైనభాగ్యమున నెంతయుఁ బొల్పును స్వర్ణభూధరం
బట్టిగిరి ద్రమందు నొకభాగమునక గపివీరుఁ డొక్కటన్. 311

క. కేసరియను నామమునీ, కే సరి యశానంచ మానులెన్నఁగఁ దమిచే
వాసముచేయును దత్పతి, భాసురరూపంబుమెఱుఁగ భర్తృవిహితయై. 312

- ఆ. అంజనాఖ్య నలరి యాపతివ్రత భర్తృహితచరిత్రయగుచు నెల్లయువతులకు సుదాహృత మగులలితశీలంబున, వినుతయగుచు నుండి వేడ్క నొకట.
- చ. అనిలుని జిత్తపంకజమునం దొగి నిల్చి మహాత్మ ! నిన్నుఁ గొల్వను దమిఁగాంచుదానను భవద్యగదానమునకా భవాద్యశం దనయుని గాంచుకోర్కి సతతంబు చెలంగెడుఁ గాన లోకమందనుమనద్దుతాధ్వని మహాబలుని దయచేయవే సుతున్. 314
- క. పేరు మహాబలుఁడని యో, మాదుత! నీకొప్పియుండు మామకతనయుం డీరేదులోకముల ముని, వారము దేవతలు మెచ్చు వజరలక్ష్మ వలయున్. 315
- క. జగదుపకారమ్మును జక్కఁగఁ జేయఁగఁ జాలువాఁడుకావలయు నతం డగణితబలవిక్రమముల, జాగడొందఁగ వలయు నట్టిపుత్రుకు నిష్ఠా. 316
- చ. అని మరియాద భక్తియు మహాద్యుతి శ్రద్ధయుఁ గల్గునట్లు లా యనిలుని వేడుచుండె; మదిరాక్షి యొకప్పుడు భర్తతోడ వాంఛను దెలుపంగఁ గేసరియు సృష్టనుఁ గొల్పుట చాలుమేలు దేవనికరమందు మేటి బలవంతుఁ డతం డగు నోతలోదరి! 317
- తే. భక్తిమీఱఁగ నామహాబలుని గొల్వ, మంచ నానతియిడి వానరాని గొల్వ హేమగిరినుండె నాతనికోమలాంగి, తత్పరతఁ గొల్పె మది సదాగతిని నిలిపి.
- సీ. సుచరిత్ర యొక నాఁడుశుచియు బుతున్నాత, యునయి యాదేవునినొప్పమీఱఁ దలఁచెఁ గేసరియు నత్తటి రాజకార్యంబు, గలిగి యెందో చనిక్రమ్ములు నద నదియాట వాయు వామదిరాక్షికిం బతి, యట్ల దర్శనమిచ్చె నంతఃబతియు నరుదెంచె నెఱుంగ దాయమ దానితత్త్వంబు, కేసరిరాఁ గాంచీయాసమయము
- తే. నందు త్తణమునకు ముందె యరుగుదెంచి నట్టిజాడ గనంబడె నార్య! యనిన నతఁడు మది నెంచి వాయువే యపుడు తోచి యుండఁదగు నీకు వరమీయ నువిద! యనిన. 319
- క. తలవాంచి యూరకున్నకా, జలజాయతనేత్ర చిత్రసంశయమును లోఁదలపోసి లజ్జ నొందకు, మెలమిం గనఁదగినసమయ మిదెగద సాధ్వీ! 320
- చ. సతిని స్మృతింపరా దనెడుశాస్త్ర మెఱింగినప్రాడగాన నీ మతిఁ గలవాంఛఁ దా నెఱిఁగి మామకరూపమునం గనంబడక బతిమయ భక్తి నీకుఁగలవాత్త నెఱుంగును గాన నద్దియే హిత మొనఁగూర్చు నన్న హృదయేష్టముఁ దెల్పె నదేల చింతిలన్. 321
- ఆ. నీదుశీలమునకు ననియతికి మెచ్చి తా, దర్శనం బొసంగె దాన నీకు వర మొసంగె ననుచుననితామణి! తలంపుము మఱొండుచింతఃబానకు మిఁక.

- క. అనిహిత ముపదేశింఁగ, వనజానన హృదయపద్మవాసుం బవనుఁ
వినుతించి నాయకునితో, ననురాగముమించ నుండె నంజన యంతన్. 323
- క. చూలాలై సమయంబున, వాలికచూపుల్ చెలంగవనరతరుణీ
జాలము గొల్వంగఁబురు,టాలయ్యె మరుద్వరంబు నట ఫలియింపన్. 324
- చ. తనయునిగాంచె నంజన నితాంతమనోహరరూపసంపదఁ
వనచరరాజియెల్లఁ దనువారకచూడఁ దలంపఁగా బలం
బున జవవిక్రమంబుల విభుత్వమునం దనసాటిలేడు మే
దిని నని యెల్లవారు వినునలింపఁగ లక్షణరాజి యొప్పుగన్ 325
- వ. కేసరియుఁ బరిజనులకెల్లఁ బారితోషికంబులొసంగి విధ్యుక్తక్రియల నిర్వర్తిచి
యుండు నంత. 326
- క. ధరణీధర! యానత్సుతుఁ, దరుణీరత్నంబుఁ గాంచి తత్పరమతియై
వరఫలములఁ దన్వఁగఁ దా, నరిగెఁ వనసీమ కంత నాకలితోఁపన్. 327
- ఆ. బాలుఁ డతఁడు తుత్తు బాధింప నేడ్చుచునుండఁ దల్లి చెంతనుండకుంట
నేడువకుర వత్స! యనువారు లేకుండి, రపుడె యుదయమయ్యె నబ్జపఱుఁడు.

— హనుమంతునకు దేవతలు వరములిచ్చుట. —

- ఆ. వయసుచిన్నదగుట నవదలక తుత్తు బాధించుచుంట, యుష్టదీధితి యపు
డంతకమున రక్త మట్టియంగముతోడఁ, గానఁబడుట యనెడుశకారణముల.
- క. ఫలమేయగు నిది యొకఁడను, తలఁపున నవ్వాయుదేవుతనయుండు వేగం
బలరార నెగిరె వ్యోమస్థలమునఁ జరియించు దేవతలు వెఱిగందన్. 330
- చ. వినుఁగనలేక యిప్పుగిది నవలకువేలగు యోజనంబు లొ
క్కనరణి బాటునాకపిని గాంచి సురప్రముఖుల్ నెబ్బాసురా!
శ్వసనుఁడుగూడ నిప్పుగిది నబ్బిడఁజాలఁ డటంచు మెచ్చునా
సుసమయమందు మారుతుండు సూనునివెంబడి పోయె సాయమై. 331
- కా. ఆయాసంబు తొలంగ వాయువు కుమారాంగంబుపై మెల్లిఁగా
హాయిం గూర్చగ వీవ దాన జవనత్యాదుల్ విమృద్ధంబులై
సాయం బొప్పుగఁజేయ మించినటుఁభావ్యలాపరీతాంగుడై
పోయె భానునిచెంతకుఁ ఫలముగా నబ్ధిఁ దలం పుబ్బుగాన్. 332
- ఉ. భానుండు కాలవేత్తయయి భాసిలుటఁ పీతకారియౌ మరు
త్సూనునిరాకఁ గాంచి తననచోటు దహించెడునట్టిదౌట లో
నూనిదహించునాఁకికి నోర్వక పండని మ్రొంగవచ్చునా
మానసధీరుఁ గాంచి రుచిమండల మోర్వగవచ్చు నట్లుగన్. 333
- తే బుద్ధిబలమున నొనరించినానికకు నె,సంగుసంతోషమును గాంచగలియుండె;
నాకుమారుండు రవిచెంత కరుగుచుండె, నుడుగరానిజవంబున నొక్కరీతి.

- క. ఆనాడు పర్వమగుటక, దా నూనినవేడ్కమీఱక థాత్రీ చ్చాయా
నూనాకృతి గలరాహువు, నా నెసఁగెడుభూత మొక్కఁక డాసమయమునన్. 336
- క. సరసిజమిత్రుని గప్పం, బరుగెత్తుచునుండె వాయుఃపట్టియు నతనికొ
గరమున స్ఫులింఁచె బర్విడు, తరుణంబున మార్గవశతఁక దానికి నదియున్. 337
- క. భీటల్లి నన్ను మ్రొంగెడు, భూతంబిది క్రొత్తదనుచుఁ బుద్ధిఁదలఁచి య
ద్దే తరలి యింద్రుఁడెంతకు, నాతతగతిఁ బాటి తెల్పె నాత్మావస్థన్. 338
- క. పురుషచూతా! నాకొసఁగిన, సరసిజబాంధవునిఁ జంద్రుఁక సరగక నూత్నా
శరునకు నిపు డిచ్చితివే, సరియగునే యిద్ది దేవసంఘాధిపతీ! 339
- క. ఆతని బట్టంబోవఁగ, నాతఁడును బోవుచుండిఁక హస్తంబున న
న్నే తూలికవలెఁ ద్రోయఁగ, భీతుఁడనై వచ్చినాడఁక వృత్రవిరోధీ! 340
- తే. నాకు నిచ్చినయాహారఁక మేకరణిని, బరుల కిడవచ్చునయ్య! యోబలనిషాద
నాఁయి దెక్కడిన్యాయమోనాయథార్థముగ నెదానిని భావించియగహరుండు.
- క. నేనెప్పు మఱికరాహువు, నేనెలపున గాంచినట్టులే లేదుసుమీ
నీనుడు లచ్చెరువులుగాఁ, గానంబడుచున్న విప్రుకదలుము వత్తున్. 341
- చ. కనఁజుటపంగ నోపుదువెఁ గాధతరాశినిపాతనంబునక
గనుఁగొనరాని దుస్థితినిఁక గాంచుమహీరుహమట్లు వజ్రథా
రను దలవోవ నాతఁడు దురంబున నాత్మకబంధ మాడఁగా
గనుచు సురాలయంబునకుఁక గ్రక్కునఁ బోవునుగాక నీ విటన్. 342
- చ. నిలువక వేగపూ మ్మనుచుఁక నే నిదె వచ్చెద వెంట నంచు నొ
ప్పులుగులకంగఁ బల్కుటయుఁక బొంగుచు రాహువు వేగ మేగి యా
జలరుహమిత్రమండలముఁక సంగతిఁ జేరఁడలంచు నంతలో
పల హనుమంతుఁడ తాననుఁక బట్టఁగ వచ్చెడురాహువుం గనెన్. 343
- సీ. పరికించి యిదిమంచోఫలమంచు యోజించి, చెంతనున్నట్లు భావించి యర్కు
వదలి రాహువుఁబట్టఁక బాటినఁ దనవైకిఁ, బరువిడునాగాలిఁజెట్టిని గనిఁ
యింక నిటనుండ మేలింతయుఁ గల్గెడు, ప్రాణమ్ములుండ వీరపాడుభూత
మెటనుండి వచ్చెనో యెవడు సృజించెనో, నాకొఱకే వీఁడుఁక ప్రాచులాడు
- తే. నట్లుతోఁచెడుననియెంచియాత్మ ముఖము, త్రిప్పుకొనిపాతనంతలోదేవవిభుండు
మత్తదంతావళము నెక్కిఁమహిమ వెలయ,వచ్చుచుండెను భానునీవంక కపుడు.
- క. భీతిం బర్విడి యోపురు,హూతా! ననుఁ గావవయ్య! యుగ్రాకృతితో
భూతంబిదె రవిమ్రొంగఁగ, నీతఱిఁ బోవంగ నన్నెఁక యేడ్వెఱమ్రొంగన్. 345
- క. అరుదెంచెడు నేఁ బ్రాణో,త్కరముం గరతలమునందుఁక గనుఁగొనుచుక నీ
పరిసరమున కరుదెంచితిఁ, బరిరక్షింపుము మహేంద్ర! యపరమదయాభీ! 346

- క. అనుచు వేడగ భయముం, గనకుము నీరిపునడంతుఁ యగనబటపుము నా
కనునంతలోన నిది పం, డని మ్రింగినఁ దీటు నాదునాఁకలి యనుచున్. 347
- క. పవనాత్మజుండు రాఘవు, రవి మాని మహేంద్రహస్తీరాజముఁ బట్టం
దిపురంగ నాతనిం గని, దివిజాఢీశుండు కోఁగదీప్తులు వర్వన్. 348
- చ. ఉడుగని గర్వయుక్తి నితఁ యొక్కనిలెక్కయె యెయకుండఁ బ
ర్విడుఁ దనశక్తి యెట్టిదని యేడుకై నఁ దలంపఁ దీతఁ డే
పుడమి వనించునేని సురపుంగవు లెందో చనంగనొప్పు; ని
ప్పుడ పొరిపుత్తు వీని యీణముక సహియించినఁ జేటు మూఁడెడున్. 349
- క. ఐరావత మీయది దు, ర్వారోద్యము వీనిఁగాంచి యడఁకెడు నిక నీ
వీరుని మార్కొనఁజాలిన, ధీరుని నేఁ గాంచఁజాలఁ ద్రిజగములందున్. 350
- చ. అని తలపోసి భూధ్రునివహించితపక్షగణంబుఁ జెచ్చెరం
దునుమఁగఁజాలు వజ్రమును యోడనె వైచిన దానితాఁకుచే
ననిలజఁ డట్టె సోలి గిరియందుఁ దటాలున వ్రాలె; వామహా
హనువు మహీధ్రమందుఁ బడునపప్పుడు నొచ్చెను; వాయు వత్తఱిన్. 351
- ఆ. బాలుఁ డప్పుడట్లు యవిమహాభూతవి, హ్వలతఁ బడినఁగాంచి వత్తె యిట్టి
క్రూరకార్యరతిని యూడఁగా యని యాగ్రహమునఁ దనదుశక్తి నందఱకును. 352
- క. తెలుపంగఁ దలచి దేహంబుల నన్నిట నిండియున్న పూజ్యాత్మచా
యల నాకర్షించుచు ని, మ్ముల భూధరబిలమునందుఁ బుత్రాన్వితుడై. 353
- క. నివసించియుండె నంతటఁ, బవమానుడు సంచరింపఁ భావింపక శై
లవివరమున నుండుట భూతవితానము సంచరింపఁ దగుశక్తి చనన్. 354
- క. కదలంజాలక యుండఁగఁ, ద్రిదశుల సంతృప్తికై విధిని జన్నములిం
పాదవఁగ మానవు లొనరింపఁ దగక యుండిరి నితాంతభాధలఁ గనుచున్. 355
- ఆ. ఎట్టిక్రియలులేక యెల్లతావులనున్న, వార లట్టెయుండి యారయంగ
నిష్క్రియం బనంగ యనిఖలప్రపంచంబు, దగినయట్టు లుండె వగచి సురలు. 356
- సీ. పరమేష్ఠిచెంతకు యగరుపంబుమాని కష్టములకుఁ బాలయి యచని జగములఁ
గల్గినయలజడి యడఁగి వచించి యాపవనుని సంచారపరతఁ గనఁగఁ
జేయవే యనివేడఁ జిత్తమున వారి, దీనభాషణములఁతెఱఁ గదెల్లఁ
జింతించి యింద్రుడు యచినయపరాధమునఁ గల్గె నలజడి యభూతవితతి
తే. కనుచుఁ దలపోసి సురలార! యినుడు వత్తి, రాహుపక్షంబునంజేరినవినిబండు
గాఁగఁ దలపోసి తుదబృధ యకడు నలంప, వచ్చు పాపనిఁ గొట్టెనువజ్రమునను. 357
- ఉ. దానఁ గుమారకుం డతఁడు యత్తయు నొచ్చి మహీధరంబువై
దా నవశుండుగాఁ బడియె యదానికి వాయువు కోప మూనె; నా

- సూనుడు తద్వరంబున వసంధర కెంతయు మేలుచేయఁగా
వానరకాంతకుం బొడమె ి వాయుసుతుం డని వాని నెన్నుఁడి. 358
- చ. సుతుడు వహీధరంబువయి ి సోలి పడం గని వాయుదేవుఁ డీ
శతమఖువై గ్రుధం గనుచు ి సర్వజగంబుల నిండియుండు స్వీ
యతనువు నుజ్జగించి బిలమందు సుతాన్నితుండై వసించె; మీ
రతి బలవంతులయ్యు నిపు ి డార్చి బొందితి రేమిచెప్పుదున్. 359
- చ. అనిలుని సంగతికా విడినయంతన భూతగుణమ్ము వ్యర్థమే
యనఁజను వాయువేకడ యభార్థముగాఁ దలచంగ ముఖ్యమై
తనరుఁ బ్రపంచరాజికి; నతం డొకయించుకనేపు సంచరిం
పను దలపోయ కున్నెడఁ బ్రపంచము శూన్యమెయ్యా నిజంబుగన్. 360
- మ. సురకార్యంబు ఫలింపఁజేయఁగనె యీసూనుండు జన్మించె నం
చరయం జాలక వజ్రతీక్ష్ణహతి మృగద్వంగంబు నొవ్వంగఁ డీ
వ్రరుషం జేసెను వృత్రసూదనుండు కాకర్యం బిట్లునాగంగ సం
చరణం బయ్యనిలుండు మానె జగముల్ ి స్తంభించె నద్దాననే. 361
- మ. కనుకకా వాయువు సుప్రసన్నుఁడగు నకాకార్యంచె చేయంగ నొ
నని వారల్ తనవెంటరాఁగ మునిపర్యప్రీమముల్ వెంబడిం
ప నితాంతాయతవేగ మొప్పుఁ జనియభిప్రాయమునం డద్రినిం
గని తద్భూరిగుహంతరాళమున దుఃఖప్రాప్తుఁ బుత్రాన్నితున్. 362
- ఆ. గంధవాహుఁ గాంచి ి ఘనపవితాడన, కర్మితాంగు దనయుఁ ి గడుఁ బ్రియంబు
దనర నంకగతుని ి దాఁగని వగచుచు, నుండు తెఱఁగెఱింగి ి యూహలొప్పు. 363
- క. కరుణావలోకనంబులఁ, గురియించెకా వాయుదేవుఁడొమరునిపై నే
సురుచిరదృష్టులు కట్టఁ, త్కరములఁ దొలగించునో నికామజవమునన్. 364
- చ. వనజభవుండు దేవయుతి ి వచ్చుటగాంచి సమీరణుండు త
త్తనయుని మూర్ఛితుకా మృతువిధంబున నుండెడవానిఁ జూచుచుకా
వనటఁ గృశించుచుండియును ి వైశమ లేచి తనూజయక్తి మ్రొ
క్కెను విధి నామగోత్రములఁ ి గీర్తనచేయుచు మూఁడువారముల్. 365
- ఆ. వందనమ్ముచేసి ి భక్తిని వేదవా, క్యముల సన్నుతించి ి యంతికమున
నిలువఁబడఁగఁ బ్రహ్మి నెమ్మిమీఱఁగఁగర, ద్వయముఁజాఁపి నిమి రెఱబాలుమేను. 366
- క. థాత్మకరస్పర్శమునకా, జేతస్సమ్మోదమునను ి జిత్రంబుగ నా
వాతాత్మజుని శరీరం, బాతతశర్తంబు గాంచె ి నందలు చూడన్. 367
- క. జీవితుడైన సుతుంగని, యావాయువు సంతసించి ి యాత్మనిరోధం
లేవిధమున మానునొ యటు, లావిధిచూడంగఁ జేసె ి సంత జగమ్ముల్. 368

క. ఉక్కిరిబిక్కిరిగాఁ దగు, నక్కటికివగల్ తొలంగ య హాయిం గనియె
నిక్కము పల్కుదు వినుమో, చక్కనిభూధ్రంబ! యిచటి య సారం బెల్లన్.

— భావనాశక్తి. —

చ. అనిశము యోగనిష్ఠగలయట్టి మహాత్ములు దేవదేవు స
జ్ఞనహృదయాబ్జవాసుని, విశాలమనోహరదీప్యతేజమే
తనువుగ నొచ్చువాని శ్రుతిసధర్మము లెందుఁ జెలంగు నందుఁ బ్రీ
తిని గనువానిఁ జూతు రతితృప్తిగ జ్ఞానమయైకదృష్టిచేన్. 370

క. సమదర్శను లన వారే, క్షమాధరా! యాలకింపు య శ్రద్ధాయుతి సా
రము దీని; మేలు దీననె, యమగుంజుమ్మా! పరాత్పరాంగ మ్మెదియా. 371

క. అనువిషయముఁ దర్కింతురు, మునిపరులుంగూడఁ దేజమునె తత్తనువం
చని రుత్తమయోగులు; దానినివాసము శీర్ష మనుచు య నీవు తలఁపుమా.

సీ. దివ్యతేజం బది య భవ్యప్రమోదదం, బయియుండు శీర్షము య నాశ్రయించి
వలయాకృతిం గాంచు య గలుషకర్తృంబులఁ, గావించువారిని య గడుజవమున
వదలి యల్పంబుగ య వ్యాపించు నచోచ్చిట, సాధుకర్తృముల య శ్రద్ధనూని
జరపుచుఁ దత్ఫలసంతతిఁ గోరని, వారియం దభివృద్ధి య సారెసారె

ఆ. కగుచునుండు సుమతులగువాడు పరికింతు, రెండువృద్ధినిందు య నెట నశించు
ననుచు; మదిని గల్గనాశయభేదంబె, కారణమగు దీనిసారమునకు. 373

ఉ. ఆరుచిరంపుఁదేజ మెపు య డట్టిమహాత్ములు కర్తృసంగతిఁ
జేరినకష్టముఁ గనఁగఁ య జేడ్పడుఁగాదె; శరీర మత్తటిఁ
సారము గల్గఁజేయఁగ వెసం బొరఁబాటును శీర్ష మందుఁ ద
ద్దారుణకష్టముఁ గడచి య దాననె గాంతురు వారు శర్మమున్. 374

క. ఈతేజమే బ్రహ్మంబని, యే తెలియంజెప్పు శ్రుతు; లవెల్లప్పుడు త
త్పుతాశయంబు తెలియక, బ్రాతిగఁ బైకొనరునుమ్ము య సామరు లెపుడున్.

తే. పుణ్యపురుషులు తేజస్సుఁబొదలఁజేయు, సాధుకర్తృంబు లొనరించినచక్కదాని
గాంచుచుఁ మోదమందంగఁగలరధీరు, లద్దియెటుఁగకయజ్ఞతనడఁగుదు రిల.

చ. శతధృతి వాయుపుత్రకుని య శర్మయుతుం బొనరింపఁ బూని యు
న్నతనిజతేజమందును మనంబును నిల్పి తదీయపూత సం
గతిమెయిఁ బొల్పుదృష్టులను య గాంచెను; దాననె వానితేజ ము
న్నతఁ గనఁజాలె; దాననె గగనందగి యొప్పెను జీవితం బొగిన్. 377

క. పరమేష్ఠితేజ మత్తటి, మరుదాత్మజామస్తకమున య మ్రాన్పడుతేజం
బురుతరముగఁ జేయఁగ న, త్తరుణంబున లేవఁజాలె య ధైర్యస్ఫూర్తిన్. 378

- క. కొందలు మూర్ఖులైన వెనుకం దగుయత్నంబులేక శ కాంతురు మృతిఁ గ
ర్పందులు లోనగువారలు, పొందుగఁ జూడంగ లేచి శ పొదలుదు రపుడే.
- క. తనయంతన స్మృతి రాఁగా, గనుదురు పౌఖ్యంబు కొంతశాలమునకుఁ ద
త్తనుగత తేజము లోఁ జొచ్చును మెల్లఁగ సుంతయుగుట శ ఖోణీధ్రుఁదీ!
- తే. తేజ మయ్యది యధికమై యీజగమున, గల్లు నాపదలం జెండి శ కాచుచుండు
దానిఁ జక్కనుపాసింపమాననీయుఁ, డగును దానిని మఱచిననగుఁ గుజనుఁడు.
- నీ. మైనాకభూధర! శ మాననీయుండగు, నాశతానందఁ డప్యదనునందు
హనుమంతుపై దయఁయగపడఁగా దృష్టి, వ్యాపింపఁజేయుచు శ నందుఁగల్గు
తేజము వృద్ధియౌకాతీరు గావించుట, భవ్యతేజ స్సది శ పవనతనయు
ను త్రమాంగముచుట్టునుండి వృద్ధిఁగాంచి, లోనఁ బ్రవేశించె; శ దాన నడఁగి
తే. యుండు ప్రాణాళి తద్వృత్తినొక్కమాటు, శక్తిగనియెను గాన నాశ్వననజుండు
మేలుకనినట్లు లేచె; నాలోన వాయు, వాత్సంతోష ముప్పొంగనలరఁజాలె.
- క. విను భావనాబలం బని, ఘనులందురు దీని; మంత్రశ కాండఘ్నను దీ
నినె యాశ్రయించియుండును, మనమున నూహింపు మిద్రి శ మహితం బనుచున్.
- చ. సరసిజసంభవుండు కృపసంధిలఁ జేసెడుదృష్టిఁ బుట్టువై
బరఁగఁగఁజేయ నత్తఱినె శ బాలుఁడు లేచి చెలంగుచుంట న
వృషదధినాయకుండు గని శ మానసమందుఁ బ్రహర్ష మొప్ప సం
చరణముచేయ లోకముల స్తంభన మప్పుడె వాయఁగా సురల్. 384
- ఆ. సంతసించి రపుడు శ శతధృతి వారలఁ, గాంచినలికె భావిశాలమందు
నీకుమారకుండు శ మీకు మేలొనరింపఁగలఁడు శక్తియు క్తిరగ్రాలు నితఁడు.
- చ. అమరులకార్యసంతతు లవన్నియు నీతనివంక నే ఫలిం
చు మఱియు దేవదేవునకు శ శూరశిఖామణి కీకుమారుఁడే
యమరును బ్రాణతుల్యుఁడుగ శ నట్లగుటకా ధర నిస్సమానుఁడై
యమలయశంబు గాంచునటు శ లాదృతిఁ జేయఁగ యుక్త మిత్తఱిన్. 386
- మ. వరదానంబున నీతనిం దనుపఁగా శ వాంఛింతు; మీరొక్కరొ
క్కరుగా నీవవమానసూనునకు నొక్కాంబునం దృష్టి నీఁ
దరమై యుండువరంబు లిం; డవియె మోదం బియ్యఁగాఁజాలు నీ
మరుదధృత్తున కంచుఁ బల్కఁ దలలక శ మన్నించి యావాక్కులన్. 387
- తే. వరము లీయంగఁ దలచి రాసురలు తొలుత
శతమఖుం డిట్లుపల్కె నీసుతుఁడు నాడు
వజ్రహతిచేత నొక చెంప శ వక్రతఁ గన
నలరుటకా హనుమంతుఁడక శ పిలుపుఁగాంచు 388

- క. నావజ్రము నేడాదిగ, నీవాయుకుమారుఁ జంప శ నేవిధముననే
జేవ గలదిగాకుండెడు, నీవరమిచ్చితి ననంగ శ నినుఁ డిటు పలికెన్. 389
- చ. తమము నడంచురశ్మిసముదాయము నేగలవాడ; నాప్రకా
శమున శతాంశ మీతని కొనంగెడ; నాకడ విద్య నేర్పు నా
సమయమునందుఁ దోడుపడఁజాలుదు; విద్యలనెల్ల నేర్పుదుక
విమలవచస్కుఁడీతఁడగు శ వృద్ధిని గాంచునుగాక దాననే. 390
- చ. జలముల నాదుపాశములఁ శ జావకయుండ వంబొసంగుదుక
గలుపహరుండునొ నితఁడు శ కాంచుఁ జిరాయువునంచుఁ బాశి తాఁ
బలికె; యముండు దండపాతిఁ శ బ్రాణవియుక్తుఁడుగాక! యామయా
వళికిని లొంగకుండుమదిఁ శ బర్హకయుండు విషాద మెత్తఱిన్. 391
- చ. ధనపతి మద్గదాయుధము శ దా ననిఁ జంపకయుండుఁగాక! యీ
తని ననుచుక వరం బొసఁగె; శ దర్పకహర్తయు మామకాస్త్రరా
జిని మృతిఁ గాంచఁడితఁ డని శ చెప్పఁగ నేటికి! నాదువంకఁ బా
వనునదిలేక యుండు నని శ హర్షమునక వరమిచ్చె; నవ్వలన్. 392
- ఉ. పంకజసంభవుం డనియెఁ శ బావని నాదగు బ్రహ్మాదండమె
ట్లంకమునందు నొచ్చునటు శ లంగముచేసినఁ జాపులేకయే
తాంకునిరీతి వృద్ధిగను శ నాయువు దీర్ఘముగాఁ జెలంగ నే
సంకటముల్ తనుం గదియఁజాలనిరీతిగ నావరంబునన్. 393
- సీ. అనిఁల్కఁగా విని శ యాదట విశ్వకర్మయుఁ బల్కె; నాచేయుమహితచిత్ర
శస్త్రంబు లేయవి శ చంపఁజాలకయుండుఁ, గాక! యాధీరునిఁగాలిపట్టిఁ;
జిరకాలజీవియై శ స్థిరధర్మమార్గావ, లంబియై యుండఁగలం డటంచుఁ
బలికె; నాదట బ్రహ్మవాదయువుఁగని నీదు, తనయుఁ డింక నమిత్రత్రతుల కార్తిఁ
- ఆ. గలుగఁజేసి మిత్రకాంక్షలఁ దీర్పుచు, మిగులఖ్యాతిఁగాంచి శ మించుచుండు
నని నజేయుఁ డగుచు శ నాత్మకాంక్షానురూపతనుధారియగుచు శ బరఁగుఁజుమ్ము.
- క. రావణు ననిఁ బొలియింప న, దేవారికిఁగాని పులకలేగయం జేయక
దేవత లభివర్ణింపక, వేవిధులక మెచ్చు దగుచు శ వెలసెడుపనులన్. 395
- క. ఒనరించు నీదుకొమరం, డనిపల్కి సురాళిఁగూడి శ యరిగెఁ గమలజంః
డనుమోదంబున నింటికి, దనయునిఁ దోడ్కొనుచుఁబోయి శ తరుణిమణికిన్.
- చ. కొమరుని విక్రమంబునకుఁ శ గొంకి సురేశుండు వజ్ర మెత్తివై
చి మరల సద్వరంబొసఁగెఁ శ జెప్పెడి దేమిఁక దేవతాధిపుల్
సుమనసు లీశ్వరుండు పరిశుద్ధవరంబుల నిచ్చి రంచుఁ దె
ల్పి మనసుమెచ్చుఁజేసి సుతు శ పెంపుఁ దలంచుచుఁ బోయెఁ పొంగుచున్. 397

- క. మరుదధిపుం డీగతిఁ దన, వరసుతువృత్తాంతమెల్ల శ వదలక చెప్పఁ
దరుణీమణి యంజన యన్వరములఁ దలపోయఁ జొచ్చె శ బహుభంగులుగన్.
- క. మారుతి కపితకుఁ దోడుగ, సారసభవుఁ డాదియైనశక్తియుతులు దు
ర్వారబలం బొనఁగూడెడు, తీరున వరముల నొసంగ శ దృప్తం డగుచున్. 399
- క. మానుల యుటజములకుఁ జని, పూనిక నజినాదివస్తుపూగములను వా
రేనెలవున వైచినచోఁ, గానంగాలేరొ యట్టికడలఁ వైవన్ 400
- ఆ. తండ్రి కేసరియును శ దగదిట్లు చేయంగ, ననుచు మందలింప శ నాజ్ఞమీటి
యిచ్చకొలఁది మెలంగ శ నెంచుచుమునులకు, బాధగూర్పఁ గోపపరతఁ గాంచి.
- చ. మృతియనలేని యీకపి సహిమారకుమారుఁడుగాన శాఁదూ
షితనిజశక్తిమంతునిగఁ శ జేయుట న్యాయ్యమటం చు నెంచి యీ
యతులితశక్తిశాలి మతి శ యంతయు మే మిడు శాపవాక్యస్వం
గతి నిజశక్తి యిట్టిదని శ కన్గొనలేకయె యుండుఁ గావుతన్. 402
- క. చిరకాలమునకు వేటొక్కరు భావంబలర వినుతిఁ శ గావించిన న
త్తరుణమునుండియె వృద్ధిని, వరుసం గాంచెడు మటంచుఁ శ బలుకహనుమయున్.
- చ. తనగురుశక్తి బ్రహ్మమునితల్లజశాపవశంబునం గ్రమం
బునఁ బరిహీనతం గనుట శ బుద్ధిహరించెడుగర్వమెల్లఁ బో
వ నయముమీఱి సస్తునుల శ భక్తిని గొల్పుచునుండె; నిట్లు లీ
హనుమ చెలంగ వాలియనునాతఁడు వానరరాజ్యనాథుడై. 404
- క. పరిపాలింపఁగ నతని క, వరజాఁడు సుగ్రీవుఁ డనెదోవనచరుఁ డారా
జ్యరమఁ యవరాజుగ నొం, దె రహిఁ గపిరాజ్యమద్ది శ త్రిదివముభంగిన్.
- క. ఆలరారుచుండె; హనుమయు, బలశౌర్యములందుఁ జేరువడసియు నెట్లో
జలజాప్తతనయుఁ జేరం, గలిగెఁ గారణము విధియె గాఁదగుఁగాడే. 406
- చ. ఇరువుర కెంతొమైత్రి విధియే గలిగించెను; బర్వతేంద్ర! యీ
నిరుపమశౌర్యశాలి గని శ నీరజమిత్రకులాంబురాశిశీ
తరుచియు హర్ష మొందె; గుణభాముని రాముని గొల్పు కోర్కి నీ
మరుదధిపాత్తజుండు గని శ మానసిపూనికఁ గొల్వ రాముఁడున్. 407
- చ. జనకకుమారికా చెడుకఠజాలిన వీరుల సూర్యసూనుఁ డం
పునపుడు రామచంద్రుఁ డరిపూగము నొంచగట్టివానిఁగా
హనుమఁ దలంచి యాశిషము శ లాదృతిమీఱినొసంగి పంపె నీ
వననిధిదాఁటఁ జాలు కపివర్యులశక్తినిగాంచు వేడుకన్. 408
- తే. జాంబవంతుఁడు ప్రశ్నింప శ సత్త్వ మింత, మాకుఁగలదని చెప్పిరీహ్రాకులండు
దిరుగుమ్మగములు పావని శ ధిరుడయ్యుఁ, బలుకకుండెనుశాపంబుబలిమి శిఖరి.

- సీ. కాపమోక్షమ్ము ప్రసాదించి ర వ్యూహను, లావాక్యమెట్టులో యల్పై సాగుఁ
గావున భల్లూకకాంతుఁడౌ జాంబవంతుఁడు లేచి కపితతితోడఁ దెచ్చె
నితనిశక్తిని కాపమేగెఁ; గావున నల్లి, దాటి లంకకుఁ బోయిధరణితనయఁ
గనుఁగొని వత్తును యక్షమాత్రమున నని, సంతంబుపూని యాశపగిడి బోవు
తే. చున్న వాడిట్టిమహితాత్ముమన్న నదగఁ, గొలుచు కేభాగ్యమనఁగఁదగింపదామ
హీధరాయంచుబోధించియెలమిమఱియుఁ, బల్కె సాగరుఁ డత్తతీరబర్హతమును.
- క. పరమోపకారులనుగ స, గరపుత్రుల నెన్నఁదగునుఁగాదే నాకుఁ
మరుదధిపుఁ డల్లె నీమఁ, బరమాపుం డగును మిగులఁ య బల్కఁగ నేలా? 411
- క. సగరాన్యవాయజనితుం, డగురాముఁడు వాయుపుత్రుఁడగు హనుమయు నీ
జగమున కుపకారము చేయఁగఁ బుట్టిన వారలంచు య నరయం దగదే. 412
- క. అలరామునిపని యీతని, తలపై నున్నయది వాయుతనయుం డితఁడౌ
నలయక ననుదాటంగఁ, గలఁ డీతం డట్టులైనఁగాని మన మిటన్. 413
- క. చేయందగు నాతిభ్యం, జేయెడలఁ ధర్మతతి నడేయు త్తమమా
న్యాయజ్ఞులందు రిట్లీ, నాయాశయ మద్రివర్య! యగుఁజేకొనఁగన్. 414
- చ. అనుటయు సంతంబు పొలయఁ మరుదాత్మజు సత్కరింపఁగాఁ
జనునను శ్రద్ధతోడ రఘుసత్తముకార్యము తీర్పుపొంతుఁ బో
వునతనికన్న నుత్తముఁ డవుం గద యీతఁ డటంచు జెప్ప నొ
ప్పునతఁడు భూమి నుండఁ గనఁబోలునె యంచు దలంపు గల్గుటన్. 415
- చ. జలములనుండి లేచి తనశక్తైలశరీరము భూతరాజి కి
మ్ములఁ బులకాంకురావళిని య బుట్టఁగఁజేయ లతాగృహవభుల్
ఫలతరుసంతతుల్ వెలయ య భక్తిభరంబునఁ బోయి నిల్పెఁ జొ
క్కలుదగుమార్గమందును బ్రకంపనసూనున కిద్దమానటుల్. 416
- చ. దనుజులు మాయికుల్ సకలధర్మ విఘాతుకు లంచుఁ జక్కఁగా
వినిన ప్రభంజనాత్మజుఁడు య వింతగ నయ్యది యడ్డమాట కా
త్మను దలపోసి యిద్దియొకమామగదా యని నిశ్చయించి రా
ముని మది సంస్మరించి తనభూరిపరాక్రమ మప్పు చూపఁగన్. 417
- క. తలపోసి యాలసింపక, బలమొప్పుగ వక్షిముననె య పర్వతమును ని
స్తులధైర్యసార మొప్పుగ, బలసూదనముఖ్యదేవతతు లరుదందన్. 418
- క. బాడిచెఁ దాననె భూధర, మడలుచు ముమ్మాలు తిరిగె య నంబరమున న
ప్పుడుబల్కె దీననిష్ఠన, ముడుగక వీనులఁజొరంగ య నోహనుమంతా! 419
- క. మారుతవిభునకు మిత్రుఁడఁ, గోరిక సాగరముపంపఁ య గుతుకంబున నా
శ్రీరాముకార్యమునకుఁ, వారిధివైఁ బోవు నీకుఁబల ముజకుండన్. 420

- క. వచ్చితి నాతిథ్యము నీ, కిచ్చుతలంపూని యార్య! ి యీనాపయి నీ
విచ్చమెయి విశ్రమింపుమ, యిచ్చటిఫలమూలముల యభేష్టముగాఁగన్. 421
- తే. అనుభవింపుము బడలికఁబడఁగ నంత, లంకకుం బొమ్ము కార్యఫలంబుఁ గాంచి
వేగరమ్మని ప్రియమారవిమలభణితిఁ, బలుక నాలించి విశ్వాసమలర హనుమ
- చ. ఎలికె మహాత్మా! భూమిధర ి భవ్యభవద్భృదయం బెఱుంగ కీ
జలనిధిమధ్యభాగమున ి శాత్రువు లెన్నియొ మాయలూని నా
కలజడిఁ గూర్చునెంతు రనునాశయమూనుట నిన్ను మార్కొనం
దలఁచితిఁ దప్పనైఁపు మిఁకఁగదనున్యనిగాఁ దలపోయుదున్ ననున్. 423
- ఉ. నీదగునాతిథేయము విసీతుఁడనై గ్రహించినట్లై యి
ష్టాదృతిమైఁ దలంపు మినుఁ ి డస్తమయాద్రిని జేరకుండ నేఁ
బోఁదగు నభిదాఁటి రఘువుంగవుకార్యము సిద్ధిసొందఁగా
నీఁదగునాశిషంబె గిరినిర్జరనాయక! తృప్తి నిచ్చెడున్. 424
- తే. ఆతిథేయంబు గ్రహించినట్లై తలఁపు, మితమాత్రమునకె శ్రమఁమేల కల్లు
రాముకరుణయు మీవంటిధీమహితుల, యాశిషంబులు నాకున్ననంతె చాలు.
- క. అనివల్కి ప్రేమమొప్పఁగఁ, దనకరతల మామహీధ్రఁతల్లజాశిఖరం
బుననుంచి ప్రీతిమీఱం,గను బల్కెం దృప్తి యయ్యెఁగదె మహాత్మా! 426
- నీ. ఆతిథేయంబన ి నర్హ్యంబు పాద్యంబు, మొదలగువస్తుసమాహమునను
జేయుపూజయె కాదుఁచి త్రంబు హర్షాభి,మునుగంగ వాక్కులు ి ఘనకృపార్ద్ర
ములుగాఁగఁ జక్కనితలఁపులు వెలయంగఁ, జేయునాశీస్సులే ి సిద్ధిదమగు
నాతిథేయంబని ి యార్జ్యలందురుసుమ్ము; పర్యతనాయ కా! పరమకరుణఁ
- తే. దెలుపువాక్కుల నత్యంతతృప్తిదమగు, కార్యమున నీవాసర్పితఁగాదె పూజ
యిద్ది చాలదె యిఁక నెలవిమ్ము మరలి, వచ్చుతఱిఁ గోర్కీడిఱ నిఁల్వఁ గలనిందు.
- చ. అనిఱొనియాడి యాగిరియు ి నాత్మచరిత్రము సంగ్రహించి చె
ప్పిన విని సంతసించి మఱి ి ప్రీతియొసంగఁగఁ గేలఁదాఁకి చ
య్యనఁ బవమానవేగమున ి నభవభంబునఁ బోవుచుండఁగాఁ
గని సురలెల్ల మేలని పోగ డ్దల నించిరి తన్ననం బొగిన్. 428
- చ. సురలపొగ డ్దలన్ వినుచు ి శోభనవృద్ధికి మూలమా నిదే
పరమజయంబుఁ గాంతు ననుభావముతోఁచఁగ నింగి బాతె; నా
తరుణమునందుఁ దత్తను వ్రుదన్వదమానజలంబులం దొగిం
బరుగిడునట్లు దేవసమవాయము లెల్లఁ దలంపఁ బోయెఁ దాన్. 429
- చ. నిలుకడ లేచి త్రమన ి నీరధితుంగతరంగమాలికా
నలిగుడుదొలికాప్రతీతిఁ ి బర్విదురున్ దరణిక్రియన్ జలం

బులవయి హెచ్చుతగ్గులుగఁ గ బోయెడుచందముతోడఁ జేయుచున్
బలుగతులన్ వడింబఱచె గ వాయుపథంబున స్వేచ్ఛమీఱఁగన్.

430

— సురన హనుమంతుని బరికిలింతుట. —

ఉ. అంతట దేవసంతతు లభయాఁరె! యితం డిటుపోయి లంక ము
ర్రాంతక రాజగేహమున గ నారయఁజాలునో చాలఁడో పథి
శ్రాంతివహించునో యనుచు గ స్వాంతమునం దలపోసి యంత నొ
క్కింతపరిక్ష చేయఁగ నిశ్చే సమయంబని నిశ్చయించుచున్.

431

మ. సురసానామమునం జెలంగుసుదర్శి గ శుంభస్త హామోఘశాం
బరియందుం గడుదక్షతఁ మెఱయు నగ్రవామాక్షి రావించి యీ
మరుదోఁఘేశ్వరు నాత్మజుం డిపుడు రామస్వామికార్యంబు ని
ర్జర కాంక్షాఫలదంబుఁ దీర్చు జనెడున్ గ సత్వంబు పొంగఁ దివిన్.

432

చ. దనుజపురంబుఁజేరి ఖలదానవకోటి కగమ్యుడై జవం
బున రఘురాముపత్నిఁ గనుభూనిక్కి నర్హమనంగఁజాలు శ
క్తినిదగువాఁడో కాదో పరిశంభుము నీ వనిపంప నామెయుం
బనివడి భీకరాకృతిని గ బర్చుచు నిట్లు వచించె వానరా!

433

మ. పరమేశుం డిటు లిన్ని నాళ్లకు తుభాభాభాపనోద్ధామై
కరుణించెన్ నిను నాకు భక్త్యముగ నింకన్ జక్కభక్షించి భీ
కరమా నాఁడలిఁ బాపుకొందు; నిలు వేగంబూని పోఁజాల చె
క్కురణిన్ వానర నన్నుమించి యని పల్కన్ వాయుపుత్రుం డెదన్.

434

తే. సుంతతలపోసివిఘ్న మీఱచొప్పున నను, బాధలంగుండఁ జేయఁగఁదబాటిలెఁగద
యైనసామోక్తులంబల్కియరుగువాడ, విననిచోఁజూతునవ్వలీవిధముఁగడఁక.

చ. అనితలపోసి యిట్లనియె గ నమ్మరా! నీదగుతుత్తుఁ దీర్చుట
ప్పును మరియాద యద్ది యనిబుద్ధి నెఱుంగుదు నైన నొక్కప
ల్కును వినిపింతు నీకది యగ్రున్ విహితంబు; సమస్తలోకనా
థుని రఘువంశభూషణుని గ ధూర్తజనాంతకు రామవంద్రునిన్.

436

క. వినియుందు వనుచు నమైద, వనితా! దుష్టాసురాభిభయమును బాఁం
గనుదలఁచి రాముఁ డిప్పుడు, ననుబంఁగ లంకకేఁ జనం దగు జిమ్మా!

437

తే. కార్యమీయది లోకరక్షకునిదౌట, నీకు భాగంబు గలదిందు గ నాకు నట్లె
గాన మనపని యిది యాటఁగఁడఁగి చేయ, వలయుఁగాదేజవంబునఁబరుగిడియట

చ. అసురపురంబునన్ వెదకి గ యారఘురామునిపత్నిఁ గాంచి యా
బిసరుహపత్ర నేత్ర దగువంతచరిత్రము రామమూర్తికిన్
వెస నెఱిగించి వచ్చి సురపీరులయార్దులు పోయె నన్నసం
తసమును గాంచి నీయుదరతాపముఁ దీర్చెద నమ్ము మీనుడిన్.

439

- చ. అతివ! పరోపకారమే మహార్హము కృత్యములందునెల్ల నం
చరిత్రయబుద్ధిమంతులనఁ నాత్మ నెఱుంగుదు నీవుగూడ నీ
విలముఁ దలంపఁగాఁదగును నీ వేయినుడుల పలుకంగ నేల శ్రీ
పతిదగుకృత్య మన్న మహాపాలి యదృష్టమెగాదె కావునన్. 440
- క. నీవును నేనును జేయం, గావలయునుగాదె శ్రీఘ్రగతిఁ బొమ్మనుచు
నీవేలుకం దగుఁగా, నావుదు నాసురస పెద్దసన్ని వచించెన్. 441
- ఉ. జాతిని వానరుండవు ప్రళయప్రపంచస్కలఁబట్టి దేవతా
వ్రాతము మించువాఁడ వనశచచ్చునటంచును దోచె నాకు; నీ
చేతము నేనెఱింగితిని నీ జిత్రగతి నను దాటిపోవఁగా
నీతటి నెంచి ధర్మమన నీ నెట్టిదియో వచియించి తివ్విధిన్. 442
- మ. కపిమాత్రుండవు కావు నేనెఱివి నీకంటె ననుకూలఁగాఁ
గపటంబంచు దలంచి పల్కితివి నీకంటె బాత్త యోజింపఁగా
నుపకారంబు మహోత్తమంబె యగు నంబోప్పందగుం గాని యా
త్మదండబు మును గాచుకొంట తగు నా నీ మానోక్తి నాలింపవో. 443
- సీ రహి“స్వయంతీర్థః పరార్థ తారయంతి”యనం జను నిర్మలస్వాయ మొందు
ప్రథితమా జగమునఁ నీ బాటింపవలదె యద్దానిని వానరా! నీ కానఁ దొలుత
నాత్మోదరముఁ దృప్తినలరించి యవ్వల, రాముకార్యముఁజూడగ మనంబు
దలఁచుచున్నది యింకఁ దడవేల మాటల, రమ్మ నాకుఁజూ జోరంగఁదలఁపు
తే మన్యగతిలేదు నీకు నంబాస్య గహ్వ, రమ్మ యోజనమాత్ర దూరమ్మ నావ
రింపఁ జూపిన హనుమయుఁ బెంపఁజాలె, నంతమాత్ర మున్నీయదోహమ్మ నపుడు.
- చ. కనియది యోజనద్వయముగఁ దనవక్త్రమునుండఁజేసె బా
వని యొనరించె నట్లె యిటువారనిపూనిక లూని వారలు
దనువులఁ బెంచుచుండి రటదర్పముపొంగఁగఁ దొంబదామడక
దనదనంబు విస్తృతి నితాంతము గానఁగఁజేసె నింతియున్. 445
- చ. మరుదధిపాత్మజుండవుడు నీ మాననిపంతముమీఱ మోముఁబెం
చు రమణియాశయం బెఱిగి నీ వోద్యముగాఁ దనదేహ మల్పమై
పరగనొనర్చి కుఁజూ జోరఁబాటి వడిం బయిక్కిగుదెంచి యో
తరుణి! త్వదీయకుఁజిత్రతాపముతీజెనె పోయినచ్చెదన్. 446
- చ. అనుటయు మాయవాసి తనయాకృతిఁ దాలించి మారుతాత్మజా!
చను మిఁక రాముకార్యమును నీ జక్కనొనర్పుము నీదు శౌర్యముం
గనుఁగొన నిర్జరుల పనుపఁగాఁ జనునెంచితిఁ దృప్తి నొందితి
నను సురపాఖ్య చే నెనఁగఁనాగులతల్లిగ నెన్నుమా మదిన్. 447

క. పరికించితి నీశౌర్యము, పరిపంధిదురాసదముగ ఓ భావించితి నీ
వరుగుము మేలయ్యెడు శ్రీ, వరుకార్యముఁ దీర్చి ఖ్యాతిఁబడయుము జగతిన్.

ఉ. ఎంతటిపాండితిం గనిన ఓ నించుకయే సమయోచితజ్ఞ తఱ
జేతను జేరియుండునటు ఓ చేసికొనం దగుశక్తిలేక యా
క్రాంతిశాసనమాహ మగు ఓ ఖ్యాతిని మాత్రము గోరువాఁడు తా
సంతతభేదముం గనుట ఓ సత్యమే యందురు నీతికోవిదుల్. 449

ఉ. నీయెడ నట్టిపాండితి యసనింద్యముగాఁ దగియుండఁ గాంచితిఁ
న్యాయవిదుత్తముండవు సనాతనధర్మము నూని వర్తిలక
గాయజుబారికిం దగులకఁగాఁ దలపోయక సంచరింపఁగా
నేయెడలం దలంచునుగుఁజేభ్యుండ వంచు మదిం దలంచెదన్. 450

ఉ. ప్రోవశుభంబు లీఁగలుగుఁ ఓ దోయధి నీవనలీలదాఁటి యా
రావణపాలితంబయి దురరాపముగాఁ దగులంకఁ జేరి నీ
తావరరత్నముం గని ప్రతాపముఁ గాంచి సురారుతెల్ల నెం
లే వడఁకంగ వత్తువు మహీశుని చెంతకు సంతసంబునన్. 451

ఉ. పొమ్మని సాగనంపఁ బ్రియముం గని మారుతసూనుఁ డాత్మలో
నిమ్మెయి దేవతల్ తలఁతురే; నను నిందుఁ బరిక్షి నేయఁగా
నిమ్ము; రఘూద్యవోంప్రి యుగసీరజముల్ భజియించునాకుఁ గా
ర్యమ్ము ఫలింపకుండునొకొ ఓ యంచుఁ దలంచుచుఁ బోయె రివ్వునన్. 452

— హనుమ సింహికం జంపుట. —

చ. కడచె సముద్రమందున సగంబగు భాగము మింటఁ బోవఁగాఁ
బొడవుగ నాకపిప్రవరుఁపూతతనుద్యుతి ఛాయపోల్కి నొ
క్కెడఁ గతిసంపురక్కసి యడదెట్టిమహత్తరజంతువైన నే
ర్పడ నిలుపంగఁజాలు గురుఁపౌరుష మూనియె ఛాయ నంటుచున్. 453

చ. తనకనుదోయికిం దగులఁ ఓ దాఁకును జేతనె దానిఛాయ నం
తనె పయిఁబాటు భూతమది ఓ తత్తరమందుచు నిల్చియుండు; శ
క్తినిగొని పోవఁజాలదు సుశక్తి ర్ని గాంచెను దాన నామె; కం
ధిని వసియించియుండు నది ఓ దేవవిరోధులఁజాతియై తగున్. 454

తే. పేరు సింహికయనఁబడు ఓ భూరిశక్తి, కలిగి జలములఁ దేలుచు ఓ నాత్మ నెప్పు
డాఁకలియటంచుఁ దోచునోయపు వెదకు, జంతువెద్దాని నేఁబట్టసత్త్వమమర.

సీ. ఆనాఁడు వాయుపుఁసూనుండు వడిఁబోవ, నాతనిదొ ఛాయ ఓ యంబుధి సలి
లములవైఁ బర్వంగఁ ఓ గ్రమమునఁ బోవంగ, నిదిమహాభూతమాసీతుధకిది
భర్త—38

తగినయాహారమా ? దైవవశంబున, దొరకె నంచుఁ దలంచి ? గురుతరమునఁ
దగుశక్తిఁ బట్టె నదాని; నంతనె జవ, ముప్పు నశించిన ? హనుమ యిద్ది

తే. యేమి సాగదు పయనమంతెంచి క్రిందఁ, గాంచె దననీడఁ బట్టినచంచలాక్షి
భయదదానవి కన్పట్టె ? బలముదీని, కింతయుండునె యని యెంచునంతలోన.

ఉ. దానవి పల్కె నోరి యింక ? దర్పము నీయదిసాగ దాఁకటన్
మేను గృశించుచున్నయది ? మ్రింగుదు నిన్ను ఖణంబులోన నె
ద్దాని స్పృశింతు ఛాయ నది ? దర్పముబ్రంగంగ నిల్చియుండు; నిం
తైనఁ జనంగఁజాల దది ? యావిధి యిచ్చిన సద్వరంబున్. 457

మ. అని భాషించుచు వక్త్రగహ్వరము నత్యంతార్తిదం బొనటుల్
హనుమంతున్ గ్రసీయింప విప్పినఁ దదీయాహంకృతిం గాంచి వ
య్యన నత్యల్పశరీరుడై వదనగేహం బప్పుడే చొచ్చి రా
మునిఁ జింతించుచుఁ బెంచె మేనును మహాభూమీధరంబో యనన్ 458

తే. తనదుదేహంబు దానికిఁదగినయట్లు, పెంచఁ దలపోయునంతలోఁ ? త్రేవ్రలెల్లఁ
దెగఁగఁదనువెల్లఁజీలంగఁతదెగియెదనుజ,ననితరక్తంబునదిగాఁగఁబాటుచుండ

క. సురలెల్ల సన్నుతించిరి, పరమాద్భుతకార్య మిద్ది ? పావని దని; భీ
కరదానవి మరణించుట, పరికించి ప్రమోదమంది ? పఱచె జవమునన్. 460

చ. అనిలకుమారుఁ డిట్లు జవమారఁగ నంబరవీధిఁ బోవఁగాఁ
గని సురలెల్ల నింక రఘుశాంతునికార్యముఁ దీర్చి వచ్చునీ
హనుమ యటంచు సాధువచనావళిఁ దన్నిరి; దాని వింపు వి
ఘ్న నికర మింక నుండదనునవ్వికఁ బోయెను లంకఁ జూడఁగన్. 461

క. పవమానుఁడు సూనునకున్, జవమింకను వృద్ధిగాఁగ ? స్వాంతంబున నెం
చివిసరె నీవిధి ననుగతి,ని వీచె వెన్నోనుచు విబుధనిచయము పొగడన్. 462

క. ఇనుండ స్త్రీఖరి చెంతకుఁ, జన నెంచుచునుండ హనుమ ? సాగరమును దా
లెచు గోష్పదంబుకరణి, దనమదిఁ గలరామభక్తి ? దైవారంగన్. 463

క. శ్రుత్యంత ప్రతిపాదిత, నిత్యశ్రీభాసురా! విసీలశరీరా!
సత్యనిశాంతనివాసా!, కృత్యవిరహితా! విశాలశీర్తికలాపా!. 464

చ. వివిధవిధాప్రకల్పిత సువిస్తృత దైవవరాభివృజిత
ప్రవిమలవాంఛితార్థద! విభాసుర పాదసరోరుహద్వయా!
కవివరగీయమాన! గురుకల్పషభూరిమహీధరోల్లస
త్పవిసమనామధేయ!, గుణవారవిభూషిత లోకసంఘయా!. 465

మణిగణనికరము.—

మనకులజలధిహిమరుచిసదృశ! స

జ్జననుతేసుచరిత! ॥ సరసవిహితవా

క్యనిచయఃసరిహృతకలుషజనతతీ!

మనువరజవరత ॥ మతిఘనఫలదా!.

466

గద్య. ఇది శ్రీమత్రిపురసుందరీకరుణావాప్త గీర్వాణాంధ్రకవితాప్రాభవ కాశ్య
పాన్వయప్రభవ, శ్రీజనమంచినంశాంబురాశి కుముదినీమిత్ర, సుబ్రహ్మణ్యమనీషి
పుత్ర, తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ, శేషాద్రినామధేయవినిర్మితంబైన శ్రీధర్మ
సారరామాయణంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ గిష్కింధాకాండము
సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ రస్తు.

శ్రీధర్మసారరామాయణము

సుందరకాండము.

రామా ! దుష్టాసుర
వారమహాభీమ! సాధువరహితకామా!
భూరిషహీధ్రస్థేమా!
సారసభవ ముఖ్యదివిజయస్సుత మహిమా! .

1

వ. మహాప్రభూ ! తరువాతివృత్తాంతం బవధరింపుము.

2

— హనుమంతుడు లంకను జంతుట. —

చ. జలనిధి దాటి యవ్వలివిశాలతటస్థసువేలనామ కా
చలమున వ్రాలి లంకగని శ స్వాంతమునం దిసుమంత యెంచి యీ
స్థలమున దాగియుండి ఖలదానవసంతతి గానకుండ ని
శ్చలమతినుండు బశ్చిమపురసం ద్రమునక రవిక్రంకి నంతటన్.

3

మ. పురముంజొచ్చి మహీసుతక వెదుకఁగాఁ శ బూనందగుక; నాకు భా
స్కరుఁ డిచ్చో నొకకొంత సాయపడనొ శ సర్వేశుకార్యార్థమై
త్వరగా నస్తగిరింద్రశృంగమును బొందం బూనినం జాలు నే
నరయం జొచ్చెద లంక; నిద్రియె సహాయం బంచు యోజించుచున్.

4

ఉ. నాలుగుప్రక్కలం గనుచు శ నాకపురంబును గూడ దీనికిం
జాలదు సాటిసేయ; దనుజప్రజనాయకుఁ డిందు నుండుటక
మేలని సన్నుతింపఁ గడువమించును బాపము లంకలోన దే
వాలియె యున్న నిట్టిదనియాఘణిరాట్టు వచింపఁ జాలునే!

5

మ. కమలాకాంతయుఁ బక్షిపాతముననే శ గ్రాలుంగదా యంచు నీ
సమయంబందుఁ దలంపనొగడ మనుష్యవ్రాతముక మ్రింగునీ
యమరారుల్ వసియించుచోటఁ గడు నోయ్యుం జొచ్చు దానుండుటల్
క్రమమే! దుర్జనసంగతిం గనుటయే శ కాదొక్కో దోషం బిలన్!

6

- క. ఖలులకుఁ దోడ్పడ నేలొకొ, జలజాతునిరాణి పుణ్యచరితులపాఠకా
నిలువకయుండుట యేలొకొ, తెలియంబడ దించుకే నిగి యితొ ననుచున్. 7
- క. కర్తృగతి గహనమంచుకా, నిర్మలమానసులు పల్క ॥ నేవేంటి నదే
శర్మద మగుసిద్ధాంతము, కర్తృమై దైవంబటంచుఁ గ గడు నమ్మడగున్. 8
- క. పరమేశుడు ఫలదుండనఁ, దరమెట్లొక గష్టతతులు ॥ తార్కొనువేళకా
బరికించి కర్తృ మిట్టి, తరుణంబున ఫలమొసంగె ॥ దారుణరితిన్. 9
- క. అనియేకద నిందితురు, జనులెల్లం గాన ఫల మొసంగెడునది యో
జననేయఁ గర్తృమేయని, మనమునకుం దోచుచుండు ॥ మానక యెపుడే. 10
- క. ఎది సత్యమగునొ యాపద, లొదవిన నాకస్మికముగ ॥ నయ్యదె తోచుకా
గద; యిద్ది మానిసప్తుత, మిదియే సిద్ధాంతమనక ॥ యెటు పోవచ్చున్. 11
- క. సందియములు డెందమునం, గ్రందుగఁ దోపంగ సుజనకాండము చిత్తం
బందు జనించుప్రవృత్తులనుం దగివ ప్రమాణముగఁ గనంగొనుఁ గాడే. 12
- క. దనుజులు పాపాత్ములు నాఁ, జనువారలుకారె యిందు ॥ సందియమున్నే
ధనసుఖ జయమదములు వా,రిని పొందుట చిత్రకర్మరీతియై యనన్. 13
- చ. పరజనసత్కళ త్రముల ॥ బల్లిని దెచ్చినఘోరపాపక
ర్మరతుడు దీనిపాలకుడు ॥ మానవులం దినుదుష్టుఁ డిట్టియా
శరపతి రావణుం డసదృశశస్థిరశర్మము లందుచుండ నీ
శ్వరు నిక నేమనందగు; నవవార్యము కర్మ మటంచు నెంచన్. 14
- చ. మునుల వధించి సత్కృతుసమాహము సాగకయుండఁజేసి తోఁ
చినగతి సంచరించి సరసీరుహనేత్రల బల్లిఁ బట్టి త
ప్పని తలపోయ కిష్టముల ॥ బల్లిడి నొందుచు నుండుఘోరపా
పిని సిరి పొందె నేమనుదుఁ ॥ బెంపువహించిన దైవముం గటా!. 15
- తే. ధరణి “సుకృతీ గతాయు”వకా ॥ దారుణోక్తి
పుడమి “బాపీ చిరాయు”వకా ॥ బెడఁగునుడుగు
వింటి మున్నిటఁ జక్కఁగాఁ ॥ గంటి నకట!
దైవముతలం పడెట్టిదో తలఁచఁజాల. 16
- ఉ. బుగరుమేడ లెల్లెడల ॥ బాలుబురీటి చెలంగుచుండ దు
ష్టాంగన లిందు నందుఁ బ్రమదాంబుధి ముష్టుచు సంచరింపఁ దా
మంగళదేవతామణి సమస్తవిదుత్తమురాలెయయ్య దు
స్సంగతి గోరియుండునన ॥ సత్యమై యంచుఁ దలంప నొక గదా? 17
- ఉ. కొందలు దైవమే బలము ॥ కూడదు దాని నెటుంగఁ గోరఁగా
నందురు; పౌరుషంబె యఖిలార్థద మందురు కొంద; టిందు నా

మందమనీష కెద్ది యనుమానములేని వినిశ్చయంబుతోఁ
పం దడవౌచునున్నయ దసారముగాదె విధిష్ట మెప్పుడున్.

18

చ. అని తలపోయుచు సరసీజాప్తునిసత్కృప నందఁగోరుచు
మనమన జానకి వెదకుమాన్దము నెన్నుచునుండునంత శి
ష్యునిదగు కోర్కె తా నెఱిగి శ సూర్యుడు పశ్చిమశైలమందు ము
గ్ధి నఁ గని మోదమంది తమకీర్తిని వెల్లడి చేయఁ డీకటల్.

19

తే. గుహలు లోనగుతావులఁ శ గూర్మియుండి, శత్రునగుభానుఁ డస్త్రాస్త్రసానుభాగ
మున నడంగినవార్తలు శ వివఁబడంగ, వెడలె నత్తటి నెల్లెడ శ విస్తరిల్ల.

20

మ. హరి యస్తాద్రిని జేరఁ డీకట లవాశ్యస్సార్థశౌర్యంబున
బరితస్సంచరణాభిలాషములఁ బర్యం గాంచి యమ్మారుతే
శ్వరసూనుండు స్వగాత్ర మల్పతరమాభంగి మహాశక్తిఁ గా
ర్యరతింజేసి పురంబుఁజేరఁ జనియె శ రామాంఘ్రులం గొల్పుచున్.

21

తే. ఉత్తరద్వారసీమఁ గాపున్నఁదనుజ, కాంత యొక్కర్తు సునిశితభిడ్ల మొప్పు
హస్తమున భీకరంబుగ శ నగపడునది, కానఁబడ నంజనాత్మజుఁ శ దానికాటి.

క. పరికించి దానిదౌ భీకరరూపము దుస్సహముగఁ శ గనఁబడకున్నే
యరిపీరుల కని తలఁచుచు, వరణము దాటంగేనెంచె శ వడిలంకఁ జొరన్.

23

క. కనుఁగవ నిప్పులురాలఁగ, హనుమంతునిఁ దానెఱింగి యదలించుచు ని
ట్లనియె రూపాంతరమున, జన నెంచెడ వెవ్వఁడవు నిశాటపురి యిదా.

24

తే. ఆదితేయులకే నగఃమృష్టు సుమ్ము, నాదునానతి గొనక చనంగ వెఱుతు
రబ్బసుతముఘ్నలై న సీవనఁగ నన్ను, లెక్కసేయకపోనెంచె శ దుక్కుమిగిలి.

25

క. ఏకార్యమునకుఁ జొయెదు, నీకథ యెఱింగింపు సత్యసనిర్మలముగ న
ట్లకాకయున్నఁ జొచ్చెద, వీకరతలతాడనమున శ నిపుడె యమపురిన్.

26

క. నేనీలంకానగరం, బూనిన శక్తి నిరంతరీత్యవములఁ బెం
పూనినదాని గాచెద, దానవపతియాజ్ఞ మార్చిదాల్చి సతంబున్.

27

క. నాకెఱుంగ రాకయుండఁగ, నీకుం జొర శక్యమగునె శ నిర్జరవరులే
వీకఁ జొరఁజాల రనఁగా, నీకథ యింకేల పల్కు శ నిజమని యడుగన్.

28

ఉ. కేసరిపుత్రుఁడిట్లనియె శ గీశకులంబునఁ బుట్టినాడ; లం
కానదనంబులం గనఁగఁ శ గౌతుక మొప్పుగ వచ్చినాడ; నా
శోకుడతీమణి! తెలియ శ దుజ్జ్వలతావకశాసనంబులే
కేసరణి జొరం దగనియినియమంబు; నిజంబుఁ జెప్పితిన్.

29

క. నేననఁగ వనౌకనుడను, గానం జొరవచ్చు నెల్లకడల ననియె నా
లో నెంచువాడ నగరము, గానం దగదే మనంబు శ కౌతుకమందన్.

30

క. సుగలకు దానవులకు నె, త్తరుణంబునఁగాని మాన్వళదగనివగ తగు
శరణంబడవిగఁ దగు వా,నరులకుఁ జొరరానిపట్లనం,గలవాళ్ళో!.

క. పగ మాజాతికి మీకుం, దగియున్న విధంబు మును విశనంబడియెనె యో
వగలాడి! లంక నేఁ గాం,చఁగఁగోరుట న్యాయమెకద య శత్రుత లేమిన్.

ఆ. అనుచు హాస మాన్వళమందు నటింపఁగాఁ, బలుకు హనుమఁ గాంబీభయదదంప్ర
లఁదగు నోరు దెఱచి నెఱచి యాతని, బలికె లంక యపుడు య పౌరుషమున.

కా. ఓరీవానర! నీచ బుద్ధిగొని లంకతోద్యానముం జొచ్చి దే
వారి వ్రాతవిభూషణంబగుచు భాగ్యస్ఫూర్తి జెన్నొంది దు
ర్వార ప్రాభవ మొప్పునీనగరముక య వంచించి నన్నుం జొరక
గోరంజాలితి; వం తెకాక నుడులంగూడక ననుక మించఁగన్.

క. తలపోసితి విఠక జాలును, బలుకుల వే తొలఁగి పొమ్ము య వంచంపఁగా
దలచి మటుమాట పల్కినఁ, బొలియింతుక నిన్ను నొక్కపోటునఁ గోఁటి!

మ దితిజాధీశ్వరునాజ్ఞ లేక చొరఁగా య దేవాళికే గాదనక
మతిసంపత్తియె లేనివానరులదా య మాటక దలంపంగ నే
ల తొరక బొమ్మన నాంజనేయుడను నేల యంతకాశిన్యమో
యతివా! పత్తనసంపదం గనఁగ నేనాసించితిక నమ్మమా.

తే. వేటుకోరిక లేదు గంభీరవార్ధి, దాఁటి శ్రమముల కోర్చి పత్రనము దీని
గనఁగ వచ్చితి విశ్వాస మునిచి నాదు, వాంఛ తీర్పుము నెలవిమ్ము వత్తు వేగ.

చ. అని వినయంబు గన్పడఁగ య నాడిన వానరవర్షవాక్కులక
విని పయి కుబ్బుకోపమున య భీమముఖం బమరంగ వానరా!
ననుఁ బరిహాసవాక్కులను య న్యాయము తెల్పినయట్లలంచెదే
కనుమిఁక నాదువిక్రమము య గ్రన్నననం చొగి రక్తనేత్రయై.

మహాప్రగర్ధర —

పురముం జూడంగ వాంఛల్ య పాడమెనె మదిలోఁక బోయివేగంబ రాఁగక
మరియాదక బల్కుదే యామహిఁగలసిరులక య మానకీఠించి యోరీ!
పరువెత్తం జూచితే నాపలుకులఁ గొన కిప్పాటినేర్పూనితే వా
నర! యిట్లే పోయిరమ్మా య నగరముఁగని యానంద ముప్పొంగనంచున్.

చ. పలుకుచు ముష్టిఘాతమునఁక బావనిపక్షము నొంచినక మదిం
గలఁగుచు నోసిదుష్టమతి! య కాలముఁ దీతెనె నీకు నంచు దృ
ష్టుల భయదాగ్ను లప్పుడె కదంబు గురియంగ నితంబిసీమతిక
నిలయము నొందఁగాఁ బొడిచె య విక్రమమొప్పుగ గాఢముష్టి చేన్.

చ విడికిటిపోటు వక్షమును శ బెంపఱఁజేయఁగ సొమ్మసిల్లి య
 ప్పుడె స్త్రుతిరాఁగ నంజలిని శ బూని మహాత్మక! నన్నుఁ గావ్రువీ
 పడఁతి యటన్న హేతువును శ బట్టియె; నాదగుశాపముక్తి నీ
 విడికిటిపోటునం గలిగెఁ శ వ్రీతి వచించెద భావికార్యమున్. 41

సీ. ఎపుడు వానరుచేత శ నపరిమితవ్యధ, కలుగునీ కదె శాపకాలముక్తి
 యని బ్రహ్మపలికె; నోవనచర! నాకెతో, యుపకారివగు నీకు శ నుపకృతిఁ దగు
 నట్టులానర్పనా; శ గుట్టు తెల్పెదనింక, లంక కదృష్టకాలంబు తీఱె;
 నేన సువ్విలంకఁ శ గాన నామృత్యువునలన నీపురభూతి శ విలయ మొందె;
 తే. నిష్ఠమగునట్టు లీపురశ్రమెల్ల వెదకు, మిష్టసిద్ధిని బడయు; మహిమశౌర్య!
 రాముదూతవు హనుమనా శ నామ మొప్పు, వాడె వీచెకదాయనివేడుకలర. 42

క. పావనిఁ గని పలుకుచునే, యావనితె యసువ్రజంబు శ నత్తఱిఁబాసెన్
 దేవనితంబినియై దివి,జావళి గొల్వంగ నప్పు శ డరిగెన్ దివికిన్. 43

తరళము.—

అనిలసూనుడు భూరివిక్రముఁ శ డావిధంబున కెంతయున్
 మనము చిత్రసముద్రవీచుల శ మగ్నమై పాలుపొందఁగా
 దనుజవైరిపురంబుఁ జూడఁగఁ శ దా మనంబునఁ దొందఱం
 గనుచు నాతినుడుల్ తలంచుచుఁ శ గ్రక్కునం జనె నవ్వలన్. 44

మ. ఒకచోనిల్చి రఘూత్తమాంఘ్రిల మహోద్యోగంబునన్ భక్తితో
 నకలంకాత్తపదంబునన్ నిలిపి న్యాయ్యంబొప్ప భ్యానించి భీ
 తికరప్రాభవ మొప్పు రక్తసులభీతిం బాసి ప్రాకారపం
 క్తికడున్ స్వల్పముగాఁగఁ దోఁప వడి లంఘించెన్ సురల్ మేలనన్. 45

చ. వరణగణంబు దాఁటి భటవారము హెచ్చరికన్ సతంబుగా
 వరిపుభయంకరంబగుచు శ వర్ణ్యమునై తగు లంకఁ గాంచి భూ
 వరుసతి యెందునుండఁదగు శ వైరులకుం గనరాకయుండ నే
 నరుగుట యెట్లు లంచుఁ దనయాత్మఁ దలంచుచుఁ బోయె లోనికిన్. 46

— యోగమహత్త్వము. —

సీ. ఒక్కహర్ష్యంబెక్కి శ యుత్తమయోగనిష్ఠను రాముఁజింతించిస్వాంతమంతః
 బావనతమముయి శ భాసిల్లఁ దలపోసె, బరమేశ్వరకటాక్షశాస్త్రుడ నగు
 నాకు లభించని శ దేశోర్క్తియుండును, వాంఛనాఁ జనునది శ వరమనీషి
 మానసవిహితమై శ మహితమై యుండనొనందురు పెద్ద లయ్యవియు యోగ
 తే. నిరతిఁబరిచక్వమానసధరణిఁబొలయ, ఫలమునొందును; లేకున్నవిలయ మొందు
 నాదువాంఛయునాజగన్నాథునేవ, యౌటఁ దప్పక ఫలియించుననుటయరుదె.

చ. గురుతరయోగసంవృతిని ఓ గుప్తశరీరుడనై గృహవళిం
దిరుగుచునున్న నన్నుఁ గనఁజేవతలేని సురారులేని యె
వ్వరుస సమర్థులౌదు; రిదిభద్రదయోగఫలంబు నాఁడగుకొ;
బురుషులు యోగముకొ సతతముకొ నియమంబున నభ్యసించునౌ. 48

ఉ. గారడివిద్యగా దది నికామవిశుద్ధమనంబు గల్లఁగాఁ
గోరియె యభ్యసించు నగుఁ ఓ గొందఱు లోకుల మోసపుచ్చు గం
భీరమనోవిలాసమున ఓ వేడుకలూరఁగఁ గూచుచుండు; రా
తీరు నెటుంగఁజాలక యభీరులు కొల్తురు వారి భక్తితోన్. 49

ఉ. వారలు లోకపంచకులు ఓ వాంఛలు పండవు వారి కేవియుకొ
భీరులు యోగమాను టదితేటపడం దగకుండఁ గందరా
గారములందొ యెవ్వరునుగనఁగ రాని స్థలంబులందొ ని
ష్కారణనిష్ఠఁ బూని కలకాలము చేయుదు రేదికొరకే. 50

చ. కనుక నె వారియోగము జగద్ధితమైతగు; పంచకాలికొ
ధనము లభించుఁగాని యది ఓ దగ్ధము చేయును దన్తనంబు; నా
మనము పరాత్పరాంప్రియుగగమండితమై తలఁపకొ నిరీహమై
తనరుట నీజగద్ధితముఁ ఓ దా నొడఁగూర్చక యూరకుండునే. 51

తే. అనుచుఁదలపోసి శ్రీరామునాత్మ నిలిపి, యోగసంవృతిఁ గనబడఁకుండఁదనువు
వెలయ లంకాపురంబునఁగలయఁ దిరిగె, జానకిం గాంచు నూహలుఁసంచరింప.

ఆ. తిరిగితిరిగి యొకటఁదెచ్చిస్తాధముఁ గాంచి, యందుజొచ్చి యట మహానసమునఁ
గాంచె వివిధజంతుఁగణ మాంసముల నపకర్షములఁ బక్వములనుబవనసూతి.

సీ కొన్ని జంతువులను ఓ గోసియుఁ గొన్నింటిఁ, గొంతభాగమునుగోసి మఱియుఁ
గొన్నింటిఁగాల్గె నుగదియఁగట్టియుఁ గోయ, నిశితఖడ్గముచెంత నిలిపియు నతి
భయదమాకతి నుండెనంటయి ల్లది యప్పు, దపవిత్రమై హేయనమనఁగ నొప్పి
యద్దానిగాంచినయంతనపావని, దుఃఖాబ్ధిభంగాలిఁదోగి దిక్కు

ఆ. దెలియకుండనుండి ఓ తెల్వి యంతట రాఁగఁ, గనులు విప్పిచూచి ఓ కళవళించి
తలఁచె నివ్వధమున ఓ దారుణ మిక్కుత్య, మాత్రఁ దలఁప నిట్టియథుమై లేడు.

— అహింసాతత్త్వము. —

ఉ. జంతువులందు మానవులు ఓ స్తవ్యులు జ్ఞానము గల్గియుంట యా
వంతయుఁ బుణ్యపాపగతు ఓ లారయఁజాలనిమర్త్యు లెంచఁగా
విత మృగంబులే యనఁగ ఓ వీలగు నంగవిభేద మొక్కకా
సింతయొకాని జ్ఞానమున ఓ నివ్వరు తుల్యులై నిశ్చయంబుగన్. 55

ఉ. మానవజాతికంటెను సుమ స్తవిధంబుల నాదితేయులే
గానముచేయ నర్హులుగఁ ఓ గానగనౌదురు; వారియందు వి
భర. — 39

జ్ఞానము మించియుండు మఱిస త్వము లేజము హెచ్చియుండదుం
గాన నమర్త్యుల మనుజుకాండము గొల్పుచునుండు భక్తితోన్. 56

ఉ. భేదము జ్ఞానమందె కద 1 విగ్రహనిర్మితమందు సుతయేఁ
గాదనవచ్చు; నుండినను 1 గల్గదు దానఁబ్రయోజనంబు; నే
త్రాదులయందె యద్ది గన 1 నొనని చెప్పుదు రార్యు; లద్దియొక
సూదిమొనంతయో ననుచుఁ 1 బొప్పడుఁ జెప్పఁగ నెంతచూచినన్. 57

చ సురలకు రాక్షసావళికిఁ 1 జూచిన జాతినీభేద మింతయుం
బరఁగదు; వృత్తిఁబట్టి యదివచ్చినదే యనవచ్చు; నాశరుల్
విరహితసాధువృత్తులయి 1 వీటిఁదులై రనవచ్చు నక్కటా!
తరమె విరించినై న ఖలదానవవృత్తి నెటుంగ నెట్టులే. 58

చ. కనఁబడు వేదరాసుల నఖండవిచారము శాస్త్రసంతతికొ
మనమున నెన్న శక్య మణుమాత్రముకాని యభిజ్ఞ తాగుణం
బనుపమసద్గుణంబు లివి 1 యన్నియు భూతదయాపీనతకొ
జనియెను నిష్ఫలంబులయి 1 సాధువినిండకుఁ దావలంబులై. 59

మ. అనుకంపాగుణసంపదం బొదలునే 1 నత్యంతపాత్రంబులై
తనరుం దక్కినసద్గుణావళులు; సిద్ధాంతం బిదే; మానిరా
ద్విసుతం బాకృప యొక్కఁడే కలుగదే 1 వేవేలుగానున్న వం
చను నాసద్గుణముల్ శవోపమకు నత్యంతార్హముల్ చూచినన్. 60

చ. అతివల కుండుభూషణములందుఁ బ్రధానమె యాద్యభూషణం
బితరము లెన్నియుండి యదియే కనరానియెడకొ వికారతకొ
సతతముగాంచు నవ్వియె పోసంగక మంగళసూత్ర మొక్కఁడే
చ్యుతిగనకుండఁ గన్పడిన 1 శోభిలు నాయమ స్తోత్రపాత్రమై. 61

క. ఆరీతిసద్గుణంబుల, కారయఁగా భూతదయ మహామహిమముఁ జే
కూరుచు నది లేకున్నకొ, గారవమును గాంచఁజాలకయె నశియించున్. 62

ఉ. తావియెలేనిపుష్పము నీతంబినిలేనిగృహోత్తమంబు స
ద్భావములేనిపల్కు ఫలభారవినమ్రముగాని భూరుహం
తేవిధి కందనట్టిబహుశేష్టదకర్తము నాఁగ సర్వభూ
తావితథానుకంపఁ గననట్టిగుణావళి నిష్ఫలంబెయో. 63

మ. కరిపాదంబున జంతుజాలచరశౌఘం బించుకే మించ కం
తరమందే సరిపోవుచందమునఁ బుణ్యవ్రాతముం గూర్చున
వ్యరకర్తంబు లహింసయం దిమిడిపోవం జాలు; నట్లొట ను
ర్ధ్వ ధర్మంబులయం దహింసయె మహాగ్ధం బంచు నెన్నుండగున్. 64

ఆ. భూతదయను మించుపుణ్యము గల్గునే, దానిమాని చేయుధర్మము లవి
భస్మహోమమున కుపమ చేయఁదగు నంచు, మునులు పలుకుచుండఁబనినవాఁడ.

చ. సురలను మించఁజాలుదును శ శూరత నీదనుజుల్ దయాగుణం
బురహితమాట వీర లిటు శ భూతభయంకరులైరిగాడె; వీ
రరయఁగ ధర్మనిష్ఠఁ జెలువారియు హింసకు జంకకుంట భీ
కరులయి సాధుదూఘ్యులయి శ కాంతివిహీనులునౌట యేర్పడెన్. 66

ఉ. పాండితి యెంతగల్గినను శ బౌరుష మెంత చెలంగుచుండినా
భండనభీము లన్ననుడి శ వర్ధిలఁగాఁ దగు శక్తియున్న ను
ద్దండమదంబు గల్గుటసురబారుణకర్తము లాచరించుటా
జండమనస్కులన్న యయశంబును గాంచిరి వీర లక్కటా! 67

ఉ. వీరల కెప్పు హింసయె యభిప్రియకర్త మటంచుఁ దోఁచెడున్
వారక దీనిఁబూని స్మృతీవర్ణితకర్తము లెల్లమాని దు
ర్వారపరాక్రమంబున భరణాఘ్నిఁ గ్రుమ్మరి సాధుబాధలం
గోరి యొనర్చుచున్ యశముఁగోల్పడి రేమనవచ్చు వీరలన్. 68

ఉ. ఒక్కయహింసనే నియతీనూని స్వకర్తము లాచరించఁ బెం
వెక్కఁగ మూఁడులోకముల శ నేలఁగఁజాలును రంచు నెంతు; నే
నిక్కడఁజూచినంత మృగహింసయె కన్పడఁగాన శీఘ్రమే
యుక్కుచెడంగ మ్రందఁగల శ దుగ్రరణంబున నంచుఁ దోఁచెడున్. 69

ఉ. దేవతలక బశింపనని శ లేటగఁబల్కుచు జంతుహింసలం
గావలె నంచుఁజేయు ఖరకర్షుల దేవతలే నధిక్తు; భూ
తావళిఁ దన్నుఁగాఁ దలఁచి శ యాదృతమీఱ నభిష్టదేవతా
సేవయెనర్చినక ఫలముఁచేకులు; నిద్రియె శాస్త్రరీతియా. 70

చ. అవయవరాజియొక్కటి మహాపదపాలయియుండఁ దక్కిన
య్యవి ముదమందనుంచు మదిసారయు మోఱకురీతి భూతరా
జివధముచే నభిష్టఫలసిద్ధినిగూర్చెడు నిష్టదైవ మం
చెవఁడు తలంచు నాతనిన శ హింసకు బాల్పడఁజేయు దైవమే. 71

చ. అమరులఁ దృప్తిచేయుట నశనర్హవిధంబునఁ బూజచేయుటే
కమలజివాక్కులందుఁ గలకమ్రతరార్థము దానినే మహా
గమములు నిర్వచించు; స్మృతీకాండము లెల్లను దెల్పుదానినే
క్రమమని మానివద్యులు శిరంబులఁ దాల్చి భజింతు దైవమున్. 72

చ. దనుజులు వీరు మత్తులయి శ తత్క్రమ మించుకయైన నాదృతిం
గనకయె కుఱిపొషణము శ కార్యమటంచుఁ దలంచి జంతురా

జని వధియించి తృప్తిగ భుజింతురు దీనిని మించుపాతకం

బనంగలదే ప్రపంచమున శ నారసిచూచిన నక్కటక్కటా!

73

అ. పాపసంచయమునఁ శ బ్రథమగణ్యమై హింస,దానిమాన మిగులభర్త కార్యముల నొనర్పినట్లేవెలయుదు రందఱుఁ, శ త్తత్తుద్ధి హింసఁ చెఱుచు నిజము. 74

చ. దివిజులు ఘోరకార్యవితరతిం దగునంచు నొనర్చువార లం
చతిశయమ త్తతం బొదల శ నాదృతిగాంచెడువార లంచు దు
ర్మతి దగువారలంచు నిట శ మాంసపురాసులె తెల్పుజొచ్చె; నీ
వితముననుండు వీరు రఘుపీరునిసాధ్యని నేమిచేసిరో!

75

తే. అనివిచారించి యందందు శ నరసి,యరసి,సీతగానక యెంతయుఁ శ జింతఘాని
రావణుని సౌధమును జేరిరమ్మతల్ప,మందు శయనించియున్నట్టిసుందరిగని.

క. వనచరనై జమ్మన సీ,తనుగా భావించి సమ్మదము పైకొనఁగా
ఘనవాలుముఁ ద్రిప్పుచు దా,నిని ముద్దిడుకొనుచు సుంతఁ నిల్చుచు మరలన్. 77

క. ఎగురుచు దుముకుచు జానకి,బొగడుచుఁ బాడుచును గాలమును సుంత క్రమం
బుగఁబుచ్చి మరలఁ దనమది,దగునే యిట్లునుచు నెంచితాఁ జింతించెన్. 78

క. పరమపతివ్రత జానకి,పరపురుషుని చెంతనిట్లు శ పవళించునె! యె
క్కరణిఁ దలంచితో నీసుం,దరి రావణభార్య యనఁగఁ శ దగు సత్యముగన్. 79

చ. పతిహితవర్యయే సతకి శ బాత్రత నియ్యఁగఁజాలు; నద్దియే
యతివతోలంగి యిష్టగతి శ నన్యనిగూడి చరించుసజ్జనా
దృతి కతిదూరమై కులటఁబూపె యటంచు హసింప దుగిఖసం
తతిఁ గనుఁగాని శర్మమును శ దా నెపుడే గనఁజాల దిప్పిహన్. 80

క. అని తలపోయుచు నటంగల,వనితల వీక్షించుచు వివస్త్రలుగా నుం
టనుజూచి యేవగించుచు,మనమున శ్రీరామచంద్ర శ స్మరియించితగన్. 81

తే. అంత యోజించె నాకిపుడఘముగలదొ,యద్దిలేదొ యెటుంగ కాస్త్రాళిగనిన
పెద్దలందఱునిటుచూడఁదద్దయునఘ,మంటునందురున్యాయ్య మేయదనితోఁచె.

అకార్యములు.

సీ తనభార్యతో భుజింపనురాదు సతిభుజి,యింపఁ జూడఁగ రా దశదెట్టులైన
నావులిం చెడుతటి శ నల్లె తు మైదునప్పు, డింతిఁ జూడఁగ నాయువే చలించు
దిసమొలతో సుఖమొనఁగఁ గూర్చుండిన, నంగనఁ గనఁ బాఁకమబ్బు నంద్ర
కనులను గాటుకఁగై నేయుతటిఁ దైల,చర్మ నున్న పుడుఁ ప్రసముఖముల

తే. వస్త్రమునగప్పకుండినఁ బ్రమదమఱియు, బ్రసవముననున్న తటిఁజూడఁబలములేజ
మంత మొందును గామా ర్తయగుతరుణిని, గనిననాయువుక్షిణించుననుదురుగద!

- క. తనసతియే బరసతియే,దనయంత విలాసయుక్తిఁ దా నుండినఁ జూ
డను రాదని యాయువు దా,ననె తగ్గునటండ్రు మానినాయకు లెల్లన్. 84
- తే.మఱియునాత్రే యిప్రియముననెఱిగనంగ,నా మెగవయంగననురాగమతిశయిల్ల
బలుకసాగంగఁ దేజముబలముఁ గుందు,నందు రార్యులు పూర్వశాస్త్రాలి నరసి.
- క. వనిత నిదురించుచుండినఁ,గన దోషం బబ్బునంచుఁ గామాతురతం
గొని మరులు గొలుపుమాటలు,వినిపించిన నాయువెల్లవలయమునొందున్. 86
- క. పరమామోదంబునఁ బర,తరుణులతో మాటలాడుతనసతితో నె
వ్వరుసం బలుకఁగ రాదని, రురుమతు లద్దాన దోష ఁ ముండుటెఱిగియే. 87
- చ. పురుషుఁడు కాంతలం దమియుఁ గొంగఁగఁగూడి విలాసయుక్తిమై
స్తరశరవారమెంతయుఁ బ్రహరణకర్తము నాచరించునా
దరణము పూనఁగాఁ గుసుమతల్పమునఁ గళయనింపఁ బ్రీతి నే
నరుఁడు గనంగఁ బాల్పడు వినాశము నొందు నతండు వేగమే. 88
- క. సతితోఁ బ్రియ ముప్పొంగఁగ బతి సంభాషింప దానిపద్ధతి వినఁగా
మతిఁ దలచి మఱుగునను బొంచి తగ్గఁ వినునతండు వేగఁ చెడునంద్రు మునుల్.
- చ. వనితలు క్రూరవాక్యములుపల్కిన భర్తలతోడ వాని నె
ల్లను వదలంగఁబూనక విలాసమునఁ వచియించి సూన్యతం
బును బలుకంగఁ బుణ్యమగుభోయని యెంచు నతండు పాపం
కనిబిడ కూపమందుఁ గలకాలము కాపురముండు నంద్రుగా! 90
- క. పరిహాసోక్తులనే నెప్పురుషుండు పరకాంతఁ గాంచి ఁ పోలు నటంచుఁ
గరువమునఁ బల్కనాతండు, నిరయంబున నుండునంద్రునియతస్వాతుల్. 91
- క. తనసతితోనైనను వినఁ, ననర్హములుగాఁ బొసంగునావాక్కులఁ బ
ల్కిన నవ్వి యాయువడఁచుక, జన దటు పల్కంగ నంద్రు సాధుమనీషుల్.
- క. ఈనీతుల నేనెఱిగియు, నీనెలఁతలఁ జూచినాడ ఁ నిందు మహాఘం
బీనాకుఁ గల్గకుండునె, మానస మీపాపభీతిమగ్నం బయ్యెన్. 93
- ఆ. ఏమిచేయువాడఁ గనికనీపాపంబు, తొలఁగునెట్లు లనుచుఁ గలఁగి హనుమ
యెంచియెంచి మరలఁ నిట్లని తలపోసె, బుద్ధివైభవంబు సపాదలుచుండ. 94
- క. నామనసు సత్యమార్గము, నేమఱక యెఱుంగఁజాల ఁ కిట్టివిచార
స్తోమమునకు గుఱియయ్యెక, గామినులం గాంచడగినకాంక్ష గలుగమిన్. 95
- క. పరమేశ్వరకార్యమునక, నిరతిం దగునట్టి నాకు ఁ నెలఁతల వీరిక
బరికింపఁ బాప మేలగు, నరయక యీభీతినొంద ఁ నర్హుడనైతిన్. 96
- సీ. కావలెనని చేయుకార్యమునకె ఘల, మబ్బునం చందు రాఘాయ్యులట్లు
గాక కార్యాంతరకలితచిత్తంబునఁ, జరియించునాకు నీతరుణు లిట్లు

- కనఁబడి రంతియేకాని చూడందగు, నన్న వాంఛను జూడఁగ నట్టులౌట
నఘ మంట దీనన్ను న నరసిన శాస్త్రాల్లి, హృదయమిట్లేయని న యెల్లమునులు
ఆ. పలుకుచుండ వింటిఁ న బలుపోకులఁదలంచి, వంతఁగుంది చేయవలసినపని
మానినాడఁ; నిద్రి న మర్యాదయే నాకు, నెట్టులగును దూత న కిద్ది హితమె? 97
- ఉ. శ్రీరఘురాముపాదములఁ న జెందిననామది దుష్టకార్యముం
గోరియొనర్చు నెట్టు! లఘుకూటము తత్సన్నితి నాశ మొందుఁగా
దే రయ మొప్పు సందియము న లేటికి నాకిఁక? సీతఁ జూడఁగా
నీరఘణీయప త్తనము న నెల్లెడల వెదుకం దొడంగెదన్. 98
- క. అనితలఁచి శ్రీరఘూత్తమ, మనమున ధ్యానించి సుంతఃస్త్రావృద్ధి నట్లుం
డి నియతి వెదకుచు నందే, కనుఁగొనియెన్ రావణుఁ నిశామబలాధ్యున్. 99
- క. వదనబిలంబులనుండియె, సదాగతుల్ వెడల వానిసంసర్గమునఁ
జదిసి వెతఁబాటు సత్త్వస,ముదయము లింకేల యన్యముల లెక్కింపన్. 100
- క. ఇరువదిచేతులు పృథువిష,ధరములపోలికను భీతిదంబులె యగుచున్
బరజనవిధ్వంసనకా,ర్యరతిం బాలుపారునటు విరాజిల్లె గడున్. 101
- తే. పార్శ్వములయందు దేవతాభామిను లొగి,బవ్యించియెయుండంగవనకరేణు
నికరముల యంతరంబున న నెగడుమత్త,దంతిపోలిక నత్తటిఁ న దావెలింగ. 102
- ఉ. ఆతనిఁగాంచి రావణుఁడె న యా నితఁ డంచు నెఱింగి తత్తనూ
ద్యోతము చిత్రమైయలర న నొక్కట నచ్చెరువందుచుం గటా!
యీతనుకాంతి దేవతలనెల్లను మించివెలుంగు; వీనిదు
ర్నితి యొకందె దూష్యమని న నిడకుఁ బాత్ర మటంచుఁ జెప్పనొ. 103
- ఉ. ఈతనుకాంతి దేవతలకే గలదంచు వచింపఁజాల; వి
ఖ్యాతశరీరకాంతి సుగుణానికి హేతువటంచు సజ్జన
వ్రాతము పల్క వింటి; నిట న వారలపల్కులు వ్యర్థమయ్యె నం
చీతటి నెంచనయ్యె; నిపు న దేమనువాడ విధాత నక్కటా! 104
- చ. అవినయమొక్కఁడే యితనియందుఁ గనంబడకుండు నేని లో
కవితతి నేలఁజాలు ననఁగఁగఁ దగియుండెడు నొక్కదుర్గణం
బు విమలసద్గణప్రతతిఁ న బోల నశింపగఁజేసె; నక్కటా!
భువిఁగలదే మఱిండు రిపుభూతము దుర్గణ మొందు దక్కఁగన్. 105

— వివరమునాత్మము. ౧ —

చ. వినయమె యీదశాస్యునకు న వృత్తిని సుంతయునైనఁ గల్గు నే
దనుజులఁగాదు దేవసముదాయముఁగూడను బాలనక్రియం

దనియంగఁ జేయఁజాలు నిదితథ్యము తద్దణ మొక్కఁ డుండమిన్
వినుతికి మాటుగా జగతి యే విధంబుల దూఱుఁ గాంచెడున్. 106

చ. పురుషులకెల్ల రత్న మయభూషణరాజి మహాత్తమంబుగాఁ
బరఁగునుజు; మృడంకువయె య పద్ధతి; దాని నెఱుంగఁజాలున
పురుషుఁడు లోకజాలములఁ బూజ్యుడెయ్య; నొకసంశయంబులే
దరయంగ దానిమాన నిసుమంతయు లేదు ప్రయోజనంబొగిన్ 107

చ. అడఁకువ నా సమస్తసుగుణాళిఫలం బని యార్జ్యులందు; రే
యొడికములేకయున్న వినయోత్తమభూషణభూషితుండయే
బుడవి సమస్తకార్యములఁ బొందు ఫలంబును; వేయునేల యె
క్కుడువినయంబు గల్గునటు యోరికయుండుట మేలు చూడంగన్. 108

క. సకలతపస్సారంబయి, వికలతయేలేకయుండ యెలయించుచు నె
ల్లకడల గారవ మిచ్చుచు, సుక మొసఁగున్ వినయమనెడుశుభగుణ మొకఁడే.

చ. వినయము గాంచి దేవతలు యే వేగ వరంబులొసంగుచుండు; స
న్మనులు మహాశిష్యప్రకరమున్ గురియించుచునుండు; మర్త్యులా
ఘనగుణ మెన్ని గౌరవముగల్గఁగ జూతురు; వేయునేల యా
వినయముఁ బోలుసద్గుణము యెవ్వమునం గనరాదు చూచినన్. 110

ఆ చంపదలఁచి వచ్చుకత్తువు నైనను, వినయ మట్టియడఁచి యే వేగ మరలి
పోవఁజేయు; నదియెఁపొ సాధులేజ మనంగ; దానిఁ గాంచినన్ భయంబెకలుగు

ఉ. చిత్తము శాంతమైనయెడఁ యే జేకుటు నవ్వివయంబు నెప్పు డు
న్నతతఁగాంచుఁ జిత్త మణుమాత్రము నిల్వక యాగుణంబు పో
నుత్తలపాటునొందు; మఱియొక్కయుదాహరణం బిఁకేల స
ర్వోత్తమ మంచు జెప్పుటయె యొప్పుఁగదా వినయంబ గట్టిగన్. 112

చ. దితిజగఁజేంద్రుఁ డీతఁ డతిధీరుఁడు బాహుబలైకనిర్జితా
యతబలసాంద్రవైరిగణుఁ యెడన్నప్రసిద్ధిని గాంచి శంకరున్
శతదశసంభవాద్యమరస త్రములన్ దనియింపఁజేసి సం
స్తుతవరజాలముం బడసి యోరపుశక్తి నెసంగుచుండియున్. 113

తే. ఒక్కవినయంబుఁ బడయమినెక్క మెల్ల, సాధుదూషణములనొందఁజాలఁగాదె
తపమువరములుకొర్యముతలఁచనిష్ఠ, లము లేవినయంబు లేమిసంఘమదిదోచు.

క. ధనమన వినయంబగు; దానినిమించిన ధనమనంగ యెఱి పెడకిన లే
దనవచ్చు; నాధనంబును, గనఁజాలఁడయేని నిస్వర్కల్యుడతఁడే. 115

సీ. ఆజానుబాహువు యెలపీవరాంసమ్ము, లతిద్విధ నేత్రంబు యెలవిశాల
వక్షస్సు భయదహా యెవక్త్రసమూహము, పృథులజంఘలు శ్రుతిపేయములగు

వీరిచరిత్రముల్ శ వెలయనొప్పారెయ్య, నవినయగుణమున శ నవని నితఁడు
దుష్టుఁ డనంబడి శ దుర్జననుతుఁడయి, కుండనున్నాఁ; డిఁ కేమందు నితని

తే. నిట్టివానిని బడఁగొట్టినట్టిదొక్క, యవినయమెగాదె; వరము లభ్యంతనియతిఁ
జేసినతపస్సు నేమయ్యెఁ శ జెప్ప నేల, వినయమే భూషణంబగుననుచు మరల.

క. అనితలపోయుచుఁ గేసరి, తనయుం డా సౌధమందు శ ధాశ్రీపుత్రిం
గనఁజాలక విసుఁగక వే, చనియెన్ వేటొండుచోట్లఁ శ జక్కన్ చెడుకన్. 117

— హనుమ దేవతల వేడుట. —

క. తిరుగుచు నొకచోటను బ్ర, స్తరమట్టులు నిల్చి సీతఁజాడ తెలియునా
వెర పూపించుచు దేవో, త్కరమును స్థ రియించి యిట్లుతలఁచెన్ మదిలోన్.

క. కనినాఁడ నెల్లతావుల, జనకజ గనరాదు మున్ను శ సుంపాతి వచిం
చెను లంకయందు జానకి, కనఁబడుచున్నదని దానిఁ శ గాదన నెట్లా? 119

అ. మానవులకు నాశ శ మన్నించునలవాటు, గలదు; పక్షివంశములకు లేదు;
పక్షినాథుఁ డెట్లువలుకు నబద్ధంబు, దాని నవ్వుకుంట శ తగు నదెట్లు? 120

చ పఠగవిభుండు చెప్పినటు శ భామిని గానఁగరాదు నాకు; నే
వితమునఁ గాంచ దీని కొకకవితయనంగదగు హేతువుండు నే
నతిశయశక్తిఁ బూని పురఃమందు ధరాసుతఁ జూడఁ బూనున
ట్టితరుణమందు నాదగుకడెందిమగంటిమి నాశ్రయించితిన్. 121

ఉ. అంతియగాని నాదుమరియాదకుఁ బాత్రులుగాఁ జెలంగియ
త్యంతమహత్వయోగమున శ నందఱకున్ భజియింప నర్హులై
దాంతులునైన దేవతల శ ధ్యానముచేయఁ దలంపనైతి నా
చింతయె పూననైతి నెటుసద్ధితగున్ బనియందు నా కిటన్. 122

ఉ. దేవతలం దలంప గురులేజము దానుగఁ జొందు భక్తునిన్
జేవచెలంగుఁ జిత్తమునఁ శ జేకుటు దాననె క్రొత్తశక్తి పెం
పావహిలంగఁ జేయు నది శ యట్లగుటన్ సకలార్థసాధనం
జేవిధిఁ గాంచినన్ సురల శ నెంతయు భక్తి భజించుటే యగున్. 123

ఉ చిత్తసమాధి గల్గుతఱిఁ శ జెందినవేడుక నిష్టదైవ ము
త్యుత్తమలేజ మొప్పుఁ దగుఁచుండుపరాత్పరుగాఁ దలంచి యే
యు త్రలపాటులేక స్థిరయోగమునన్ మదిఁ గాంచుచుండ నా
యత్తమలేజ మొక్క మొగి శ నొందును భక్తుని నిర్మలాత్మనిన్. 124

తే దానిసంస్కముననె యాతండు మిగుల, వెలుగు; నాతనిగాంచినభీతి యొడవు
నల్గుమతులకు; బగవానినైననదియె, వశతఁగాంచఁగఁజేయు సర్వహితమగుట.

- సీ. దేవతాతేజ మూధివ్యాధులం బాపి, యారోగ్యభాగ్యంబు నందజేయు
నిర్మలచిత్తంబు నెరించు; సత్కార్య, సంగతి సతతంబు సాగజేయు
దుష్టవాంఛలనెల్ల నదొలగించు; భగవదా, రాధనమున ననుసరింపజేయు
వరుస వాంఛలనెల్ల నవదలించి నిష్కామ, యోగనిరతుగాఁగనొనరుచుమఱి
- తే. సర్వసమత చేకూరెడు నంద మలన, నించు గావున దేవతానెంచి మదిని
పిదప గార్యంబువకు బూనఁబ్రయముగల్గు, గాకయుండిన ఫలసిద్ధిగల్గునెల్లు?
- చ. మనకు నభీష్టదైవ మణుమాత్రము కీడొడవంగనీక కా
చును; భయమేటి కింక ననుచొక్కపుడైవము గల్గు నట్లు గా
వున భజియింపఁగాదగు సుబుద్ధిని దైవము నిష్టరూపత
దనరు మహాత్ము స్వగతు నధస్య నిరంజను నద్వితీయునిన్.
- సీ. భగవంతుడే కార్యభంగులఁ బరికించి, యొక్కొక్కదైవముఁజక్కనిల్పి
యాకార్యమున సిద్ధినందఁ గోరినవాచ, తద్దేవతను గొల్వఁదగును; దాన
నాకార్యసిద్ధియా నని దానిదొరహ, స్య మనంగనెద్దియా ననఁగ నల్ల
భజియించు చుండియభగవంతుఁడీరూప, మున నుండి జనులకు నభూరికార్య
- తే. సిద్ధి చేకుఱఁజేయు; నాసిద్ధి స్వీయ, కర్తమున కనుకూలమై కలుగుచుండు
నని యెఱుంగుటయేగద నయని వచించి, కార్యజనులెల్లఁడ త్వంబునరసియరసి.
- క. కనుక భక్తుఁడు దైవంబును దేవతాని కొల్వఁ బూనునపుడె యీ
తనునామచిహ్నముల నొప్పిన బ్రహ్మముఁ గొల్తు ననుచుఁబ్రయ ముపొంగన్.
- క. తలఁచుజను నద్దాన, గలుగును విజ్ఞాన మదియొకద భేదంబు
గలుగంగనీక సమతను, వెలయంగఁజేయు ననుచు నవినుతింతు బుధుల్.
- తే. ఆయుపాసనయేకద నయాగమాలి, సమృతభగ్ను; నద్దాని నజాతివిడిచి
భేదమార్గంబు నూనుచు నాదితేయు, నొక్కనింగొల్వఁ గోరిక నలొప్పునెల్లు?
- క. భేదజ్ఞానము వదలిన, నే దైవము ప్రీతిఁగాంచు నది లేకున్న
గాదేదియుఁ గార్యము గురు, మోదం బొక్కప్పుడేని నపాదలదు మదిలోన్.
- క. కానక దేవవరేణ్యుల, ధ్యానించెద నిశ్చలమగు నంతఃకరణం
బూని యని పవనతనయుఁడు, తా నెలమిం దలఁచె శివుని నభాతను హరినిన్.
- సీ. దిక్పాలకుల మఱి నదేవవరేణ్యుల, బరమభక్తుల మునిప్రవరుల నతి
భక్తితో ధ్యానించి నరమేశ్వరునికార్య, మిది సిద్ధియగునట్లు నలెంచవలయు
నదె నాకు మిక్కిలియోశిష్యు బగునంచు, బ్రార్థించి నరమేశ్వర నర్థివేడి
పవనుని మదినిల్పి నభావికార్యమునెంచి, యవలీల నొక్కహార్యవర మెక్కి
- తే. నలుదెసలుగాంచికొంత చెంతనునితాంత, భూరుహక్రాంతమగునొకసారవనము
గోచరంబొట నటఁ జూచుకొర్కి యలర, వాలముంకించి యెగిరె నసవార్యగతిని.

చ. వనమది యభ్రచుంబితరువారము సత్ఫలభారనమ్రపా
వనవిటపవ్రజంబు హితవాక్తరిమంజులపత్తిరాజరా
జనిదిదనీడసంతతివిజృంభితచారుమహాలంబు దై
త్యనికరసాధుపాలితము | నై తగుఁ జూడ విచిత్రరీతిగన్.

185

వ. మఱియు నవ్వనంబు బహుశాఖాసమాయుక్తశాఖనికరంబగుట సామవేదంబు
చాడ్చునను, బ్రహ్మానందసంధాయకి నాడ ప్రధానంబగుట యజుర్వేదంబుకర
ణిని, వైరిమారణచణ భయంకర శబ్దప్రయోగబహుళద్విజవాక్యపంచంబగుట
ఋగ్వేదంబుభాతని, భాస్విల్లుచు దినరాత్రి చరసంతతసంచరద్విజవాక్యసమాక్రాంత
శాఖశాఖాప్రశాఖంబై సాధ్యసావహవాజ్ఞీనాడ ప్రధానితమృగకదంబదివా
భీతప్రముఖక్రూరనీడోద్భవ సుకులంబై, సర్వకాలప్రపుల్లపుష్ప సంభారసం
భృతప్రతాననీతితానంబై దీర్ఘశాఖాచలంబి భూరిశిష్టానుకారివిషధరపటల
పరిపూర్ణభూరుహంతరంబై భూరుహలతావిలీనశాఖాచ్యుగసంచయంబై, వైరి
మారణకార్యచర్యటన సమామలచిత్తపరుషవాక్పతత్తి శస్త్రసంచలన జాతవాత
ప్రధూత ధూళిధూసరితకుసుమవిసరంబై, ప్రకంపప్రచాలనప్రచలిత మహా
శాఖాసమాయోగసంజాతభూరినినాడబహుళంబై, యుత్తుంగతరంగమాలికా
ప్రచలనస్థలాంతరప్రాప్తనిద్రాముద్రాపగమసమాకుల కారండవప్రముఖజల
పత్తరథపటల సంచలనశబ్దితసరోవరనికరంబై, భూమిరుహలతాగ్రపరిచుంబిత
నక్షత్రమండలంబై, దానవవీరపరితీతంబై, భీతికృద్భీతిజాంగనాసన్నిధానవిష
మంబై, విషానలజ్వాలాభీలభూరివ్యాళజాలసంచారదగ్ధతృణధూమసాంద్రంబై
దర్శనీయంబై, సశోకవనితాలయంబయ్యు నశోకవనితాలయంబై, దురారాధ్యం
బయ్యు సదారాధ్యంబై, దుర్జయస్థానంబయ్యు సజ్జయస్థానంబై, యపుణ్యజన
నివాసంబయ్యుఁ బుణ్యజననివాసంబై, యప్రమదాననఖ్యాతంబయ్యుఁ బ్రమదా
వనఖ్యాతంబై, యసుహృత్ప్రాణినిలయంబయ్యు సుహృత్ప్రాణినిలయంబై,
యసంపుల్లకమలకరంబయ్యు సంపుల్లకమలకరంబై, యసంగతహంసంబయ్యు
సంగతహంసంబై, యసాన్నిధ్యచక్రంబయ్యు సాన్నిధ్యచక్రంబై యప్రతి
మాస్పదంబయ్యుఁ బ్రతిమాస్పదంబై, యవిగణనీయసాలంబయ్యు గణనీయ
సాలంబై, యప్రకృతియుక్తంబయ్యుఁ బ్రకృతియుక్తంబై, యమానంబయ్యు
సమానంబై, యమానవతీబహుళంబయ్యు మానవతీబహుళంబై, నేత్రపర్వంబై
యుండు.

186

చ. హనుమయు నవ్వనంబుఁ జూర | నాత్మఁ దలుపఁగ గంధవాహుఁ డొ
య్యన సుఖశీతలంబయినయాత్మను సోకఁగఁజేసి కార్యసి
ద్ధిని మదికెక్కఁజేసె; నిటు | దివ్యసమీరకిశోరసంగతిం
గని మదిసంతసం బొలయఁగఁగా ఫలమబ్బు నటన్న నమికిన్.

187

చ. రవికులవార్ధిసోము రఘురాముఁ దలంచుచుఁ జేరి దానివా
వివిధమనోజ్ఞవీధులను శ్రీ వీరుదనూపమగేహసంతతికా
బ్రవిమలపుష్పభూమిరుహావాటికలకా గని సుచరించుచుకా
సవిధమునందుఁ గాంచె దితరజాతపథూగణసాంద్రభాగమున్.

138

— శ్రీ హనుమ బానకిం గాంచుట. —

చ. కనియిట దానవాంగనల శ్రీ గాఢగళస్వన మొప్పుచున్న; దీ
వనితలయంతరంబున నె శ్రీ భామిని సాజనయిత్రి యుండనో
పును; జని చూచువాడ; నని శ్రీ బుద్ధిఁ దలంచుచు దక్షభాగ మొ
క్కనియితిఁ జక్కఁగా నెదురఁగగా మది సంశయ ముబ్బుచుండఁగన్.

139

తే ఎద్దియో మేలుగల్గు నంతచేవిధమునఁ, దెలుపుచున్నవి శకునముల శ్రీ కలుకులేల
దేవకార్యముఫలియింప శ్రీ కేవిధమునఁ, జెడును? మాస్వామికుసునాకుశిద్ధినిడదె?

క. అనితలఁచి వృక్షమండంబును దాటి విశాలపటపముల జొంపంబై
కనఁబడు నశోకభూపహము నెక్కి యంతొక్కచో నిశముడుతను వొప్పన్.

ఆ. అడఁగియుండఁ గ్రింద శ్రీ నాదానవాంగన, లార్థిఁ గూర్చుపలుకులలాడ వినఁగ
నేనగించుచుకా విహీనరక్షకయయి, కుండుచుండు సీత శ్రీ ఊడిమిఁద.

142

ఆ. కూరుచుండియుండె శ్రీ మారుతాత్మజుడత్యై, క్రిందఁగూరుచున్న శ్రీ యిందువక్త
నతికృశాంగి జూచి శ్రీ యార్తనాదము సుంత, వినఁబడంగ సీత శ్రీ యని తలంచె.

క. అంతట వినఁబడె దిశఖి, స్వాంతముగిల దీమెయనెడుభావముఁ దెలుపం
బంతముఃట్టిం యటువిన, నెంతయుఁ దగనట్టి నుడు లవెన్న విధములన్.

144

చ. పతవిరహంబు దుర్భము శ్రీ పావనచిత్తముగల్గు మానసి
వితతికి నంచుఁ దెల్పునుడి శ్రీ వేమలు వక్తమునుండి వెల్వడకా
సతి గురుకష్టసంతతులఁ శ్రీ జాల శ్రమండయున్నదంచు ధీ
రతతికిఁ దోడఁజేయునని శ్రీ రామునిదూత తలంచి యార్తలొన్.

145

ఉ. ఇందలు సంతసంపడఁగ శ్రీ నీవనితామణి రామరామ! యం
చుం దగుదిక్కులే రనుచుఁ శ్రీ జొక్కుచు నేడ్చుచు బాష్పధారలా
ప్పం దనమోము వంచె ఊతభాగము వార్ద్య మొనర్చుచుకా దనుకా
నిందలపాలుచేసికొన శ్రీ నిత్యము నెంచుగతకా వచించుచున్.

146

చ. దరియనలేని యంబుధివీధంబున నొప్పుదురంతదశిఖసా
గరమున మున్గుచుకా గడువఁగఁగలనన్న తలంపు గల్గుచో
పురసినలేక యుండుపథ శ్రీ మంతయుఁ దెల్పుచునుండు నేడ్పుతోఁ
బరుషమహీస్థలంబు స్థిరవాసముగాఁగ మదిం దలంచుచున్.

147

- మ. తనకుఁ దైవము తోడునీడయు నగుఁకాఁక థాత్రీశ్వరేశుండు ధర్మనిబద్ధాత్ముడు రామచంద్రుఁడనుచుఁకాఁక మన్నించి తత్పాదనం దనమే దిక్కుని యెంచుచుఁకా మతోకచింతం బూనకే యుండురే తిని దాఁ గాంచి మరుత్సుతుండు ఊతిపుఁత్రింగఁకా దలంచెన్నదిన్. 148
- ఆ. ఆమెయుండువిధముఁకా నంతయుఁ దలపోసి, కర్మగతి యనంగఁకా గహనమెయగు ననుచు నిశ్చయించిఁకా యన్వయమైనై జమా,చపలతను గ్రహించిఁకా మృతుడు తలఁచె.
- ఉ. ఆపదలందు ధర్మమనునట్టిది దోడ్పడు నందు రామ్యలీ శోపనయందు నయ్యదియుఁకా గుంతితమయ్యె నటంచుఁ జెప్పఁగా నోపునుగాదె? యీసతికిఁకా నొప్పునె యీదురవస్థ యిప్పు రాఁకా; బాపులకే సహాయమగుఁకా బల్విడి ధర్మ మటంచు నెంచెదన్. 150
- చ. తనదగు సుప్రతంబు వనితాతతి కెల్లను లక్ష్మ్యభూతమై తనరంగ భర్త్యువైవతముఁకా దా సతతం బెద నిన్ని కొల్చుచుఁకా మునిజన మద్దిరే! యనంగఁకా బొల్పు మహీసుత కిట్టియాపదలో కనుఁగొని దుర్భరంబులయిఁకా కాటియఁ బెట్టెడు నేమి చెప్పుదున్. 151
- చ. కరుణ యనంగ నేజగతిఁకా గన్నడునో యని యెంచి పూరక ర్మరతిని మించి దానపు లహమానుషభోగము లొందుచుండ నీ ధరణికుమారి యిప్పగిడిఁకా దల్లడమందెడు దీనిఁజూడ ను ర్వర నీక ధర్మమే నిలుచుఁకా భాగము లుండవటంచుఁ దోఁచెడున్. 152
- తే. పరమపాపాత్ము లెప్పుడుఁకా నిరుపమాన, సుఖము లందుచునుండ భర్తృఖని నాశ్రయించి నుండుపుణ్యాత్మకులెల్ల దుగ్గిఖ,భాగులగుచుండఁగనుచుండఁకా వలసెనకట!
- క. ఏ నేపాప మొనర్చును, గానం గష్టాలి నన్నుఁకా గాఁటింప దటంచేనరుడు పల్కఁజాలఁడు, కానమిఁ దనపూర్వజన్తఁకా కర్మగణంబున్. 154
- తే. అనుచు యోజించికర్త సిద్ధాంతతత్త్వమిదని గ్రహింప రాదండుఁకా నెంచియచటి వార్తలను జక్కఁ బరికింపఁవాంఁచు లర, వేచియుండె శాఖాంతరవిషయవసతి.
- ఉ. జానకిశోక మింక దనుజప్రభు వీతఁడు వాపఁబూనియే యానెలతం గనంజనెడుఁకా నాశ్రయ మూనెను; గర్మసంగతిఁకా గానఁడు; స్వక్షయంబును నిఁకామముదంబును బూనియుండునం చూనినశ్రద్ధఁ దెల్పునటుఁకా లొప్పె మహాధ్వని యొక్కఁకా డత్తఱిన్. 156
- క. హలహలశబ్దము నాల్గుదె,సలందు వ్యాపింప విటపసముదయమందుఁకా గలవిలపాటొందుచుఁ జూ,హులఁ బర్వంజేయుచుండఁకా గొంకనిమదితోన్.
- క. తను వత్సల్యముగాఁ దగ, హనుమంతుం డుండె నితరుఁకా లరయఁదగని మాడ్కిని; రావణుండు పశ్చిమ, మనఁబడెడు త్రియామయందుఁకా నాభూకన్యన్.

క. కనుగొన నదెకాంబుని, మనమున ధ్యానించి దారమండల మెల్లం
దనవెంటరాగఁ దరలెను, మనమా యంబాపదాబ్జమగ్నం బగుటన్. 159

— ధ్యాన కాలము. —

చ. తనమన మెప్పు సంస్కరినిఁ దార్కొనఁబూనకయుండు నప్పుడే
కనుగొన నిర్మలంబగుచుఁ గ్రాలుచునుండు నదే తలంప ధ్యా
ననియతిఁ బూన నుత్తమ మనంజను సంస్కరిసాగ రాంతరం
బునఁబడి పొద్దుచుండ నెట్టుబుద్ధి వినిర్మలమై చెలంగెడున్. 160

తే. ఎప్పుడునిర్మలమైచి త్రోమెనఁగుచుండు, ధ్యానయోగంబుఁబూనఁగాఁదగునపుడని
యాయులందురున్యాయ్య మేయదియఁజంచ, లాత్త ధ్యానంబు పూన నోట్లదిఫలిం

క. ధ్యానమె యోగఫలంబని, మానులు వచియింతు దానిమంత్రం బదియే చు
యా ననవచ్చు విచంచల, మానసమే ధ్యానమునకు మహితంబగుటన్. 162

సీ. నిశ్చలచిత్త మేనిముసంబునంజిక్కు, నపుడె ధ్యానము చేయనగు నటండ్రు
బ్రాహ్మమువచ్చార్త మిశ్పగిది నాలోచించు, నుత్తమమేయన నొప్పియుండు
నట్టికాలంబున నాచరించినసాధు, కర్తము సత్ఫలం బర్జిలినడఁ
దగియుండు; మఱి దైవతంబు నుపాసింపఁ, ద్రోవలు నాల్గినిపావనాత్ము

తే. లాజ్ఞ చేసిరి; భక్తున కందు నెద్ది, కర్తవశమున నిష్ఠమై కడుసుఫలద
మగునటంచునుదోచునయ్యదియెఘాన్కి, నాచరింపఁగనర్హమై మమరియుండు.

వ. జపహోమన్యాసపూజాఖండంబులని వానినామంబులు. ఇవియన్నియు నొక్కొక్క
క్కటియు సమానఫలదంబులైయుండు. ఇందెవ్వరి కెద్దిహితంబగు వాడు
దాని ననుష్ఠింపవచ్చు. రీతిభేదం బెకాని ఫలభేదం బింతయుఁ గానరాదు. కాన
సమాహితమనస్కుండై భక్తుం డిష్టదేవతోపాసన చేయవలయు హోమాది
ఖండత్రయంబునం దెయ్యది యనుష్ఠింపఁబూనినను మంత్రజపంబు వదలరాదు.
అయ్యది సంఖ్యానియమవిరహితంబుగ యథోచితంబుగ నుండు. జపప్రధానుఁ
డగునుపాసకునకు న్యాసపూజాఖండప్రతిపాదితనియమంబులు యథోచితంబు
లుగనుండు. హోమము సంఖ్యాబద్ధంబైయుండు ఈయపాసనాఫలము ధ్యా
నంచె యని యెన్నఁదగియుండు. ధ్యానమే యోగైకఫలంబని స్మృతులు
ఘోషించు. బాహ్యపూజానిరతికంటె మానసికపూజానిరతి యత్యుత్తమంబని
శాస్త్రవృద్ధయంబు అట్టులగుట రావణుం డుచితకాలమునందు మేల్కొంచి
సీతాంబాసందర్శనముచేసి పిదప నిత్యకర్మానుష్ఠానముచేయువాడై కరదీపికా
సహస్రంబులు గొని దేవకాంతలు వెంటరా సుగంధవస్తువారంబులఁ దాల్చి
ప్రమదామణు లిరుప్రక్కలం గొలువ నశోకవనంబున కరుగుదెంచె నప్పుడు.

ఉ. సీతయు రావణాసురునిశత్రు మెఱుంగునుగాన సుంతయేఁ
జేతము చూచువారలకుఁ శిష్యుడలంపఁగ నైన దోచని
కాతతభీతి నొందినటు శ్రీలారయనై తనభక్తురాక నే
యాతటిఁ గోరుచుండెఁ బవనాత్మజుచిత్తముఁ దా నెఱింగియే. 165

ఉ. దానవకాంత లావిభుఁడు శత మృదుగఁ బదు లేమియాయఁగా
నొనా, యటంచు భీతిఁగొని శయ త్తఱిసుండిరి; రావణుండు చిం
తానిలయంబుగాఁ దగునితంబిని శ్రీపర దేవిఁ జూడఁగాఁ
దా నెడ నెంచి వచ్చినవీధంబును దోచఁగఁ జేయఁబూనుచున్. 166

క. పదములు తడఁబడ నడుచుచు, మది జానకియందె యెంతోమగ్నముగాఁగఁ
మదనోన్మాదము పైకొన, మదవత్తులెల్లరును రా స్రమంచితగతితోన్. 167

ఆ. అచుగుదెంచె నంత శనాతనిరాకను, గని భయంబుమిగులఁ శ్రీ గాంచినట్లు
జనకతనయ దేహమును జక్కఁగనఁబడ, కుండ నొదిగి కూరుచుండియుండె.

— శీతారావణసంభాషణము. —

క. చనుదెంచి రావణుం డా, జనకిసుతం గాంచి యిట్టిచందము గనఁగాఁ
బనియేమి నీడుచి త్తంబునఁగలవాంఁఁలను దీర్పఁబూనిన నన్నున్. 169

చ. పరమకృపం గనంగఁ దలఁపం బనిపూన వదేమి జానకీ!
సురతరుణికదంబములు శ్రీ చూడఁగ నేవలొనర్తు నీకు; నీ
తరుణులు దానికల్ గనుము శ్రీ తామరసాయతనేత్రయుగ్మ మా
దరమున విప్పి నాదయినతత్త్వము నీవె తలంపుమా మదిన్. 170

ఉ. నామనమెట్టిదో యరసిగనం దెలియందగు నీకు దేవి! నీ
కోమలపాదపద్మములకుం బ్రణమిల్లుదుఁ బెక్కునారు లా
రామునిరాక నెన్నుచును శ్రీ రావణసంతసమందఁజేయ కా
రామమునందు నుండఁగ సురవ్రజమైనను మెచ్చు జాలునే. 171

మ. ధనరాసుల్ మణివారమింకను సమస్తంబుగ భవత్సన్నిధి
జనులెల్లం గన నుంచువాడ నను రక్షాకార్యయోగ్యాత్మగా
మనమందుం దలపోయుమంతట మహామాన్యుండ నే యైతి నం
చు నితాంతంబుఁ దలంచువాడఁ గొనుమా శ్రీ శుభ్రాంగి! నా మ్రొక్కులన్. 172

ఉ. నాపతి చెంతలేడు వసనంబులు రత్న విభూషణంబులే
లా పరమంబులయ్య నవి శ్రీ యన్నియు వ్యర్థములే యగంగదా
యీశులుకుల్ మఱేల యని శ్రీ యెంతువొక యసురక్షిఁ గొల్వఁగా
నోపిన నన్నుఁజో విడుచు శ్రీ టొప్పనె నీవె తలంపు మాత్మలోన్. 173

చ. అనికము దైత్యరాజ్యమున శ్రీ కంఠకు నేలిక వీవయాచు నీ
మనసున కెక్కువర్తిలెడుమాన్యుని నేవకుగా గ్రహించి పెం

పును గనఁజేయవచ్చు ననుభవోలినభక్తుని నీసడింఁగఁగాఁ

జనునె త్వదంప్రి నేవకులు యచాలుదురంట విముక్తి నొందఁగన్. 174

ఆ. ఒండుతలపు మాని యుర్విసుతా! నన్ను, బాదనేవకునిగ నీదుదయకుఁ
బాతునిగ గ్రహించి భవబంధమోక్షంబు, చేయఁ బూనవచ్చు న్యాయమెన్ని.

మ. చిరకాలంబుగ నీమహాభుజములక నీర్వృత్తజంబు మహా
దరమొప్పు భరియించినాడ వినుఁగొందంజాలితిం జాలునీ
కరుణం బొందఁగఁగోరినాడ గతమాకాలంబు జింతింప భీ
కరరీతిం గనుపట్టు సంస్మృతిమహాకాలాహి మ్రందింపుమా. 176

ఆ. వర మనుగ్రహింపు సరసిజాతీ! నీదు, నేవచేయుభాగ్యశీర్షి నాకు
గలుగునట్లు దానభగలుపముల్ వాయంగ, ధన్యుడనము సత్ప్రదంబుఁ గనుదు.

క. అనుటయు జానకి పానని, మనమారసి స్వాశయంబు మఱుఁటఁజియి
ట్లనియె దృఢకల్పునిగా, నినుఁ దలఁతుఁ యమమూర్తినిం గన నెఱున్.

క. ఎవియే ధనములురత్నసమవాయముం జూడనైన నీ మామకచిత్తం
బవధానము గలదగునే, శవతుల్యము లవ్వినాకుఁ జాలుం బొమ్మా 179

క. శ్రీరాముండు నా చెంతం, జేసిన నీభవసుఖంబు ఁక్షిణించునుజు
మ్మారక పలుకకు నాకడ, నోరావణ! నీదువాంఛ నీ లొగి నశియించున్. 180

చ. త్వరపడనేల యింక రఘువంశమహాదధిశీతరత్న భీ
కరతరవిక్రముండు పరకాండలయాంతకుడౌను రాఘవుం
డురుతరతచ్చరాభిహతి నొక్కక్షణంబున సర్వశూన్యతం
జొరయఁగలావు మాటలికఁ నీ బోలునె తోచినయట్లు లాడఁగన్. 181

ఆ. మరలిపొమ్ము దారకమండలమును గాంచి, కాంక్షదీక్ష రత్నకాండముగని
యాశలన్నియడఁగనరయుచుండుము రాము, దర్శనంబు చేయఁదగు నెపుడని.

క. భవబాధలు తొలఁగింఁగ, శివమును జేకూర్చు రాముశ్రీపదయుగళం
బె వసుధ దక్షింబన నీ, వవధానముమీఱఁ దలఁపుమా దితిజేంద్రా! 183

చ. శరణమువేడు మింక నృపచంద్రుని శ్రీరఘురాము నెవ్వరే
వరుస హితంబువల్లినను నీ వానినిసుంతయు నాలకింప కీ
శ్వరు ననిశంబుఁగొల్పు మెద నీ సందియమందకు మేలుగోరి ని
క్కరణి వచించుదాన రఘుకాంతునిగూర్చుము నన్ను నిత్రటిన్. 184

ఉ. పారుషమూని మర్త్యునిగ నీ భావమునం దలపోసి మార్కొనం
గోరుదువేని శీర్షములఁ గూల్చి కరంబుల యాపుమాపి నీ
సారమడంచి కూల్చు నిను నీ శాతశరంబులు రామముక్తముల్
సారససంభవాదిసురసత్తములే నినుఁ గావలేరనిన్. 185

చ. పలికెద నీదుక్షేమమును ॥ బల్లలుగోరుచు రావణా! వినం
దలఁచితివేని మేలొదవు ॥ దానికి సందియమింతలేదు ప్రా
క్కలుచుముని న్విసందలఁపఁగా నొడఁగూర్పదయేని మృత్యువే
కలుగు నిజంబు సంగరముఖంబున శ్రీరఘురామువంక నే.

186

మ. యరదారం గొనివచ్చు టొక్కటియే పాపశ్రేణి నుత్కృష్టమా
సరిసేయఁ దగునట్టి దెద్దియు నదేచందంబునం గాంచినన్
ధరణిన్ దానికి లే దొకండు మఱియుం ॥ దత్కార్యసంసిద్ధికై
గరువంబూని యొనర్చుయత్న మది యొక్కలంబునన్ బంచునే.

187

సీ. కలవు పాపము లనేకములు; వానిం, బరదారపరిగ్రహ ॥ మారయంగ
నుగుతఁబని చెప్పునొప్పును శాస్త్రముల్, కారణం బేమనఁగా వచింతుఁ
గులధర్మగణము మిగిలినధర్మంబులు, స్త్రీమూలమున వృద్ధి ॥ జెందుచుండు
నట్టియు త్రమకాంత ॥ యాత్మఁగలంచిన, ధర్మంబు నశియింపఁదగు నటన్న
ఆ. తలఁపుగలిగి నట్లే ॥ దానహానియే కాని, సుఖముగలుగునట్టివొప్పు లేదు
ధర్మహానిగోరఁ ॥ దగుపాపమునకంటె, నధికపాప ముండఁదనుట నిజము.

ఉ. కావున నన్యవత్నిఁ దనకాంతగఁ గావలెనంచుఁ గోరఁగా
నావహిలున్ మహాఘ; మది ॥ యార్తిని గూర్పక పోవ దంతటన్
బోవక వంశనాశనము ॥ భూరిత రాపయశంబుఁ గూర్చు నో
రావణ! యీవిధం బెఱిగి ॥ రామునకున్ ననుఁ గూర్చు మేర్పడన్.

189

క. మనుజుండు ప్రమాదంబున, నొనరించిన పాతకమున ॥ కుండును స్మృతు లె
ల్లనుజూడఁ బాచితం బెం,దునులే దది బుద్ధినెఱిగి ॥ దోషముచేయన్.

190

చ. శ్రుతులఁ బఠించి శాస్త్రములవొప్పు నెఱిగి తఁబంబుపల్చి యా
శతధృతి మెప్పుగాంచి గురుశ్రోర్యమునన్ ద్రి జగంబులందు వి
స్తృతయశమున్ గణించి దితిజేం ద్రుడవై తగునీకు న్యాయమే
సతిఁ బరకీయఁ గోరు టది ॥ స్వార్థమునం దల పోయు మొక్కటన్.

191

తే. యంతచెప్పంగ నేలని ॥ యెంతువేమొ, నీదుభాగ్యంబుఁ బాండిత్యింసంగనంగ
జాలిగల్గుట హేతువా ॥ బాలిశత్య, మింక నైనను మాని సుఖేచ్ఛగనుము.

క. కానివధంబునఁ బోయినఁ, గానంబడు నయ్య! దితిజగణనాయక! యే
మేని సుఖ మెప్పుడైనను, మానసశాంతియును జనులమన్న నయైనన్.

193

ఆ. ఇంకనైనఁ బాపకృత్యము నేయక, పరమరామపాదశంకజములఁ
గొలుపు వద్దినీకుఁ ॥ గోర్కు లొసంగునీ, జనినిబట్టి యింత ॥ యనఁగవలసె

194

క. ఇఁకఁబొమ్ము జాలు; నీనుడు,లకు నుత్తరమిచ్చితిని గలంగక శాంతిం
బ్రకటింపఁ దలఁపు మింతట, సుకమబ్బుఁ గ్రమంబునన్ విశోకత పొలయన్.

- క. అనిపటికి తృణాంతరముగఁ, జను మింటికి నంచు లోనశాంతముఁ గోపం
బును బైకిఁ గానరాఁ బ్రక్తి న నావాక్కులనుగల్గు ఓ కీ లెటిఁగి త్వరన్. 196
- ఉ. చిత్తమునందు పుల్లసరసీరుహలోచనయందుఁ గల్లున
త్వత్తమభక్తి కానఁబడఁకుండఁగ దాచి భయంకరాకృతిఁ
బిత్తలులెల్ల నే మిదని ఓ భీతిని బాఱఁగఁ బండ్లుగీటుచున్
గృత్తిరలెం గంబపచుఁ ఓ గేకలువేయుచు దుర్నిరీక్ష్యుడై. 197
- ఉ. జానకిపల్కులంగఁగఁగఁసారము లోనఁదలంచి యిట్లుచున్
దానవకాంతలార! యిఁకఁ ఓ దాభుట తప్పనితోఁచెఁ గావునం
జాన యటంచు నోర్పుఁగనభజాలనుజాలను; మానయుగ్మమున్
నే నవకాశ మిచ్చెదను ఓ నీరజలోచన యీమె యంతలోన్. 198
- తే. నాకు లోఁబడునట్లు యత్నముచునల్పుఁడద్ది సాధ్యమె కాకున్న నపుడె దినుఁడు
సంతసముమీఱఁగా నిదె ఓ శాసనంబు, తిరుగ నేరదు నామాట ఓ తెల్లమిద్ది. 199
- తే. అనుచునింటికిఁబోయె నిత్యంబులైన, కృత్యముల కద్దియద ననియెటిఁగి యిట్లు
దానవాధీశుఁ డరుగంగఁ ఓ జానకియును, వానిభావం బెఱుంగునుఁగాన నపుడు.
- క. మనమునఁ దలంచె రానగు, ననిలాత్తజ్ఞుఁ డెంక ననుచు ఓ సంతట వృక్షం
బుననుండి హనుమ యూహిం, చెను నాయాగమన మెఱుంగఁగజేయుటతగుఁగా.
- క. పరికించితి రావణువా, క్షరణిక్ భూపుత్రినుడులఁచందము; నింకం
ద్వరఁడఁడగు భూనాయక, నరుకుశలం బెఱుకఁజుప ఓ వలయుంఁగాదే. 202
- ఆ. అనుచు నాత్మఁదలచు ఓ సత్తె నీతయు, శోక ముప్పతిల్లుఁచొప్పు నొరుల
కెఱుకఁజుకఁదలచి ఓ యెద్దుచు లేచి యా, విటపివిటపమునకు ఓ విమలవేణి.
- ఆ. చుట్టి చావఁబూనునట్టి విధంబట్టె, కానఁబడఁగఁజేసె ఓ నానెలంత
లందు నున్నత్రిజట ఓ యతివేగమున లేచి, దనుజకాంతలార! ఓ వినుడు మీరు.

— త్రిజట స్వభూమం దెల్పుట. —

- సీ. కలఁగంటి నదిభయంకరము రాక్షసులకు, జానకి కానందశజనకము నగు
రావణేశ్వరుఁడు ఖరంబెక్కితైలంబు, నందు దేహముముగ్ధయమునిదిక్కు.
నకు నల్లచీరఁ గనందగునొకయోవ, యాడ్వఁగా నవశుఁడైయేగినట్లు
కుంభకర్ణాదులు ఓ శోరికలూరంగ, నవ్వుచు నెగురుచు ఓ నాతియొకతే
- ఆ. జొట్టుపట్టి యీడ్వ ఓ నెట్టన శమనుని, దెసకుఁ జనిరి; దానవసమితి కెదో
కీడుమూఁడ నున్నశాడ కన్నుడు విభీ,షణుఁడు మాత్ర మెలమి ఓ సుంభుటిల్ల.
- చ. సితకరినెక్కి శీర్షమున ఓ శ్వేతమహాతపవారణంబు నొ
క్కతరుణి పట్టఁ జామరయుగం బిరువంకలఁ గామినీమణుల్
హితపవనంబు గల్లునటు ఓ లెంతయుఁ బూనిక వీచుచుండఁగన్
స్థితముఖంకజాతము ప్రసిద్ధమరీచుల నీనఁ గన్నడెన్. 206

- చ. సురరిపుకాంతలార! కనఁ శ జోద్యము స్వప్నము చక్క నెన్న నా
శరులకు నాశనం బొదవుఁజాడను దెల్పెడు రామచంద్రుఁ డీ
తరుణినిగూడి పుష్పకము శ తద్దయుఁ దన్నుభజింప నేక్కి సుం
దరముఖిలీల గన్పడఁగఁ శ దాఁజనఁ జూచితి ను త్తరంబుగన్. 207
- క. దానవగణభీకర మీ, జానకికిఁ రాఘవునకుఁ శ్వశ్రేయస సుం
తాన ప్రదమురు నగుకల, నేనిప్పుడె గంటి; భీతినిం గంటి నెదన్. 208
- ఉ. మీరును జానకిం గొలిచి మేలుగనుం; డిఁక నీమె వేగమే
ధారణిరాజ్ఞి కాఁగలదు శ దానవజాతికిఁ గిడుంగల్లు నే
దారిని గాంచినన్ శుభముఁతప్పదు నీతకు వేయునేల యీ
సారసనేత్రఁ గొల్పుటయె శ సన్నతమార్గము మీర లెంచుడి. 209
- చ. అనుటయు భీతినొంది దనుఁజాంగనలెల్ల వడంకుచున్ మహా
జననిరొ! మమ్ముఁ గావఁదగు శ సాధ్వసమేమియుఁ గల్గకుండ మే
మొనరిచినట్టితప్పల మహా త్తమురాలపుగాన పైఁచి నీ
తనయలఁబోలె నెంచి సతతంబును గావుము మ్రొక్కు లివ్వియే. 210
- క. దాసరితప్పలు దండము,తోసరి నాఁగింపదంతి శ తోయజవదనా
నీసన్నిధిఁ జెప్పఁగ నే,లా సల్పెద మిదిగో నేవ శ లాదృతిఁగొనుమా. 211
- క. అని ప్రార్థింపఁగ జానకి, విని యంతఃకరణమందు శ వెలయుకరుణ పైఁ
గనఁబడనీయక యిట్లును, దనుజుల నమ్మంగఁజాలఁ శ దభ్య మిది యగున్. 212
- ఆ. పాముకాళ్ల నెఱుంగఁ శ బాములే చాలును, గాని యెరు లెవరునుఁగారు శ క్తు
లంత మొందనున్నశయట్టి వారిని వేడు,కొనుట నవ్వలాట శ కనుట వినరె 213
- క. అనిపల్కి రామనామంబును జక్కంబాడుచుం బ్రభూతార్తిని బ్రుం
గినయట్లు తలఁపఁ బోలిన, యనువునఁ దానుండె నిల్చి యామ్రాకుకడన్ 214

—ॐ సీ తా మ హా త్వ ము. —

- చ. జనకకుమారిహృద్వికచసారసమంజుపదంబునుండి చ
క్కనికఠిఁ దంతువొందు చని శ త్పారుహపత్ర విలీనుఁడైన పా
వనిహృదయంబుఁజేరె నదె శ స్వాంతమునం దలఁపుల్ ఘటింపఁజే
యు నభినవంబుగాఁగ నదియొప్పును జేరను ప్రేమతంతునాన్. 215
- సీ. మధ్యలోకంబునమానవుం డేదైవమును గూర్చి ధ్యానము శ ననుదినంబు
చేయు నాతనిదగునీ త్తేపద్మమునుండి, తలఁపునాఁ బడునట్టి శ తంతువట్టె
సాగి యాదైవము శ స్వాంతమునొందును, దాన నెఱుంగు నాశతనితంబు
నాతంతు వతిదృఢమానంత నాదైవ, మద్దానిసోఁకున శ నతనికడకుఁ

తే. జనఁదలంచు నాకర్షణమను ప్రయోగ, మదియెందు రాగమవేత్తలైన పెద్ద
లదియె యభిలాషతంతువో నందు యోగ, శాస్త్రవేత్తలు భేద మెసంగ దిందు.

క. ప్రతికార్యంబున నీయది, యితరేతరభావముల నోపినబలమునం
దతివేగమ తెల్పును దీనితత్త్వ మిరితినని మునివ్రజ మెఱుంగున్. 217

చ. ఒకఁ డొకచోటనుండి తనయూహను దూరమునందునుండు మి
త్రుకడకుఁ బంపఁజాలు; మదిఁ దోరపుఁబూనికఁ గార్యమిట్టిదం
చకలుషవాంఛమై దలఁచి యాతనిఁ జక్కఁదలంచినంత నీ
ప్రకటతమాత్త శక్తి యొకఁడట్లున వానిమనంబు నప్పుడే. 218

ఆ. చొచ్చి మార్పుగలుగఁగనుముఖతఁ గనఁజేయఁజాలియుండు నెఱనిన్వ్యాంతముస్థిర
తను జెలంగు నదియే తగును జేయఁగనట్లు, చంచలతను గాంచఁజాల దట్లు.

సీ. ఇదె దృఢసంకల్ప మిదియే దారుణహాప, మిదె ప్రయోగమునాఁగఁ నిట్టిపేరు
లందియుండును జనుఁ లాచరించెడుకర్త, ములు దేవతల కెక్కఁగల వనుటకు
గారణంబిదియే సంకల్పశక్తి యటంచు, దీనినే వినుతింతుఁ మాననీయు
లట్లు గావున దీనిదగురహస్యం బిది, యనియెఱింగినజనుఁ డనుదినంబు

తే. సాధుసంకల్పములఁజేయఁజాలియుండు, నజ్ఞఁడాత్మనుగలయూహాలరయఁజాల
రితరు లెవ్వరు నని తనయిచ్చకొలది, దలఁచుచుండును జెడిపోవుదాన నతఁడు.

క. తలఁపెట్టిదైన దానిం, దెలిసికొనంజాలునట్టి దేవత యుండం
గలఁడంచు నెఱుంగందగు, గలరుగదా సాక్షు లాత్మఁ గనుఁగొను వారల్.

తే. చెడుతలంపైన సయ్యదిఁచేరఁదగిన, యచటచేరుఁ దదైనమే యతనికిఁదగు
శిక్ష చేయును సూర్యుండు శీతకరము, ఖలగు దేవతలెల్ల సాక్షులన వినరె.

చ. తనమదిగల్గు సూహలను దైవముగూడ నెఱుంగఁడంచు దు
ర్జనుఁడు తలంచు నాత్మగతు సర్వజగత్పతి నీశ్వరుఁ మహా
త్ముని దలపోయఁజాలఁ డతిమూర్ఖత సాధుతేలిగలంచు నా
తనిగతి నారకంబునకె తత్రభవుల్ తగు సాక్షు లచ్చటన్. 223

క. ఈవిషయమెల్ల నెఱిగిన, పాపనసుచరిత్రనీతఁ భావించె మదిఁ
బావని తత్ప్రేరణమున, శ్రీవిభు కుశలంబుఁ దెలుపఁ జింతించె ద్వారన్. 224

క. ఊతితనయాప్రేరణమున, దితిజాంగన లెల్ల నిద్రఁ తీవ్రముగాశీ
ర్షతతిపయిఁ నటియింపఁగ, ధృతిపోవఁగఁ దూలి పడిరి స్థిరపై నంతన్. 225

ఉ. పావని యిద్దియే యదనుఁ పార్థివచంద్రునిజేమవార్త లె
ట్లో వినిపించి యీమెదగుఁగుద్యమముఁ మరలింతు నించుకే
భావిని యాలసింప వెఱఁబర్వగఁ జచ్చువటంచుఁ దోచు ని
ష్ఠే విధి మాటలాడుచు నోడెట్లు తలంచునో నన్ను నక్కటా! 226

- క. ఏభాష మాటలాడుదు, నీభామిని నమ్మ నన్నదెట్లు? జగతిలో
నాభాష వేటుగద సా,ధీభావము మాటునొక్కొక వింతగఁ బల్కన్. 227
- క. వనచరులకు సంస్కృతమం, దనూనపాండిత్య మెట్టులలవడు; నిదియా
దనుజులమాయయే యని నన్ననుమానించునొక యెద్ది యర్హమొ నాకున్.
- చ. పురుషసమూహమెల్ల నొకపాళిక నాశయమెల్లఁ జక్కఁగా
నొరులకుఁ దెల్పభాష యొక్కడుండఁగ నిర్మితఁ జేసియుంచె; న
క్కరణి వచింతుఁ దొల్ల రఘుశాంతుని చిత్రచరిత్ర మెల్ల నే
నరసివరీతిఁ బల్కెద నహా! యని యాయమ సంతేసింపఁగన్. 229
- చ. పతికుశలంబు శ్రోత్రయుగపర్య మొనర్పఁగ నన్నఁగాంచు నే
నతిశయభక్తి సన్నిధి మహాత్మునియాశయమెల్లఁ దెల్ప న
ప్రతిమకృపాతిరేకమున శ రామునివార్తలఁ జెప్పుమంచు న
న్నతివయే ప్రశ్నచేయు నగున త్తటి నాదగురాక మెచ్చఁగన్. 230
- చ. త్వరపడకుండ నిందె పలుభంగులఁ గార్యముచేయురీతి యె
క్కరణి నటంచు నూహలను శ గాలముపుచ్చుచునుండ దానవే
శ్వరుని కఠోరశాసనము శ వైభవ సార్థక మెట్టులొనొయి
త్తరుణులు చేయఁబూనుదురు శ తాళఁగరామి మహిజ కుందుచున్. 231
- క. మృతినొందుఁ దప్పదని నా, మతికిం దోఁచెడు నృపాలమండనునాజ్ఞం
జ్యోతి గాంచఁ జేసినట్లగు, హితదూతయెగాఁడు కుమతయే యండు ననున్.
- ఉ. ఇట్టి యనేక హేతువుల శ నియ్యెడ జాలముచేయ కింక నేఁ
బట్టుదలఁ మహితనయఁ శ భవ్యరఘూత్తమనామసన్నతం
బుట్టినమోదసారమున శ మున్లఁగఁజేసెద నిద్రియొక్కఁడే
యిట్టిరీతిం బొనర్పఁదగి శ యెంతయు మే లొనఁగూర్చనయ్యెడున్. 233
- ఉ. మానుషభాషఁ బల్క ననుమానము నొందునటంచు జంకఁగా
నొనె సురేంద్రకార్య మిదియటా ఫలింపకపోదు రాఘవుఁ
మానసమందు నిల్పుకొని శ మంజులతచ్ఛరితంబుఁ బాడెదఁ
జానకి నన్నుజూడఁ గడుసంతోసమందక పోవ దయ్యెడన్. 234
- చ. అనితలపోసి దేవతల శ నారఘురామునిఁ జిత్తపంకజం
బుననిడి భవ్యనాదమునఁ శ బొంగుచు నివ్వధిఁబాడె; భూమిపై
వినుతిఁబాత్తుండై విజయవీరుఁడు పంక్తిరఘుండునాఁగ స
జ్జనులకు గమ్యుండై పొదలు శ క్త్రకులాభరణంబు వింతగన్. 235
- నీ. అతనివంశమున శ్రీహరి నాల్గుభాగములుగఁ బుట్టె ననసుతులు చిరకాల
మునకు జనించిరి; శ తనయవద్యుడు రాముఁ, దతనిభ్రాతలు భరతాఖ్య లక్ష

జాభిథానమున శ నల్లెశ త్రుఘ్న ఖ్య, గాంచిరి రామలక్ష్మణులు భరత
శ త్రుఘ్న లెంతయు శ జతగాఁజరింతుడు, దానవులను భూరిపద్యముతుల
తే. మానిజన్నము గావంగ శ మ్రందఁజేసి, కాశికాజ్ఞను బాలించుకాంక్ష మీఱ
లక్ష్మణునిగూడి రాముఁడు శ లలితగతిని, శివుని చాపముద్రుంచియేసీతఁబడసి
క. తనదగు నయోధ్యఁజేరెను, జనకుఁడు యువరాజుఁజేయ శ సమఃట్టంగ దా
నినిమాన్వి కైక వనముల, కనివెళ్ రాఘవుని వరములనుపేరఁ గ్రుధన్. 237

ఉ. తమ్ముఁడు భార్య వెంబడిని శ దా వలదన్ననురాఁగ సజ్యచా
పమును దాల్చి క్రూరమయి శ పాపచరిత్రమునైన దైత్యవా
రమ్మును ద్రుంచుచుకొ సుజనరాజిని బ్రోచుచు రామమూర్తి పం
తమ్మున దండకాటవిని శ ధైర్యముమీఱ వసించియున్నెడన్. 238

ఉ. దానవియోర్తు కామముచఁ శ దన్నొగిఁ గోరఁగ నాసికాశ్రుతుల్
మానుగఁగోయ నామెకయి శ మార్కొనుచుం బదునాల్గవెలదు
ద్దానవు లంత మొంది; రలదానవి లంకకుఁబోయి యన్నతో
దా నొగిఁ దెల్చి రావణుఁడు శ దారుణకర్తుఁడు గాన మాయచేన్. 239

ఆ. రామలక్ష్మణుల నరణ్యమునకుఁ బోవఁ, జేసి యొంటినున్న శ సీత బలిమిఁ
దెచ్చుచుండఁగాంచి శ ధీరుఁడైనజటాయు, వతని నిల్వరించి శ యంత మొంద.

చ. ఆసురవరుండు రాముసతిసార్తను దెచ్చి పురంబునందు నుం
చె; సరగ రామలక్ష్మణులు శ చేరి కుటీరము శూన్యమాట దుః
ఖసరిదధీశునందుఁ బడి శ కానలనెల్లఁ బరాకులేకయే
విసుగునులేక చూచుచు రవిప్రియసూనుని వానరేంద్రునిన్. 241

తే. కానవచ్చి సుగ్రీవునితో నితాంత, సఖ్య మొనరించి యాతఁగి శ త్రువైన
వాలి వధియించి రవిసుతువానరేశ్వరునిగ నభిషేక మొనరించెజననుతుండు.

మ. కృతకృత్యుండయి సూర్యపుత్రుఁడు జగత్కీర్తిం గనంబొల్చి కీ
శతతిళ్ జానకిజాడలం దెలియునాశం బంపె నల్లిక్కులకొ
వితతాటోపమునం గపీశ్వరులు శ వేవే సీతఁ గానంగఁ బో
వుతటికొ మేమును దక్షిణాశ వెదుకంగబూనంగ వింధ్యాద్రిలోన్. 243

చ. కనఁబడియొక బిలంబొకఁడు శ గాఢతమోనిబిడంబు దాని శ
క్తిని వినకుంటఁ జొచ్చితిమి శ తీత్రును మాగడు వంతలోఁ దప
స్విని మముఁగాంచి వెల్వడఁగఁగజేసెను స్వీయతపోవిభూతి నం
త నొకపత్ర మమ్ముఁ దినఁ శ దానయవచ్చెను భాగ్యయుక్తిచేన్. 244

క. ప్రాయోపవేశమూనిన, మాయందఱఁ దినఁగవచ్చుమాడ్కిం గని చిం
తాయాసంబుల రామున, కై యెవ్వరు మడిసిరొ యదికపులు వచింపన్. 245

లే. అందువినఁబడు పక్షిరా ఓ జనుజుఁడౌట, మమ్ముఁ జంపక శ్రీరాముఁమహితచరిత
మెల్ల మామూలమునవని ఓ యల్ల నఁదన,పక్షములురాఁగమోదంబుపట్టరామి.

క. వినిపించె మాకు రాముని, వనితామణియుండు తావు ఓ వారకమే మ
భినిదాఁటఁ గోరితిమి నేఁ, జనుదెంచితి నభి దాటఁజాలినకతనన్. 247

చ. పురముననిందు నెల్లెడలఁ ఓ బూనికమై వెడకంగ నివ్వనాం
తరమున నిష్ఠగన్పడియెఁ దామరసాయతనేత్ర సీత; రా
డ్వరుండు సహోదరుం గలిసి ఓ వైరినిజంపఁగ ఋశ్యమూకసుం
దరతరసానుదేశముల ఓ నాదగురాకను గోరుచుం గడున్. 248

క. నివసించియున్న వాఁ డని, పవనాత్మజుఁ డింతదనుకఁ ఓ బలికి మరల నే
మివచింపకయూండెను; రాఘవుఁడేమము శ్రుతులఁ జూరఁగఁకృష్ణుత యంతన్.

క. తలయెత్తిచూచి వానర, కులజుం డీతండు కనులకుం బ్రీతినిగూ
ర్చు లలితశరీరుండై కొమ్మలసందునఁ గానఁబడియె ఓ మ్రందెడు నన్నున్ 250

క కరుణాసింధువు మృత్యువు, ధరణి న్నిల్వంగఁజేయఁ ఓ దలఁచెనొ యేమో
విరహాగ్నిబుగ్గునాకి, త్రుణంబున వానరంబు ఓ దర్శన మొసఁగెన్. 251

క. ఏకీడు గల్గనున్నదొ, నాకేక దుస్స్వప్నుమనివిశనంబడె మున్నే
యీకాల మెంతదుష్టమొ, కాకున్నె యభాగ్యవతికిఁ ఓ గాల మసదుగన్? 252

క. రామునకుఁ సౌమిత్రికి, డేమంటే కలుగుఁగాక! ఓ కీశుని గనియున్
నామది యేలొకొ దుఃఖం, బాముకొనం బగులకున్న ఓదతిచిత్రముగన్. 253

క. పలుభంగుల నీగతి నీ, యిలాత్తభవ యెంచుచుండఓ వృక్షముదిగి యా
స్థలమున నిలువఁగ నాతని, కలరూ పెఱిఁగియును మాట ఓ కలఁతపడంగన్.

చ. మనము వితాకుచెదినటుఁ మాటలు తోఁపఁగఁజేయ వానరా!
దనుజుఁడవీవు; మాయగొని ఓ తత్పరతం బతి నెన్నుచున్న నన్
మునుపటు మోసపుచ్చు దలఁపొసీతి; వియ్యది మేలుగాదు సు
వ్చనిమొన రామసాయకము ఓ లంతము నొందఁగఁజేయు దుర్బతిన్. 255

అ. ఇంకనైనఁ దెల్వి ఓ యింతుకేనియుఁగల్గి, 'బ్రదుకఁ దలఁతువేని ఓ పార్థివేంద్రు
శరణుచొరుము సర్వశరణుఁడ డాతండు, నిన్నుఁ గాచఁజుమ్ము ఓ నిర్మలకృప.

క. అనియేమొ పల్కఁజూచెడు, వనజాయతనేత్రఁ గాంచి ఓ వందన మిడి చెం
తను జేరఁబోవ భయమం, దినగతిఁ గంపంబు నొంది ఓ దీనతదోఁచన్. 257

చ. కలఁతను బల్కఁబూను రఘుఁకాంతునిఁగల్గి ని గాంచి మ్రొక్కుచుం
బలికెను దల్లిలో! దనుజశవర్యుండ నేనని సందియంబున్
గలఁగకు మింక నంజన యశనంజను వానర కాంతకుఁ మహా
బలునివరంబున్ గలిగి ఓ వాయుసుతుండను పేరుఁగాంచితిన్. 258

- క. హనుమంతుఁడంచు నన్నుఁ, మునులెల్లం బిల్పువాడు యీ పూర్వకథయుఁ గల్గును దీనికి నదియేటికి, నను శ్రీరాఘవునిదూత యీ నమ్ముము తల్లీ! 259
- క. కపివరులతోట్లు కొల్వఁగఁ, దపనాన్వయవార్ధిశీతః ధాముఁడు రాముం డిచ్చడే వచ్చెడు; నేఁజని, రిపునాశకుఁ డోడితెచ్చురీతిం గనుమా. 260
- క. దనుజుని బాంధవసుతమి, త్రనికరయుక్తునిగ యుద్ధరంగంబున జంపును నిన్నుఁదోడుకొనివే, చను రాముఁ డయోధ్య కిద్ది యీ సత్యము జననీ! 261
- క. దానవనాథుఁడె యిట్లీ, వానరరూపంబు నొంది యీ వచ్చె ననుచు నీ మానసమునఁ దలపోయకు, మో! నారీమణి! రఘూద్వ్యవహనిదూతనుగా. 262
- క. తలపోయవచ్చు! నావా, క్కులు సత్యము లనుచు నమృతకూడుచు; నారీ తిలకమ! త్రిశుద్ధిగా నీ, ఖలుమరణము దాపునందె యీ కల దోతల్లీ! 263
- చ. ధరణిధరోత్తమంబుల కదంబము వ్రయ్యలుచేయఁజాలు భూవరు నిశితాంబకంబులు సువర్ణ విభూషితపుంఖముల్ సురేశ్వరరిపుకంఠలుంతన మెసంగెడువేడ్క నొనర్చునున్న వో ధరణితమాజ! నమ్ము విది యీ తథ్య మటంచుఁ ద్రిశుద్ధిగా మదిన్. 264
- చ. అనుటయు సీత యాహనుమదాశయ మెల్ల నెఱుంగఁగాన నా తనిమది సంశయించి మఱి యీ తద్వచనంబులధోరణి తొలంగి నయనుమాన ము త్తఱిని యీ గీతగణాగ్రున్యనిగా నెఱుంగఁజేసి నగతి కన్పడంగ సరసీరుహలోచన! మందవాక్కులన్. 265
- చ. ఊతితలముం గనుంగొనుచుఁ జింత తొలంగని యట్లు పల్కె సన్దతివని తోఁచుఁజేసెడిని యీ మాటలు నీయవి; కానిసంశయ ప్రతీతితొలంగకున్నయది యీ పావని! మీకును రామమూర్తి కెవ్వితమున సఖ్యమయ్యె రఘువీరుగుణంబులు దేహచిహ్నముల్. 266
- చ. తెలిసియెయుండు నీకనుచుఁదెల్లముచేసెను నీదుమాటలే పలుకుము లక్ష్మణాంగమునఁబర్చి నగుర్తులు; వానిఁబట్టి నేఁదెలిసికొనంగఁజాలుదును యీ దేటఁగ రామునిదూత వంచు నా కలరెడుఁ బ్రీతి వాని వినఁ నార్య! వచింపు మటంచుఁ బల్కినన్. 267
- హనుమంతుఁడు శ్రీరాముని గుణములఁ దెల్పుట. —
- చ. పవనజుఁ డానుడుల్ శ్రవణఃపర్వముచేయఁగ నాలకించి భూధవునకు దూతయే నితఁడు యీ తద్గుణపుంజము దేహచిహ్నముల్ వివిధములై నయాహలను యీ వేమలు చూచుట నాలకించుటకెల్లవిమలరీతిఁ దేటపడి యీ పల్కఁగ నొప్పియెయుండు నంచెదన్. 268

తే తలచి కాఁజోలునన్ను నిమ్ములనడిగెను, జక్కవచియించియాసాధ్యునందీయముల
డిందువడఁ జేయువాఁడ నోమ్మం దరమగు, దాన; నద్దియె నాభాగ్యమా నిజముగ.

చ. జననమనంగ సజ్జనులు స స్వాంతమునం దలపోయఁజాలు చ
క్కనిసుకృతంబు చేసినదె శాని, దురాత్మలు సంస్థరింప మె
చ్చనమరు పాపపుంజములసల్పిన వారిదికాదు నీపతి
ప్రత నను విశ్వసించుటయె శ భాగ్యము దానికి మిన్నయన్నదే 270

క. అనితలచి ర మునకు వం,దనమాత్మ నొనర్చి భూమితనమం గని యి
ట్లనియెం గల్గి! వినుమా, జననుతుండగు రామచంద్రుఁడతం బెల్లన్. 271

క. ఆతనికిసాటి యతఁడే, యేతద్విశ్వంబునందు స నెందే లేదం
చేతఁజే జెప్పందగు విఖ్యాతియు నట్టిదియె భూతగణవిహితమెయా. 272

సీ. సకలంబు తానుగా సంతతంబు దలంచి, యానందమునఁ దేలియాడుచుండు
దనయందెసకలంబుఁగనుచునన్వమునందుఁ,దనయున్ని నెంచుచుఁదనియుచుండు
సంపదన్నతఁ దనసాటి లేరని మిట్టి,పడువారిగని దుఃఖపడుచునుండు
నితరలకప్తము స లెల్లస్థియములని, తలఁచువారిం గనియలరుచుండు
తే పక్షపాతంబునం దీర్పుఁబలుకు దుష్ట, మతులఁ దలపోసి యెంతయుఁవెఱలగనుచు
వారికర్థమెయనితగఁబలుకుచుండు,నన్యతమునురూపుమాపంగనరయుచుండు.

చ. తనదుమతంబె శ్రేష్ఠమని తక్కినవారిమతంబు లన్నియున్
ఘనతను గాంచఁజాలక జగఘనములేయగు నంచుఁ బల్కునా
మనుజుల సంస్థరించి యభిమానము మాసినఁగాని ధన్యమా
జని గలవారుగాఁ బలుకఁజాల రటంచు వచించు చుండెడున్. 274

ఆ. బాహ్యశుద్ధికంటె స బరమ మంతశ్శుద్ధి, యగుట నద్దిగల్గునట్టివారె
యార్యులనఁగఁబడుదురది లేనిబాహ్యశు, ధ్ధియెజఘనమంచుఁదెలుపుచుండు.

క. అంతశ్శుద్ధియె గలదని, చింతింపఁగ నెట్లులన్న స శీలమె దాని
బంతమ్మనఁ దెల్పును; గో, రంతయు శంకింపకు డని స యాడుచునుండున్. 276

తే భగవదారాధనము చేయుపద్ధతియిదె, దీని మానినదయఁజూపమానునతఁడు
నన్ను నేవింపుడని ధనాశన్ని తాంత,మఱచువారిని దలచితానార్తుడగును.

సీ. హరిదాసులముమేము స హాటక దానార్హులము మమ్ము సంతృప్తులనుగఁజేయు
వారల శ్రీహరి స గారవంబునఁ గాంచి, రక్షింపఁబూను నోష్టాక్షరంబు
మంత్ర రాజంబగు స మామూలమున దాని, నుపదేశవిధిగొనియద్యమమున
జపింప హరి యస్తోదపఘనముం దాల్చి, ప్రత్యక్షమయి వారిబాధ లుడిపి

ఆ. వసములొసఁగి కాచు స భక్తుఁ డీతఁడని,మేము తలఁచవలయుఁమిమ్ముఁదోలుతఁ
గాన మమ్ముఁ దృప్తిఁగాంచంగఁజేయుఁడీ,యనెడు ఖలుల నెన్నియటనుటించు.

- క. తనగొప్పదనము సతతంబును దెల్పుకొనంగ మార్గముల నెల్లపుడు
మనమున గడించు నీచుని, గనఁజాల నటంచు దేటఁగా వచ్చియుంచున్. 279
- క. దీనులజూచిన వడఁకుక, మానసముననైన నజ్ఞమండలి గూడం
గా నెన్నఁడు సజ్జనసం, తానమ్మఁ దలంచుచుండుఁడమి మిగులంగన్. 280
- క. అన్యత మధర్మము విశ్వంబునఁ గ్రాలెడువాని మాపఁబూనఁగ భూజా
నినికరము పూనఁదగు నం, చనుదినము వచ్చించుచుండు శ నందలు వివేకన్.
- సీ. పరదారలంగూడఁ శ బరికించువారల, నంతంబునొందింప శ నరయుచుండు
వంచకులను ముష్టవాంఛాతిదూఱుల, గనఁబాప మని గట్టిగ ననుచుండు
దాటదమ్మఁడు లనుమాట నాలించిన, గను లెట్లుజేయఁగాఁగఁడఁగుచుండు
హరిహరులకుఁ గలదంతరంబను జాల్ప,లను దూలుచుండుఁ దా శ ననుదినంబు
తే. సతుల దూషించువారల శ సంగతిగొనఁ, దలఁజూచునక యుండు సత్యమునర క్తిఁ
గలుగువారల నెప్పుడుఁ దలఁచుచుండు, వారె బంధువు లనుచుండుఁవారిజాక్షి
- క. కృతమెన్నుచు వర్తిం చెడు, మతిమంతుల సంతతంబు శ మన్నింపఁదగుక
గృతముఁ దలంపని దుర్జన, తతే ద్రుంపఁగఁవలయు ననుచుఁ దగ వచ్చియుంచున్.
- క. పరులకు దేహం బుపకృతి, నరసి యొనర్చంగఁ శ్రీ తిసర్పించెడు స
త్పురుషులఁ దలంచుచుండును, ధరణికి సద్భూషణులఁగఁ శ దగుదు రటంచున్.
- చ. అన్యతముపల్క నింతవఱ శ కాడఁదలంప నికక మనంబునం
దనుచుఁ బరాకులేక కడుఁ హర్షమునక వచ్చింపఁజాలు స
జ్జనునకు వందనం బెపుడుపల్పుదు; నాతఁడె పుణ్యమూర్తి నాఁ
దనరు జనుండనంగ నని శ తద్దయుఁ బల్కుచునుండుఁ దల్లిరో!. 285
- క. ఆపదగల్గఁగ ననుకం,పాపరవళుండఁగుచు దోఁడుఁపడు నెవ్వండా
దీపితసంతతి బ్రోచుక, శ్రీపతియని ప్రీతి వెలయుఁ శ జెప్పుచునుండున్. 286
- క. కులధర్మంబుల వదలుచు, ఖలవద్ధతులను సమస్తకార్యములందుక
జేరిగి గ్రహించు దురాత్ములు, విలయమ్మును గాంచి రనఁగ శ వివ నుంకించున్.
- ఉ. సంగరరంగమందు శరఁజాలము తూఱఁగ మేనువ్రయ్య నా
లింగితభూతలుండయి విలీనపరాక్రముడై తనంత తే
వంగనుజాలకున్న భటవర్చుని జేరఁగఁబోయి తోడ్పడం
గం గడుఁబూను సజ్జనశిఖామణి గానఁగఁ బూనియుండెడున్. 288
- ఉ. ఆదినమాటతప్పని మహాత్ముడె పూజ్యుడ నంగనొప్పు నే
నాడును ధాత్రివై నపభూనంబును దాల్చి తేదియసదృశం
బాడుచునుండుఁ గల్గ దిసుమంతయు లోపము దానికంచు దా
గూడఁ జరింతు నల్లెయని శ కోరిక లూరఁగఁ బల్కుచుండెడున్. 289

- చ. ఒరునిధనంబుఁ గైకొనఁగఁ నుద్యమమెంతయుఁ బూని దానికై
నిరతికయైకధర్మమున నీ నష్టగలట్లు నటించి యద్దిరా
గరువముఁబూని బంధులకుఁగ నసుమంత వ్యయించి సంతసం
బరుదుగఁ గాంచు క్రూరుఁ గననైనఁ దలంపక యుండు నంచనున్. 290
- క. కాకులను జంపి గ్రద్దల, యాకలిఁ దీర్పంపఁగోరునటు లుత్కోచం
వేకొని దానంబిడు పలు, గాకులఁ జెండాడ నెంచుఁ నీ గమలదళాక్షి! 291
- క. తపమనఁ బరకాంతను మా, తపగిదిఁ గాంచుటయె కాని నీ తడిబట్టలఁ దా
ల్పి పరుగువాటుట గాదని, తపనాన్వయవార్ధి శీతభాముఁడు పలుకున్. 292
- చ. తనపని కన్యకార్యసముదాయము హాని గనంగఁ జేయుచు
ఘనత వహించుకార్యమదిగఁ దలపోయుచు నుబ్బుచు
గనుఁగొన నీసడించునొరుఁ నీ గాంచి హసించుచునుండు క్రూరచి
త్తుని దలపోయ రాదనుచుఁ నీ దోచెడు నంచు వచించు నిచ్చలున్. 293
- ఉ. కారణమేమి లేకయె పగఁగొనిసజ్జనునీసడించుచు
నేరములెన్నె పన్నుచును నీ నింద్యచరిత్రుఁడటంచుఁ దెల్పుచుం
గోరికలెల్ల పండినటుకొంకక యాత్మఁదలంచుచు మహా
సారునిగాఁ దనుం బలుకుశెండునిఁ జూడఁగ నోడుచుండెడున్. 294
- చ. ఒరులకు ధర్మమార్గముల నొక్కవిధంబునఁ దెల్పి వానియా
చరణమునందు దాను నొకచందమునం జనుదుష్టచిత్తునిం
బరులకు హానికల్గునటుభావమునం దలపోయిపాపి నె
త్తరుణమునందు నేఁగన నె నీ దం దలపోయ నటంచుఁ బల్కెడున్. 295
- ఉ. విత్తసమార్జనంబున సువిస్తృతమై తగు శ్రద్ధనూని యే
యత్తమునైన దూలుచు మహోన్నతపాపము లెన్ని చేసినం
జిత్తమునం దలంపక స్వస్థియై చాలునటంచుఁ బాచితం
బెత్తఱినైన జేయు ఖలునొంచుకయే స్థరియింప నంచనున్. 296
- క. ధర్మవ్యాజంబుననే, భర్తము గడియించి కూర్చి నీ బంధువులకుఁ దా
వేర్చి నొసంగెడు దుష్టుని, కర్తమునకుఁ జాల వగపుఁగాంచుచు నుండున్. 297
- తే. ఆత్మభూషణ మెత్తఱి నీ నన్యదూష
ణము మహాకార్యములుగ సుత్రముఫలప్ర
దములుగా నెంచి చేయు నభిముఖపేరు
వినినఁ దలనొప్పిగా నుండుననుచు నుండు. 298
- క. పెద్దల శాస్త్రాచార, మైద్దియు యుక్తంబుగాకయే యుండునటం
చద్ది హితంబని తలఁచని, మొద్దులఁ గన నంచుఁ బలుకుఁబూర్ణేందుముఖి! 299

- క. శరణు పగవాడునొచ్చిన, మరియాదం గాంచి వానిమాటలు విని సో
దరునివలెనెంచినదలుదు, బరుడని దంపింప ననుచు శ భాషించు సతీ!. 300
- క. శరణాగతపరిపాలన, మరయంగ నాజన్మమునకు శ నగుభూషణ మె
క్కరణిం దాన దొసంగులు, పరంగిన సహాయులు ననుచు శ బలుకున్ దేవీ!. 301
- క. అన్యతము పట్కకయ్యుండుట, మనమున దోచినవిధంబు శ మాటలమూలం
బున దెల్పుట నావ్రతములు, చన వీనిమాని యంచు శ జక్కంబల్కున్. 302
- క. నను నాశ్రయించువారల, గనుచుండు సహోదరులనుగా వారలు శో
రిన రాజ్యమిత్తు మోదంబున వారలకొకకు బ్రాణముల నిత్తు ననున్. 303
- క. శ్రుతుల దడర్థము దెల్పెడు, స్మృతుల బురాణముల నమ్మినేవించెడు వా
రతశయపుణ్యులు నాకును, హితులనగా వారె యంచు శ నెలవి వచించున్.
- క. తను దా ధ్యానించుచు నెప్పునియైనం దనయించు శ భావింపక స
జ్జనహితమని తలచుచు దానిని జేయు విధిహితముగ శ నీరజనేత్రా!. 305
- క. లోకహితం బెద్దానం, జేకూరుం గార్య మదయే శ చేయం దగు నే
యేకార్యము తనకొక్కని, శో కార్యము కా దదంచు శ నొగి భాషించున్. 306
- చ. కలుముల గాంచి దుర్జతిని శ గాదన కెంతయు గారవించు నీ
చులు తమకార్యసిద్ధికయి శ చూపెడుభక్తి మదాత్మ కింతయే
గలుగంగనీదు ప్రీతి గృహకల్లగ నిష్కపటైకభక్తియే
యిల దగియుండు నంచు బృథిపీశుడు పల్కు సరోజలోచనా!. 307
- ఆ. నేల విడిచి సామ శ చేలీల జేసిన, జేటుగల్లు నట్లు శ స్మృతులవదలి
తోచినట్లు చేయు శ ధూర్తుల పూజలు, నిష్ఫలంబులనుచు శ నెఱి వచించు.
- చ. తనకులధర్మము విడిచి శ తక్కినజాతికనొప్పు ధర్మము
బనివడి యాశ్రయించి కడు శ బట్టుదలంగొని యాచరించిన
వినుతఫలంబు గల్గదని శ వేయివిధంబుల దెల్పుపెద్దలం
గనుగొన జాల నట్టితృణకల్పుల నాకడ జేర్చ నంచనున్. 309
- క. కరుణాహీనులు భూసుర,వరులైన గారవింపవలయు నటంచుం
బరికింపదు నాయంతఃకరణంబని యెల్లరువినఁగా గణించున్. 310
- క. సవదంభంబున వృదుభూతవిసముం జంపుచుండు శ ధాత్రీసురపుం
గవులను భక్తుల గా దల,పవచ్చునే యంచు నొక్కిపల్కున్ సాధ్వీ!. 311
- క. పంచమహాయజ్ఞముల, నెంచక విడనాడి విత్రమే కూర్చుంగా
జింతించి యజ్ఞముల గా,వించిన ఫలమబ్బు దనుచు శ వేమఱు బలుకున్.
- నీ. సంధ్యనుపాసించి శ సవిధిగా బంచమ,హాయజ్ఞముల జక్క శ నాచరించి
స్తార్తాగ్నిసిద్ధికై శ శాస్త్ర మేకర్తము, నాచరింపగ విధిననువదించె

- నట్టి సత్కర్తాళి నవభానమునఁ జేసి, యంతట జపయజ్ఞ న మాచరించు
చును దాని ఫలములఁ గనఁగోరకే భగవంతున కర్పించి న యంతరాత్మ
- తే. నిర్మలంబుగ నుండంగ నీయతి మాన, కీశ్వర భ్యాన మొనరింప నీచ్చగించు
మాననీయులునావారుగా నితాంత, మెంతు ననిఁల్కు రామభూతకాంతుడంబ!
- క. ఇరుసంధ్యల జపియింపక, పరమేశ్వరి సవిధిగా నుపాసీంపక యె
వ్వరు కామ్యకర్తముల నిర్బరులను నేవింతు రట్టిజనులఁ గన ననున్. 314
- ఆ నిత్యకర్తములను నీ నిరతి నుపాసించి, యవలఁ గార్యకర్త నీవహనిరతి
గన్న ఫలముగల్గుటగాని లేకున్న దుష్ఫలమె కల్గుననుచుఁ నీ బలుకుచుండు.
- చ. సురలను మంత్రమూలమునఁ నీ జూడ్కులముండఱ నిల్పునట్లు లె
క్కరణి నొనర్పనొ నటులు నీ గట్టిప్రయత్నముఁజేసి కొల్పి సుం
దరులను లోఁబడంగనె యొనర్పఁగఁ బూనెడు నాయుపాసకో
త్కరము నడంప నెంతునని నీ తా వచియించు రఘూత్తముండొగిన్. 316
- చ. జపమొనరించుచందమునఁ నీ జక్కఁగఁ గన్నులు సుంతమూసి యో
గపరతఁ గాంచినట్లు పాసఁగఁ దగుదృష్టిని నాసికాగ్రమం
దుపరతచంచలత్వముగ నీ నుండెడునట్లు నటించుచుఁ హిర
ణ్యపరతచే బక ప్రతులూనాఁ దగు దుష్టుల నెంచ నంచనున్ 317
- ఆ అతిథివ్రాజమాని నీ యాకట నకనక, పడుచు నతిథిపానఁ నీ బ్రమద మొంది
కుక్షిపాషణమునకుం దృష్టినొందెడు, కుజనుఁ జూడనైనఁగోర ననును. 318
- చ. ధరణితనూజ! రాఘవుఁడు నీ తన్నెడఁబాయనితప్తుఁగూడి యు
ర్వరఁగలదుష్టమానవులవారక లెక్కిడు నష్ట సత్యవా
ఙ్మీరతి గలట్టివానినిగఁగించును దొల్తఁ బరాంగనానిరం
తరరతు నవ్వల వినుము నీ తామరసాయతనేత్ర! యీనుడిన్. 319
- ఉ. పెద్దలఁబోలి వాక్కులను నీ బెంపునహింపఁగఁ బల్కుచుఁ మదిఁ
సుద్దియనంగలేక పరసంధరులం దలపోయుచుఁ హితం
బెద్దియటంచు నైన క్షణమెంచక యాసవ మానుకాంక్షచే
సుద్దియచేయు దుర్జతుల నీ నోడుదు చూడ నటంచుఁ బల్కెడున్. 320
- ఉ. ఆసవమిద్దికాదు మనఃమందుఁ బొసంగుజడత్వమేగఁగఁ
జేసెడు నొపధంబనుచుఁ నీ జెప్పుచు రాత్రులయందు మాత్రఁజే
రాస చెలంగ నెట్టిహితులైనఁ గనుంగొనఁజాలకుండ ద్రా
క్షాసవ మాను వంచకుల నీ నాత్మనొకప్పుడలంప నంచనున్. 321
- క. సురఁగ్రోలుట పలలాశన, మరయఁగఁ బాపంబులందు నీ నాద్యము లనుచుం
బరిగణితములయ్యెను వా, నిరతిం గలవారిఁ జూడనీ నని నుడువున్. 322

- క. దేవతలకుఁ బ్రీతియగుం, గావున మాంసంబు మద్యకలితముగ విధి
నై వేద్య మీయఁడగు నను, దేవానాంప్రియులనామహిం దలఁచననున్. 328
- క. ఎది జాత్యుచితాహరం, బదియే తద్దేవతలకుఁసర్పింపఁగఁ దృ
ష్టిదమగు నని విధి తెల్పెడు, గద వానిన్ మానువారిఁ గ నఁజాల ననున్.
- తే గృహిణి ప్రాచీనపద్ధతిగ్రహణతత్పరత్వమున నుండ మాన్పించి క రాదుదాని
వలన సత్ఫలమం చొగిరిబలుకు క్రూర, మఱిని గన్నెత్తిచూడ నేమాడ్కిగనను.
- సీ ప్రాతయాచారముల్ క పదముల్ గావని, గ్రోతపద్ధతి మార్పఁ క గూడుననుచు
ఫలములబ్బును వానివలనఁ దప్ప దటంచు, మార్పకయింటఁ బ్రమాద మనుచుఁ
బ్రాచీనశాస్త్రముల్ క పనికిరా విపుడంచు, పృష్టియే మార్పును క జెప్పు ననుచు
శాస్త్రముల్ యుక్తికిసరిపడఁ దగునంచు, లేనిచో మేలెయ్యా క మాన ననుచుఁ
తే దోచినట్టులు పల్కుచుఁగూర్తజనులఁ, గూర్పుకొని పామరులకును గూడద నెడు
భావముదయింపఁ జేయుచుఁబండితులటు, పలుకుశుంథలస్తరియింపఁ బాపమును.
- క. ఆచారము మంచిదియని, తోచును హృదయంబునందె క తొలగని శ్రద్ధా
సాచివ్యముగాంచిన శా, ప్రాచారంబేల యను దుఃరాత్తుల నెడలోన్. 327
- క. తలఁపంగఁజాల ననుచుం, బలుకున్ భూపుత్రి! సుగుణవారమునందున్
దొలిపందనమున కర్హము, పలుకులనూర్దవమె యంచుఁ క భాషించు సతీ. 328
- క. మానసమృదుతయె గుణసం, తానంబున శ్రేష్ఠమునుచుఁ క దలఁచనివారిన్
మానవు లనరా దనుచున్, జానకి! వచియించు రామచంద్రుఁడూహన్కిన్. 329
- క. వేదాంతోపన్యాసము, లూఁది వచింపంగ నేర్చి క యొక్కటియే నం
దేదియొ సమాచరింపని, యాదస్యనిపేరు పల్కనని భాషించున్. 330
- ఆ. భూతరాజి గృహను క బూనుటకంటెను, వేఱ పుణ్య మేది క విశ్వమందుఁ
గలదె చూపువారుగలరే యటంచని, పరుషభాషణములఁ క బలుకుఁదల్లి. 331
- క. మతమున పేరున దుర్జతి, యుతమై పెద్దలను దూఱుచుం డెడు దుష్ట
ప్రతలిగని భాషణంబుల, మఱి దెలుపంజాల ననుచు క మానిని! తలఁచున్.
- చ. తనవచియించుధర్మములఁ క దాఁ దలపోయక భిన్నమార్గ మా
నినడుచు నాప్రవర్తకుని క నిందితకర్తరతున్ దురాత్తు దు
ర్జనుతన ర్తనుం గనిన క స్నానముచేసి పవిత్రవస్తురా
జని గన దేవునిం దలఁచు క జెల్లు నటంచు వచించు నెంతయున్. 333
- ఆ. కుటిలవర్తనమునఁ క గూర్పు విత్తముఁ గోరి, యిచె నిమిత్తములని క యిపుడుగల్గ
వచ్చు దుష్ఫలములనిచ్చు నిత్రైజుఁగున, ననివచించుఁనిచుఁగ గుఁగొననను 334
- సీ. కరపాదతలములఁ క గల్గురేఖలనెంచి, కలుగునీఫలము లభిండరితి
ననిపండితునిబోలి క జనులకుం దెలిపెడు, ననభిజ్ఞఁ గృత్రిము క నర్థకాముఁ

గనఁగ దోషం బబ్బుఁగఁంచనమునుజేయు, నానక్తి రసవాదమాశ్రయించు
నతిలుబ్ధ గ్రహగతు శ లరసి యాయీఫలములు గల్గుడప్ప దీపలుకటంచు
తే. ననువదించెడు సన్మతవాదిని ధరిత్రి, నిట్టియుత్పాతములుగల్గు శ నెఱిగినాడ
జ్ఞానదృష్టి నటంచు బెంపునిపలుకు, నఘమయాత్మనిష్ఠ రియింపననుచుఁబలుకు.

ఉ. దానములకై గ్రహింప మదిదార్కొను నాశయె ప్రోశ్నహింప వి
జ్ఞానము వెంపుగల్గు మునీచందమునకై దనునమ్ము గేస్తునికై
మానసశుద్ధి గల్గుగుణమండితుఁజేరి వృథాప్రయాసముం
గానఁగ జేసి విత్తమును శ గైకొను దుష్టునిఁజూడ నంచునున్. 336

మ. పితృకార్యంబుల కర్హుఁడౌ ద్విజాఁడు ప్రాప్తింపంగఁ బోదోలె దు
ర్మతి నింకొక్కని బంధునికై బిలిచి భర్తృప్రాప్తి కల్గింపఁగా
నతనిం బెక్కువిధంబులం బొగడి కార్యంబుది సాగించు దు
ష్కృత మార్జించు ద్విజాధముకై మనమునం శ గీలింపఁ బాపంబునున్. 337

ఉ. మంచుకులంబు విత్తమును శ మానితశీలముఁగల్గు కన్యని
ప్పించిన నేమియిచ్చెదవొ శ పెండిలికొ మునుపే యటం చొగికై
వంచకుడై యనర్హుడగువానికై గన్యకఁగూర్చి విత్తమా
ర్జించు నికృష్టు దగ్గరనుజేరఁగ రాదనిపల్కు దల్లిరో! 338

క. పతి మృతిచెందినవెనుక విహితమార్గము వీడి గర్భ శ మెట్లొ వదల నిం
దితయన కర్థముగొని పాచితమెద్దియొ చేయుదుష్టు శ జింతింప ననున్. 339

క. ఒకచో నిమంత్రితుండయి, సకలక్రియ లొప్పనట్లు శ జరపి కుమతివే
ఱొకచో నిమంత్రితుండయి, సుకర్తముం బాడుచేయుశుంకఁ గన ననున్.

క. ప్రతిదిన మొక్కొకచోటం, చిత్తకార్యనిమంత్రితుండయి శ పెక్కురు నవ్వక
మతి లజ్జింపక తగుకుత్సితమాటఁ దలంప నంచు శ దెగి వచియించున్. 341

తే. పర్యములయందు నొరులఁ దర్పణముచేయ
వలయునని ప్రోత్సహించి ద్రవ్యము గొనుచుఁ
దాను జేయక భుజియించు శ ధర్మదూరు
పంక్తి భుజియింప నఘమని శ పలుకుచుండు. 342

తే. ఒరులయాపదకుబ్బుచువరుసభీతిఁ, బెంచుచుకై విత్తమార్జింపఁ నెంచుచుండు
దురితకర్తుని మోమునఁదొలఁగకుండు, నఘములాతెనిఁజూడ రాదనుచుఁబలుకు.

క. తనకష్టములకుఁ దోడ్పడు, జనులకుఁ గష్టంబులెన్నొ శ సమకుఱఁ దోడ్ప
టునుజూపక తొలఁగెడు దుష్టను నాతనిజేరనియ శ రాదని చెప్పున్. 344

ఆ. కూటసామ్యమిచ్చు శ కూశనభోజ్యభో, క్తను స్పృశంసు మఱిస్తృతఘ్నఁగూడ
దుష్టశీల మెంతో శ తొందరఁ జేకుఱు, నంచునొక్కి చెప్పు శ నవనితనయ! 345

- చ. తనభుజియించువస్తువుల యే దాపుననే భుజియించువానికి
మనమలరంగఁ బెట్టుపని య మానఁగఁజేసి య భేష్టరీతిగను
క్షిని దనుపంగఁగోరు ఖలుఁ య గృత్రిమవర్తను నింటఁ జేర్పరా
దని పలుమాటలు పల్కు వనఁజాయతపత్రసమానలోచనా! 346
- క. బరులకు వినిపింపఁగ రా, దురహస్యం బిద్ధియంచుఁ యోగపుమిత్రం
డరయఁగ నని చెప్పిన దాఁ, బరులకు వినిపించు దుష్ప్రసవర్తకుఁ దూఱున్
- తే. విశ్వసించినవానిని య విషయబుద్ధి, మోసపుచ్చెడుపాపాత్ము య నేసరణిని
జూడ దోసముగల్గు నంతఁజూ వచించుఁ, దరళలోచన! సద్గుణధాముఁ డెపుడు.
- క. స్త్రీవిత్తము బల్లింగొని, తావలసినయట్లు వ్యయము య తనయంతన దు
ర్భావమునఁ జేయునీచుని, నేవిషయంబున స్వరింప య నేనని తెలుపున్. 349
- చ. సతి ననురూపఁ బాసి యెరుఁచాననుగూడి మహాసుఖంబు సం
తతమును గాంచుచున్ బరమధర్మము సుంత తలంపకుండు దు
ర్మతి కిలఁ బాచితంబు కనఁరా దది యేస్తృతియందునైనఁ ద
త్స్మృతియు ననర్హమంచుఁ దరళశ్రేక్షణ! రాముండు నొక్కపల్కెడున్. 350
- క. పలుగాకుల మాటలువిని, తులువలకొఱ కార్యజనుల య దూషించుచు వా
రలకున్ హానియొకర్చెడు, ఖలు మోముం జూడనంచుత్పాపి నుడువున్. 351
- క. అపవిత్రాన్నముఁ దినదో, పవటల మంటెడు నటన్న య శాస్త్రము సుంతే
నెపుడైనఁ దలంపని దుష్టపురుషుఁ గనరా దటంచుఁ య జక్కఁగ నుడువున్.
- క. ఇది శ్రీరామునియాశయ, మిదియె సుశీలైకఫల మహిమగుణగణా
స్పద మిదియె పురంద్రీయ, న్నఁ దగినవిషయంబిదే యసందగఁగాదే! 353
- చ. వినుమిఁకఁ బొరుపాదికముల విస్తృతిగాకయె సారభూతమే
యనఁదగినట్లు తెల్పెద; నహార్యపరాక్రమశాలి రాముఁడే
ధనువును గైకొనందలఁప య దత్తమందును శత్రురాజి; కై
కొని తుదముట్టఁగాంచిననె య కొరును బద్వయ మాశ్రయింపఁగన్. 354
- చ. శరమరివోయ నాధనువు య సజ్యముచేసినయంత మేరుభూ
ధరముఖముల్ వడంకు; నహితే ప్రకరంబులఁ జెప్పనేల! రా
డ్యుండగు రామమూర్తి శరవర్యము నారినిగూర్చి దవ్వనన్
బరఁగినదానిఁ గూర్చుదగుఁపాటి మనఃపటిమం జెలంగెడున్. 355
- ఉ. చంపఁగ నర్హుఁడౌ ప్రబలశత్రువు సంగరరంగమందు ని
ర్జింపఁగఁ దన్నుఁబూని యెదిగించి శరంబులనొంచి మించి బా
ధింపఁ దలంచి దైవగతి య దీనతనొంది శరణ్య! రాఘవా
చంపక కాపుమాయనిన య సంతసమంది భయంబు లే దనున్. 356

- ఉ. అంతియకాక యాతనిమహాధనరాశి సమాక్రమింప నొ
క్కింతయుఁ గోర కాదరణమొంతయుఁ జూపి నయంబు నేర్చి నీ
వింతట నిర్భయుండవయ్య యీశ్వరునిఁ భజించుచున్ మహి
సంతసమొప్ప నేలుమని యచ్యుత నాతని సాగనంపెడున్. 357
- చ. కినుకవహించునేని యదికేవలధర్మవినాశనార్థ మే
ఁనియొ జగంబునందు నొకభాగమునందున సాగియుండు నం
చనియొటుంగండగున్; జననమెత్తుట ధర్మము గాచుపాంతు నం
చనయముఁ బల్కుచుండు నటులొత్తఁ దలంచును సత్యరక్షయున్. 358
- మ. తరుణీ! సుచ్రత మంతమొందునటు యత్నం బాద్యతి జేయున
పురుషుం డెంతటిబంధువైన నీకఁ బోపామంచుఁ బోదోలు; నీ
ధర నవ్వానిని మించఁజాలు నఘయుక్తస్వాంతుడేయుండఁ డ
క్కరణి గాంచిన నంచుఁ బల్కు జనకశత్రుపాలచంద్రాత్మజా!. 359
- చ. హితముగఁ బల్కు సుస్థిత ముదెప్పుడు నాట్యముచేయువక్త్రమం
దతిశయమోద మారఘుకులగ్రాణి కారయ ధర్మమందు సూ
నృతమున; దీనరక్షణమదెయ్యెడలం దగుకృత్యమంచు నా
దృతి వచియించుఁ గృత్యతతి నెంచ గదానిని మించ లేదనున్. 360
- క. తనసుచ్రతములఁ గావంగ, వనితామణిసోదరులను యవదలుదు; నాకుం
దనివినొసంగెడు నవ్వియె, యని పల్కున్ రామచంద్రుఁ యవనీతనయా!. 361
- మ. కరుణానీరధి సత్యధర్మయుగముం య గావంగ సద్బంధువో
దరుణీత్మను! మేరుధీరుడు సముద్రఖ్యాతగంభీరుఁ డా
శరకాలాంతకుఁ డార్తరక్షణ మజస్రంబాత్మకృత్యంబె యం
చురుబుద్ధిం దలపోయు మాన్యుడు మహా యోధాగ్రగణ్యుం డగున్. 362
- ఆ. గర్వ మెన్న లేని యభునసంపదున్నటుం, డాడితప్పనట్టి యనఘమూర్తి
రామచంద్రుఁ డనగఁ య రామాశిరోమణి! వినుతి నేయఁజాలుదునె తలంప.
- క. పరమేశ్వరుడే రాముడు, ధర్మణి సత్యంబుఁగావ యధర్మముఁ బ్రోవ
నరరూపముఁ దాల్చెనటం, చరయం జనుమానివరులకైనన్ సాధ్యి!. 364
- క. వనమునఁ గబంధముఖులకు, దనదర్శనముననె సత్సేదముఁ బ్రాప్తింపం
గనుజేసి శైలమార్గంబున నారాకకును గీశభూపతితోడన్. 365
- ఆ. వేచియుండు నంబ! యిను మిఁక వేగమ, మన్ముఖమునఁ గుశలమండితమగు
నీదువార్త విని మహాదధిఁ దరియించి, మించువేడ్క నేగుఁడెంచు నిటకు. 366
- క. దనుజుల కందఱి కింకను, మనఁజాలెడు నాశలీతె యమహిమై నని నీ
మనమున నమ్ముము; సత్యం, బని దీనిఁ నమ్మవమ్మ యవనీతనయా!. 367

- చ. తనమరణంబె గోరియె ముదంబున నిగొనివచ్చె రావణుం
డనుజయులంబుగా సమగ్రమందు నమర్త్యులు చూచి సంతసం
బునఁ బొడలంగఁ జచ్చు నిద్రభూతహితంబగువార్త; చక్కఁగా
వినఁడగు దీని; వంతలను ఓ వేగ యడంచు నటంచు నవ్వుమా. 368
- చ త్రిదశులు తత్త్వభుల్ శతధృతి ప్రముఖ త్రిదశేంద్రరక్షకుల్
మదమున విజ్ఞానైకాదుసమ స్తనిశాచరవర్షు లింకనుం
బొడలెడు దేవయోనులసముహము నెంత ప్రయత్న మూనినన్
సుదతిరో! గావణాసురుఁడు ఓ చూఱఁగొనున్ సుపదంబు రాముచేన్. 369
- మ. నిను దుఃఖంబులపాలు చేసినసదాసీచాత్ముఁ డీరావణుం
డనయభ్యాతుఁడు దుష్టదానవకులంబై యొప్పుగాత్రంబు చ
య్యనఁ బాముంగ మహావిద్రోహకుఁ బాశలై రాక్షసస్త్రీలు భి
క్షునికాయంబునుగూడి బిచ్చ మిడుడంతున్ బోవు వారెల్లెడన్. 370
- క. చింతింపకుమా యింకను, స్వాంతంబున సంతసంబు ఓ సంద్విల్లంగ భూ
కాంతునిరాకను గోరుచుఁ, బంతము నెఱవేఱఁగోరు ఓ పద్ధతిఁ గొనుమా. 371
- క. అనిపల్కిన విని యంతట, జనకాత్మజ విశ్వసింపుచుండ మెఱుంగఁజే
సెను మోమునెత్తి కరుణా,చననిధిగా నతనిఁడలచి ఓ భాషించె నిటుల్. 372

— సీత హనుమంతునితో సంభాషించుట. —

- మ. హనుమంతా! మతిమద్దణాగ్ర్యుడవు నిత్యానంద మింపొంద రా
మునిపాదాబ్జము లాశ్రయించితివి; నాపుణ్యము పండె; మహా
త్తుని సేవంబులు నాకుఁదెల్పి బ్రదుకంబొలంగదా యింక నా
భుని దర్శించఁగ నంచు నాదు మదికిం ఓ దోషంగ నీ వివ్విధిన్. 373
- తే. చేసినాడవు గావున ఓ సిద్ధతఁము, బలిమి దీపించుదాన ని ఓ స్నైలమిమీఱ
సూర్యచంద్రులు నిల్తురీక్షోణివెలయఁ, జేయ నెందాఁక నందాఁకఁజేయనిమనుము.
- మ. నిను దర్శించిన నీదునామమును సోన్నహంబునన్ సన్నుతిం
చినఁ బాపంబులు పోవ శర్తములు సంసిద్ధంబులై చేర మే
దిని విఖ్యాతపహించి రామునికృపాభీష్ట మున్నుచున్ బొల్తు రో
హనుమంతా! వరమిద్ది నీకొసఁగితిన్ ఓ హర్షంబు నేఁగాంచుటన్. 375
- ఆ. అనఁగ నాలకించి ఓ యల్లనఁ బ్రణమిల్లి,తల్లి! నీదుకరుణ ఓ యల్లనిల్లె
నదియచాలు నాకు ఓ నాత్మకు నంగురీ,యకము దీనిజూడ ఓ వప్త యనుచు.
- క. కటివస్త్రంబునఁ గలము, ద్దటంగరము స్త్రీతొసఁగఁగ ఓ దోయజముఖయం
పటుకున నక్కన నిడుకొని, పటుతరహర్షంబుమీఱఁ ఓ బలికె నతనితోన్.
- చ. అనిలకుమార! నాకు నివు ఓ డబ్బినహర్షము పెండ్లివేళఁ గ
ల్గినయటు దోచు; నిత్తఱిని ఓ గేవలదుఃఖసముద్రమగ్ననా

నను నీది యుద్ధరించుటను శ నాథుని జూచినయట్టు లయ్యె నే
మని నిను సన్నుతింతు సుగుణాకర! ఖ్యాతిఁ జెలంగుమా యింకన్. 378

క. దీనిచరితంబుఁజెప్పెద, మానాయన పెండ్లివేళ శ మన్నాథుని వే
రీనెలవునఁ జిత్రించెను, మానితమణిశకలయోగశమండితమునుగన్. 379

క. పరులకగమ్యముగా న, తరరూపతఁ బొల్పి మణిశకలములు వెలయం
గరకౌశల మేర్పడఁగ, రుప్పర కారుఁడు చేసె నీది యముల్యమునుమ్మి. 380

క. కన్నియదానం బిడుతటి, సన్నుతిపాత్రంబుగా; నోసం గెడు జామా
త న్నెఱిఁబూజించుచు వి, ద్వన్నుత! నీయుంగరము ముదంబున నిచ్చెన్. 381

క. ఆల్లునకు నంగుళీయక, మిల్లాలుగ నాత్తజాత శ నిచ్చెడుతటి సం
పుల్లవృద్ధబుండై భూ, వల్లభుఁ డీయంగఁ దగును శ బావని! వింటే. 382

క. పూర్వుల యాచారంబులు, సర్వశుభాకరము లంచు శ స్వాంతములయం
దుర్వీశులు నమ్ముదు రవి, సర్వనిశాకరులరీతిఁ శ బ్రమదదము లగున్. 383

క. ఆయాచారంబును మా, నాయన పాటించి రామునకు నన్నిడుచుకా
న్యాయంబని యీయుంగర, మోయనిలకుమార! యిచ్చె శ నొప్పు దలిర్పన్. 384

చ. పది నెలలయ్యె దీనిఁ గనుభాగ్యములేక భవత్సహాయసం
పదఁగని నేడు రామజనపాలుఁడు పంపెను దీనిగాంచితికా
ముదమును గంటి రావణునిమూర్ధము లింక ధరిత్రఁ బండు నం
చెదకును దోచె నింతటికి శ నీవెకదా తగుకారణం బనన్. 385

తే. “చిరత రాయుష్యభాగ్య సంసిద్ధి రస్తు, రామజనపాలపాదసరసిజయుగళ
సంతతభ్యానయోగనీతాంతసిద్ధి, రస్తు తే” యని దీవించి యవనితనయ. 386

క. పావనిఁగని యిట్లనియెక, నీవలె గార్యంబుఁ దీర్చునేర్పటి జగమం
దేవాఁడు లేఁ డటంచుకా, భావించెద, నింక మఱిదోషల్కులఁ జెపుమా. 387

చ. గౌనములరాశి శీలమునకుకా జననాలయ మానుమిత్రపు
త్తుని దలపోయఁగా నొడలు శ తోపకయుండును బుణ్యసాగరం
బనఁదగుఁగాదె యాతని గుణాలిఁ దలంచిన నట్టివాని నా
ర్తిని గనఁజేసితికా దురితశీత్రఫలంబును గంటి నివ్విధిన్. 388

ఉ. సీత వచించుచుండ నిటు శ చేష్టలుదక్కినయట్టి లక్షణ
వ్రాతము కన్నడకా లలిత వర్ణమునం దపుడే తనంతనా
వాతతనూజఁ డట్టితటి శ వారిజలోచన యార్తి బాపఁగాఁ
జేతమునం దలంచి వడిఁ శ జేతులు మోడ్చి వచించె నిట్లుగన్ 389

ఉ. అన్న సమీపభాగమునయందె వసించుచు నూఱిడ్లెఁగా
నెన్నియొ నీతులం బలికి శ యిప్పునిఁ జేసినవానిఁ జంపఁగా

- నెన్నుట పాటిగాని ధృతిఁ నీయెడఁ బాసి విచారవారిరా
శి న్నెఱిమున్లుటల్ తగునెఁ శ్రీరఘనాయక! యంచుఁ బల్కుచున్. 390
- తే. చెంతఁబాయక నిలుచుండిఁచి తై మొక్క, యింతయూఱటచెందనఁత్యంతెనియటఁ
జేయుచుండును గాని యఁదేయెడలను, విడిచియుండఁడు జానకీ వేయునేలః.
- తే అట్టిసౌమిత్రి నీసేమఁ మడుగఁబాద, వందనముల నివేదింపవలయు ననుచు
నన్ను నర్థించె నేమందుఁ సన్నుతాంగి, నీదుఁంతకు దుఃఖించునీత్య మతఁడు.
- చ. తలఁచినయప్పుడెల్ల గుణభాముఁడు లక్ష్మణుఁ డోపతివ్రతా
తిలకమ! యిట్టి పాట్లొదవఁ దేవుఁడొనర్చెనె నిర్భయిండుగాఁ
దలఁపఁగ నొనుగాదె సతతం బతనికా నినుఁడోలు సాధువృ
త్తలకు దురంతకష్టసముదాయము కల్గ నొనర్చినందునన్. 393
- చ. అని విలపించుడమ్మని మహాత్రినిగాంచి రఘూద్వహుండు తా
ననునయమండఁ జేయఁ దగునట్టినుడుల్ పలుకంగ లేక మే
దినిబడి తమ్ముడే తనమహిం గలతాపమువాయఁ బల్కునే
మనక యె కౌఁగిలింతుకొను స నమ్మో! యిర్వురవ ర్తనం బిదే. 394
- చ. నరపతి నిన్నుఁబాసినదిసంబుననుండియె నేటిదాఁక నే
సురను గొనండు మాంసమును స జూడఁడు వేడుకకైన జానకీ!
సురుచిరకండమూలములు స సుందరికిం బ్రమదంబు నిచ్చుటకా
గురుతరదుఃఖ హేతువు లగుం గనుకకా గొన నంచుఁ బల్కెడున్. 395
- చ. అసువుల నిల్పుకొంట పితృహా నను శాస్త్రము నమ్మి యొద్దియో
యసమయమందు సుంత దిను సంతియకాని పరాకుమాని కీ
శసమితి నాయకుండు సహజన్ముడు వేడిననైన మంజుకం
దసహజవక్త్ర సత్ఫల వితానమునం దోకఁడే గొనం డెటుల్. 396
- ఉ. థాత్రికుమారి! నాపలుకు సతప్పదు రాముఁడు వానరేంద్రుఁడుకా
క్షైత్రమనం బ్రసిద్ధమయి యైపతిజాతికి నెంతోయర్హమా
యాత్రకు వే ప్రయాణమయి స యంబుధిదాటి సమస్తవానరుల్
గోత్రము లాయుధంబులుగఁ స గోరిక వెంబడిరాఁగ నిష్కరిన్. 397
- క. నాలుగుదెసలం బహ్వచు, జ్వాలావళి గ్రక్కుతీవ్రశరవహ్నులచే
గాలుతుయ నీవ చూతువు, జ్వాలామాలనిగ నుండు సస్థానీయంబున్. 398
- క. ఈరిలిఁబల్కు పవనకు, మారుకా వీక్షించుచు బ్రహ్మ ముప్పొంగకా
వారిజలోచన యిట్లుచు, గోరిక నీకున్నయట్లె సొనసాగుగదా. 399
- క. విమలమనస్కుల తలఁపులు, తమ సత్ఫలమిచ్చుఁగాని సమసి చనవు నీ
చమతులయూహలవలె నే, సమయమునందైన ననుచు సంతాపింతున్. 400

- క. బిసరుహానయనుడు రాముం, డసదృశదోర్బలము మెఱయ శ ననుజనితోఁ గీ
శసముదయాధీశునితో, వెస వచ్చుంగాక! దనుజపీరులఁ జంపన్. 401
- క. ఇందుంగల దనుజాంగన, లందఱు ననుఁ జంప మాని శ యార్తనినాదం
బెందును వ్యాపింపఁగఁ బో, పం దమి నేఁ గాంతుఁగాక శ వారసుకుమారా!.
- సీ. రెండుమాసములె నేనుండఁగ శాసించె, దనుజనాథుడ! నీవు శ వినియొయుందు
వవ్వల వీరు నశన్నంతము నొందించి, భక్షింతురనియును శ బల్కెనతఁడు
ననుఁగాంచి యట్టులే శ యగుఁ గాన రాముండు, వచ్చి వీరలనెల్ల శ వరుసఁజంపి
పంక్తికంధరుని నేఁబదిపయిఁ దొమ్మిద, న దినంబునం జంప శ వలసియుండుఁ
- ఆ. గాన నీవుపోయి శ కాంచిన దానిని, విన్నదాని నెల్ల శ విన్నవించి
నాయవస్థఁ దెల్పి శ నాథుని దోడ్తెమ్ము, చెప్పవలెనె నీ కుశితవిదునకు. 403
- క. నను ననపాయనిగా నె, మృతమున నూహించి రమ్ము శ మానవనాథా!
యని నేఁదెల్పినయటులే, వినయంబునఁ బల్కవయ్య శ విశ్వేశునితోన్. 404
- తే. నీదుహృదయమునందుండఁ నేనటంచుఁ, దలఁచుదానచుగాని యీతరుణమందు
బాహ్యదృష్టివిలోకింపవలయు ననుచు, గోరుదానను జెల్లింపు శ కోర్కెదీని.
- క. జగమున సీతారాములకుఁ గల్గె నెడఁబాటటంచుఁ శ గొంతు గనకయే
వగఁబల్కుదు రానుడి వింతగఁ దోఁపంజేయ రమ్ము శ త్వరఁగొని నాథా!. 406
- క. అని నే మనవియొనర్చితి, నని విన్నప మీపు చేసి శ యందఱతో న
బ్ధినిదాఁటి వచ్చి యావా, ర్తను నాకుం దెల్పవయ్య శ రాఘవభక్తా!. 407
- వ. ఇవిధంబున సాధిప్రాయంబుగా జనకతనయ పల్కిననాలకించి యంజలిభాలం
బునఁగీలించి యిట్లనియె. 408
- ఉ. రామనృపాలుఁజేరి నిను శ రావణుఁ డాడినమాటలెల్ల నే
నేమియు మానకే తెలుప శ నెంతయువేగమ యుద్ధయాత్రకై
స్థేమముగల్గు భల్లకపిఠీరులఁగూడి ప్రయత్న మాను నీ
కోమలహృత్సరోరుహము శ గొబ్బునఁ జక్క వెలుంగునట్లుగన్. 409
- క. ఏణాక్ష! నీహృదీశుండు, కోణపులం జంప సురలకుం దమిఁగూర్చు
వాణిశముఖులు పొగడఁగఁ, బాణం గోదండమాని శ వచ్చుంజమ్మి. 410
- ఆ. భూమి యీనినటు కశపుల్ పెల్లివిరిసెనో, సాగరంబు లనఁగ శ శైలభూరు
హాదిసాధనముల శ నలరుచు వచ్చి యీ, లంకఁజొచ్చువారు శ శంకలేక. 411
- మ. దివిషడ్వృందము వ్యోమయానములవై శ దీపించుచు రామదై
త్యవరాధీలరణంబు గాంచి బెగడొందక రామబాణంబు లెం
తో వడిం బర్వుచు రూపుమాప దితిజప్రవాంబు భస్మాకృతి
భువి గన్పట్టఁగ నీవ చూచెదవు పో శ భూపుత్రి యావేడుకన్. 412

- ఆ. అనుచుఁ దెలియఁబలికి యాదేవిగనికయింక, నరుగవలయు నస్తకదాగమనము
కొఱకు వేచియుండు శోతు లవ్వలిదరి, గాన్కయేదియే దకంగ నిమ్మ.
- క. దానిం గని శ్రీరాముఁడు, జానకి! నిఁ గాంచినట్లై సంతోషముం
బూను నను నమ్ము చక్కం, గానం గానుక యదెద్దిగాని యొసఁగమా. 414
- క. మరుదాత్మజుండు కోరిన, దరయంగా న్యాయ్యమైనదగు ననుచు మనో
హరభాషణముల నిట్లనుఁ, గరుణాంభో రాశి వీవు శ గనుక వచింతున్. 415
- వ. సమాపితాంతఃకరణుండవైయాలకింపుము. 416

— శీత హనుమంతునకు శిరోరత్న మిచ్చుట. —

- చ. పవనకుమార! పుత్రునిగ శ భావనచేసితిఁగాన నీకడఁ
దవిలి వచింప రాని దిది శ నాఁ దగు వార్తయె లేదు గాన నీ
వవహితచిత్తతఁ విసఁగ శ నర్హుడవంచు వచింతు నేను రా
ఘవుఁడును బర్వతాగ్రమున శ వాయువు చల్లఁగ వీచుచుండుటన్. 417
- తే. దాని నేవింపఁగోరియొకానొకదిన; మందు నెక్కితి మాకొండ శ నందునుండ
శిలలఁ గన్నడు నాథాతుకప్రలను దీసి, తిలక మిది యెను నాకుఁ బ్రీతినివిభుండు.
- క. ఈవార్త నెఱింగింపుము, పావని! నాథుండు నమ్ము శ పరమప్రమదం
భావహిల నంచు వేటొక, టావార్తను జెప్పఁబూని శ యనియొ మరలన్. 419
- సీ. చిత్రకూటాద్రికిఁ జేరువగానుండు, పర్వతంబున నుమాశపతిదేశఁదగు
భాగంబునఁ సురశవాహినికిం జెంత, నొక్కస్థలంబున్నదొప్పుగులుకు
చును దానియందుఁ గుశసుమఫలాదికిములు, దొరకు నవ్వారిగా శ నిరుపమాన
సుఖభామముగ నుండుఁచోటది యనఁదగు, నందుఁ గూర్పుండ నిద్రాంబనమ్ము
- తే. నాశ్రయించిననాథుని శ యంకసీమఁ, బవ్వళించితి నిద్దుర శ బరువుదీఱి నను.
లేచి కూర్పుండ ననుఁగాంచి శ యాచతురుండు, నడిగెశయనింపనిత్తువెఱొడపయి
- క. ఆపలుకులు నాచెవులకు, వే పరమామోదదములు శ విమలామృతభా
రాపాతనన్నిభమ్ములు, నై పంపినఁ బ్రాణనాథ! శ యట్లే యంటిన్. 421
- ఉ. మోముననుండి యానుడులు శ బోరన వెల్గుడునంతలోన నా
స్వామి మదంకభాగమునఁ శ జక్కఁగ వ్రాలి సుఖాభిషిచికా
స్తోమమునందుఁ బోలెఁ దమిఁ శ జొక్కి జవంబున నిద్రవోయినఁ
గోమలవాతపోతములుగూడ సుఖం బొడఁగూర్చె భర్తకున్. 422
- ఉ. అంతట నొంటిదాన నని శ యచ్చట మాంసముగోరియుండి దు
ర్దాంతమదంబునం బొదలి శ తా నొరులం గనలేని కాక మ
త్యంతజవంబునం గదిసి శ తప్పనియెన్నక నాయురోజమం
దెంతయుఁ గోమలంబగుచు శ నిద్రమునొ పలలంబుఁ గైకొనన్. 423

- ఆ. అరుగుదెంచి నాసీకాగ్రమునం బొడువంగ నార్తి నొందియుం గడంగి
నిదురఁబోవు నాభునిక లేపఁ జాలక, కదలకుండి తోలఁగ నదియును. 424
- క. అటుపోయి మరలవచ్చుచు, నిటుపోవుచు మరలి వేగఁ యేతెంచు చొగిఁ
బటుతీవ్రతుండమున నొక్కటఁ జీరుచు రక్తమయముఁగఁ జేసె గడున్.
- తే. అరుగుదెంచుట చీరుట యపుడపుడట, జరగుచుండుట నాయురోజమ్మునుండి
థారలుగఁ బాతెసాంద్రరక్తంబు దానఁ, దడిసిశ్రీరాముఁడాని ద్రవన్నవదల.
- ఆ. కూరుచుండి యేలకువలయాక్షీ! యురోజమ్మునుండి నల్లఁ చిమ్మినట్లు
వెడలివచ్చుటల యవివరిపుమా నీకు, నవకృతిం బొనర్చె సతఁ దెవఁడొకొ.
- క. వినిపింపు వేగ యాతనిఁ, బనివెద జమునింటి కతిథివర్షునిగా నం
చని ప్రశ్నించుచు నుండఁగఁ, జనుదెంచె మరల నతఁడు శక్రసుతుండౌ.
- చ. పఠగకులేంద్రుడై యతఁడు పర్విడుచుండును థాత్రియందు ను
ద్ధతుండయి; రామచంద్రుని ప్రతాపము సుంత యెఱుంగకుంటఁ దా
నతిశయశక్తిమంతుఁ డనునాశయమూనుటవచ్చె నన్ను నం
చితగతిమీఱఁగాఁ బొడువఁ శ్రీరఘునాథుఁడు చూచి కాకమున్. 429
- తే. రక్తసిక్తాగ్రమైన యరథాతితోటి, గానఁబడినంతనే పట్టరాని కోప
మంకురించుటఁ దామ్రనయనము లొప్పు, నొకయిషికంబుఁగైకొనిహంకరించి.
- క. వదలె దానిం జంపఁగ, మది నెంచి యిషికమది కశమలజన్మాస్తం
బిదెయని తోఁపం జేయుచు, దుదముట్టింపం దలంచి యతఁడనెకవిసెన్. 431
- క. కని దాని నతఁడు భీతిం, జని దేవేశ్వరులనెల్ల యశరణమనుచుఁ బా
ర్థనచేసియు ఫలమేమియు, గనరామి మరలి వచ్చి యైవతిఁ గనియెన్. 432
- చ. చరణములందు వ్రాలి మతిఁచాలక చేసినతప్పు నైపుమా
శరణము వేడినాడ ననిసాధ్వసకంపితదేహ మొప్పు బ
త్సరసిజయుగ్మము విడువఁజాలని దీనుని గాంచి రామభూ
వరుడు కృపాతరంగయుతభావనుడౌట భయంబు వాపుచున్. 433
- సీ. పక్షివర్యా! మదంబకము వ్యర్థముగాఁగ, మరలదు నీదువర్జమున నొక్క
యవయవంబును దానికాహారముగ నిచ్చి, నిర్భయంబుగఁ బోము నెలవుచేర
ననవిని కాక మాత్రాక్షిని దానికీ, నాహుతగాఁ జీసి యరిగె నిచ్చ
బ్రహ్మస్త్ర మయ్యది వైరిగర్వమువాపి, శాంతించె నీహాస్య విషయంబు
తే. రామమూర్తికి నెఱిగింపు యమోమరుత్సు
తా! యటంచు వచింప నాహనుమభక్తి
బ్రణలియొసరించి యిమ్మాడ్కిఁ బల్కె దల్లి
ప్రశ్న మొక్కఁడు కలదు సరస్వజ్ఞవౌట.

ఉ. దానికి నుత్తరంబిడుము శ దాసుండు దానఁ గృపార్థుఁ డౌననా
 ఖానకి యిట్లుపల్కెఁ గృహసంధిల నోహనుమంత! సంశయం
 తేన యెటుంగుదుకా వినఁగ నీవును బాత్తుఁడవేకదా మనం
 బొనె సమాపితంబు వినునర్హత యప్పుడె యం చెలుగుమా. 435

— ఆ స్తవద్యోపాసన. —

సీ. హనుమ! వస్తుస్వరూపానపేక్షముం బురు, పేచ్చెక్కుతంత్ర మశీషమునగు
 నట్టి మనఃప్రవాహంబె యుపాసన, యనఁబడు; మంత్రోదీక్షాకాగ్ర మిట్టి
 కరణి భావింపఁగఁగలుమంబు లడఁగు వాం, ఛలు పండునని తెల్పుఁజాలునది, యు
 పాసనాకాండతఁ శ బరఁగుఁ దద్దీప్తి నభీష్టదేవత మది శ నెన్ని నిల్చి
 ఆ. గురుముఖమునఁ గొనిన శ వరమంత్రమును విధి, ననుసరించి భక్తియలరజపము
 నేయవలయుఁ గాని శ చిత్త మాదేవతా, పదయుగంబు సుంత శ వదలరాదు. 436

చ. మనుజుసంఖ్యయందు నలగమంత్ర విభుండగు దైవమందు నొ
 క్కనియతి బుద్ధినిల్పఁడగుఁ శ గాని ఫలంబును బొందఁగోరునా
 శను విడనాడఁగా వలయుఁ సంధిలదే నది సత్ఫలంబుఁ దా
 గనఁగ ననర్హుఁడే యగుఁడగంగ నుపాసనయన్న నిద్రియే. 437

ఉ. భానువర ప్రసాదగతపావనమంత్ర గణా! మరుత్పుతా
 మానస మెష్టహంకృతి విశమర్దనలక్ష్మ్యముగాక యుండునో
 ధ్యానమునేయ నవై సమయంబని నమ్ముము వేలుకాలమే
 దానికి నర్హమై తగదు శ దాన ఫలంబొడఁగూడ కుండమిన్. 438

క. అట్టు లుపాసించినచో, బుట్టును సత్ఫలము మంత్రశ్రీమును మాత్రము తా
 నెట్టొ జపించిన మానస, మిట్టట్టు చలింప సిద్ధియెటులగు హనుమా! 439

చ. మనుజుపసిద్ధి నాడనరు శ మంత్ర విభుప్రియదర్శనంబె సం
 ఖ్య నదియుఁ గాదు మంత్ర జపకాలము సిద్ధుల నీయఁజాల దిం
 క నియతిఁ జిత్తముండిననె శ గాని య దొప్పదు మంత్ర రాజద
 ర్శన మయినంత కోరుదురు శ త్వాత లుత్తమశాస్త్రపద్ధతిన్. 440

చ. సమయమురాఁగ భక్తిమెయి శ సంస్కరియింతును నిన్ను నోప్రభూ!
 యమలినదర్శనం బొసఁగు శ మత్తతి వేడఁగ నల్లెయంచు దై
 వము చను; నప్పుడే తపముఁ శ బండినదానిగ నెంచవచ్చు నా
 క్రమమున నేయుపాసకుండు శ కాంక్షఫలింపఁగ మంత్రసంఘమున్. 441

క. వరుసనుపాసించుచు నిర్భరులను మంత్రాధిదైవసత్తములను గొ
 ల్పురతిం గాంచుచు శక్త్యను, సరణముగా సిద్ధినిండఁ శ జాలుంజున్మి. 442

మ. ఇదియేమార్గము దేవతోత్తములఁ దా శ నేవేళఁ బ్రార్థించు నా
 యదనుం ద్రోయక దర్శనంబు గన నిష్టార్థంబులం గాంచ నా

పడలంజిక్క సౌఖ్యముంగనంగ; నాపద్మాంధపురో గారోరో
త్రిదశుల; భక్తుడొక రోర దర్శనము సంప్రీతిం గటాక్షింతుసూ. 443

ఉ. ఎప్పుడు పాసకుండు తన శక్తిహితంబయియుండు దానికై
విప్పుగుభక్తి దేవతను శివేగమ రమ్మని సంస్మరించి తా
నప్పుటి శక్తిచెంతడగు శివయ్యది గైకొని మంత్ర మెన్ని నా
యిప్పని దీర్ఘమా యనుచు శివంతయు వేడుచు మంత్రసంయుతిన్. 444

క. కలిగించినంత నయ్యది, వెలుంగుచు జని యస్త్రమంత్రవిగ్రహమున వై
రులజగపు నస్త్రవిద్యకు, గల లక్షణ మిదియె యిందుఁగల సారమిదే 445

ఉ. భక్తుని కార్యముల సుఫలవంతములై తగునట్లు చేయఁగా
శక్తి యెసంగకుంట నవి శివయ్యనఁబాటును గాదె యందువో
య్యుక్తివిరుద్ధ మయ్యదియు శివోక్తపుడైనను గాదు గాని యా
సక్తిని నాలకింపుము ప్రశన్నమతిఁ మరుదాత్మసంభవా! 446

సీ ఒక్కదేవతనె శాస్త్రోక్తమార్గంబున, నిర్బురుపానింతు శివేరీతి
నందు నిర్మలభక్తియట్లై ప్రాక్య్యణ్యము, నెవరియాత్మను జూడఁపాచ్చుగాఁగ
నుండునో యతనికి శివోపాసకత్వము, నొక్కయస్త్రమునె మహోగ్రభంగి
నమరునాత్మలుగల శివయ్యిరువురువైవ, నొకఁడు నిష్ఫలమగు శివోపాసకలుచు
తే. దానికిం గలకారణమాను బూర్వ, పుణ్యకర్తమె యద్దానఁ శివయ్యుఫలము
వీనిరెండింటికిం గలభేద మిదియ, యని తలంపఁగ సందియ శివంతమొందు.

చ. ఇరువురయందు శ్రద్ధసమమే యగునే నవిశాంత మొందు నె
వ్వరి జెనకంగ మాని చను శివాయుకుమార! మఱిండు వార్త నీ
వరయఁగ నర్హమా; మనువులం దధమోత్తమభేదముండు దా
ని రహి నెఱుంగనొకద; యనింగల మర్తము దానఁ దెల్లమా. 448

మ పరమేశుం డొనరించు సర్గమున నోప్పాట నశింపంగ నె
క్కరణి శివముగాని దెయ్యదియు నోక్కలంబునం దుండ;దె
వ్వరిమూలంబున నెద్ది ద్రుంగఁడగు నిభృంగిఁ దదర్హంబుగాఁ
బరఁగుం గాల మిదంచు బ్రహ్మయె తలంపఁ జాలు నాత్మం గడున్. 449

తే. అద్ది వేటుగ మాఱనిదగుట నొక్క, యస్త్ర మద్దాని కంతకమైనయట్టి
యస్త్రమునఁద్రుంగునాగ్నేయమభినాథు, నస్త్రమునఁజెడునిట్టు లేయన్నియునగు.

క. ఏయస్త్రంబునఁ ద్రుంగక, యేయెడలఁ దీప్తిమాఱనెసగునదియు ది
వ్యాయుధములలోఁగల దా, న్యాయం బెటులంచు నడుఁగఁ నాత్మఁ దలతువో.

ఉ. ఎవ్వనిబుద్ధియందుఁ బరమేశ్వరుడే జగదోఘమందుఁ దా
నివ్వటిల్క విచిత్రము గణింపఁగ రాకయె యప్రతర్కమై

యివ్విధమంచుఁ జెప్పఁ దరఁమెవ్విధిఁగాక యనేకరూపతఁ
దీవ్విధంబునఁ వెలుగు శరీరొనఁగూర్చెడునన్నభావముల్. 452

చ. నెలకొనియుండునో యతనిఁ నిర్మలచిత్తుని నా ర్థిముంపఁగాఁ
దలఁపక యెల్లఁచుస్త్రములు శతామె యడంగు; నతండు వైవఁగాఁ
దలఁచెడు నస్త్రమయ్యది నితాంతము భాసీలుచుఁ మహాస్త్రపం
క్తుల నడఁచంగఁజాలుచును శదుస్సహమై వెలయుఁ జగంబునన్. 453

ఆ సకలదేవతలును శ సర్వేశునంశంబు, లగుట వారివైసయస్త్రలతులు
దానినేమిచేయఁబూసనైనను లేక, యూరకుండు ననుచు శ నొగిఁ దలఁపుము.

క. దానికిఁగారణ మేమన, మానసమునఁ గల్గునాసమత్వమె యని యో
ధీనిలయ! తలఁచవయ్యా!; దేనం జెడనట్టి దదియె శ దివ్యం బదియే. 455

క. శ్రీరాముని బ్రహ్మస్త్రము, సారతవంబొట దానిసత్త్వ మనూహ్యం
బారయ ననన్యభేద్యం, బై రహిఁ జెల్వొందుచుండు శ నసదృశ మగుచున్. 456

వ. అని హనుమంతునకు నస్త్రవిద్యామహాత్మ్యంబుఁ దేటవఱచి కాకాసురవృత్తాంత
రహస్యంబుఁదెలుపం దలంచి యిట్లనియె. 457

చ శతమఖసూనుఁడౌ నతఁడు శ చారుపత్రియుఁగాక వాయసా
కృతిఁ దిరుగంగనేల? యమశరేంద్రుని కెన్నజయంతనాముఁడౌ
సుతుఁ డలరారు నంచు వినుఁచుఁ బహురీతుల నొప్పు నప్పురా
ణతతిఁ బఠించుచుండుదు వీనం గనరా దిది యంచుఁ బత్కెదో. 458

లే దేవయోనులలోఁ బత్రత్రితతి యొండు, గలదు శతమఖునింగని శ కామవృత్తిఁ.
బట్టి యాతనిగ నె నంచుఁ శ బవనతనయ!; తలఁచవయ్య మనంబునఁ శ దొలఁగుశంక.

సీ. ఇంద్రసూనుఁడ ననిశయెంతో గర్వంబున, మదురోజగతమంజోమాంసముఁదిన
నెంచి యాతండు బాధించె నద్దానికిఁ, దగినఫలంబును శ దానె గుడిచె
గర్భమన్నది మిన్నఁగా శ గడింపంగనో, దానిగతుల్ సాధుమానులకును
దెలియరాక యెసంగుఁ శ బలుకులు పేయేల, యేవేళ కేఫల శ మెట్టులీయఁ

లే. దగునొ యారీతి నొసఁగుచుదానినితరు, లెఱుగకుండంగఁజేయుచునీశ్వరాకృ
తిని జెలంగుఁ ద్రిమూర్తులననఁగదాని, త్రిపులకులోనుగాఁగవ శ్రింతురుగద.

చ అనివచియించి మస్తకమునందు నితాంతముగు ప్తమై మనం
బున కతిహర్షముం గలుగుఁబోలిక నున్నతత్త్వగల్గి కాం
తినిచయపేటికాకృతిని శ దేజరిలం దగియుండు సన్తటి
గొని పవమానసూనునకుఁ శ గొం కొక యింతయు లేనిప్రీతితోన్. 461

ఆ. ఒసఁగి యిట్టులనియె శ నోపావనీ! శిరో, మణిని దీనిఁ దాల్చి శ గణనకెక్కు
రానికష్టములకుఁ నే నోర్పుకొని యున్న, దానరాఘవునకు శ దీని నిష్ఠు. 462

- క. ఇదిలేకయున్న నేనింకదయాశూన్యతనుమించు శక్తవాగ్దలలో
బ్రదుకంజాలను రామున, కిదియుక్ విన్నపము చేయుమీ చక్కంగన్. 463
- చ. జలనిధిసంభవం బిది విశాలమరీచులమించుచుండు దు
ష్టులు పానరించుబాధలు కడంంగడు నొంపకయుండ నాత్మశ
క్తుల వెలయించి కాచు మఱియుత్తు నడంచును దృష్టబాపు నీ
యిలగల రత్నజాలములకెల్లను మేటి యనంగ నొప్పెడున్. 464
- చ. శిరమున దీనిదాల్చి రఘుశేఖరు పాదసరోజయుగ్గముక్
స్థిరముగఁ జిత్తసద్గమునఁ శ జేపచి ప్రాణము నిల్వఁజాలితిన్
మరుదధిపాథపుత్ర! యింక శ మాసయుగంబె యిలకఁ పసింప నా
శరవరునాజ్ఞ గాదె వినఁజాలితి వీవును దాని నంతయున్. 465
- చ. జరగినదెల్ల రాఘవునిసన్నిధి విన్నప మీపు చేసి యీ
సురరిపుని వధింఁ గడుశూనల వానరయోధులక మహా
త్తరబలసంయుతుఁ రిపువిదాఁగదత్తుని సూర్యపుత్ర భూ
వరులను రామలక్ష్మణుల శ వైశమ తోడ్కొనిరమ్ము లంకకున్. 466
- క. పనిసాధింపం బూనిన, ననిలాత్మజ సాగకుండు శ నదియుంగలదే
మునిజనకరుణాపాత్రుడ, వనఘా! నీకడ్డ మెద్దియైనఁ గలుగునే. 467
- ఆ. ఇంకఁబొమ్ము నగరి శ కినకులాభరణుల, రామలక్ష్మణుల సరాతిభయద
విక్రమాధ్యులను సవక్రజవంబునఁ, దోడితెమ్ము నన్నుఁజూడ రమ్ము. 468
- చ. నినుఁగొనియాడ వాక్కు లచరించి గలవే పవనాత్మజాహితుం
డన సచివ్రండనంగ సుసహాయుండనంగ మహార్తబాంధవుం
డనఁ బ్రియమైనదూతయన శ నన్నియు సీయెడఁ జెల్లు జమ్ము రా
మునికరుణైకపాత్రుడవు శ పొమ్ము శుభంబగు నీకు నెత్తెన్. 469
- క. భూతనయ యిట్టులాశీః, పాతంబునఁ దన్ను హర్షపరవశుఁ జేయ
వాతసుతుం డతిభక్తిని, సీతాంబకు దోసిలాగ్గి శ చెందినవేడ్కన్. 470
- చ. నతు లొనరించి రామజననాథుని లక్ష్మణుతోడ వానర
ప్రతతులుగల్వ సూర్యసుత శ భల్లుకనాయక వాలిపుత్రుసం
యుతముగఁ దోడితెత్తును; రిపుత్కరముం బొరిపుత్తు; నీదుక
ష్టతతుల దానవేశు ప్రియజాయల పాలొనరింతుఁ జూడుమా. 471
- క. నెలవిమ్ము పోయినచ్చెదఁ, గలుగవు సీకింకమీఁదఁ శ గష్టంబులు కో
తులరాక వేచియుండుము, జలజాయతనేత్ర! సంతసమునఁ బనుపుమా 472
- ఉ అంగదముఖ్యశీలనివహధిపు లెప్పుడు క్షేమవార్త లిం
పుం గలిగింపఁ దెచ్చునొకా శ భూధవభక్తుడు వాయుపుత్రుఁ డం

చుం గనిపెట్టియుండు రటఁ శ జొక్కపుభక్తిని రామమూర్తికై
యంగదఁ జిక్కియున్న సుగుణాధికులం గనఁబోవు టొప్పగా.

473

ఉ. నీకుశలంబుఁ గోరి జననీ! కపులెందఱో వేచియుండు ర
ల్లే కపినాయకుండు నిఁకనెందఱో ప్రాణములెల్లఁ జేతులం
దే కడు నిల్చి నాకొఱ కరదేవనిగాఁ గనిపెట్టియుండు ర
స్తోత్రముదంబుఁ గూర్చు జనఁగోరుదు వారలచెంత కోసరీ!

474

క. తెలవాలుజాము గావున, జలజాతీ! రాక్షసవ్రజంబు తిరుగశ
య్యలనుండి లేచుచిహ్నంబులు నిస్వనములను గర్జనములఁ జొరనయ్యెన్.

మ అరవిం వాయతలోచనా! భవదమోఘాశీస్సులం గాంచి ని
ర్భరమోదంబున గోష్పదంబుక్రియ శ్రీరామాంఘ్రిసందర్శనా
దరమెంతో పురికొల్పు సంద్రమును నోదాటంగ నేర్తుఁ గపి
శ్వరుల! రంజిలఁజేయఁజాలుదును బోసక నన్ను దీవింపుమా.

476

చ. అని హనుమంతుఁ డెంతయును శ హస్తముపొంగఁగ మాటలాడఁగా
విని జనకాత్మజాత కడుకవిస్మయమందుచు నిట్లుపల్కె నో
యనిలకుమార! శర్మములనందుచు బోయి జవంబుమీఱ ర
మ్మని తగునాశిషంబులడి శ యల్ల న మో మరవంచె జింతచేన్.

477

ఆ. ఆవిభంబుగని మహాత్ముడుగావునఁ, దిల్లి! వగవుమాని శ యుల్లమలర
నుండవచ్చు! రాక్షససత్కముం డెందఱు చురు కిపులు శ వార్ధిదాట.

478

చ. కలకలశిబ్ద మెప్పు డెఁగఁగనగునో యని వెచియుండు మ
వ్వలఁ గననొను సూర్యసుతు శ బాహుపరాక్రమ మోసితీమణీ!
విలయము రాక్షసావళికి వేగమ కల్గునటంచు నాత్మలోఁ
దలఁపుము సత్యమిద్ది గుణభాముని రాముని గానఁ బోయెదన్.

479

నీ. అనిపల్కి నెలవంది శ యాయంబకుం బ్రదక్షిణపూర్వకంబుగాఁ శ జేసి ప్రణతి
మరలి చూచుచుఁ బోయె; శ త్కృపుత్రి యంతట, నాత్మఁ జింతించెనీయనిలతనయు
వంకఁ జావందగువారు కొందఱుగల, రక్షసిఁ దీర్చక శ యరుగువాడ
ననిపల్కెఁగాదె యీతని కింత గర్వంబు, గలిగింతు నయ్యదె శ కార్యమెల్లఁ

ఆ. జక్కఁబెట్టు ననుచు శ సాధ్యి తలంచిన, యులలో సమీరునాత్మజుండు
వనధిదాటు త్వరను శ వడలి యివ్వధి నెంచె, సీతఁగంటి దనుజునేతఁ గంటి.

చ. అరుగఁడలంచి తల్లిదగునానతిఁ గొంటిని గాని రావణా
సురునకు నాదురాకయును శ శూరతయుం గఁవఁ జేసిపోవు టి
త్తరణమునం దొనర్పఁడగు శ దానినొనర్చక పోవుటన్నఁ గా
పురుషుల లక్షణంబె గడ శ పోలునె యూరక నేనుబోవఁగన్.

481

చ. మనమున నిట్టులెంచి బహుమానము దానఁబొసంగు నన్నయూ
హను మది జేర్చి యావనమునం దొకఁచోట వసించి యెంచి యూ
దనుజునిజూచి రాఘవునిదర్శమునెల్ల వచించి మించుశ
క్తిని గనఁజేసి పోవుటయే యీ కీర్తికరంబని నిశ్చయించుచున్. 482

తే. మూఁడుసారులు కార్యంబుఁబోలు జేయ, ననుచు నెంచుచు నేకార్యమైనదీర్ఘ
కాల మాలోచనలతోడఁ గడపరామి, పెద్దలన్నదియేకదా యతద్ద దలఁచి. 483

తే. ఇట్లుపాయంబు నూహింప యీ నీయపాయ
మొదవు నీయపాయమునకుఁ గుదురునీయు
పాయ మనియిట్లు లూహలు యన్నుచుండ
నెక్కడికి మందల? యటంచు నెంచి యతఁడు. 484

మ వనభంగం బొనరింపఁ బాలకులు దుర్యోధన్ ప్రతాపంబు జూ
పను బూనంగలవారు వార లనిలోఁ బాటంగ దైత్యోత్తముల్
చను దెంతు ద్దడ! యిట్లు సంగరమునక యజంపంగ దైత్యావళిం
గనవచ్చు దుది రావణాసురుని రక్షింపాలకుఁ దుష్టునిన్. 485

తే. అతనిభాగ్యముగని నీతు యలాదరమునఁ, దెల్పి నాపారుషముఁ జూపిధీరుఁడీతఁ
డనుచుఁ దెలియంగఁ జేసి నీరనిధిదాఁటి, యరుగువాఁడను; నిర్దురలొర యనఁగ.
క. మానసమున నిట్లెంచుచు, దానవులకు నెల్ల స్వీయదర్శముఁ జూపం
గానెంచి పెంచి దేహము, దానవరాజ్యేందీరాపదం బగువనమున్. 487

— హనుమ వనభంగము చేయుట. —

సీ. భూరుహంబులఁగొన్నిఁమూలముట్లుగలాగి, దక్కువృక్షములపై యీ దగులవైచి
పెనుఁగొమ్మలంగొని యెళ పెళనాదంబు, గలుగంగఁ జిన్నివృక్షములఁ గొట్టి
తాళ ప్రముఖములొత్తరువులఁ బెకలించి, వీరుదాలయముల యీ సార మడఁచి
యులపసంతతుల మహాధృతిఁబోఁగొట్టి, సలిలాశయంబులు యీ గలఁగవైచి

తే. ఖండవోద్యానమునుమించఁగఁగలట్టి, యాదితీంద్రనియుపవనమందముచెడి
తాటుమాటుగఁ గన్నడ యదాని గాంచి, దనుజులెల్ల వంగఁజెందఁగ నె యొనర్చె.

చ. ఒరసికొనంగ నొందొకటి ననుక్కటఁ బుట్టిన నిస్సనంబు భూ
మిరుహసమూహముల్ విటిగి మేదినిపైఁ బడఁ బుట్టురావముల్
పరుషతరోరుసంగతిని యబ్బిడి శాఖలు వ్రాలు చప్పుమల్
కరము భయం బొసంగుటకుఁ గాఁ బనిపూని లయంబు చాడ్చునన్. 489

చ. కొలఁకుల వ్రాలు వృక్షములకుం బెగదొందుచుఁ గూయుచుండు ప
తులవగు నార్తనాదములు యీ కూళలకైనఁ గృపారసం బెదం
గలుగఁగఁజేయునన్న నికర గ్రమ్మఱఁ జెప్పఁగ నేల యచ్చటం
గల దనుజాళిక గరుణ యిల్లఁగఁజేసె నటన్న వింతయే. 490

- చ. తరువులు సారసాకరవితానములం బడువేళ భీతిచేఁ
బరుగిడు పక్షినాదములు శ పాతెడు దానవరాజ్యలక్ష్మి యీ
పురమును వీడి యంచు గడుఁబూనికఁ దెల్పెడునన్న భావమే
పరఁగనొనర్చె భేదరులు శ పావని మెచ్చుచుఁ జూచుచుండఁగన్. 491
- క. ఎక్కడి కేగఁగవలయునొ, దిక్కే తెలియంగరామి శ దిటవు నదలితి
రక్కమై తోచినగతి నల్, దిక్కులకుం బాతె బ్రదుకుతెనువు తెలియమిన్.
- చ. స్వనమది కర్ణరంధ్రములఁ శ బర్వినయంతఁ దదీయపాలకుల్
దనుజులు దిక్కుదోచుమి వితాకున నూరకనిల్చి యంతలో
వనమునఁ జక్కఁ బెంపఁబడుభవ్యతనూరుచివెల్లు నేణము
ఖనిఖలసాధుశంతువులు శ గాఢరయంబునఁ బాఱఁ జూచుచున్. 493
- క. ఇదియేమి ప్రళయమో కన్నదియే లేదంతదాక శ నమరవరులు దీ
నిదెసం జూడం జాలరు, గద యేమిది కాలమహిమఃగాక యటంచున్. 494
- చ. కలవరపోవుచున్ నిమిషకాలము చూచుచు నుండ నంతలో
“విలయమిదే సురారులకు శ వీరవరుండగు రాముదూత ని
స్తులబలమొప్పువాడఁ రణశూరుడఁ లంకఁగలంచి నీత కం
జలి ఘటించి పోయెదను శ సంద్రము దాటి మహాసురుల్ గనన్.” 495
- సీ. అనుపల్కు లొక్కట శ వినఁబడఁ గ్రుద్ధులై, పరశుపట్టినభల్లభాణముఖము
లగు సాధనంబుల శ నార్పుచు హనుమంతుఁ, దాకి రాతండు నోడనుజులార!
హనుమంతుడనువాడ శ నల్ల సుగ్రీవుని, బంటను మిముఁ జంపువాడఁ; మీరు
తొలఁగిపోయినఁ జావుకలుగదు లేకున్న, నద్ది తప్ప దటంచు శ నడరి పలికి
తే. వారలాయుధములఁ గ్రుమ్మఘోరభంగి, నార్చి వాలమునం జుట్టియవనిజావ
గొట్టి యమునిగృహంబునకుం బనుపగ, హతులుగానట్టి కొండఁబట్లరిగి వడిగ.
- క. నిదురించియుండు రావణుఁ, డదరిపడన్ లేపి మనమహారామము చే
టొడవఁగ నిర్హాలము భీతిదవానరమొకఁడు చేయఁ దెగి మార్కొనఁగన్.
- క. ఆరామపాలకుల ఘోరా రావముమీఱఁ జంపె శ నది మర్కటమం
చూరక వడలంగూడదు, శ్రీరామునిదూత ననుచు శ జెప్పం గానన్. 498
- శా. ఆమాటల్ చెవులంబడంగ లయకాశలాదిత్యబింబంబు నా
మోముల్ రక్తిమగాంచ నేత్రనివహంబుల్ వహ్నిగోళంబులే
యీమాడ్కిం గనుపట్టు నంచు గనువారెల్లం దలంపంగ సు
త్రామాదుల్ కలఁగంగ లేచి కపిమూత్రం బిట్లుగాఁ జేయునే. 499
- ఉ. ఊరకయుండరాదు సుర శ లుదృతులై దనుజాళి నేఁచఁగాఁ
గోరుచునుండు వార లిటుకొఁతని బంపిర యంచుదోచు దు

ర్వారభుజాబలంబున నశరాతులఁ జెందుచుమావతుల్ జవం
బారఁగఁ జోయి మర్కటము య నంతము నొండఁగ జేసి రాఁదగున్. 500

ఆ. అనుచు నాజ్ఞ చేయ య నట్టులే చనివార, లంతమొంది; రంత య నార్తనాద
మొప్పువచ్చి కొండ య అప్పుని నెఱిగించి, రాశ రాధిపతికి య నంత నతఁడు. 501

వ. అప్పుడుగఱచి పటపటఁబండ్లుగీటుచు లయకాలాంతకుం బోలి దుర్నిరీక్ష్యుండై
ప్రళయకాలార్కచింబంబుచాప్పున భయంకరుండై సర్వలోకనాశనప్రసక్త
రుద్గ్రూపంబువడవునఁ బ్రాణోపద్రవకరుండై యటునిటుచూచుచు వానర
మాత్రుండు సేనాపతులం జంపె నేయని లెంపునం బలుకుచు మహాబలులగు
రాక్షసవీరసప్తకంబుం బనిచి క్షణమాత్రంబునఁ దన్తరణవార్త రా నదరిపడి
పెదవు లదురుచుండ భండనంబులఁ జండపరాక్రమంబున నాఖండలాదుల
బెండువడం జేయు దండిమగని నక్షకుమారుం బనిచి యతని మృతి యతి
వేగంబ యాతుథానులమూలంబున నాలకించి యించుక యోజించి యామర్క
టుపరాక్రమం బెంచి సాహసించి సేనలంబంపుట పాడగాదని తలంచి సమంచిత
శౌర్యంబున రణమర్తంబుల నెఱింగిన వీరవరేణ్యు మందోదరీప్రియనందను
బృందారకాధీశపరాభవకారణు వైరిమారణు రావణి రావించి యిట్లనియె. 502

—ॐ ఇంద్రజిత్తు హనుమ బంధించితెచ్చుట. —

ఉ. వింటివె యోకుమార! రణవీర! పరాజితశూరవార! ముగ్ధ
గంటివె యిట్టి చిత్రమొకకాలమునన్ సురవద్యులైన గ్రీః
గంటను జూడనోడుదురుగాదె మహాశిరులుండు లంక ని
కింటక లేశ మొండు సురకాంతుని పంపున నెట్లొయి త్రితన్. 503

చ. మనపురిఁ జేరి దివ్యతరుమండితమా వనరాజ మింతయేఁ
గనుఁగొన రానిచందమునఁ గాఁతీయ పెట్టి తదీయపాలకుల్
చని యదలింప వారలను య జంపె మహాసురయోధసంతతిం
బనువఁగ దూపుమాపె; సురపాలకభీతిదు నక్షుఁ జంపెఁ దాన్. 504

చ. తరుచరమాత్రుడంచు నెడఁ య దట్టదు నాకిపు డోకుమార! యా
శరుల వధింప దేవత లెసంగుపరాక్రమమొప్పువాని భీ
కరుఁ గపిరూపధారి నిటు య గాఁతీయ వట్టఁగఁ బంపిరంచు నే
నరసెడ నింకనుగ విడువ య నాశరులక వధియించు నాతఁడున్. 505

చ. దనుజుల పెంపు నాఁగఁ గడుఁదాళఁగ లేని సురేంద్రకార్యమే
యని తలపోయఁగాఁదగు; మహాభుజ! నీవన దేవనాథునో
ర్చిన బలశాలి హృట నిఁక, య జెప్పఁగ నేటికి విక్రమంబుఁ జూ
పను సమయం బిదెగద యభంగురసంగరవిక్రమక్రమా!

క నాకంటె మించువాడవు, నాకేళునిబట్టితెచ్చి నాకిచ్చిన నీ
కీకరణి ననియొనర్చుమ, యాకపినిర్జింపుమ యని నీ యననేల యింకన్. 507

తే అస్త్రశస్త్రంబులందు నేర్పొందియున్న, నీకు యుద్ధంబు సాగింపు నీ మాకరణిగ
ననుచుఁ దెలుపంగ నేల! వసయస్సుకొంత, చెల్లినందున నే నీకుఁ నీ జెప్పవాడ.

౪. ఆతఁడు సామాన్యుండని, చేతంబునఁ దలఁచి చెంతఁజేరకు మస్త్ర
వ్రాతమును నమ్మియుండకు, నై తేయులు సాయమంచుఁ నీ దలఁచకు పుత్రా! 509

మ. కపిమాత్రుండని చేరఁజోయి క్రుధఁచే నీ గీలించి వ్రేళ్లక బరం
తప! నీవారని నొంపఁ బూసకుము వారతంబుక వడిక మించు కీ
శపతిక బట్టుకొనంగఁ బాటకుము సుసస్వాంతుండవై యెట్టులో
యుపమాశక్తిని జూపి పట్టుకొనుమా నీ యోధాపిఠల్ తోడ్పడన్. 510

చ. అని మొన నొక్కచేళ మది నీ కండపు మంత్రము లట్టులొట శ
స్త్రనికరసంప్రయోగమున నీ శాస్త్రపునిక గెలువంగనొ నటం
చనుమతి నిచ్చుచుందురు మహామతు; లాపథమూని వానరుం
గనుఁగొని తద్బలం బరసి నీ కార్యము పండఁగఁజేసి రాఁదగున్. 511

చ. అమరులపంపునక మనల నీ నందఱ గెల్వఁగ వచ్చినట్టి చం
దము గననయ్యెడుక గనుకఁ నీ దత్కృతకర్తము నీచెటింగి శ
త్రుమరణసాధనంబు మదిఁబోఁచునొ యప్పటికేది యర్హమం
చమరెడుదాన వైరివిజయంబును నైకొనుమా కుమారకా! 512

ఉ. రావణుఁ డిట్లువానరు సురప్రజముల్ పురికొల్పు వచ్చిన
ట్లావిధమంతయుం దెలిసినట్లుగఁ బలుకుచు జ్యోత్స్నహింపఁగా
రావణి తండ్రికూటట యశరాతిజయంబునఁ గల్లునంచు ద
ద్యావ మదే యటంచు బహుభంగుల నెంచి వచించె నివ్వధిన్. 513

ఉ వానరుఁ బట్టితెచ్చెద ప్రభాయుతశస్త్రనిబద్ధుడై మొగక
దా నొదుగంగఁజేసి యదితెప్పిన నస్త్రములక వధించెదక
గాని కృతార్థతం గనక నీ క్రమ్మరి రానని యెంచియుండు మో
దానవనాథ! వానరుని నీ దర్పమునెంచి కలంగు పేటికొ. 514

నీ సురలు తారేరణశూరులుగాకుంట, మున్నె యేర్పడియె నట్లున్న వారు
పంపిన యతఁడు దుశ్శరభరవిక్రమాధ్యుడై, యతిశయిల్లుట చూడనచ్చెరువుగఁ
బోఁపకమాన; దాఁధూర్తుఁ దెవ్వండైన, మాయాబలంబున నీ మ్రాన్పడంగ
నొనరించి కట్టి తేనోపుదు సంశయ, మించుకంతయుమాని నీ యీకుమారుఁ
తే బనుపు మనినఁ జింత నీ పాయంగఁ గొఁగిట, జేర్చి యాశిషముల నీ సిద్ధి గాంచి
రమ్మటంచు నొసంగ నీ రావణి జయమిచ్చు, నరద మెక్కి వెడలె నీ నని యొనరుప.

- శా. ఆరామంబున కేగి పాదువడి నోట్లందందుఁ జూపట్టు వి
స్తారజ్యావృతసంప్రదృశ్య విటపస్సారావనీరు త్తతుల్
ధీరత్వంబుఁ దొలంగఁ జేయ నకటా! ఓ తీతెంగదా నేటికీ
యారామ స్థిరసంపదల్ గనెడుభాగ్యం బాశరశ్రేణికిన్. 516
- క. అనుచుం దలచుచుఁ జచ్చిన, దనుజేంద్రక శేబరములఁ దాఁ గని దుఃఖం
బునమున్గి యకాడుగఱచుచు, మనమున నుప్పొంగువ్యధను ఓ మాన్వంగరామిన్.
- క. అరిమారణకర్షం బిటఁ, దరమా నాకంచు సుంతదలఁచి మహాస్త్రో
త్కరమున్ స్పరించి ధైర్య, స్ఫురణంబున స్వందనంబుఁ ఓ బోవం బంచెన్. 518
- చ. అనురక శేబరంబుల మహాసిముఖాఖిలసాధనంబులన్
దుసికిలిపోవ నెవ్వరునుఁ దోచమిఁ జచ్చిన సత్త్వసంతతిన్
వెనవెనఁ బాటి పైఁబడినవృక్షములం గడుఁబాదజానుచా
స్త్రపమితి వ్రయ్యలౌటఁ జనఁజాలనిజంతుతతిం గనుంగొనెన్. 519
- సీ కనియిట్టిహూరహాకార్యంబు నిర్భీతి, నొనరించువాఁ డెవ్వఁడొక్కొకీశ ద్రిరిగి
మాత్రుండు కాఁడని ఓ మదికిఁ దోచెడు నొక్కఁ, డరు దెంచి యీలంకాయందుఁ
వనభంగ మొనరించి ఓ దనుజులఁ బెక్కండ్ర, నక్షకుమారుని ఓనని వధించె
ననుట యొక్కటిచాలు ఓ ఘనపరాక్రమశాలి, యనుదానికింక సాక్ష్యంబు వలదు
తే. తండ్రి చెప్పిన భంగిని ఓ దప్పకుండ, హెచ్చరికమీఱఁ బోరాడఁ నిచ్చగింతు
ననుచుఁబోవంగఁ బావనియునుబరిఘము, హస్తమునఁగ్రాలరావణీకగపడుటయు.
- ఉ. ఆకపిరూపముం గనినాయంతనె రావణి శ్రోధమూర్ఛితం
దై కను లగ్నిగోళములయాకృతి మించఁగ హుంకరించి మున్
పాకవిరోధి నొంచినయభంగురకార్దుక మెత్తి నారి బల్
పోకల దీటుచున్ శరసమాహమునన్ వడి నొంచె బావనిన్. 521
- ఉ శరములు మేనసోఁకుటయు ఓ శత్రుపరాక్రమ మితమాత్ర మం
చరసి ప్రమాదమే గనిన ఓ సంతముగల్గును వీనివంక వీఁ
డురుతఁడౌశౌర్యశాలి యను ఓటుగ్రశరంబులె తెల్పుచున్న వా
శరవరుఁ డీతఁడౌ ననుచు ఓ స్వాంతము తెల్పెడు నాకు నిత్రటిన్. 522
- చ. అని తలపోసి తండ్రిఁ గొనియాడి తదాయతసాయకాంతరం
బునఁ దిరుగంగ సాగెఁ; గడుఁబూనిక నాతెఱఁ గెల్లఁగాంచి యీ
తనిజవ మప్రత్యక్షముగఁ ఓ దద్దయుఁదోచెడు నస్త్రసంపదం
గనఁబడఁజేసి చూచెద నిరీక్ష దుర మెట్టులు సాగునో కదా! 523
- క. రావణసూనుఁడు తనమది, బావని నిట్లెంచి శ్రోధపరవశుడగుచున్
దేవత లనైన నొంచుప్ర, భావముగల యస్త్రముల నభంగముల నొగిన్. 524

ఆ. మంత్రసహితములుగ న మానససంకుద్ధి, గలిగి వైచే దాన న ఫలము సుంత
యైన గలుగకుండె న వ్యాని హనుమంతుఁ, డలఁతినవ్వుమీఱఁదొలఁగఁద్రోచె.

సీ. దివ్యాస్త్రచాల మీఱఁగిరున వృథయైన, నాశ్చర్యకోపము న లంతరంగ
మందుఁ బెనఁగొన నాయుండ్రజి త్రపు, డింక నూరకుండిన నీతఁడు నన్నుఁ
జంపక మానఁ డనఁకుమారుకడ కేసుఁ, బోవం దగియొయుండుఁ న గావున నెది
యెట్టులుండినః గాని నీయిపుడు బ్రహ్మస్త్రంబుఁ, దప్పఁ దక్కినయస్త్రతతులు వీని
తే. దేహచంస్పర్శఁసునఁ దూలిస్థిరఁబడియెను, దాననొవ్వండువీఁడుసుంతయునుగాన
బ్రహ్మ కరుణఁచి యిచ్చిన నైరివారణ, దక్షతందగు నస్త్రంబు నతగును వైవ.

క. ఆయస్త్రము నృథయగు నే, నీయసురుల కంత మిప్పుడే యగు నంచున్
బాయనిపూనిఁ దలంపన్, న్యాయంబగుఁ జాతు నవల నని యెట్లానో. 527

ద. అని తలపోసి బ్యాలతిక నయ్యజువస్త్రముఁగూర్చి వేర్చి వై
వ నదియుఁ జీఁయి నుప్పువసు బాలకు సంగము శక్తిహీనతం
గనునటు చేసె బాచనియుఁ నగ్రన్నన భూమినివ్రాలె జేష్టతె
ల్లను దమయంత దామయి కలంగి యెటో చనినట్లు లత్రతీన్. 528

ఉ. మారుతియంత నాత్మబహుమానముమీఱఁగ నప్పితామహున్
జేరిచి నీవరంబుఁ గృపఁచేయుము బద్ధుడనైతి; నీదుప
తానరసముల్ తలంతు; నను న దాసునిగాఁగ ననుగ్రహింపుమా
యారఘరాము కార్య మిది న వ్యర్థముగాక ఫలింపఁ జేయుమా. 529

తే. అనుచు వేడిన యంత నాయస్త్రబంధము లొగి వీడిన నెఱిఁగి. యాజలజహతి
నాత్మఁ గొనియాడి వందనమాచరించి, మఱియుఁ దలపోసె నిట్లనిమానసమున.

ఉ. చిక్కినయల్లెయుండి నృపశేఖరు కార్యము పండఁజేయఁగా
నెక్కుడుసంతసంబు మది న నిప్పుడుకల్గెడు బంధరత్నతే
దిక్కునకో చనెంగద! విధిప్రియకార్య మిదొటఁ గర్త మె
ట్లుక్కఱఁజేయునన్ను మహిమోజ్వలు రాముని నాశ్రయించుటన్. 531

ఉ. వీనికి బ్రహ్మదేవుఁ డలవృత్తహరున్ విడిపింపఁగోరియే
తాను స్వకీయమై పరఁగి నతద్దయుఁబొల్పెడు నస్త్రమిచ్చె; న
ద్దానినఁ జంపఁజూచెను బితామహభక్తుడ నంచెఱుంగఁ డీ
దానవవీరుఁ డయ్యది విఠాకుగనన్ వడిఁ జేసె నన్నిటన్. 532

క. స్తరియించినమాత్రంబునఁ, బరమేష్ఠి యనుగ్రహించె న బంధము పెడలన్
బరికింపఁ జాలఁ డీయది, దురితాత్మకుఁడొటఁ జింతతో నుండు నికన్. 533

క. నను నేమిచేయఁ బూనునో, గనుఁగొనియెద మించువేడ్కఁ న గాఁటింపం బూ
నినచోఁ బొగ రడఁగించెద, ఘనతరముష్టిప్రహారకాండమువలనన్. 534

- క. శాంతిప్రయోగమను నది, దాంతుడుకాకుంట దెలియడగడనియును దా
నింతకు మును వెలుంగడని, స్వాంతము తెల్పెడిని వీర డశశాంతుండగుటన్.
- మ. ననుదండింపగఁ బూను నెట్లయిన నీనాకార్య మా రావణుం
గనుటే యిప్పటిదాట నోర్చుకొని యాశ్రయ్యాదసంఘాధిపుం
గని భాషించి వినీతులం దెలిపి దోర్లదర్శనంబురూపించి రా
మునిసామర్థ్యముఁ దెల్పి నాదగుబలంబుం జూపి పోవదగున్. 536
- మ. ఇపుడే సాగరముం దరింప జతంబజే జేసినా సాగు నీ
రిపు వేమాత్రము నన్ను మార్కొనమి నిశ్చిత్రిక్రియారూపబు
ద్ధిపరాక్రాంతియై తెల్పుచున్నది; మదాంధీభూతులకా దైత్యులకా
గృపలేనట్టిమృగంబులం గలచియే యేబోవుటే న్యాయమా. 537
- డి. భూతుకులైన యీదనుజశాంతుల కాత్మపరాక్రమంబు భూ
జాతకుఁ గల్గుశీలము ప్రశస్తకవీశ్వరపారుషంబు వి
ఖ్యాతరఘూత్తమప్రకటకార్యపరత్వమహత్త్వముల్ ౪౩
శ్రీతలమందుఁ దెల్లమగునీరునఁ జేయుట న్యాయ్యమి త్తతీన్. 538
- డి. మారణతంత్ర మిద్ది రఘుమండనవివ్యవదాబ్జభక్తి చే
కూరుట స్తంభనక్రియనుగూడ నొనర్పగఁజాలదయ్యె; న
బ్జాతభవుఁ స్మరించితిని యబ్రాగ్ధర మిట్టులుగాదె; దీనని
ర్భీతిఁజెలంగునన్నుఁ గని యీ డొనరించు నదేమొ చూచెదన్. 539
- ఆ. మారణప్రయోగ యమీరితి వ్యర్థమై, చనుట యేలయను విచారమాని
శత్రువున్న యట్టిజాడ నాకుందోచు, చున్న దిపుడు చూచుచుందు నింక.
- చ. అనివసమానసూనుడు నిజాత్మః దలంచుచు నుండునంత నా
దనుజపతిప్రియార్తజాఁడు యే తా వెతఁగుందుచు నక్కటా! కపిం
బనుచు యమాలయంబునకు యబల్కడి నంచుఁ దలంచి వైవ నీ
వనజజానస్త్ర మూరకయె యబద్ధనిఁజేసె నిదేమి మాయయో!. 541
- చ. ప్రతిహత మింత లేనిదగు యబ్రాహ్మమటంచుఁ దలంచియుంటి నా
మతిఁగల నమృతంబిది సమస్తవిధంబులభగ్నుమయ్యెఁ గీ
శతనువుఁ దాల్చి యున్న సురసత్తముఁ డీతఁ డటంచుఁ దోచెడుకా
హితమగుకార్య మేదియని యెంచినఁ దోచకయున్న దక్కటా!. 542
- తే. పట్నయోగంబులందునస్త్రములకొక్క, మారణమెవర్యమైతగుమానులందు
రిట్లె బ్రహ్మస్త్రమే మృతీయిపుడు గూర్పఁ, జాలదనగ నస్త్రాంతరమేల వైవ!.
- క. కాలము పరాజ్ఞుఖంబై, చాలగ దుష్ఫలము లిచ్చు సమ్యగ్దృష్టిం
గ్రాలిన సత్యలము లిడం, బాలును దద్గతుల నెలుంగఁగజాల ర దెవరున్. 544

క. అని తలపోయుచు దీనా, ననుడై యుండంగఁ బవననందనుఁ డస్త్రం
బునఁ బడియెనంచు నెంచుచు, దనుజులు పెక్కుండ్రు రత్నీతతులం గొనుచున్.

సీ. పావని నొక్కటఁ బంధించి తిట్టుచు, గొట్టుచునుండంగఁ గోపఘూర్ణి
తాఁడుడయ్యను సమయంబు గాదని సహించి, చియె యుండె శతమఖశి త్తపుడెడ
వారిప్రయత్నము శ వారింపఁబూనక, దాననే యాయస్త్రతల్లజంబు
శక్తిహీనంబైన శ చందంబుఁగాంచుట, తెలిసి చింతించుచు శ నిలిచియుండె

తే. సంత దానపు లాహనుఁమంతుఁ గొనుచు, రావణాంతికమున కేగఁ గరావణియును
దండ్రీకడఁ జేరి మొక్కి శాత్రవునిబట్టు, కొనిన లెట గెల్లవినిపింపఁగోడుకుఁగాంచి

చ. కరములు చాచి గ్రుచ్చి తమఁబంబున బిగ్గనఁ గొనించుచుకా
శిరమును మూయకొంచు ఫలసిద్ధినిగాంచ నొనర్చిత్రపు ని
ర్జరవరగర్వసంహరణశక్తియుతుండ వనంగ నీవె యం
చరయఁగ నయ్యె నేడు సుకలంఢలు భీతిలు నట్లుపుత్ర కా! 547

చ. అని కొనియాడి మించెడునహంకృత మంత్రినిజూచి వీనివా
ర్తను గనుఁగొమ్ము నావుడుఁ బ్రభానుఁడుగాఁదగు మంత్రియన్న ఖ్యా
తినిగను నాప్రవాస్తుడు మతప్రభ మించుమగు తనూభవుం
గని యిట వచ్చి తెవ్వఁడవు శ కార్య మదెయ్యది చక్కఁ జెప్పమా. 548

చ. పురమును జొచ్చుటే లసురభృంగపు గాదిలితోట మించుక
ర్బురపతిమించువేడ్క సుఖముం గనుదోటను బాడుసేయ నె
వ్వరు నినుఁబంపి రేర్పడఁగఁ శ బల్కుము ప్రాణము లుండఁ గోరినకా
హరితనుధారణంబునకు శ నొకతమెయ్య దెలుంగఁ జెప్పమా. 549

— హనుమ రావణునకు హితముఁ దెల్పుట. —

చ. అనుటయు నాంజనేయుఁడు స్థితాంకుర మోవృత్తునందుఁ నర్తనం
బును నలుపంగ నిట్లనియె శ భూతభయంకరరీతిఁ బొల్పునా
దనుజవిభుం గనుఁగొనుచు శ దానవనాయక! నావచించు వా
ర్తను విను మవ్వలకా మతిహితంబగుచొప్పున సంచరించుమా. 550

సీ. మరుదీశవరమున శ మానినీమణియగు, నంజనాదేవికి శ నాత్మజుండ
నైతిఁ గేసరియనునాతఁడు నాతండ్రి, కపివంశభవుడ నే శ కాని కృత్రి
మాకారమును గొన శ నంచుడలంపుము, రఘురాముదూత సూర్యునుతుడైన
సుగ్రీవుబంటున శ సువ్రత సీతను, వెదకంగ వచ్చితి శ విమలదుఃఖ

ఆ. సాగరమున మున్దుఃఖానకి దర్శించి, వచ్చినట్టి వార్త శ నిచ్చపాదలఁ
దెలిసినాడ నంచుఁ దెలియుము నీకింక, హితముఁ బల్కువాడ శ నించుకంత.

మ. వినవే మున్ను భుజాంతరంబున నినుకా శ వ్రేలాడఁగాఁజేసి పా
వనసింధూదకపూరమందు విధిమంతంబైన న్నానంబు చే

- సీ నిజస్థానముఁజేరి క్రిందఁబడవైచెం గాదె ని న్నట్టికి
శనికాయాధిపుఁడైనవాని యె భవత్స్వాంతంబునం దెప్పుడున్. 552
- మ. స్మరియింపంబడుచుండు నంచుఁ దలఁతున్ శత్రుమండలంబందు నె
వ్వరునన్ వారికి నీడుగాఁదగిన యశ్వాఙ్మౌక్తికడే లేఁడు నీ
వరయంఁగాఁ దగువాఁడ; వీవిషయమం శ దావాలికిం దమ్ముఁడే
హరిదత్తప్రియపుత్రుఁ డంచుఁ దలపోయంఁగాఁదగున్ నీమదిన్. 553
- ఉ. ఆతనిసన్ని భానమునయందు వసించుచు మంత్రియన్నవి
ఖ్యాతిని గాంచివాఁడ ; నృపకాంతుఁడు రాఘవుఁ డేగుదెంచి ని
న్నాతఁడీ నాల్గుసంద్రములయం దొగి ముంచినశౌర్యశాలిఁ బ్ర
ఖ్యాతశచీపద త్తకనకాంచితమాలి స్వధర్మరక్షకై 554
- ఉ. భానుసుతార్థిఁబాప నొకశబ్దాణమునన్ వధియించి పౌరుష
శ్రీ నెలకొల్పి మిత్రసుతుఁ శ శీఘ్రమ వానరరాజుచేసి వే
జానకీజాడలం దెలియఁజాలిన శూరకపిం ద్రులన్ గిరుల్
కానలు నింకనుంగలుగుఁజ్ఞాప్థులన్ వెదకంగఁ బంపినన్. 555
- ఉ. వారలలో నను త్తముఁడ శ వానరనాథునియాజ్ఞఁ బూని యా
శ్రీరఘునాథుడూత నయి శ సింధువుదాఁటి పురంబుఁజేరి యా
థారణి కన్నకూఁతుఁ గనిదర్పముచూపి నినుంగనంగ వాం
ఛారతియొప్పుట వనము శ సర్వము నాశ మొనర్చియింజమి. 556
- చ. ననుఁ దలపడ్డదానవుల శ నాశ మొనర్చితి నీకుమారుఁ డా
వనరుచాసూతియస్త్రమును శ వైవఁగఁ జిక్కిరిఁ గాని దానిబా
ధను గనువాఁడఁగా నయనదానికి లోఁబడి నిన్నుఁజూడ నీ
దనుజులుగట్ట నోర్చితిని శ దానవనాయక! నమ్ము మీనుడుల్. 557
- క. ఏయస్త్రంబులు నాదొ, కాయము బాధింపలేవు శ కాని యజానిదొ
నాయస్త్ర మొకఁడు త్తణమే, కాయము బంధింపఁగల్గుఁ శ గ్రవ్యాదేశా! 558
- చ. వరములు గల్గునాకు విధిశబ్దాణముగూడ శరీరభాగమే
వరుసను నొంపఁజాల దదిభక్తి స్త్రరించినయంత నంచు నే
నరసియు నిన్నుఁ జూచుటకు శ నర్కతనూజానియాశయంబు రా
డ్వరునియభీష్టముం దెలుపవచ్చితి నంచు నెఱుంగు మోచ్రభూ! 559
- క. నీసేనలు తదధీశులు, నీసుతుఁ డింకేల కొఱత శ నీవుంకూడన్
నాసరణిఁ బట్టఁజాలరు, గానిల్లంగూడఁ జేయఁగ నశక్తు లెటుల్. 560
- క. ఐనను నీవిభవంబును, గానందగునంచు నెంచి శ్రవ్యాదులకున్
లోనైతిఁ గానిలేదే, నీనిర్జరపులఁ జంపియే యుండుగదా! 561

క. ఆవిషయ మిప్పుడేలా, శ్రీవిభుఁ డారామచంద్రుఁ ఁ శేరి రవిసుతుం
దేవిధమున విఖ్యాతిని, భూవిభుతుం గాంచెనో విభూ!యరయు మెదన్. 562

సీ. నామాటలోకొన్ని న్యాయ్యంబులనియెంచి, యాలకింపుముదాననగుముదంబు
ప్రజలురంజిలునట్లు ఁ పాలించుటంజేసి, రా జనుపేరు సాధకమునుమ్ము
వేదశాస్త్రపు రాణవిద్యయ్యుడవు పరా, క్రమశాలి వీవు నిర్జరభయదుడ
విట్టి నీవే పాపమే యొనరించిన, నెల్లరు దానినే యెల్లకిడల
తే. ననుసరితురు; శంకరునాశ్రయించి, బ్రహ్మనేవించి వరములఁ బడయఁగల్గి
తివికదా! యిట్టి నీవె రాఘవునిసాధ్యుఁ, దెచ్చుటనునది యచ్చెరువెచ్చునదియె

ఉ. దానవనాథ! రాముడనఁ బదమరసాత్ముడు భర్తరక్షై
పూనె మనుష్యరూపమును ఁ భూతశరణ్యుని దేవదేవునిం
గా నెఱనమ్ముటొప్పు నదిగదని మానవమాత్రుగాఁగ నీ
మానసమందు నెంచి యవమానముగల్గ నొనర్ప బాడియే. 564

ఉ. రావణ! రాముపత్నియనఁ బ్రకృతనారిగ నెన్నఁ జెల్లునే
వేవిధులం దలంచినను ఁ విశ్వములకా సృజియింపఁ బెంపదు
రృష్టమగుగల్గువార లభివర్ధనముం గననెంచి ద్రుంపఁగాఁ
దావలమా మహాప్రకృతి ఁ తా నగు నంచుఁ దలంపు మాత్మలోన్. 565

ఉ. రాముడనంగ నాప్రకృతిపరక్షుడై తగు బ్రహ్మమంచు నే
మేమితలంచునో ప్రకృతి ఁ యెట్లు లొనర్పఁగ నట్లెచేయఁగాఁ
దా మహిఁ బుట్టె నంచుఁ బరతత్త్వము దానగుటం దలంచినం
గామములెల్లఁ బండునటుగ నొనరింప సమర్థుఁ డౌజామి!. 566

ఉ. ఐన నిరంజనుండగుట ఁ నాత్మదలంపులై లేక సాక్షిగాఁ
దాను జెలంగుచుం బ్రకృతి ఁ తన్నెట్లు త్రిప్పిన నట్లెయుండఁగాఁ
బూనుచు నిర్వికారుడయి ఁ పొల్పుచు నుండును; నీ వనంగ దు
ర్దానివిగానఁ దత్త్వ మణుమాత్ర మెటుంగవునుమ్ము రావణా! 567

చ. జనకజఁ దెచ్చుటన్న గురుసత్త్వుడు వీడని ఖ్యాతిగల్గునం
చనుదిన మెంతువేమొ విను ఁ మయ్యది యజ్ఞతయే యటంచు లో
కనిచయమందుఁ దేటపడుఁగా యనినమ్ముము; వేదరాసులే
గనుఁగొనఁజాల వాప్రకృతికార్యము లన్న నిఁకేల నీవనన్?. 568

క. మదికిం దెలియఁగనీయక, యెదియేజేయంగఁబూను ఁ టెట్టిదో యట్లే
గద ప్రకృతి తెలుఁగరానివిధిఁ దగ్గ వర్తించుట యన ఁ దృప్తదనుజపా!.

చ. మనసు హరింప శక్య మణుమాత్ర మదెవ్విధిగాదో యట్లులే
జనకభవా హరింపఁగను ఁ జాలవు తత్పదపద్మభక్తులై

వనజభవాచ్యుతేశ్వరులు ! వాసవముఖులు లోకపాలురై
రసవినవొక్కొ! నీవు పరమాణువవే యనవచ్చు దానవా!.

570

శా. నీతారాములపాదపద్మములనే ! నేవించి యజ్ఞాన మ్
వాతప్రాతగతిం జరింప మదిలో!వాంఛింప కింకైన నీ
చేతస్సుఖ బిగఁబట్టి తచ్చరణరాజీవంబులకా థ్యానవి
ఖ్యాతస్థితఃఫంబునం గొలువఁగా ! యత్నింపు మేలొందెడున్.

571

శా. నీవేమాత్రము పూనిక మానక మదాంధీభూతచిత్తుండవై
రావే నాహితముక గ్రహింపఁగ నృపేంద్రస్ఫురణోదండనా
గావిర్యభరితనిశాతసాయకచలఃస్థాలాహలజ్వాలమా
లావిధాంగుండవై నశించెదవు క్రవ్యాదాధమా! రావణా!.

572

ఉ. శ్రీరఘురాముఁడెల్ల కపిశేఖరు లాదృతి నాలకింప గం
భీరతతోక్తులకా దనుజపీరుని నే ననిఁ జంపువాఁడ వాఁ
డో రఘురామ! కాపు మనఃమండిన నంచుఁ బ్రతిజ్ఞచేసె నా
సారవచస్సులకా వినుటఁ ! జంపఁదలంపను నిన్ను దానవా!.

573

చ సతులను మేలుబంతియనఁ ! జాలినసీతఁ దృణాలయంబునం
దతిశయకీలముల్ వెలయునగ్నిని జొన్పినయ క్లేటుంగ కు
ద్ధతిమెయిఁ బట్టియున్న వనితాతతి నొక్కతెగాఁ దలంచి దు
ష్కృత మటుసంగ్రహించితివి ! చెప్పెడి దేమిఁక నీదుదుర్గతిన్.

574

చ. పరవనితాపహార మతఃపాపము దానినిమించఁజాలు న
ద్వరయఁగఁ గానరాదు దురితాత్మక! నిన్దన దోష మబ్బు నీ
దురితములెల్లఁ బాపుకొనఁ ! దోయజమిత్రకులాభిచంద్ర భూ
వరసురరాజుఁడేరి గురుభక్తి భజింపుము మేలుగల్గెడున్.

575

క. నీమేలుఁగోరి చెప్పిన, నామాటల నాలకించి ! న్యాయపథమునకా
నీమది వర్తిలఁజేయుము, భూమికా బ్రదుకంగ వచ్చునబో దితిశేంద్రా!.

576

క. వలయునని యెల్లవారికి, విలయము చేకుఱఁగఁ బట్టు ! వీడకయుండం
దలఁపకుము నాదుహితముకా,దొలుతకా గ్రహియింపుమవలఁదోచుశుభంబుల్.

చ. కొలఁదిదినంబులందె వగఁగూరఁగ వానరసేన లెల్లెడం
దలఁపడ వీరదానవవిశానము లార్తినిగూలుచుండ నీ
తలలు హరింప రాఘవనిదారుణబాణము లేగుదెంచు నా
పలుకుల నాలకించి సుతఃబంధుజనాదులఁ గోలుపోకుమా

578

చ. మరణము దాపరింప హితమండల మెంతయు న్యాయయుక్తి నా
దరమునఁ జెప్పినకా శ్రుతులదాపును జేరఁగనీయకుండు లె

వ్వరికి న్నభావమే యయినఁ శ బల్కితి సత్పథ మిద్దియంచు నా
శరవర! యింక నెవ్విధిని శ స్వాంతమునం దలపోయఁ జాతువో.

579

చ. కపియొకఁ డేగుదెంచె నొడిశంబునఁ జంపఁగవచ్చు నంచు న
స్రవర! యెంచఁబోకు సుగఁరాజు బలంబులతోడ నీకు సా
యపడఁగ వచ్చినఁ జెలఁగి శ యాహవరంగమునఁ వధింతు న
స్రవటల మెద్దియే జెనకఁజాలదు నన్ను వరాళి పెంపునన్.

580

తే. చెప్పఁదగినన్ని మాటలు శ చెప్పినాడఁ, జేయఁదగు కార్యములనెల్లఁ శ జేసినాడ
నీబలంబుల నధిపులనే బవరము, నందుఁ గాంచితి భయమింతయైన లేదు. 581

చ. విను మొకమాటఁ జెప్పెదను శ వీరునిగా నిను నెంచుకొంచు దు
ర్తనమున మేలుగాన కణుకమాత్రము పెద్దలఁ గొల్వనట్టి యో
దనుజవిభూ! క్షణార్థమున శ దానవసంఘముఁ దోఁకఁజుట్టి యీ
వననిధి బాటవైవఁ గలఁవాడను; నాకు భయం బిఁకేటికిన్.

582

క. అంతఃకరణమునఁగల యు,దంతంబెల్లఁ వచింపఁ శ దగునని న్నాయా
క్రాంతమనస్కులు చక్క వ,చింతురు తత్పద్ధతిఁగొని శ చెప్పితి నీకున్.

583

క. కామెల యను రోగము కనుఁ, బ్రామిన నొకరీతి నుండువస్తువు భిన్నం
బొమాడ్కిఁ గాంచునటు నా, వామాటలు నీకు వెగటులై తోఁచినచోన్.

చ. దెసలను మండఁజేయుచు ఊతెత్తి వడఁకించుచు నాకసంబు సా
ధ్వసమున బ్రద్దలై చెడువిధం బొనరించుచు రామమూర్తి తీ
వ్రసకలమార్గజాస్త్రము లశరాతిశిరంబు లనంగ నేడ యం
చు సమరభూమినిఁ పెదఁకఁజూచెదు నీవె వితాకునం గటా!.

585

ఉ. సీతనయుం డితం డెటుఁగు శ నిర్భరమామకపౌరుషంబు నీ
చేతమె హెచ్చరించు నిదె శ సీత భవన్మృతిహేతు వంచు నా
చేత వధింపఁగాఁబడినసేన లుదాహరణంబు; నాదుదో
స్థీతభుజాబలంబునకుఁ శ జెప్పఁగ నేటికి నింక వేలుగన్.

586

మ. ఇది యాత్మ స్తుతిగాఁ దలంపకుము దేవేంద్రాదు లేసాతు; లి
య్యదియిట్లే యనితెల్పు నీకు వరదుండౌ బ్రహ్మఁ బ్రశ్నించినఁ
దుదిదాకఁ వచియించు నింకనయినఁ శ దోషచరేంద్ర! వినం
గఁదగుఁ నానుడి యవ్వలం దలఁచినం శ గాఁబోదు మే లెద్దియిన్.

587

చ. అని మరియాద యించుకయు శ నాత్మఁదలంపక శ్రీరఘూత్తముఁ
జనకజనుం దలంచి నిజసత్త్వమునంగల నమ్మకింబునఁ
దనుజులకూట మిద్దియని శ తాఁ దలపోయక మేలుగోరి చె
ప్పిన హనుమంతు వాక్కులను శ వించు రుద్రుగ్రదవానలాకృతిన్.

588

మహాప్రథర.

కనులెల్లం జేపుటంపం శ్రీకచదశనసంఘాత నిష్పేషణోద్య
ష్టనరావం బభ్రనాదశక్రమమున వెడలంకగా శ్రుతుల నిక్కుజూపణ
గనదుద్యద్విబాహూత్కరము ధనువులం శైకొనం బూన్కి బూన్
హనుమత్ప్రీతికీచాలం శ బతిశయముగఁ గోపిగిని మండంగ జేయన్. 589

తే పెదవు లడంగఁ గొలువెల్ల శ నుదిలఁగొనఁగఁ
బ్రళయతపనాత్మజుడు వీడె శ వచ్చె నివటి
కేమికారణముననో యంచెల్ల దనుజు
లబ్ధి వడఁకంగ రావణుఁ శ డనియె నిట్లు. 590

చ వనచరమాత్మండలం గురుబాహుబలంబును జూపరా దటం
చు నడుగు మీతఁ డిప్పురిని శ జొచ్చుటయెలని యాజ్ఞచేయ మం
త్రినిగరనాయకుం డడుగఁ శ దెంపున నేమియె కూసె వీడు నిం
క నితనిఁ జంపఁగా వలయుఁగాని కృష్ణ వదలంగరా దిలన్. 591

౪. అనిహుంకరించిమంత్రిని, గని వీనింజంపఁ బంపఁగాఁదగు భటుల
దనుజుల దూషించెడు వీనిని భూమిని సంచరింప శ నిలువ నఘంబౌ. 592

చ. త్వరగ వధింపుఁడి యని నితాంతము గ్రోధవిఘ్నాల్లచిత్తుడై
హరిగతి హుంకరించు దనుజాధిపతిం గని శాంతరూపతం
బరఁగు విభీషణుం డపుడు శ పాపనివాజ్ఞీచయంబు వీనులం
జొరఁబడ సంతసించి వినుఁచుక గడు మెచ్చుచు నుంట నత్తఱిన్. 593

— విభీషణుడు రావణునకు నీతిఁజెల్పుట —

ఉ దూతను జంపుమన్న నుడి శ తోడనె చింతనెసంగఁ జేయఁగా
నాతటి లేచి న్యాయపథ శ మన్నకుఁ దెల్పఁ దలంచి భక్తిచే
జేతులుమోడ్చి యిట్లనియె; శ శ్రీయుత! కీర్తిధురంధరా! సుర
వ్రాతశిరోధృతార్చితవిభాసురపాదసరోరుహద్యయా! 594

ఉ ఏలినవారిపాదముల శ నెల్లపు డేను వసించుచుండుటం
జాల నయాగమంబున విచారము చేయుతలంపు గల్గుటం
గ్రోలితి న్యాయరూపసుధఁ శ గొందలు జ్ఞానులు తెల్ప వాని నీ
యోగమందఁ దెల్పఁదగుఁనూహ జనించెను విన్నవించెదన్. 595

క. వానరుఁ డీతఁడు దూతగ, దానవనాథా! తలంపఁ దగియుండుఁగదా
తానుగఁ జెప్పిన దొక్కటియే నుండదుగాదె కాన శ నితఁ డెట్టితఱిన్. 596

నీ. అపరాధ మొనరించినట్టు లూహించఁగఁ, దగదని పెక్కుశాస్త్రములు తెల్పు
దూత లవధ్య లంఘదు న్యాయవేత్తలు, నరవతులెల్ల రాన్యాయము గొని

వర్తించుచుండు రాజవరుస యనాదియా, నద్దానిఁ బాటించు టర్వ మనుచుఁ
జెప్పఁగానేల మీరొప్పియే వర్తించితిరి గాదె యిందాకఁ కి దీని మఱచి

తే. దూతను వధింపుమని ప్రహాస్తునకు నాజ్ఞ
యిడితి; రీతుది యెట్లని యేనుసంశ
యించుచున్నాడ; రాధర్థ్యసంపయముల
మూర్ఖరాకుండు నసుచు ధర్మవిదు లంద్రు.

597

చ నరపతి ధర్మమార్గము ననారతమున్ భగవత్ప్రభావతే
బరమముడయిన్ మది నభంగురభక్తి భజంప నొగదా
సురరిపునాథ! నీదయినచొప్పు ప్రమాణముగా గ్రహించి యు
ర్వరఁ దగునాయకుల్ సతము కి వర్తిలఁగాఁ దగియుండఁగాఁ దగున్.

598

ఆ. అట్టివీవె యిప్పు కి డాధర్మమార్గంబు, నదలి యిచ్చుకొలది కి వర్తనంబు
జరప ధర్మహాని కి ధరణి నొగద; దాని, మదిని దలఁపు మింత కి మాత్రమేని.

క. ఊరిపతులు చెప్పుమా యని, జతనముమీఱంగఁ బంపఁ కి జనుదురు దూతల్
మతివిభవము వారికి తే, దితిరోక్తుల నల్లె తెల్పుకే విధియగుటన్.

600

క. దూతయెడ దోష ముండిన, భూతలపతిమీఁడఁ జూపఁబోలుఁ గ్రుధను వి
ఖ్యాతపరాక్రమమును ద, ద్రితిగ నూహింప నితఁ డరెప్పహితుండౌ.

601

ఆ. కాన వైరియందుఁ కి గాన్పింపఁజేయఁగా,వచ్చు శక్తిన్లెల్ల కి నిచ్చుకొలది
దూతయైన యట్టియీతనిపై దాని, జూపఁ బూనరా దసరశరణ్య.

602

ఉ. వీరుఁడ వీవు నిర్జరులభీతులఁ జేసినసాహసుండ వీ
శ్రీరఘురాముదూతఁ గపిశేఖరుఁ జంప ననుజ్ఞ సేయఁగా
నారయ న్యాయదృష్టి యిసుకమంతయు లేదనితోడవచ్చు థా
త్రిరమణాళికి మరల కి దీనిని జిత్తమునం దలంపనౌ.

603

చ. అనివినయంబు భక్తియును కి న్యాయసమార్జనదృష్టియున్ గడం
గనఁబడఁజేయఁ బల్కుగుణగణ్య విభీషణుఁ గాంచి రావణుం
డనియె; సహాదరా! సుజనులడై తగుదూత వధింపరా దటం
చును వినినాడ; శాస్త్రములచొప్పుదియే యని విశ్వసించెదన్.

604

ఉ. కాని యితండు నన్నుఁ దృణకల్పునిగాఁ గొనిపల్కె నట్టియీ
వానరుపల్కులన్ వినఁగవచ్చునె దూతయె యంచు నవ్వఁగా
రాని దురుక్తులన్ వినియు కి రామునిదూత యటంచు సూరకే
మానముదూలఁ జొప్పునుట కి మంచిదియే మది సుత యెన్నమా.

605

ఉ. దూతయెయైన నివ్వెధిని కి దోచినరీతి వచించునే నిజ
ఖ్యాతి బయల్పడంగఁ దమకంబున “నిన్ను వధింపఁ జాలుదున్
ధర్మ—46

స్థితభుజాబలంబునఁ బ్రసిద్ధధర్మూ త్తమశాసనంబునఁ
భీతుడనై ఓమించితిని ఓ బెంఁజుఁజేయక" యంచుఁ బల్కునే.

606

ఉ. కావున దూతగాఁ డితఁ డభింధభుజాబలగర్వమొప్పు న
న్నేవిధినైన దూటుటకె ఓ యీపురిఁ జేరె నటంచు నెన్నియే
యావధరూపదండనమె ఓ యీతనికిం దగుపాచితంబుగా
నే విధిమీఁ జేసితి నశపీనమతీ! తలపోయు మొతయున్.

607

చ. అని యిసుమంత శాంతము నశమంబును గన్పడఁబల్కు రావణుం
గనుఁగొని యవ్విభీషణుఁడు ఓ కార్యము జేయువిధంబు న్యాయద్వ
ష్టిని గని యిట్లుపల్కె సురసేవితపాదసరోజపీఠ! దూ
తను వధియింపరా దనెడుధర్మ మను త్తమ మెల్లభంగులన్.

608

ఉ. ఈకపియందు దోషమొకకయించుక నిష్ఠురవాక్యరూపతః
వాళాన నౌ నదొక్కటియె ఓ వచ్చినదూతకు శిక్షచేయఁగా
నూఁతొను ధర్మశాస్త్ర మననొప్పును దానవనాథ! దానిచే
గాక మఱొక్కమార్గమునఁ ఓ గానఁగరాదు విధింప శిక్షయున్.

609

సీ. దూతకుఁ జేయుశిక్షాతతు లెన్నియో, గలవందు నంగ; వైకల్య మొకఁడు
తాడనరూపమా ఓ దండన మొక్కఁడు, మఱియును గల విట్టిమార్గములను
గాని వధించుట ఓ గానరా దెందును, ధర్మస్వరూపతః ఓ దనరు మీరె
తగినశిక్ష యొనర్పఁదగు నని ప్రార్థింతు, దాన ధర్మము గావఁబూను నట్లె

ఆ. యగు నటంచుఁ దెలుప ఓ ననుజానిమాటల, కలుక తొలఁగ వానశులకు వాల
మందుఁ బ్రీతిమెండు ఓ హర్షద మదియెగా, కాన దాని నిష్ఠ ఓ కాల్పఁ దగును.

క. అని యాజ్ఞాపించిన నా, దనుజులు సచివాజ్ఞయుఁ గొని ఓ తత్కపి బలిమిం
గొనిచని వాలమునకుఁ దోఁచినరీతిని వస్త్రములకు ఓ జెందినకినుకన్.

611

తే. గట్టిగాఁ జాట్టి లైలసంకలితముగ నొనర్చి ముట్టింప దహనుఁడు ఓ నైజశక్తిఁ
జూప నెంచెడువాఁడొటఁజూపఁబులకు, నద్భుతం బావహిల్లఁ జేయంగఁదలచి.

క. కడువడి మండుచుఁ బ్రక్కల,నడరుచు జ్వాలావళుల మహత్తరభీతిఁ
గడలుకొనం జేయుచు నల్లడలఁ వ్యాపించె జూడఁగఁ దగనట్టుల్.

613

ఉ. ఆపురిఁ గల్గుదానపులయాఁరె వనంబును బాదొనర్చె నీ
పాపపుఁగోఁతి యర్హమగు ఓ పాచితముం గనుచున్న వాఁ డిదే
దీపితకీలముల్ చెలయఁ ఓ ధృష్టిగ హవ్యవహండు తాండవం
బోపికఁ జేయువాఁ డిదిగొ ఓ యొయ్యనఁ జూడుఁ డటంచుఁ బల్కుచున్.

614

తే. ఒకరికొక్కరు చూపుచు ఓ హుతవహండు
మండుచుండంగఁ గాంచి ప్రమదముఁ గనుచు

బాహువుల నప్పళించుచు ఓ వానరేంద్ర!

తగినకాస్తీ యిచ్చేగద ఓ పొగ రడఁగెనె

615

వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారముల సుపాలాభించుచుండ నాహవ్యవాహనుం
డపారమోదంబు గనంబడఁజేయువడువున నలుదెసలకు నింగికి నెఁగఁబ్రాకుచు,
భావిభోజనసంతృప్తి నెఱింగించుచాడున హేతిజిహ్వలఁ జాఁపుచు, గృహ
కబళంబులఁ మ్రింగుచందంబునఁ దిర్యగూర్ధ్వార్విప్రసారంబు గనఁబఱచుచు,
దానవప్రాసాదహర్షస్పృహగృహంబుల భస్మంబుచేయునూహలం దెలుపుకరణి
మిణుఁగులుల రాల్పుచు స్త్రీబాలపృథ్విగా నిప్పురి నిట్లు హాహాకారంబు
లెనంగఁగలవని యెఱింగించు తెఱంగున మహాభయంకరశబ్దం బుద్భవిల్లఁ
జేయుచు గవాటద్వారగోపురస్తుభాదికంబు లీరితిం బ్రజ్వరిల్లునని తేటఁడం
జేయు తీరునఁ బటపటాదిధ్వనుల నుద్భవిల్లఁజేయుచు లేచుచు వ్రాలుచు
బలుదెసలకు నిగుడుచుఁ ద్రుళ్లుచు ననేకమాన్దంబులఁ దనయుల్లాసంబు నెల్లర
యుల్లంబులకుఁ దెల్లంబు చేయుచుండు నంత.

616

చ. దనుజనితంబినుల్ చని మూడం బిసుమంత మనంబునందుఁ దోఁ
చినయటు గూరుచున్న నృశశేఖరుపత్నిని సీతఁగాంచి నిఁ
గనుఁగొని మాటలాడి చని ఓ గర్వమునఁ వనరాజభంగముం
బొనరిచినట్టి వానరుని ఓ పొం గడగించిరి సుమ్ము దానవుల్.

617

ఉ. తోఁకను వస్త్రబద్ధముగఁ ఓ దోరపుఁబూసికఁ జేసి యగ్నిని
బ్రాఁకఁగఁజేసి రెమనఁగవచ్చు; నిఁకఁ బురమెల్లఁ ద్రిపుఁగా
సీకడఁ జేర్చ నెంచి యిదె ఓ నిర్భరతూర్యరవంబు లెల్లెడఁ
వీక నెసంగఁజేయుచును ఓ వీథులఁ గ్రుమ్మరఁ జూచువా రహా!

618

తే. దుష్టులగు వారలకు నెప్పుడోఁచుచుండుఁ, గానిచేతలు; సీత! యాకపి యెవండా
వచ్చినందుల కేకతఁమిచ్చదనర, వనముఁగూల్చుట యేలొకోవరుసఁ జెపుమ.

—ॐ హనుమకు సీత యగ్ని బాధకలుగకుండఁజేయుట. ॐ—

చ. అనవిని సీత యిట్లనియె ఓ నమ్మక చెల్ల! 'భుజంగపాదముల్
గనుఁగొనఁ బాములే తగును ఓ గాని మఱొక్కరి కద్దిశక్యమే'
వనచరుఁ డెవ్వఁడో వనముభంగమునొంద నొనర్చు టేటికో
గన వివఁ జాల నేను; 'వగఁగఁగించిననానికి నూహ లుండునే'.

620

కా. మీరే చేయను జెప్పఁ జూప మఱి నిర్దింపంగ వేటొందుగాఁ
గారే శక్తిగలట్టివారు వగలం ఓ గాలంబుపుచ్చంగ నే
యారీతిఁ లిఖించె భాలమున నెంతే బద్ధజం డక్కటా!
చేరఁ వచ్చెదువార లున్ననిటు లీచింతాగ్ని నఁ గాల్చునే.

621

చ. తోలఁగుఁడు చాలునింక నిటుఁతోఁచినమాటలు పల్కఁకుండ మీ
పలుకులభావ మేఁ దెలియుఁపాటిమహామతి గల్గుదాననే
ఖలుమతు లెట్టిచేతలకుఁగాని భయంపడకుండఁ బల్కఁగాఁ
గలరని వారిఁ బంపి మదిఁ శ గాంచి తడీయవిఁపిత్పితంబులన్. 622

మ. పరికింపంగఁ దలంచితే దహన! నానంతంబు నట్లైన నీ
గరువంబెల్ల నడంతు నొక్కత్తుటిలోఁ శ గానిమ్ము కానిమ్ము వా
నరవర్యుఁ దహియింఁజాలుదువె పంతంబిట్లె సాగింపు నీ
యురుశ్త్రీం గనుదాన నంచు మదిలో శ నూహించి మోదంబునన్. 623

చ. అనలునిదాహశక్తి యడుగంటునుగాక త్తణుంబులోనఁ బా
వనికి సుశీతలుండగుచు శ వారక సేవలొనర్చుఁగాక యం
చనునయమొప్ప లోఁదలఁచు శ నంతటిలో దహనుండు తెల్లియూ
హను దలపోసి భీతిలుచు శ నయ్యె సుశీతలుఁ డద్భుతంబుగన్. 624

క. మూలప్రకృతి తలంచిన, నే లోకములెల్ల గల్లు శ వృద్ధింగను న
ల్లే లయమొందు ననంగా, జ్వాలముల దహించుశక్తి శ సమయుట యరుడే.

— శాంతిప్రయోగతత్త్వము. —

మ. వినుఁడి యిందలితత్త్వ మెవ్వడయినఁ శ విశ్వంబు తేమంబు నె
మ్మనమందుం దలపోసి భక్తియుతి సమ్రానార్హ సర్వేశ్వరఁ
దనరూపంబె సమస్తమైతనర నుద్దామాత్త తేజంబునఁ
గనుపట్టం దగువాని నిల్పి యిది యీశ్వర్యంబు విశ్వేశ్వరా! 626

చ. పరహితమిద్ది చేయఁదగుఁపాటి దలంపుము ధర్మమంచు నీ
వరమతిఁ దోఁచునే ననుచుఁ శ బ్రార్థనముం గడుఁజేయ నద్దియే
పరఁగును శాంతి నాఁబడుచు శ భావుకదంబగు సుప్రయోగ మీ
శ్వరహిత మిద్దియే యనుచు శ శాస్త్రములెల్ల నెలుంగఁ జెప్పెడున్. 627

చ. పరమపవిత్రభావనయే శ భావుక మియ్యగఁ జాలు నద్ది యీ
శ్వరకరుణఁ లభించు ననవచ్చు నతండును సాధుకర్మసం
వరణనిమగ్న చిత్తులకు శ బంధువుఁగాఁ దగియుండు సాధుక
ర్మరతియుఁ బూర్వపుణ్యమున శ మైకొనుఁ గల్గఁగ నిశ్చయంబుగన్. 628

ఉ. భావన మంచిదేయయిన శ భావుకదానరతుండు శ్రీతుండో
భావన కృత్రిమంబయినఁ శ బాపఫలం బొనఁగూడుఁ గాన నా
దైవము సమృతిం గనక శ దాని నడంగఁగఁ జేయుచుండు స
ద్భావముగల్గువారలె తోషక్రియ కర్తులు సూనృతం బిదో. 629

సీ. మంచియుపాసకుం శ డంచితవిధిఁ గూరు, చుండి సుశాంతచిత్తుండు నగుచు
నిష్టదైవము నకలేష్టద మనినప్పి, హిమకరశిలవలె శ నెనఁగుమూర్తిఁ

గలవానిగా మనుషకమలంబున జక్క, భావించి నిల్చి యశస్వరమదేహ
కాంతిపుంజం; బెల్లకడల వ్యాపింపఁగాఁ, దదమృతబిందుసంపదఁ దడిసిన

తే. యట్లుగా నాద్దులగువారి య నతిదృఢమగు, శ్రద్ధ భావింపవలయు నాశక్తివలన
వారితాపము లెల్లను య వదలిపోవు, నిదియే శాంతిప్రయోగ మహిమ మిలను.

క. ఏపనిఁగోరిన నిట్టే; తాపసులెల్లరుఁ డలంత్రు య దాన ఫలంబుల్
చేపడు దుర్భావనయే, నాపన్నివహంబె కలుగునందుకు సుజనుల్. 631

క. శాంతిప్రయోగ మిది వ, స్త్రవంతరమును గోర దొక్కయమలినవాంఛక
సంతతముఁ గోరు దానికి, నితయు సరిపోలఁదగినదెది లేదుధరన్. 632

సీ. మంత్ర బీజాక్షరమండలముం జేర్చి, జపహోమముల విధి య సంఖ్య యమరు
నట్టు లొనర్చి దశశాంతతర్పణమార్జనముల బ్రాహ్మణభోజనమును దీర్చి
చేయందగుం గామ్యసేన్ధికరప్రయోగము ననుశాస్త్రము య గల దదియును
బామరులకు దృఢభక్తిఁ గల్పించఁగ, విధియింపఁబడియే; నాశివిధి యలాభి

ఆ. సంధిరహితకర్తృసమితిఁ గావించఁగ, శ్రద్ధగల్గు నట్టిసాధుమతుల
విషయమునను గాదుఁవేయేల భావనాబలమె బల మటంచుఁదెలియవలయు.

క. అరి నాకు నితఁడు వీనింబొరిపుచ్చు మటంచు దైవమును వేడి జపం
బురుభక్తిఁ జేసి హోమాంతురమునఁ దత్ఫలముగల్గఁ య దగు ననునూహన్,

క. తనయిష్టదేవతను గొల్చునతఁడు పూర్ణాహుతి యనుఁచుక వర్ణితమై
తనరారు కాన్క నొసగును,దనవైరిం జంపు నన్నతాత్మరమనన్. 635

ఉ. కొండఱ నట్లుచేయ నొకకొంకును లేక వధించు దైవ; మీ
చందము శాస్త్రసిద్ధ మని య జాల్తులు పల్కుదు; రద్ది శాస్త్రని
వ్యందరసంబుగాదు విమలత్తుల నట్టిప్రయోగపద్ధతుల్
చెందవు; స్వీయహాని నవిచేయ సమర్థములై చెలంగెడున్. 636

ఉ. ఎల్లెడలకా స్వతేజమె యహిమగతిక వెలుఁగొందుచుండఁగా
నెల్లర యుల్లముల్ తనకు య నింపగువాసపదంబు లొచు రం
జిల్లఁగ నొప్పనీశ్వరుడె య నేవుఁ డభీష్టదైవ మాతఁడే
యెల్ల శరీరముల్ తనవియే యయియుండఁగ నెల్లకాలమున్. 637

ఆ. ఒక్కరితనుండు య నొక్కమార్పును లేక,య నెదుబుద్ధి యెవరి య కలరు వారి
నేప్రయోగములు నశయివిధిఁ జెనక లే,ననుట నిశ్చయ మనునాగమములు.

క. సమదృష్టి యీవిధంబున, నమరున దెవ్వారి కట్టియార్థులను బ్రయో
గము లెవ్వి చెనకఁ జాలవు, సమతం దగియుండుఁగాదె య సర్వేశ్వరుడెన్.

చ. కనుకఁ బ్రయోగ భేదములు య కామ్యము లబ్ధుఫలప్రదంబుల్
వినకయే యిట్టిసత్పథము య విశ్వమునంగల దంచు దుర్మతుల్

దనదువిరోధిఁ జంపఁదగు ఓ దారుణకర్తము లాచరింతు గ
ల్లనె ఫలమింతయేని వగఁగూడుటతప్ప మఱొండ దెద్దియున్.

640

ఉ జ్ఞానధనాధ్యులఁ వివిధశాస్త్రరహస్య విశేష వేదులఁ
ధ్యానరతాత్ములఁ సుజనతల్లజులఁ బొలియింపఁ గృత్రిమం
బూని ప్రయోగ మేది కడుఁబూనికఁ జేసిన వాఁడఁ జంపఁగాఁ
బూనక చేసినట్టిఖలభుద్ధి వధించును దైవ మద్దిరే!

641

ఆ. పామగులకుఁ దెల్పువద్దతుల్ జ్ఞానుల, కించుకంతయైన ఓ నేప్రయోజ
నమును గల్గఁజేయ ఓ ఐమలాత్మలొటయే, కారణంబు వేటుగలదె యొకఁడు.

ఉ. నిర్మలమానసుల్ సతము ఓ నిశ్చలభక్తఁ దలంచుటే జగ
చ్ఛర్మదమైన పూజయగు ఓ శాస్త్రరహస్య మనంగ నిద్రియే
వర్తముగాఁగ దుర్విషయఃవాంఛ చెలంగిన నాపఠేశు స
త్కర్తరతుం దలంచుటకుఁ ఓ గారుసమర్థులు పామరుల్ ధరన్.

643

తే. స్వీయమనుమాటమానిదుర్విషయరతిని, దూరముగఁదొలి లోలోపఃకారనిరతిఁ
బాదుకొల్పిన సంకల్పఃఫలము గలుగు, వేటుమార్గము తోఁచ దేవిధిని గనిన.

చ. కనుక నె రామవత్స యనుఃకంప చెలంగఁగ వహ్ని బాధయే
హనుమకుఁ గల్గకుండు నని ఓ యాత్మఁదలంచెను సర్వరూపముల్
తనవియె గాన వహ్నిదగుఃదాహిక నాదగుశక్తి శీతలం
బనఁదగు వేటుభావము తనంతన పొందెను; దాన నయ్యెడన్.

645

ఉ. వాలమునందు హవ్యవహూజ్వాలము లట్టై చెలంగుచుండినఁ
గాలినయట్లుగాని యిఁకఁగాలుఁ గదాయనుభీతియే నదే
మూలను గాన రామిఁ గపిముఖ్యుండు సుస్థిత మాస్యపద్మమం
దొలి నటింప నుండె మది ఓ నొప్పెడు రాఘవభక్తి పూర్ణతన్.

646

చ. మనమున నిట్టులెంచె హనుఃమంతుఁ డయారె! యిదేటి చిత్రమో
కనుఁగొన నగ్ని యిప్పు హిమశిల్పుఁడుగాఁ దరియున్న వాఁడు హే
తినికర మట్టిమండెడు ముదిం గనువట్టడు బాధయున్నయ
ట్లనుపమజానకీకృపయే ఓ యశాఁ దగు కారణ మంచుఁ దోచెడున్.

647

క. ఎదిచేయుటకైనను మా, ర్పదవించుటకైన నున్నదొన్నటు లనుపఁ
గుదిగొన విరుద్ధధర్మంబొదవఁగఁ జేయంగఁ బ్రకృతి యొక్కతయొకదా.

648

చ. తొలుతను గాల్పజూచి కడుఁదూర్తులు నవ్వఁగఁ బ్రజ్వలించి యి
ట్టలముగ మిఁదఁ బ్రాఁకుచుఁ గడంగి క్షణంబున బూదిచేయఁగాఁ
దలఁచినయట్లు రేఁగి తనఃధర్మము శూన్యతనొండ నిప్పు డా
ర్తులఁ గలిగింప కిసరణి ఓ దోచుట తత్కృపచేతనే యగున్.

649

తే. సాధుసంకల్ప మఖిలార్థసాధనంబు, గాఁగ వచ్చియుండు పెద్దలు ఁ గాదనంగ
నేరికేని దరంబగునే యిదెల్ల, ననుభవంబుననే చెల్పి ఁ నర్హుండఁ గద. 650

—అలంకార మనము—

చ. అనుచు నెదందలంప జనకాత్మజయూహ మనంబుమార్పఁగా
హనుమ తలంచె నివ్విధి నశయారె మహాగ్నికి దీని కాపచితక
గొనఁగొని యాయకుండు టదికూడునొకొ నగరో త్రమంబు దీ
ని నొసఁగువాండఁ దృప్తిగని ఁ నిగిని దాఁకెడు దీన నగ్నియున్. 651

చ. పురవరమిద్ది భర్తృగృహముల్ దగ రత్నమయోరుహార్చ్యముల్
వరుసఁ గనంబడంగ రుచిభాసురసాధము లొప్పుమీఱి ని
ర్జరులకునైనఁ జిత్రముగ ఁ స్వాంతము లొప్పుగఁజేయుచున్న ది
త్తరుణమునందు రూపఱంగ ఁ దగ్ధముచేయుట యుక్తమాఁగదా! 652

ఉ. దానఁ బ్రమోదమందు నృపతల్లజుదార యదేకదా శుభం
బొనడి; దీన రాఘవుఁడు ఁ హర్షము నొందఁగలాఁడు; దుష్టులౌ
దానవు లింకఁ జేయు నది ఁ ధర్మముగామి నశింతుమంచు దు
ర్దానముదూలఁ జేడ్చుచు ఁ మానుదా రాసతి బాధచేయఁగన్. 653

ఉ. ఇన్నిప్రయోజనంబులకు ఁ నిప్పురదాహమె మూలమాట సం
పన్నగృహాళి వాలమునభాసీలు నన్ని దొల్తఁ గాల్చెదం
గ్రన్నన వార్ధిదాఁటి రఘుకాంతున కియ్యది విన్నవించినక
నన్ను బహుకరించుఁ గరుణా రిపుగర్వము తూలఁబుచ్చుటన్. 654

సీ. గృహములఁగాల్పుట ఁ యెంతోదోషంబగు, దాన నందలి ప్రాణితృతులు చచ్చు
నది పాపఫలదంబె ఁ యగు నన్నసందియ, మిందుఁబొందంగ రా ఁ దెట్టులన్న
బాపకార్యముచేయఁ బహుపుణ్యములుగల్గునట్లుతోఁచినఁ జేయఁనొను దానిఁ
బుణ్య కార్యంబులఁబూనిచేయఁగఁ బాప, ములుగల్గు ననితోఁడబుద్ధిమంతు

తే. లద్దె విడనాడవలయుఁ గార్యముల వాని, ధర్మసూక్ష్మంబు లన నిట్టిదారినుండు
వీని నెఱుఁగక చేయంగఁబూనమేలు, గనఁగ వలనుపడదని సుజను లనుదురు.

క. మరుదాత్మసంభవుం డి, క్కరణం దలపోసి పెక్కుఁగతులక దనుబో
త్కరము తనుఁ జాట్టుకొని భీ, కరరవముల దిగ్వితానకముఁ బగులించన్. 656

క. కనుగొనలం జూచుచుఁ దన, తనువును సూక్ష్మముగఁ జేయఁదలఁచి మహాయో
గనిరతిఁ బ్రాణంబున నొ, య్యన బిగియంబట్టి శక్తి ఁ యలవడుచుండన్. 657

తే. తగినసంయమ మొనరించితత్ఫలముగ, దేహమణుమా త్ర మైయుండఁగదివిరిచేయ
రశ్మిసంతతి బంధింపఁరాని యల్పుతనువు సిద్ధించె దాన నాతండు వేగ. 658

చ. అపగతబంధరశ్మియయి ఁ యంతటఁ బ్రాక్తనదేహ మొప్పుగా
వ్యవగతభేదుడై యెగసి ఁ హర్ష్యముపైఁ దగవ్రాలి గట్టిగాఁ

గపివరమంత్రి రామజనకాంతుని దూతను వాయుపుత్రుడ౯
విపులతర ప్రతాపుడను ఓ పీఠిని దీనిని గాల్చి వైచెదన్.

659

ఆ. అద్భవడినవారి ఓ నంతకుచెంతకు, బనిచి రాఘవేశ్వరత్ని కెరగి
ధన్యుడనయి రామదర్శనమున కేగు, వాడ ననుచు బలికి ఓబరవసమున 660

సీ. వాలాగ్రభీతిదోష్వాలావళి స్ఫార, దహనుని గేహసంతతులఁ జూనిపి
మంటలు సోకినమాత్రముననె మహా, శబ్దము లొప్పగ ఓ స్వర్ణముఖ్య
లోహముల్ గరగి పేల్లున మండఁజొచ్చిన, నందలివారు హాహారవస్తు
లొనరించుచు బోర ఓ నుంకించువారును, మంటలలోఁబడినమ్రందువారు

ఆ పరుగువాటువారు ఓ పరుగెత్తఁజాలక, కాలి కూలఁబడి విగతశరీర
లైనవాు మఱియు ఓ నగువారు కాగల, వారుగాఁగ దనుజవార మపుడు.

చ. ఎవరికివారె దిక్కినఁగ ఓ నెల్లెడఁ బాటుచు దమ్ము బిల్లు దా
నవులకు నుత్తరంబిడక ఓ నారుల బిల్లల నైనఁజూడ కొ
క్కవడిని బాటి రంతరఘాకాంతునిదూతయు హర్ష్యరాజిపై
వివిధగతుల్ చెలంగఁ గడుపేడుకమై విహరించె నెంతయున్.

662

సీ. హర్ష్యాంతరాళంబులందుఁ బరుండియు, గాలక బ్రదుకంగఁగబాలువారు
వీధులవెంబడి ఓ వెసవెసఁ బాటుచు, మంటలు సోకుటఁమ్రందువారు
ప్రమదలఁ గాపాడఁగ బరువెత్తి నడుమనె, యగ్ని వైఁబడ మృతిఓ నందువారు
ధనధాన్యములపయి ఓ దగిలినయాశల, లోనఁబోవఁగ భీతిఓ బూనువార

ఆ లిన్నివస్తువు లిపు ఓ డివిధి భస్మమైపోయె ననుచు వగలఁ ఓ బొగులువారు
కపి యిడేల వచ్చెఁ ఓ గ్రవ్యాదు లిద్దాని,తోడఁ గాల్పనేల? ఓ తొందఱపడి.

వ. అని యనేకప్రకారంబులఁ బలుకుచు, జ్వాలల కులుకుచు, దిక్కులకుం బఱచుచు
హనుమత్ప్రతిజ్ఞకు వెఱచుచు, దానవేంద్రుల దూషించుచు, దనుజులకిడె
ప్రళయమని భాషించుచు, జానకిం బ్రస్తుతించుచు, రావణపత్నుల నిందించుచు,
రామునిం బొగడుచు, రావణుండెగడుచు, దెసలకు నరుగుచు, హాహాకారంబులు
చేయుచుండ నాలంకారగరంబెల్ల హాహాశబ్దమయం బయ్యె నంత.

664

ఆ. మేలిగృహము లెల్లఁ జ్వాలాలి కాహార, మయ్యె రాజగృహములల్లెయయ్యె
సాధుమతియెగాన ఓ సాధమొక్కఁడు విభీషణుని దట్లయిందెఁగబారుతఁగని.

—అలంకారగరనిర్వాణ ప్రశంస—

సీ. వాస్తుశస్త్రమున నేవరునఁజెప్పుంబడె, నద్దాని మించనియట్లు పూన్కి-
మందిరవర్ణనిర్వాణంబుఁ జేసిరి, పురముల నిర్మించఁగబూను నప్పు
దా రామవరములయంతరంబున హర్ష్యములు చెన్నుమీఱంగ ఓ నమరఁగట్టు
టర్జనమాటను; వాల ఓ మందలియగ్ని యే, హర్ష్యమునంబడు ఓ నదియె కాలు

- ఆ. నంతికంబునందు శ నమరుగృహంబును, జుట్టి తోటయుండు శ నెట్టులైన
వానిఁగాల్పు నెట్టిభంగి శ కృష్ణముగాక, యుండుఁ గాన నాగృహోత్తమంబు.
- క. అనలున కావలతిగాకయే, తనరారుచునుండె గర్వతత్త్వం బిదియే
యని తెలియఁగలసియుండును, ఘనసీతిధుఁడగుండుశగద తలపోయన్. 667
- క. కావున దానిఁ విలయం, బావిధమున లేకయుండె శ నత్తటి నెందే
నేవి నశింపఁగవలయునో, పోవునవియే తక్కినవి విభూతిదలిర్చున్. 668
- ఆ. పూర్వమున్నయట్లే శ పాదలుచునుండును, చెడినవానిఁగాంచి శ పుడమిజనులు
పల్కుచుండు; కర్మపథములు తెలియని, వారలనుచుఁ దలఁపవలయువారి.
- ఉ. మారుతియంత నెల్లెడల శ మాటికిమాటికిఁ గాంచి భీతిఁ జే
కూరఁగఁజేయు నాశిఖిశిఖిల్ వియదంతరమావరించి యా
దారిని గాల్పుచున్నయటు శ తప్పకతోఁచుఁగఁజేయుచుంట లో
నారసి దుఃఖ ముప్పటిల శ నంతట జానకి సంస్మరించుచున్. 670
- ఉ. వానరబుద్ధి కానఁబడునపద్ధతిఁ గార్యము నిర్వహించితిన్
జానకి యేమియయ్యెనొకొ శ సొంద్రహుతాశనకీలజాల మా
కాననవర్య మేచ చెతఁగాంచెనో? మ్రందెనో? యే నెటుంగ ని
కేనెలు రామునిం గనఁగఁనేగుదు నేమని చెప్పఁ జాలుదున్. 671
- క. అని క్షణకాలము నెప్పునమున నార్తిబొంది జ్ఞానమునఁ దోచినయూ
హను గొని తలంచె నిట్లని, జనకజకృప నన్నుఁగాల్పఁజాలక శుచియే. 672
- క. శీతలతం గనఁజేయుచు, నాతటి నన్నాదరించె శ నట్టిమహాసా
ధ్వీలికము బాధించునె, యేతాదృశశక్తి వహ్ని శ కెవ్విధిఁగలుగున్. 673
- సీ అగ్నియం దుండెడునట్టిదాహికియను, శక్తి తానేయయి శ సకలలోక
నిర్దాణపోషణనిధనంబులన్ జేయు, సర్వేశ్వరికి జగజ్జనని కిట్టి
దహనబాధాపనోదనకార్య మేపాటి, తెలివిచాలమి నిట్లు శ కలఁగినాఁడ
నింతకుమించెడు శ నేయపరాధంబు, గలదు పాచితమిట్టి శ కార్యమందుఁ
తే బరమశక్తిని బరమేశి శ భక్తకలుష, సంహరణకార్యతత్పర శ స్వాంతమందుఁ
దలఁచి మ్రొక్కుటయే పాచితం బనంగ, ననుచుఁ దలపోసి సీతాంబనాత్మనిలిపి
- శా. తల్లీ! నీదగుశక్తి నెన్నక కపితత్వంబే గనంజేసి భీ
తిల్లం జాలితి నింతకంటఁ గలదే శ ధీమాంద్య మీతప్పిదం
బెల్లగ సైచి త్వదంప్రి నేవకుని దోనిష్టంబు పండంగ నీ
యుల్లంబందుఁ దలంపుమా కరుణ నాశొప్పు మహాశ్రేయముల్. 675
- చ. అనితలపోయుచుండుతటి శ నశ్రమునుండి మరుత్తనూజాఁడీ
దనుజులపత్తనంబు గురుదర్పముపొంగఁగఁ గాల్చెఁ గాని యా

జనకజ యేమయ్య క్తయయి య సంతసమందెడు నన్నశబ్ద మొ
య్యన శ్రుతిరంద్రముల్ మిగుల య హర్షమునొంద వినంబడెం గడున్. 676

ఉ. అనుడు లాలకించి గురుహర్షమునొంది మహాభిఁ దాఁటఁగా
మానసమెంతయుం గడఁగుమాడ్కి గనంబడ భూరినాదముల్
దానవభీతిదంబులయి య తత్పురి సంతయు నావరింప శ్రీ
జానిఁ దలంచుచున్ జనకకళాపదయుగ్మముఁ జేరి మ్రొక్కినన్. 677

క. చరణములకు మ్రొక్కినయా, మరుత్పుత్రుఁ గాంచి సబహుమానంబుగ ని
క్కరణింబల్కి మహాత్మక! సురవైరిమదంబు నెల్ల య స్మరించితివే. 678

క. వనభంగ మైనరించితి, దనుజులు మార్కొనఁగ వారిదర్ప ముడిపి యా
దనుజేంద్రునకుఁ సాధ్వసమును గల్లంజేసి శౌర్యముం జూపితిగా. 679

చ. అని బహుమానయోగమున య నాజనకాత్మజ పల్క నాలకిం
చి నిలిచి భాలభాగమునఁ య జేతులు చేర్చి సురారిపుత్రుండ
య్యనిమొనఁ జూపినట్టి వివిధాస్త్రమహాత్మ్యము విన్నవించి యా
తనికిని జిక్కి రావణునిదాపున కేగిన వార్తఁ దెల్పుచున్. 680

తే. సభను దాఁజేసినట్టి ప్రసంగములను, విడువకుండంగఁ దెలిసి విభీషణాఖ్య
నీతిమార్గంబుఁ జెప్పి యగ్నినిడఁ దాను, జేసినట్టి విధానంబుఁజెప్పి మఱియు.

చ. కరుణ మనంబునందుఁ జెలఁగఁగ నను బాధలపాలుచేయ నె
వ్వరుసను జాలకుండగను య వహ్ని నొనర్చితి వీవె; తల్లి! నీ
చరణసరోజభ క్తునకు య సంతిలునే యశుభంబు లెందునే
నరిగెద రామచంద్రుడక య కర్మిలి యేమము తెల్ప వేగమే 682

చ. శ్వసనతనూజుఁ దెత్తెని య జానకీయము తెల్పునో యటం
చెనఁగెడునాతురంబున మహీపతి వానర రాజుఁ గూడి చెం
త సహజుఁ డుండఁగా నయనతామరసంబుల విప్పి చక్కనీ
దెనఁ గనుచుండు; నారఘువతం గన వేగమ పోవు టొప్పుగా. 683

చ. అరుగుదు గోష్ఠదీకృతమహాంబుధివై పరతీరమందు నా
తురపడుచుండు మిత్రులకుఁ య దోరపుసంతస మబ్బజేయుచున్
హరివతు లుల్లసిల్లుచు విగంతరసంవృతసింహనాద మొ
ప్పు రమణరాగఁగ బోయి నరకపాలకుఁ గాంచి వచింతు యేమమున్. 684

ఆ. పూసగుచ్చినట్లు య భూపులి! నీవార్తఁ, దెలుపువాడఁ; గీశబలము గొలువ
రాముఁ డోడితెత్తు; య రావణుఁ బరిమార్చు, కార్యమందు శ్రద్ధగలిగియుండు.

క. కొలఁదిదినంబులలో దైత్యులనిలయముఁ జొచ్చువార య లొగిఁ గోతు లటం
చెలమిం గన దానింగన, నిలాసుతా! కోరుచుండు య మిఁక నెలవివ్వా. 686

- చ. అనిలతనూజుఁ డిప్పగిది శ హర్ష ముపొంగఁగఁ బల్కు ధారణీ
తనయ ముదత్రు బిందుపరిత సృమలంకృతగండభాగసుం
దర ముఖపద్మయై స్త్రితము శ తానయి కన్పడఁ జోయి రమ్ము; సు
స్థిరసుఖ మబ్బుజేయుము ప్రసిద్ధగుణాకర ! నీతిపాగరా!.
- 637
- మ. ఊతిపై నెల్లెడ నీసుకీర్తియశముల్ కీర్తించుచుందు ర్జనుల్
శతప్రాసనతృదంబు గొనునాశక్తిం గనంజాలు యో
గ్యత నీకొప్పు; ఫలించు వాంఛయది; సత్యంబిద్ది; నావాక్కు భూ
పతిదా వాక్కు ఫలంపకుండునె జగత్ప్రకాతజా! యె త్తటిన్.
- 688
- తే. అనుచు దీవించి పంప నానాయాంజనేయుఁడంబపాదారవిందస్వయంబుఁ గొలిచి
మూఁడుమాటులు తిరిగి నేరేబోయిఁత్తుఁగపిబలంబులతోడభూకాంతుఁ దెత్తు.
- క. అనిపటికి సెలవునైకొని, వననిధి గోష్పదముగాఁగ శ భావించుచు నె
క్కినుప్రీతి రామచంద్రుని, గనువేడుక సందడింపఱగా నియతుండై.
- 690
- మ. కనుఁడమ్ముల్ ముకుళించి మానసమునన్ శ త్కాంతునిన్ నిల్పి నీ
యనుకంపాతిశయంబునన్ మరలి రాశనైయున్న వాడన్ విభూ!
వనరాశిం దరియించి వానరయుతిన్ శ భద్రప్రదున్ నిన్ను గొ
ల్ప నిరాతంకముగాఁగ వచ్చునటు నన్ శ భావింపుమా నెమ్మదిన్.
- 691
- సీ. అనివేడి పవమాను శ నర్థి సంప్రార్థించి, దేవతావరులకు శ దివిరి మ్రొక్కి
సాగరునర్థించి శ చయ్యన మోమును, నిక్కించి యాకాశ శ మొక్కరితిఁ
గబలింపఁబూను నక్కటగల్గిపోయెడు, గతిమనోవేగంబుగనఁబడఁగఁ
జని యంతరమ్మున శ కైలేంద్రుకోరిక, నెఱవేర్చియతఁడు సుశస్థిగ్ధరితిఁ
- తే. బూజ సలుపంగ గ్రహియించిపోయి యవలి,తటముఁజేరియటంగలతనసఖులను
బంధువులఁ బెద్దలంగని శ వారికెల్ల, సీతకుశలంబుఁ దెల్పి సంప్రీతి గొల్పి.
- 692

— వానరులు మధువనముఁ గొల్లగొట్టుట. —

- ఉ. వారలఁగూడి లంకఁగల్గవార్తలఁ దెల్పుచుఁ బోయిపోయి బృం
దారకరాజమోదదము శ నందన మ్హవనరాజ మట్టులొ
ప్పారుచుఁ బూవుతేనియలఁవాహినులం జెలువారుచున్ మనో
హరి లతాళిమించి యలఁరారు కపీంద్రువనోత్తమం బటన్.
- 693
- చ. కనఁబడ నంగదానుమతిఁ శ నైకొని తేనియలానుభూనికల్
మనముల నుల్లసిల్లరఘుమండనుఁ బాడుచుఁ జొచ్చి వృక్షరా
జిని దమినెక్కి తేనియలఁ శ జిత్రమువచ్చినయట్లు త్రాగుచున్
వనపరిపాలకుల్ వలదనంగ మహోద్ధతి వారిఁ దోలుచున్.
- 694
- తే. మధువనంబను దానినామము యథార్థముగ నొనర్పఁగఁ బూనినట్లుగఁ దనర్పు
తేనెపట్టులఁ బిండుచుఁ శ దృప్తిదీఱఁ, ద్రాగుచుండఁ దదీశుండు శ దర్శమాని.

- చ. వలదని నొక్కినొక్కి కపివర్యునియానతి నెంత తెల్పినన్
బలుకక త్రాగుచుండ నొకపల్కుగ్రహింపకయుంటఁ గాంచి వే
యలుకవహించి పోయి తపనాత్మజు నంఘ్రుల వ్రాలి యంగదా
దుల జతనంబుఁ దెల్పి వగఁతో నిలుచుండఁగ సుంత యెంచుచున్. 696
- ఉ. భూపతి వర్యుఁ గాంచి ముదఃముం గనఁజేయువచ స్తతిం బ్రభూ!
యాపవనాత్మజాదులు కృతార్థులుగాఁడగి వచ్చినార లం
చీపనియే వచించెడి; నిఁకేమియు సందియ మిందు నాయెడం
దోషదు వారి నిచ్చటికిఁ & దోడ్కొనిరమ్మని పంపుదున్ వడిన్. 697
- చ. అనవిని రామచంద్రుడను & నయ్యనిలాత్మజుఁ దోడితేర నీ
వనచరనాథుఁ బంపు మన & భాస్కరసూనుఁడు కీశవర్య! యే
మనుకొనరాదు నీదుమది & నందఱుదోడ్కొనిరమ్మ పొమ్ము రా
మునిఘన కార్య మిద్ది ఫలముంగనుటే మనవాంఛయాఁగదా. 698
- ఉ. వారలపల్కులెల్ల వినువంఛను గాంచెను రామభద్రుఁ డ
వ్వారల వేగ తోడుకొనివచ్చుట మేలు మనంబు సంతసం
భారఁగఁ బొమ్మనంగఁ జని & యాయినసూనుని యాజ్ఞఁదెల్ప న
మ్మారుతపుత్రముఖ్యు లొకమాటయుఁ బల్కక వే ప్రయాణమై. 699
- ఉ. ఆకసమెల్ల బ్రద్దలగునట్లుగ నార్పుచు భావంతమయ్యె నా
కౌకసు లేగుమార్గమునఁగఁ దగునట్లుగ నొక్కమాటుగా
వీడ చెలంగఁ బోయి రఘువీరుని ముందఱవ్రాలి రంత న
స్తోతరవంబునగ బవనసూనుఁడు 'క్షేమము సీత కచ్చటన్'. 700
- ఆ. అనుచుఁ దెలిపెనంత & నందలివార్తల, వదలకుండ ప్రీతిపొదలుచుండఁ
దెలిపి సీతదైవసలితచూడఁమణి, నొసఁగె రాముఁ డంత & సుద్యమమున. 701
- క. దానిగ్రహించి యదియే, జానకి యని యెంచి బాష్పసందోహ మొగిం
దానయి ప్రవహింపఁగఁ జింతా నీరధి మున్నె లోకశ్రద్ధముఁ దెలుపన్ 702
- తే. ఊఱడించెను లక్ష్మణుం & డొక్కరీతిఁ, గర్త సిద్ధాంతముం దెల్పి & కపివిభుండు
తెలుపరఘురాముఁడనికీదోర్బలము మెఱయ, వెడలనుంకించెదుష్టులవిహ్వలంప.
- సీ. కపిరాజు నానతిఁ & గడఁగివానరులు గో,లాంగూలములునుభవల్లములు లోను
గాఁగల జాతులఁ & గల్గినసురవీరు, లాదానవులఁ జంపునాతురమున
భూమి యీనినరీతిఁ & బోయిరి సుగ్రామ, కౌతుకంబున దానిఁగాంచి నిర్జ
రాధిపుం డెంతయు & హర్షించె నిఁక వైరి, నశించుచు ననియొడుగనమ్మకముని
- ఆ నట్టులరిగి యరిగి & యంబునిధిం జేరి, దాని దాటుకథము & మానసములఁ
దలఁచుచుండి; రంతోధరణీశ్వరుఁడు రాముఁడభిమాన్విగఁ దగునాత్మమూర్తి.

— రాముడు సాగరుం బ్రాశ్చించుట. —

చ. మది నిలువంగఁజేసి జననమండల మెల్లను దన్నుఁ గాంచి యి
య్యది యొనరింపఁగాఁ దగినదౌ ఫలమున్నది దీన నంచు స
మృదమున నట్లుచేయఁ దగుమాడ్కి బ్రయత్నముచేయువార లం
చుఁ దలచి మానమూని పరిశుద్ధమహీశ్వరిఁ బవ్వలించె దాన్. 705

ఉ. మానము పూనుటన్న నొకమాడ్కి మనం బరికట్టఁబూనుటే
యశానని పెద్దలందు రదియూదృతిపాత్రము గాకయుండునే
మానసశుద్ధి గల్గుటకు ఁ మానమె మూలమటండ్రు యోగవి
జ్ఞానముగల్గు మాన్యు; లదిసాధుహితంబగు భావమేయగున్. 706

సీ. మాటలాడుటఁ దనమానసస్థిరతను, గోలుపోవుటయని శోవిదోత్త
ములుపల్కుదురు; దానఁగలయర్థ మేమని, ప్రశ్నించుకొనుటొప్పుబలుకుచుండ
మానస మెన్ని యోమార్గంబులం బోవుఁ, బూర్వోత్తరాధ్వరసాధుహిత
విషయసిద్ధాంత మివిధిఁ జేయఁదగునను, నూహలు పొలయుచునుండుఁగాదె
తే. దానమదిగల స్థిరత యంతయు నడంగి, విషయపరిశోధనంబున ఁ విహ్వలతను
గనుచుఁ దిక్మకపడుచుండుఁగానఁజంచ, లత్యము నెయభ్యసించినట్లయగుఁగాదె.

చ. మునివతు లీవిధంబెఱిగి మాకతతిం బురుడించుచుండు; రొ
క్కనియతి మాటలాడుటయుఁ ఁ గాదు విరోధము మానవృత్తి కం
చనుదురు కొందఁ; అద్దియు యథార్థమే యశాననవచ్చు లోకచ
ర్యను వదలంగ రాదుగద! ఁ యయ్యది సాధ్యము గాకయుండెడున్. 708

తే. ముఖముగలదని మాట్లాడఁ ఁ బూనరాదు, దేని కెంత యవశ్యమోదానికంత
భాషణముచేయఁగాఁదగువాఁడీ యతిని, సత్యముంగొంతఁగాపాడఁజనునుగాదె.

చ. కనుక నె మానమూని చిరకాలము దైవముఁ గొల్పుచుండు యో
గినికరమం చెటుంగనగుఁ ఁ గేవలమానమె సత్తవంబుగాఁ
జనునని కొందఁ అందు; రదిశాస్త్రహితంబగు నంచుఁ జెప్పరా
దనిరి పురాణవేత్తలగునార్యులు స్వానుభవంబునంగడున్. 710

సీ. మానంబుపూని యమానుషతేజుని, భగవంతు నవ్యయుఁ ఁ బరమపురుషు
నాత్మ థ్యానించుచు ఁ సఖిలకర్తంబు లా,తనికి నర్పించుచుఁ దనవశమున
మనసు వర్తిలఁజేయఁఘనునకు సర్వేష్ట, సిద్ధియా ననుట ప్రసిద్ధశాస్త్ర
విహితసిద్ధాంత మివిధము లోకులకుఁ దా, నెఱిగింపఁదలచి థాశ్రీశమాళి
తే. దర్శనను నైకతంబుమీఁద నునిచి యట, బవ్వలించి మహాత్మ కాబలములెల్ల
నవలి తీరంబునకుఁ బోవునట్టి తెరువు, దెలుపుమాయంచునభిఁ బ్రాశ్చించుచుండె.

క. ధరణిపయి శయనించుట, కర ముగ్రంభై నవ్రతముఁగా నెన్నఁదగు
బరమాత్మయయ్య రాముడు, నరులకు నద్దానిఁ దెలుప ఁ న్యాయ్యంబనుచున్.

- ఉ. చిత్తమునం దలంచి ఘనసంధువుఁ గొల్పెడునట్లు స్వీయమా
నుత్తమరూపమున్ దలఁచుచుండె; దినంబులు రాత్రులట్ల యే
యు త్తమలాభముం గలుగునూహలుగల్గఁగనీక దాఁబె; రా
జోత్తముఁ డంత సాగరముననుద్ధతి మాఁచగ నెంచి యాత్మలోన్. 713
- ఆ. మంచికార్యమునకుమానకతోడ్పడు, టు త్తమలకుధర్మ మెత్తఱినటు
చేయకుంట పాపచిత్తులదౌవృత్తి, యనెడుపూర్వవాక్యమనధరించి. 714
- చ. నియమముమాని లేచి గురుసీరధిఁగాంచుచు నెంత వేడినన్
స్తయ మిసుమంతయే వదలఁజాలక నన్నుఁ బరాభవింపఁ బూ
ని యకట!మాటలాడుమదినిం గొన కివ్విధి విజ్ఞప్తఁగి నా
నియమమునైన జూడ విటు శ నీరనిధి! నిను నింక నేమనన్. 715
- చ అనితెగనాడి సోదరుమహామతిఁ గాంచి ప్రియానుజా! తనం
తన యుపకారబుద్ధిఁ గొన శ ధర్మము; చెప్పిన యప్పుడైన దా
నిని స్మరియింప మధ్యమము శ నీరధి యీతఁడు భక్తి వేడినన్
నను నినుమంతయేఁ గొనక శ న్యాయము నెంచక విజ్ఞప్తఁగెడున్. 716
- ఉ. రామునిశక్తి లెక్కిడ కరరాత్రులపక్షము నూని వేడుటే
తా మదినెంచ కొక్కగతి శ ధైర్యము తెల్పుచునున్నవాడు; నా
యీమహితప్రతంబు ఫలియింపఁగఁ జేయఁదలంపఁ డక్కటా!
యీమదళాలిఁ గొల్వదగు శ నెట్టులొ సుంతయుఁ దోఁడు దాత్మకున్. 717
- ఉ. నీవును జూచినావుగద శ నీరధిగర్వము హెచ్చుచుంట; యిం
కేవిధిఁ గార్యసాధనము శ లేవియు నున్నటుదోఁపలేదు; నే
నీవిషయంబునన్ శమ ముదించుకయేఁ బనిసేయదంచు నీ
నేవ నెఱింగినాడ; నింక శ సంధువు రూపఱజేయు టొప్పుగా. 718
- ఉ. ఇంకొకమార్గ మున్నయటు శ లేవిధిఁగాంచినఁ గానరామి నే
శంకలులేక శ్రీవ్రశరణాలములన్ బరఁగించి సాగరం
బింక నొనర్చెదన్; హరివిధిశముఖుల్ చనుదెంచి కావఁగా
బింకము పూనినన్ జలధిసీఁచ మడంచెదఁ జూడుఁ డందఱున్. 719
- క. తనుదాటఁ జాలుశక్తిం, గనఁజాలనివానిగా నిశకామము నన్నెం
చెను గాన వీనిఁ ద్రుంచెద, ననుజా! కోదండ మంబకావళి నివ్త్తా. 720
- క. శరములనుచి యించుకగాఁ, బరికించుంగాక జలధివల్లభుఁ డెంతో
గరువమునఁ ద్రుల్లిపడియొడు, నరయఁడు నాశక్తి యించుకైన నితండున్. 721
- చ. కనుదురుగాక నాదువిశిఖంబులసత్త్వ మిదిట్టిదంచుఁ గీ
శనివయనాయకుల్ సురలు శ సాధ్యులు దైత్యులు నింకఁగల్గు య

క్షునికర మింక నోర్పుగనఁగఁ దగ దోసహజన్త! కార్డుకం
బనుపమభర్త పుంఖనిశితాస్త్ర వితానముఁ దెమ్ము నావుఁడున్.

722

సీ. సామి త్రి కోదండశరము లందీయఁగ, దృగ్గోళములనుండిఁ దీప్తవహ్ని
కణములు రాలంగఁ నణుమాత్ర మైనను, జలియింపకున్న యాజలధిగాంచి
బ్రదుకుదుఁగాని యిశబాణభూతంబునఁ, గన్నుమిన్ను నెఱుంగఁకున్న నిన్ను
నుండ నిచ్చుట కాత్మయొప్పకున్నది యని, పలుకుచుఁ దీవ్రహాబాణ మొందు
తే. నారిసంధించి బ్రహ్మమంత్రమ్ము దాని
యందుఁ బూరించి తప్పక్షి నద్దిమిగుల
వెలుగఁ గాంచి ప్రయోగింపఁ దలఁచియుండు
తఱిని ఘూర్ణిల్లె నేడుసంధ్రములు గిరులు.

723

క. ఎన్నియొ యుత్పాతంబులు, మిన్ను నఁ గన్పడియె నట్లెఱమేదినిపై రా
నున్నది ప్రళయంబను వా,ర్త న్నెఱి నెఱిఁగించుచిహ్నాతతులుం దోఁచెన్.

ఉ. అంతట సాగరుండు ప్రళయం బిడినా కని నిర్ణయించుకొం
చెంతయు నార్తిమున్ది తనయేపు నశించుక్షణంబులో ననఁ
చింతయెనంగ గర్వమును నజెచ్చెరఁబాసి జలోర్ధ్వమందు బల్
వితనుగొల్పు రూపమున నీ వీరశిఖామణి రాము వేడఁగాన్.

725

చ. కనఁబడి రామచంద్ర! ననుఁగవుము కావుము భీతరక్షణం
బనునది నీప్రతిజ్ఞయొకదా! శరణాగతు నన్ను సత్కృపం
గనుఁగొనుటొప్పుఁ దీవ్రతరకాండము వే యుపసంహరింపు నా
మనవిగ్రహింపుమా మనుజమాత్రుండ వంచుడలంచి యుండితిన్.

726

ఉ. దారియొసంగువాడ ననుదాటఁగ రాదనుబ్రహ్మశాసనం
బారయ నీకుఁగాదు; పరమాత్మపు సీవెకదా! మనుష్యుం
చారము నాపఁబూను విధిశాసనమంచు దలంచుటొప్పు నో
శ్రీరఘువర్య! మార్గమును నజెప్పెదఁ జక్కఁగ నాలకింపుమా.

727

తే. వానరులయందు నభండనువాఁడు కలఁడు, విశ్వకర్మనరంబున నెలయునతఁడు
తాకివైచిన సామాణతరుముఖములు, పైనఁ దేలుచు మున్నక న గానఁబడఁను.

ఉ. నేతువు వానిమూలమునఁ నీ జిత్రముగా రవియంపవచ్చు మీ
రాతలనేనతోడ దితిజాకరమై తగులంకకేగి దు
ష్టాతులఁ జంపి నీతఁగొని నీ చయ్యన నీనగరంబుఁ జేరి సం
ప్రీతి వసంపవచ్చు గతభీతునిగా నొనరింపు నన్నిటన్.

729

క. అనివేడిన నారాముం, డనియెఁ సాగర! మదీయమగు నస్త్రము దీ
నిని వదలువాడ నెచ్చట, వినిపింపుము రిత్తచనదు న వేడుకకై నన్.

730

ఆ. రాముబాణ మిది యర్రాతులఁజంపక, మరల దనెడుమాట య మలువరాదు
తెలుపు నన్నభక్తిఁబలికె సాగర మిట్టు, లుత్తరమున భాగముంపు నొకడు.

సీ. ద్రుమకుల్యమనెడు వేరుననొప్పు నయ్యది, విఖ్యాతమే సర్వవిశ్వములను
గాని యందువనించు య మానవుల్ దానవ,సములు చోరులుభూరిసత్త్వలుగ్గ
కర్తరతుల్ గానఁ గడఁగి వారింజంపఁ, బంపు మీయస్త్రంబుఁ బార్థివేంద్ర!
యవ్వామృతయన నఖిలలోకక్షేమ,కరమని ప్రార్థింపఁగా రఘూత్త

తే ముండు స్వాంతంబునం దెంచి దుండగింద్ర, జంపుటెయు త్తమంబనిసరగ దాని
వైచె నవ్వారి బొలియించి వచ్చి చేరె, రామునన్నిధి నాయస్త్రరాజమంత.

క హరిబలము ప్రీతినొందెను, హరివర్యుడు తృప్తినొందె నర్కకులుఁడు దు
ష్కరకార్యము సులభంబుగఁ,బరమఫలంబిచ్చె ననుచుఁ బ్రమదముఁ గాంచెన్

క. శరణాగతరక్షణత,త్పర! దుర్జనదమన!, మానిపాలక!, క్రతుభు
గ్వరకార్యనిర్వహణద,క్ష! రమాధీశ్వర! స్వభక్తగణకల్పతరూ!

చ ప్రకృతిపరాత్త కార్య!, పరిపాలితసాధ్వభిలాషధుర్య!, శా
స్త్రకలితమార్గతత్పరకృతస్వపదాంబుజనేవనాదరా!
యకలుషవృత్తి సంశ్రయమహత్తరకీర్తియశోధురంధరా!
సకలవిమత్తమోత్తమ!, ప్రశస్తగుణాంబుధిపూర్ణచంద్రమా!.

విచిత్రపదవృత్తము:—

భానుసమానసుతేజా!, మానసశంకరపూజా!

మానిమనోధృతపాదా!, గానకళాత్తవినోదా!.

గద్య. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీకరుణావాప్త గీర్వాణాంధ్రకవితాప్రాభవ కాశ్య
పాన్వయప్రభవ, శ్రీజనమంచివంశాంబురాశి కుముదినీమిత్ర, సుబ్రహ్మణ్య
మనీషిప్రత్య, తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ, శేషాద్రినామధేయవినిర్మితంబైన
శ్రీధర్మసారరామాయణంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ సుందరకాండము
పంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ ర మ్మ.

శ్రీధర్మసారరామాయణము

యుద్ధకాండము.

మధుణగణసంప

న్నా! మానిధ్యానఫలదనామ మనోజ్ఞా!

భూమానందవిహారా!

కాముకజనదూర! మోక్షకాంతాథారా!

1

—ॐ ఆ థ య ప్ర దా న ము. ॐ—

వ. మహాప్రభూ! అనంతరకథ నవధరింపుము.

2

ఉ. చారులవంక రాఘవుడు † సైన్యసమేతముగా సముద్రముం
జేరి వనించె నంచు విని † జిహ్వవిరోధి దళాననుండు దు
ర్వారభుజాబలుండు తనవారల నెల్లర రాగఁబంచి య
వ్యాధిప్రయత్న మంతయు నభంగముగా నెఱిగించి యిట్లునున్.

3

ఉ. వింటిరిగాదె రామపృథివీపతిరాకయు వానరేంద్రుడు
జంటగనుండి భూరికపిసైన్యముతో నని నేయువేడ్కమై
నుంటయు గూఢచారులు మహాద్యమమూని వచింప నింక మీ
వంటిభ టేంద్రవాక్యములె † వారక కైకొన నర్హముల్ గదా

4

చ. అరిబల మేగుదెంచి దనుజాలయమున్ విదళింపనుండ ని
ర్భరతరపారుషం బుడిగి † వారలనే శరణంబు వేడుటో
సురవరుల జయించి రణశూరులు దానవులన్న ఖ్యాతిచే
బరఁగినవారమాటఁ దెగువక జని మార్కొనుటో యొకం డిటన్.

5

ఆ. నిర్ణయింపవలయు † నిర్జరులకు నోడి, పరుగువారి నను నొపంబులేదు
కవులకోడిరన్నఁ † గడుసీచముగనుండ, యుక్తమెదియొ దాని † నొప్పుజెపుడు.

చ. అనివివరించి ప్రశ్న మతడడ త్తఱి జేయఁగ నాలకించి యా
దనుజవతంసులెల్ల మది † ధర్మమటం చెది దోచునో యటే

ధర్మ—48

వినయముమీఱఁ దెల్పి రదివిక్రమసంపదఁ జూపుచొప్పునే
గనఁబడఁజేసెఁగాని రఘుఁకాంతుని స్నేహముగోరఁ దించుకే.

7

చ. బలవిభులెల్ల రామజనవల్లభుఁ డూలఁగఁజేయు టబ్రమే
కలనున నంచుఁబల్కి రిటుఁకాలము చెల్లుటఁబల్కి రంత న
పులుకుల నాలకించి ప్రియభాషణుండైన విభీషణుండు చే
తులు ముకుళించి యిట్లనియె ధూర్జలమాటలఁ ద్రోసిపుచ్చుమా.

8

ఉ. వానరమాత్రుఁ డొక్కఁడలభానుకుమారుని మంత్రి రామభూ
జానికిదూత నంచు మనసద్దము లన్నియుఁజూచి పాధ్వినీఁ
జానకీఁగాంచి రమ్యము విశాలము నౌమననిష్కుటం బొగిం
బూనికఁ బాడుచేసి భటపృంగవులకా వధియించి యతునిన్.

9

చ. సమరమునకా వధించి సురసత్తము గెల్చిన మేఘనాదున
స్త్రమునకు బద్ధుఁడైనయటు ధృతా నటియించి నినుం గలంచి న్యా
యమును వచించి లంకఁగలహర్షమూలకా దహియించి పోయె; నా
సమయము నిన్న మొన్న యనఁజాలుఁగదా పలుమాట లేటికిన్.

10

క. ఒక వానరమే యివ్వధి, సకలసురాసుల్ గనంగ ధృతార్థమహిమముం
బ్రకటించి లంకఁ గాలించె, నిక నేమగు నట్టి వార ధృతార్థ రాఁగన్.

11

క. ఈశ్వరతఁ గనఁబఱచెడు, నాశరవరు లెల్ల నప్పు ధాకపి నొకనికా
చే శస్త్రపాతనిహతుం, గా శమనునిపురికి బంపఁగఁ బూనరుగా.

12

క. కారణమిందుల కేమని, యారయఁబనిలేదు శక్తి యల్పమగుటయే
యా రావణ! యివ్వారల, శూరతనే నమ్మియుంట ధృతార్థము కాదే.

13

సీ. ఆకపి కంతసాహసవిక్రమంబులు, గలుగఁగారణమేమిఁతలఁపు మీఱె
నామదికిం దోచునన్యాయమువచియింతుఁ, బాపకార్యముఁజేయఁ ధృతార్థము
వం దన్యదా రాక్షసహరణరూపాఘము, సాటిలేనిది పాక్షశైలమందు
నని తలంపుము దాననాయురై శర్మమూల, యశముకీర్తియుఁజెడునందులకును
లే. సందియం బింతయేలేదు ధృతార్థమీన, తను సురాసుల కొసఁగి యాశవనచరునకు
నిందఱకుఁగల సత్త్వంబు నిచ్చెఁజుమ్ము, పాప మ్మదియె యనితలఁపంగఁ దగును.

ఉ. దేసికిఁగాని కర్మమే విధిప్రహితంబగుహేతు వంచునో
దానవనాథ నమ్ముము శతతక్రతు నొంచినవిక్రమం బదే
వానరునందు నిష్కులతఁ ధృతార్థమేయుటెగాక యోటమిం
గానఁగఁజేసె; లంక నిటుఁగాల్పుట యోటమిం గూర్చుటేకదా?

15

ఉ. ఇంకొక కారణంబు వచియింపఁగ నేటికి! నీదుమ్రాల నీ
కంకమునకా జయమగుట ధృతమే నాకిటు తోచుచున్న దే

ణాంకవిభూషణుండయిన శ్రీ నబ్జజుడైన శుభంబులియంగా
జంకుదు రిట్టికార్యము లెసంగెడువేడుక జేయుటం గటా!

16

ఉ. సాగిన కార్యముంగుడిచి శ్రీ చాల దపించుట నిష్ఫలంబు బా
గోగులు స్వీయకర్తగతి శ్రీ నొప్పుచునుండుచు గాన నిక నే
బాగుగ నెంచి న్యాయమగువర్జముఁ ద్రొక్కుటమేలు రామునిక
వేగమ కొల్వనేగఁడగు శ్రీ విశ్వనుతిం గనవచ్చు దాననే.

17

చ. నరపతిపాదయుగ్మభజనం బొనరింపఁగ నన్నుఁ బూన్పెదే
సురవరజేత నంచు నొకచొప్పున నెంతువొయేమొ రావణా!
సరసిజనాభుఁ డబ్జజుడు శ్రీ శంకరుఁ డీరఘురామరూపతే
ధర నవతాపమందిరని శ్రీ తత్పరతం దలపోయుమా మదిన్.

18

శా నిన్ను మించఁగఁజాలుశూరవరులక శ్రీ నీమేలుగాంక్షించువా
రన్ను మేమె యటంచు బల్కుఁడగు నెయ్యం బొప్పు దైతేయులక
విన్ను నమ్మగవచ్చునే యెపుడు నీశవృత్తాంత మం చాత్తలో
నున్నట్లే తగువారలక ఖరముఖోగ్రోత్సాహులక రావణా!

19

ఉ. ఒక్కఁడె రాఘవుండు సమరోత్సవరంగమునక ముహూర్త మం
దొక్కఁడు దక్కకుండ విపులోరుభుజాబల ముల్లసిల్లఁగాఁ
దక్కిన మేలుదేవతను శ్రీ దర్శన మొప్పఁగఁజేసి రాఁగఁ బె
న్నక్కువఁ బంపె దానినొకమాటు తలంపుము జ్ఞాన మొప్పెడున్.

20

ఉ. రాముండనంగ నెవ్వఁడని శ్రీ రావణ! నీకుఁసూనమున్న ను
ద్దామబలంబునక నిను నితాంతబలుం దనచంకనొక్కి ను
త్రామముఖామరులో కని ముదంబునుగాంచఁగ సాగరావళిక
వెనుటు ముంచినట్టి ఘనవీరుని వాలిని ద్రుంచె నాకథన్.

21

క. తలఁచుకొను మొక్కమాటుఁగఁ, గలిగినసందియములెల్ల శ్రీ గడువడిఁ దొలఁగం
గలవట్టి లోకనాథుని, జలజాతుని శరణుచొరఁగ శ్రీ సంశయమేలా!

22

మ. కుమారీ! రాముండు సర్వకారణుండు దిశ్కుల్ వ్యోమముక భూమి నీ
రము వాయ్వుగ్నులు సూర్యచంద్రములు తాశరాంశుమింకి బదా
ర్థము లేవేవియు యన్నియుం దనశరీరంబై చెలంగక మహా
త్తముఁడై యొప్పు పరాత్పరుం డనుచు జీతంబందు నూహింపుమా.

23

ఆ. పాటివానికడకు శ్రీ జని శరణని వేడఁ, బాడిగా దటంచుఁ బలుకుటొప్పుఁ
గాని పరమపురుషుఁ శ్రీ గనబోవు టర్హమే, కాదె సంశయంబు శ్రీ గలదెయిందు.

క. ఆతఁడె లోకశరణ్యుం, డైతగు బ్రహ్మదు లతనియంఘ్రికమలములే
ప్రీతి నుపాసెనుతురుగద, దైతేయేశా! చనంగఁ శ్రీ దగదె యిపుడె.

25

- చ ధరణికుమారి భక్తిమేయిఁ ధల్లినిగాఁగఁ దలంచి తోడుకొం
చరిగి మహాపరాధి శరణాగతుండఁ ననుఁ బ్రోవవయ్య! శ్రీ
వర! రఘవర్య! యంచు భయభక్తులతోడ శిరోవ్రజంబు త
చ్చరణసరోరుహద్వయమునన్నిధి నుంచినఁ గాచు నాతఁడున్. 26
- క. పరిపంథి యీతఁడని యె, త్తరుణంబునఁ బల్కఁ డతఁడు ధర్మత్యజ్ఞుడై
నిరుపమకృపాభి యగుటఁ, ద్వరపడుమా యింకనైన న దానవనాథా! 27
- చ. మనమున లజ్జబాసకుము ధర్మధర్మ డాతఁడుగాని భూమిభృ
త్తని యిసుమంతయేఁ దలఁప నర్హుడుకాఁడునుమీ మదీయవా
క్కును విని నిన్ను మ మ్మసురకూటము బాగుపడంగఁజేయు నా
వనరుహపత్రలోచను నభంగురయత్నుని వేడఁ బొమ్మిడన్. 28
- క. నీమానస పదమందుఁ, భూమానందుండు సర్వభూతావాసుం
డేమాడ్కిఁ గనఁగరాకయె, స్వామి యనందగి వసించు ధర్మత మసమతన్. 29
- క. ఆపరమపురుషుఁ గనఁగా, నోపుదువే యతఁడెనుము ధర్మతవహారీతిఁ
రూపము లేజస్సంవృతిఁ, జూపట్టఁగ నవతరించె ధర్మత మనుజతన్. 30
- ఆ. అట్టిరాముకడకు ధర్మనగుట లజ్జయే, తపముబలిమి కలిమిఁ ధర్మనమునులె
దర్శనంబు గోరిధన్యులుగాఁడగ, నెంచుచుండు రనఁగ ధర్మత మనము. 31
- క. మూలప్రకృతియె జానకి, శ్రీలలన యనంగ ధర్మసద్ధిగలుగు న
ట్లాలి దురాత్మలఁజంపఁగఁ, జాలిన రూపమునఁ బుట్టెఁబుట్టెపుత్రియనన్. 32
- సీ. ఈరహస్యం బింతయే యేనెఱింగితిఁ, నామాటలాలించి న్యాయ్యమెంచి
నీతామహాదేవి ధర్మతఁటి గొనిచని, రామున కర్పించి యామహాత్ము
పాదముల్ నీశిరఃపటలమునంజేర్చి, శరణాగతుండ నీచమతి నన్నుఁ
గాపాడుమాయని ధర్మత క్తివినయముల్, గ్రాల బ్రార్థింపుమాఁకాంతుండతఁడు
తే. నిన్నుఁ గాపాడు దాన మేమున్నయల్లె, యగునుదైత్యకులంబిలయందునుండఁ
జాలునొకకొంతకాలమోశౌర్యధుర్య, పౌరుషముమానవయ్యనాపలుకువినుము. 33
- చ. అని బహారీతులం దెలుపునార్య విభీషణు నీతిపారగుం
గనుఁగొని నేత్రగోళములు ధర్మహుతాశనకీలజాలముల్
కనఁబడఁజేయ రావణుండు ధర్మకాలవిదు త్తముండయ్యుఁ గర్త మే
తనునొగిఁ బ్రోత్సహింపఁ గడుదారుణమూర్తిగఁ జూడ నొప్పుచున్. 34
- చ. పలికెదవేలయిట్లు కులపాంసన! నీకడ నేర్చుకొందు నీ
తుల నికమిఁడ బాలిశత ధర్మర్తత నీయెడఁ గాననయ్యె నీ
చులఁ గనఁజొమ్ము నీవనుచుఁ జిల్లననేసితి నన్ను నింక నీ
తులువతనంబు మాపఁదగుదోషము లబ్బును దాని మానినన్. 35

చ. పరునిపదంబులందుఁ బడి యెత్తనచేయుము నీవటంచు సో
దరుడవుగానఁ బల్కితివి యదానవసుఘము గావబూని యీ
శ్వరుడిల రాముడయ్యెనని యచాల ముదం బొనఁగూడుపల్కులా
దరమునఁ దెల్పితివు నిను యదైవతమట్లు తలంపఁగాఁ దగున్. 36

ఉ. మానులుగూడ నీకడకు యమానకవచ్చి గురూపదేశవి
జ్ఞానము నొంది పోవఁదగు యసన్నతశీలుడవన్న నీవె నే
నీనుడు లింతదాఁకఁ గొనఁనేరకయుండుట పెద్దతప్పుగా
మానస మిప్పు తెల్పెడు సమస్తవిదుత్తమ! సోదరోత్తమా! 37

ఉ. చాలును నీదువాక్కులిక యసంతసమజ్ఞును నాదుసన్నిధి
గ్రాలు దురాత్ములందు యక్షకాలము నిల్వఁగరాదు నిన్ను నుం
బోలు మహాత్ములంచు నొకఁపొలికఁ బల్కి దురాత్మ! జ్ఞాతవై
మేలునుగోరుచందమున యిక్కిలి నీతులఁదెల్పి తివ్వెధిన్. 38

చ. తొలఁగుము నాసమక్షమునఁ యదోచుట కర్హుడవెట్లుగావు నీ
వలన సురారివంశ మిలవర్ధిలఁజాలక యంతమొందఁగాఁ
గలదని తోఁచెడుం గులమున యాల్పజనించినవాడ వీవు; నీ
తులువతనంబుఁ జూపితివి యదుష్టనిశాచర! యోవిభీషణా! 39

క. చాలునికొక నీవలనక, మేలేచేకూరు దానిమించిన వేడ్క
బాలింపఁ బూనువాడను, బాలకుఁ డారాఘవుండె యపరశివుఁ డతఁడే. 40

ఉ. మ్రొక్కెడ రాఘవాంఘ్రులకు యమోములువంచి నయంబుమీఱఁగా
దిక్కిఁకనీవె నాకనుచు యదీనతతోఁచుగ వేడుకొందు; నీ
తక్కను దోడుకొంచుఁజని యాతని కప్పనచేయువాడ నీ
వాక్కడవే హితుండవన యనుర్విని కెవ్వఁడులేడు తమ్ముడా! 41

చ. అని పరిహాస ముట్టిపడునట్లుగఁ బల్కుచు వంశదూషకా!
చనుమిక నాదుసన్నిధి పోసంగదు నీకువసింపఁ బోటుగా
దనుజకులంబుఁ గావ గురుదర్శుని రాముని నాశ్రయింపు నీ
వినుతికిఁ బాత్రుఁడాతఁడె సవిత్రియనంజను నీతయుంగదా. 42

క. అని పలుకుచుఁ జీచీయికఁ, జనుమని మోములను గ్రోధసాంద్రంబులుగాఁ
గనఁబఱచుచుఁ బల్కిన నా, తనిఁజూచుచు లేచి ఘనగదాహస్తుండై. 43

ఆ. అంబరమున కెగసి యన్నపు నీవని, నీతిఁ దెలిపినాడ యభ్యాతిగల్లు
దాన ననుచు నీవుదర్పంబున దాని, వినపు మేలుసుంత యగనపు నిజము. 44

ఉ. నిన్నిట నాశ్రయించి యవిసీతిపథంబును నీవుద్రొక్కఁగా
మన్ననచేయుచుక సభల యమంచి దిదంచు వచించుచుక సుసం

పన్నతఁగాంచి నట్లు బహుభావుకముల్ లభియించినట్లుగా
నెన్నుచు నుంటకంటె జగదీశునిగొల్పి తరించు టొప్పుగా. 45

క. ఇదెహియెడ సర్వేశ్వరు, సదమలపాదారవింద! ఓ జలజయుగము స
మృదమునఁ గొల్పెద స్థిరశర్మదఁదముం గనఁగఁగోరి ఓ మన్తంత్రిలతోన్. 46

చ దనుజవరేణ్య! నీసుఖము ఓ తప్పకకోరి వచించినాడ దా
నిని గొనవైతి వింక నలసీరజనేత్రునివంక లంక నీ
దనుజులపొందుమానును; నీదానము దానికి నీవె; యింక నేఁ
జనియెద శర్మముం గనుచుఁ ఓ జాలయశస్సును బ్రోగుచేయుమా. 47

వ. అనిపలుకుచు ననలశరభసంపాతి ప్రభును లనునల్వరు మంత్రిలుకూడ రాఁగదలి
దివ్యాంబరభూషణభూషితాంగుడై చనిచని సముద్రంబు దాటి యవ్వలి
తీరంబుఁ జేరఁబోవ నాతనిరాకంఁగాంచి కపితల్లజు లుల్లంబులఁ బరిపరివిధంబుల
నాలోచించి; రంత వారలకల్లోలంబు వినియు నార్తత్రాణపరాయణుండు
రాముండని తలంచి యవ్వభీషణుండు తదాశ్రయంబుఁగోరి యశ్రముననుండి
యందఱువిన నిట్లనియె. 48

చ. వనచరులార! రావణునివర్తన మెల్ల నధర్మమాట వా
నిని విడనాడి సత్కృపకుఁసీరధియంచు ననాథరక్షకుం
డనుచు జగత్ప్రసిద్ధిగను ఓ నారఘరాముని రక్షణంబు గో
రను జనుదెంచినాడను బరప్రహీతుండని యెన్నఁబోకుడీ. 49

క. శరణాగతుడని దై త్యేశ్వరునకు ననుజన్తుడనని ఓ వానివదలి మీ
పరిసరముఁ జేరితి ననియు, సరగున రామునకుఁ దెల్పుఁజను నిక మీరల్. 50

క ఆమాటలు చెవిసోఁకిన, ధీమంతులు నయ్యుగపులు ఓ దీనివిధం బా
రామున కెఱిగింత మతం, దేమనునో యట్లచేయ ఓ నెన్నుదమవలన్. 51

తే. అనుచుఁ దలపోసి శ్రీరామునంతికమున, కరిగిచేతులుజోడించి ఓ యతనిపలుకు
లున్నపున్నట్లు వినిపించి ఓ రన్న రాధి, నాథుఁ డాలించి వారినందఱును గాంచి.

సీ. మీకెట్లుతోచునో ఓ నాకెఱిగింపుడీ, యనిన సుగ్రీవాదు ఓ లరులు మోస
మూని యివ్వధిఁజేరి యొక్కెడ నంతర, మెఱిగి హింసించు; రీతటి నితండు
శత్రుపక్షమువాడు ఓ శరణుసొచ్చిననైన, వదలక చంపఁగోవలయునిదియె
మామతంబని; కపిత్థాపతి మొదలగు, వారొక్కరీతిని ఓ బలుక హనుమ

తే. యతని నీతివిశేషంబులూసఁగ దనుఁ, గూర్చి చెప్పినవిధమెల్ల ఓ గొంక కెఱుంగఁ
బలికె నంతట శ్రీరామభద్రుఁ డెల్ల, వారు వినఁ జెప్పె నిట్లాత్మభావ మెల్ల.

చ. కలవు స్తుతివ్రజంబున నీకామము మోదము నిచ్చుధర్మముల్
పలువురు వానిఁగొల్పి యఘోషంకముఁ జక్కఁగ బాసి పుణ్యవా

ధృలను మునింగితేలుచు విభూతమనోరథులై క్రమంబున
లలితపదంబునొందుచు జేలంగుచు నిప్పుడు నున్న వారటన్.

54

తే వానియం దెక్కుఁడనఁబడు యానరేంద్రులార! శరణాగతత్రాణమారయంగ
నుత్తమోత్తమఫలదమై యొప్పుచుండు, రాజధర్మంబులం దదిప్రబలమతము
చ. అరియయినకా సమత మున యనంజలిఁబట్టి యమించుటొప్పు నీ
శరణము వేడినాఁడ ననుసాధువచస్తతి బల్కునేని సో
దరునిగ నెంచి కావఁగ ముగదంబునుగాంచితి; నాప్రతిజ్ఞ యి
క్కరణియె; దీన రాజ్యము సుఖంబులు పోయిన మాన నెత్తెనీన్.

56

క. దానిని మించిన దేదియు, మానసమున కింపుగూర్చుమాడ్కిఁ గనఁబడం
గానైనది లేదనియే, నానిశ్చయ మిద్దియే దిశంబునకైనన్.

57

క. ఇదిమార్పునొందఁ జాలదు, సదయాత్ములు మీరలొటఁ యి జక్కనిధర్మం
బిదియే యని నెఱనమ్ముడు, ముదమునఁ దోడ్చెందు దైత్యముఘ్నని నతనిన్.

క. ఈతనువున నేజేయఁగఁ, బ్రీతింగను కార్యమిదియె యెఱొక్కఁడు నా
చేతస్సునకుం దోడఁపదు, దైతేయుం దోడిలెందు యైవము తోడె.

59

నీ ధర్మమార్గమున వర్తనముఁ బూనుటమేలు, గలదందు వర్తింపఁగా శుభంబు
లొదవు నాకనియెంచి యసదమలరీతిచే, వర్తింపఁగాఁగల్గుబాధ లెల్లఁ
బరమేశ్వరానుకంఠసావిశేషమ్మునఁ, దమయంత తొలఁగు నంతట సమస్త
శుభములు పొడచూపు యజనులు మెత్తురా, యమలాత్మననివెద్దలనుట వివరె
తే. ధర్మమును నమ్మువారికి యధర్మరూపుఁడైన పరమేశ్వరుండు తోడై సమస్త
కష్టరాసులఁ దొలఁగించి యకాచు వారి, కక్షయపదంబు చేకురునట్లుచేయు

60

క తనువిది యస్థిరమని మీ, మనముల నమ్ముదుగుగాదె యైస్థలి ధర్మం
బునునమ్మి కష్టసంతతి, గనువారలెఁగి ర్తిరూపకాయము వెలయన్.

61

ఉ. ఇప్పటికున్న వార లింక నెప్పటికిక నశియింపకుండు రా
చొప్పున మీరు వర్తిలఁగఁ యజాడుండు; తుచ్చశరీర మిద్ది యా
నెప్పుడు పోవునో తెలియ యదింతకు మించుయశశ్శరీరమే
యెప్పటికుండఁ జాలును గగపీశ్వరులార! యెఱుంగుఁ డివిధిన్

62

చ. వదలుదు సోదరాల్లిఁ బ్రియబంధుజనంబును మిత్రులక సతిక
వదలుదు నీప్రతిజ్ఞ నెఱువఁటివివత్తులయందుఁగాని నే
వదల నటంచు నమ్మఁదగు యైవమ యాదిలిజన్మఁ దోడిలెం
డిదె యద నంచు నమ్మఁదగు యన్తవిధిం బొనరింప నాకిటన్.

63

క. అని పలుక నెల్లవానరు, లనూనమోదంబునొందీయప్పుడె చని యా
దను జేంద్రుని సోదరునిక, వినయగుణాభరణునిక విభీషణుఁ గడఁకన్.

64

- క. శ్రీరామునాజ్ఞఁ దెల్పుచుఁ, జేరంగఁ దెచ్చి రంత శ స్తితముఖుఁ గరుణా
నీరధి దాశరథిం గని, కోరికమీఱంగ మ్రొక్కి శోరెం గావన్. 65
- మ. పరమేశా! నిను దిక్కుగాఁగ మదిలో శ భావించి నీపాదపం
కరుహంబుల్ శరణంబు నాకనుచు నీక్కంబెన్ని నే వచ్చితిఁ
శరణార్థి న్ననుఁ బాదసేవకునిగా శ సమ్యక్కృపం గాంచు దు
ర్భరసంసారమహాభినుండి తరియింపంజేయవే యి త్తఱిన్. 66
- ఉ. రావణుఁడాడినట్టి వినశరానివచఃపులం గలంగి న
న్నేవిధిఁ గాచువా రవని శ నెందును లేరని యార్తరక్షకుం
డౌ వసుధాధిపుండు కరుణాంబుధి శ్రీరఘరాముఁ డంచు నే
భావనచేసి నిన్నుఁ గనవచ్చితి న న్ననుకంపఁ బ్రోవుమా. 67
- క. నేనేదిక్కుగ నెవరే, మానసముల నమ్మి కొల్చునుహితాత్మలకుఁ
నేనే యోగక్షేమము, లూనిన శ్రద్ధఁ జెలంగ శ నొగి జేకూర్తున్. 68
- క. అనివదించితి వీవే, వనజాతా! భక్తరక్ష! శ వరమునిపతా!
ననుఁగాచుట నీపనియే, యని సంప్రార్థింతు ననుచు శ నంజలిఁగూర్చన్. 69
- చ. అసురకులై కభూషణ మహాభువిశోషణ నవ్విభీషణుం
వెసఁ దనుఁజేరఁగాఁ దిగిచి శ విశ్రుతకీర్తివిగమ్ము వత్స! న్యా
యసమధికాంతరంగమున శ నన్వహముఁ దిరుగంగ నేర్పునీ
కసురత నామమాత్ర మగుఁగని సురత్వమె నీకుఁ జెల్లుగా. 70
- క. రావణు దుర్భాషణముల, భావము దురపిల్ల నిటకువచ్చితి విక నీ
కేవిధముగ బాధలు లే, కీవిశ్వనుతిం గనంగలే తగుదువుగా. 71
- క. నాకనుజులు నల్వరు గల, రికడ నీవాక్కడవుగ శ నెన్నఁబడితి వో
శ్రీకరవృత్త! విభీషణ! నీకిక భయమేమి కల్గ శ దేవిషయమునన్. 72
- నీ. అని రాఘవుఁడు పల్కి శ యంత లక్ష్మణుగాంచి, సహజ! తెప్పింపుమాసాగరోద
కముల లంకారాజ్యకమల నొందెడునట్టు, లభిమేక మొనరింతుననంగ నాతఁ
డల్లె చేయంగ మహాసురరాజ్యము, నకు రాజుగాఁ జేసె శ సకలకపుల
మ్రోల నంతటఁ గపింద్రుఁడు చెంత కరిగి శ్రీ, రాఘవా! యిట్టులేరావణుండు
ఆ నగుకుదెంచి శరణమని వేడ నేమిండు, రనిన నతనిభావమరసి స్తితము
వెలయ నార్య! యతఁడు శ వేడునే గోసల, జనపదంబు నిత్తు శ సంతసమున. 73
- చ భరతుఁడు నాదుమాటలకుఁ శ బల్కుడు వేటుగ నుత్తరంబు సో
దరు లిటు బుద్ధిమంతులయి శ ధాత్రి విశాలయశంబు గాంచుటే
పరమశుభంబు నాకనుచుఁ శ బల్కిన మాటల నాలకించి య
చ్చెరువు గనెం గవీశ్వరునిసేవలు రామునిబుద్ధి నెన్నుచున్. 74

- మ. కలదే యిట్టినిచిత్రముల్ జగతి నొక్కాంబునం దున్నయ
ట్టులు గా వింటిమె యెన్నఁడే ననుచుఁ జొట్టుకొమ్మాఁగి కొండాడి ర
ప్పలలాశాన్యుఁడు మంత్రియు క్షుడగుచుఁ ఁ భావించె శ్రీరాముఁడే
కలిగె నాకిం రక్షకుండుగ జగత్కల్యాణముం గూర్చుగన్. 75
- క. అనితలఁచె నంత సాగరు, ననుమతిరీతిగఁ గపింద్రులభట్లుకముల్
చని గండశిలలు కొండలు, కొనితెచ్చిరి సంద్రమందుఁ ఁ గోరికవైవన్. 76
- చ నలుఁడను వానరుండు జలసంబున వాని స్పృశించుచుఁ జలం
బులఁ బడవైచు నయ్యవియుం ఁ భూమిపయిం బడవైవ నుండురీ
తులఁదగి యుండె; నచ్చెరువుతోఁచుగఁ జేయుమహాద్యమంబునఁ
జలధిని గట్టి రెల్లత్రిదశప్రవరుల్ గని మేలుమే లనన్. 77
- ఆ. బ్రహ్మసృష్టిఁబోలి ఁ ననచర సృష్టి యయ్యది విచిత్రరీతి ఁ నమరియుండె
నేతు విట్లుకట్ట ఁ శ్రీరామలక్ష్మణు, లావిభీషణాదు ఁ లరిగి దాని. 78
- క. పరికించి మహాద్భుతముగఁ, బరఁగెడునద్దానిమీఁద ఁ బహుమోదమునఁ
దరుచరవరులం దోడ్కొని, యరిగిరి దేవతలు చూచి ఁ యచ్చెరువందన్. 79
- చ. కపిబల మింతమాత్రమని ఁ కన్యోనశక్యము గాకయుండె; దా
నిపరిమితిఁ గణింపఁగను ఁ నిశ్చయ మింతయెయంచుఁ జెప్పనా
గపతికి బ్రహ్మదేవునకుఁ ఁ గా దనశక్యము; దక్కువారిఁ జె
ప్పవని యదేల? థాత్రి కనఁబోలును వీరల నంచుఁ జెప్పనా. 80
- ఉ. నేతువుమీఁదఁ బోవుతఱిఁ ఁ జెప్పగ సాధ్యముగాదు వానర
వ్రాతము చేయుచేప్ట లిటువంటివటంచు నదేరికైన ని
ట్లాతతశక్తిమీఁదఁ జని ఁ యంబుధిదక్షిణసీమఁజేరి భూ
జాతను గాంతు మెప్పు డనుసంతసమొప్పుగ నుండి రంతటన్. 81
- క. శ్రీరాముండు సామిత్రియు, సామిరియు లోనుగాఁగఁగసకలకపింద్రుల్
శ్రీమహిత నివాసంబై, భూమికి శృంగారమగుచుఁ ఁ బోలిచెడు లంకన్ 82
- క. కనుఁగొన నువ్విఘ్నారుచు, దనుజుల మార్కొనఁగ స్వీయదర్పముఁ జూపం
గను సమయ మెప్పు డనుచింతనుగూడి వసించిరంత ఁ దనుజపురమునన్. 83
- నీ. రావణుఁ డత్తఱి ఁ రామునిరాకను, విని కపిసేనలఁగ నెడు కోర్కె
బ్రాసాదమెక్కి సాఁగఁబుడు శుకుండును, చారులు చెప్పంగఁ ఁ జక్కఁగాంచి
యచ్చెరువడియె సరభ్యకుమించి యయ్యది, కనఁబడుటను, నైన్యమునకు నెవరు
నాయకులో వార ఁ లేయెడ నుండురో, యట్టివా రెండఱో ఁ హరివరుబల
తే సంఖ్యయెంతయుఁ చెల్పెనుసారణుండు, దానిగాంచియు నిస్సృహతను బోరయక
మంతనముచేయ నేగె సామంతదైత్య, పతులుగొల్పంగ జయకాంక్షపరిధిల్ల
ధర్మ—49

- క. ఆడట రాముడు సుగ్రీవాదులుతోనడువ లంకాయంతికమున నె
త్తొదివమును దాఁకఁగ స, మ్రోదంబునఁ బెరిగినట్లు ఓ పాలుచు నగంబున్. 85
- చ. జలధి తరంగబాహువుల సంతతమున్ దను సంస్పృశింపఁ గాఁ
జెలఁగుచుఁ దార కాగణముఁ ఓ జేరఁగఁబోవఁగ సాగియున్న కొ
మ్మల కనురూపమూలముల స మండితమైతగు వృక్షరాజి యి
మ్మలఁ గనుపట్ట నొప్పు గురుభూధరమున్ దమి నెక్కఁబోయెఁ దాన్. 86
- చ. ధరమది యున్నతం బగుచుఁ ఓ దావులతావలమైన పట్టులన్
బరినుతమాచు నిట్టిగిరివర్యము చూడము ముందు నెన్నఁడే
సరియన దీనికిం గలదె స త్తాధర మీయిల నంచుఁజెప్పఁగాఁ
దరమయియుండ నెక్కెఁ గపితల్లజు లెక్కిరి మోద ముబ్బఁగన్. 87
- క. ఆలంకాపురవరము మహాలంకృతిఁ జూడఁ దగినయట్లుండె మహీ
పాలుఁడు రాముఁడు దానిని, జాలన్ వీక్షించి సంతసంబునఁ బొదలెన్. 88
- ఆ. ఒకనికారణమున స నొప్పులకుప్పయా, పురవరం బిదియును స బొలుపుదక్కి
చెడఁగ నున్న దకట స సిద్ధించునేయెందు, ఖలులమైత్రీవలనఁ స గలుములెపుడు.
- క. దీనికిఁ జెడుకాల మ్మా, దానవవిభుదుష్టకర్తతఱి బ్రాపించెం
గాని నుతింపందగి మ, న్నానససంతృప్తి గూర్చె స మాట లిఁకేలా? 90
- క. అనితలపోయుచు నందే, యనుఱాదులుగొల్వ నుండె స సంత నచట దు
ష్టనికరపరిచేష్టితుండై, వనచరపతిగూడి భూపవర్యుఁడు రాఁగన్. 91
- తే. ఏమిచేసిన వీరెల్ల స నిందె చత్తు
రనుచు రావణుఁ డెంతయు స నాత్మ నెంచి
శాంబరిని జూపఁదగునట్టి సమయ మిదియె
యగును వేటొక్కపనిచేతఁ స బగ యుడుగదు. 92
- చ. అని తలపోసి మాయయనునట్టి మహాద్యుతవిద్యయందు నే
ర్పును గనువాఁడుగాన మదిఁబుట్టినయాతలపున్ ఫలింపఁ జే
యను దగువాఁడు భూరిబలుడై పురిలోపల ఖ్యాతిఁగాంచి మ
న్నన గనువాఁడు నొదిలిజనాభుని నొక్కని బిల్వఁ బంచినన్. 93
- క. అవిద్యుజ్జిహ్వంబుఁడు ప్రియ, మావహిలం జేయరాఁగ స నమరవరేణ్యా!
భూవిభుపత్ని ని సీతను, గావితము మోసపోవఁగ నిచ్చొటన్. 94
- సీ. దాన నాకార్యము స మానుగఫలియించు, మాయచే శ్రీరామసమ స్తకంబు
సశరసాయకమును స జక్కఁగనొనరించి, తెమ్ము నాకడకు స వేగమ్మున నని
పనిచి తానాయుపవనసమీపంబున, నుండ నాతండల్లె స యొనరిచి వెను
దెచ్చిన వానికి స దివ్యభూషణ మొందు, పారితోషికమిచ్చి స పంపివైచి

- ఆ. యువవనంబుఁ జొచ్చి యతపవపుత్రాదుల, రాక వినుచుఁ దనదుశ్శోక మింత
విడిచియుండు సీతఁ యకడకేగి కళ్యాణి, యెంత వేడుకొనిన యెలమిఁగనక. 95
- చ. మనమున నెవ్వనిన్ నిలిపి యమాపయిఁ గోపమునూని యుంటివో
జనకజ! యట్టిసీమగఁడు యసంగరమందు మృతిం గనెంగదా!
యనుజునితోడఁ దక్కిన మహాకపులందఱు రాక్షసాళిచేఁ
దినఁబడి రంట వాయుజుఁడు యదృష్టనిశాటుని నోటనేపడెన్. 96
- చ. హరిబలమెల్లను మదగఁజాంఘ్రులతాఁకునఁ జూర్ణమయ్యె ని
త్తరుణమునందె నంచు నొకదానవి బిల్చి రణంబునుండి భూ
వరు తలఁ దెచ్చిసట్టిగురుభావాని విక్రమధున్యు భూరిసం
గరమునఁజేరుగన్న హరికల్పని మామకమిత్రు నిష్పదే. 97
- ఆ. తోడుకొనుచు రమ్ము యవాడె విద్యుజ్జిహ్వ, నామకుం డటన్న యనతిమిన్న
పరుగువాటి దనుజవసుని వానింబిల్చు, కొనుచు వచ్చె నంతఁగ్రూరభణితి. 98
- క. పౌలస్త్యుఁ డిట్టుపలికె, బాలామణి సీత నమ్ముపాటిగఁ దద్యా
పాలుని శిరముం జూపుము, వాలికతూపు గలయట్టి బాణాసనమున్. 99
- క. సీతకుఁ గనఁబఱపుము నా, నాతం డవ్వనివై చె నంతట వానిం
జేతము శోకాంబుధిలో, నాతటి ముచుఁగంగ, నేడ్చె ననదయుఁబోలెన్. 100
- క. మనమున సర్వమెఱింగిన, వనజానన మాయయనఁగ య్రాలుప్రకృతి యా
దనుజుని భావంబెఱుగుట, వనితల కాసరణిఁ దెలుపువాంఛయే లేమిన్. 101
- క. పలుభంగుల విలపించెక, పలాశనస్వామి యెంత యభామామణి యూ
హల నెఱుఁగువాడు కాపున, నిలువక పురికేగె నచట యనిలువఁగరామిన్. 102
- ఉ. దానవుఁడేగినంత వనితామణిఁ గాంచి విభీషణాఖ్యుఁ డా
మానినిచెంతనుండి యనుసమానములక నశియింపఁజేయుచుక
మానసవృత్తిరితి బహుమానముగాఁ జరియింపనుంచె బెం
పూనినపుత్రిక సరమ నూహలఁ జక్క నెఱుంగు నేర్పటిన్. 103
- తే. న్యాయముగసంచరించుజనంబులకును, మృగములుంబతులుంఁగూడఁపేలుచేయఁ
దోడుపడు నన్నసూక్తికిఁ యజ్ఞాదనిద్ది, తగినదృష్టాంతమనిచూపఁదగునుగాదె.
- క. ఆసరమయ సీతంగని, మోసంబిది కృత్రిమంపుఁముఖ మిదె కనుమా
యాసరణిఁ గాంచుచుండిన, నీసాయక చాపశిరము యెందె నరుగున్. 105
- క. నామాటలనమ్మున పపు, డోమానిని! రాక్షసేంద్రునూహల నెల్లక
వేమాటు లెఱిఁగియుండుట, నీమాటలు పల్కు వెరపునే గంటి సతీ! 106
- క. అనితెలుపుచుండ నయ్యవి, చనియె నదృశ్యంబులగుచు యజానకీయు మనం
బున సంతసంబు గదురఁగ, వనమున నటచుండె; రాఘవప్రియ కాంక్షన్. 107

ఉ. రామునిశీర్ష మెట్టు లనఁరానియటుల్ కనుఁగొన్న వార లా
రామునిమ ప్రకంబె యిది య్రాణముపోయిన దిప్పుడే యగుం
గోమలతం దొలంగమి యగుంగద దాననె యంచుఁ జెప్పఁగా
నీమహి నొప్పుచందమున నెయ్యది చేసె నెటుంగనొంగదా! 108

ఉ. దీనికె మాయయన్న ప్రభ శ్రేల్లముగాఁ ధరఁ బర్వయుండు కా
దేనిది దేన నయ్యెనని యెన్నఁగనొంగద మంత్రసిద్ధియే
దీనికి మూలమా ననుచు ధీమహితుల్ పచియింతు రెట్టిచం
దాన ననంగశాస్త్రమె నిదానము దీనికి నుత్తరం బిడన్. 109

సీ. పామరజనులకు శభక్తిని గల్గింప, శంకరుడే మంత్రసమితిఁ దెల్పె
శాబరములు నాఁగఁజను నట్టిమంత్రముల్, శబరవేషంబున శంకరుండు
నరునకు పరమీయ శనరిగినప్పుడు హైమవతియుఁ దత్పత్నియైపతివెనుక నె
యిరిగె నప్పనితీత నగజాత శంకరా! వేదాధికారంబు విధిగ లేని

తే. జాతులకు నీదుదర్శన మేలెఱుగునఁ
గలుగువారికి నినుఁగొల్వఁగదగునటు
మంత్రముల నిర్వచింపుమా శత్రుత్వములను
యంత్రములఁ దెల్పుమా వానికనుచు వేడ. 110

మ. కరుణాసీరధి శంకరుండు హిమనఃత్కన్యామణిప్రశ్నమున్
ధరణిం బొల్పెడుపామరావళికి సంతానద్రుమంబట్లు దు
ష్టరసంసారమహాపయోనిలయమున్ దాఁటింపఁగాఁ జాలు నో
ధరణిభ్రృత్రకుమారికా! వినుము మంత్రశ్రేణులం దెల్పెదన్. 111

క. అవి శాబరము లనంగా, నవనిం బ్రఖ్యాతిఁగాంచునో శబరుడ నై
వివరింతుఁ గాన నాహ్వయ, మవితథముగ నల్లెచెల్లు నవ్వునుతతికిన్. 112

చ. కలుగును దంత్రయోగములు శాంతరొ వానికి నంచు శంభుడే
తెలిపెను; యక్షిణీగణము తీవరమే ఫలమిచ్చు యంత్రతం
త్రలలితపూజ లందు బహుధావినుతంబులు తత్ప్రకారముల్
సులభము లందుఁ జిత్తపరిశోధన మొక్కటియే ప్రధానమా. 113

సీ. వానింజపించిననొ నిష్ఠసిద్ధియం, చొకరీతిఁగనఁబడఁచుండు నందుఁ
గొలఁదిదినంబు లిష్టుల నద్దిసాగిన, దేవత కనఁబడి యేవరంబు
కోరుదువో తెల్పు మారసి యనిపల్కు, నేమికోరిన నది యిచ్చి చనును
గాని తద్దర్శనకాలంబునం జిత్త, మత్యంతభక్తిచే నమరియుండ

తే. వలయు నం దింతలోపంబు కలుగునేని, ప్రాణహనియె తజ్జపఁఫల మగునని
నియమ మొప్పెడుజపమల్లెనెగ దెనేని, కామ్యఫలములుకొఱఁత లేకయె చెలంగు.

- క. ఎందున్నవారి వార్త వి, నందగియేయున్న మంత్రసాయిక నడుగఁ
బొందుగఁ జెప్పు నుపశ్రుతి, గం దానిం బిల్వవలయు యక్షసిద్ధి యదే. 115
- చ తనువెది చూడనొనను ముదం బెడఁగల్గిన యక్షిణిఁ విధిం
చినయటు పూజలం దనిపి యిత్తమునం దిదికోర్కి నాకు సి
ద్ధినిగనఁజేయ మా యనుచు ధీవిభవంబలరార వేడ దా
నిని గనఁజేయు యక్షిణియే నేర్పుతగంగ నిదా నదే యనన్. 116
- క. ఈసిద్ధి యక్షిణినామక, మేసరణిం గనిన ననుచునెన్నందగు ని
ట్లే సకలసిద్ధులం గనఁగా సమయములెల్లఁ జెప్పఁగాఁబడె నందున్. 117
- ఆ. వానిఁడలఁచి విధులఁ వదలకభక్తిమై, యక్షిణులను గొలువ నభిమతములు
సిద్ధి నొందుచుండుఁ జిత్రములుగ నవి, కానఁబడుచునుండుఁ గనుల కవ్వి.
- చ. మతివిభవంబుపేర్చి గనుమామ్యులు స్వల్పఫలం బొసంగి దు
ర్గతికిని మూలమై తగి పరవ్రజహాని నొనర్పఁజేయ స
మృతి గొలుపంగ నర్హమగుమంత్రగణంబును దాని మాని స
ద్గతి గనఁజేయుమంత్రములఁ గైకొని భక్తి జపింతు రెత్తటిన్. 119
- సీ. శాబరమంత్రముల్ శంకరుడే తెల్పె, హానిగూర్చెడునట్టివాని నేల
యని సందియంబొంద ననువుగాకయెయుండు, నుత్తమఫలములిట్లాప్తుకుండు
నచిరకాలమున నట్లాట నెవ్వరువాని, గోరక శీఘ్రంబె శోరినట్టి
వాంఛలదీర్చు నోవ్వాని గ్రహింతురు, దాన నాస్తికతయే యూనకుండు
- తే. మది ననుచునెంచి భక్తియకామార్గమందు
మనసు నడువంగఁజేయ నీమంత్రములను
దెలిపె గామ్యంబులం గోరి తివిరి వాని
నాశ్రయింతురు పామరు లైనవారు. 120
- చ. ఫలములనొందుపొంటె గురుభక్తిని దేవత నాశ్రయించుటల్
కలుగును; దాన భక్తియు నీకామము వృద్ధినిగాంచు; దానికే
విలయమునొందు దుర్విషయవృత్తులు దాన నె నిర్మమత్వ మ
ట్లవడుఁ గోరఁగాఁదగిన యద్యయెకాదే తలంచుచూచినన్. 121
- క. ఇన్నింటికీ గారణమే, మన్నన గామ్యంబెకాదే యద్దానికి ని
ట్లన్ని తెఱంగులమంత్రము, లెన్నిమహేశ్వరుడుతెల్పె నిదే హేతువుగాన్.
- చ. కనుక నుపాసకుండు చిరకాలము కామ్యఫలాఢి గోరియై
నను మది దేవతం గొలిచినం దదుపాసనచేతఁ గామ్యమే
లను నొకయూహ కల్గెఁజను నయ్యదియే ఫలమెల్ల దేవతాం
ఘ్రనభినయగ్ధమందు సురరీకృతభక్తి నిడంగఁ జేసెడున్. 123

ఆ. ఇట్టిసిద్ధికోఱకే యీశుండు శాబరీ, మంత్రములను నిలుచుమాడ్కి జెప్పె
వానినే సతంబువదలక నేనించు, వారె యల్పమతులు ధారణిపయి. 124

చ. దనుజవిభుండు రావణుండు తత్సచివోత్తములందుఁ గొందఱు
మృగుగణసిద్ధి నొంది రది మానసద్వైతము నిచ్చుచుండు నీ
తను వగపాలుచేయ సతీధర్మమువీడు నటన్ననమ్మికం
గని జతనంబువూని రఘుకాంతుశిరంబును జూపి రత్తటిన్. 125

క. అదిదేవతాప్రసాదత, నుదయించిన దగుటఁ జూడనొప్పు నిజముగా
నిదిరాముని తలయే యని, మది దోచంజేయుచుక సమస్తవిధములన్. 126

తే. ఇట్టిమోసపుఁగార్యము లెల్లనామ, హాప్రకృతికడ ఫలమియనర్హములగు
బిట్లు! సర్వజ్ఞుగాదె యహీనశక్తి, నెఱుంగఁజాలదె నిది తగు లెట్టులనుచు.

వ. అంత రావణుండు మంత్రులతో యోజించి పురరక్షణముచేయ నియోగించె.
శ్రీరాముండు నటఁ బ్రాకృతునిచందంబున నేనారక్షణంబు గావింప నియమించె.
మాల్యవదాదిరాక్షసులు సీతాదేవి రామునకొసంగ రావణునకు హితముందెల్వి
రాతం దవ్వని జేకొనందయ్యె నత్తరుణంబున. 128

— సుగ్రీవరావణుల యుద్ధము. —

సీ. లలితరీతిని సువేలధరణీధర మది, కనఁబడ శ్రీరఘుకాంతుఁ డది
శృంగముపై నిల్చి పొంగుకాంత లంకఁ, గనుచుండ గోపురాగ్రముననిల్చి
మంత్రులతోఁ గపిమండలముం గాంచు, రావణునిం గని రవిసుతుండు
పట్టరానట్టికోపమున రామునియాజ్ఞఁ, గొనకలంఘించి యాతని సమీప

ఆ. మందు నిల్చి నీతికనుకూలముగఁ గట్టు, వాక్కులాడి మకుటావరము లిలను
బడఁగఁ దన్ని శక్తిద్యుంద్యయుద్ధంబున, నతనినొంచి చేరెనద్రివరము. 129

క. ఆతనికృత్యమునకు మది, భూతలపతి ప్రీతినొంది పోవఁదగునె యి
ట్టితటి నొక్కడచే యల, దైతేయునిమీఁది కనినఁ దపనాత్మజుఁడున్. 130

ఉ. తావకపాదపద్మములు యదాపుననుండఁ గొఱంతయేమి యీ
రావణుండేల యంతకుఁ బరాక్రమవంతులు పెక్కురైన నే
భూవర! గెల్వనోపుదును లబ్ధిగెడునాత్మవిభూతి నీకు గ
ర్వావిలమానసుండగుచు ల నాతఁడు తెల్పఁగఁ బూనె గాననే. 131

క. తొలిశకునంబుగ మకుటంబులు ధరపై బడఁగఁదన్నఁబోలు నటంచుక
దెలిసికొని యట్లుచేసితి, బల మెఱుంగఁబోరినాఁడఁ బ్రభువర! నేనున్. 132

చ. మకుటగణప్రపాతనమె మానక నీకళుభంబుగల్గు నీ
దుకతమునక బురంబిదియుఁ దోడనె సంపదలెల్లఁ బోవఁగా
నిక నడఁగుక ధ్రువంబునుచు నేర్పడఁదెల్పెడు నిద్రి యెల్లఁ దా
వకకృపగాదె నేననఁగఁ బాదస్పృహవసేవకుండఁ గా 133

చ. అనవిని రామమూర్తి హృదయంబున నెంతయు మోదమంది చ
క్కనిపని చేసినాడ వని కౌగిటఁజేర్చుకొనెన్ నితాంత మం
తనతఁడు సంగరంబునకు కదాపున నీతిఁజేలంగువార్త నం
పిన తరువాత యుద్ధమున కీరముఁజూపఁగ నొగదా యనన్. 134

చ రవికులవార్ధిశీతరుచి క రాముఁడు దానికి సంతసించి యి
ద్దెవనిని బంపనౌ మరల క నీహనుమంతుని బంచుటొప్పు దం
చవితథవాక్కులం బలుకునామనుజేంద్రునితోఁ గపిం ద్రుఁ డి
ట్లువలికె వాలిపుత్రుఁడు గగ్గడ బలశాలియు వక్త గావునన్. 135

చ. తెలుపఁగలండు కార్యమును క దేకుచమీఱఁగ రాఁగలండు దో
ర్బలమున మార్కొనంగఁ దడబాటొకయింతయులేక గెల్పిరాఁ
గలఁడని నొక్కిచెప్పఁ దగుఁగ యిటునేయఁగ నంచు నంగదుం
బిలిచి వచింపఁగాఁ దగినవృత్తముఁ దెల్పి బహుశంకించుచున్. 136

చ. త్వరపడి పల్కుకుండ సమతం గనిపల్కఁగ మందలించి పం
ప రహితసాధ్యుండయి ప్రభంజనసూనుని మించు వేగము
గురుబలము సహాయములగుం గద నా కిట నంచునెంచుచుం
బరుగిడె నంగదుండు రఘునర్యునిమాటలఁ దెల్పువ్రానికన్. 137

చ. అరిగి మహేంద్రపాత్రుఁడు మహాదనుజుల్ కొలువంగ వానరో
త్పరమును గెల్పుపద్ధతులు కగాధరుషం గొని యూహచేయు నా
శరపతిగాంచి రామశృంగసత్తము పల్కులఁ దెల్పి యింకను
దరమగునే జయంపఁ బరతత్త్వము రాముని నీకు రావణా! 138

తే అన్యరమణీహరణదోష మద్దియొకఁడె, చాలు నిన్నువధింప నింకేలయాశ
లీమముం గెల్వఁదరమగునెట్లు క్రూర,దానవా! యంచు నీతులెన్నేని తెలిపి.

ఉ. వారలనాశనంబు రఘునర్యుపరాక్రమమెల్లఁ జక్కఁగా
సారవచస్తతిం దెలిపి క చయ్యనఁ దన్నును బట్టఁబూన దు
ర్వారజవంబునం ద్రిదశపల్లభుపాత్రుఁడు వారిదాఁటి వే
సారక కొల్వకూటమును క సత్త్వమునం బడదన్ని యంతటన్. 140

ఉ. పట్టుఁడు కట్టుడంచుఁ దనుకబల్కుచు రాక్షసులెల్లఁ బూన్కిమై
నిట్టటు సంచరింప భయమేది జవంబున మింటికేగి యా
కట్టడిరక్కసుల్ కనఁగకాలియవోలె సురల్మలింప నా
దిట్టఁడు రాఘవాదులు సుతంపఁగ వ్రాలి వచించె నంతయున్. 141

ఉ. అంతట రామచంద్రుఁడు లయాంతకునాకృతిఁదాల్చి లక్ష్మణుం
జెంత వసించుసూర్యసుతు క నేనల లగ్గులపట్ట నంపుఁడే

చింతలుమాని యంచు జయసిద్ధిని దేల్పుముహూర్తమంచు మీ
రింతకు యుద్ధరంగమున శ్రీకేగంగ లెండని యాజ్ఞ చేసినన్.

142

—ॐ యుద్ధారంభము. ॐ—

ఉ. భానుకులైకభూషణుడు శ్రీ పంథమునం బలుకంగ నిట్లు లా
భానుసుతుండు సైన్యపతిపంక్తిని జీరి మహీశునాజ్ఞ చే
వానర సేన లింక గరువంబునఁ దేలునిశాటవత్తనం
బూనినవేడ్కఁ బట్టఁదగు శ్రీనొక్కక్షణంబున నంచుఁ దెల్పినన్.

143

క. ఆయోధనచిహ్నంబుల, నాయానతిఁ దెలుప బలములన్నియుఁ దమిమై
నాయసురవర్మపురముం, బాయనిపూన్కిం గలంపఁ శ్రీబరుగిడె నంతన్.

144

సీ. ద్వారముల్ భేదింప శ్రీవీరులవధియింపఁ, బరుగెత్తివచ్చి హాసరులవీఁక
మార్కొని దానవుల్ శ్రీమార్గణంబులఁబ్రాసఁకుంతతోమరములఁగోఁతులగుమిఁ
జంపఁగా వృక్షపాఠామృతైలంబుల, దనుజుల వధియించి శ్రీదర్పమెల్లఁ
గనఁబడఁగాఁజేయ శ్రీదనుజవీరులు మాన, కతిపారుషంబునశ్రీవిఠతశస్త్ర
తే. శక్తికనఁబడ వానరసమితిఁజంపి, రిట్లు సురలకుఁగూడ రోహమాంచమొదవఁ
జేయుద్వంద్వాహవముకొంతఁచెల్లెనమనీ, రిరుదెగలవీరులొకకొండఁజేపుదలుగ.

క. అని కొంతసేపు సాగఁగ, దనుజులు చని రాహవమున శ్రీదర్పము లుడుగఁ
దినమది గడువఁగ రాతిరి, చనుదెంచెన్ భీమకార్యసంతతి జరపన్.

146

—ॐ రాత్రియుద్ధము. ॐ—

క. ఆరేయి సంగరమున, శూరతఁ గనఁబటుపఁ దగినచొప్పు మనములం
దారసి రావణుసేనల, వీరాగ్రణు లొక్కకొంత శ్రీవేడుకఁజూపన్.

147

ఉ. వానరవీరులందఱును శ్రీవజ్రసమాయతముష్టిఘాతసం
తానములఁ శిలాతరువిఁతానములఁ మఱిఁకొండలఁ మహా
దానవవీరులం గదిసి శ్రీదర్పముచూపి వధించుకొర్కులం
బూని చరించి రెప్పుడగుఁ జోరని యెంచుచు రాముఁ గాంచుచున్.

148

ఉ. రాతిరియందు రాక్షసు లరఱివధంబున దోర్బలంబు హే
చైత్రతగ విక్రమింతురనునాఖ్య ప్రసిద్ధమై కాన నిశ్చల
శ్రీతి భుజాబలంబు కడుఁబెంపువహింఁగఁ జోరఁబూని రా
నీతలంపు వెట్టులను శ్రీజేయగ రోహము వృద్ధినిండఁగన్.

149

ఆ. అంధకార మంత శ్రీనావరింపఁగ మాన, కరులఁ జంపునూహశ్రీలతిశయింఁ
జోరి. రొకరినొకరు శ్రీపూని వధించుచు, సురలకే భయంబుసారిదిఁ గలుగ.

150

క. దితిజులు కొందఱు మడిసిరి, క్షీతిఁబాసిరి కొందఱు అనిని శ్రీగీశవరులు సం
జాతమహాగ్రహమున నా, చైత్రయాధీశు లంతఁ శ్రీదలపడి రొకటన్.

151

క. ఆశరవీరులు మార్కొనఁ, గీశవరుల్ వారి నెల్లఁగిడ్పటచెడు నా
యాశలఁ దార్కొని రంతట, దాశరథులు దివ్యచాపధరులై పూన్కిన్ .152

— ఇంద్రబిత్తు రామలక్ష్మణుల నాగపాశబద్ధులఁజేయుట. —

ఉ. అంగదుఁ డంతమార్కొనియె నయ్యమరారితనూజ రావణి
సుగరకౌతుకంబు మదిసంధిలుచుండఁగఁ దక్కువీరు లా
యంగదురీతి శత్రువుల నట్టులెమార్కొని పోరఁజొచ్చి రు
త్సంగమునఁదె యావిజయసంపద యున్నయటుల్ తలంచుచున్. 153

చ. దివిజవరాత్మజుండు నదీతిప్రియపుత్రతనూజపుత్రు ను
ద్ధతుఁడని యెంచి ప్రాతపగ న్తఁబురికొల్పఁగ హుంకరించి తీ
క్ష్ణతరశరాభీ నొంఁగ గినుకం గొని యొక్కటదాఁటి సారథి
వితతజవంబునం బొదలువీతిచయంబు రథంబుఁ ద్రుంచినన్. 154

మ విరభుండై లయకాల దండధరుఁ డీవీరుండుగాఁ బుట్టి స
గరముంజేసెను నంచు జూఁజులు తోత్కాలంబునం దెన్నఁగాఁ
గర ముప్పొంగుక్రుధఁ రథాదికముఁ ద్రుంగంజేసె వీడంచు యు
ద్ధరతిఁ మాయను గైకొనందగును మ్రందంజేయఁగా నీరిపున్. 155

చ అని తలపోసిమాయ గొని నయంబరమందు వసించె నింద్రపా
త్రునిదగు విక్రమక్రమము న్తోపముగల్గఁగఁ జేయనొర! యి
ట్లొనరునేర్చె నీతఁడని న్మొక్కుమొగిం గొనియాడి రంత నా
జనకనుతాడపుండు సురసత్తముపాత్రుని శక్తి మెచ్చెదాన్. 156

మ అనమానంబు భరింపరామి ద్రిదశేంద్రరాతిపుత్రుండు మం
త్రవిభుత్వంబుఁ గనంగఁజేసి రిపుదోర్గర్వంబు మాయెంతు నం
చవధానంబు వహించి యెవ్వరి కదృశశ్యంబైన రూపంబుతో
వివిధాస్త్రంబుల వైవఁబూనె నవియుక్త వేధించె రామాదులన్. 157

చ అరి యెటనుండు నంచెఱుగ న్నత్తటి శక్యముగామి రాఘవుల్
శరవరపం క్తివై చుటకు న్శక్యముగామి దదీయమార్గణో
త్కర మెటనుండివచ్చునో నిశామగుణధ్వని యెందుఁగల్గునో
యరదముపోవు చప్పుడది నయంబరమం దెట నుప్పలిల్లునో. 158

చ. తెలియఁగఁ జాలకుండి రొకతీరున నంతట రావణాత్మజుం
డలుకవహించి మంత్రయుతి నంబకముల్ పరఁగించి వానరా
వళులను రామలక్ష్మణుల న్మ్రాలఁగఁజేసెను భూమిపైన థా
రలుగ నసృక్కుణంబులు పరంపరగాఁ బ్రవహించె నత్తటిన్. 159

క కూలఁబడి చెల్లవానరు, లోలిం బీనుఁగులపిండు న్మర్విఁబడఁగ నా

- భీలంబై కనఁబడున, ట్లాలము గప్పడియె నిట్టు లనరానికతిన్. 160
- చ. తనువులనుండి రక్తమొగిసఁగారలుగాఁ బ్రవహింప రాముఁడ
తనియనుజుండు భూమిఁబడి తద్దయుఁ గుండుచునుండ నాగపా
శనికరయుక్తిచే గదలఁజాలనియట్లొనరించె నింద్రజి
త్తునిఖలవానరేశ్వరులఁ దోడనె చేసె దదస్త్రబద్ధులన్. 161
- ఆ కదలమెదలలేక తకపులార్తి నొందఁగఁ, రామలక్ష్మణులు నశరాతిపాశ
బద్ధులై పడంగ తబవర మయ్యుది సుతత్రాసకర మనంగఁ దగియె యుండె. 162
- సీ. నాగపాశము లిలాసాధునిఁ దమ్ముని, గట్టిగా బంధించె తగాథశరము
లందర నొప్పించె తనట్టిట్టుకదలక, పడియున్న యాక్షమాసతులఁగాంచి
సుగ్రీవముఖులెల్ల తశోకించి రావిభీషణుఁడు తద్దశకు విస్తయమునొంది
మాయాబలంబున నీయొడ నింద్రాది, యారీతి బంధించె వీరి ననుచు
- తే. మాయ నెఱుఁగుటనంబరమధ్యమమున, దనుజవర్యులుగొల్వంగఁ దనరువాని
నింద్రజిత్తును గనుఁగొని యిసతనూజుఁ, జేరఁగాఁ బిల్చి యిట్లు వశించెనపుడు.
- క. వగవకు మోకపిరాజా! తగునిది మాయాబలంబు దారుణరూపం
బగు నాగపాశబంధనముగఁ దోచెడుఁ బ్రాణహానిఁ బొందదు దీనన్. 164
- ఉ. వీరలపాటు గాంచి కపివీరులు పాఱఁదలంచుచున్న వా
రోరిమిమీఱ వారిఁ గడుసమాజిలంగ నొనర్చుమీవు గం
భీరత నుండఁగాఁదగినవీరుఁడవయ్యును భీతినొందనౌ
నే రయమార నల్లడలఁకేగి బలంబులఁ బ్రోత్సహింపుమా. 165
- ఉ. నేనును గొందఱు బిలిచి నింగిని జూపెడుశక్తి మాయదే
యానని హెచ్చరించి భయమంతయుఁ బాయఁగఁజేయువాడ నో
వానరనాథ! నీవిపుడు పందురఁగా ఫలమేమి ధైర్యముం
బూనుము కార్యనిర్వహణముం బొనరింపుము లెమ్మ నాపుడున్. 166
- చ. హరిపతి యావిభీషణ మహామతిఁ గాంచి భవన్తుభోక్తి ని
బ్బరమును గాంచినాడ గురుబాహుబలుల్ ధర్మవై బడంగ సం
గరమిది ధర్మపక్షమును తగాల్పఁగఁబూనె నటంచు నెంచితిఁ
బరుగిడువాడ నింక భయవారణకార్యము నిర్వహింపఁగన్. 167
- క. ఆనిపలికి తానుసైన్యంబునుగాంచి భయంబుపాయుపాలికఁ బల్కం
గనుబూనె విభీషణుఁడును, చని మాయ యిదంచు జంపఁజాల దటంచున్. 168
- క. పలుకుచు వారలభయముం, దొలగించుచు రణముచేయు తోర్పులమెల్లం
గలిగించుచుండె నంతట, విలసిల్లెడు తార్క్ష్యమూర్తి వేగమ వచ్చెన్. 169

— గరుత్మంతుడు వచ్చుట. —

- సీ. పక్షసంచాలనభవ వాతనిర్ధూత, భూమిధరవ్రాత ఓ భూరిశక్తి
వైనతేయుడు రామభద్రుఁగానఁగ వచ్చె, నాతనిరాకకు ఓ నతిశయిల్లు
సమైదమున విభీషణుడు సుగ్రీవాదు, లరుగుదెంచిరి రామునంతిమున
కాపక్షినాయకుఁ ఓ డరుగుదెంచినమాత్ర, నాగపాశములు విన్నదనమాని
తే. సడలి వడిఁబాతె లేచిరావ్త్వఁజీంద్ర, నందనులుపై న్యములవెల్లఁడెందములొగి
బులకముల నుల్లసిల్లంగఁ ఓ జెలఁగువేడ్క, లంది మిన్నంది రంత భగదాధిపతిని.
- క. పరికించి రాముఁడిట్లును, బరమదయాభీ! నిన్పత్తపాశులమైయి
క్కరణిని బ్రదికితిమిగదా, నిరుపమకృపఁ గల్గనిన్ను ఓ నేర్తునె పొగడన్. 171
- క. కలిగెను జీవితములు నీ, వలన్ మాకందఱకు స్వభావంబున నీ
కలరెం బరులకు నుపకృతి, సలుపం దగుబుద్ధి; పుణ్యచర్యా! యార్యా! 172
- చ. అనుటయు వైనతేయుడు మహావినయంబున నిట్లుపల్కె నో
వనజదళాక్ష! నీదుసఖవర్గమునం దొకరుండ నేను; నా
పనియిది నీదెగాఁగఁ దలఁపందగు సంస్తుతికే ననర్హుడ౯
గనుమిదె నాదు రాక భుజంగంబులు పాతెడు నాల్గువంకలన్. 173
- చ. దితిజవరాత్మ సంభవుఁడు ఓ దృపుఁడు మాయను బన్ని మిమ్ము నొం
చి తనకుఁ గల్లుకొంబరిని ఓ సిద్ధినిగాంచిన సర్వమంత్రసం
యుతి గురుపాశజాలముల ఓ నొక్కట మిమ్మునె గట్టివై చెఁ బా
శతతులు వీర్యహీనత వ్రేసం బరువెత్తెను నన్నుఁ గాంచుటన్. 174
- చ. మరల మిముం గలంప నణుమాత్రము చాలవటంచు నమ్ము మో
సరసిజనాభ! నిన్నుఁగనఁ ఓ జాలిత ధన్యుడనైతి నానతి
శిరమునఁ దాల్చిపోయెదను ఓ నేవయెనర్పఁగ నీకె సర్వదా
చరణసరోజదాస్యమున ఓ స్వాంతము నిల్వ వరం బొసంగుమా 175
- చ. చనియెద నంచు మ్రొక్కుచు విశాలలనచ్చదపక్షయుగ్మ మొ
య్యన గదలించి లేచి గగనాంగణసీమను బోయె దిక్కులం
దనగరుపక్షసంచలనతం దగువాయువు పర్వచుండ దై
త్యనికర మట్టెచూచి దిగులందఁగ దేవత లుబ్ధి యార్పగన్. 176
- ఉ. వ్యాళమయోరుపాశతతిః పర్వలువాఱఁగ రామలక్ష్మణుల్
చాల శ్రమంబుగాంచియుఁ బ్రసంగతఁ దాన్యుడు కల్లఁజేయ సం
తౌలితసంగర శ్రమజఘర్త పయఃకణమండలాంగులై
శ్రీలఁజెలంగి పూర్వబలసిద్ధుల నొప్పిరి విస్తయంబుగన్. 177
- ఉ. కీశవరేణ్యు లస్త్రగణాకీలితగాత్రము లష్టసూర్యసం
కాశములై చెలుంగఁ దమకంబున నార్పుచు మిన్నుముట్టి యో

యాశరులార! రండు సమరరాంగణ మందొక యాటయాడ మా
యాశయముల్ చెలంగు మరియూడయె మీరిటు లూరకుండంగన్. 178

చ. అని పెలుచో విరోధులగునాశరవీరులఁ బిల్పుచుక మహా
ధ్వనులను దిగ్విదిక్కుల నభంబును బ్రద్దలుగాఁగఁ జేయుచుక
దనుజుల సంగరంబునను ి దార్కొన రమ్మని హెచ్చరించుచుక
మనుజుపతి ప్రియాత్మజుల ి మాటికిమాటికిఁ గాంచి మ్రొక్కుచున్. 179

తే. యుద్ధమున కాయితంబుగ ి నుండి రంత, నావిధంబును శుకసారశణాదిగూఢ
చారు లొగిఁ దెల్పవని మదిసాధ్యసంబు, గాంచె రావణిపుత్ర క్షేపనెంచియపుడు.

— నాగపాశప్రయోగవిధి —

సీ. మంత్రగణంబున ి మహితశక్తిం గ్రాలు, క్రూరమంత్రములు దుర్యోధనులుగ
నమరియుండును; వాని ి కార్తికూర్చెడుసత్త్వ, మొక్కటియేగాని ి తక్కినట్టి
శక్తు లెవ్వియులేవు సాధకుం డవ్వాని, యంకిష్టమైన దేయ్యుండు దాని
జపియించి తగ నభిచార హోమముశ్రద్ధ, నొనరించి సిద్ధియై ియు పై ననుచు
తే. ననుదినముదానిఁగొల్పుచునస్త్రరూపముగనుబూజించుచుక దానిఁదగినసమయ
మందునమ్మాడ్కి హోమంబు ి నాచరించి, యస్త్రరూపంబునం బొల్పునట్టిదాని.

క. అరిభాధార్థముఁ బంపం, దరుణంబిది నాదుకోర్కి ి తగఫలియింఁక
బరమాదృతి నొందుమ యని, శరమును బ్రార్థించి మంత్రశక్తి కలుగఁగన్.

క. ఒనరించి ప్రయోగింపం, జను నయ్యది స్వీయరూపశాలియగుచు వై
రిని శక్తికొలది బాధించు నశక్తుండైన వైరిఁ ి జూర్ణముచేయున్. 183

క. అసురతనూజుఁడు ఫణిమను, విసరంబున నొక్కదానిి వితతజపమునక
స్వసమీపమున నుండఁగ, స్వసదృశఫలమీయఁ గొల్పి వరముంబడసెన్. 184

క. వానిఁ బ్రయోగించి మహీ, జానికుమారులను గూల్చుసమకట్టెను; న
జ్ఞానకివల్లభుఁ డాత్మను, భావించెక గారుడము నీతొంతసమాధిన్. 185

ఆ. గాధినందనుండు ి కాలత్రయజ్ఞుఁడై, పాలుచుచుంట మంత్రపూగమెల్ల
రామునకును దెల్పె ి రాముఁడు సోదరు,నకును దెల్పె దార్మ్యనామకంబు.

తే. వ్యాసమంత్రంబులకు నెల్లవైరి గాన, నింద్రజిత్రహితాహిపాశకేషుచయము
గరుడసన్నిధి నిచుకగని ఫలము, గలుగఁ జేయఁగఁజాలకవలయ మొందె.

సీ. అస్త్రంబులెల్ల నీయనువునఁ బ్రత్యస్త్రములచేత విలయంబుగలుగఁజెడును
గావున నాగపాశవలి గరుడసం,దర్శనంబున శక్తితలుగ విడిచె
నిదె విధానమృత్ర ి మెదియైన మరలిపోఁ, జేయఁగా నని చిత్రసీమనిల్ప
వలయు నింకొకరీతి ి గలదు మంత్రంబెది, యిరువురచేత నభిష్టసిద్ధిఁ

తే. బడయుకోరిక జపియింపఁబడున యేని, వార లిరువురు వైరులై బవరమందు
దానినే వైచ నదియేరి ి నేనిబాధ, చేయకయె శాంతి నొందును ి సిద్ధమిద్ది 188

- చ. ఇరువురు భక్తులొట నది యెవ్వనినైనను బాధచేయకే
మృదులను దానివైచుగద యమానక రెండవవాడు రెండు నం
బరమునఁ దాకి శాంతిపడుఁ యబక్షయుగంబును దానినొక్కదృ
ష్టిరమణఁ గాంచుఁ గాన సమసేధినిగల్గ నొనర్చువారికిన్. 189
- వ. అందుఁగొన్ని యస్త్రంబులు పునఃప్రయోగంబున కర్పణంబులుగాకయుండు. అట్ల
గుటకుం గాంబు గురువాకన్యంబ. అస్త్రవిద్యోపదేశకాలంబున నిది ప్రాణ
విపత్తు పాసంగినతఱిఁ బ్రయోగింపఁదగుననియు నట్లుగావునఁ బునఃప్రయోగ
యోగ్యంబుగాదనియు నాదేశించు. ఆయస్త్రంబులు లోకావళి దగ్ధంబుచేయఁ
జాలియుండు. వానిం గొనసమర్థుండనితోచిన నీనియమంబొనర్చి గురు పువదే
శించు. గుర్వాజ్ఞాతిక్రమణంబున మంత్రంబుఫలంపదనియెఱుంగవలయు. 190
- క. గురుభక్తిలేని వారల, కురుతరమంత్రంబులైన యొక్కఫలం బె
వ్వరుసఁ లభింపఁజేయక, కర మశుభఫలంబు గూర్చుకడఁగనుగాదే. 191
- క. కనుకఁ సద్గురుభక్తిఁ గని దానిఁ వదల కెల్లకాలము మంత్రం
బును జపియింపఁగ సిద్ధిం, గను సాధకు డొండురీతి కల్పవ్రఫలముల్. 192
- ఉ. ఈసరణిఁ బృథాకుమను యెంతయుఁ దోడ్పడునంచు నెంచియే
వాసపునిఁ జయించి పటుబాహుబలంబున విజ్ఞప్తించి మా
యాసమశక్తి నొప్పుదనుఁజాధిపపుత్రుఁడు నాగపాశముల్
గాసిలఁజేసి చంపు రఘుకాంతుని నం చెద నమ్మి వైచెఁగా. 193
- ఉ. గారుడమంత్ర మాత్మ రఘుకాంతుఁడు సంస్కరియింపఁ బూర్వమే
కోరినయపు వత్సననిఁకోరిక దీర్చ వరంబులిచ్చి యా
శ్రీరఘరాము నాజ్ఞఁగొని యేరెను స్వస్థల మట్టులొట నా
గారి రఘుమాత్మముం గనఁగనప్పుడె వచ్చెను విచ్చె బంధముల్. 194
- మ. పరమేశుండయియున్ మఱొక్కరిని సంప్రార్థింప నేలా యటం
చురుసందేహము నొందరాదు; జను లాత్మోద్యోగముం గాంచి య
క్మరణిఁ వర్తిల నొనటంచుఁ దెలుపంగఁ గోరియే రాముఁ డె
వ్వరిఁ గొల్వంగ బహుకరింప మదిలో యెంతించె నం చెన్ననా. 195
- చ. జనకకుమారియున్ నృపతిసత్తము లిరువురు నాగపాశబం
ధనమునఁ జిక్కి రంచు విని యదానవకాంతలు తోడుకొంచుఁ బో
వను వగఁగూడె సర్వమును యభావనచేసెడునాదిశక్తియై
తనరియు మానవాకృతినిఁదాల్చుట శీలముఁ దెల్పఁబూనుటన్. 196
- ఉ. వారలచిత్తవృత్తు లిటువంటివిగా నగునం చెఱుంగ నె
వ్వారికి శక్యమా హరియుఁ బంకజసూతియు శంకరుండు వృ

త్రాయు లోనుగాఁగల మహాత్ములె వీటిఁడు లిందునాఁగ నిం
కేరు సమర్థులొడు రిదె యెన్నఁగ నొవిషయం బదెప్పుడున్.

197

ఉ. రావణి నాగపాశనికశరంబు ఫలంబిడజాల కెట్టులో
పావఁగఁ గుందుచుండె; నిదేపా విధియే బలవంత మంటకుఁ
దావలమైన చక్కనియుదాహరణంబగుఁ బౌరుషంబునా
దైవమె మించు దానిదగుతత్త్వము గన్నడ దేరికేనియున్.

198

— ధూమ్రాక్షుడులు మృతినొందుట. —

సీ. అంత నారావణుఁ డాగ్రహంబునఁబంప, ధూమ్రాక్షుఁడనిసేయఁదోఁపహనుమ
యాతనిఁ బొలియించె నట్టులే వజ్రదం, ఘ్రిని నంగదుండు నరూపుఁడేసెఁమున
హనుమంతుతోడ నాహవామము చేయు నకంప, నుండు సాయమనిఁ జేరెగఁడుముద
నాతనివెన్నఁ బ్రహస్తుండు నీలుతోఁ, బోరాడి వింటికిఁబోయ్యెవేడ్క

ఆ. వారిపాకఁ గాంచి యారావణుండు తానె, యరుగుదెంచె బోరునాశయమున
నతనివెంట చచ్చిరనివ్రుంది రెండతో, భటులు పూర్వకర్తఫలములఁ గన. 199

చ. వనచరసేనఁగూల్చుచు నశవార్యభుజాబల మొప్పుచుండ నా
దనుజవిభుండు తీవ్రరణభాత్రిపయిఁ విహరింప నింద్రపు
త్రుని యనుజుండు తఁకి తనదోర్విభవంబునుజుపె నాతఁ డా
తనిపయిఁగల్గి కోపమున నదారుణబాణము లేసె నేర్పునన్.

200

ఉ. మిత్రసుతుండు యుద్ధమున నమించెను రావణునంచుఁ జెప్పఁగాఁ
బాత్తుఁడుగాఁ జెలంగె నదివైరికి మిక్కిలి దుస్సహంబుగా
నై త్రపగల్గఁజేసె నమరారివిభుండును దోర్బలంబునఁ
స్తోత్రము గన్న వాడగుటఁ నదోరపుశక్తిఁ గనంగఁ జేయుచున్.

201

చ. తనువిదియన్న సంస్కృతిని నదాఁగనకుండ నొనర్చెఁ దక్కున
వ్యవచరవీరు లాతని నశవార్యపరాక్రముఁ దాఁకి నిల్వకే
చని రఘునాథుపార్శ్వమున నసాధ్యసముం దొలఁగించి కాపుమా
యని శరణంబువేడి రటనాతనితమ్ముండు లక్ష్మణుం డెడన్.

202

క. అనిసేయునుత్సవము పొంగ నరేంద్రుంఁగాంచి మ్రొక్కి నక్రవ్యాదేంద్రుఁ
గనదురుబాణంబున నే, ననిఁ జంపెద నియకొనుమ నయివేడంగన్.

203

క. నెమ్మదిఁ దలంచి రాముం, డమృద్ధింబోవ నొప్పియతనికి రణధ
ర్ములు తెల్పుచుఁ దద్బల, మిమ్ములఁ గనిపెట్టి పోరుపే తగ వనుచున్.

204

ఆ. నచ్చుఁజెప్పింపె నుచ్చకోదండము, దాల్చి పోరఁబోవుతటి సమీర
తనయుఁ డడ్డపడుచు నదనుజేంద్రుమార్కొని, నేనె పోరువాడ నీవ్రవలదు.

- క. అని వాని మార్కొనంగా, సునిశితబాణాళి నొంచె సురవైరియు నా
తని నొంచె హనుమయు ముష్టిని శైలమహిరుహములఁ జేడ్పడఁ జేసెన్.
- సీ. మఱియు వీర్యంబునమాదుతి రావణుఁ, బిడికిటిపోటునఁ భీమనినద
మొప్పు నొప్పింపఁగఁ నురుతాపమున సంచలించె దానిని వినుఁతించి రెల్ల
వానరుల్; రావణుఁ డానినదంబున, కులికి యోహనుమంత! యురుబలఁడవె
యని మెచ్చుకొందు దాఁయగనుండియున్ నేను, నన మరుదాత్మజుండకట! యని
- ఆ. వినుతిచేయ నేలఁ విగతజేవుండవు, గాక బ్రదికియున్న కారణమున
నద్ది యడఁగుఁగాక యని మఱియుం బల్కె, నన్ను ముష్టిఁబొడుపుఁవన్న నీవు.
- క. మరలంబొడిచెద నిన్నుక, బరువంబగుముష్టి దానఁబంపుదు నిను ని
త్తరుణముననె యముఁ డుండెడు, పురమునకన రావణుండుఁబొంగెడుక్రుధచేన్.
- చ. తనకుడిచేతిముష్టిని నితాంతము పావనితోమ్ము నొంకఁగా
ననిలుసుతుండు మూర్ఖుగ నె సంతట నీలఁడు తాఁకి రావణుఁ
ఘన శిలక మహిజములఁ జ్ఞాధరశృంగములం గలంచి త
త్సునిశితబాణజాలములఁ సోలి ధరంబడె; నంత దుర్బడున్. 209
- క. సౌమిత్రి మార్కొనెక సం, గ్రామంబది యద్భుతముగఁ గ్రాలెక ద్రిదశ
గ్రామణులు మెచ్చుచుండిరి, భీమాంబకములను వైచివీర్యముపొంగన్. 210
- క. రావణు వెఱిగొందంగా, భూవిభుననుజొండు చేసి యభూతభయంఠే
యావహిలంగాఁ జేసెఁడు, రావణుశక్తిం బడెక ధర్మక మార్పితుండై. 211
- క. భీతిల్లిదానఁ గీత, వ్రాతంబులు రాము కడకుఁ బరుగిడి తెలుపం
జేతమునఁ గ్రోధ మత్తఱి, నాతతముగఁ బ్రజ్వలిల్ల సరి మార్కొనఁగన్.
- చ. సరకునలేచి చాపమును సజ్యముగా నొనరించి ప్రజ్వల
చ్చరమునుగూర్చి మారుతియె స్యందనమై తగ నెక్కిపోయి యా
శరవరుమార్కొనెక దనుజుచక్రవిభుండును సాయకాళి నం
బరమును గప్పుచుక రణము స పారుష మొప్పుగఁ జేసె నత్తఱిన్. 213
- చ. ఊతిపకుమారుఁ డంత నతిశీఘ్రముగాఁ బరువెత్తు నంబక
ప్రతనివైచి రథ్యరథపాలకులం బడలంగఁజేసి య
ప్రతిహతబాణపంక్తి మణిభాసురదివ్యకిరీటరాజియుం
జ్యోతిగని భూమివైఁబడఁగ స నొక్కఁజ్ఞానంబునఁ జేయ నార్తుండై. 214
- తే. యాతుథానేశ్వరుండునుభీతుండగుచు, సూరకుండంగ రాముఁ డోరోరినిన్ను
నలసినాడ వటంచు వడలినవాడ, నింటి కేగుము నావిని స యెడ రఘుపతి.
- క. పలుమాటులు పొగడుచు ని, స్తులశక్తికి నబ్బురంబుతోపఁగఁ జనియెక
గలవిలపాటొందుచుఁ దన, విలయము దృఢపఱచుకొనుచు స వెన లంకఁగనన్.

ఆ. అరిగి కుంభకర్ణుఁ నాత్మఁ దలంచుచు, మేలుకొలువఁ బనిపె న మించుభీతి
నశమయమున లేపుటతనికిఁ బ్రళయమే, యనుచు నెఱిగియును మఱహనురుండు.

— ౧౭ కుంభకర్ణుని మేలుకొలుపుట. —

- క నెలలాటు నిద్రయతనికిఁ, గలుగఁ వరమిచ్చె బ్రహ్మకర్తానుగతిఁ
బలవంతము దైవమ్ము, పలుకు యథార్థంబు సేయ న భావించినటుల్. 218
- చ. తపమొనరించు కాలమున న భాత వరంబొసఁగంగ రాఁగ దే
వపటలి బ్రహ్మవెన్నఁ జనె న వారలె తఁ బురికొల్పుటఁ విరిం
చి సరమమోదమంది వడిఁజేరి దశాననుకొర్కిఁ దీర్చి య
ల్లె పరమభక్తిఁ దన్ను హృదయేష్టదుగాఁ దలపోయు నాశరున్. 219
- సీ. కుంభకర్ణుని గనఁబోవునప్పుడు మహేం, ద్రాదులిట్లని కోరి న రావిరించి
నీతఁడు బలవంతుఁడెల్లర నొకసారి, మ్రొంగఁ జాలినయట్టి న మేటివక్త
బలము గలట్టివారడలఘుపరాక్రముఁ, డెల్లలోకంబుల న నేఁచఁజాలు
మూర్ఖుఁడు కావున న భూతాభికుశలంబుఁ, గోరెడుమీ రిట్లుకొరిన వర
- తే. ములనొసఁగిన ముష్టెల్ల న విలయమందఁ, జేసినట్లగు యోజింపు న చిత్తమందు
ననుచుఁ బ్రార్థింప బ్రహ్మయుగమనమునందు, నతనికర్తముగతి నెంచినమరులఁగని.
- చ. వినుఁడు సుపర్వలార! బలుఁజేడుకఁ గన్నడుఁ జూచుచుండుఁ డా
దనుజుఁడు కోరినట్టివరదానముచేయక తప్పు డెట్టులై
నను మటుమాటలాడక మనంబుల దిట్టతనంబుఁబూని నా
వెనుక నె రండు వానిదగువృత్త మదెట్టిదో యుచునెంచుచున్. 221
- చ. అలరఁగఁజేసి బ్రహ్మవిభుఁధావళి నాత్మసతీమణిఁ గరం
బుల నభయాంకముద్రయును న బుస్తకముఁ గనుపట్టుచుండ వా
క్కులఁగలిగించు దేవి యనఁ న గోరినకోర్కులఁదీర్చుతల్లి నా
లలితయశంబు గాంచిన విలాసవతిఁ బరదేవి భారతిన్. 222
- చ. తలఁచె మనంబునక సుగుణదామవిభూషితమైనవాణి యా
జలరుహసూతిముందు సురజాలముచూడఁగఁ దోఁచె బ్రహ్మయుఁ
బలికెను దేవి! యీఖలునివాక్కుల నిల్చి తదీయకర్త మే
ఫలముల నీయఁగోరు నెఱవం బదిగా ననుఁ గోరఁ జేయుమా. 223
- చ. సరసిజసూతి యిట్లుసురసన్నిధిఁ బల్కిననాలకించి వా
క్తరుణియు నట్లకాక యని న తద్వదనంబున నిల్చి కర్త మే
వరుసఫలంబు లీయఁదగుభంగిఁ దలంచునొయల్లె ధాతనుఁ
వరములవేడఁ జేయ మదివంఁచఁ గొనెక బరమేశ్వర్యం జనెన్. 224
- చ చని యల దైత్యనాయకునిసన్నిధి నిల్చి భవత్తనంబు నా
మనముఁగు సంతసంబుగనుమాడ్కి నొనర్చె వరంబు గోరుమా

యనుటయు లేచి నిల్చి తనహస్తములఁ ముకుళించి దేవ! నీ
పనుపునఁ గోరువాడ ననుభక్తునిగాఁ గొని దాని నీయవే.

225

చ జననము గాంచినందులకు శర్మము గాంచుటయే ఫలంబు కా
వున సుఖనిద్రనిమ్ము; తనువున బలముం గలయట్టిదానిగా
నొనరువు; మిద్దియే మదికి నొప్పినయట్టి వరంబు నాఁగ నా
వనరుహసూత్ర యల్లయగు భద్రము లంశుము దాన నర్భకా!

226

సీ. ఒకమాట వినవయ్య శయోకుంభకర్ణ! నీ, వాటుమాసములు సుఖాభి మున్నఁ
జేయు నిద్రం గాంచి యాయాసమేలేక, మేల్కొంచి యాహార శమాలి నాటు
మాసంబులకుఁ దగుమాత్ర భుజించి నాయుచ్చుశూలం బంది యెవరిపైకి
నని చేయఁ బోదువో యాహవం బయ్యది, విజయంబొసంగు నేవీరుడైన

ఆ. నిన్ను నొంపఁజాలలేదన్న యీవరమును, గోరకున్న నీయఁ గూర్చి గంటఁ
గొఱతనిద్ర మేలుకొలుపంగఁ బడుదేని, యంత మపుడె కలుగునంచుఁజనియె.

క. తనుదాటి బ్రహ్మ యవ్వలఁ జనఁగా వాద్దేవతయును సన్నిధిఁ బాయం
దనయవివేకపు వాంఛను, మనమునఁ దలపోసి దుఃఖమగున్ డయ్యెన్.

228

సీ. బంధువులందఱు బ్రహ్మయిచ్చినవర, మదియచాలును గృహ శక్తియెసాక్షి
యని యూహించి రాదనుజవలేణ్యుండు, సమరంబునకు ముందెశర్మ భామ
మనఁబడు నిద్రాగ్రహంబున శియనించె, నాటుమాసములకు నవలిదినము
నందు మేల్కొలుపనో ననునియమంబు నా, రావణుం డెటుఁగు నిద్రకురవంత

తే భంగమే కల్గఁ జచ్చునంచుం గనుంగొనంగలండయ్య దుష్కర్తృసంగతి నది
మదికి దోఁపఱు నిద్ర లేపఁ దగఁ బనిచె, నతనిమృత్యువు పురికొల్ప నరయ లేమి.

చ. జనులకు వెన్న మృత్యువు పోసంగ వసించియె యుండు దానినిం
గనుఁగొనఁజాల రెవ్వ రదికాలమురాఁ దనమూర్తిజూప వ
చ్చును; ఊహనై నల్పదగుహాపృథు గాంచదు కర్మసంగతిం
గొనిచను వానికిఁ ఫలముఁగూర్చ స్వతంత్రత లేదు దానికిన్.

230

మ. మృతికాలంబున నాపరాత్పరుని నెంతేభక్తి భ్యానింప దు
ష్కృతముల్ పాయును ముక్తియబ్బునని సంక్షీర్ణి త్రు ధీరుల్; పురా
కృతకర్తృబది యట్టిబుద్ధి నిడినం గీర్తించు లేదేని త
త్సన్నితి యెట్లబ్బు స్వతంత్రతం దగినయ శ్చేదంచు నెన్నందగున్.

231

ఉ అన్నియుఁ గర్మమాలములేయా; నదిగానిదిలేద దేదియుఁ
గొన్నిట నస్వతంత్రతయుఁ గొన్నిట నయ్యదికల్గియుంట యె
న్నెన్నివిధంబులం గనిన నెన్ని నన్యాయహితంబటంచు దోఁ
ప న్నెఱి హేతువుండునాకో ప్రాజ్ఞులు మెత్తుకొనో యదెప్పుడే.

232

- ఉ. ఒక్కొక్కచో మేలగు నహహాకుఁ గిడుగఁదోచుచుండు వే
టొక్కతటిక మహాత్రికర శము త్రమలాభముగాఁగఁ దోచు ని
కొక్కపు డెన్ని యోగతుల శ సూహలు వెల్గుడుచుండు నక్కటా!
యక్కటికమ్ము కర్తమున శ కాత్మను గల్గదయే నొకించుకేన్. 233
- క. వేదాంతవాక్యములచే, నేదియు లేదనుచుఁ జెప్పఁనెంచినఁ గర్తం
తే దిక్కుదోచకుండఁగఁ, బోదట్టు గార్యరూపమున నవ్వారిన్. 234
- మ. స్థరియింపందగు నిద్దియిట్టితటిక గర్తంజేమి చేయంగనో
బరత త్వంబుఁ దలంప నయ్యదియగుక శభస్సం బటంచుక వచి
తురు; వేదాంతులమంచుఁ జెప్పుకొనుధూర్తుల కొంద టాకర్తమా
వరత త్వంబుఁ దలంప నిచ్చినఁగదా శ పల్కాట లేలా యింకన్. 235
- మ. కృతకర్తంబు శుభప్రదంబగునయే శ నీశుక స్థరింపంగ బు
ద్ధితగుక లేనియెడం దదిచ్చయెటు వీలెంచుక మనోవీధి నీ
వితముక సుంత తలంపరాదె యొకచో శ వేదాంతులెల్లం గృతా
ర్థత యెద్దాననో తోచుగా మదులఁ గర్తంబెట్లు దుర్భేద్యమా. 236
- నీ. కర్తమ్ముఁ దరియింపఁగఁ దగువద్దతి, యెట్టిదెయుండు నంజెన్నఁ దగును
సత్కర్తముల శాస్త్రసరణిఁగఁ జేయుచు, దత్ఫలంబులఁ బరత త్వపాద
పద్ధార్థణముచేసి శ “పాపిమా” మ్మనుచు నే, కాంక్షలఁ జిత్తంబుగఁగొనినొంద
కుండఁ జేయుచు నిట్టొలుండఁగఁ దత్కర్త, ఫలములే జ్ఞానసంకలితుఁడేయు
- తే. నట్టివిజ్ఞానఫలముగ శ నమరుసాంద్ర, మైన వైరాగ్య మదియె యజ్ఞానలేశ
విరహితంబుగ నొనరించువిమలబుద్ధి, కలుగఁజేయును ముక్తిని శ వెలయఁగూర్పు.
- క. క్రమమగుమార్గం బిది య, క్రమమార్గము తెన్నొయున్న కరణిఁగఁ దోచుక
సమగతి నవికల్పింపవు, విమలజ్ఞానం బదెట్లు శ వెలయం జేయున్. 238
- చ. తెలియఁగ నర్హ మివిధము శ లేటపడుం జిరకాలచింత న
వ్వలిదగు సాధుమార్గ మెది శ భద్రము దేనఁబొసంగు నంచు; ని
మ్ములఁ దలపోయు టొక్కటియెఁమూలము దానికి దానిమాన నే
ఫలములుగల్గకుండు నొకభంగిగ భుక్తిలభించు మాటలన్. 239
- చ. స్తరణపథంబునక దనుజశస్త్రముతమ్మునిఁ గుంభకర్ణునిక
సరిగ నుదాహరింపఁ దగుశస్త్రప మెట్లొ యెనర్పి యెన్ని యో
వరములఁ గోరఁగాఁదలఁచి వారనినిద్రను గోరఁగాదె యె
వ్వరికి స్వతంత్రతక దిరుగవచ్చునొ యియ్యదె తెల్పుఁ దేటఁగన్. 240
- చ. తపమది వాంఛలక ఫలయుతంబులుగా నొనరింప కేరికీ
ని పనికిరానిమార్గమున శ నిర్వఁగఁజేసెను గుంభకర్ణు నే

మిపలుకవచ్చు నింక గనుమేరను జూచిన గానరాదు మం
చివధ మిదోను గన్చుమదిసీ! యని యెంచెడు నద్ది యేరికేన్.

241

ఉ కావున గుంభకర్ణకృతకర్తము రావణుఁ బ్రోత్సహింపఁగా
నీవిధ మాసహోదగున శ కెంతయుఁ గీడును గూర్పఁజాలు నం
చావలచిత్తుఁడౌట దనుజాధిపుఁ డెంచఁగఁజాలఁడయ్యె నా
రావణునాజ్ఞఁ గట్టుపడిత రాక్షసు లాతని మేలుకొల్పఁగన్.

242

— కుంభకర్ణుఁడు రావణునకు హిశముఁ బెల్పుట. —

ఆ. నిదురనుండి లేచి నీలిగి నాలుగు, దెసలు కలయఁజూచి తదితిజవర్య
సేవకులనుగాంచి చెప్పుడి మాచున్న, కుశలియే యటన్నఁ గొంకమాని.

చ. తెలిపిరి వారలిట్టులని తీరవరేణ్య! మహాభయం బొగిం
గలుగఁగఁజేయు సంగరము తల్లెను గోతులమూఁకతోడ దై
త్యులకుఁ బ్రధానమంత్రి వఱియం గలదైత్యవరేణ్యు లెందఱో
కలనునఁ జచ్చి రొక్క మొగిఁ గాలము నేమనవచ్చు నక్కటా!

244

సీ. నాకాశముల నింద్రజి రామలక్ష్మణులను జక్కబంధించె గనినకపులు
వరుగెత్తిరెల్ల దిక్పాలకులడఁగిరి, కాని వానికావారు శ కాంచరైరి
మరణ మంతియకాక ప్రాన్యడరైరి సుష్టుతకాకారులై యార్పటంప
సాగిరి వానరసత్తముల్ చెలరేగి, రద్దానికోర్వక యగ్రజుండు

ఆ. సంగరమున కేగె సమయింపవారల, నెమి చెప్ప నింక నినకులుండు
రావణునివధింప రణమున కేలెంచి, విరథుఁ జేసి తఱిమి వేయునేల.

245

చ. మనమును జిన్నపుఁపుకొని మావిభుఁ డిల్లును జేరి నిన్నుఁ దో
డ్కినిచనుచేర నాజ్ఞయిడఁ గూర్చి సహోదరుఁ డంచు; నితఱిం
జనదు సుఖార్థనిద్రగను శౌర్యసమగ్రుని మేలుకొల్పు నం
చును దలపోయఁడయ్యె గడుఁజోద్యము కాలమటంచు నెన్ననౌ.

246

చ. పలుకులువేయునేల కడుఁబొరుషమాని చెలంగువారు దో
ర్బలమున విట్టివీఁగుచు నశరాతులఁద్రుంపఁ గడంగువారు కోఁ
తులనిన సిగ్గుగా మదికిఁదోఁపదె యెవ్వనికైన నింక ని
స్తులయశ మొప్పు దైత్యకులశూరుల మాట వచింపనేటికిన్.

247

చ. అని తెలుపంగ సుంతమది నారసి యారసి చప్పరించి యెం
చినగతియయ్యె నేమనినఁ జేకులు సత్ఫలమింక నంచు లే
చి నిలిచి శంకపోవిడిచి చెచ్చెర మేదిని చంచలంప వ
చ్చెను దనయన్నజూచుటకుఁ జెందిననిస్పృహఁ దెల్పుపూన్కితోన్.

248

ఉ. వచ్చినకుంభకర్ణుఁ గని ప్రాలినప్రీతిని గొఁగిలించి యౌ
సచ్చరితా! మనం బెరియుచాడ్చున సాగెడుసంగరంబు ము

న్నెచ్చటఁజూడ నట్టిదియె యియ్యదియంచు నెఱుఁగు మీవును
బొచ్చెములేక తెల్పెదను యింకెడు వీరులు ద్రుంగి రేమనన్. 249

క. కాలము విపరీతంబై, చాలక దుష్ఫలముఁ గూర్చుసమకట్టెను నీ
యాలమునఁ గోఁతులే లయ, కాలాంతకురీతిఁ జూడఁగఁబడు ననుజా! 250

క. పొలిసిరి భూమ్రాక్షాదులు, తలఁపందగనంత శౌర్యధనులు మహేంద్రా
దులకు నశేయులు నయ్యును, దలమగునేయింకఁ గాలతత్త్వ మెఱుంగన్. 251

ఉ. నేనును సంగరంబున నశనేకభటాగ్రణులొప్పఁ బోరితిం
గాని జయంబుగల్గునటు యింకఁగనై రవంతయైనఁ బెం
పూనినమత్కిరీటములు యి భూమిఁబడెక రఘురామబాణసం
తానజవంబునక సహజ! యదరుణ మిద్ది తలంచుచూచినన్. 252

ఉ. ఒక్కయెడం బరాక్రమ మధూరకసత్ఫల మిచ్చుచుండు వే
టొక్కతఱికి ఫలింపకయ యొప్పుఁ జేయును దీనికారణం
బొక్క స్వకీయకర్తమను యిట్లాపును గానిమత్తెద్దియైన నే
దిక్కునఁజూచినం గనఁగ యదేవునకైన నశక్యమేయగున్. 253

చ. అని వదనంబువంచి యిసుకమంతయుఁ బల్కకయుండు రావణుం
గనుఁగొని కుంభకర్ణుఁ డనఁభూ! తగునే మిముఁబోలువార లి
ట్లనిమొన నోడినందులకు యె నార్తి మునుంగఁగఁ గాలమొక్కరి
తిని జరఁపంగ నేరికిని యెప్పురమేయగు వేయునేటికిన్. 254

ఉ. జానకి దెచ్చినాడ వదిసాధుహితంబగు కార్యమెట్టులొ
దానవనాథ! పాపముల యదరుణమాఁగద యిద్ది యింక నే
మానిని గొంచుఁబోయి నృపమండనుఁ జేరిచి వేడుకొంటయే
కాని మఱిండుకార్య మెఱుఁగఁగదా హితంబని నమ్మ మిత్తఱిన్. 255

ఉ. చెల్లెను గొంతకాల మని యిద్దినొసంగుచుఁ బేరు మ్రోయఁగా
నెల్లెడఁ జూచినక దనుజులే విజయంబొగి గాంచుచుండఁగా
మల్లెను గాల మయ్యది సమస్తవిధంబుల నాపదంబుధిం
ద్రెళ్లఁగఁజేయఁ బూనెను విధికి మరలింపఁగ శక్యమే విభూ! 256

ఉ. కాలముదాఁట నెవ్వరికిఁగదా తరం బెటులెంచిచూచినక
జాలము దానిమార్ప నెటు యి సాహస మూనినఁగాని రావణా!
యీలయమెల్ల నీకతమ యేర్పడియొక దనుజాళికిం గటా!
యీలలనక గుఱించికద యంతయు రాక్షసరాజి కిత్తఱిన్. 257

తే. కీడుగల్గించు వస్తువు యి చూడఁగా న, మూల్యమైనను వదలంగఁబోలునంద్రు
నీతమూలంబునం గల్గెఁ యి జేటు మనకు, నామె నదలంగఁదగుఁగా దెన్యాయరీతి.

మ. వినినాడక మును దేవదేవుడు మహావిష్ణుస్వరూపుండు భ
ర్తనిబద్ధాత్ముడు మానవాకృతి నిదేమ ర్వంబునక బుట్టు దు
రసనిర్మాలనకార్యదీక్ష గొని సుత్రామాదులక భీతివా
సి నెటిక వర్ధిలజేయ నంచు మునులే యెచ్చంగ రక్షింపఁబూ.
259

మ. సురలం దోలగనాడు స్వర్గపురముక యెట్టంగ నిండ్రుండు శ్రీ
హరిగానం జని తోడుసూపు మల దైత్యస్వామి నాపత్తనం
బురుసేనాయుతి ముట్టడించె నన నోహా! యిప్పు డేదోడుసూ
పురతిం బూనను భావికాలముననే యెక్కార్తు మర్త్యాకృతిన్.
260

మ. అని వాద్దానముచేసెనంచు మును పేనాలించితిక రాముడై
వనజాతుండు జనించినాడనుచు నేభావించెడక గోతు లా
తనిచెంతక వసియించి దుగ్ధముల దైత్యశ్రేష్ఠులం జంపుటే
గన దృష్టాంతము వేటుగాఁ దలఁప నింకక విన్నదే సత్యమా.
261

చ. వరములఁ గోరుకాలమున యెవరులక నరులం దలంప వీ
వరయఁగ భావికర్తము మహత్తరశక్తిని దోషనీయుమక
సురరిపునాయకా! యింకను యెవరతఁ జూపఁగఁ బూన కీర్త్యరుక
శరణము వేడఁగాఁ దగును యెత్తువుగాఁ దలఁ దెన్న మిత్తుడే.
262

మ. రమణిక దొంగిలికొంచుఁ బోయెనని యారాముండు భావింప కా
ప్రమదారత్నముఁ గైకొనుక నిను దయంబాలించు నామాట నీ
దుమడిక నిల్పుము శిష్టదానవులు నీదోషంబునం జావ కీ
క్షమ భార్యాసుతయుక్తి జాల సుఖముల్ యెత్తుకొని గొల్పుచున్ 263

సీ. నాగపాశములు సుంతయు వారిబాధింపఁ, జాలకుండుటయది యెచ్చంగ
రాముఁ డాభగవంతుఁడమహావిష్ణువం, చనువదింపఁగ నట్టులెట్ట విక్ర
మముఁజూపఁగాఁదగునయమమియదికాదు, బరమేశ్వరునితోడఁ యెంతమాని
గెలువఁగాఁ దరమానె యెవరులు వేయెల, సత్వరమే పోయి యెవరతనయ
తే. నర్థి బ్రాధించి నాచేసినట్టి దుష్ట, కార్యమింతయుఁ దలఁపక యెవరణబూని
రమ్మ శ్రీరాము కడకని యెంతింపఁ, జేసి దోడ్కొని పోవయ్య యెంతింపగన.

క. కులమును రక్షింపుము దుర్బలులక బలియాయఁబోకు యెవరంబున నీ
యిలకుక నామాటల వినఁ, దలఁపుము చా లింక మనకుఁ యెవరు పోరన్.

చ. అరిబల మేగుదెంచి పురమంతయుఁ బాదొనరించుచుండ ని
బ్బరమునఁ బోరఁబూనక యెవరవ్యమనందగు సాధ్వసంబుఁ గాఁ
తురె నరపాలు రెందయినదుర్బల యియది యెట్లుగల్గె సో
దర! యనియందువేమె యెదిగర్హము కాదని యెన్నిపల్కితిన్.
264

తే. ఎదిరి తనయంతవాడైన నీ నెదురుకొనంగ, శక్యమగుగాని దైవమేసమర మొనరు
పంగజను దేశశక్యమేబృగియగునొ, యతనివేడుటయవమానమనంగడగునె

తే తోలుబొమ్మలరితిని నీ దోచునట్లు, లెల్లవారల నాడించు నీ శివ్యమండె
మనకు నెదుటను దోచుబ్రథనమదెట్లు, చేయదరమానొతోచదునీ త్తమునకు.

చ కడపటిమాటఁ జెప్పెద నిశకం బరమేశ్వరుతోడ వైర మీ
వడువునఁ గాంచి రక్కసులఁ నీ బొరుషమూని మహారణంబున
బడ నొనరింపఁబూనకుము నీ భద్రము నీకగు రామునంఘ్రులం
బడి శరణంబు వేడుము కృపామతియౌటను గాచు నిన్నునున్. 269

క నినుఁ గాచుకొనుటయే మ, మ్మునుగాచుట యగును గానఁ నీ బొమ్మిచ్చడే నీ
తనుదోడ్కొని రామునికడ, కనవుడుఁ గ్రోధాగ్నికణము నీ లఱులవెడలన్.

చ. పటపట పండ్లుగీటుచు వృషాలకు నక శరణంబు వేడు మ
కట్టికమునూని కాచునని నీ కాటులుపల్కితి వింతదాఁక నీ
పటుతరవిక్రమంచె గొని నీ పంక్తిగళుం డిలఁ బ్రాణయుక్తి నుం
డుట కనువయ్యె నింకను గగిడుంగడు దుర్దశ నొందకుండునే. 271

క. చనవయ్య! నిద్రఁగనఁగ శ, యనగృహమున కేనుబోయి నీ యారఘువీరుం
గని మ్రొక్కి నీదువాక్కుల, వినిపించెదఁ గాచునతఁడువీడువకనన్నున్. 272

చ. తెలిసికొనంగఁ గల్గితి సుధీవర! నీదగునీతివాక్యముల్
తోలఁ గెను సంశయంబు లికశఘాతకళంకుడనైతి దైత్యవీ
రులు నినుఁగూడి శర్మ మనురూపముగాఁ గనుచుండ్రుగాక! నేఁ
దెలియనివాడ మూర్ఖుడను నీ దేట పడెంగద నాదురంతముల్? 273

చ. పదపద శయ్యవైకిఁ గడుబాలిశుడం గనుకక సుఖంబుగా
నిదురనుగాంచు నిన్ను నవనిందలచాలానరింప లేఁగా
నదయతఁ బంపినాడ సుభటాళిని దానికి నైచి నన్ను నీ
మదిని మఱొందుగాఁగ ననుమానమునొందక పొమ్ము ప్రాజ్ఞుడా! 274

చ. అని మదినున్నయౌగ్రహము నీంతయు నీవిధి గర్భితంబుగాఁ
దనహృదయంబు దెల్పుటయు నీ దానవనాథుల నింకమృత్యువే
కనుఁగొన వేచియున్నదని నీ క్రవ్వుట నెమ్మది నిశ్చయించి యి
ట్లనియె భయంబునొంది దనుకాధిప! యీగతిఁ బల్క నెంతునే. 275

చ. అరిగెద యుద్ధభూమికిఁ జయంబొడఁగూర్చంగఁ బోరువాడ నే
మరలి భవత్పదాబ్జముల నీ మస్తకమానంగఁజేసి మ్రొక్కి ఘోరసం
గరమును జెప్పఁ గల్గుదునొ నీ కాలభటుల్ పిలువంగ వారితో
నరుగుదునో యెటుంగ మనమానంగ మ్రొక్కెదఁ గొంగిలింపుమా. 276

మ. చిరకాలంబుగ నన్నుఁ బెంచితివి; లక్ష్మీసత్కృపంగల్లు నట్లరయం జాలితి; వింతదాఁక నిను నేనర్థింప నెద్దాని నేఁదరుణం బిద్ది దురంత మైతగుట నర్థంబేదియేఁ గోరఁగాఁబురికొల్పె మది కౌఁగిలింపు మదియే శ పూర్ణార్థ మంచెన్నెదన్. 277

క. ఎడఁ గనఁడు కుంభకర్ణం, డెదిరిభయం బింతదాఁక శ నిష్పాదుఁ గనఁడంచెదె పయనముచేఁ దెల్పెడు, మది నన్నటువకు మటంచుమఱియుఁ వేఁడున్.

చ అనిమొనఁ జచ్చినకా సురపురంగణమం దఖిలార్థసిద్ధిచే మనము ప్రమోదవారినిధిమగ్నముగాఁగ సుఖంపవచ్చు; శ త్రునిచయ మొర్చినకా జయముతో ముదమొందుచు నుండవచ్చు; రెంటును సుఖమే కనంబడుఁ గడంగెడఁ బోయి పరాక్రమింపఁగన్. 279

శా. అన్నా! నానుడు లాలకింపక మహాహాస్యోక్తులం బల్కి నీవెన్నండేనియుఁ గాంచనట్టిక్రుధ నిశ్చేకాంచి తేమందు సంపన్నత్వం బిదియేమిగాఁ దలఁచియో శ పల్కించె నీనోటఁ గాకున్నం బల్కుదె కుంభకర్ణ నిటులే యోజింపుమా యింక నేన్. 280

మ. అనిపాదంబులపైన వ్రాలిన పులకస్త్వబ్రహ్మవంశాధిపం ద్రుని సోదరుని భూరిబాహుబలనిర్ధూతారివీరాళిమాన్యుని గుంభశ్రు లేవనెత్తి మనమందొక వేటుగా నన్ను భావనచేయం జనదిద్ది కాలకృతమావాపార మంచెన్నుమా. 281

మ. పలుకులే పెక్కులిఁకేల రాముని జయింపంబొమ్ము నామాటలం దొలుతం గల్గినయాశయంబు మనమందొక నిల్వ లేకెట్టులో తలఁగంజేయు మభీష్టసిద్ధియగు నీధర్మంబె నిన్గాచు నంచలుక మాని వచింప సోదరునిదొ నాజ్ఞం దలం దాల్చుచున్. 282

మ. పదసంఘట్టన భూమియెల్ల వడఁకక శ బాధోధు లుప్పొంగ దుర్బదమాటంగ ననంతఁడేమగునొ యీక్ష్యమండలం బంచు గుండొదవక శీర్షములట్టె వంప బ్రమదంబూడంగ శైలంబు లార్జి దగంబొండఁగఁ గుంభకర్ణుఁడు మహాధీశుండు యుద్ధార్థియై. 283

చ. చరణరంజనకా జలధిసప్తక మెంతయుఁ బంకిలంబుగాఁగ రయమునం బొసంగుపెనుఁగాలిని భూరుహవారమంతయుఁ ధరణిబడంగ సాలసముదాయము జంఘలఁజక్క వానరోత్పరములు గాంచఁజేయఁగ వికారమహాకృతి గల్గ నంతటన్. 284

క. తనకనిమొన మృత్యువు కల్లును దప్పదటంచు నెంచినోరిక రాముంగనవచ్చు నతనిచేఁ జచ్చినముక్తియె వచ్చునన్నఁచింతయె కలుగన్. 285

క. పరుగిడె నాతని యాకృతి, కరమాశ్చర్యంబు భీతిగలుగం జేయన్
హరిపీరు లాకులతఁ గాంచిరి భల్లూకములు బెడరుఁచెందినమదులన్. 286

ఆ. పాదములకు బుద్ధిపాటవం బెఱిగించె, నావిధంబు గాంచి యసురవర్కుఁ
బిలిచి రామమూర్తి కింతయే మిదితోచె, వీరికెల్లఁ బటచువార లిపుడు. 287

చ. అనవిని యవ్విభీషణుఁ డహార్యపరాక్రము రాముఁ గాంచి యి
ట్లనియెను గుంభకర్ణుఁడు మహాబలుఁ డింద్రుఁడులోను గాఁగఁ గ
ల్గినసురనాథులఁ గరముఁగెల్పెను సంగరరంగమందు నీ
తనిచరితం బిదాననుచుఁ దా సకలంబును జెప్పి యత్తఱిన్ 288

ఆ. భూరియంత్ర మిద్ది పురమున నెత్తిరి, భయపడంగ నేల కి వనచరేంద్ర
లార! యంచు నెల్లవారలకుం దెల్పు, బంపుఁ డిపుడె యన నృపాలవరుఁడు.

సీ. హనుమదాదులఁ బిల్చి కి యావార్త నెఱిగింపఁ, బంచినవారు సోఁటించి రట్లే
శరభాంగదగ వాక్షసామిరి ముఖకపి, నాయకుల్ వెలుచన కి నగరివాఁకి
టను నిల్చియుండిమాఁగొన్నుకొతుకంబుల, నరయుచుండిరివానియాగమనముఁ
బటువాద్యనాదముల్ కి పరఁగఁబురంబును, వెలువడి బలములు కి వేనవేలు

ఆ. కొలువ వచ్చెనపుడు కుంభకర్ణుఁడు రణాం, గణముచేరఁ గపులు కి కలతనొంది
యును సమీరపుత్రుఁడును శరభాదులు, ముందు నిలిచిపోరఁ బూనియుంట.

చ. పరుగులువాఁటి కొక్కవిధిఁ బ్రాణగణం బఱచేత నుంచుకొం
చురుతరవిక్రమాఘ్య పురుషహితసుతాత్తజుఁ డాదియైనయా
హరివరు లెల్లముందు దనుఁజాగ్రణి మార్కొన నూల్కొనంగ నం
తరముల నిల్చియుండి రొకనాడును మార్కొన నెంచ కార్తులై. 291

— ౧౭ కుంభకర్ణునియుద్ధము. ౧ —

చ. నగరమునుండి వెల్వడి ఘనధ్వని డిక్కులు పిక్కుటిల్లఁగా
నొగి నొనరించుచుఁ గపుల కి నొక్కటఁగాంచి స్థితం బదెంతయున్
వెగటుగఁ గన్నడంగఁ బదివేపురఁబట్టి విశాలవక్త్రమం
దగణితశక్తి వైవదగునంచు దలంచుచు నుండునత్తఱిన్ 292

చ. హరిహయపాత్రుఁ డాదియగునట్టిమహాకపు లార్పటించి భూ
ధరములవైవ నించుకయుఁ దాను జలింపక నిల్చియుండె; న
త్తరుచరు లంత మార్కొనిరి దారుణసంగర మయ్యె నంత వాఁ
డురుబలమెల్ల గూల్చుచు మహాగ్రరవంబును బర్వజేయుచున్. 293

చ. తనుఁ గనినంతనే భయము కి తమ్మెగిఁ గప్పఁగఁ బాఱఁజూచు న
వ్వనచరులం గనుంగొనుచు కి బాహువు లల్లనఁ జూచి పట్టుచున్

వననిధివైచుచు నలిపి యందుఁజేయుచు విక్రమించె నా
తని దగుసాహసంబు గనితారుచు బూనిరి విక్రమింపఁగన్.

294

మ. హనుమంతుం డొకకొండ వైవ నదిదేహస్పర్శమాత్రంబున
గనువారల్ వెతఁగుండఁ జూర్ణమయి భూగర్భంబునకా రాతిఁ ద
క్కినకొఁతుల్ ఁడవై చుగండశిలలేఁ కించి త్తనూబాధయే
నొనరింపం దగకుండె; దేవవరు లోహో యంచు బిట్టార్పఁగన్.

295

క. ఆతని నొంపదగు విధ, మీతీరున నుండునంచు యెఱుంగక కపుల
త్యాతతత్త్వం బోరుచు, భూతలపతిసేవఁ జేయఁబూనిరి మదులన్.

296

క. వారల బలపౌరుషముల, నారావణులమ్ముఁ డొక్కయణుమాత్రంబే
నారయ కంతట బలమున, వారిం దోలంగ సాగె యటవేగమునన్.

297

చ. తలఁపడువారలెల్లఁ దనదర్పమునం బొలిపొవ నెవ్వరే
దలఁపడువారులేమికి నితాంతము కొపము ప్రజ్వరిల్లఁ గోఁ
తులఁ గని రండు రండు త్వరతోఁ జనవచ్చు యముంగనంగ నం
చలరుచు నార్చునాదనుజుఁ నర్కకుమారుఁడు మార్కొనకా వెసన్.

298

సీ. శైలముల్వైచి యేఁచఁగఁ జాలకే గండశిలలఁ దరు వ్రాతములను వైచి
యించుకయే జంచలించునట్లొనరింపఁగనులేక యెట్టులో యని నొనర్చు
సుగ్రీవునింబట్టి యౌరత్వ మేర్పడ, బాహ్యంతరమున నభిప్రాయంగ
నొక్కిన నవ్వధిఁజిక్కి ప్రతిక్రియ, తోఁపమి సుగ్రీవుఁ డేఘమీఱ
తే. నతనినానిక కర్ణము యలపుడు కొఱికి, దానఁగోపించి బల్బిడి యాత్రివైచె
నంత నొప్పించి రెండఱోయాతుఁ డాను, లక్ష్మజుఁడుశక్తియలరంగనవలదాటి.

చ. కడువడిఁబోయి రామన్మహాకాంతుని జేరెను వానిరాకకు
బొడవినమోదబాష్పములు యభూతలముం దడుపంగ నాయనా!
యిడుమలఁజిక్కి వచ్చితివె యెట్టులొ దైవగతి దురాత్ముచే
బడలితివయ్య చూడు మిఁకవానిగతి గనుదోయి విందుగన్.

300

ఉ. రామునియధృతౌళల మరరాతిభయంకరమై చెలంగు నం
చోమహితాత్మ! యిద్దెఱుఁగు యమర్వి జరింపఁగ లేడు వీడు సు
త్రాముని గెల్చినాడ ననిరాముని నట్లే జయింపవచ్చు నం
గ్రామమునందు నంచు గడుగర్వమునం జనుదెంచె నన్నతే.

301

ఉ. ఆయువు లీతె వీనికి మహాహవ మిత్తటి సాగనున్న; డీ
వీయెడనిల్చి చూడు మదె యెద్దెఱుఁ జూపఁగ వచ్చుచున్న వాఁ
డీయవనిం బడంగఁ గపురెల్లరు చూతురుగాక! నాధను
స్సాయకశక్తివేగముల సర్వవిధశ్రమముల్ తొలంగఁగన్

302

— రాముడు కుంభకర్ణుం జంపుట. ౭—

- చ. అని తనపొరుషోక్తులకు శ సర్కజుఁ డెంతయు సంతసించుగా
కని తలపోయుచుం బలుకునారఘరాముని మార్కొనంగఁ జ
య్యనఁ జను దెంచె వేడుకఁ దనంతన పొంగఁగఁ గాల మెంతయుం
దనుఁబురికొల్పి తోడుకొని శ తద్ధరణిం గదియింపఁ జేయఁగన్. 303
- ఉ. కాలుఁ డదృశ్యపాశములఁ శ గంతముఁ జక్కబిగించి లాఁగఁగఁ
జాలఁ డెవండు వానిదగుశ శ్రీ మరల్పంగ నలెకాక తా
నేలాకొ పోవువాఁడ ననియే దలపోయక గొట్టెవోలె బ్రా
ణాభి దొలంగుచోటికి మహాదృతిఁ బోవు నెటుంగఁ డింతయున్. 304
- తే. ఇట్టివాఁడయ్యుఁ దనశక్తి శ యెంతో యనుచు
దాస్యతంత్రుఁడ ననుచు నెత్తఱిని దనకుఁ
దెలియనిదె లేదటంచును శ బలుకుచుండు
నింతకంటెను వెట్టివాఁ శ డెవఁడు కలఁడు?. 305
- చ. చదివినవారికంటె గనఁజాకలి మేలనుపల్కు నిక్కమే
చదివినవారలే పలుకఁజాలెడువారు స్వతంత్ర శక్తిచే
బొదలితి మంచు మూఢులనఁబోలినవారలు వారె యిండుకే
జదువనివారె కర్తమది శ చాలును సర్వమొనర్పనంద్రుగా 306
- ఉ. జ్ఞానులమంచు గర్తమదిచాలు స్వతంత్ర మించ వేతెడే
గాని కనంగరాదనరు శ కావున వారలె యజ్ఞులొడు రెం
డేని స్వతంత్రుఁడన్న నుడి శ యెవ్వనియందును జెల్లునే పరా
ధీనులె యెల్ల రాక్కరదేవతయే యగు నట్లు చెప్పఁగన్. 307
- క. పరదేవతయ యనంగఁ, బరతత్త్వం బనంగ నొకఁడె శ భావింపంగా
నిరువురు వేఱనువారలు, కర మజ్ఞులు వారితోడఁ శ గలహ మఫలమా. 308
- తే. కుంభకర్ణుని నదిగొ వెన్కొనుచు మృత్యు
వేగు దెంచుచునున్నది శ హితమె యనుచు
వచ్చుచున్నాఁడు నాపైకి శ బలముచూపి
గెలుతు ననునాశతో వీడు శ తులువయగుట 309
- క. ఈసాయంకాలమునకె, యాసంయమనీపురంబు శ సంతిశమున నొ
ప్పొసరణిఁ బోవు స్వర్గము, హాసాఖ్యము లనుభవింప శ సర్కకుమారా! 310
- క. నీవిష్ణుడు నాచెంతనె, భావించుచు దీని న్న్యాయపద్ధతి యిదెయం
చావిధము సాగు నెట్లని, ప్రావీణ్యముమీఱఁ జూడఁబట్టువదలకే. 311
- చ. కనుఁగొనుచుండు మంచు రఘుశ కాంతుఁడు పల్కుచునుండు సంతలో
ఘనరవ మంబరంబు శతశబ్దములై పగులంగఁజేయ నా

దనుజవరానుజుండు గురుశ్చైర్యముమీఱఁగ రామభద్రుమా
ర్కొనఁ జనుదెంచె దన్నుఁగని శకోతులు భీతిని బాటిపోవఁగన్. 812

ఉ. వచ్చెడుకుంభకన్ధఁ గని శవాసవపాత్రమరుత్తనాభపుల్
ముచ్చటదీటు రమ్ము జవముఁ బలముం గనఁజేయుమింక మే
మిచ్చటనుండి చూచెద మదెంతటిలో బడువాడ వంచులో
హెచ్చెడుకిన్న నుండఁగ నృపేంద్రుడు దానవుఁ బిల్చి యిట్లున్. 813

శా. రమ్మా! దానవవర్య! యయ్యెడ నె సంగ్రామంబుఁ గల్పింప నీ
ధృష్టాయున్నది దైవ; మద్దియొకదా శతాత్మగ్యమా నాకు నీ
కష్టే లొండఁగఁజేసి నందులకు సంశృప్తి భంజంగ దై
వమ్మే ముఖ్యము నీదు బాహుబలముఁ శ వర్జింతు రాదిత్యులున్. 814

ఉ. వింటిని మున్నె నీదుఘనసీర్యము వానరులెల్లఁ జెప్పఁగాఁ
గంటిని నిన్ను నిష్టై బహుకాలమునుండియుఁ గోరుచున్ననీ
బంటుతనంబు చూడనిదె శ వచ్చె నదృష్టము చెంతకింక వా
ల్గంటులు దేవలోకమునఁ శ గాంతురుగాక నినుఁ ముదంబునన్. 815

క. కనిపెట్టియున్న వాడచు, జనుదెంతువొ యెప్పుడనుచుఁ శ జాప మ్మిది ని
స్సఁగోరుచున్న దెంతయు, దనుజవరా! యుద్ధభీతి శ దప్పక యిమ్మా. 816

చ. సునిశితబాణజాలములు శ సోకి భవత్తనరక్తపూరముల్
తనివిసనంగఁ ద్రావు ప్రమోదంబును గాంచుచు దూణవక్త్ర మొ
య్యన విడఁదీసికొంచు విసయంబును వీడితి దానినైపుమా
యని ననువేడుచున్న వివె శ యల్లనఁ దీవ్రమరీచిజ్వాల్. 817

చ. నరపతి యిట్లుపల్కఁగ మనంబున సాహసమట్టై నిల్వ క
బ్బురముగ నుబ్బ నిట్లనియె శ భూతభయంకరనాద మొప్పు ని
న్నరయుచు వచ్చినాడ సమరరాంగణమం దెచటం గనంగనాఁ
బరుడగు రామునంచు నిదె శ వచ్చితిఁ జూచితి నిన్ను నిచ్చటన్. 818

ఉ. కన్నులపండువయ్యె నృపశాంత! రమ్మాత్తమ! రామచంద్ర! నీ
వన్నటనేర్పుకాడ వనియందలు చెప్పఁగ నెన్నిసారులో
విన్నను దృష్టివాయమిని శ వేగమ వచ్చితి నిన్నుఁగాంచి సం
పన్నుడనైతి నాదయితభాగ్యము పండెను ధన్యుడక ధరన్. 819

చ. నిలువుము చక్కఁగా నెదుట శ నిన్నుఁ గనుంగొనఁ గోరినాడ గో
ర్కులు ఫలియింపఁజేయు మిదె శ శోకులమూఁకలు సంగరంబునక
నిలుచునె నాదు మ్రోల నతిసీచులతో సమరంబు చేయఁగాఁ
గలుగునె చిత్త మెత్తెని శ గావున నీకడ కిప్పు వచ్చితిన్. 820

- క. నినుఁగంటిఁ గోర్కి దీఱఁగ, ననిసేయుద మింక ననుచు నతిభయదరవం
బును బర్వజేయ రాముఁడు, సునిశితబాణంబు లేసె నహరతమెఱయన్. 321
- క. అవిమేనుసోఁకి పరమాణువులవలెం ద్రుల్లిపడిన నూత్నోత్సాహం
బువఱల రాముఁడు దనుజే, శువపువు భేదింపఁదగు నీషువులన్ వైచెన్. 322
- సీ కుంభకర్ణం డంతః గోపవచుతాశన, జ్వాల సమావృతస్వాంజం డగుచుఁ
గరతలగతతీక్ష్ణ నఖడ్గంబువైచిన, నడుమనె త్రుంచె భూనాయకుండు
గద భిండివాలముఁ గడఁగివైవగ వాని, ఖండించె రాముఁ డఖండశక్తి
మఱియునుగల్గుతోమరముఖంబుల గొట్ట, నవితాఁకకుండ వ్రయ్యలయి పడఁగ
- ఆ. సాయకంబు లేసె నత్కౌపతి యంతట, సకలసాధనములు నసమసిపాన
వైలఖండ మెత్తి నసగునవైవగ, వజ్రసాయకమును నవైచి యడఁచె. 323
- వ. ఇట్లు ఘోరంబుగా యుద్ధంబు సాగుచుండ రామభద్రుండు రౌద్రకారుండై
రౌద్రబాణంబులం బ్రయోగించి యవయవముల ఖండించి తుదకు శిరస్సు
భేదింపఁగా హాహాకారపూర్వకంబుగా నది యవనిం బడియె. అంత వానరు
లెల్లరు మహానందంబునం బొదలిరి. దేవతలు రామునిపయిం బూలవాన గురి
యించి రప్పడు. 324
- చ. వనచరు లందఱుం గనఁగ నానిశరీరమునుండి లేచె న
త్యనుపమ లేజ మొక్కడది నవ్యోమపథంబున సూర్యమండలం
బును జూరఁబాటి యెచ్చటికొ నపోయెఁ గనంబడదయ్యె; నంత నా
జనపతిచెంత కీగి తమసందియమున్ దెలుపంగ రాముఁడున్. 325
- చ. కలకలనవ్వ క్రూరుడని న కాంచఁగరా దితనిన్ స్వదుష్కృతం
బులకు ఫలంబుగా వికృతభూరిశరీరము గాంచె; లోన ని
ర్మలమగు లేజమున్నయది నరావణుతమ్ముఁడు భూమిపైఁబడఁ
దొలఁగెను మేననుండి యదె నతోచెను మీకు విచిత్రరీతిగన్. 326
- క. ప్రవిదారణమునఁ జచ్చిన, బ్రవిమలయోగంపుశక్తి నప్రవృవివరమున్
నవిధిగ భేదించిన వా, రవితథఫలదానదక్షి నమగుసత్పదమున్. 327
- క. కనఁబోదురు; రవిమండలమును జూరఁబడి మధ్యభాగమును భేదింపం
గనుశక్తిగల్గి యాత్మోపను బోదురు సత్పదమున నాసముచేయన్. 328
- చ. దనుజుఁ డటంచుఁ క్రూరుడని న దారుణరూపుఁ డటంచు నెంచరా
దని తెలియంగఁ జేయునిదె నయారయుఁడీ కపులార! పుణ్యమూ
ర్తిని ధరియించె దుష్టులముఁగిఁగి నెన్క నటంచు నమ్మగాఁ
జనుగద; యెవ్వఁడేని ఊరిఁ నజాలభయంకరకర్తృసంగతినె. 329
- ఆ. ఏవగింపుగల్గు నావపువుం దాల్చు, దత్ఫలంబులీఱఁ నదారుణాంగ
మద్ది వడలుఁ గాన నాతని నిందింపఁ, దగదు పిదపఁబుణ్యతను వలరుట. 330

క మరణాంతములై వైరము, లరయంగా ననుటకిదియో యగుఁ గారణ మో హరివరులారా! ద్వేషము, పరఁగుం దనువుండుదాఁకఁ యిటు నది తోలఁగున్.

చ. అరి యని దూఱరా దతఁ డోకప్పుడు చేసినదుష్కృతంబె భీ కరఫల మిచ్చె నయ్యఘము య కాలమునకా నశియింప నజ్ఞునో త్కరమునఁ జేరఁగాఁదగునుఁగాదె యతం దరియన్న భావ మా తరుణమునందు నుంచుకొనఁ ధర్మ మె దూష్యముగాదె యద్వియున్. 332

ఉ. ఇత్తఱిఁ గుంభకర్ణుఁడు మహాసుఖభామమునొందె సంగరం బుత్తము లోకవాసమున య కూతెగనుండును వీరరాజికి నత్తము లైనభూవరులు య చత్తురు సంగరభూమిపైన న త్కృత్యములలోకవాసమునె యొప్పుగఁగోరుచుఁ బోరుషంబునన్. 333

చ. అని రఘునాయకుండు తనివారఁగ నాతనిస్వర్గకారణం బును దెలియంగఁజెప్పి తనుకపుక్ విడనాడినకుంభకర్ణుపైఁ గినుకవహింప రాదనుచుఁ య గీర్తిశరీరునిదూఱరా దటం చనునయ మొప్పు జెప్పి రణమందు శ్రమంపడువారిఁ దేర్చుచున్. 334

క. తానుండె నంతలో లం, కానగరమునందుఁ గుంభకర్ణునిమృతి యా దానవనాథుని శ్రుతులక, దానుఁగఁ జేరంగ నతఁడు య ధైర్యము దూలన్.

సీ. కొలువుకూటంబునఁ గూర్చుండి విలపించె, దద్గుణంబులు శక్తిధైర్యములను బలుమాట దలఁచుచుఁ బోరుషంబిది వ్యర్థమేయగు దైవంబెయొన్నఁ బ్రబల మనుదానిఁదలపోయునచునుమీఁదఁజేయంగ, దగినట్టికార్య మేయ్యదియటంచు నచివులతో నెంచి య త్కృతులను బురి, బొరనిక నిల్పెడుకహోరవరుల

తే. దానవుల ద్వారములఁ గావడెదగు నటంచు, నిలిపియంతమహాపార్శ్వనిర్జరాంత కాదులంబిల్చి మీశక్తి యనిని జూపి, శత్రువులఁజంపిరాఁదగుసరగున నన.

ఉ. వారలుపోయి విక్రమ మవార్చముగాఁ గనుపట్టుచుండఁగాఁ బోరిరి వానరోత్తములు య పూనికమీఱ నెదిర్చి సంగరం బారయ ఘోరరూపమున య నయ్యమరాళికిఁగూడఁ దోచు న ట్లారఘునాథుఁ డాత్మ ముదకమం దెడునట్లుగఁ జేసి రత్తఱిన్. 337

క. ఒకఁడొకఁడే హనుమన్తు, ఖ్యకపీశులచేతఁ బదిరి య కడు ఘోరముగా నకలనిశాచు లవిధి, బ్రకటించిరి దేవలోకవాసగమనమున్. 338

— అతికాయుండు మృతినొందుట. —

చ. దిలిసుతవీరు లప్పగిది య దృష్టవనాటులచేతఁ జావఁగా నతిశయదుఃఖ మొంది దనుకాధిపపుత్రుఁడు సేనతోడ దో ర్వితతబలంబుచూప హరివీరులఁ జంపఁగఁ బూని సంగర ఊతి కపుడేగుదెంచె సురశక్తితవిక్రముఁ డాట నత్తఱిన్. 339

- మ అతికాయం డిటు చాపమాని రణకాంక్షాయ త్తచి త్తంబునన్
ప్రతిలేనట్టిధనుర్విలాసమునఁ జేరకారంగ భల్లూకసం
తతి శాఖామృగవీరసంచయము నశత్యంతంబు భీతిల్లి సూ
నృతవాగ్భూషణు రాముఁడేరి త్రిదశాశరిం జూపి దైన్యంబునన్. 340
- చ శరణుచొరంగ వచ్చితిమి శ త్రువునిం బొరిపుచ్చుమా విధూ!
కరము భయంకరుం డితఁడుగఁ గనుపట్టెడు నన్న రాముఁ డా
హరితేతిభీతి వాయువచనానిని బల్కుచుఁ జాపమాని భీ
కరగతివచ్చు వానిఁగని శ కాన్తుకమున్ ధరియించి వీరుఁడై. 341
- తే సుగుణభూషణుఁడయి రణశూరుఁడు నగు, నవ్వీభీషణుఁ గనుఁగొనియడిగెనిట్టు
లెవ్వఁ డితఁడు స్వందనశమేష్కి యద్భుతాకృతిం బూనివచ్చెడునదృఢతముగ
నీ. అరదమ్ము భాస్కరునరద మట్టొప్పెడు, చాపమాఖండలుఁచాప మట్లు
పాలిచెడు తూణముల్ శ విలసిల్లుచున్నవి, బాణపూర్ణములయి శ ప్రకటకాంతి
ఖడ్గయుగ్మము సూర్యశాంతుల నెగఁజిమ్ము, కరణి నున్నది వీనియిరుదెసలను
తక్కినయాయుధోత్కర ముల్లసిల్లెడు, శత్రురాజుకి సాధ్యసంబు నిడుచు
ఆ. జెప్పవయ్య! యితఁడు శ నేనలతో వచ్చె, గపిబలంబు లెల్ల శ కడలఁ బఱచె
నేను మార్కొనంగఁ శ బూనియున్నాఁడ నా, నసురవర్యుఁడిట్లు శ లనియొఁబరికి.
క. అతికాయం డితఁడు రామా! దితిజేంద్రుని సుతుఁడు తీక్షణదీధితివలె న
ప్రతిహతతేజుఁ డుదారుఁడు, శతమఖుని బరాభవంపఱచాలు బలమునన్. 344
- చ. మునుపు సురేంద్రు దేవబలముల్ గొలువంగ రణంబుచేయ వ
చ్చినయతనిన్ జయించె రణసేమను వీనిజయింపరా దటం
చు నుతినిగాంచె నీయసురశూరుఁడు బ్రహ్మను సత్తపంబు పెం
పున గరఁగించి మంచినరముల్ గ్రహియించెను రామభూమిచా! 345
- క. నిను మార్కొను వేడ్కను వచ్చెను రామా! వీనితోడఁ శ జేయందగుఁజు
మ్మని సంతసంబు గల్గి, చును సంగర మద్ది శాస్త్రశోభితమగుటన్. 346
- ఆ. వెక్కుశరము లెఱుంగుఁ శ బెంపునుగాంచిన, వాఁడు నీతిశాస్త్రవార మెఱుంగు
భక్తి గొల్పినాఁడు శ పరమేష్ఠి విజ్ఞాన, ధనుఁడు సుమ్ము రామ! దస్యుభీమ! 347
- చ. అని తెలుపంగ రాముఁ డపుడతనితో బవరంబుచేయ నూ
ల్కొనె; నతికాయం డంతఁ గపికూటము పాఱగఁజూచి నవ్వుచున్
జనపతియందు చక్కటికి శ స్వందనమున్ వడిఁ దోలఁబంచి చెం
తనుదగు చాపధారి రణధర్మవిదు త్తము రాముఁ గాంచుచున్. 348
- చ. పలికె ఘనస్వరంబు తగఁ శ బాఱెడునీచులతోడఁ బోర- నే
నిలిచి పరాక్రమంబు రణసేతిని దప్పక చూపువారితోఁ

గలహమొనర్తు నిం దెవఁడుగని ననుం గృతకృత్యుఁ జేయఁగాఁ
గలుగునయేని మార్కొనునుగక! రణోత్సవ ముల్లసిల్లఁగన్

349

చ. అని గరువంబునం బలుకునాశరు మార్కొనఁగోరి లక్షణం
డనియె; వికస్థనంబుల మహాత్ములు పల్కురు; మాటలేల న
న్ననిమొన నిల్వరింపు; మసురాధిపుమన్న న నిష్ఫలంబుగా
నొనరుతు నంచు దాఁకెను; రోషూత్తముఁ డాత్మ నెఱుంగుఁ గావునన్. 350

ఉ. ఊరక చూచుచుండె; దనుఁజోత్తముఁ డాతఁడు మార్కొనంగ నీ
థారణినాథనందనుఁడు ఁ తద్దయు బాలుఁడు యుద్ధకౌశలం
బారయ నేరఁ డట్లగుట ఁ నందఱు జూచినయట్లు నన్ను దు
ర్వారపరాక్రముం గనుచుఁ ఁ బొరుషమూని యెదుర్కొనెం గటా! 351

క వియ్యము మఱి నెయ్యంబటు, కయ్యము ననునిన్వి మాఁడుఁగలిగిన సముతో
నెయ్యెడ నిరుపద్రవముగ, నొయ్యనసాగు నదిలేమి ఁ నొప్పపు సరిగన్ 352

చ. అని తలపోయుచుం బలికెఁ నయ్య! కడుంగడు: బిన్న వాఁడ వీ
దనుజునిశక్తి యెట్టిదని ఁ తావకచిత్త మెఱుంగఁజాల; ద
ట్లని నను మార్కొనంగడఁగు ఁ టయ్యడియే తెలియంగఁజేసెడుక
గనుకఁ దొలంగు మవ్వలికి ఁ గర్వసమగ్రుఁడె నన్ను మార్కొనున్. 353

తే. యుద్ధమర్తంబు లెన్ని యోయుండు వానిఁ, జక్కఁ దెలిసినవానితోనుక్కుమిగిలి
మారుకొనవచ్చునయ్యనామాటవినుము, తొలఁగుమవ్వలబాలతగలిగియుంట.

సీ. సకలాస్త్రశస్త్రనిష్ఠాతుని బహువిధ, యుద్ధమర్తజ్ఞుని ఁ నురుబలాధ్యు
బాలుఁడు మార్కొనఁజోలునే యదియెటి, సంగరం బద్దాన ఁ జయముగల్గి
నను సన్నుతింపఁగా ఁ ననువగునే సమ, త్వముగల్గ నదియే ఁ ధర్మహితము
గాఁదగు సామాన్యుఁగాఁ దలపోసి యి, క్కార్యంబునకుఁ బూనఁగల్గితీవు

ఆ. వలదు వలదు నన్నుఁగలనున మార్కొన, దలఁగు దలఁగు మేటిఁపలుకు లింకఁ
బిన్నవానితోడ ఁ నెన్నక సమరంబు, చేసె నన్నదూటు ఁ చెందు నన్ను 355

చ. అరిజన కాలుఁ డంచు వినయాదికసద్గుణ వాద్రియంచు భీ
కరబలవిక్రమాధ్యుఁడని ఁ కారణజన్మఁ డటంచు సత్యవా
జ్ఞీరతుఁ డటంచు మానివరఁనిశ్చలచిత్తసరోజవాసుఁ డం
చురుయశ మెల్లదిక్కులకు ఁ నొయ్యనఁ బర్వఁగఁజేయు వీరుఁడే. 356

ఉ. న న్నని మార్కొనంగలఁడు ఁ నాథునిఁగాఁ దనునెల్లదేవతల్
మన్ననమీఱ నెన్నఁగ నమానుషతేజము దిగ్విదిక్కులం
దున్నతిమించఁ బర్వ మహిమోజ్జ్వలుఁడై తగుధీరవర్కుఁడే;
యన్నరొ! చిన్న వాఁడవుగదా రణమేటికిఁ బొమ్ము వేగమే. 357

- ఉ. వేదములుం దదంతములు ॥ వేదహితార్థముఁ దెల్పుచుఁ మహా
మోదముగూర్పు సచ్చరితముం గలిగించుచు మించునాస్త్వతుల్
వేదగణాశయంబును వివేకులు మెచ్చఁ గథాచ్ఛలంబునఁ
బ్రోదిగఁ దెల్పుచుఁ విహితబుద్ధిని దెల్పుపురాణరాజముల్. 358
- ఉ. ఇంకను గల్లుగ్రంథము లోవేనియుఁ దెల్పఁగఁజాలనట్టి శ
క్త్యంకుడు వంశరూపముల ॥ కాఖ్యకుఁ జిక్కయిండఁ జాలియే
యంకములేని వాడనుచు ॥ నార్యులుచెప్పఁగ నొప్పియుండు మ
ర్త్యాంకుడు నన్నుమార్కొనఁగ ॥ నర్హుడు; నీవు తొలంగు బాలకా. 359
- చ. సమరమునందు నిల్చి గురుసత్త్వముఁ జూపఁగ నెంతశక్తియే
సమరియు లేనివానినలె ॥ నందఱకుం గననొచు నెవ్వరె
ట్టిమహిమముం గనంబడఁ గడిందిప్రయత్నముమీఱఁ జేయ దా
ని మఱచునట్లు చేయఁగలసేర్పటి యెవ్వఁడో వాడె మార్కొనున్. 360
- ఉ. ఎద్దియుఁ జేయఁజాలకయె ॥ యెల్లపనుల్ జరపంగఁజాలి న
ట్లోద్ధికమీఱఁ జెప్పుకొనునద్యమ మెల్లరు పూనఁజేయుచుఁ
బుద్ధికిఁ దోఁపకుండ నొకపాలికనుండఁగ నేర్చి సర్వసం
పద్దయితుండుఁగాఁ దగినభద్రదుఁ డీననుఁ దాఁకుఁ గావుతన్. 361
- ఉ. అందఱకుంఁ దా నధికుఁడై మఱియందఱు తానెయ్యుచుఁదా
నందఱియందునుండి యెవ్వరై నను దన్నెఱుంగంగరాని దా
చందమున నైలంగుచు నసంగతరూపుఁడు తానెయ్యచు నొ
ప్పుం దగియుండువాడు నను ॥ బొరుష మొప్పుఁగఁ దాఁకుఁ గావుతన్. 362
- సీ. అన్తశస్త్రంబులయందుఁ దానే శక్తి, గలుగంగఁజేయుచుఁ ॥ గ్రమ్మఱింపఁ
దగుశక్తి వానియందఁ గలుగఁజేయుచుఁ, గ్రమ్మఱింపఁగఁ జాలకయె తనర్పు
శక్తియు వానికిఁ ॥ జాలునట్లుగఁ దానె, కల్పించి సుంతయుఁ ॥ గదలకుండఁ
బ్రకృతియే సర్వకార్యము లొనరించెడు, ననితేటపడఁ జేయుచును నసంగుఁ
తే. డనియు నద్యుద్వేదనియు సహార్యశక్తి
మంతుఁ డగుననియును బల్కురెంతో వేడ్కఁ
జెప్పుకొనఁ జాలియుండఁగఁ ॥ జిత్రవర్త
నమునఁ దగువాడు నఁ మార్కొనంగఁగలడు. 363
- చ. మునిజనులెల్లఁ దన్ను నొకమూర్తియు నామము భూరిచిహ్నముల్
తనరెడువానిఁగాఁ దలచి ॥ తన్ను భజింపఁగ వారివారికిఁ
మనముల నట్లె తోచి బహుమానముమీఱఁ దరింపఁజేయ నే
ర్చిన బహుకార్య దతుఁడు ప్రసేద్ధుఁడు నన్నని దాఁకుఁగావుతన్! 364

- క. సుకృతాత్మలకుఁ మఱిదు, మ్మృతచిత్తులకుఁ సమ స్తసిద్ధులుగలుగఁ జలనమ్మువేటుగా నున్నతిమిఱుఁ జేయఁగల్గునాథుఁడు నాతోన్. 365
- క. సంగర మొనరించు తేమిం, తొంగి కనంబడునుగాక ఓ ముందఱ; మఱి యే యంగదయందుం దలఁపం, గం గల్గినప్రద తాఁకుఁగా కని నన్నున్. 366
- క. అపజయమును విజయము నొక్కపగిది దలపోయువారికడ నెల్లపుడుం గృపమిఱు నిల్చునాథూ, మిపతియె యెదిరించుఁగాక ఓ మించి నను ననిన్. 367
- చ. కనఁబడుచుండు నెల్లెడలఁ ఓ గాని కనంబడఁ డెందునంచు నిం దు నిలుచుఁ బ్రీతిమై నిచటఁ ఓ దోఁపఁ డదెప్పుడునంచు జెప్పఁగా ననువుపడుంగదా యనుచు ఓ నమ్మునులే వచియింప నొప్పున మ్మనుజవరాకృతిం బొలుచుఁమాపతి తార్కొనుఁగాక నన్ననిన్. 368
- చ. జలముల దాఁగియుండుటకుఁగజాలుచు నంబువులందు మేదినిఁ నిలువఁగశక్తిగాంచుచు నసనిద్యపరాక్రమమే ప్రథానమై యలరెడుజంతురూపమున ఓ నందఱకుం గననొచు నంతటఁ మెలఁగుచు మర్త్యభావమున ఓ మించెడు మార్గతసొంద నేర్పుచున్. 369
- చ. ఒరులకుఁజూడ నూత్నముగ ఓ నొప్పెడు వామనరూపముఁ మహా త్వరమహిమంబుఁ గల్గునది ఓ దాల్చు బ్రియంబునుగాంచి భీతికృ త్పరశువుఁబూని భూమిధవ ఓ పాలకులై తగువారిఁజంపు నా దరమునుగాంచి మించురణదర్పసమగ్రుండు నన్ను మార్కొనున్. 370
- చ. మునులకు మేలుచేయుపనిఁ ఓ బూని విధిం దలపోయఁబూన కం గనకు మహా ర్థిగూర్పదమఁగాంచుచు శాంబరిచేతఁ బ్రస్తరం బును వధువై చెలంగునటు ఓ వూనికఁజేసి నితాంతభక్తిఁ బూ జన మొనరించుసాధనముఁ ఓ జయ్యన రెండుగఁద్రుంచి నవ్వుచున్. 371
- ఉ. తన్ను జనుల్ మహాపురుషతల్లజుగాఁ గొనియాడ నేది యో గన్నకుమారి భార్యయనఁగ గ్రహియింపఁగ సమ్మతించి రా నున్న మహావిభూతి నొకఁయొప్పుని యంగనమాటమిఱఁద న భ్యున్నతిమాయఁ బోవిడిచి ఓ యుగ్రవనంబుల సంచరించుచున్. 372
- చ. కనఁబడునిండ్లఁ దూలుచు నీకామము బిచ్చముఁగొంచు నాకులం దినుచును దిక్కులేక యొకఁతెన్నుననుండియు సిగ్గులేనియం గనను బరాభవించి యిదికార్యమే చేసితివేల యిట్లటం చు నడుగవచ్చు వారలను ఓ ఊఁడిబడఁ వధియించి యొక్కటన్. 373
- చ. హరిణముఁజంపఁజాలక మహాటవికజ్జుతనేగితిమ్మఁడుఁ బరువడిరాఁగ దానవుఁడుభార్యనుగైకొనిపోవనేడ్పుచుఁ

బరుగిడియెందుఁగానకయ్యభార్య మఱొక్కఁడు సంగ్రహింప ని

బృరమునుమాని కుంది విటపస్థితిమించుమృగంబుఁగొల్పుచున్.

374

తే. చంపరానట్టిమృగపుని శ జంపివైచి, యపయశంబును గాంచియ్యనలరుచుండఁ
జాలి తనవిక్రమంబుననకలదనుజ, పతులఁ జంపఁదలంచు భూపతియె యిపుడు.

క. ననుఁ బూనిక మార్కొనుఁగా, కని యుల్లాసంబుమీఱి శ నాత్మకు నెది తోఁ
చినడో యట్టులె పల్కిడు, దనుజ గ్రామణిని గాంచి శ దర్పముపొంగన్.

376

ఆ పొగడుకొనఁగ నేల శ బుద్ధిలేనట్టి య,వ్వారె యాత్మనుతికిఁ శ బాత్రులమని
తలఁచుచుండు నేనుఁ దర్పంబుఁ జూపంగ, వచ్చినాడ నన్ను శవైరిఁ గనుము.

చ. దనుజుని హెచ్చరించి యిటు శ దారుణచాపము బాణసంయుతిం

గనఁబడ నారిలాగుటయుఁ శ గన్నులనిష్ఫలరాలఁ జూచి దై

త్యనిచయనాయకాత్మభవుఁడౌ నఁతికాయుఁడు సారెసారెకుఁ

గనుచు సుమిత్రనందనుని శ గాఢధనూరప మొప్పుచుండఁగన్.

378

మ పవనంఘ్రప్రతిమానసాయకములం శ బల్లాటనొప్పింప రా

ఘ్రుతతప్తంబును దీప్తమార్దవములఁ శ గాయంబుభేదించె దా

న విరోధిప్రబలప్రతాపమును మానస్వం జాలఁగట్టంచె యం

చవథానంబున నెప్పుడిం దెలిసి దిశ్వాస్త్రంబులం గైకొనన్.

379

ఉ. వానిని మాన్పునస్త్రముల శ వైచుచు సుంతయుఁ దగ్గిపోనిచం

దాన రణంబుచేసె; నిటు శ దానపు లక్ష్మణుఁడుఁ సుమిత్రసం

తానము వైత్యుఁడుఁ గెలువఁ శ దా రెటుచాలక తుల్యబాణసం

థానపరాయణత్వమునఁ శ దద్దయుఁబ్రొద్దు రణంబునేయఁగన్.

380

చ. వరబలగర్వయోగమున శ వానిని లక్ష్మణుఁ డట్టిఘోరసం

గరమునఁ జంపఁజాలఁడని శ కాలవశంబును గాంచున్న వా

డరయఁగ వైత్యుఁడంచు మది శ నప్పు డెఱింగి మహాబలుండు భా

స్కరకులవార్ధిచం ద్రునకుఁ శ గన్పడి యిట్లని తెల్పె లక్ష్మణా!

381

సీ ఆయోధనంబిట్లె శ యమరుచుండిన బహు,వర్షముల్ గడచును శ వైరిజంప

శక్యంబుగాకుండు శ సకలాస్త్రసంవేది, బ్రహ్మవరంబులఁ శ బడయుట నితఁ

డెవ్వారికిం జంప శ నెవ్విధిఁ దరముగా,కుండును గాన నీపుద్యమమున

బ్రహ్మస్త్రమున వీనిఁబడఁగఁ జేయుము రణ,మూర్ధంబునమఱొండుఁమాడ్కివీనిఁ

ఆ. జంపఁ దరముగాదుసత్య మీవాక్యంబు, త్వరగ వైపు మనఁగవాయుసూక్తి

దైవవాక్కి యనుచుఁ శ దానప్పి మదిఁగల్గు, భక్తి బ్రహ్మదేవు శ పాదములకు.

ఉ. పందనముల్ పొనర్చి యరివారవిమర్దనదత్తమైన శ

క్తిందగి నిత్యపూజల నతిప్రియముం గనియుండు నస్త్రముఁ

దెండమునందుఁ గొల్పుచుఁ గలిడిందిమగంటిమ నారిఁగూర్చి వై
వం దలపోసి నంతటనె య వార్ధులు ఘూర్జిత భీతి పెంపునన్.

383

ఉ. చాపవిముక్తిగాంచి కడుభజ్యలములఁ వెడలించుచుఁ జవం
బాపఁగరానిచందమున య నాచతురాననునస్తవర్య మెం
తో పనిపూని రాఁగఁ గని యుజ్జ్వలమార్గణరాజివైచి యా
రోపము నిల్వరించి కడురూపఁజేయఁగఁ జాల కుగ్రుండై.

384

చ. తనకడఁ గల్గియుండువివిధ ప్రథనాయతసాధనంబులఁ
గొనఁగొని వైచి వైచి తుదఁకుం దనమే నదిప్రక్కలింప మే
దినిబడి వ్యోమయానమున య దేవనివాసముఁ జేరఁజోయె; నా
తనిమృతిఁ గాంచి రాక్షసులు య తల్లడమందుచు నేగి రార్తులై.

385

— పౌరుషమునకంటె దైవ మధికము. —

మ. చిర కాలంబు తపంబుచేసి పరమేష్ఠిం జాల మెప్పించి స
ద్వరముల్ గాంచుటకాక పెద్దలకునేరవల్ చేయఁగానేర్చి సం
గరముల్ పెక్కులొనర్చి యింద్రముఖులఁ య గాఢించి పోదోలి యీ
శ్వరుచే జావఁగఁగోరి యల్పమగుకీశశ్రేణి వీక్షింపకే.

386

చ. తన కని శాశ్వతంబయినసాధానమునిచ్చు రఘూత్తముం డటం
చును మదిఁగోరుచుఁ బరనసూనుముఖాఖిల కీశవీరులఁ
గనుఁగొన కొక్కవేగమునఁ య గన్దొనవచ్చెను రామచంద్రు నా
తని కని మృత్యువై నిలిచెఁ య దారఘనాథునితమ్ముఁ డద్దిరే.

387

చ. పిలువఁగలేదు రమ్మనుచు య భీతుఁడఁ గావుము నన్నటంచు నే
పలుకు వినంగరాదు నరకపాలశిఖామణి రాముండైన నీ
కలహము నీవొనర్చుమనిఁగొని రిపుఁ వడిఁజంపుమంచుఁ గా
ని లలి వచింపలేదు పరుఁనిం దునుమంజను మన్న దెవ్వరో!

388

ఉ. చనుమని ప్రోత్సహించినది య శాత్రువుకర్త మె మృత్యురూపమై
దనుజుని జూచి నంతటనె య దా నొగి మార్కొన నచ్చగింపఁ జే
సినయదియుం బితామహునిచే వర మొందెను గానబ్రాహ్మమై
తన రెడునస్త్రముల వయివ య దానవుఁ డీతఁడు చచ్చునిప్పుడే.

389

క. అనిపవమానునిరూపంబునఁ బ్రోత్సహంబుగల్గి య భూతభయదమా
వనజభవాస్త్రమువై వంగు జేసిన దెన్న నతని య కర్త మెకాదే.

390

ఆ. బ్రాహ్మమైనయస్త్రవరము ప్రయోగింపఁ జత్తుననియతందు య స్వాంతమందు
నెఱిఁగియుండియును మఁహేషువుల వైచి, మరలుపంగ నెంచె నరయమిగద.

సీ. అట్లు యత్నింపఁజేయంగఁ బూనినయది, కర్త మేయని యెఱుంగవలయు మది
బ్రాణిజాలంబెల్లఁ బ్రాణంబు రక్షింపఁ, గోరుచుండు నటంచు య గోరకున్న

సృష్టి యంతయును నశించుచు గావున నట్లు, చేయంగఁ గర్త మేచి త్తమందు
వెలయుచు నూహలఁగలిగినయయ్యవి, ఫలియింపకుండ దుష్కలముల నిడు
తే. నట్లులానరించు గుణపాత శ మరసి నేర్పదైవమెక్కుడుగా మదిఁదలఁపవలయుఁ
బురుష కారముకంటెనలఁచరయుండనుచుఁ జక్కనమ్ముడుమీరనియొక్క మొగిని
క. తెలుపంగఁ దలఁచి యీవరు; సలఁ బ్రోత్సహంబు చేయఁసమకట్టును ని
స్తులశ క్తిఁ బొల్పుకర్త మే, బలవంతము నాఁగ నదియే శ పరికింపంగన్. 393

ఉ. దానినిమించునట్టిది శ్రుతంబును దృష్టమునైన లే; ద దె
వ్వానిని గష్టశర్తములఁ వారక నొంచును దేల్పు; గర్త మే
మేని యొనర్పఁజాలదని యేర్పడఁ బల్కఁగఁ జాలువార ల
జ్ఞానులె యంచుఁ జెప్పఁదగు శ సంశయ మింతయులేదు దీనికిన్. 394

చ. హరిహర ధాతృముఖ్యదివిజాధిపు లెల్లరు కర్త బధులే
యరసినఁ గష్టసౌఖ్యములనంది తపించి హసించి కర్త మే
యురుతరశ క్తిమంత మనియొప్పిన వారలె యాపరాంబయుం
బరమశివుండుఁ గర్తమునఁ బొల్కనకుందు రటంచుఁ జెప్పనొ. 395

ఉ. పౌరుషమింతయైనఁ దలఁపంగను దైవము మించలే దటం
చారయఁ దోచుఁ బం క్తిగళునాత్మజఁ దేమనియొచ్చెఁ గార్యమే
తీరునసాగె దీనిఁగని శ ధీరులుపల్కినమాట నమ్మినా
పౌరుషమెన్న గొప్పదనుఁపల్కుట మానఁగ నొప్పియుండెడున్. 396

— ఇంద్రజిత్తు బ్రహ్మస్త్రమున రామాదులమార్పిల్లఁజేయుట. —

చ. దనుజవిభుండు రావణుండు శ తత్సుతుఁ డీల్లుట నాలకించి లం
కను బదిలంబుగా నరయఁగఁ దగువారల హెచ్చరించి యా
ర్త్తిని దిగులాంది యంతిపురి శ దీనతఁజేరఁగ నింద్రజిత్తు వే
చని తనపౌరుషంబుననె శ శాత్రు లోడుదురంచుఁ దెల్పుచున్. 397

ఉ. రావణునాజ్ఞఁ గైకొని యశరాతిబలంబులఁ గూల్పనెంచి మా
యావిభవంబునం బని య శ దౌ ఫలవంత మటంచునమ్మి దు
ర్భావము గల్గవాడఁగుట శ వహ్ని ముఖంబునఁ బద్మ జన్మఁడే
దేవతగాఁ జెలంగి రిపుఁధీరుల నొంచఁగఁజాలు నస్త్రమున్. 398

ఉ. స్యందనవర్యమున్ మిగులసత్త్వముగల్గినఘోట కాళి ద్వి
డ్మందము నేచు చాపమును శ భీషణ బాణముఖాయుధంబులన్
టొందఁగఁగోరి నేనలను శ భూతము లెవ్వియు విఘ్నమింత చే
యం దగనట్లునిల్చి విధినాదృతి నారసి భ క్తియుక్తుడై. 399

సీ. అభిచార మనుహోమమందు నెవ్విధి గర్తమునుజేయఁదగునట్లేదనుజవరుండు
వస్తువులంగూర్చి వహ్నిని బ్రణయించి, హోమంబు చేయంగ శ హుతవహుండు

సవ్యకతుల్మీఱి ఓ బాల్ము లొప్పార, బ్రత్యక్షమయ్యెఁ గావలసినట్టి
ఁరికరములఁ గోరిభావించి యవ్వాని, హోమముచేసె నట్లొప్పియిద్ది
తే యంతరాయవీహమై ఓ యపుడు సాగ, నన్ని యానతి హోమకుండంతరము
నుండి బ్రహ్మస్త్ర మట్టు లోత్సుగ్గ చాప, బాణములుస్యందనంబు వెల్వడియెనొకట.
క. మనుహోమసిద్ధి యివ్వధ, మున సాగిన సంతసించి ఓ భూతములెల్లం
దనుజాచి వడఁకఁగాస్యం, దన మెక్కెను విజయకాంక్ష ఓ తను బురికొలుపన్.

చ. అసురులఁగాంచి పల్కె-నిక ఓ నంబరభాగమునందునుండి శ
త్రు సమితిఁ జెందువాడ నిదె ఓ తోరపువేడుక సుదడింప మీ
రసదృశదోర్బలంబు దగునట్టులుగా మెఱయించి వానరా
ళి సమయఁ జేయుఁ డీ నృపకులీనులఁ జెందుదు నేను బూనికన్. 402

చ. అని తగ హెచ్చరించి తనయాకృతి యేరికినే నదృశ్యమై
పని కురవైనయ ట్లమర ఓ వహ్ని సమాగతచాప మూని బా
ణనికరసుయతిఁ బటునినాదముగల్గ నొనర్చి చిత్తమీ
సునను మలీమసంబగుచు ఓ సూనృతమార్గవిదూరమై తగన్. 403

క. శరపంక్తి వృష్టికరణిం, గురియిం చెక నేనవై నశకుంతితగతి న
చ్చెరువంది యెల్ల వారలు, పరికింఁగ రామభీతి ఓ బర్విడుచుడన్. 404

—ॐ అభిచారహోమరహస్యము. ॐ—

సీ కామ్యకర్త ప్రయోగములందు నభిచార, హోమ మొక్కండుగనొప్పియుండు
నాగమంబులె దీనిననువదించెను జక్క, సాధకుండు గురూక్తసరణి మంత్ర
జపహోమముఖ్యపంఛకమున సంసిద్ధి, బడసి యా దేవతసరమకరుణఁ
దనుఁజూడఁగా ననంతరము కామ్యప్రయోగముల నొనర్పంగతగడఁగునతఁడు

తే. కార్య మెట్టిదియో ముందుఁగాఁ దలంచు
గానదానికి ననుకూలమైనరీతి
వస్తువుల గూర్చి నియతిమై ఓ వహ్నియందు
హోమమును జేయుఁ గామ్యమైయొప్పు నదియె. 405

చ. పరులకు హింసఁగూర్పఁగలభావము పూనియొనర్పు హోమమే
ధర నభిచారకర్తమని ఓ తాఁ బిలువంబడుఁ గ్రూరకర్తమై
ఁరఁగుటఁ బాపహేతువగు ఓ బాలిశులే యొనరింతు దానిఁ ద
త్పరమరహస్యముం దెలియుఁపాటివివేకములేమి నక్కటా! 406

తే. ఆగమంబులు క్రూరకర్తాళి నేల, తెలుఁగావలెనంచు నశ్ధిరులండు
దాని తత్త్వంబు నెఱుఁగమిఁబూనియడుగు, వార లంచుఁదలంపనోశ్ధిరు లెపుడు

క. తనశక్తిని బరికించిన, మనమెప్పుడు వశముగాదో ఓ మంత్ర బలమ్ముం
గొని దాని నిగ్రహింపం, జను నయ్యదె దానిఫలము ఓ చక్కఁదలంపన్. 408

సీ కామముఁ గ్రోధంబు శి గడునశింపంజేయ, మారణహోమకర్తమ్ము తగును
దానిఁగోరియె చేయుతపము త్రమంబగు, నభిచారహోమాఖ్య శి నదె వెలయును
సల్లె లోకమునకు శి నార్తిగల్గించెడు, పాపాత్మునిఁ బోలియింపంగఁ గోరి
యది లోకవిహితమా శి నంచెటింగి మహిళుఁ, డాకర్తమును జేయనర్హమంద్రు
తే. గాని యద్వియుమధ్యమంబొనుగాని, యుత్తమముగాదు నాఁగసరోవృత్తములగు
జనులుభావించురింక నాసరణిఁదెలియ, వలసియుండునుడ త్వంబుఁదెలుపుగాన.

మ. పని కూరంబగునేని వస్తువులు నశిప్పటంబ్రవర్తిల్లుఁ గా
న నితాంత కృధఁ గల్గఁజేయునవిగా శి నానావిధప్రోక్తవ
స్తునికాయంబునుగూర్చి హోమమును నిగ్ధూతారివీరంబుగా
నొనరింపందగు సంతరాయము లవే శి మోహ్నరారా దప్పనిన్. 410

క. ప్రత్యూహంబులు కల్గిన, నిత్యాశ్రితుఁ జంపు నదియె శి నిముసములోనకా
బ్రత్యయ మెడలక చేసినఁ, ద్యక్త ప్రత్యూహమైన శి నది ఫలియించున్. 411

ఉ. హోమము పూర్ణమైన దివిజోత్తముఁ డామనుసంప్రహృష్టుఁ డెం
తో మరియాదఁ దోచుచుఁ దగదుద్యమమెల్ల ఫలింపఁజేయఁగా
నేమముఁబూను శత్రువుల శి నీటొనరించును గొన్నితావులం
గామము పండకుండు నొకకారణమున్నది దాని కుద్దియై. 412

ఉ. ఘోరహతాశనోత్థమె యగ్రుణా సమరోచిత సాయకాదు లా
వైరియు మృత్యువక్త్రమునఁ శి బండఁగఁ జాలినకర్త సంగతిం
జేరకయుండు నప్పు డదిసిద్ధి నొసంగ దుపాసకాంతకం
బై రహిమించుఁ గావుననె శి యయ్యది కూడ దటంద్రు కోవిదుల్. 413

క. వైరికిఁ గాలము మిక్కిలి, చేరువకుఁ రాఁగహోమశిద్ధిం జెడు న
ట్లారయఁ గర్తముచేసిన, చోరయమునఁ బండు నద్ది శి చోద్యముగాఁగన్ 414

చ ఇరువురు మంత్రసిద్ధిగనియే యొనరించెడు దుష్ప్రయోగముల్
త్వరగ నశించు నిర్వురకు శి వానిఫలంబులఁ గల్గినయ వం
చరసిన పెద్దలే యనుదు; శి రయ్యదియుం దగుభావనాఖ్యశ
క్తి రహి చెలంగ నయ్యది విధిప్రహితం బెటుగానిచోఁ జెడున్. 415

ఉ. మానసనందు సాధకుఁడు శి మంత్రసురేశ్వరునిం దలంచి నీ
యానతికై హతాశనునియందు భవత్ప్రియవస్తురాజి ని
ట్లూనినభక్తి శాస్త్రవిధి శి నొక్కట సుంతకొఱంత లేనిచం
దాన యజించువాడ మదుదంతమునెల్లఁ దలంచి యాత్మలోన్. 416

ఉ. నే నెదికోరినాడనొ యనిందితరూప! యదేవిధంబుగా
గానఁబడంగ నూల్కనుము శి కామ్యము నాది ఫలింపఁజేయుమా

నానిఖిలార్థసిద్ధులు కనందగియుండును నీదువంక నిం
తైన హుతాశనాంతరము నందుఁ గనంబడు మూర్తివాయఁగన్. 417

మ. ఇవిగో! నీకు ముదావహంబులయి యెంతే శాస్త్ర మొప్పుంగఁ దృ
ప్తిదముల్ గాఁ దగువస్తువుల్ గొను; సమర్పింతుఁ గృపం దాల్పు; నా
కెదియిష్టంబో తదాకృతిం ద్వరగ నం న చెంతోసమాధిస్థితిం
బొదలం గాంచినచిత్త మొప్పు నడుగంగబోలుఁ గతాహంక్రియన్. 418

ఆ తోచునట్లె యగ్నితో సరిపోలిన, తనువువెలయ నిష్టదై వతంబె
కోరినట్టి వస్తుకూటం బొసంగును, దానవిజయసిద్ధి తప్ప దెపుడు. 419

నీ విజయంబు సిద్ధించువెరవు లేకుండిన, నాహోమకార్యంబె నయంతరాయ
మున దూషితంబగు నీ మునుకొని చక్కఁగా, నెఱవేలునే నది నీ నిశ్చయముగఁ
గార్యంబు ఫలియించుఁ గాదుదానింద్రిప్ప, నెవ్వరికే నంచు నెఱుఁగవలయు
నిది క్రమంబై యుండు నెందునే నభిచార, హోమంబునకు; మఱియునువిశేష
తే. ములు కనంబడు దేవతామూర్తిఁ బట్టి, కార్యమునుబట్టి శాస్త్రవగణముఁ బట్టి
బలివిధానంబునందు నిష్ఠులఁ గనంగఁ, దక్కువిషయంబులందు భేదంబు లేదు.

ఉ. భూతబలిప్రదానముగఁ నీ బొల్పెడుహోమము లొక్కకొన్ని వి
ఖ్యాతమహాగమంబులను నీ గన్పడుచుండు; నుపాసనాబలం
బే తగ ముఖ్యమైనయది నీ యెల్లవిధంబుల నొక్కరితఁగా
నాతతసుప్రయోగముల నీ నయ్యవి తుల్యములై చెలంగెడున్. 421

ఆ. భూతబలియే ముఖ్యముగనొప్పు హోమముల్, హానిసుయుతములైయనఁగవచ్చు
రావణాత్మభవుఁడు నీ బ్రహ్మస్త్రులబ్ధికై, చేసినది తపోవిశేషయుక్తి. 422

క. బలిముఖ్యముగాకయే తగు, బలియే ముఖ్యంబుగాఁగఁబరఁగెడునది శ
క్తులు దేవతలై యుండఁగ, వెలయును సాబాధమగుచుఁ వేయు నీ నిఁ కేలా?

మ. పరమాత్మ భజించువారలకు నీభంగిం బురశ్చర్యచే
యరతుల్ గల్గవు; సర్వభూతసములై నీ యుందుర్గదా వార లీ
శ్వరు కారుణ్యమె గోరువార లగుటఁజందం బిదెబ్బంగి నా
దరపాత్రంబగుఁ దుచ్చమాఫలమె యిద్రానం బొసంగు దుదిన్. 424

ఉ. రావణియట్లు బాణము లోరాతుల మూర్ఛమునుంగఁ జేయఁగా
వావిరిగాంచుచుఁ సకలవానరవీరులు రక్తసిక్తదే
హావళి లొప్ప గుట్టలుగ నీ నాహవరంగమునంబడంగ దు
ర్భావుఁడుగాన సంతసముఃపర్వగ నార్పుచునుండె నింగివై. 425

ఉ. భూపవతంసుఁ డత్రటి విభుత్వముమీఱఁగ సంచరించుచుం
డేఁకుఁ దేవకుఁ వివిధతీవ్రశరంబుల వైచుచుఁ మహా

ద్వీపితశక్తిసంయుతనిఁగి దేజరిలందగు నస్త్రసంఘముఁ

గోపతిముఖ్యులెల్లఁ గలగండుపడఁగ వడి నేపుచూపుచున్.

426

చ. మనమున నెంచి లక్షణ! యమానుషతేజముగల్గి బ్రహ్మయి
చ్చిన మహితాస్త్రమూని కపిశేఖరులం బడగొట్టుచున్నవాఁ
డనిమొనఁ గానరామిఁ గపులూతురులై యెదిచేయనేర కా
ర్తినిగని భూమిపైఁబడిరిఁగి తీవ్రశరంబులు మేను లేఁచఁగాన్.

427

మ. పరికింపంగ జగత్త్రయంబున మహాబ్రహ్మస్త్ర మత్స్యత్రమం
బరిదోస్సారవిభంజకంబునగుచుఁగి హర్షోందుఁగి; నీయస్త్రముఁ
బరమేష్ఠిఁగి ముదమందఁజేసి కనియెఁగి హాపాత్ముఁ డీరక్కఁసుం
డురుహింసారతుఁడౌట నిప్పునికి దాసూహించు ధన్యాత్ముగన్.

428

చ. వనజభవోక్తియెట్టితఱిఁగి హావనమై సకలోత్తమాంగసం
క్తిని నిలుపంగనర్హమయిఁగి కేవలపూజకుఁ బాత్రమై తగుం
గనుకఁ దదీయబాణములుఁగి కాటియ పెట్టుచునుండ నోర్పి చెం
తనె ననియింపు మేనును నితాంతశరవ్యథ నొందువాడనే.

429

క. మనమేమిచేయఁ బూనక, యనిమొనఁ బడియుండఁ జూచిహర్షంబునఁ బో
వును వీడు లంకకుఁ మఱి, కనఁజాలుద మట్టితఱినిఁగి గార్యముఁ దీర్చున్.

430

ఆ. బ్రహ్మయందుఁ గల్గుబహుమానబుద్ధిని, బాధనొందుచుండఁగి వలయుఁగాదె
యనుచుఁ బలుక నాతఁడప్పుడు చేయంగఁ, దగిన దెద్దిలేమిఁగి వగచుచుండె.

431

చ. సమరమునందు రావణి నిశితశరావళి తమ్మునేఁచనం
గములు దురంతతాపమునఁగి గందుచు రక్తమయంబులొచు యు
ద్ధమున కనర్హతం గనఁగఁగి దాళఁగఁజాలక మూర్ఛమున్గి సంత
యమనిని జేరఁజోయి రభియాతిజనంబులు నవ్వుచుం గనన్.

432

క. రాముఁడును లక్షణుండును, భీమబ్రహ్మస్త్ర బాధఁగి బెంపుడఱిగి య
క్లే మూర్ఛమున్గి యుండిరి, తేమము గనఁజాలుశక్తిఁగి చేకుఱియు ననిన్.

433

చ. అసురవరాత్మజుండు సమారాంగణమం దొకఁడైన నిల్చి వెం
పునడలినీయ కాహవముఁగి బూనియెనరైడువాఁడు కానరా
మి సకలసేనలం గలిసేమించినవేడుక లంకకేగె; ద్వి
ద్విసరము చచ్చె నం చెఱిఁగిఁగి వీఱిడియాటను విఱ్ఱివీగుచున్.

434

చ. దనుజవరేణ్యు నస్త్రమునఁగి దాశరథుల్ స్పృతిదప్పి మేదినిఁ
దనువులవైచి యుండఁగఁ గఠింబెది యంచును శక్తిగల్గినఁగి;
వనజజావస్త్రముఁ మఱిలుపంగ సమర్థులుగా రటంచు శం
కను గనరాదు వార లొగిఁగి గర్హతుల్ కనువార లౌటచేన్.

435

సీ. హామప్రభావ మత్మ్యచ్ఛ్రియం బసదృశ, మప్రతిహతమునా ఓ నని వచించు
నాగమశాస్త్ర వాగ్దేయముల ప్రమాణంబు, లని లోకులకు దోషనట్లు చేయ
నతనిచే జావంగ ఓ నర్దుల వారికి, నంతంబుగల్గింపనా నటంచు;
విధియానతః బరాభవంపండుండగఁ దారు, శస్త్రభాదలగుండ ఓ సకలజనులు
తే. కర్మమతిబలవంత మెక్కరణైనన, ననుచు దెలియంగఁడగు ననునాశయంబు
గల్గియుండుట నయ్యస్త్రగదాబాధ, లనుభవించి వారుశక్తి క్షయధికులయ్యు.

క. ఇది యిట్టులంచు నెఱిగిన, సదమలకర్తప్రయోగసరణి దెలియఁగాఁ
గుదురును జ్ఞానము లేదే, నెదితోడమి నజ్ఞత తలకెక్కు మిగులన్ 437

ఉ. అంతట నవ్వీభీషణుఁడు ఓ నాహనుమంతుఁడుఁ గూడి వచ్చిన
శ్లోతయు భీతిఁగొల్పుగతి ఓ నెంచఁగ రానివిధంబునఁ గడు
వంతలఁగూర్చునట్లు కనవచ్చుచుఁ బీనుగులట్టు లన్న యా
ధ్వంతవిరోధిపుత్ర సముదాయముఁ జక్కఁగఁ గాంచి చింతచేన్. 438

తే. తెలివి లేకుండి యెట్టులో ఓ తెలివిరాఁగ, జాంబవంతునివెడకుచుఁ జనిచని యొక
చక్కి బాణార్ధితాంగుడై ఓ చిక్కియున్న, భల్లుకేంద్రుని గనిరి సప్రాణు నెలమి.

చ. వితతగళస్వనంబున విభీషణుఁ డాతనిఁబిల్చి ప్రాణసం
గతిఁ దగువాడవే యనినఁ ఓ గంతరవంబునుబట్టి నిన్ను నా
దితిసుతవద్యుఁగాఁ దెలిసికొని మతిమంతుఁడు వాయునందనుం
డతశయపుణ్యమూర్తి యిపు ఓ డామయహీనతఁ గాంచియుండునే. 440

చ. తెలుపుము నా విభీషణుఁడు ఓ తీక్ష్ణమరీచికుమారు నంగదుఁ
దలఁక రామలక్ష్మణుల ఓ దర్పసమగ్రుల నెన్నఁబూన కో
సులలితచిత్త! వాయుసుతుఁడొప్పు నెఱుంగఁదలంచి తేలాకో
తెలుపఁగలావె నే దెలియఁదెల్లముగా నన నాతఁ డిట్లనున్. 441

ఉ. ఎండలువానరేంద్రు లని ఓ నీల్గిన వాయుసుతుండు ప్రాణయు
క్తిం దగునేని యెల్లరును ఓ డేమముగాఁ దగువారలేమి!
యండలునుండి యాహనుమ ఓ యంతమునొందిన జచ్చినట్టులే
యందట నెన్నఁగాఁ దగుమహాత్మ! విభీషణ! నీ వెఱుంగవే. 442

క. ఉన్నాఁడా డేమంబుగ, నన్నా! హనుమంతుఁ డొక్కఁడల్లనఁ జెపుమా
యన్నిపనుల్ సమకూరు వి,పన్నులు సంపన్నులెయని ఓ భావింప జనున్. 443

మ వినుమా యింక విభీషణ! జగతి నేవీరుండు జీవింపఁగా
జనులెల్లఁ సుఖించువారొ యతఁడే ఓ త్కభాగము దెన్నఁగాఁ
జను జీవించినవాడటంచు నొరులఁ ఓ జావంగ లేదంచు జె
ప్ప ననర్హంబని నిశ్చయింపు మదిలో ఓ భవ్యాత్మక డాతఁడెసూ. 444
భర్త—రీ!

ఉ. భల్లుకనాయకుం డిటులు శ పల్కంగఁ బావని చేరి మ్రొక్కి నే
నల్లసమీరనందనుడ శ నస్త్రభయంబును వీడియుందు; నీ
యుల్లమునందుఁ జొప్పడిన శ యూహలఁ దెల్పుము చేయువాడ; నీ
వెల్లవిధంబులకా దగు నహీనగుణాధ్యుడ వోమహాత్మకా! 445

క. అన జాంబవంతుఁడిట్లును, వినవయ్యా! యిస్తు సంజు వేళంగఁ దోచుకా
వనచరులు పంచమాంశము, చనినయే వింటినేను శ సంయమనికనన్. 446

ఆ ఇంకజాగుచేయ శ కీప్త హిమాద్రికి, నరిగి యచట నున్నతాచలంబు
ఋషభనామకము గిరిప్రధానముఁ గన,కమయమైనదాని శ గడచి పోవ. 447

నీ. కైలాసమును గాంచఁగలవు వానికినంత,రమున నోషధపర్యతము చెలంగు
గాన దానింజూడు శ కలవందు సకలౌషధులు శక్తిసంయుక్తములుగ నొప్పు
నాకొండశిఖరంబునందు జనింగాంచి, కాంతులచే దిశాగణము వెలుంగఁ

జేయుచు భక్తులసిద్ధిఁ గాంచఁగఁజేసి, వెలయు నాజ్యోతిర్లతలసమితిని
తే. బేరుఁగాంచెను నాలుగుఁ శ బృథ్వి జచ్చి, నట్టివారిని బ్రదికింప శ నర్హమైన
శక్తిగలిగినయది గాన శ సాధువినుతిఁగనియెను మృతసంజీవనీయనఁగ నొకఁడు.

వ. శల్యములందీసి చక్కదిగుగంగూర్పుటంజేసి విశల్యకరణి యనిపేరంది
యొక్కటిచెలంగు. ఖండితచర్మభాగముల యథాపూర్వకముగఁ గూర్పుటచేత
సంధానకరణి యన నొక్కండు వెలయు. బాణప్రణజనితదేహవైవర్ణ్యమును
దొలంగించి పూర్వవర్ణముం బొందించుకతన సౌవర్ణ్యకరణియన నొక్కటి
పరఁగు. వానిం దేవలయు. కపీంద్రబలంబులకుఁ బ్రాణదానంబుచేయవలయు
ననుటయు 449

చ. అనిలకుమారుఁ డప్పలుకు శ లాదృతిమీఱఁగ నాలకించి చ
య్యనఁ బరువెత్తె నభ్రమమున శ నాహిమవద్దిరి నిర్గమించి చెం
తనుదగు నోషధాద్రిని నితాంతముడంబునఁ జూచి వానినిం
గన వెదకె గిరింద్రమునఁగల్గు స్థలంబులనెల్ల నొక్కటన్. 450

క. పరికింపఁజాలవయ్యెను, వరలత లవి యెంతసేపువాయుసుతుం డ
గ్గిరిఁ దిరిగిన నంతట గ్రోధరతిం బలికె మహీధ్రతల్లజ! వినుమా. 451

చ. జనకకుమారికాధవుని శ సాధుమునీంద్రనమస్కృతాంఘ్రిసా
వనవనజాతయుగ్మని నవారితసత్త్వని నాలకింపవో
వినుము తదీయకార్యమిది శ విశ్వహితంబగు దీనఁ గాననా
తనిపయిఁ బ్రీతిగల్గదొకొ శ దర్పముచూపకుమింక నైననున్. 452

ఉ. ఇప్పటిరీతినుండఁదగు శ నేమియొనర్చునో చూతమంచు నీ
వొప్పుట నెంతువేని విను శ ముగ్రకరంబుల శక్తిజూపి నే

రొప్పంగ నిన్నులాగి ధర్మనొక్క తెఱంగునఁ బర్యవజ్రైదఁ
దప్పకచూతుఁగాక మదుదారభుజాబలమున్ శూణంబునన్.

453

ఉ. మారుతసూనుఁ డంచుఁ బహమానజవాధిక వేగుఁడంచు నా
శ్రీరఘరామపాదయుగసేవకుఁ డంచు ననుండలంచి నా
సార మెటుంగఁగోరక యోసంగెడుభక్తిని వానిఁ జూపఁగాఁ
గోరుము లేకయున్న నిదిగో నిను నాశమొనర్తు నిప్పుడే.

454

చ. అనిపలుమాటులుం బలికి యయ్యది యూరకయుండ శక్తిచే
తనే కడునూచి యూచి బలదర్పము లొక్కటఁ గన్పడంగ నీ
ద్రెవు గిరి; నద్దిహస్తమును శ జేరి వెలింగెను గందుకం బునాఁ
గ నతఁడు దానిఁగొంచు వడిగఁ జనుదెంచి సముద్రదాటుచున్.

455

తే. వానరబలంబునడుమఁబర్యవజ్రముడించి, పెద్దలకు మ్రొక్కెదల్ల తాపృథులగంధ
వాసనల్ సోకినంతట శ వానరు లొగి, విగత శరపీడితాంగులైవిక్రమముల.

ఉ. ముందటిరీతి వెల్లుచును శ బోయెఁగదా మనశ్శత్రునంచు ని
ట్లందఱ మోసగించి వితఃతాంబకపంక్తిఁ గలంచినొంచె నిం
కం దరమానె మార్కొనఁగఁ శ గ్రహ్మట మ మ్మరుదెంచియంచు నా
నందమునొంది పల్కుచు రణస్థలి నెల్లెడలం జరించుచున్.

457

క. మరల రమ్మా దనుజా! పారిపుత్రుము ముందునిల్పి పోరుము మాతోఁ
బురుఘండవైన నంచున్, బరుపోక్తులు పల్కుచుండ శ భల్లుకగణముల్.

458

ఉ. నాలుగుదిక్కులం గనుచు శ న్యాయరణంబును జేయమాని మా
యాలసమానశూరత మహావిశిఖంబుల మమ్మనొంచెఁ జం
డాలుఁడు వీడు కానఁబడినన్ నఖదారుణవజ్రరాజిచే
జీలుతు మాతనిన్ జమునిఁ జేరఁగఁ బంపుదు మంచు నార్యుగన్.

459

సీ. ఓషధుల్ తనుసోక శ నొయ్యన మారుతుం, డగుదెంచి భగవంతులైన రామ
సౌమిశ్రులం దాఁకి శరణాగతుండ నన్, బాలింపుఁడి యనిపరమభక్తి
నర్థించె నంతట శ నామారుతస్పర్శమున నస్త్రతాపముల్ శ చనఁగ హాయి
చెంది యంతటనె వేచిరి; వారిఁ గన్గొని, వనచరుల్ సుతోషవార్ధిమునిఁగి

తే. రపుడెఱొనిపోయియాకొండనచటనునిచె, బవననందనుఁడాయనిఁబడినదనుజ
బలము నారావణుండు వైవంగఁ బనిచి, యుండె జలధిని గాన నొక్కండెయైన.

క. లతలప్రభావంబున నా, మృతినుండి సజీవుఁడుగుటయే లేకుండెన్
మృతులైన హరిబలంబులు, మృతియే లేనట్లు లప్పు శ డొప్పిరి చూడన్.

461

— ౧౧ ఓషధులమహత్త్వము. —

ఉ. చచ్చినవార లందఱును శ సంయమనీపురినుండి వేగమే
వచ్చి రనంగఁ జిత్త మనవచ్చుఁగదా యనుసందియంబు వా

క్రుచ్చెడు వారలుందు రదికూడనిప ల్కనవచ్చు; వానిదో
నుచ్చతర ప్రభావ మది యొప్పు నమేయముగాఁ దలంచినన్.

462

క. జ్యోతిర్లతలన నయ్యవి, భ్యాసం జెలువారుచుండుఁ గనుగొన నట్లే
రాతిరి నుండును బగ లవి, యీతీరున నుండుననుచు నెటుపల్కనగున్.

463

సీ. పగలవి యేరికేఁ గరికింపరాకుండు, ఊపలయం దవి మండుకరణి నుండుఁ
జెంతకుంబోయిన నంతకు దూరము, గాఁ గనంబడుచుండుఁ గైకొనంగఁ
దరముగా దేరికి మరుదాత్తజం దది, యెఱిగి యాభాగంబు నెల్లదెచ్చె
దద్వాయుసంయోగతఃకృత్యుభాధయే, తొలగునుబ్రాహ్మణతూటుమరల
తే. నంగమందును వానిమహత్త్వ మిద్ది; సృష్టివైవిత్వ మిదియని చెప్పవచ్చు
నోషధులకిట్టిమహిమ మెట్లో పెనునుట, మజ్జితయెయంచుజెప్పఞ్చాశ్రయం లెపుడు.

చ. గరళమునకొ మృతింగనినఁ గ్రమ్మఁ బ్రాణములం గనంగ ను
రర్చరఁ దిరుగంగఁ జేయు నొకభవ్యమహాపథి రక్షపూరముల
దొరఁగుచునుండ నొక్కలత తోడనె నిల్పును వాని; కృత్రిమం
బురుభయదంబునొ విషము నోగిరమం దిడ మ్మందువానినిన్.

465

క. ఒకలత బ్రదికించును; వేఱొకలత మూర్ఖిల్లఁజేయు నొగి మూర్ఖునఁగా
నొకపీరుత్తు తటాలునఁ, దికమకనొందంగఁ జేయుఁ దెలియక తాఁకన్.

466

ఉ. వాసనచూచినంత నొకవల్లరి కుఱిగతాన్న మెల్ల నా
యాసములేక వెల్వడెడునట్టు లొనర్పు; మఱొక్కతీఁగయున్
నాసికయందుఁ జేర్చుజతనంబును బూనఁగ వెట్టివానిగా
నాసమయంబునం దె తనదాపటుశక్తి నొనర్పఁ జాలెడున్.

467

తే. ఈక్షణంబుల కొక్కింతయే లతాంత, మంజనంబుగ నమరింప నపు డదృశ్య
వస్తువులఁగాంచఁజేయునవార్యశక్తి; దామ్రమునుభస్మముగఁ జేయఁదగునొకలత

చ. కనకముగాఁగఁ దామ్రము నికామమహత్త్వముమీఁగఁగా నొన
ర్చును లతయొండు; పాదముల నోకఁగఁజేసినయంత నే ప్రతా
నని యొకఁ డదృశ్యంబుగ మనంబు తేదీయవశంగతంబుగా
నొనరుచు నొక్కతీవ తనుయుక్తిని స్తంభితుఁజేయు నాతనిన్.

469

చ. లతయొకఁ డొక్కతీమఁ దగులంగ నొనర్చిన వానివెంట నే
మి తెలివితేక పోవునటుమించుమహత్త్వమునం బొనర్చు ని
ట్లతిశయశక్తిమీఱునటు నలచ్చెరువుం గలుగంగఁజేయుచున్
ఊతి మహనీయమైతనినగీర్చిని గన్నలతావితానమున్.

470

క. కొనియాడందగుఁ దద్గత, ఘనశక్తి నెటుంగఁజాలకయొ కొందలు దు
ర్జను లొగి మాటుచునుండురు, మునిజను లవ్యానిమహిమముం గనుచుంటన్.

ఉ. వానిని యుక్తకాలమున భక్తిభరంబునఁ బూజచేసి స
మూనముమీఱఁ దెత్తు; రభిమానముగల్గిన వారి కవ్వీ సుం
తైన ఫలంబునీయకయే యంత నడంగును గావున మహా
మానులు నిర్జనాటపుల య్త్వపతులం దనియింతు రెంతయున్. 472

సీ ఆకలిదప్పలఁ బోకార్చునొకలత, యవయవశైధిల్య మపుడె మాన్చి
యంగ వైకల్యమే యగపడకుండ యథాపూర్వముగనుండఁ దను వొనర్చు
నొకయోషధీరత్న మిఁక నిట్టివెన్నియో, చిత్రగుణంబులఁ జెలఁగు; లతలు
ప్రతివర్వతంబున భాసిల్లు నన నింక, నోషధులకు నెల్లఁనునికి పట్టు

ఆ. గాఁ జెలంగుకై లోకాంతునియందుండు, వానిశక్తియెట్లు సవళుచుండు
ననుచుఁ జెప్ప నేలఁగియనుపమానం బది, యప్రతర్కమునయి యలరుచుండు.

చ కనుక నె బుద్ధిమంతులు ప్రకామలతామహిమంబు స్వానుభూ
తని గుఱుతించి మెచ్చుచు నతిస్థిరభక్తిని వానిఁగొల్పి త
జ్జనితఫలం బమానుషము శాశ్వత మారయనొ నటంచు నె
మైనముల నమ్మిలోకమున మాన్యులుగాఁ జెలువారుచుం ద్రొగిన్. 474

చ. తరువులకుఁ లతావళికి దైవతముల్ గలరట్టి వారలఁ
నిరతిశయైకభక్తి విధినిం బరికించి యజించుచుకొ మనో
హరతరువీరుడోఘము తదాకృతయే యని నమ్మి కొల్పఁ ద
త్కరుణకుఁ బ్రాత్రులొదు రదికానకయున్న ఫలంబ దెట్టులొ. 475

క. సుగవరులు మంత్రములచేఁ, దరువులు నోషధులు మంత్రతంత్రంబులచేఁ
బరితుష్టి నొందిభక్తుల, కురుఫలముల నిచ్చుచుండు సొగిఁ గర్షగతిన్. 476

మ. పరిశీలింపకయే వనస్పతులు తీవల్ దేవతారూపతం
ధరణింబొల్చుచు నప్రతర్కఫలసంతానంబుఁ గల్పించు ని
ర్భరశక్తిం దగియుండు నన్న పలుకుల్ సాటింప కవ్యానిపైఁ
బరుపోక్తుల్ పచరించుమాధులకు విశ్వాసంబ దెట్లబ్బెడున్. 477

మ. కనులారం బరికించుచుండియును దశత్కార్యంబు హేత్వంతరం
బున సాగెంగద యంచు స్వాశయములం బూనిక నిరూపింప నెం
చినమాధాగ్రణులం దలంచినమహాచింతల్ పొసుగుకొ మదిం
గనుకక వారల నమ్మఁజేయఁ దలఁచంగారాదు విద్యద్యరుల్. 478

సీ. తరువు లోషధులు రోతనంబులు మహనీయ, ఫలదంబులై యుండు భక్తివానిఁ
గొల్పిన వారల సొగ్గులుఫలియించు, నమ్మనివారల సమ్మఁ జేయఁ
బూన వయ్యవి సురసపూగంబు నట్టులే, కదభక్తియుక్తులై ముదమునఁ దరు
వరములఁ దీగల స నిరుపమమణులను, దేవతామూర్తులగా వచించు

తే. నాగమంబులఁ బరియించి యందుఁగల్గు, పద్ధతులనాశ్రయించినఁ బరమతత్త్వ
పావిశేషముగనుటకుఁ బాత్రులగుదు, రదియొందితత్త్వమం చెఱుఁగనగును.

— వానరులు లంకం గాల్పుట. —

ఉ. వానరు లాలతానుగతేవాయుసమావృతి నష్టకష్టలై
దానవులఁ వధింపఁ బటుదర్పముపూనఁగ రామలక్ష్మణుల్
మేనులు పూర్వరీతి రుచిమించఁగ నొప్పిరి బ్రహ్మదైనవా
ద్దానము నాదరించితిమిఁగా యనుసంతస మట్టె యుబ్బఁగన్. 480

చ. రవి తనయుండు వాయుసుతు య రాక్షసవర్కుని జాంబవంతునిం
బ్రవిమలయుద్ధశాస్త్రమునఁ య బండితులైతగువాన రేంద్రులఁ
దివిరి వచించె నిట్లు రణధీరులు సోదరముఖ్యులెల్లరుఁ
బవరమునఁ మృతింగనుట య వానవైరి తలంచి దీనతన్. 481

చ. పురి వెడలంగ నిచ్చఁగొనఁబూనఁడు కాపున ద్వారరక్షణ
దరముననుండు నట్లగుటఁ య దత్పురిఁగాల్పఁగ న్నర్హ మియ్యెడఁ
ద్వరగని సాలలంఘనముఁ య దత్పురతం బొనరించి యిమ్మహా
పురమును గాల్పఁగాఁ దగునుఁబో ప్రతిసేయుట ధర్మ మేయగున్. 482

చ. అని పలుకంగ నందఱు మహామతు లట్టులై చేయనొ నటం
చనుమతినిొంది వేగమున య సప్సరిసాలము నెక్కి పత్తనం
బును బరికించి చొచ్చి కడుఁబూనిక నుల్కుల దానిఁ గూల్చిరా
దనుజులు మార్కొనంగ వడి య ధర్మనిజేరఁగఁ బంపి రేపునన్. 483

సీ. లంకాపురంబది య లలితహర్ష్యంబులఁ, బ్రాసాదముల సౌధఃరాజములను
వర్ధింపఁగాఁదగి య వఱునయ్యదియట్లు, వనచరవీరులు య వహ్నిఁ జొనుపఁ
గాలఁగాఁ జొచ్చె నెక్కడికేని పోవంగఁ, దరముగాకుండుట య దనుజు లెల్ల
నుక్కిరిబిక్కిరై యొందుగఁ జేసెను నగ్ని, కీలములం బడికాలుప్రాలి

తే. కరిగి రంతట నికుంభాదు య లాగ్రహించి, మాఱుకొనిపోర వానరుల్ మహితశక్తి
ముష్టిజాను ప్రహరముల్ య మొదలగురణ, సాధనంబుల వారలఁజంపి రలుక.

క. తునులంబుగ నత్తటి బవరము సాగెం జూచుభేదరప్రముఖులు చి
త్రమిదే యని మెచ్చగ భీ, మముగా నొకొంతసేపుఁ మ్రందఁగ దైత్యుల్ 484

క. జరగెను దుములాహవమున, సురవైరులలోన మిగులఃకూరులనంగాఁ
బరిసులిఁ గాంచిన వారలై, యరిగిరి స్వర్గంబునందు య హాయి గనంగన్. 486

ఉ. మకరాక్షాదులు ధీరులు, ప్రకటాహవవిజయభాగ్యరాజితు లయ్యుఁ
సుకరముగ నాకలౌకము, నకుఁ బోవఁగఁజాలి రవ్యసచరనిహతులై, 487

న. ఆమహారణంబు భీషణంబుగా సాగుచుండుటయు నందు మహావీరులగు దానవులు క్కడంగుటయుఁ గవులు పైకొని వధించుటయుం జూడ బెండ్లుమునిఁగి గుండ్లు తేలినట్లయ్యె నంత.

488

— ఇంద్రజిత్తు హోమముచేసినచ్చి రామాదుల నొప్పించుట. —

ఆ. యాతుథానపర్యు శ లనిఁ జంపఁబడుటకుఁ, జాలఁ గోపమంది శ కూశరావ
కొనురుండు కొడుకుఁపారిహాయుని జయించి, నట్టిప్రోడఁ బనిచె శ నంత నతఁడు.

ఉ. హోమముచేయఁబూని మహిమోజ్జ్వలుఁడై తగునగ్ని నుండి యా
రామునిలక్ష్యణుక్ వనచరఁ ప్రభుముఖ్యులఁ జంపఁజాలి సు
గ్రామజయావహంబు నగుశార్దుకముక్ శరపంక్తియుక్ మహా
భీమరథంబుఁ బొందుతమి శ వేగమ యాస్థలికీగి యంతటన్.

490

చ. అరుణములైన వస్త్రముల శ నంగన లీయఁగఁ గట్టి తోమరో
త్తరమును బాణజాలములు శ దర్శులుగాఁ దలపోసి వేదిపైఁ
బరమవిధిప్రకారమునఁ శ బర్హుగఁ జేయుచు హోమకార్యముక్
జరపి ధనంజయం దొసఁగుఁస్యందనముఖ్యములక్ గ్రహించుచున్.

491

ఉ. వ్యోమమునందు నెవ్వరికినున్న విధంబును గానరానియ
ట్లోమెడు స్వందనంబుపయి శ నుండియె బాణగణంబు వైచుచుక్
ధీమహితాగ్రగణ్యులయి శ ధీరులుగాఁదగు భూపుత్రులక్
రాము సుమిత్రపుత్రుఁ గపిరాజును వాయుతనూజు నొంచుచున్.

492

ఉ. ఒక్కొక్కచోటునుండి వివిధోగ్రశరంబుల నారిఁగూర్చి వే
రుక్కున విష్ణువీఁగు కపురొక్కటఁ జావఁగ వైచుచుక్ రథం
బొక్కదెసం గనంబడి ముఁహూర్తమునందె మఱొక్కదిక్కునక్
జక్కఁగఁజూడఁగాఁ బడఁగఁజనన్యము చేసె ననంతశక్తిచేన్.

493

చ. ఒకతటిఁ గాననొచు మఱియొక్కతటిం గనరాకయుండి యిం
కొకమఱి వేటుదిక్కున నిదోయిట నున్నటు దోచునంచుఁ జె
ప్పకొనఁగఁ జాలి వానరచమూతతి భూమిఁబడంగఁ గొట్టె న
ట్టి కపటనంగరంబునఁ గడిందివిరోధి గనంగ రామికిన్

494

క. మనమునఁ గుందుచు రాముం, డను లక్షణ ! చూచితే మహిమాయుండు తాఁ
గనఁబడక దాఁగియుండియు, మనలక్ గొట్టెడు నిశాతమార్గణములచేన్.

495

క. హరివరులు దిక్కుదోఁపమి, శరబాధిత దేహాలగుచుఁ శ జచ్చిపడిన య
క్కరణిం గనఁబడుచున్నా, రరిమర్దన ! కానఁబడిన శ నతనివధింతున్.

496

ఆ. ఒక్కచోటనుండి శ యుద్ధమునేయునే, నతనిబాణపాత శ మరసిదాని
గుఱుతుపట్టి కొట్టఁగూడును నియమంబు, మాని తిరుగువీడు శ మనల నొంప.

- చ. అనియతమార్గగామియయి శ యస్త్రబలంబునఁగాక శాంబరిం
గొని మనసేనలక బ్రదుకఁగూడనియట్లు గలంచుచున్న వాఁ
డనిఁ గనరాకయున్న నిశితాంబకముల్ చనుదెంచుమార్గముం
గనఁబడునేని తీవ్రతరశకాండమునం బడవైచి యుందుఁగా. 498
- క. ఏమియుఁ జేయంజాలక, యీమెయినున్నాడ వానశరేంద్రులు వీర్యం
జేమాడ్కిజూపఁ జాలక, యే మిన్నుం జూచి శరము శ లేఁచఁగ నదిగో. 499
- క. పుడమిం బడుచున్నా రిపు, డుడుగక యాతండు శరము శ లొప్పఱివైవం
గడుఁబూని తిరుగుచున్నాఁ, డెడ కన్పడకున్నదిండు శ నే మొనరుపనో. 500
- చ. తెలియఁగ రామి మారకయై శ తీవ్రశరావళి కోర్చి యుండఁగా
వలసెను లక్ష్మణా! యనినఁ శ బట్టఁగరాని మహాగ్రహంబునక
బలికె విరించనాస్త్రమున శ వైరివధించెద నింకఁ దాళినక
విలయముఁగూర్పు సేనలకు శ వీఁడు నయంబునఁ జోరఁ డెప్పుడున్. 501
- మ చిరకాలంబు సహించియుండితిమి గాఢనిశ్చేందుటేగాని దు
ర్భరదోస్సారముఁ జూపుమార్గముఁ గనకశరాకున్న దెవైన నా
శరుఁ డీతండు పురాత్నకుండగుట నశస్త్రంబుల్ వడివైచియిం
బరమం దుండి వధించువాఁడు కపులక శ భవ్యాత్మలక రాఘవా! 502
- చ. కనుక విరించనాస్త్రమునఁ శ గాలునివీటికిఁ బుచ్చువాడ నీ
దనుజు దురాత్ము సంచుఁ దనధర్మము నెక్కిడుపూన్కిఁగాంచి యి
ట్లనియెను లక్ష్మణా! తగునె శ యబ్జభవాస్త్రమువైవ నిప్పు డో
క్కనికయి పల్వరక మృతులఁగొనొనరించుట యెట్లు పాడియా. 503
- చ. పలువురఁగావఁ బూని యొకశబాలిశుఁ జంపఁగవచ్చుఁగాని య
ప్పులుగురఁ జంప నొక్కరుని శ బాగొనరింపఁగ న్యాయ మానోకో
తెలియుదువీవె ధర్మములతీ రిదియంచు వచింపనేల నీ
యలుకకు వేళగా దిది యహంకృతిదూరులకే కదా వగల్. 504
- తే. అనపకారులఁ జంప న్యాయంబుకాదు, మఱియు మనవైరి యంబరశమార్గమందు
దాఁగియుండుట సంగరధర్మమునకు, ననువుగాకుండుఁగద వైరి శ నట్టివాని 505
- తే ఓడిపోయినవానిగా శ సూహచేయఁ, దగును; బాతెడువానిని శ దాఁగినట్టి
వానిఁ గొట్టంగ రాదనిమాననీయ,చరితు లందురు కైకొనఁ శ జనదే దాని! 506
- చ. మతివిభవంబుగల్గి గుణమాన్యుడవై తగునీవె యిట్లు ల
ప్రతిహతపద్మజాస్త్రము నశరాతివధంబునకై ప్రయోగప
ద్ధతిమెయి వైవ నద్ది యొకదస్యనిమాత్రమే కాక యందఱక
జతనముమీఱఁ జంపు రఘుసత్తమవంశవిరుద్ధ మద్దియా. 507

క. భీతుని బరాబ్దుఖుక్ మన, జాతిక జన్మించియున్న సన్నతు లేవరే
నేతటిఁ జంపఁగలే దిపు, దాతెఱుఁగుం బూననేల? యనుజా! చెపుమా. 508

ఉ. ఆపదలందె ధర్మమునఁ కా ర్తిలవంబును గల్గినక యే
భూపతికాచు నాతనికెఁ పోలును భూపతిశబ్దమంచు జ్ఞా
నాపగలందు మున్గిన మహాత్ములు పల్కుదు రట్టులొట నీ
వోపికమీఱ నుండుముమహోగ్ర శరంబులఁ జంప నెంచెదన్. 509

క. వీనింజంపుట యెట్లుని, యే నెంచుచునున్న వాఁడఁ నెద నిష్పడు నీ
పూనికమానుము చూడుము, దానవుఁ బొరిపుచ్చువిధముఁ తగునటు లెంతున్.

క. సౌమిత్రి కీవిధంబున, సామోక్తులు చెప్పి యతనిస్వాంతస్థమహో
గ్రామర్ష ముడిపి తనమది, రాముఁడు తలపోసె నయ్యోగరాతి మృతిగతిన్ 511

ఆ. అంబరముననుండిఁ యాకపిసేనల, వ్రుండఁజేసి దనుజరజసుతుఁడు
రామలక్ష్మణాద్యోరాతుల నందఱు, మిగలకుండఁ జంపఁదగు నటంచు 512

చ. మతిఁదలపోసి దానికగ్రమంత్రము నెంతయు నేర్పుమీఱఁ బ
ద్ధతి యిది యంచునెంచి పురతల్లజ మల్లనఁ జొచ్చి దానవ
ప్రతతులచావు చిత్తమునుఁ బ్రదలుచేయఁగఁ గోపమంతలో
హుతపహుమాడ్కిఁ గొల్పుతమిఁ నొక్కతెఱుగునఁ బూన నుగ్రుండై. 513

చ. కనులరుణంబులై వెలయఁగ రణభూమిని గానవచ్చి సై
న్యనికరయుక్తఁ బశ్చిమమునం దగుద్వాముదాఁటి రాఘవుల్
వనచరవీరులుక రణమహార్యపరాక్రమ మూనిచేయఁ బూ
నినతెఱఁ గెల్ల నారసి యసనిం బొనరించెడు వేడ్క మాన్వఁగన్. 514

చ. ఉపమఁదలంచి యొద్ది యిపుఁ డొప్పును జేయఁగ దీనదుఃఖమం
ది పరవిదారణాక్షమతఁ దీనతఁ గుందుచు రామలక్ష్మణుల్
తపనతమాజముఖ్యులు గతప్రవిదారణదీతులౌదు ర
ట్టిపనికి సాధనం బిదె కఠిందిమగంటిమి నిర్వహింపఁగన్ 515

తే. ఇట్లు లిప్పనిజేయంగఁ నెల్ల కార్యములు ఫలించును గావునఁ ముందు దీని
నాచరించెద ననిపూన్కిఁ నవధరించి, మాయనిర్మించె జనకకుమారి నపుడె 516

చ. కనుఁగొను వార లీమె జనక ప్రభుకన్యయై నందియంబు లే
దనియై తలంతు రట్టిదగునద్యుతశక్తి నొనర్చి దాని స్వం
దనమున నుండజేసి తనదావున సేనలు నిల్పియుండఁజం
పను దలపోసినట్లు తనపంతము దానఫలించునట్లు నె
చ్చునము నటించఁ జేయుటయై మంచినదటన్న వినిశ్చయంబునన్. 517

— ౧౧ ద్రజిత్తు మాయాసీతన జంపుట. —

- ఉ. ఎందుఁ గపింద్రు నేన లని యెప్పుడుకల్లునో యంచునున్నవో
యందె రథంబునిల్పఁ దగునంచు వచించి శతాంగ మట్టులా
పం దనచుట్టురాక్షసులు యంతముపూనినయట్లు నిల్వ నో
ప్పెం దమి హెచ్చు; నంతరిపుభీకరుఁ డాదనుజేంద్రుఁ డచ్చటన్. 518
- చ. కనఁబడినంతనే కపినికాయము శ్రోధరసంబుపొంగ మా
ర్కొనఁ దమకించె హస్తములఁ య గొండలు భూరుహముల్ తగంగ నా
హనుమయు భూరిశైలశిఖరగ్రము హస్తమునఁ ధరించి య
వ్వనచర నేనమిటి నిల్వఁపంబడియెం గడు విక్రమింపఁగన్. 519
- చ శతమఖజిద్ద్రధంబుననె య జానకి యుండఁగఁ గాంచి సంశయ
ప్రతతి యడంగు నట్లు బహుభంగులుగాఁ బరికించి మున్ను తా
నతివను జూచెఁగాన నటు య లారయఁగాఁ దగియున్న కాశ్యపీ
సుతగని యామెయే యగును య శోకపరిష్కలత గాత్ర మద్దియే. 520
- ఉ. సందియమిందు లేదు దనుజప్రభుపుత్రుఁడు యుద్ధభూమి కా
యిందునిభాస్యఁ దోడుకొని యేటికివచ్చెనో తోఁప దాత్త కి
సందియ మేల పూన ననిఁ య జంపెద వీనినటంచు వానరా
లీం దనవెంటరాఁ బనిచి యీలఁ జనెం గడు విక్రమింపఁగన్. 521
- ఉ. సీతయు నింద్రజిద్ద్రధముఁజేరి వెతంగనుచున్నరీతి గా
నాతఁడీ దోచె నట్లగుట య కాత్తి మఱింత తనుంగలంప నా
వాతతనూభవుండు గరువంబడఁగఁ బవరంబొనర్చి దు
ష్టాతుని వీని జంపెదను య సాధ్వివగం దొలఁగంగఁ జేసెదన్. 522
- చ. సమరము చేయ రండనుచు య శౌర్యమునం దగువీరరాజి వి
క్రమమునఁ బోర నూల్కొలిపి య రావణిఁ జంఁగఁ దలంచి చెంతకుఁ
సమదమృగేంద్ర నాదమునఁ య జయ్యనఁ బోయెను గొండకొమ్మ హ
స్తమునఁ గనంబడంగ; నటు య దానవవీరుఁడు శ్రోధపూర్ణుడై. 523
- చ. హనుమ కనంగ భూమితనయాశిర మొయ్యనఁబట్టెఁ జేతఁ గో
శనిహితఖడ్గ మొక్కగతిఁజయ్యనలాగి వధింపఁబూనె; నం
త నియతిమీఱదీనజనతాపనదీక్ష! రఘూత్తమా! జవం
బున ననుఁ గావుమా యనుచు య బోరుననేడ్చు మహీసుతం గ్రుధన్. 524
- మ. కరవాలంబునఁ జెందనూల్కొనియె నక్కార్యంబు వీఁకించి య
మృదుదీశాత్తజఁ డొరిపాపమతి! రామత్వైఃప్రీతిం ద్రప్రియా
శిరముం బట్టితివే కరంబున ని, నీ! య ఘోర పాపం బిదే
కరుణాహీనుని నిన్నుఁ ద్రుంపఁగల దిక్కార్యం బిటా మానవేన్. 525

- చ. కులమును యాపుమాపు గుణకూటమునెల్ల నడంచు నాయువుక
దలఁగఁగ జేయు నిట్టిదగుదారుణపాపము దుర్మదాంధ! యీ
జలరుహనేత్ర వే విడువు శ చంపఁగఁ బూనెదవే నినుక జనం
బలర వధింతు నిప్పు డనునంతనె వాడు వధించె వ్రేల్చిడిన్. 526
- చ. తలదెగి భూమిపైఁబడినఁ శ దత్తునునిగ్గతర క్తపూరముల్
పలఁభుగీశవందనునిఁజ్జు బ్రవాహమురితిఁ బాటె; న
వ్వల జనకాత్మజాతదశవాయుకుమీరుఁడు గాంచి శోకవా
ర్థల మునిఁగె గపీంద్రు బలతోయధి యింకినయల్లె కన్నడన్. 527
- ఉ. ఆవిధమెల్లఁ గాంచినమహాబలనందనుఁ డుగ్రుఁడై రిపుం
జేవచెలంగ మార్కొనఁగ శ జిత్తము తక్ బురికొల్ప రామునిక
భావమునందు నిల్పి వెతఁబాటెను కోతుల నిల్వరించి దు
ర్భావముగల్గు నింద్రరిపు శ రావణి మార్కొనిపోఁచె నెంతయున్. 528
- క. గిరులం బాషాణంబులఁ, దరువరముల వైచి వానిదర్పము చెడఁగా
బరువెత్తఁ జేయఁబూనెను, సురవైరివరాత్మజుండు శ శూరతవెలయన్. 529
- సీ. దివ్యాస్త్రములవైచి శ దివికేగఁ గొందఱు, గవులనొనర్చి వేర్గలుగువారి
దీనులఁగాఁ జేసి శ తివిరి మార్కొనువారి, నంతకుచెంతకు శ ననిపి యనిపి
సంగర మొనరించె శ జానకీమృతిగన్న, హనుమకు నుత్సాహ శ మంతకంత
కొకరితి సడలంగ శ యుద్ధకార్యముమాని, కవులార! మనచేయు శ కార్యమిద్ది
- ఆ. వ్యర్థమగును సీతవార్త రామున కిష్టె, తెలుపవలయుఁగాదె శ పలుకులేల
యీమెకొఱకుగాదె శ యింతయుద్ధము సాగె, నామె చచ్చె నింకనేమిగలదు.
- చ. చని యలరామలక్ష్మణులసంగతినుందము; సీతవార్తఁ జె
ప్పనుదగుఁగాదె యిప్పు; మనఃకంతము లంతమునొందె దైవమే
మనకు విరుద్ధరీతిగను శ మార్తనకుం గడుమేలుగా ఫలం
బును గలిగెంచె నేమనినఁ శ బుట్టదు లాభము సుంతయేనియున్. 531
- క. పరుగిడి రాముని చెంతకుఁ, దరుణీమృతివార్తఁ దెల్పి శ ధర్మవిడునితో
జరపుదము కాల మనవిని, హరివీరులు దీనవదనులై శోకమునన్. 532
- చ. చలనము నోర్వనట్టిఁదశసంగతి రామునిఁ జూడలేక యే
పలుకులు పల్కులేక రణపౌరుష మింతయుఁ జూపలేక యీ
త్తలు వగఁగుండఁ బోయి; రభిమానము లన్నియు నంతమొంద న
బృలములపోకఁ గాంచి సురవైరికుమారుఁడు కార్యసిద్ధికై. 533
- క. చనియెం జైత్రునికుంభిలకును హోమం బండుఁజేయుకోర్కె వెలయఁ జ
య్యన నాహోమము సిద్ధిం, చినచో విజయంబు దాన శ సిద్ధించినదే. 534

— మాయాసీతావధరహస్యము. —

- క. ఈయుపమ యింద్రజిత్తువు, డేయర్థముఁగోరిపన్నై నీనించుక తెలియన్
మాయాప్రభావ మెట్టిదో, యేయెడ నదియున్ ఫలంబు నీనిచ్చునో తెలియున్.
- చ. జనకకుమారి యావనవిశాలమహీరుహములమందుఁ దన్
దనుజవరాంగనల్ గొలువ నీ దాసుణగుగరకేళిఁ గాంచునె
మనమున నెంచె వానరులు నీ మాచితపుత్తుఁడు శోకసాగరం
బున ముచుఁగంగ నొననుచు నీ భూపకుమారులు దుఃఖ మేఁచఁగన్. 536
- క. పలవింపవలయు నంచుం, దలఁచెం దత్తణమ తోచె నీ దానవపతిపు
త్తులలోన మేటియై దో, గ్భలమున విలసిల్లునింద్ర వైరికి మదిలోన్. 537
- చ. అనిమొన మాయపన్ని జనకకాత్తభవన్ సృజించి కోఁతు లా
హనుమయుఁ గాంచఁ జెండెద భయంకరఖడ్గము కేలఁదాల్చి యం
తన కపుతెల్ల రేడ్పుచు వినాశము నొందెనుగాదె సీత యీ
యని యిఁక నేల యంచుఁ జని నీ యారఘువీరుని జేరి యార్తులై. 538
- ఉ. విన్నప మొప్పుఁజేయుదురు నీ వీరినుడుల విని రాఘవుండు సం
పన్నుఁడునయ్య మూర్ఖుగని నీ పారుష మేటి కిఁ కంచుఁ జిత్తమం
దెన్నుచు నుండుఁ గాని మఱియే దైతఃజూపఁగ మాను నింతలో
నన్నియుఁ దీర్చి సద్వరము నీ లంది యెసఁగెడువేడ్క వచ్చెదన్. 539
- చ. అని తలపోసె; నవ్విధిగ నీ నామెతనూవిభవంబు గల్గగా
నొనరిచి చంపె; దానఁ గపులొక్కటఁ గుందిరి; రామలక్ష్మణుల్
మనముల నేడ్చి; రింత యనుమానమునొంద రదెప్పురే; జగ
జ్జనితలంపులం దెలియఁశక్యమె యేరికినే నదెట్టులేన్. 540
- చ. శతమఃజిత్తు హోమమునఁ నీ జంపఁగ నర్హములై న ప్రాణిసం
తతి తఱివేచియున్నయది నీ దానికిఁ గారణభూతుఁ డాతఁడే
యతఁ డలహోమకార్యమున నీ కాదృతిపూనఁగఁ గారణంబు కీ
శతతియు రాఘవుల్ వెతలఁజాలఁ దపింపఁగ నిర్భయంబుగన్. 541
- చ. అరిబల మంతరాయముల నీ నందఁగఁజేయఁగఁ బూనరంచు నా
ధరణికిఁ బోయి క్రూరమగుదైవముఁగూరిచి చేయుహోమ మా
దరమున నందుఁ జంపు వివిధంబులుగాఁదగు జంతురాజ నం
తమున విఘ్న మేర్పడినఁ నీ దానువృత్తింగను నట్టులొటకున్. 542
- క. భగవతీతలంపు చొప్పునఁ, దగురితని హోమకార్యతత్పరమతియై
వగలొందఁ జేసె వారల, నగణ్యమాయాబలమున నీ నారావణియున్. 543
- ఆ. ఇన్నిపనులు సాగఁనెంచె నాజనయిత్రి, యంతలోనె యట్లై నీ హనుమదాదు
లద్దిమాయ యనుచు నీ నాత్మఁ దలంపక, వగలఁజొగిలి రజ్జులగతి నకట. 544

- చ. అతనిరథంబుమీఁద నొకవృక్షియు లే దితరుల్ కనంగ భూ
సుత యటనుండునట్లె తగుఁజూడ్చికి నట్టు లొనర్చు నిష్టదే
వతయని నమ్మఁగావలయు । వస్తువు లేనియెడం జెలంగున
ట్లతిశయశక్తి జేయు; నదియట్టులే కన్నడు మాయ నా నదే 545
- ఉ. జానకిశీల మెట్టిదని । శాఁ మొసంగెడుశక్తి యొప్పునా
మానినియందు నంచుఁ బవనమానసుతుం డెటుంగంగవోపు; వై
శ్యానరుఁ డామెయాజ్ఞఁ గడుఁజల్లఁదనంబు వహించి వాలముఁ
మానెను గాల్పకుండ నని । మానసమం దెటుంగండె యత్తఱిన్. 546
- చ. కనియు నెఱింగియున్ నిజముగన కెటుంగక పోవునట్టు లా
జనని యొనర్చు; నామెదగుశక్తి నెటుంగుట కల్ల యంజనా
తనయుఁ డనంగ నెంత హరిఃఠాత్మమహేశు లశక్తులన్న నీ
వనచరుమాట యేటికిట । వాఁగొన నూఁగొన నద్భుతంబుగన్. 547
- చ. ఎదియెటు సాగఁగాఁదగునొ । యొప్పుడు తప్పక యల్లెసాగుఁ; ద
ప్పుడు రవిశీతరత్నలు నభంబునఁ బోవుట తప్పనట్టులే
యదియొక వేళఁ దప్పిన మహా ప్రకృతిస్థిరవాంఛ తప్ప; దె
య్యది యెటులున్న నంచు మదియందుఁ దలంపఁగనొ బుధాళికిన్ 548

—ॐ వైత్యనికుంభిలాప్వతాంతము. —

- సీ. వైత్యనికుంభిలాస్థలమది యొక దేవతానామధేయంబు । బూని తెలుపు
నందు నికుంభిలాహ్వాయ దేవతామూర్తి, యర్చించఁబడుచుండుననుదినంబు
వలసినతఱిఁ బోయిభక్తుండు తద్విధి, ననుసరించుచు హతాశనముఖమున
వేల్చఁగాఁ దగునందుఁబివిధజంతువులను, వధియించి తదవయవములయందుఁ
తే. గొన్నిటంగలమాంసంబుఁగొనితదీయ, మంత్రము నెయుచ్చరించుచుఁమదివిచంచ
లముగనుండఁగ నన్ని కీలముల వైవఁ;దగును దద్విధిహోమంబు । తగువిధమున.
- క. హోమంబది విఘ్నంబున, నేమాత్రము కొఱుతగాంచునే మృతిగల్గు
గామములుపండుఁ జక్కని,దౌ మార్గమునన్ ముగింప । నని తెల్పువిధుల్ 550
- సీ. తుద్ర దేవతయే నికుంభిలయగు నల్ప,కామంబు లొసఁగంగఁ । గల్గునేని.
దానినే ముక్తినిగనంగ సేవింపఁ, దద్దేవతామూర్తితఁ బరాత్మ
రుఁడు తోచి దానిఁదరణమున నొసఁగును, సర్వరూపములఁ దాసంతతంబు
వెలయుచుండుటఁ గర్తవ్యములఁబట్టి కల్గెడు, వాంఛలఁ దీర్చ దేవతల నెల్లఁ
తే. దనదునంశములన్ నిర్వేదానితత్త్వ, మరయఁగాఁ దగుతుద్ర దేవతావెలయు
ననుట దానినుపాసింప । నాత్మగోరు, టనఁగఁ గర్తవ్యంబునుగనుటకె యగు.
- చ. మనమున నెట్టివాంఛఁగొని । మంత్రము భక్తిజపింప దానికే
యెనయగు రూపముంగొని మహేశ్వరి దైవి వరంబొసంగు; నీ

తనువాకఁడే యటన్నయది ॥ తప్పుక యజ్ఞతయే మఱొక్కఁడే
గనుగొనలేదు తత్త్వమిది ॥ గాదన బ్రహ్మకునే నశకశ్రమా.

552

— దేవతావర్ణ్యలములు. —

చ. హృదయమునం దుపాసకుఁ డశభీష్టఫలంబులఁ గోరువేళన

మృదమున నిష్టదేవతను ॥ మానసపద్మమునందు నిల్చి యు
ష్టదుఁడవు; నాదువాంఛయిది ॥ చక్కఫలంపఁగఁ జేయ నిన్నుఁ గొ
ల్చెద నని వేడుచుఁ జపముఁచేయఁ దగుంగద కామ్యసిద్ధికై.

553

సీ ముక్తినిగోరుచో ॥ ముగ్ధశశిజ్యోత్స్న, వలె దనువాప్పద్రోహముఁ దలంపఁ
దగు; పశీరణవిశద్యను గొల్చుచో దైవ, తమునుసంధ్యార్తక్షతనువు దాల్చి
నట్లుపాసింపనా; ॥ నమలకవిత్వము, సిద్ధింపఁగోరుచో ॥ శుద్ధమైన
స్ఫటికవర్ణాంగము ॥ భాసిల్లునట్లుగా, ధ్యానింపఁ దగియుండు; ॥ ధనముగోరి
తే. స్వర్ణవర్ణంబుగా నెంచి ॥ జపముచేయ, వలయు; సకలసంపత్తుల ॥ వలచిచేయు
జపమునం దిష్టదైవంబు ॥ శ్యామలాంగ, మలరు నట్లుతలంపనా ॥ ననిరి మునులు.

క. నీలశరీరము దగఁగాఁ, గ్రాలెడుగతి నెంచి శత్రుగణమును బలుకం

జాలనియటుచేయు మటం, చోలి జపింపంగఁదగు మనూత్తమ మెలమిన్. 555

క. అరితతనంస్తంభింపఁగఁ, గర మిష్టంబైన దేవకాయమ్మును బీ
తరుచి గల్గినదానిగ, బరికించి జపింపవలయు ॥ బద్ధతి యిదియే.

556

సీ. పరమమాణిక్యదీపమువలె దేవత, తగునట్టిరీతి నాథారచక్ర
మాదిగా బ్రహ్మరంధ్రాంతము వ్యాపించి, నట్లు తలంచుచు ॥ ధ్యానయోగ
నిరతి నుపాసింప ॥ నిఖిలసిద్ధులు గల్గు, నపుడు తేజఃపుంజమా నభీష్ట
దేవతయని మదిఁదెలియంగ నగుఁగాదె, యిట్టిభేదంబులనెల్ల కోర్కు

తే. లమరుచుండు నుపాసకుఁ ॥ డవిధంబు, నెఱిగి నేవింపఁదగియుండు ॥ నిష్టదైవ
తమును శాస్త్రోక్తమార్గంబుఁదా నెఱిగి, దాన సిద్ధించునుఫలసంతతియటంచు.

క. చనవలయు శాస్త్రమార్గంబునుబట్టియే వేటుమార్గమునఁ బోయినఁ జే
కొనరాదు సత్ఫలంబుల, నని తెలియందగు నుపాసకావళి కెల్లన్.

558

ఆ రావణాత్మజుం డశరథివధంబును, గోరి విఘ్నము లెవిఁ కూడకుండ

జేయుతలపు నూని ॥ సీతాకృతిని మాయ, జక్కఁజేసి దానిఁజంపి యపుడు.

వ. చైతన్యనికుంభిలకుంబోయి వివిధజంతువులం జంపి వానిఁ క్తమాంసంబుల
హోమంబుచేయుచుండె; ॥ దానియందు లోపంబులు రాకయుండఁ దద్విధుల
నెఱింగిన రాక్షసులు చూచుచుండి రంత.

560

— విభీషణుడు లక్ష్మణునిఁ బంప రాముని వేడుట. —

చ. జనకకుమారి రావణియుఁ ॥ జంపఁగఁ గాంచినవానరుల్ జవం

బునఁ జని తెల్ప రాఘవుఁడు ॥ భూమిపయింబడి యంగలార్పుచుఁ

దనగతి యింక నేమియని తత్తటపాటును జొందుచుండె; నా
తనియనుజుండు లక్ష్మణుడు తా నటులే పడియుండె; నంతటన్. 561

చ. హరివరు లార్చిగుండి రటలహనుమంతుడు జాంబవంతుడుఁ
హరిహయపాత్రుఁ డాదియగునాకపివీరులు మూర్ఛమున్ది ర
త్తరుణమునక విభీషణుడు తద్విభ్రమంతయు లోన నెంచి సుం
గరమున గెల్పునొందుటకుఁగా దితిజాగ్రణి చేయుమాయగన్. 562

మ. మదిలోఁ జక్కఁగ నిశ్చయించి రఘురామా! యిట్లు దుఃఖంప నీ
యదనుం బాడుగఁజేసినట్లయగు; లెవ్వా! యింక నీచింత లె
ల్లఁ దొలంగుక; దనుజేంద్రనందనుడు రాలచ్చిం దమింజొందు నా
శ దనుం బెల్లుగఁ బ్రోత్సహింప సుదతిం త జంపె మహాక్రోధియై. 563

మ. ఇదియెల్లం బరికింప మోసనుగుఁగా త యిందెద్దియుక సత్యమా
నదియే లేదని నమ్ముమీ మనల నిట్లార్చిం గనంజేసి దు
ర్మదుఁడొనాతఁడు హోమకార్యమును శాస్త్రప్రకృమంబొప్పు జే
యఁ దమింబూని చనెక యథార్థ మిదియో త నంచాత్త భావింపుమా. 564

క. నేనెఱుంగుదు హోమంబది, పూనిక నిర్విఘ్న మగుచుఁ త బూర్ణంబగుచో
దానపు నాతని బ్రహ్మయు, దానవవైరియును మన్తభద్రద్విన్దుఖులున్. 565

చ. అనిమొనఁ జంఁజాలరని త యాత్మ నెఱుంగుము; నీతగాదు మా
యను మననేత్రమార్గమున త సాజనకాత్మజగాఁ గనంబడం
గను దగునట్లొనరెప్ప; నిటఁ గాంతను గూరిచి చింతచేయుచుక
దనను స్తరింఁకుందు; రట త దానవసంతతి మేలుగోరుచున్. 566

క. హోమము సాగింపఁగ దగుఁ, నామానసవాంఛ లొక్కనాఁడె ఫలించుక
రామాదులఁ జెండెద నని, యేమో తలపోసి పోయె త నిపుడు రఘుపతీ! 567

తే అది నికుంభిలయందుఁ జేయంగఁబడును, యజ్ఞభూమియెయగునద్దీయందుఁగలదు
దేవతాలయ మొక్కండుతీవ్రహోమ, మద్ది హింసాలయంబగుననగదగును.

సీ. బహువిధజంతువుల త వధియింబడఁడు వాని, రక్తమాంసమ్మలేద్రవ్యములగు
హోమంబునకు విఘ్న మొప్పుక సాగునే, నది యగ్ని కుండంబునందునుండి
వెలువడుసాధనంబులు యుద్ధమునకని, వానిసాయ మునొందిబవరమునకు
వచ్చినవాని బ్రహ్మదులే గెల్వఁగ, జాల రియ్యది సత్యసమ్మతంబు
తే. విఘ్న మొక్కింత పొడసూప త విలయమతని, క్షితి తప్పుదు తద్విధియిట్టిదనుచు
నేనెఱుంగుదు సాగునదాని కిప్పు, డంతరాయమ్ము గల్పించు త టర్హ మగును.

చ. దనుజు లనేకసౌఖ్యదగిదానిన గాచుచునుందు; రించుకై
నను గొఱతంగనంగ జతనంబునఁ జేయఁగఁజచ్చు నాతఁ; డా

దినముననే యటంచును మగిదిం గదియించి మదీయవాక్యమున్
బనుపుము లక్ష్యముం గపులబాహుబలాధ్యులఁ బెక్కురం ద్వరన్.

570

చ. సమరముసాగు నందుఁ దమసత్త్వముఁ జూపుదు రద్దురాత్మనై
న్యమునఁ గలట్టివీరులు చరహాత్మ! రఘూద్వహ! సీతఁగూర్చి దుః
ఖము నిపుడొందనేల జనకప్రియపుత్రిని జంపుమాట న
త్యమనుచు నమ్మఁబోకు మదిదబ్బుట నానుడు లాలకింపుమా.

571

చ. ఊతిపయి మిత్రవాక్యములై యేమముఁగూర్చు నటంచుఁబల్కు శా
స్త్రతతుల విశ్వసించి యింకజాలము చేయక లక్ష్యమున్ బలో
ద్ధతులగు కీశవీరులను యదస్యభయార్థము పంపవయ్య! యా
ఊతి నిపు డగ్ని కార్య మదిఁచెల్లుచునుండు యథావిధిం దగన్.

572

సీ. ఆసురవదల్ వూన్కినందుండి యేవిఘ్న, మావహిల్లకయుండ యనయుచుండు
గావున లోనికె యబంగరాకుండు, బౌరుషమాని యభిమతి నొనర్ప
వలసియుండుం గానబలవంతులగు కపుల్, సౌమిత్రిఁగూడి రాజుజను జవమునఁ
దోడుగానేన యుండును విఘ్న మొనరించు, కార్యము సాగింపఁగఱగడంగు
ఆ. వాడ నింకఁ బెక్కులొడంగఁ జాలను, జాలమునకు నిద్ది క తాల మగునె
యనుచు నొక్కిఁ చెప్పనాలించి శ్రీరాముఁ, డలమియున్న మౌగ్యకమవలఁ దోలి.

ఉ. తమ్మునిజీరి యీసహజధర్మనిమాటలు వింటివేకదా
యిష్టహి నిట్టివారుగలరే యని తోఁచెడుఁ జాపమాని బా
ణముల నస్త్రవర్యముల యాదగుదీపనల గ్రహించి నై
న్యములఁగూడి పొమ్ము జతనంబది యీతనివంక ధన్యమా.

574

మ. మనకు మిత్రుఁడు బాంధవుండు నన నిష్కాన్యుండె సోదర్యుడే
యననొఁగాదె యితండు చెప్పినటు కార్యంబెల్ల సాగించి దు
ర్జనకు నీచు దురంతపాపరతు సంత్రామంబునగు గూల్చిన
స్థనరమ్మా ప్రియసోదరా! యనుచు జకం గొఁగిటం జేర్చుచున్.

575

క. శిరమున్ మూర్ఛొని యింకం, ద్వరపడుమా యన్న రామున్ వాక్యంబుల ని
ర్భరపాదుషంబు పొడల, హరివీరుల బ్రోతనహించి యహనుమంతునితోన్.

ఉ. వింటివిగాదె యిప్పుటి విభీషణువాక్కుల; రామచంద్రుడా
తుంటరి చేయు హామమును యధార్థమహాసురరక్షితంబు నా
వింటి బలంబునం జదిపివీరుడ నేననిపిఱ్ఱవీఁగి వా
ల్గంటి వధించువ్యాజమునఁ గార్యముపూనిన దుర్బుధున్ రిపున్.

577

ఉ. నీమముపాడు చేయుచు నగనిక వధియించి మదగ్రజన్మునిక
తేమముమీఱ వచ్చితిమి యెండిలి మాజి విరోధిసంఘ సం

గ్రామజయోక్తులం బలుకఁగవలయున్ బయనంబు చేయుమా
భీమబలాధ్య! యన్న రఘువీరునిజేరి నమస్కరించుచున్.

578

ఉ. చేతులుమోడ్చి యాజ్ఞదయఁచేయుము శ్రీరఘరామ! యంచు సు
ప్రీతిమెయిం బదాబ్జముల యీతకళంకతఁ గూర్పువానినిం
జేతముపొంగఁ దాకి విధిఁ య జేసి నమస్కృతు లాజ్ఞనొంది సు
జాతమహాగ్రహంబున నశసంఖ్యలు వానరు లేగుదేరఁగన్.

579

క. సౌమి త్రివిభీషణు లుద్దామప్రకృమముమీఱఁ య దరలఁ గపీంద్ర
స్తోమము వెంబడిరాఁగా, నామారుతి నడిచె దానఁవాళి వధింపన్.

580

చ. చనిచని యావిభీషణుడు య చక్రనిమార్గముఁ జూపఁజోయి గా
దనుజులు తన్ని కుంభిలకు య దాపున సాయుధపాణులొఱుఁ జే
ర్చినగురువిక్రమంబునను య జేరి యరాతుల రూపుమాపఁగాఁ
జనునని కోరుచున్నగతి య సాంద్రముగా నలుదిక్కులం దొగిన్.

581

తే. క్రముకొనియుండి రవ్వారిఁ గాంచి పలికె
నవ్యభీషణుఁ డీదానఁవాళి నొక్క
కబళముగ మ్రింగఁదగియుండుఁ య గాన మిగులఁ
బొరుషంబున మార్కొనవలయుఁజుండి!

582

ఉ. పీరలఁ బిల్కుమార్పకయె య వృత్రహరారిఁ గనంగరాద దె
వ్వారికిఁగాని మీర లింకఁ బొరుష మొప్పుగ నొక్కసారి యీ
ధీరుల మార్కొనుం డనుచుఁ య దెంపు వహింపఁగఁ బల్కు నప్పుడే
దారుణభంగిఁ బైఁబడిరి య దానపు లెంతయుఁ గింకఁజూడఁగన్.

583

క. పెనుసూకులసమరం బది, వనచరులకు దైత్యరాజభటులకు సాగెన్
దనుజబలంబుల మ్రందం, గనుసాగెఁ గపీంద్రులట్టె య కాటియపెట్టన్.

584

క. ఒక్కముహూర్తంబున నే, యుక్కడఁగించిరి కపీంద్రు య లోహా! యని నల్
దిక్కులనుండి రవంబులు, పిక్కటిలెన్ సన్నగిల్లెఁ య బీరములెల్లన్.

585

చ. హరివరు లేగుదెంచి సమరంగణమందుఁ స్వనైన్యమున్ వధిం
చిరి గరువంబుమీఱ నిటఁజేరఁ దలంచుచు నున్నవారు భా
స్కరసుతుసేన లన్న నుడి య కర్ణములం జొర హామకార్యమున్
జరపుటమాని భీమగతిఁ య జండశ రాసనమాని యుద్ధతిన్.

586

ఉ. అంతకుముందె సిద్ధమయ్యచున్న నున్నరథంబునెక్కి యా
వంతయు శంక లేక యదియంతరమందె చెడెంగదా! ఫలం
బెంతయుదారుణంబగుచు య నిప్పుడె తోచు నటంచునెంచ క
త్యంతపరాక్రమంబున జయంబును గాంచెడు కౌతుకంబునన్.

587

- క. జ్యోవల్లికాస్వనం బది, యావాసవముఖులకే భయం బొదవింపం
గా వచ్చె యుద్ధభూమికి, రావణి హతకేషమైనారాణువ గొల్వన్. 588
- చ. అని నొనరింప వచ్చె దనుజాధిపుసోదరుఁ డావిభీషణుం
డనువుఁడంగ లక్ష్మణునకాతనిఁ జంపువిధంబుఁ దెల్పి మా
ర్కానఁ బురికొల్పె; నింతకును శ గూఢ విరోధిపితృవృందేకదా!
యని తలపోసి రావణి కులంతక నీవనఁ బిన్నతండ్రివై. 589
- చ. అరులకు గుట్టులెల్ల ముదఁమారఁగఁ దెల్పుట న్యాయ్య మయ్య! సో
దరునకు హనిచేయుట నితాంత మఘంబని పెద్దలండు; పా
పరతుఁడ వీవు; యుద్ధమునఁ శ బాల్గొనియున్న నెటుంగవచ్చు; నా
గురుతరవిక్రమం బిపుడు శ కూళపుగానఁ దొలంగి తేమనన్. 590
- చ. అని బహుభంగులక బదరునాశతమన్యు విరోధి గాంచి ధ
ర్మనియతి వీడ కెట్లు నయఃమార్గముఁ జూపునో యట్లు లుత్తరం
బు నిడి విభీషణుండు రఘుభూపకులాభరణంబుఁ బ్రోత్సహిం
చెను శతమన్యుజి న్నవతఃకేళిసోదరు లొక్కరితిగన్. 591
- చ. కలహమొనర్ప సాగి; రది శ కాంచెడువేడ్క విమానరాజిపైఁ
నిలిచి యమర్త్యులెల్లఁ గని శ నిర్భరమోదముచొందు నట్లులా
కలహముసాగె లక్ష్మణుండు శ గాఢపరాక్రమ ముల్లసిల్ల న
మ్ముల జడివాన ముంచె నతిఃపూర్ణుని రావణు నగ్రపుత్రునిన్. 592
- మ. గురునారాచపరంపరానిహతమై శ కూలంగ నై న్యంబు కుం
జరవాజివ్రజ మంతముం గనఁగ రోషస్ఫూరయుక్తాత్మఁడై
కర మార్తింగనియుక్ ధనుర్బలమునక శ గ్రవ్యాదరాట్పుత్రుఁ డం
బరమందుండు సురల్ సెబాసనఁగ దుశ్శరారోద్యమం బొప్పగన్. 593
- మ. అనిసేయంగని యవ్వీభీషణుండు మాఝావీర్యసంపన్ను నీ
తని వే చంపుచుటంచు మాల్కొలుప దుశ్శాంతప్రతాపం బొగిం
గనఁ జేయంగను బూని లక్ష్మణుండు భక్తవ్రాతమం దాద్యుడే
యనుఖ్యాతిం గనువాఁడు గావున మహేంద్రాస్త్రంబు సుధింఁగన్. 594
- మ. తలపోసెఁ మది; నస్త్రవర్యమది నిత్యం బర్చితంబొచు శ
త్రులయం బొక్కటఁ జేయు పెప్పుడనుచుక శ రోషస్వరూపంబుగాఁ
దులలేకుండఁ జెలంగుచుండు నదియే శ ధూర్తారివీరాగ్రణిం
బొలియింపందగు నంచు నెంచి జతనంబుం బూని వే కైకొనెన్. 595
- చ. శరమది నారిఁగూర్చఁగ విశాలమరీచులు ప్రజ్వరిల్ల నా
శరవరమస్తకగ్రహణసాంద్రముడంబును గాంచినట్లు ల

త్రుణమునందుఁ జూడఁబడెఁ దానిని నారినిసూర్పి రాముచ
త్సరసిజముల్ స్మరించి సురరస త్రమము త్రయుతంబుగాఁ దగన్.

596

క. ఒకరిచి యాశరవరమ, ర్దనదీక్షదృఢంబుగా నెదం బర్హంగా
ధనువుం జూచుచు నివ్విధ, మున శపథంబూని పల్కెఁ భూపతనయుఁడున్.

597

తే. దాశరథి రాముఁడెప్పుడుఁ ధర్మ మతియు, సత్యసంధుఁడుమఱిపౌరుషమునఁ దనకు
నెదిరిలేకుంట నిశ్చయఁమేని యీశ, రము వధించునుగాక! యీశరావణి నని.

చ. అనితలపోసి వైవ నది యగ్నికణంబుల నెల్లఁగ్రక్కుచుం
జని దితిజాధిపాత్రజుని శక్రజితుండని వేరుఁగాంచి యొ
ప్పిన గురువిక్రమం గదిసి పెంపఱి వానిశిరంబు దేహమం
దు నిలువనీకఁ గ్రిందఁబడఁ ద్రోసెను దేవత లుల్లసిల్లఁగన్.

599

నీ. ఇంద్రుని యుద్ధమం దెన్ని పారులా జయించినమేటి దాననె యింద్రజిత్తు
నాఁబడునని పద్మనందనుఁడే పల్కె, నట్టికూరాగ్రణి నని మొన నపు
డింద్రమంత్రంబున నెసఁగునస్త్రంబది, పొలియించె నేమని పలుకవచ్చు
నింద్రమంత్రంబది యంతశక్తిందగి, యుండునే నింద్రుఁడెట్లాడిపోయె

తే. ననుచు సంతయమందుదు శరనఁగవచ్చుఁగాదె యేమంత్రమైన నికామశక్తిఁ
గను నుపాసకుచిత్తశక్తి నని నమ్మచలయు నత్తటి లక్షణుఁడెటుకు లెల్ల.

మ. తలపోయందగియుండు రాఘవునిపాదంబుల్ మదిన్ నిల్పి ని
ర్మలరామప్రియధర్మసత్యములు దర్శంబుక ప్రమాణంబులై
యలరంగల్గుట నిశ్చయంబయిన నీశయస్తత్ప్రియుక్తాస్త్ర మి
మ్ముల వైరిం దెగటార్చుఁగాక! యనుచుం బూనిం బ్రయోగించుటన్.

క. చని యతనిమనోబలమునఁ గని యెంతయుశక్తి నసురకాంతునిఁ ద్రుంచె
గనుక నుపాసకుచిత్తంబును బట్టియె మంత్రశక్తి పాలుచుచునుండున్.

ఆ. ఎట్టిమంత్రమైన శక్తిగట్టిభక్తి గల, మనుజువంక శక్తిమంత మగును
నీచువంక నదియె నిర్గతశక్తియై, యల్పశక్తిగలిగి యట్టై యడఁగు.

ఉ. మంత్రములెంత గొప్పవయి మాననిశక్తి జెలంగుచుండినం
దంత్రములెల్ల మంత్రసముదాయమహత్వముఁ బెంపఁజాలినా
యంత్రము లర్చనాదికము లందుట మంత్రముశక్తిగల్గి యా
మంత్రణమాత్ర సత్ఫలము మానక యీయఁగఁజేయఁ జాలినన్.

నీ. దానినుపాసించుమానవుం డత్యంత, నియతి మంతుఁడు గాక నిచ్చలు తన
యిచ్చుచొప్పునఁ జరిగియించు వాఁడైనచో, నిష్ఫలంబేయయి నెగడకుండు
భక్తియుక్తుండయి పరమేశుగానమ్మి, నిర్జితేంద్రియుఁడయి నిర్మముఁడయి
చక్క నుపాసించ శుర్యశక్తులుగల్గి, ఫలములనిచ్చును భవ్యకరుణఁ

తే గాన మంత్రంబులకు శక్తిగలుగఁజేయు,వా డుపాసకుఁడేయనిస్వాంతమందు విశ్వసింపంగఁ దగియుండునవేయునేల,భక్తియే మూల; మదిలేమిఫల మలరదు.

క. మంచిదె లోహంబైనం,జంచలమతి తృప్తయైన శస్త్రంబును గా వించెడుతఱి జెఱచు మఱి య,చంచలమతియైన దానిఁ శ జక్కఁగఁ దీర్చున్.

క. ఆవిధమున సాధకుఁడు,భావనమతియైన వీర్యశంతము మంత్రం బొ; వాఁడు దుష్టశీలుం,డే వడి నశించు నట్టిదే యగు నదియున్. 607

ఉ. భావనయే ప్రధానమని శ పల్కుదు రాద్యులు సత్యమే యగుం గా విషయాభిలాషములఁ శ గాలముపుచ్చునతండు మంత్రవి ద్యావిధి నేర్చినకా ఫల మదారయఁ గన్పడకుండు మంత్రమే ట్లావిధ మొప్పునుండనగు శ నాతనిభావనయే ప్రధానమా. 608

చ. శతమఖఁ డోడిపోవుటకు శ స్వాంతము చంచలవృత్తినుంటయే హితమగు కారణంబెయగు శ నెంతయు భక్తి నీరీహితలే తనుకా జతనముమీఱఁగొల్వఁ దగుఁజ్ఞాపతిపుత్తుఁడు లక్షణుండు సం తతనియతుండె యకా న దుదారమహత్త్వము గాంచఁజాలెగా. 609

ఆ. గొప్పమంత్రమనుచుఁ శ గోరి కైకొని విధి,దాని జపముచేయఁబూసకున్న నల్పమంత్రమెయగునది ఫలంబును బట్టి,గొప్ప కొలఁది యనఁగఁగూడుఁగాదె.

క. సురసుందరియే క్లిబున,కరయ ఫలంబందఁజేయ శ నర్హము గాన ట్లురుమంత్రమే సభక్తున,కరితంగను నిష్ఫలంబెయది వాని కగున్. 611

క. కనుకకా మహేంద్రునస్త్రం, బనుపమశక్తిం జెలంగి శ యరి మ్రందించెకా వినుతమతిస్థిరతం గను,మనుజేంద్ర కుమారువంక శ మహితం బయ్యెన్. 612

చ. సుతు నని లక్షణుండు కడుశూరతఁ జంపుట నాలకించి వి స్తృతమగు దుగ్గిఖవార్ధిఁబడి శ చిత్తమ దుక్కిరిబిక్కిరై చెడకా గతమగుకార్యముం దలఁపఁగఁ దగదంఁచు దలంచి వే యమా త్యతనిని రాఁగఁబంచి దనుఁజాధిపుఁ డిట్లనుఁ బొరుషంబునన్. 613

— ౧౦ మూలబలంబుల రామమూర్తి దునుమాడుట. ౧౦ —

ఉ. సేనలనెల్లఁగూడి కపిశేఖరు సేనలఁ జొట్టుముట్టి రా ట్టునుల కించుకేఁ దెఱపిచూపఁగరానియటుల్ దురంబు మీ రూనినపౌరుషంబున మహాద్యమ మొప్పు నొనర్చి యిత్తఱికా దానవవంశ గౌరవము శ థాత్రిని నిల్పుఁ డటన్న వారొగిన్. 614

ఉ. రావణుకాసనంబును శిరంబులఁ దాల్చి సమస్తనైన్యముల్ దేవతలే భయంపడెడులేరున నుండఁగఁ బోయి రేవునకా

భూవరుఁ డున్న చక్కటికిఁ గి భూమివడంకఁగఁ గి శనాయకుల్
చేప చెడంగఁ బర్విడంగఁ గి శీఘ్రగతుల్ మెఱయంగ నంతటన్. 615

ఉ. చెంతవసించువానరులు గి చేతుల వృక్షము లద్రిశృంగముల్
వంతగఁ బూని మార్కొనిరి గి వేపురఁ జంపిరి చచ్చి రెండఱో
ధ్వంతము పర్వవచ్చు రణదర్శుల వారలఁ గాంచి రామభూ
కాంతుఁడు మార్కొనం గడఁగి గి కార్చకశబ్దము పర్వజేయుచున్. 616

మ. ఇదియో మూలబలంబు సాగరము నా గి నిట్లాప్తి యేతెంచె దు
ర్మదు లిందుం గలయోధవీరులు మహామ త్తద్విపేంద్రంబులం
బొదువం బట్టుకొనంగఁ జాలుదురు; తెంపుంబూని యీసేనలం
బ్రదరంబుల్ పఱఁగించి త్రుంచెద నిదే గి బాహుబలం జేర్పడన్. 617

ఆ. ఇంద్రజిత్తుతోడ గి నీసేనల్లెను, బెల్లుపోరి యలసి గి యుల్లముల వి
కాసమింత లేక గి యీ సేనలం గాంచి, భయముచెందినట్లు గి పటుత లేక. 618

ఉ. ఎట్టులా పోర నూల్కొనిన గి యే దైత్యగల్గినయట్టులున్న వా
రిట్టియెడం బరాక్రమ మనీదీపుసేనలపైనఁ జూపకే
చట్టువలెం గనంబడుచు గి సైన్యములం బురికొల్పఁ బాడియా
నెట్టు! లరాతిసైన్యముల గి నిత్రటి మార్కొని రూపుమా పెడన్. 619

మ. అని యూహించి ధనుర్ని నాదమది క్రాంతాశాంతమై యొప్పు బా
ణనికాయం బెప్పుడైన నిండఁదగుతూఁగదవ్వండ్వ మంసదవ్వయం
బునఁ గానంబడ మూలసైన్యమని పెంపుం గాంచు నద్దాని మా
ర్కొనియెం దా నొకరుండె మార్గముపయిం గి గుప్పించు వ్యాఘ్రంబునాన్. 620

శా. సారావారమువోలు సైన్యమది ద్రుంపంగా మరల్చంగ నె
వ్వారేఁ బూననియట్టు లొప్పుటను గగర్వం బెన్నరానట్లు దు
ర్వారంబై బహుళాంధకారమును బగర్వం జేయుదానికా మహా
వీరుం డారఘనాయకుండు క్రుధచే గి వీక్షించి తా మార్కొనెన్. 621

ఆ. పంక్తికంధరుండు గి పంపఁ దదాజ్ఞను, రాముఁ జుట్టుకొనియె గి భీమగతుల
నెనఁగుమూలబల ముదెంతో జయేచ్ఛచే, రాజమాత్రుఁ డితఁ డసరాతి యనుచు.

చ. పరభటవార మిట్లు నలుఁప్రక్కలఁ దన్నపు డావరింప భూ
వరుఁ డెదనెంచి నన్నొకనివచ్చినవానిగ నెన్ని క్రమై నా
శరబలమిద్దియంచుఁ దనస్పృంతమునం దలపోసి మార్గణో
త్కరములఁ బర్వజేసెఁ దనుఁగఁగాంచి యమర్త్యులు పొంగి యార్వఁగన్. 623

ఉ. అత్రటి రామమూర్తి దనుఁజాధిపవీరభటాభిశెల్ల రా
జోత్తము లెందఱో కవిసి గి రొక్కమొగి శరపంక్తివైచి మ

మ్ము తలపెట్టు వార లనియూహాలు గల్గెడునట్టు లందఱు
ద త్తముందఁజేయుచు నితాంతపరాక్రమమూర్తి నాఁ దగన్. 624

మ ఇదే రాముం డిటునున్న వాఁడు; నను నెంతే నొంచె; దీప్తంబుల
ప్రదరంబుల్ పరఁగించి పట్టుకొనఁగా శరం డొక్కఁడే గావున
ద్రిదశుల్ పాఱఁగఁ బట్టుకొంచు దితిజశ్రేష్ఠుండు మెచ్చంగ న
మదమొందం జెఱసాల సుంతమని యహ్మాడ్కి రుషం బల్కుచున్. 625

చ. తనుఁగని యెల్ల రాక్షసులు శదస్సు వొకండగు నన్నె మార్కొనెం
వెనుకొను నైన్యమెల్ల నొకవీరుని బట్టుట యేమిలెక్కయం
చును దలపోయ నెల్లరకుఁ శజాడఁగ ముందఱు నన్నయల్లె తోఁ
చెను భటులెల్ల రిప్పగిదిఁ శజిత్తములం శదలపోసి రెంతయున్. 626

ఉ. అందఱకన్ని రూపులయి శయారఘువీరుఁడు మార్గణంబులం
జిందఱవందఱొచుఁ బ్రతీసేయఁగఁ దోఁపకయుండఁజేయుచున్
మందమనీషుడై తనసుమార్కొనఁ దానె ప్రయత్న మొందఁ జే
యందగునట్లొనర్చె దనదా ఘనశక్తి చెలంగుచుండఁగన్. 627

చ. ప్రతివీరుండును రాముఁ డీతఁ డిచటఁ శబాణావళిఁ వైచె; ను
ద్ధతు నీవైరిని జంపఁగాఁదగు; నిదే శదర్పంబుఁజూపంగ రం;
డితనిఁ మార్కొనువాడ నంచు మది యందెంచంగఁ గన్నట్టె; జీ
వతతిఁ నిండినయాత్మశక్తిని బయల్పఁవాఱంగఁ దాఁ జేసె నాన్. 628

తే. సాంద్రమగు నంధకారంబు శసమయబాణ,వహ్నిదీప్తులు పరఁగంగఁవారలందు
నొకని కొక్కఁడుగాఁ దోచె శకలవీరు,లల్లెతలఁచి వెనంగి రోయ్యవసరమున.

చ. శిరములు భూమిపైఁబడఁగ శసింధురముల్ తురగంబు లెల్ల భూ
ధరములమాడ్కి నిల్చి రణధర్మమిదంచు నెఱుంగఁ జూపి న
త్వరగతి నూర్ధ్వలోకముల శవాసముచేయఁగఁ బోవుచుండు న
క్కరణి శరీరశిషములఁ శగ్రమ్మఱి వైచె బలీయన సురల్. 630

తే. భేదరులు చూచి యిదియేమి శక్రిందఁబడుచు
రామునిం బట్టుకొను డంచు శరాక్షసు లొగి
బల్కుచుం బోవువా రూర్ధ్వభాగములకు
గణనసేయఁగరాని యశక్కరణి ననుచు. 631

తే. ఒకరికొక్కరు చెప్పుచునుండునంత, నింతయని లెక్కపెట్టి ననంతునకును
శక్యమేకాని యామూల్యనైన్యమెల్ల, నిరవశేషంబుగా ధరణి శయనించె. 632

ఉ. ఒక్కఁడెయ్యురాముఁడు మహోద్యమమొప్పఁగ రాము లెందఱో
నొక్కనినైన జీవయుతినుండఁగ నీయక చంపి రంచు నే

యిక్కనుజూచినక బలుకుశే విననయ్యెను; భూతరాజి కే
దిక్కుననైన బీన్లు లవి శ తేట్టెలుగట్టె ఖగాళి యుబ్బుగన్.

633

ఉ. మారిమసంగినట్లు ఊణమాత్రమునక దనుజేంద్రుఁ డంపఁగాఁ
బోరికి వచ్చి మూలబలముల తుదముట్టనశించె నొక్కఁడే
వీరుఁడుగా మృతింగనక శ వీతభయంఁడయి నిల్చియున్న య
ట్లేరునుజూడఁ జాలరయి శ రేవివిచిత్రపుగర్వతంత్రమో?

634

ఉ. డొరకయున్నఁ జంపుటకు శ నొక్కనికెన్నో శ తాబ్దులొను దూ
ణీరములూని బాణముల శ నిబ్బర మొప్పఁగ వైచునింఁడఱక
గోరి గణింపనింఁడ అనికూడ వచింపఁగ శక్యమెట్టు; లే
వారికిఁగాని మూలబలవారము నొక్కఁడె చంపు టెట్టులో.

635

ఉ. వారలకర్త జాలమె యశభంగురమృత్యువుగాఁగఁ దోచి యీ
శ్రీరఘరాముఁడే సచురసీను వధించెను బూని యింఁడఱక
వీరుఁ డనంగ నీతఁ డనువిస్తృతకీర్తి జెలంగఁజేసె నం
చారయఁ దేలునట్టివిషయం; చిదె సమృత మార్యకోటికిన్.

636

చ. ఎవనికినైన మ్రొలనొకఁడే రఘరాముఁడు తోచి సుగరం
బవితభరితి జేయునటు శ లారయ నయ్యెడుఁ గానఁ గర్తమే
దివిజవిరోధి నేనలకుఁ శ దీప్తరణంబున నొక్కసారి మృ
త్యువు కలిగింపఁబూనె ననితోఁచెడు వేటొకఁ డొప్పు డియ్యెడన్.

637

సీ. ఈవార్తలకలో శ నెల్లతావుల నిండె, దానవాంగన లెల్లతదమతమవతు
లను దలంచుచును రోదనముచేయఁగసాగి, రటవీర భటవార శ మంతమొంద
నిట విభర్తృకలయ్యింతులందఱు నేడ్వఁ, గాఁ జేసినది వారికర్త; మనక
వేలుకారణమును శ వివరింప శక్యమే, బ్రహ్మాదులకునైన శ బ్రకృతిచర్య
లే. లిట్లువిలసిల్లుఁ; గర్తము శ నేము వదలి, నార; మయ్యది బాధింప శ నేరదింక
మమ్ము; ననియెడువారు కుశమతులెయనఁగ, సుదియంబుండ రాదుసజ్జనులకెపుడు.

క. ఇదెసంఘమరణ మనఁగా, విదితంబె యగుం బురాణవిరేచిని గన స
మృదమారఁ జేనువారెం, దొడవుక మృతి నచటికెల్ల శ రొక్కతలఁపునన్.

639

చ. మృతిగనువారలం దొకట శ నెద్దియొ కార్యముగల్గియున్న ప
ద్ధతిఁ దెలియంగఁజేయుచు నితాంతముదంబునఁ దేలుచుండు రా
వితముననుండు వారలను శ వేడుక నేదియొకార్యమూనఁ జే
సితిగిన పాచితంబుగను శ జేకుటఁజేయును గర్తమే మృతిన్.

640

లే ఒక్కఊణమునఁ జావంగ శ నొప్పుకర్త, మొంద తొనరిచిరో వారలండుఁ జేరు
దురు; మఱొక్కరు వారిని శ బురికొలుపరు, కర్తమే కారణం బిట్టికార్యములకు.

క. ఇది యొక్కయుదాహరణం, బిదిచాలదె కర్త గతుల నేటింగింపంగ నే
నిదిచేయ ననుట తెవడై, నందగునె లోక వ్రజంబునం బట్టుదలన్. 642

ఉ. ఆరయఁ గర్త తత్త్వమును నట్టిదెయ్యా గహనంబు; చెప్పగా
నేరుతు మిట్టి దంచనుట నంద్యము; గర్వము తోడునీడఁగాఁ
జేరుటఁజేసి పల్కుదురు; నచి త్తములం దెటుతోచు నట్టులే
దారియనంగఁ దోపమియె న దానికిఁ గారణమంచు నెన్న నా. 643

తే. గర్వమానుచు నిద్రియేకర్త తత్త్వ, మని వచింపక సర్వేశుఁడగును గర్వ
యాపుడని నమ్మి తత్సేవనోపిక గొని, చేయఁజూపట్టు విజ్ఞానశచిత్రపథము.

క. దానిని బరమార్థముగా, మానసమున నమ్మఁ జిత్తమద మడఁగెడు; న
ద్దానం గర్వఫలంబుల, గానందగునూహ తొలఁగఁగల వద్దానన్. 645

చ కనఁబడు రాజమార్గమది నకర్తఫలంబుల నొందనీక ము
క్తిని గనఁబొవు త్రోవయిది నదీనినిజక్కఁగ నాశ్రయింపుఁడీ
యని తెలుపంగఁజాలు; నదీయారయ జ్ఞానపథంబునాఁగ నె
మ్మనము విరాగితం బొదలుమాడ్కిని జేయ సమర్థమైతగున్. 646

— రావణుని రెండవయుద్ధము; లక్ష్మణమార్గము. —

ఉ. రాక్షసనాథుఁ డప్పడవిరామముగా శ్రుతులందుఁ జొచ్చు ధూ
మ్రాక్షముఖాంగనామణులఁ నదై నవిలాపరవంబు దుర్నిరీ
త్యోక్షునిగా నొనర్పంగ నహంకృతిమానియు నున్నయట్టు లా
త్ర్యక్షుఁడు తా లయంబున నహీనరుషం జెలఁరేగుచాడ్పునన్. 647

వ. యుద్ధంబుచేయ సన్నద్ధుడై మంత్రులరావించి ప్రయాణంబున కాజ్ఞాపించి
యంత. 648

సీ. ప్రళయకాలార్కబింబప్రకృమంబున, భయదాకృతిక వక్త్రపటల మొప్ప
జగదోఘదహనకాంతౌసమాదృతి మించ, నగ్ని చాడ్పున దృష్టులమరియుండ
కోపసంతుభ్రాక్షిగోళయుగళ దుర్నిరీత్యోర్కజాఁడు నాశరీరము తగ
నసమయాక్రాంత వేలాంబురాశిస్ఫూర్తి, భయదాట్టహాసంబు నపరఁగుచుండ
తే. నశ్వతరములఁ బూన్చిన నయరదమెక్కి, మంత్రివర్యులు గొలువంగమాననీయ
చాపములుహస్తములయందుఁగదడింప, వెడలె రావణుఁడని నేయుఁ బేడ్కమీఱ.

వ. ఇట్లు వెడలి వానరానీకంబుంగాంచి వారిమార్కొన నేనల కాజ్ఞాపింప వారే
చినకినుక నావనచరవీరుల మార్కొని ఘోరయుద్ధంబుచేయ సుగ్రీవాదులు చెల
రేగి మంత్రివర్యులఁ బొలియించి రంత రావణుండు రాము మార్కొనియె
నంత, 650

- క. పాలస్యుఁడు చాపంబులఁ, నోలిని లాగంగ నప్పుడొప్పిన నినదం
బాలించి భల్లవనచర,జాలము మూర్ఖిలైఁ గొంతవచ్చెన్ భీతిన్. 651
- డి. రామునిముందు నిల్చి యసుర వ్రజనాథుఁడు రావణుండు సు
గ్రామముచేయఁబూను నెడ య రామునితమ్ముఁడు లక్ష్మణుండు సు
స్థేమమునం జెలంగి స్వప్నశీకృతతీవ్రతరాస్తుఁడౌట నా
భీమపలాశనేంద్రుఁ గని య పీతభయండుగుచున్ జగింపువై. 652
- చ. తలపడె; సంతలోన ధనదప్రియసోదరుఁడౌదశాస్యుఁ డ
మ్ములజడివాన ముంచె రఘుభూపకులాభరణానుజన్తు; ని
స్తులశరపంక్తి నొంచె దనుజౌన్ గడురోషముమీఱి లక్ష్మణుం;
డలయకపోరి రిద్దఱుసు రావళి మెచ్చుగఁ బెంపు హెచ్చుగన్. 653
- చ. ఇరువురు నొక్కరీతి శరవృష్టి వడిన్ గురిపించుచున్ బర
స్పరజయకాంక్ష లొక్క మొగిఁ య బర్వంగ నస్త్రములంది వీనిచే
దురమున నీవిరోధివరుఁ య ద్రుంపఁగవచ్చు నటంచు నెన్నుచున్
గరువముమీఱి బోరి రలకాలయమాకృతు లొప్పునట్లుగన్. 654
- చ. అరి జతఁ గూర్చునస్త్రము లహార్యనినాదముమీఱి బోయి వే
మర లేడునస్త్రముల్ మఱియు య మానక వింటిని గూర్చునస్త్రముల్
సురపథమెల్లఁ దీక్ష్యురచి య శోభిలఁ జేయుచు రాఁగ వానికా
వరమడఁగించు నస్త్రములు య వారక లెక్కిడరాక యుండఁగన్. 655
- మ. తనదివ్యాస్త్రము వ్యర్థమైడఁగ దుర్దాంతాత్మతఁ రేఁగి చ
య్యన వేటొక్కమహాస్త్రముం గొని ధనుర్జ్వావల్లికం గూర్చి చ
చ్చినవాఁడే యరి యింక నొ ననుచు నక్షిణప్రతాపంబునన్
మనుయోగంబుతగంగవై న నదియున్ య మధ్యప్రదేశంబునన్. 656
- మ. పరిపంథిప్రహితాస్త్రదర్శనమునన్ య బ్రధ్వంసితంబౌట వే
సక కద్దానిని మించునస్త్రమును వేసంధించి యిద్దాననే
మరణంబంచు వచించి వైవ నదియున్ మథ్యాంబరంబందె దు
ర్మరణంబందినఁ జూచి భేద మణుమాత్రంజేని లేకుండఁగన్. 657
- సీ. పునరస్త్రసంధానపూరితతుష్టులై, మఱియును దివ్యాస్త్రమండలంబు
వైవంగఁ బూనుచు య వారిర్హ్య రొప్పంగఁ, గనుఁగొను భేదరగణము వింత
పడి చూచుచున్ వారిపౌరుష మిట్టులొ, పృనె యంచు మఱిమఱిపొగడి రంత
రామానుజుం జంప య రావణుం డాతనిఁ, బొలియింప లక్ష్మణుం య డలుక వెల్లి
తే. విరియఁబెనువూన్కినుండి రాతరుణమందు, నుభయసేనలుపోరంగనూలుకొనక
చూచుచుండెను బనమానసూనుఁడౌది, యైనవీరాగ్రణులునల్లయమరియుండ.

వ. శ్రీరాముండు తమ్మునకుండోడై యుద్ధంబు చేసె. విభీషణుండు రామాస్త్రంబుల
ధనుస్సారథులు పాలిసిన నాగ్రహించు రావణుని రథస్థంబుల గదచేగూల్చె
లత్తణుం డనేకాస్త్రంబులంబరంగించుచుండె నంత. 659

మ. దనుజేంద్రుండు నిజాస్త్రసంతతులు వ్యవర్థంబైన గోపించి యా
తని నింకఁ బ్రదుకంగ నిచ్చిన దురంతంబైన తాపంబు గ
ల్లునటంచుం దలపోసి పూర్వ మరులంకూర్పు మయుం డీయ న
ర్చనలం గాంచుచు బంపు లెప్పుడని కాంక్షల్ మీఱఁ జెల్వారుచున్. 660

ఉ. వైరినిజాపు మిప్పుడె యశవార్యబలంబునఁ ద్రుంచివై చెడఁ
గోరిక యిద్దియే యనుచుఁ శ గోరెడు శక్తి గ్రహించి లత్తణా!
థారణిసుండు వింక రణదర్పముఁజూపుదుగాని యంచుగం
భీరరవంబునం బలికి శ విక్రమమేర్పడ వీచివై చినన్. 661

చ. అదియును వీతిహోత్రుని మహా శైరకీలములే యటంచునెం
చఁదగిన రోచులఁ దెసలఁజల్లుచు సుగ్రతరాకృతిఁ వెసం
గదియఁగ రాఁగఁ దమ్మునకుఁ శ గల్లుత భద్రములంచు రాఘవుం
డెడఁ దలఁపఁ విభీషణుఁ డశహీనభయంబున వెచ్చనూర్చుచున్. 662

మ. కనుచుండఁ సురలంబరంబున నికంశగాలంబుదీతెఁ సుమి
త్రను సంతోషము నందఁ జేయుటకు నీతండింకఁ జాలం డటం
చు నితాంతార్థిని గుండ శక్తియది యాహ్నోజీంద్రపుత్రానుజ
న్తు నురంబట్టె పగిల్చి కొంచు బవమానుఁ మీంచువేగంబునన్. 663

మ. ధరణిందూతెఁ దదీయశక్తి యురముఁదాఁకంగ నంగమ్ము లా
తురతంఁగాంచఁగ మోముకాంతి యపుడే శ దూరంబుగాఁ బోవ వా
నరులెల్లం గని యక్కటా! యనుచు సంతాపంబునఁ మున్న భూ
వరుడుఁ విస్తృతిగాంచ లత్తణుండు మోవై చెఁ ధర్మ బండఁగన్. 664

మ. అనుజుం డివిధి మూర్ఛమున్గి శవమేయం చెన్న నౌ పద్ధతిం
గని భూమింబడియుండ రాఘవుండు దుఃఖం బాపఁగారామిఁ గ్రిం
చునిచందంబున నేడ్చె; వాయుసుతుడుఁ శ సూర్యాత్మజుం డింక గ
ల్లినకీశేంద్ర చమూపతుల్ వగచి రీగ్లేఁ లత్తణుండం చొగిన్. 665

క. తమ్మునిజూచుచు రాముం,డిమ్మహి నిట్టింద్రుగలరె శ యెందైనను; ద్ర
వ్యమ్మును భార్యను బంధుగ,ణమ్ముం బడయంగఁదగు ననన్ సహజంబే 666

క. సోదరుల నెవిధి నదే,మేదినిఁ గనవచ్చునెట్లు శ మేటిగుణాధ్యుఁ
నాదగుమేలున కెంతయు,మోదముగను తమ్ము నెట్లుఁబొడఁగనువాడన్. 667

క. అనిపల్కి యేడ్చుచుఁ జెంతనునిల్చు సుషేణునిగని శ తమ్ముండుపోయెఁ
గనఁబడుచున్నాఁ డరివరు,డనభూ! యీవైరిఁ జంపియరు దెంతుఁజూపి, 668

ఆ. అంతదాడ వీని ననుజన్తు ననుజోలె, గాచుచుండు డనుచుఁగార్డుకంబుఁ
దాల్చి పరుగువాటి నదానవేంద్రునిదాడి, నిల్వ మింక నెదుటనిర్జరారి. 669

చ. యమపురి గాంచనేగుగతి నందఱుచూడఁగఁ జేయువాడ నీ
సమరమునందు రాఘవునిశక్తి సురల్ గనుచుండుగాక! యం
చమరవిరోధిదుర్గణము నలన్నియుఁ దేటపడంగఁ జెప్పిగ
ర్వము నశియింపఁజేసెదను న బాణముఖంబున నిష్ఠ దానవా!. 670

క. అనిపలుకుచు దీప్రాంబకమున వానియురంబుఁ జీల్చి మూర్ఛా! నిలుమిం
కను రాముశక్తి గాంతువు, దనుజులు పొగడంగ నొప్పుదర్పముపేర్చిన్.

మ. పరభార్యాహరణంబు పాపమనియే భావింపకే చేసి ని
ర్భరమోదంబున విష్టివీఁగు నిను మోద్యాణాగ్నిలో వేల్చెదఁ
సురవర్యుల్ గని సంప్రమోదమొలయుఁజూడంగ నీశీర్షముల్
ధరణి దొర్లఁగఁ జేసెదఁ నిమిషమాత్రంబే నని నిల్చినన్. 672

మ. అనుచు బాణము లెక్కువెట్టి శ్రుతిపర్యంతంబు జ్యోవల్లి రాఁ
గనులెంతే నరుణంబులై కనఁబడంగ వైవ రక్షోవిభం
డనుమానించుచు భూరిచాపముల సజ్యంబుల్ శరాపూర్ణముల్
గను వేవే యొనరించుచు రఘుపతిం గాఁటింపఁ గుప్పించినన్. 673

చ. ప్రతినిమిషంబునఁ దనుజపాలకుఁ జంపఁగఁ బ్రోత్సహించుభూ
సుతదగు వార్త నెమ్మదిని జూక్కఁగఁజేయఁగ నాగ్రహంబు సం
తత మెదఁ దొందఱింప నిశితప్రతిపక్షవిదారణము
ప్రతిహత శస్త్రజాలముల బర్వఁగఁజేయుచు నొంచె నాతనిన్. 674

ఉ. ఒక్కముహూర్తకాల మిటు నలొక్కరికొక్కరు తీసిపోవకే
యొక్కువతక్కువల్ తెలియ నెవ్వరికేని తరంబుగానియ
ట్లొక్కతెఱంగునఁ జరగె నయుద్ధము; రాఘవుఁ డంతఁ గ్రోధమే
యిక్కడ రామమూర్తి ధరియించె ననం గర ముగ్రుండై రిపున్. 675

చ. అనిమొనఁ జంపనెంచి నిశితాశుగముల్ పరఁగించి వేగ స్యం
దనమును సారథి హరుల నదారుణరీతి న జెలంగునాధ్వజం
బును శకలంబులై ధరణిబ్రుంగఁగఁజేసి శరీరమంతయుం
గనుఁగొనఁ జాలనీవిధముగాఁ దగియుండ నొనర్చి యంతటన్. 676

చ. శర మరివోసి రావణునిసంయమనిం గనఁబంప నెంచునా
దరమునుబూను నంత నికర దక్కపు ప్రాణములన్నయాహ లే
పొరయఁగఁ బాతె రావణుడు న భూరిబలుండయియు రఘూత్తముం
డరిజనకాలుఁ డౌ ననుచు నాత్మకుఁ దోచినకారణంబునన్. 677

- క. దిలిశేంద్రుఁ డిట్లు పాటఁగ, ఊతిపతి సూనుండు దివ్యశితబాణము డిం
చి తరలి లక్ష్మణుఁ జూడఁగ, నలిజవమునఁ బోయె దుఃఖితాత్ముం డగుచున్ 678
- చ. చని యటఁ జచ్చినట్లు గనఁజాలిన లక్ష్మణు నార్తిపైకొనం
గనుఁగొని మూర్ఛమున్ది కపిశాంతులు చేయుమహోపచారముల్
తను నొగి మేలుకొల్పు నెదఁ శ దారుణతాపము ముంప వారితో
ననియె నిఁకేటిరాముండు తనంతనచచ్చు నికామవేదనన్. 679
- చ. అడవుల కేనురాఁగ నను శ నాదృతిఁగొల్పుచు నేగుదెంచె నె
య్యెడలను గాని యేమటక శ యెల్లవిధంబుల నాదునేచుమే
ర్పడఁ దననేమమట్లు తగుపద్ధతి నెంచి మహోపచారముల్
విడువక చేయువాఁడు రణవిరుండు నన్నిట డించి పోయెఁగా 680
- చ. పలుకఁగ నేమియున్నయది శ పల్కురు నాకొఱ కెన్నియాపదల్
గలిగిన పైఁచి యుద్ధవనఁగాఁ దమవెండ్లిగఁజూచి నాకుగాఁ
గలనునఁ బ్రాణముల్ వదలఁగాఁ దమకించెడువారు వారిచ
ర్యల జపమొప్పు జేయఁదగు శ నట్టిమహాత్ముల వీడిపోయెదన్. 681
- చ. అనుజునితోడఁ బోవ కిలయందు మనం దలఁపండు రాఘవుం
డని నెఱనమ్మి పోవఁదగునార్యశిఖామణులార! యింక నన్
గని మసలంగరాదు రఘుశాంతుండు లక్ష్మణు వెంటఁబోయినాఁ
డని తెలుపుండు సోదరున శ కాలండు కుండకయుండఁ జేయుఁడి 682
- చ. అరుగుండు మీపురంబులకు శ న్యాయము వృద్ధినిగాంచ దింక నె
త్తరుణమునందు నే ననుచు శ ధర్మమునే నెఱనమ్మి యిట్లు లా
తురులమె యైతి మంచు ననుదూటుచు నిచ్చటనుండ నాశిరో
త్కరములు చంపఁ జూచునని శ కంఠినిదాఁటి జవంబుమీఱఁగన్. 683
- క. స్మరియింపుండు రాఘవుఁ డి, క్కరణిక్ మముఁగట్టపెట్టి శ కాలునిపురికిం
బరుగిడె ననుజునితో నని, తరుణంబున నందునందు శ దస్మృతటంచున్. 684
- చ. దనుజవరా! విభీషణ! నితాంతము న న్నెద నమ్మి యగ్రజ
న్తుని విడనాడియుండితిపి శ మోసముచేసితి; నిన్ను నైన నా
యనుజునిఁ గానఁజోయి యిటు శ లర్థి నొసంగెను నాకు రాజ్య మో
యనఘ! యొసంగెదే యనిన శ నాతఁ డొసంగు మఱొండు పల్కకే. 685
- క, అరుగుము వేగమ యని యీ, కరణిక్ వెతఁగుంది పల్కుఁగా రఘునాథం
బరికించి యాసుమేలుండు, పరితాపం బింక నేల శ పార్థివవర్యా! 686
- ఉ. మోమునఁగల్గు లక్షణసమాహము లన్నియు జీవ మున్నయ
ట్లే మనకెల్లఁ దెల్పెడి నిదేస్మరితదప్పినబాడ తోఁచెడుక

రామ! మఱొండుగాఁ దలచురాదు నిజం బిది ధైర్యమానుమా
యీమరుదాత్తజం డరిగి యిప్పుడె తేదగు నోషధులౌతగన్

687

ఉ. ఆతడుతప్ప వేటొకని కయ్యది సాధ్యముగా దటంచు నా
చేతము తెల్పుచున్నయది కీ ఘ్రమే పోదగు రాత్రిదాటఁగా
నేలేఱఁగైననుక ఫలము నీయదు; పంపుము జాంబవంతుఁడే
యీతటిమార్గముం దెలుపునొకను గాలముపుచ్చరా దనన్.

688

చ. అనుజుడు చావలే దనెడునానుడి యప్పు సుధారసంబునాఁ
జని శ్రుతియుగ్మముం జొరఁగఁ కయ్యనలేచి సమీరనందనుక
గని బిగిఁగొనిలించుకొని కౌపుము నన్నిపుడార్తరక్షకుం
డను బిరుదంబు చేకొనుమ కయంజనముద్దుకుమార! నన్నిటన్.

689

ఉ. సోదరుప్రాణదానమున కనుర్విపయిం దిరుగంగఁజేయుమా
సోదరుమించువాడవు మహాత్మమచిత్తుడ వాంజనేయ! పెం
వేది మృతిం గనందలఁచునీననుఁ గావుము లక్ష్యణుండు నా
నాదగుప్రాణమేయని మనంబున నీవు నెఱుంగుచే కదా!.

690

సీ మున్ను చెచ్చినరీతి కసన్నుతిపాత్రమా, జ్యోతిర్లతావళి కనొకముహూర్త
మాత్రం గైకొనివచ్చి క్షౌమండలంబున, భూరిరజంబున క్రుంగియున్న
నాచిన్నితమ్మని కననుఁ గొనింపఁగఁ, జేయుమా యనుచును జేతు లొగ్గి
ప్రార్థించు శ్రీరామునంఘ్రలకుఁ మ్రొక్కి, జాంబవంతుఁడు చెప్పుచందమునను
తే. బవనవేగంబునం బోయి కపర్వతమును, గాంచి ప్రార్థించి యాలతాకాండ మరసి
వానిఁ గానక శిఖర మవ్వనిఁ దాల్చు,నిదియె యని దానిఁ బెకలిం చెనేపుమీఱ.

క. కరతలమున శృంగముఁ దా,ధరియించి మహాజవమున కదాశరధి యదే
ధరనుండు నందు డించెను,మరుదాత్తజుఁ డంత వింత కమది బూని త్వరన్.

692

ఆ. ఓసుషేణ! వేగ కయుర్విధరము నెక్కి, లతలఁగాంచి తెచ్చి కలక్ష్యణునిఁ స
జీవుఁ జేసి నన్ను కజివింపఁ జేయుమా,యనిన శిఖర మెక్కి కయాతఁ డందు.

693

క. పరికించి గుఱుతుమీఱఁగఁ, బరమాషధులను గ్రహించి కపద్ధతిమీఱఁ
గర మర్పించి పరిగ్రహ,పరతఁ బ్రాపించి భక్తిపరవశుఁ డగుచున్.

694

వ. సుమి త్రానందనుం దాఁకించి వాసనచూప నాయోషధులమహాత్మ్యంబున నెప్పటి
యట్ల నీరుజొండై లక్ష్యణుండులేచి రాఘవునకు మ్రొక్కిన నానంద బాష్పధారల
నాతనిదడిపి రాముఁ డానందసాంద్రమానసుం డయ్యె నంత.

695

—ॐ రామరావణులమహాగుణము. ॐ—

చ. వనచరు లార్పుచుండ శ్రుతివర్తమునం జొర రావణుండు శ
క్తిని హతుఁడైనలక్ష్యణుండు కతెప్పిటిలంగను జాలె నేమొ యా

నినదము లట్టులే తెలుపు శ నీరజగర్భనియాశయం బదే
మని గణుతించువాడ మృతుడయ్యును లేచుట చోద్యమాగదా. 696

ఉ. ఇంక మనంగఁజాల ననియే మదిదోచెడుఁ గుంభకర్ణుడే
కాంకునిఁ జెందువాఁ డనఁగనర్హుఁడు వాఁ డని నీల్లె; రాముచే
నింక మహేంద్రునిం గెలిచి శ యెన్నియొ మాయల నేర్పిలోకమం
దంకమునందు గెల్పుఁగొనునట్టి కుమారుఁడు చచ్చె నేమనన్. 697

చ. నలువకునైన లెక్కిడ మనంబుననే దలఁపంగ రాని య
బృలములు మూలనామమున శ భాసీలునట్టివి రామమూర్తిచే
గలనునఁ జంపఁగాఁబడియెఁ శ గ్రమ్మటి రాఁ డొకఁడైన సంగర
స్థలముననుండి యేమనఁగఁజాలుదు నాదగుకర్తముం గటా!. 698

చ. దురమునఁ జచ్చి రిందఱనితోఁపదు లెక్కిడ నాకె; లంకయం
దరసిన నొక్కమానిసియు శ నైనఁ గనంబడఁ; డెట్టులెక్కిడం?
గరము తలంచినం బ్రదుకుకాలము తీతె నటంచుఁ దోచె; ని
ష్కరముననుండు భాగ్యమది శ పోయి విభీషణునొందె నేమొకో?. 699

ఉ. చచ్చినవానరుల్ మరల శ కౌర్యమఁచూపఁగ వచ్చుటెట్లా? నే
నిచ్చుఁ దలంపఁదోఁప దొకియింతయు దేవునిమాయయేమొ నే
నిచ్చటనుండ రా దనుచు శ నెంచెనొ దైవ; విఁకేమి చేయఁగా
వచ్చును; సంగరంబునను శ వైరి వధింపఁగఁ జచ్చుటే కదా!. 700

చ. బ్రదికియుఁ జచ్చినట్లుగ నె శ భావనచేయఁగవచ్చు నన్ను; నే
నదయతఁ బంప సోదరుఁడు శ నాత్మజవద్యులు చచ్చి రెండఱో
మదిఁ గలతాపమాఱ గురుమార్గణముల్ పరఁగించి శ త్రువుం
జదుపుటయో యనింబడుటో శ సర్వవిధంబుల నొప్పుకార్యముల్. 701

చ తొలుతటి కార్యమే యిచటఁ శ దోచెడు సాగునటంచు నిప్పుడే
నలుకవహింప నేమిఫల శ మందఁగనొ వరదాన మప్పుడా
జలరుహసూతి నే నడుగఁజాలక పోయితి; మర్త్యవాన రా
వలీ మృతిఁ గాంచకుండ దయవర్ధిల నిమ్ము వరంబటంచు నేన్. 702

క. అడుగక కపిమానవులక, విడిచితి లెక్కింపకుండ శ విలయం బిది యి
ప్పుడు సాగె వారివంక నె, తడఁబడఁ జేయంగఁదరమె శ దైవ మెవరికేన్. 703

చ. కలుగదుమృత్యు వింక ననఁగాఁ దర మెవ్వరికైనఁ గాదు; ని
స్థులమహిమంబునం బొలుచుఁజొమ్ము విధాతేయనంగ; నాతఁడే
యలిగిన నూత్న సృష్టి తగునంచు నొనర్చును; గాన, దైవమే
బలమని చెప్పువచ్చుఁ బలుభంగులుగాఁ దలపోసిచూచినన్. 704

- చ. పరములఁగాంచితిం దపముబల్చి; సురేశ్వరుఁ డక్కుదిగ్విభూ
త్కరమును బెక్కుసారులు నితాంతపరాక్రమ ముల్లసిల్ల సం
గరముల నోడఁగొట్టితినిగాని నరుల్ కపిభల్లుకంబు లి
త్తరుణమునందుఁ జంపి; రికఁ శ దారుతలంచీరి నన్నుఁ జంపగన్. 705
- చ. కలహము నేయుకోరికలు శ గ్రాలఁగఁ జోయితి రెండుసారు; లా
బలుమగఁ డేచె నన్నుఁ బటూబాణపరంపరలకా నిగుడ్చి; దో
ర్బల మడుగంటె నిత్తటిని శ గ్రవృణఁబోయెడఁగాని ప్రాణముల్
నిలువఁగరాను లంకఁ గన శ నేటికిఁ దీతె ఋణంబు దీనితోన్. 706
- చ. మునుపె సనత్కుమారుఁ డిటు శ మోఱుకుతీరున నిట్టికార్యముల్
పొనరుపఁ బుట్టు నీశ్వరుఁడు శ భూమిపయికా నినుఁజంప నంచుఁ జె
ప్పెనుగద! తత్ప్రకారమునఁ శ బ్రీతిగఁ జేసితిఁ బాపకార్యముల్;
వెనువెతఁగల్గఁ జేసితిని శ బృథ్విజనించిన రామమూర్తికిన్. 707
- చ. వడలుదు నెన్నఁ డీతనువు శ భారముగా నిటుతోఁచుదాని నం
చెడఁ దలపోసి యావిభునిశయింతిని దెచ్చితి; మాతృభావనకా
మది నెఱుఁగంగఁ జాలెడునశమానుషశక్తి గలట్టిరాముఁ డీ
యది నను నుద్ధరించుటకె శ యేర్పడియున్నది దైవ మెంచుటన్. 708
- చ. తనువిది వాయ దుఃఖసమువాయము మాయ నితాంతశర్మముం
గనఁదగుచోటి కేగెదను శ గాని మదర్థము పోరిచావఁగా
జని గనియున్న దైత్యులనుఁజంపఁగఁ జేసి యనంతరంబె నే
నని యొనరింతు రామభువనాధిపు మార్కొని చావనెంచియే. 709
- చ. పరిపరి యిట్టులెంచి తనపార్శ్వములందగు వీరరాక్షసో
త్కరమును గాంచి యాదిన మభండపరాక్రమ మేనుఁజూపు నా
దరమును గాంచినాడ రణతత్త్వమెఱింగినమీర లెల్లరుకా
శరముల వైరినాశనము శ సల్పఁగఁ బూనిక రండు పొం డనన్. 710
- ఉ. వారలు సజ్యకార్తుకులు శ బాణకృపాణముఖాయుధోత్కర
స్ఫారభుజుల్ పరాక్రమవిపాటితవైరులునాఁగ మున్నువి
స్తారయశంబు గన్నదితి శ జాతపరేణ్యులు నౌట వచ్చి; రా
వైరుల రూపుమావెద మహార్యబలంబున నంచుఁ బల్కుచున్. 711
- క. అగిరి లంకాపుర మ్మాతరుణంబున వారివై నతనువులఁ దానే
ధరియించి పోయినట్లుగ, నరుదుగఁ గన్నడియె శూరుఁడనలేమి నటన్. 712
- మ. చతురంగంబులుగాఁ జెలంగుపృతనాసంఘంబు సంద్రంబు నా
నితరాభేద్యముగాఁ గనంబడుచు రా శ నిద్దాని నోర్వంగఁ గీ

శతతుల్ భల్లుకరాజి యర్హమగునేఁ జన్యం బిదెబ్బంగి నీ
క్షిలపశ్రేష్ఠజయావహంబగునో వీక్షింపందగుం జక్కంగన్.

713

చ. అని పురికొల్పుకొంచు నమరరావలినింగి వసించి చూడఁగా
వనచరవీరు లందఱును ఁ వాయుతనూజపురస్సరంబుగా
దనుజవరూధినిఁ నిలిపి ఁ దారుణసంగర మొప్పుజేసి; రా
యని భయదంబుగాఁ దగియె ఁ సంతకుఁబూర్వము చూడకుండుటన్.

714

చ. జలధులు మారుకొన్నయటు ఁ శైలవరంబులు దాఁచునట్లు దో
ర్బలముల నుల్లసిల్లుకపివర్షులు రాక్షసు లొక్క రొక్కరుం
దలపడిపోరి, రండుఁ గపితల్లజు లేచి సురారివీరనే
నల నలయించి నిర్జరగణంబులు మెచ్చుగఁ జంపి రేడ్డెఱన్.

715

మ పరుగుల్ వాఁడెడు నాత్మసైన్యముల నొంకఁ వెంబడిం బోవు వా
నరులం గాంచిన బెండ్లుమున్దినటు గుండ్లం దేలియుండం గనం
బరమామోదము గాంచినట్లు తగియెఁ ఁ బాహుబలం బొప్ప సుం
గరమబ్బంగి నొనర్ప భేదరులు తత్క్రవ్యాదులం గాంచుచున్.

716

ఉ. కొండలపిండునా నెగడుక్రూరసురారులఁ గోతిమూక లు
ద్దండపరాక్రమంబు తగ ఁ దండధరుం గనఁబంపు టారయఁ
జండపరాక్రమం బది యసారమెయో సమయంబు వేటుగా
నుండఁగ నంచుదోఁచెడు మహాత్తమశక్తి గలద్దికాలమే.

717

సీ. అనుచుఁ దలంచి రసయ్యమరు లంతట సుంత, శేషంబుగాఁ దనసేన మడియఁ
గనుఁగొని రావణుం ఁ దనుమాన మంతఃకరణమున నిలువంగఁరానియట్లు
తొలఁగించుచుం దనదోర్బలముం జూడఁ, గుతుక మింపొంద నాశోకులఁ గని
చాపముల్ పది దోర్దశకమునఁ గన్నట్టి, భూతాలిభయదమై ఁ పొల్చియుండ

ఆ. జ్యోరవంబు లట్టై ఁ యాశావకాశంబుఁ, బగులఁజేయ నిశితబాణములను
బరఁగఁజేసి వానిఁ ఁ బాఱిదోలుచు రాము, సంతకమును జేరె ఁ సంతమొంద.

చ. అరదమునందుఁ బంక్తిగళుఁ ఁ డట్టై చెలంగుచునుంట రాముఁ డా
ధరణిని నిల్చి యుంట నదిదారుణసంగరరంగమాట లో
నరసి రథోత్తమంబుఁ ద్రిదశాధిపుడంపెను నిర్భయంబునఁ
సురరిపునాథుఁ డింకఁ దనుఁ ఁ జూడఁగఁ జాలఁడటన్నయాహచేన్

719

ఉ. మాతలి స్వందనోత్తమము ఁ త్తైస్థలిఁ జేరఁగఁదెచ్చి రాఘవా!
యీతఁడె గ్రింద నిల్వఁబడి యాదశకంతునితోడఁ బోరుటల్
చేతమునందుఁ దృప్తిగనఁజేయమి నిద్రుఁడు పంపె నీరథం
జేతఁజేసే జయంబొసఁగ ఁ నెంతయుఁ జాలినదన్న నమ్మికన్.

720

మ. అనుచుం జేతులుమోడ్చి విన్నపము నేయన్ బ్రీతినాలించి నె
 మ్మన ముత్సాహముఁగూర్చ నెక్కి రథ మసమ్మాడ్కిన్ స్వకీయోద్యమం
 బున కెంతో సహకారిగాఁగ రముర్రాముం; డయ్యగస్తున్ డొసం
 గిన చాపంబుధరించి బ్యాలుతిక నొక్కించెఁ సురలో మెచ్చుంగన్. 721

చ. దనుజవరుండు రాఘవుఁడు ఓ దార్కొని పోరఁగఁ బూన భేచరుల్
 మునివరులుఁ జయం బొలయుఁ ఓ బో రఘువీరున కంచుఁగోరఁగా
 సునిశితబాణజాలముల ఓ చొప్పునుతింపఁగ నొలెటంగునన్
 గనఁబడఁబోరి రిద్దఱును ఓ గాంక్షలు పొంగ భయంకరంబుగన్. 722

చ. ఇరువుర బాణముల్ నడుమ నెంతయు ఘోరముగాఁగఁదాఁకి స
 త్వరముగఁ జొరల్ల రూపమున ఓ థాత్రిపయిం బడుచుండె దొల్తనే
 పరుగిడుబాణ మవ్వలనుఁబంపిన బాణము నొక్కసారి నా
 యిరువురఁ దాఁకుచుండె జవ ఓ మెన్నఁగరానివిధంబుగా ననిన్. 723

ఉ. కాండములిట్లు నింగి దమఃకాంతులు నిండఁగఁ బాటి వైరివో
 కాండములల్లె వచ్చి తముఁగఱియ పెట్టఁగఁ బోరిపోరి భూ
 మండలమందు ధూళియయి ఓ మాటికిమాటికి రాలుచుండ రా
 ముం డనురేశ్వరుండు జయఃముం గలిగించెడు నస్త్రజాలమున్. 724

నీ. పరఁగింప సాగి రఘుగిది వైచుచు నవి, తమకువైరులుగాఁగఁ ఓ దగినయస్త్ర
 ముల నడంగఁగఁ జిత్తముల విస్తయంబందు, చుండి రత్తటి రఘుమండనుండు
 దశకంఠరుండు మును ఓ తనబాణములకోడి, పరుగెత్తె నవిధిఁగి ఓ బాటిపోవ
 కుండఁజేయందగు ఓ నూహలుకల్లుటఁ, జెంతకుబోయి నీపింతపనులు
 తే.సాగవిక నిల్వమామని ఓ చక్కఁబలికి, బాణమొక్కఁడు సంధించివైరియురము
 బ్రద్దలుగఁ జేయ సోలినఁపగిది నాతఁ,దుండ సారథి రథము వేటొండుకడకు.

క. తోలిన సంతట స్త్రుతిరాఁజాలఁగ దూషించి యతనిస్వందన మిట్లే
 తోలుకొనిరాఁగఁ దగునే, యాలంబును విడిచి నవ్వరయ్యా! వైరుల్. 726

చ. అనితను హెచ్చరింప దనుఁజాధిపతిం గని మంచిమాటలం
 దనదగుధర్మముం దెలిపి ఓ తానటులెచ్చిన దింతయేని స
 జ్జనతతిదూషణార్హ మనఁజాలనిదే యని విన్నవింప నా
 తనిహిత మెంతయుఁ మది ముఁదంబొనఁగూర్చఁగ మెచ్చి సారథిన్. 727

మ. చననిమ్మా రథ మెందు దాశరథి నాచాయంగనంగోరు మే
 దిని కన్నన్ రయమొప్పు దోలె రథమాదిత్యాభ; మారాముఁడి
 దనుజుం జంపుట యెట్టులో యనుచు స్వాంతంబందు నూహింప దా
 ని నెఱింగెఁ మది నాయగస్తుఁడను మానిశ్రేష్ఠుఁ డప్పట్టునన్ 728
 ధర్మ—58

చ. సమరముఁ జూచువేడుక యొసంగఁగ వచ్చినవాడుకాక కా
ర్యముమది దోషవచ్చిన మహాముని గావున రాముచిత్తప
ద్ధమునన యంకురించిన విధంబది లోకహితంబలంచు సూ
క్ష్మమునను మోక్షమన్నయటు ॥ మంచయుపాయము చెప్పకోరికన్. 729

—ॐ ఆగస్త్యముని యాదిత్యహృదయమును రామున కుపదేశించుట. ॐ—

ఉ. రావణుఁ డేగుదెంచి సమరంబున కాఱితమై భయంకరా
స్రావళి వైవఁ బూనుసమాయంబున కించకముందె రామునికా
భావన చేయు మిట్టులని ॥ పద్ధతిదానిని జెప్పఁ జెంతకుం
బోవఁగ మ్రొక్కి రాముడును ॥ బూజ్యమలీ! యిటురాక యేటికో. 730

చ. అనుటయు నమ్మునీంద్రుడను ॥ నాశరవర్షునిఁ జంపఁజాలు న
వ్వనరుహమిత్రదైవతము ॥ వర్ణ్యమునౌ హృదయంబుఁ దెల్పెదక
విను మది శత్రునాశనము ॥ వేగమ చేయసమర్థమై తగుకా
మనమున సంస్కరింపుము సకల స్త్రగుభంబులుగూడు దానిచేన్. 731

క. ఆదిత్యహృదయ మనఁగా, నాదివ్యస్తోత్ర మలరు ॥ నద్దాని జనుం
డౌదలఁ దాలిచి సూర్యుని, నాదిత్యు భజించి భక్తి ॥ యలరుచునుండన్. 732

చ. మనమున సూర్యమండలముఁ మధ్యమభాగమునందు వెల్లునా
యనుపమమూర్తి నచ్యుతు సజాండవిభం బరమేశ్వరం గృపా
వననిధి ధ్యానయోగమున ॥ భావమునం బొడసూపఁజేసి చ
క్కనివిధిఁ గొల్పఁగావలయుఁ ॥ గామములెల్ల ఫలించ గోరుచున్. 733

క. అని యాదిత్యహృదయమును, గొనియాడుచుఁ దెల్పె దానిఁ ॥ గొదువఁ గననిరీ
తిని నుపదేశించె మహాదనుజేంద్రుని జంపఁగోరి ॥ తగుశక్తి గనన్. 734

క. ఆరాముడు తద్ధృదయము, సౌరము నాలించి మానీసత్తముఁ డెలసిం
జేరి యుపదేశ మీయగ, వారిచి శుచియై జపించె ॥ భక్తిభరమునన్. 735

ఉ. దాననె దివ్యతేజము నీతాంతబలంబును రాఁగ దుర్జయ
శ్రీ నెలకొన్న రీతి రఘుశేఖరుఁ డంతయువెల్లి రావణుం
గానఁగఁగోరుచుండె మునికార్యముతీఱఁగఁ బోయె నాశ్రమ
స్థానముఁ జేరి కృత్యములఁ ॥ జక్కఁగఁదీర్చె జగద్ధితార్థమై. 736

—ॐ ఆదిత్యహృదయతత్త్వము. ॐ—

మ. పరమేశుండగు రామచంద్రున కొగిగి ॥ బాహాబలంబు బరో
త్కరనాశకుశౌర్యముకా వెలయుఁగా ॥ దానిచ్చు; నమ్మానిభా
స్కరుఁగొల్వక హృదయంబుఁ దన్నహిమచే ॥ గల్గెక బలస్థైర్యముల
పరునిం జెండుపరాక్రమంబు ననఁగా ॥ బలచోద్యమే యాఁ గదా. 737

ఉ. దైవమె రామరూపమునఁ భాత్రినిబుట్టె ననంగ నట్టివాఁ
డావిధి భీతుఁడయ్యె ననుటారయఁ జిత్రమెగాదె యంచుఁ బ్ర
శ్నావలి నింపు కోవిదులయాశయమున్ మరలింపఁ గోరియే
యావరమాని యచ్చటికిఁ నాతఁటి వచ్చి వచించె దానినన్. 738

సీ. ఆచారమని పెద్దలచరింతురొ దేని, నాచరింతురు; పిన్నులదియె మంచి
యాచారమని యిట్టు లనువదించెను వాసు, దేవుఁడే కావునఁ దీవ్రకష్ట
జాలముల్ తనుఁగ్రమ్మఁ సాధుశరణ్యుఁడౌ, భగవంతు నాశ్రయింపంగ నవ్వి
తొలఁగు నక్షభావంబుగలుగంగఁజేయంగ, మంత్రతంత్రంబులయంత్రములను
తే. సర్వజనులకు డేమంబుసతముగోరు, పూజ్యులరుదెంచి యుపమ చెప్పదురిదిట్టు
లనుచుఁ దత్కర్త వశముననమలచిత్తమున నుపాసింప సత్ఫలములు గలుగును.

చ. మునిపతియౌ నగస్త్యుఁ డనిఁ భూరిరిపున్ వధియించు టెట్టులొ
యని మది నెంచరాఘవునఁ కత్తటిఁదోచి విపన్నివారణం
బున కనుకూలమై దినవిభుం గరఁగించుమహాస్తుతిం దనుం
గని యుపదేశమిచ్చునుచుఁ త్కృపతి గోరకయున్నఁ దానుగన్. 740

క. అరిగి యుపదేశ మిచ్చెను, సరసీరుహమిత్రుఁ గూర్పఁజాలినహృదయం
బరిజనసంహరణక్షమ, మురుకప్తనివారకమను ననూహ చెలంగన్. 741

ఉ. దానిని సుస్థరించె నృపతల్లజుఁ డాహృదయంబు దాని నే
మానవుఁడైన భక్తిరసమండితమానసమొప్పు భాస్కరున్
జ్ఞాననిధిన్ ద్రయీమయునిఁ శాశ్వతతేజుని గొల్చినన్ గనం
గా నగు నిప్తసిద్ధి గురుకప్తములెల్లఁ దొలంగ నప్పడే. 742

క. భానుని గొల్చినకతమున, గానందగుఁ డేజ మదియఁగాదే రూపం
బొ నిఖిలాంతర్యామికి, జ్ఞానదునకు సర్వలోకశరణదున కొగిన్. 743

క. ఆగురు తేజం బొదవిన, చోఁ గూల్పందగును మిగులఁకూరుని వైరిన్
బోఁగొట్టవచ్చు నఘముల, భోగంబుల నొంద వచ్చుఁబో సతతంబున్. 744

క. పామరులకు సూర్యునిమది, వేమాటు స్థరింప సిద్ధివెలయు నటంచున్
రాముని యాచరణమె యీ, భూమిం దగునంచు మానిఁపాలఁ దలఁచియే. 745

అ. తెలిపె నంచు నెఱుంగవలయును రామున, కన్యదేవతార్చనాదికమ్ము
లేల? యతఁడెకాఁడఁ యెల్లలోకములకుఁ, గారణం బతనికిఁ గారణమెది? 746

చ. తనకెపు డార్తిగల్గునటు సత్యకతోఁచునొ యప్పు సూర్యునిన్
వనరుహబాంధవున్ మదిని సభక్తిని నిల్పి తదాకృతిం గనుం
గొనుచును భ్యానయోగమునఁ గొల్చిన నాతనిదివ్యతేజ మా
తనువున నొప్పుజేయు రవి సదైర్యము దాననె కల్గఁజొరడున్. 747

క. తనకెల్లదిశల రక్షకుఁ, డనఁగా సూర్యుండె యనుచు ననన్వహము ముదం
బున భావింపందగు నని, మునియే యాదిత్యహృదయమున నెఱింగించెన్. 748

క. ఆపద్బంధపుఁ డనఁగాఁ, జూపట్టును సూర్యరూపశోభితుఁడగు నా
శ్రీపతియే తద్బాధనయే పరమఫలప్రదం బదే పూజ్యుఁడౌ. 749

చ. మనమెపు డెంతో స్వచ్ఛమయి మానముఁబాసి నయోత్తరంబుగాఁ
గనఁబడు నప్పుడే తగినకాల మిదొనని యాచమించి యా
త్మను భగవంతునిల్పి సతతంబగుభక్తిని జూడఁగాఁ దగు
మననము చేయుచు మహితమంత్రము సద్గురులబ్ధి మాద్యతిన్. 750

ఉ. స్నానముచేయఁగాఁదగుమనంబపుడే పరిశుద్ధమానటం
చూనినశ్రద్ధనెన్నుచు మహాత్తమకాలముఁ బుచ్చరాదుగా;
మానసశుద్ధియొక్కటియేమంత్రజపంబున కర్హు; మద్దిలే
దేని మహాభిగ్రంకిన నాదేమియుసత్ఫల మీయ దెప్పుడున్. 751

క. ఎదికాలం బుత్తమ మెయ్యది యుత్తమజప మటన్న నెక్కలమునక
మది నిర్మలముగఁదగు నాయదె కాలము ధ్యానమె వరమగు జపమునకున్.

క. మనసునకు వెలుపలం దగునని చేయునదాచరణము నలనునవి శాస్త్రం
బునఁ జెప్పఁబడినవే యయ్యును ముఖ్యము లనఁగఁజెల్లునొకొ యెప్పిదిన్.

చ. అవయవరాజి తృప్తిగనునట్లు లొనర్చునవెల్ల బాహ్యదృ
ష్టివిషయముల్ మహాత్ముఁ గనఁజెల్లవు మానసశుద్ధి యొక్కఁడే
ప్రవిమలవద్ధతిం దనరి భద్రదతేజఁ బరాత్పరుం గనం
గ వరుస జ్ఞానమిచ్చునదిగదె సదాచరణంబు నాఁడగున్? 754

సీ. నదముల నదులను ప్రాదముల సరసుల, స్నానముచేయుట సమయ మిదని
జపముచేయుట మనఃస్సంశుద్ధిఁ గూడిన, నే ఫలంబిచ్చును హేచ్చుగనది
యొదవకయే చేయవగుఫలం బీజాల,నని యెఱుంగందగు నదియొ యొదవ
నొనరింప సత్ఫలంబొదవించు ననఁ జిత్రమగునెల్లు? శాస్త్ర మిట్లనువదించు
తే. గాన రాముఁడు వడిఁ బోయినా నమాచరింపకయే వార్చి మదిని నిలింపవర్య
పూజితునిసూర్యరూపంబుఁబూనియున్న, పరముధ్యానించెబోధింపఁబామరులకు.

ఉ. దానినె శాస్త్రసిద్ధమని తద్దయునమ్ముచు నెట్లు శుద్ధమా
మానసమొప్పు నత్తేనె మంత్రము ధ్యానయుతిం బొసంగఁగా
నూనినశ్రద్ధఁ జేయఁదగు నొప్పు నదే పరమార్థ మీయఁగాఁ
గాన మనస్సె ముఖ్యమనఁగాఁ దగియుండును చేయునేటికిన్. 756

చ. తనను బరాత్పరుండనుచు నధ్యానముచేసిన రామచంద్రుని
గనఁ జనుదెంచి యేరికినిఁగన్పడ నట్టితనూనిలాసతఁ

వనరుహ బాంధవుం డనియె ి భావుకముల్ తగునింక నీకు; నీ

దనుజుని జంపవయ్య! నృపతల్ల జరూపధ రా! పరాత్పరా!

757

చ. సరసిజమిత్రుఁ డిప్పగిది ి సర్వహితంబుగఁ జెప్పి పోవ దా
శరధియు రావణాసురుని ి జంపంగ వేచియెయుండెఁ గాల; మె
త్తరుణమునందు నాతనికి ి దారుణరూపఫలంబొసంగు నం
చరనెడు చిత్త మొప్పు దనయాత్మను సర్వమెఱుంగుఁ గావునన్.

758

సీ. సాధకుం డాత్మై కసంశుద్ధి తగియుండ, భ్యానించునో యిష్ట వైవము నెపు
డవుడె సాక్షాత్కారమనునుడి సార్థకంబుగఁ జేయ నొక్కరూపుఁ గొనితోఁచి
యతనియిష్టముఁ దీర్చు ి ననియెల్లరకుఁ దోఁపఁ, జేయఁగా రామునఁకాయనిరవి
భగవానుఁ డే తోఁచిఫలసిద్ధి నీకగు, ననిచెప్పిపోయె నంఛరయఁ దగును;

తే. రాముచరితంబె మనకు శాస్త్రమయియుంటఁ

జక్కఁగఁ హియింపగాఁదగుఁసద్విషయము

నంత రామునిసంకల్ప ి మదిఫలంపఁ

జేయుకర్మము పురికొల్పఁ ి జిత్తమలర.

759

చ. అసురవరుండు రావణుఁ డశహార్యబలుం డని రామమూర్తిఁ ద
న్ను సమయఁజేయఁగాఁ దగినసూతన రూపముఁ దాల్చియున్నదు
ష్టసమితి నాశకుండయిన ి చక్రధరుండని లో నెఱింగియున్
చెస నరుదెంచె యుద్ధమున ి విక్రమముంగనఁజేసి చావఁగన్.

760

— రావణుడు శరీరమువదలుట. —

క. తేరప్రదక్షిణముగ ను, రారీయుఁ దోలంగఁజేయ ి నదిగని రాముం
డారయుమా మాతలి యా, వైరిస్యందనము వచ్చువైఖరి యిచటన్.

761

క. అపసవ్యముగా రిపురథ, మిపు డేతెంచెడిని జాహనెంచినయటు తే
టపడంజేసెడు; నీయది, నిపుణత సవ్యముగ దీనినిం బోనివ్వా.

762

చ. అనుటయు నింద్రసారథి నుఁరారిరథంబునకుం బ్రదక్షిణం
బనఁ జనునట్లుతోలఁ దనఁస్యందనవర్యము; నంత దానవేం
ద్రునియరదంబుమీఁదఁ గనఁ ి దోఁచెను గృధ్రము లప్రదక్షిణం
బనుగతిమీఁతఁగాఁ దిరిగినట్టులు తోడనె వచ్చినట్లుగన్.

763

చ. మఱియును దుర్నిమి త్తములఁమండల మెంతయుఁదోఁచుచుండెఁ దా
నెఱింగియు వానినెన్న కనుఁరేశ్వరుఁ డాహవదోహలంబునన్
గుఱుతుగ రాముస్యందనముఁగూడఁగఁ దెచ్చె రథంబు; నంతలో
నెఱకలుగల్గు బాణములు ి నింగినిబర్పిడ సాగె పేడుకన్.

764

తే. రాముఁడిట్లనె మాతలీ! ి రాఘవుండొ, రావణుండొ నిల్చువారు ధరణిని నేడు
కనఁగ నిర్దురు మెలగుటకల్గ నాదు, శపథ మీయదిచూడుమా ి సంగరమింక.

- చ. అని తెగిపల్కి జ్యోనినడఁ మాశలనిండఁగ బాణవృష్టిచే
దనుజుని ముంప నాతఁడును ధారుణమార్గణవృష్టిచేత రా
ముని గనఁజాలనట్లు పలుకఁపూనికఁ జేసెను; వారలిరుద్ధరం
త నిశితదివ్యబాణములఁ ధార్మోనఁజేయుచుఁ బోరి రా ననన్. 766
- మ శరవృష్టిం గురియించి తృప్తిగని యశస్త్రవ్రాతముకవైచు నా
దరముంబూనిరి దివ్యమంత్రయుతి నుద్దామప్రభావంబుఁ దీ
వ్రయంబుం దగియుండు నస్త్రముల వైశవ్యాబూని రయ్యస్త్రముల్
మరలింపం బడుచుండె నొండొరులచే శ్రమంత్రప్రభావంబులన్. 767
- ఉ. అంతట రామమూర్తి ప్రళయంతకురీతిని మండి ధర్మకా
ర్యాంతకు రావణాసురుని శతకుఁజెంతకుఁ బంపుకొర్కి య
త్యంతము రేఁగ వజ్రసమఘాతంబు నొప్పెడుసాయకంబునక
వంతగఁద్రుంచె లోకములు శవేడుకఁజూడఁగ వైరిశీర్షమున్. 768
- చ. శిరమది భూమిపైఁ బడఁగ శీర్షము వేటొకఁ డద్భుతంబుగాఁ
బరఁగె యథాప్రకారముగ శబాణములక వెనద్రుంచె దాని; న
వ్వరుసనె శీర్షముల్ వెలయ శబాణహతిం బడఁజూచువారి క
చ్చెరు వొడవింపఁజాలె; నది చెప్పఁగ నేరి కశకృష్ణ మానటుల్. 769
- క. తల లవి మొలుచుట రాలుట, తలఁపఁగ నూటొక్కసార్లు తద్ద్యుద్ధమహీ
స్థలిసాగె నేడుదినములు, కలుగదు విశ్రాంతి యొక్కఁడైన మయ్యెడలన్. 770
- చ. కనుఁగొను దేవతావళికె శక్తలెను నిస్సృహ; రామమూర్తి నె
మ్మనమునఁ గల్గకున్నై? యది ప్రాన్వడఁజాలె నతండు; నంత దే
వనిచయ పాలకుండయిన శవాసపు సారథి రాముతోడ ని
ట్లనియె మహాత్మ! పామరులయట్లు తలంచెదవేల యిత్తటిన్? 771
- క. దేవతలు వీనికంతము, భావించినకాల మిదిగో శవచ్చెడు వీనిక
దేవహితార్థము ద్రుంపుము, పావనతమమైన యట్టి బ్రహ్మాస్త్రమునన్. 772
- చ. అని స్తృతిగల్గఁజేయ విని యారఘువర్యుఁ డగ స్త్రహానియి
చ్చినమహాసీయసాధనముఁ శజెదినవేడుక నంది నారిఁగూ
రెప్ప; నదియె సూర్యవంశ్యనృపశేఖరసంతతి కెల్లఁ బ్రాణమై
తనరు; నికామపూజల సతంబును దృష్టిని గాంచి యొప్పెడున్. 773
- చ. సరసిజమిత్రవంశమున శసంభవమందిన వారికెల్ల నా
నిరుపమశక్తిమంతమగు శసీరజసంభవు నస్త్రవర్య మె
త్తరుణమునందు వశ్యమయి ధారుణయుద్ధములక శరణ్యమై
స్థీరజయ మిచ్చు భక్తగణశేఖరులై తగియుండు వారలున్. 774

- క. అది వంశపరంపరగా, సదయత విజయంబుగూర్చుజాలుచు నుండున్
విదితమది రామమూర్తికి, బ్రదరం బద్ధానిఁగూర్చెఁ బ్రత్యర్థితెగన్ 775
- చ. మనమున బ్రహ్మదైవతము యంత్రముఁ జక్క స్థరించి యస్త్రమం
దు నిలిచి వైరిఁజంపఁగ ముసలుల్ త్రిదశుల్ పరిపూర్ణమోదముం
గనుదురుగాన లోకహితకర్తము దీని నొనర్చుమంచుఁ బ్రా
ర్థనఁ దమిఁజేసి వై చె; నది గ్రక్కునఁమంటలు మింట నంటగన్. 776
- చ. త్వరఁజని రావణాసురునివత్తముఁ జొచ్చి పగుల్చి ప్రాణముల్
నిరతిశయప్రమోదమున యనిర్భరశక్తిని బీల్చి తద్యధః
పరిణతరక్తసీక్తమయి యబల్విడి వీఁపుననుండి భూమిలోఁ
జొరఁబడి కొంత శాంతిగని యొచ్చెను దూణముఁ బూర్వమట్లుగన్. 777
- చ. సురరిపునాథుఁ డిప్పగిది యిఁజేబడంగని సిద్ధచారణుల్
గరుడులు దేవతల్ మఱియుఁగల్గినసాధువులెల్ల రామునిన్
బరినుతిచేసి; రిట్టిబలవంతుని రాక్షసరాజుఁ జంపి యీ
ధరణిని శాశ్వతంబుగను యధర్మమునిల్పితి వారఘ్నూర్తమా! 778
- చ. ఊరిపతిరామమాత్రుఁడవె యశ్రీపతి వీవె మహాత్మకా! జగ
ద్ధితమునుగోరి మర్త్య తను యవిష్టెయిఁ దాల్చితి వచ్యతా! భవ
త్పతి నిలుదెచ్చినట్టి సురశత్రువు పుత్రహితాళితోడ నీ
ఊరిఁబడియెన్ బతివ్రతలచిత్తము లార్తిని బొందఁ జేయుటన్. 779
- చ. అనివినుతించి; రంత దనుఁజాధిపుఁ డుర్వర నిర్గతాసువై
తనువును వైచియుండఁ గని యతద్దయుదుఃఖమునన్ విభీషణుం
డనుజుండ వచ్చినాడ నను యనాదృతిఁ గొఁగిటఁజేర్చు మంచు నే
డెచును; రఘురామలక్ష్మణులు యచేరి వచించిరి దుఃఖ మార్పగన్. 780
- క. జ్ఞానియె గాన విభీషణుఁ, డానిర్జరవైరి కప్పుడగ్ని నిడంగా
నొనని మిత్రులు తెల్వంగఁ,దానప్పుడు లంకకేగె యదత్సతులఁ గనన్. 781
- చ. అరిగినయంత లంకఁ గలయతనిభార్యలు తత్పుతాంగనల్
ధరఁబడి యంగలార్వంగ హితంబుగ వారల మాఱించి చె
చ్చెర వనితాకదంబయుతిఁ జేరి యథావిధి నగ్నినిచ్చె భూ
వరుఁ డటనుండియే విధులఁబద్ధతి దప్పకయుండఁ జేయగన్. 782
- తే. ఆజ్ఞ చేసెను; శ్రీరాము యనమలధత్త, బుద్ధి నెంతయుఁగొనియాడి యపాలతులెల్ల
నతని భగవంతుగా నెంచినరాత్మ లందుఁ,బరమపురుషునిఁ జూడఁగోపమదియున్నె.
- సీ. లంకకేగిరి రాజలక్షణంబులతోడ,నాచారమార్గము యననుసరించి
మందోదరీముఖమానిసీమణు లంత,నౌర్ధ్వదైహికములు యనసురవంశ

మర్యాద నించుకనమాననియట్లు గా, సాగించె నవ్విభీషణుడు; పిదప రాముచెంతకు వచ్చి నేమముమీఱఁగా, విన్నవించెను గార్యవితతి; సంత. తే. నింద్రపారధిమాతలి శహితముమీఱ, గారవించిన సతఁడును శ్రీరఘువరు నాజ్ఞఁగైకొనిరథయు క్తుఁడై సురేంద్రు, నంతి కముఁ జేరఁబోయెను శ వింతగనుచు.

— రావణశిరస్తత్వము. ౭ —

చ. జనపతిబాణపాతమునఁ శ జయ్యన శీర్షము భూమిపైఁ బడం గనె మునుపున్నయట్లుగనె శ క్రమృతి శీర్షము నిల్వఁ గారణం బును దెలియంగనొకద విభూతులు దేవవరంబులం గనం జను నని విన్నవార మది శ సత్యమొకాదో యనంగఁ జెల్లునే. 785

తే. దేవతారాధనం బదిపావనంబు, కామ్యఫలములనెల్లను శ గలుగఁజేయు నవ్యయానందమిచ్చు నోట్లగుట నెద్ది, సాధకుడు కోరి సన్నం త్రజపముచేయు.

క ఆదిఫలియించును జక్కఁగ, గుదిరినచో జపము; విఘ్నకూటహతంబై తుదిగాంచకున్న సత్వల, మొదవదుగద? దానవేంద్రుఁ డూహదల్చిన్. 787

సీ. తుద్రదేవత మది శ జొన్ని యుపాసించి, యేమికావలెనంచు శ నెదుటఁబోచి యడుగ శ త్రువ్రాత శ మనిమొన ననుజంపఁ, బూనినాదాశీర్షమును శరములఁ జెండిన నదితెగి శ ధీతిఁబడునంతలో, బూర్వమున్నట్టులే శ పోలిచి శిరము క్రొత్తదియే యనఁగూడనియట్లుగా, నమరియుండందగు శ నదియే వరము

తే. కరుణనిమ్మని వేడంగఁగలుగు నల్లె, నాదువరదానమున నని శ నమ్మఁ బలికి చనియె; నాదేవతాకృపఁగదనరుచుండు, నవియుననియెంచనొభ క్తులవితథముగ.

వ. ఇయ్యది ఘటికాంజనపాదుకాది సిద్ధులంబోలినది యని యాగమంబులు ఘోషించు. ఇది యత్యల్పసిద్ధియే యగుంగాని యణిమాసిసిద్ధులంబోలి యుండదు. ఈవరములిచ్చు దేవతలు యక్షిణీగణంబులం బరిగణింపఁబడుదురు. బ్రహ్మాస్త్రం బవ్విధంబెఱింగి శిరముంగూల్పక వక్షము భేదించి ప్రాణంబులం బాపెనని తెలియందగు. 789

— విభీషణపట్టాభిషేకమహోత్సవము. ౭ —

ఆ. బౌద్ధుడైపాకంబు శ లన్నియు ముగియఁగా, హనుమదాదులెల్ల శ రాశయముల దెలుపఁ బూనియుండఁ శ దెలిసినశ్రీరాముఁ, డనుజొఁ బిలిచి యిట్టులనియె నపుడు.

క. పరమోపకారి, బంధూ, తగ్గరమున నగ్రుండ్రు, భక్తతతి నాద్యుండై పరఁగు విభీషణ నిపుడా, శరరాజ్యాధీశుఁ జేయఁ శ జనుఁగద సహజా! 791

చ. పురమునకేగి సాధుదితిప్రత్ర సమూహముఁగూడి' యీకపీ శ్వరముఖులెల్లఁ బాల్గొనఁగ శ శాస్త్రవిధానమునూని సద్గణా

కరుండగు నవ్విభీషణుని క్రక్కున నాశరరాజ్యనాథుగాఁ
బరమముదంబు నొండఁగలపద్ధతిగా నభిషిక్తుఁ జేయుమా. 792

చ. అని యెఱింగింప లక్ష్యుఁడు క నర్కతనూభవముఖ్యులు ముదం
బునఁజని యాసువార్త దితిపుత్రవరేణ్యుల కెల్లఁజెప్పి వా
రనుమతిసీయ గొప్పసభయందు విభీషణు భర్త నిర్జితా
సనమున నిల్చి శాస్త్రవిధి క సాగరముఖ్యుఁడత్రసీరమున్. 793

క. కపివరు లాశరులు నొగిం, దపనీయమనోజ్ఞురత్న సతతి నిర్జితపా
త్రపటలమునఁ గొని రాఁగాఁ, దపనాన్వయభూషణుఁడుముదం బిగురొత్తన్.

సీ. అభిషేక మొనరించె క నవ్వలఁ బెద్దలు, శాస్త్రమార్గమును క జక్కునెఱిగి
నట్టిప్రాడలుగాన క నభిషేక మొనరించి, రంత లంకాపురముందుఁ గలుగు
పిన్న పెద్దలు చాలఁగ్రీతిఁగాంచిరి; విభీషణుఁడు నాథుఁడుగాఁగ క సకలదితిజు
లానందసాంద్రులై; క రంతట శ్రీరాముఁ, డాకార్యమాలించి క యధికత్వప్తి
తే. నంది పవమానసూనుని క నపుడు పిలిచి, సీతకడ కేగి విజయంబుఁ క జెప్పి నేనె
రావణుని జంపితినియు క రావణి నని, జంపె లక్ష్యుఁడనియునుజక్కఁ దెలిపి.

చ. జనకకుమారి యేమనునొ క సాధ్వియభీష్టము నాలకించి ర
మ్మనుటయు సంతసంబలర క నప్పుడపోయి రఘూత్తమాశయం
బును వచియించె; జానకియుఁ క బూర్ణమనోరథసిద్ధియాట నె
మ్మనమున నిల్వకే యుబుక క మైకొనుసంతస మాపఁజాలమిన్. 796

చ. పలుకఁగఁ జాల కశ్వమటు క భామినియుండఁగ నమ్మరో ముదం
బలరఁగ ను త్తరం బిడకకయంబరముం గనుశీలొకో యనక
జలరుహనేత్ర! యిట్లనియె క సాధుమనీష! భరింపరాకయే
వెలువడనున్న సంతసముఁ వెల్లిని జొచ్చితి నేమిచెప్పుదున్. 797

ఉ. ఇంతకుమించు ప్రీతి నెటులే నెడఁజాలినవార్త యుండునే
యొంతతలంచి చూచిన నభీష్ట మిదేగద! నాదుకష్టముల్
వంతలే! నీవుఁ జూచితివి క వేయివిధంబుల మున్నె యిప్పునా
కాంతుజయంబుఁ దెల్చి కుతుకంబును నింపితి వీమదాత్మలోన్. 798

ఉ. ఏమని యుత్తరంబిడుదు క నిష్టనియే తలపోయుదాన నా
భీషమహాసురుండు పృథివీస్థలిఁ ద్రెల్లె సపుత్రమిత్తుఁడై;
రామజయంబు లోకములగర్వ్యగతిం జరియించు నింక నా
శ్రీమహితుం గనుంగొనుట క చేకుటనౌ మఱి యేమిచెప్పుదున్. 799

ఉ. నీవలె మాటలాడఁగలనేర్పఱియుండఁడు; భక్తలోకసం
భావితకీర్తివై జగతి క భాస్కరశీతమయూఖు లుందురో
భర్త—౨99

యావిధిపంపు చేయుటకు ఓ నాద్యతిమిఱుగ నెంతకాలమి
వావిధి సాధుకీర్తితగ ఓ నార్యనుతింగనుచుండుమా తగన్.

800

చ. అని తనభావముం దెలిపి ఓ యాశిషముల్ తమి నీయ నంతటం
బనివిని వచ్చి పావని యపారముదంబున విన్నవించె నా
జననివచించినట్టి స్మృతిసమృతవాక్తరి; రాఘవండును
విని ముదమందె; నంతట విభీషణుఁ డారఘనాథునాజ్ఞ చేన్

801

— శీత శ్రీరాముని జూచుట —

చ. పురమునకీగి చింతవిడి ఓ పొంగెడుజానకిఁ గాంచి రామభూ
వరుని మహాశయంబుఁ దగుభంగిని దెల్పి తదాజ్ఞచే మనో
హరముగ సత్కరింపఁదగునంచు వధూమణి కాజ్ఞ చేయ నా
తరుణియు మజ్జనాదికవిభానములం గయిచేసె నేపునన్.

802

సీ. పరమభూషణముల ఓ భాసిల్లఁగాఁజేసి, స్వందనోత్తమమునఁ ఓ జానలెల్లఁ
గొలువంగ నెక్కించి ఓ కొనివచ్చె నవ్వీభీషణుఁ డంత సంగరస్థలమునందు
భాసిల్లు శ్రీరామభద్రుని బరిపూర్ణశీతాంశుఁడేయనఁ జెలఁగువానిఁ
బదిమాసములకుఁబూర్యము బాహ్యదృష్టిచేఁ గనినట్టివాని శ్రీకరుని శ్రీశుఁ
ఆ. దనకభిన్నతత్త్వ ఓ మనజెల్లునాథునిఁ, గఱపుదీఱ నపుడొకాంచి ప్రమద
వార్ధిముగ్ధి చక్కభాషింపనేరక, చూచుచుండె రామభుభతనువును

803

— శ్రీరాముడు శీతను బరీక్షించుట —

డి. రాముఁడు భూమిజాహృదయరమ్యతరాశయ మాత్మ నెంచి య
ట్లామె తలంచుటెన్న హితమా జనసంతతి కంచునెంచి యా
భూమిసుతం గనుంగొనుచుఁ ఓ బొంగుచు రమ్మని చేరఁ బిల్వకీ
మేమొ వచింపఁబూనెఁ దనయింగిత మెవ్వ రెఱుంగనట్లుగన్.

804

క. లోకాపవాదమున నేఁ, బోకార్పంబూని కీశశృంగవభల్లా
నీకముల సాయముం గొని, యికడలిం దాఁటివచ్చి ఓ యొల్లదనుజులన్.

805

చ. హతమొనరించినాడ; దితిజాధిపురావణు సంగరంబునక
క్షీతిఁబడఁజేసినాడ; ననుఁజెందిననిందను బాపుకొంట కీ
జతనమువూనినాడ; సురసత్తములెల్లరు గాంచశత్రుసం
తతి ననిఁజెండి నాదయనదర్పము నేర్పడఁజేసితిం జామీ!.

806

చ తనసతిబల్లిఁ గైకొనినదానవుఁ జంపక యూరకున్నవాఁ
డినకులకాతుఁడయ్యు నని ఓ యొల్లరుపల్కుదు రన్న సాధ్వసం
బున జననిందకుఁ భయముఁ ఓ బూనఁగనొ ననుధర్మశాస్త్రముం
గని యిటుసంగరంబున నికామదురాత్ముల వైరినాథులన్.

807

చ. దురమున సంహరించి కడుదోర్బల ముల్లసిలంగఁ జేసితిన్
ధరణి మదీయపౌరుషము ధర్మయునిండె; నిదేప్రయత్న మి
త్తురుణమునందుఁ జేయుటకుఁ ధన్వ! మదాశయమంచు నీవును
స్థిరమతినమ్ముమీ జయముఁ చేతుట నాకిటు సంగరంబునన్. 808

ఉ. ఇంతప్రసంగమేల యనియింతి తలంతువాయేమో! వైరులం
బంతముమీఱఁ జంపగను ధర్మబట్టిననాదు ప్రతిజ్ఞఁదీర్చఁగా
నింతటి యత్న మీయనికీ! నేనొనరించితి; జెల్లెనద్ది; నా
వంతతొలంగె; నిన్నుఁగొన ధర్మదలంపనుజుము జానకీ! 809

ఉ. కామవికారమత్తుండగు ధర్మకృష్ణభుగీశ్వరుఁ డెంతోప్రీతిమై
గామిని బల్లి నెత్తుకొని ధర్మకామగతిం జనిలంక నుంచె నా
భూమికుమారిక మరలఁ బూర్వమురీతి గ్రహించె నక్కటా!
రాముడె కాముకుండ నెడుపరట్టు దొలంగఁగ నుండ నెంచితిన్. 810

చ. నరపతి చేయునట్లుగ జనవ్రజమంతయుఁ జేయుధర్మము
బరులకుఁ దా నుదాహరణభంగిఁ జెలంగఁగనర్హుడైన భూ
వరుడె యధర్మమార్గమున వర్తిల లోక మడంగకుండునే
తరుణిరొ! కాన నీకవదలి ధర్మము నిల్వఁగ నేఁ దలంచితిన్. 811

చ. ఇతరునియింటనున్న మదిరేక్షణ నొండాకరీతిఁ జూతు రే
వితమున గౌరవింప రొకవేడుకకైనను; లోకధర్మ మి
ట్లతివరొ! యున్న దిట్లుగుట ధర్మనా నావలనక జగంబునం
దితరుల కెట్టిలోపము లభివేగతి రాదగ వంచునెంచెదన్. 812

చ. మనమున కెట్లుతోచునో సమస్తవిధంబుల నట్లెవర్తిలం
జనుఁగద! నీవు నవ్విధిని స్యాంతమునం దెదియు క్తమంచు దోఁ
చునో యట నిల్వవచ్చు; ననుభవాదకయుండినఁ జాలు; నీకునా
కునుగలభాంధవంబు తుదకుఁ ఫలియించె నిదేవిధంబునన్. 813

క. చనుమింక నీకు నిల్వం, గ నెందుయుక్తం బటంచుఁ ధర్మగంఠా! లోచుక
మనమలర నుండు; నన్నుం, గనునాశక మానియుండఁగాఁ దగుఁజుమ్మి. 814

చ. పరుషముగా నధర్మముగఁ ధర్మబక్తినిరామునిభాషణంబు లా
సరసిజనేత్ర శ్రోతములఁజాలఁ దపింపఁగఁజేసె; నంత భూ
వరుని వచఃపవిత్రహతి ధర్మబ్రద్ధలువాఁడఁ జిత్తముల్ హరి
శ్వరు లివియేటి మాటలనిఁ చాలఁదపించుచునుండి రాత్తులై. 815

— సీత పదు తైరములిచ్చి యగ్నిం బ్రవేశించుట. —

చ. నిముసము పల్కుకుండి యలసీరదవేణి రఘూద్యహుక భయం
బమరగఁ గాంచి న్యాయమున ధర్మములొనటు వాక్కులొప్పు వ

జ్రము ధరణీద్రముంబలె విశాలమనంబును నీటుచేయఁగా

క్షమ నయనాంబుధారల నిశకామము ముంచుచు బల్కె నివ్వధిన్.

816

చ. మనుజువ రేణ్య! యీనుడుల యమామకచిత్తము నిట్లలంచెదే

యనఁదగునయ్య! యిట్లు నను య నాఁడిపుచ్చుట ధర్మమయ్య! నా

మన నెటులుండు నంచు నొకమాటయినం దలపోయ కిందఱు

వినఁ గఠినంపుఁబల్కులను యభీతిలఁజేయుదె నీవె యెన్నుమా.

817

సీ. ప్రాకృతపురుషుండు యప్రాకృతస్త్రీ నెట్లు పలుకునో యట్టివోపలుకుల నను

బలుకుట న్యాయ్యమా? లలనలు కొందఱు, దుష్టంబులైన యాచారములను

దూషితలే యగువరు వారివలె నన్ను, దలఁచుంగఁదగునయ్య ధర్మవిదుఁడ!

వయ్య నానైజంబు యనాత్మ నెఱింగియు, నలుగురువిన నిట్లుపలికి నాదు

తే. శీలమదిదూష్యమానట్లుచేయఁదగునెరక్కసునియింటనున్న మాత్రముననాసు

చరిత మెవ్విధి దూష్యమా? సకలసురలు, తెలియఁజాలరాకో నాదుగ్రీప్రవృత్తి.

ప. అని యనేక ప్రకారంబులం బలికి యంతకంతకు సుహృదు దుఃఖబాష్పంబుల

నాపుకొనంజాలక లక్ష్మణునింగంచి యిట్లనియె.

819

చ. వినుతచరిత్ర! లక్ష్మణ! వివేకధనుండగురాముఁ డివ్వధం

బునఁ బలుకంగ నే వినియు యభూష్ణలి జీవములక భరించియుం

డను జనదంఱుఁడో చెడు మనంబునఁ గావున బాచితంబుగా

ననలునియందుఁ జొచ్చి తనువల్లనఁ బాయుదుఁ జేర్చుమా చితిన్.

820

చ పతి విడనాడినంతఁ దగుపాచిత మీయదె యంచుఁడోచె నే

యతివయుఁ బృథ్విపై బ్రదుకునాశను గాంచఁగరాదు ధర్మసం

గతి విడినంత; నట్లగుటఁ గాంతునకుం బ్రియమైనయట్టి ప

ద్ధతి యిది తప్ప వేటొకఁ డుదారపథంబెది లేదుగావునన్.

821

మ. చితిఁ జేర్పింపుము; దానియందు దహనుక యేర్పింపు; మందుంబొరక

హితమా; దాన మదీయశీలమది మీకెల్ల గనంగానగు

జతనంబియ్యది యుక్త మిప్పటికనక యసామీరిముఖ్యుల్ మహా

ర్థితిగక మోముల వంచియుండి; రచటక యదీనోక్తులం బల్కుచున్.

822

ఆ. ఓసుమి త్రతనయ! యొగిఁ జితిఁజేర్చుమా, యనెడునీతపలుకు యలా ర్థిగొలుప

నన్న మోముఁజొచె నాతనిభావంబు, సంజ్ఞలవలనఁ గనఁగఱజాలి యపుడె. 823

ఉ. ఆరఘురాముభావ మదేయతా ననియాపాల నిశ్చయించుచు

దారువులక గ్రహించి యుచితంబగుభంగిని జిత్తగాఁగ నె

వ్యారికఁ జూడఁ జాలియొడవంగను జేరిచి యగ్నిజ్ఞానై; దు

ర్వారశిఖాకలాపమున! వర్ధిలె నందు హఠాశనుం డొగిన్.

824

- చ. నలుదేశలకా మహాశిఖలు శ నాలుకలైతన కొప్పువెల్లు నా
జ్వలనునిగాంచి లేచి నృపచంద్రుని రాముని గాంచి, సీతయు
పులుకుల కుప్పతిల్లువగ శ భస్మముగాఁ దనువడ్డ చేసినం
గలుగుసుఖం బసంతమని శ గాదిలిచి త్తమునం దలంచుచున్. 825
- చ. అమరులకుకా మహీసురుల శ కంజలిపట్టి నమస్కరించి స
త్యము నెఱనమ్మి యిట్లనియ్యెనందఱుఁ జక్కఁగ నాలకింపఁ జి
త్తము రఘునాథునందె సతతంబు చెలంగునయే నదేముహూ
ర్తమునఁ బరుందలంపఁగ ముదంబును గాంచమి నిశ్చయంబయే. 826
- చ. అనలుఁ డితండు నన్నుఁ గడునాదృతిమీఱఁగఁ బ్రోచుఁగాక! యం
చు నిటులు ఘోరభంగిఁ దగుఁచుకా భయదంబులు నైనపల్కులం
దనదు సుశీలతం దెలిపి శ తత్త్వ మగ్నిని జూచె; నంత నా
యనలుఁడు మండుచుం దనదుఁనాకృతిఁ దాఁకయుండఁ జేయుచున్. 827
- చ సతి హితశీల సాధుజనసన్నత పూతచరిత్ర యీమె య
ప్రతిమహాత్మ్య మేనుదగుభంగి నెఱుంగుదు; నీమె గాల్పనా
జితనముచాల; దింక ననుఁ శ జయ్యనఁ గాల్పఁగ నీమెచాలు; సం
స్తుతికిని బాత్రమైతి నిట శ ధూతకళంక ననుకా స్పృశించుటన్. 828
- ఉ. కందకయుండుదేహము తగంగ సువర్ణశలాకవోలు ఛా
యందగి మోముఁదమ్మి వెలయంగ మదించినయట్టిపువ్వుని
డ్బుండముచాలుగేరు మృదుఁవేణి కనందగియుండ నప్పు డా
ప్పెం దరళాక్షి భక్తజనబృందము గోరెడుదేవియే యనన్. 829
- క. కనుఁగొని దేవతలందఱు, వనజాసనముఖులఁ గాంచి శ వరవర్ణిని పా
వనతను రామున కెఱిఁగిం, సను జనుఁడీ యంచు భక్తిఁ శ బ్రార్థించి రొగిన్. 830
- క. హరివరులు భల్లకంబులు, తరుణీమణిదా మహాత్మ్యతత్త్వములు ని
క్కరణిం బొల్పునె యారా, పరదేవియే యీమెయంచుఁ శ బలికిరి భక్తిన్. 831
- చ. అనిలసుతుండు నత్తటి మహాప్రమదంబున వాలమట్టె పెం
పును గనఁజేసి యభ్రమును శ బూనికఁ దాఁకనొనర్చి త్రిప్పి వే
డ్కను నటియించె నగ్నియిది శ గాల్పఁగఁజాలెనె? లోకమాతయా
జనకజ నంచు నార్చుచుఁ బ్రసంగము లభ్రమునిండఁ జేసెఁ దాన్. 832
- ఉ. సావకుఁ డాత్మకీలముల శ భస్మముచేయకయుంటాకాక త
న్నేవిధినే స్పృశింపక యహీనసపర్యలఁ బూజచేయఁగా
భావన చేసినట్లు తనబ్యాలుములకా బహుశీతలంబులై
నేవకు నర్హమౌనటులు శ చేయుట కాత్మను మెచ్చి సీతయున్. 833

చ అనలునిభక్తియోగమున శ కాద్యుత్తరగాంచి సపర్యలన్నియుం
బొనరిచినట్లు లెంచె; నదోహా మహితాత్ములచిత్తవృత్తి నా
మనమున గారవించుటయే శ మంచిదిగాని వచస్సులం దమం
గనబడఁజేసి దాని మదిగొంచకయుండుట నీవహాఁగదా!.

834

చ. సరసిజసంభవాద్యమరస త్రము లెల్ల విమానరాజివైఁ
గరమనురాగ మొప్పు రఘుకాంతుని గాంచగ వచ్చియుండి య
త్తరుణమునందు భూతనయ శ తత్పరిశోధనరూపసంపదం
బరగుటఁగాంచి యచ్చెరువుపర్యగ మెచ్చుచు సన్నుతించుచున్.

835

సీ. శ్రీరాముఁ డేమనిచి త్తమందుఁ దలంచి, సాధ్యమణిం దనశశక్తి నట్లు
లనలకీలములఁ బ్రాయశ్చిత్తరూపమా, పరిశోధనమునకుఁ శ బాత్రభూత
గానొనర్చెనొ యందుఁగల తత్త్వమెఱిగిన, వారు గావున భక్తిభావమలర
సన్నుతించిరి; ధర్మసంరక్షణంబిట్లు, లాత్తియవృత్తిచే శ నగు నొనర్ప
ఆ. ననుచు బలికి; రంత శ నవనిజ యెంతయు, సుస్థితాస్య మొప్పు శ శుచినడుమను
బంకజాసనమున శ భాసిల్లు శ్రీదేవి, యనఁగ నొప్పుచుండె శ నంత శుచియు.

836

— అగ్నిదేవుడు సీతను శ్రీరామున కర్పించుట. —

చ. పరమపవిత్ర గాత్రయయి శ భాసిలు నాప్రకృతిక విదేహరా
ద్వరసుత నాఁబ్రసిద్ధిగనువారిజనేత్రను స్వాంకషీతమం
దురుతరభక్తి నుంచుకొని శ యొప్పిదమా మనుజాకృతిం గరం
బరుడుగ వానరుల్ గనఁగ శ వైశమ యాచితినుండి వెల్వడన్.

837

చ. వెలువడి రాముఁడేరి గురువిక్రమధుర్య నృపాలవర్య నా
కలవియె మీమహత్త్వ మిటులంచు వచింపఁగ రామచంద్ర! ని
స్తులగుణరూపశీలముల శ శోభిలునీజగదంబఁ గైకొనం
దలఁపును యీమెములమునఁ శ దద్దయు శుద్ధుడనైతి నీకృపన్.

838

ఉ. సారతరంగిణీజల కృశానువు లిర్వురు పావనత్వవి
స్తారయశంబుఁ గాంచి సతతంబును వేటొకదాని శుద్ధమా
తీరునఁ జేయువా రిప్పుడు శ తీతెను సంశయ; మీపరాంబ నక
జేరి పవిత్ర గా నొనరించెం దనశక్తిమహత్త్వ మేర్పడన్.

839

శా. రామా! యీమఁ బరిగ్రహింపు మిపుడీరాజాస్య శుద్ధాత్మనా
భూమిక భ్యాతివహించె దోషమన నోహాల్కింగనకారా దటం
చీమక నమ్మిరి దేవతాప్రముఖు లెంతే గౌరవంబొప్పు నీ
రామారత్న మె నీహృదంబుజమునక శ రాజిల్లుగా నెప్పుడున్.

840

చ. అనిప్రియమార నియ్య హృదయంబున సమృద్ధ ముప్పలిల్లఁ గై
కొని రఘునాయకుండు తనకూర్చికి బాత్రముగా నొనర్చె నా

జనకసుతాంగముఁ దివిజసత్తము లత్తటిఁ బుష్పవృష్టిచేఁ
దనిసిరి రామచంద్రువనితామణి జానకి నెంతో వింతగన్.

841

— అగ్నిపరిశోధనరహస్యము. ౭ —

- ఉ. జానకి యగ్నిఁజూచ్చె నన శ సంశయమందుదు రొక్కొండ; జిం
తేనియు భావనాబల ముదెట్టిదో యం చెఱుఁగంగఁ జాలమిం
గాని యదెన్న నల్పమగుశకార్యమె కాని, మహత్తరంబుగా
దూనినయోగవిద్యగల శ యుత్తమచిత్తుల కెల్ల నారయన్. 842
- క. ఎంతయుఁ దగుఁగా “యద్భ్యా వం తద్భవతి” యనుమాట శ వసుధాస్థలిలో
వింతగఁ దోఁచును దోలుత న, సంతర మభ్యాసబలమునకా సహజముగాన్ 843
- సీ. సర్వభూతముల హృత్పద్మసంఘం డీశుఁ, డను వాక్యమును నెల్లరును దలంపఁ
దగియుండుఁగా; దాని శ నొగిఁ బదిలంబుగా, మనమున ధరియించి శ వినుతయోగ
విద్యను భక్తిభావించుచు సతతంబు, నభ్యసించుచునుండ శ నమలభావ
నాశక్తి యలవడు శ నేశక్తిచే సర్వ, సమత స్థిరంబుగా శ స్వాంతమందు
తే. నెలకొనునొయది యభ్యాసబలమున నొక, నస్తు వగపడ నందుండు శ భవ్యతేజ
మాతృగతతేజ మొక్కఁడేయనెడు భావ, మద్ది స్థిరతనుగాంచిన శ నవల ధరణి.
- క తనకంటె భిన్నమైనది, గనరాకయె యుండు; భీతికరముగ నే తోఁ
చునొ యెది యెరులకు నదియే, కనబడుసౌమ్యముగ నాత్మకళయయియుంటన్.
- చ. అదియగు నన్యవస్తువనునట్టి తలంపులు లేకయుండు నె
య్యదియును స్వీయమే యనెడునట్టి తలంపు పొసంగియుంటఁ జే
య దతని కెద్ది కీడు; తనదాటనె కాదొకొ యట్టులౌట స
మృద మొనఁగూర్చుచుండు; మతిమంతుఁ డనందగు నట్టివానికిన్. 844
- సీ. భావనాబలమె సదృశమనఁగాఁడగు, నద్దానిమించున శ దరయ జగతి
నెందులే దనవచ్చు; శ నీబలమునఁ దగు, వారల కెయ్యది శ భయము నిడఁగఁ
జాలకయుండును; శ సర్వగతం బొక్క, తేజమే యనెడుబుద్ధి దగియుంట
నిదె యోగసాధన శ మిద్ధఫలం బీయఁ, జాలినయది పరీక్షయన నెట్టి
- తే. దనుచు సందియమందెడు శ జనులు తెలియ
దగినదిట్టులె; ఘోరసత్వ మది యెవనిఁ
గని వికారమునొందడో శ చనునొ తనదు
దారినింబట్టుకొని యట్టితటి ఫలించె
నితని కీభావనయనియె శ యెన్నఁదగును. 847
- క. సమదర్శను లనవారే, యమలాత్మకు లన్న వారె శ యగుదురు; వార
న్యముగా దేనిదలంపరు, తమరే యవియంచు సతము శ దలఁతురు మదులన్.

- చ. జనకజయందు నీవిధముఁ జక్కసమన్వయమూని చేయఁగాఁ
జను; మది నెంచె నాజ్వలను ఁ జ్వాలములెల్ల మదీయ లేజమే
యని తగుభావనాబలమునంది చెలంగుట దాన స్వీయమా
తనువును గాల్పఁజూచునొకొఁ తా శుచి కావున గాలకుండఁ దాన్. 849
- చ. తలఁచది శుద్ధమైన నొకదానికి భీతిని గాంచకుండు ని
స్తులమన భావనాబలము ఁ తోచునుగా; తపమన్న నద్దియే;
కలుగదు దానిమించునది ఁ కాలమునం దెపుడైన; సర్వశ
క్తులు తదధీనముల్ గద! యశకుంతితశక్తి యనంగ నద్దియే 850
- ఆ. మంత్రతంత్రయంత్రమాద్యంబు లనునది, సిద్ధిసొందఁబోదు ఁ చిత్తమును జ
యింప యోగసిద్ధియే వలంతి యటంచు; దెలియవలయుఁ బండితులునుసతము.
- క. జనకజ యాభావనచేతనె గాలకయుండఁజాలెఁ ఁ ధాతృముఖులు ప్రీ
తినిబొంది వినుతిచేసిరి, ఘనశీలము సీతకలరెఁతగా యనునూహన్. 852
- ఉ. సీతయు రాఘవుండు ప్రతసేద్ధులు పూర్ణములై చెలంగ సం
ప్రీతిని గూడియుండఁ దగురీతి భజించెడువారె సత్కృతుల్
పూతమనస్కు లొదురనఁబోలుంగదా ప్రకృతిప్రయోగసం
జాతమనుష్యరూప విలసత్పర మేశ్వరుఁ గాంచుటొక్కఁడే. 853
- క. పరమపురుషార్థదం బగుఁ, బరమేశ్వరుదగ్గనమగు ఁ పద్ధతి యిదియే
పరమేశుఁ డరూపుండె ప్రకృతిరతి సరూపుండె యగు సుగ్రహీత మిదియా.

—ॐ ప్రకృత్యుపాస. ॐ—

- చ. ప్రకృతియు రూపహీనయై యభంగురమాభగవంతు నూహచే
సకలశరీరముల్ తనదుఃసంహననంబుగ నొప్పఁజాలురూ
పకలితయాఁ దదీయయుతి ఁ వర్షము దాల్చును; దైవ మద్దిరా!
సకలము వారిదేయయి యోసంగు నిదే పరమార్థ మీయెడన్. 855
- ఉ. దానవనాయకుండు పరతత్త్వమనంజను సీత నెమ్మదిం
బూనినభక్తి సంతతము ఁ పూజలఁ దన్నుచునుండు; మంత్రమే
ద్దానిని జెప్పఁ దత్త్వముగఁ ఁ దానినె కోరిన వాడుగానఁ ద
న్జానససిద్ధిఁ గాంచె రఘుఁసమండనుచేఁ దెగుటకొ రణంబునన్. 856
- సీ. ఆయశోకోద్యానసమందు జానకియుండ, నామెపూజించె నిట్లుసురవర్చుఁ
డనితలంపఁగఁజన ఁ దామె కారూపము, శాశ్వతమనరాదు ఁ సాధకుండు
పట్టుక్రములయందు ఁ సమయమూర్తిగనొప్పుపరమలేజంబును ఁ భక్తిగనుచు
నాగమోక్తవిధాన ఁ మలరఁ బూజించుటే, పరదేవిపూజయా ఁ భద్రద మదె
తే. విగ్రహంబులఁ బూజింపఁవిమలఫలము, గలుగ నేరదు స్వల్పమోఁఫలమె కలుగుఁ
జక్రమందాస్వరూపంబుఁ ఁ జక్కనివిధి, భ్యానయోగమునం గనభన్యుడగును.

- చ. వనములనున్న కాలమున శ వచ్చుఫలంబులఁ జక్కనెంచి రా
మునిహృదయంబున న్నిలిచి శ మూర్తియొకండు కనంబడంగ ఛా
యను నిజశక్తి నిల్పినపరాంబును శ్రీరఘురాముఁ డగ్నిహో
త్రునివలనం దమిం బడసె శ ధూర్జలదూఱుఁ దొలంగఁ దోలఁగన్. 858
- క. శ్రీరాము హృదయగతయా, సారసదళనేత్ర సీత శ ఛాయాంగముఁ ద
ద్భూరిచితాగ్నిం బోనిడి, శ్రీరమ్యాంగమును దాను శ జెందెన్ మరలన్. 859
- చ తనువదె కాలకుండ రుచితం దనరారుచువచ్చె నంచుఁదో
చె; నదియె మాయనాఁబరఁగుఁ; శ జెప్పఁగ నేరరు తన్తహత్వ మి
ట్లనుచు హరిశఛాత్రముఖులైనను దక్కినవారిమాట యే
మనిపలుకంగ వచ్చు; బరశమాత్మ తలంపది యెన్నశక్యమే. 860

— శంకరుండు దశరథుని రామునకు జూపుట. —

- సీ. శంకరుం డంత దశరథభూనాయకు, వ్యోమయానంబున శ నుండఁజేసి
కొనివచ్చి రామునకుం జూపె; నాతండు, సంప్రీతుఁడైన దశరథుఁ గాంచె;
నంతఁ గుమారకా! శ యనిఁ జంపితివి దశ, కంతుని సత్కీర్తిఁ గాంచి తీపు
జానకీదేవిని శ సంశుద్ధగా నమ్ము, మని ధర్మములు తెల్పె; శ నంతదేవ
తే. పతి సుధావృష్టినిగుడించినమృతులఁ గవుల, నపు బ్రదికించిశ్రీరామునాజ్ఞనొంది
స్వర్గపురికేగె; నెల్లరుఁ శ జనిరి స్వీయ, వసతులకు రామచరితంబుఁబలుకుచుఁదమి.
క. మృతుఁడగు దశరథుఁ డత్తటి, ఊతిపతికిం గానఁబడుట శ చిత్రముకాదే
యతనికిఁ బూర్వస్మృతియొక, సుతుపై మోదంబునుంట శ చోద్యముగాదే. 862
- సీ. అనుసందియంబున శ కాస్పదంబిచ్చుచు, గొంద తాక్షిపింపఁగోరుచుండు;
మృతులగువారు సుగతుల నొందుదు రందు, శర్మము గాంచుచు శ జాలకాల
ముందురు; మఱియునుగొందఱు భక్తులై, యసమానసత్కర్మ విసరములను
జేసి తత్ఫలముల శ శ్రీహరికల్పించి, మరణకాలమునఁ దత్త్వరణముననె
తే. వదలుదురు ప్రాణముల; నట్టి శ వారలంత, కాలమన నేల స్థిరముగా శ లీల నుండు
రట్టివాఁడగు దశరథుఁ శ డమలకర్మ, నిరతుఁడగుటయె గాక రామరతిగల్గి. 863
- చ. తనువుత్యజించె గాన స్థిరతంగనె సత్వదవాసమందు; నా
తనికిఁ బరాత్పరుం డగనుఁతాపతి దర్శనమిచ్చి రమ్మ రా
మునిఁ గననంచు దోడుకొని శ భూమిపయిందగు రాముఁజూపె; నం
దున సుతుఁ గోడలిం గనియెఁ శ దోచినరీతిని దెల్పె ధర్మముల్. 864
- చ మృతిగనినంతనే మఱొకఁ శ దేదో శరీరమువచ్చునందు; రా
వితమది శాస్త్రదూష్యమన శ వింతయెఱుండదు; చచ్చినంతనే
జలపడు దేహమొందు; గృహసంగతిఁ బాయకయుండు నద్ది; స
ద్గతిఁ గలిగించు శాస్త్రపితృకర్మము లొప్పఁగఁజేయఁగాఁ జనున్. 865

- చ. చనియటఁ గర్తలబ్ధి ఫలజాలము నొందుచు నద్ది తీఱఁగా
జననము నొందు భూమిపయి య సత్ఫలరాశినో దుష్ఫలాశినో
గనఁదగు దేహ మొప్పు నిదె య కర్మ గతిం దెలుపంగఁజాలు; శా
స్త్రనిహితతత్త్వ మింకొకవిధం బది చెల్లదు సమృతంబుగన్. 866
- చ. మరలజనించు టన్న యద్వి య మంచిదిగా; దది సత్యదూరమై
పరఁగునుగాన నీజనిని య బాయక దుఃఖసుఖంబులొందనొఁ
దరుణము వ్యర్థపుచ్చకయై య ధర్మము చేసి సుఖంబుగాంచుఁ డం
చరయక ఁల్కుచుండు; రభియాతులు వారలె శాస్త్రరాజికిన్. 867
- ఉ. ఇప్పటి దిప్పుడే కలుగు య నిందుఫలంబుగఁ బూర్వజన్మమం
దొప్పనికర్మ జాలముల య నోపికఁ జేసితి; మీఫలంబు లి
ట్లువుతిలెంగదా యనుటయొప్పుదు గాయని బొద్దులందు; వా
రెప్పటికిం దరించుగతి నే గనఁజాలమి నంచునెన్ననా. 868
- సీ. ఒక కాలమున నెట్టులలో కష్టములారాఁగఁ, బూర్వజన్మంబునఁ య బూని యెవరి
నో కష్ట పెట్టితి య మోర్వఁజాలక దాని, ఫల మొందె నిపుడంచుఁగలుగునుస్మృతి
యది తనంతకుఁదానె యొడవు నా స్తికునకు, నైననయ్యదె తెల్పు య మానక తన
ప్రాగ్జననంబును య బలుకులు వేయెల, కర్మ సిద్ధాంతముఁ య గాదనంగ
తే. నేరికే శక్య మెటుగాకయే యెసంగుఁ, గాన గర్వంబుఁబూనక య కర్మ గతి దు
రూపమనియెన్నియెలుగంగనూహ చేయఁ, బూనకే శాస్త్రమునుసమ్మోబుద్ధిగలిగి. 869
- చ. పరమదయానిధిఁ సుజనపాలుని దైవము నమ్మి ధర్మత
త్పరత చెలంగ శక్తి కనుఁబంధముగాఁ దగుసాధుకర్మముల్
నిరతి నొనర్చి తత్ఫలము య నిర్మలతత్త్వసమర్పణంబుఁ జే
సి రహితపాపకర్మఁడయి య చేరఁగఁగోరఁదగుం బరాత్పరున్. 870
- చ. ఇదియె సుఖైకమూలమయి య యెన్నఁగనర్హమునైన మార్గ మి
య్యదియె సహితనంబనుచు య నందలు సన్నతిచేయు త్రోవ; యి
య్యదియె మహామునిప్రకరఁహర్షదమైతగు పద్య; యిట్టిదె
య్యది కనరాదు లోకముల య నన్న నుతింగనఁజాలు వర్తమా. 871
- ఉ. దేవత లాశ చీఁచియుఁగిరి జన బ్రహ్మమహేశ్వరుల్ ముదం
బావహిలంగఁజేసి తమయాలయముల్ గనఁజోవ వానరుల్
పావనచిత్తులై వెలయు య పావనిముఖ్యులు రాముఁగొల్చి పెం
పావహిలంగ నుండి రభియాతివధంబున నిర్మలాత్మలై. 872
- చ. గుణమణిహారభూషితుఁడు య కోవిదవర్ణుఁడు నై నయవ్విభీ
షణుఁ దరుదెంచి మేల్కొనినసద్గుణధాముని రాముఁ గాంచుచుం

బ్రహ్మ యొనర్చి నిల్చి తగుభక్తినయంబులు కల్లునట్టిభా
షణముల విన్నవించె సుఖశయ్యనువీడితి విప్పుడే ప్రభూ !

873

చ. పురమున కేగుదెంచి కపిపుంగవులెల్లను కాఁగ మీరె యా
దరముననిచ్చినట్టి గృహతల్లజ మంఘ్రిసరోజపూతమై
పరమశుభాస్పదంబునయి భాసించె నన్ను ని
ర్భరకుతుకాభిమన్నునిగఁ గ రామనృపేంద్ర! యొనర్చుమా కృపన్.

874

చ. అనివినయంబు భక్తియు మహాదరముం గనుపట్టి వేడఁగాఁ
గని సుగుణాలవాల! నినుతగాంచినయంతె నె తృప్తియయ్యె; నీ
వనుపమభాగ్యరాశివి సయాంబుధివై చిరకాలరాజ్యపా
లనమున మెప్పుగాంచి విపులక సుయశంబు చెలంగ నుండుమా.

875

సీ. ఒకమాట చెప్పెద నొండుగాఁడలఁచకు, మింక నాలస్య మేమేనిచేయఁ
జనదనితోఁచెడు ననుజుండు భరతుండు, గుణముల ప్రోక నాకొఱకు వేచి
యుండును నియమంబు నొగిడిర్చివచ్చెద, నాలస్య మొనరింప నని పలికితిఁ
బదునాల్గువర్షముల వనముల వసించి, యవలియబ్బమురాఁగ నాదినమున
తే. దర్శనం బీయఁదగు నాఁడుతడవుచేయ, నగ్ని శరణంబుగా నమ్మి ననువులవిడ
నాడువాఁడను నీయాన నాఁడె దృష్టి, పూతముగ దర్శనంబిమ్ము భూపవర్య!

చ. అని విడనాడిపోయె నను నాతఁడు మాటతోలంగువాఁడు కాఁ
డనితలపోయవయ్య! సుగుణాలయ! నీయెడ నాకుఁగల్గు క్రీ
తిని గనుచుండియుక బిలువఁ దీవరమందఁగ నేల మిత్రుర
మ్మని మరియాదచేయఁదగునా యది కైతవభాషణంబయ్యా.

877

చ కలిగినసాహృదంబునకు గాదిలిప్రేమముఁ జూపువృత్తియే
సులలితభూషణం బగునుజుమ్ము మఱొక్కఁడుగాదు సోదరా!
పలుకులువేయునేల మృదుభాషణుఁ డాతఁడు మాటమీఁద నే
నిలుచును; మాటదప్ప శుచినింజొర; నవ్వలఁ జూతు నెవ్వనిన్.

878

చ. అనృతములాడ నంచు సమయంబొనరించితిఁ జిన్ననాఁడె; నా
యనుజుఁ డెఱుంగుదాని మునులందఱు నుండఁగఁబల్కినాఁడె; ద
ప్పనుజుము మాట! వచ్చెదను న బ్రాణములుండిన నీదుచెంతకుం
జనుమని పంపినాడె; దనుజప్రవరా! యింక వేడ నేటికిన్.

879

ఉ. నానిని యవ్వీభీషణుండు నాథ! మఱొక్కఁడు విన్నవించెదక
నావలెనే యతండు జతనంబున నిన్దనఁ గోరుచుండు; స
ద్భావముగల్గియుంట నదిపండు నుపాయముగల్గ దానిసం
భావనచేయఁగావలదె; న పల్కెద దానికి సమృతింపుమా.

880

- మ. అలరుం బుష్పక మౌవిమాన మదియశ్శాధీశు నోడించి దో
 ర్బలచిహ్నంబుగఁ దెచ్చె రావణుడు; దశవ్యంబైనయద్దానికిం
 గలుగుక మానసతుల్యమాజవము; చక్కదానిపై నెక్కి పో
 వలయుంజుమ్ము పురంబుఁజేర ననుచుకొనస్వాంతంబునం గోరినన్. 881
- చ. కనుఁగొనుచుండ ముండలరుశ్శ్వాధరముల్ వెనుకంబడంగ నె
 మ్మనముముదంబుధిక్ మునుఁగఁ మానసవేగము మించినట్లుగాఁ
 జని పురమందు నిల్పుఁ గపిసత్తములక మనలక మహాప్రభూ!
 కనుక మదాలయంబునకుఁ గాదన కిప్పుడె రాఁదగుం గృపన్. 882
- ఉ. రామనృపాలశేఖరుఁడు శరంజిలఁగా వచియించు సద్గుణ
 స్తోమకలాపు నాతని విధూతరజస్కుని గాంచి చెంతకుం
 త్రేమముమీఱ రాఁ దిగిచి శరీతియిదే సహజన్తు దేర్పఁగా
 నేమముసాగఁజేయఁ దగునేర్పని యెల్లరు మెచ్చ నిట్లనున్. 883
- చ. తలఁపఁగవచ్చునయ్య! యిటు శత్రువుడు కుందుచు వల్కలాజినం
 బుల ధరియించి నాకొఱకు శరభూరితరంబగు రాజ్యసంపదల్
 గలుగఁగ వీడి నన్దనైదుకాంక్షల తెప్పలువాయఁ జూడఁగాఁ
 దలఁపక వాని నిందు సుఖభామములక వసియించు టోసఖా! 884
- చ. పలుకకుమింక నన్నిలుపుభావముగూర్పకు చిత్తమందు నీ
 తలఁపు ఫలింపఁజేయక యితందు ప్రయాణమునేయఁబూనె నం
 చలుగక సోదరుం దలఁచి శయాత్రిని బ్రుంగెడు నన్నుఁగూడియే
 తలఁపుము పోవ వేగముగఁ దదమ్మనిఁజూపుము నిల్పు ప్రాణముల్. 885
- సీ. అని పల్క రామునియనుజవాత్సల్యముఁ గొనియాడి యందఱఁగొని చనిపురి
 కందుఁ గల్గినమనోఽజ్ఞాలయంబులుచూపి, పుష్పకముంగొని శరభూపవర్య
 ఁదములకడఁజేరి శపరమకృపాక రా! పుష్పకం బెక్కంగఁబూను మింక
 నని వేడ శ్రీరాముఁ దడద్రాని నెక్కుచు, నందఱఁజూచి నెయ్యంబుమిగుల
- ఆ. నార్యులార! మీసహాయంబు గల్లంగఁ, గార్యసిద్ధి నేనుగించినాడ
 నింక మీర లెందునెష్టమా వసియింప, నందునుండి సుఖము శలొందఁదగును.
- చ. అరిగెద నే నయోధ్యకదిశయస్తదినాన్వయజాతులైన భూ
 వరులు మహానుభావులయి శవాసముచేయఁగఁ నేర్పఱింపఁగా
 స్థిరతరశర్మసంతతులఁ శతకుఱఁజేయుచు నుండుఁ గానన
 ప్పురిగన నేగువాడ గుణపూజ్యుఁడు సోదరుఁ డుండు గావునన్. 887
- చ పనివినువాడ నన్నవినోపాపనిముఖ్యులు సూర్యసూనుఁ డా
 దనుజవిభుండు భల్లపతితారపమేణులు భక్తిమొక్కి యే

మును బురికేగుచెందుము విభూ! కనగోరికయయ్యె; నాఁగ మీ
మనములుగోరు నేని బహుమానమె మాకది రండు మీరినన్. 888

చ. అదియె మహాప్రసాద మని యందలు పుష్పక మెక్కి; రద్ది యే
యదనున నెడతెక్కుదురొ యందఱకుఁ పసియింపఁ దా విడం
గఁదగు మహాత్వయోగమునఁ గ్రాలును; వేలకువేలుగాఁగ నె
క్కఁ దనదుమానఁ మంతదిగఁ గానఁబడంగ నె చేయు నద్దిరా!. 889

మ. తొలుతఁ జానకి యంతరాఘవుఁడు తోడొద్దో లక్ష్మణుం డ వ్వలఁ
జలజాప్తాత్మజ దానవాధిపతులుఁ సామీరి ముఖ్యుల్ కపీ
శులు భల్లూకపరేణ్యు లింకఁగలకీశుల్ చక్కఁగా నెక్కి రు
జ్జ్వలయానంబది వారికిఁ సుఖనివాసంబొచుఁ జూడం దగెన్. 890

ఉ. ఎల్లరుగూరుచుండఁగ మహీపతిచంద్రుఁడు రామమూర్తి తా
నుల్లము వ్యోమయానమునకుండెడు దైవతమందు నుంచి మే
మెల్లర మాయయోధ్యగన స నేగఁగఁగోరెద మోమహాత్మ! రం
జిల్లఁగఁజేసి మమ్ముఁ బురిఁజేర్చుము శర్మముగూర్పు మేర్పడన్. 891

మ. అని ప్రార్థింపఁ దదీయదైవత మహార్యప్రీతిఁ దద్యానమం
దు నితాంతంబు స్వతేజముఁ నిలుపుడుం దోచెఁ మహాకాంతిపెం
పున నాపుష్పక మంత సుంతకదలఁ భూరి ప్రమోదంబులఁ
నినదంబుఁ దెసలందు నింపిరి కపుల్ సంగిఁ సురల్ మెచ్చగన్. 892

క శ్రీరాముఁడు లంకాప్రాకారములం గాంచి వింతగడలుకొనంగా
నారా! యననిర్ధించెను, సారమహాత్వమున శిల్పశాస్త్రహితముగన్. 893

ఉ. హరిసువర్ణసౌధములు సహర్ష్యములుఁ గృహరాజముల్ గనం
గారమణీయతం జెలఁగుఁ గానఁగరా దొకఁడే ననర్హమా
తీరునఁగట్టియున్నయది స దేవతలే రుచిరంపురత్నసం
భారములఁ రచించి రసనచుచ్చగదా పలుమాట లేటికిన్. 894

చ. వలయముగా గృహంబునకు స వర్ణ్యములొతరువర్యముల్ తగఁ
విలసితసాల మావివిధవృక్షములం దగునట్లుచుట్టి యిం
పలరఁగఁ గానఁగాఁ దరులయంతికమందుఁ గలట్టితీవ లు
జ్జ్వలతరునాయకొత్తములఁ జక్కఁ బెనంగిముదంబు నొందఁగన్. 895

చ. ఉపవనమధ్యభాగమున స నున్నగృహంబుల నేత్రపర్యముం
గృహఁ గలిగించువానిఁ గని స కీశపతుల్ ముదమందఁ జెప్పియా
న్యపతిలకుండు తత్పురికి స నీడగునెద్దియు లేదటంచు దే
వపురియు దీనిఁబోలదని స వర్ణనమొప్పుఁగఁజేయుచుండఁగన్. 896

చ హనుమయు దానిఁదాను జూరునప్పటితీ రెఱిగించి కాల్వఁగా
ననలుఁడు చూడకుండ నివియన్నియు దక్కెను; ముందునున్న తీ
రనుచు; మద్దియెందుఁ గననోనో! కుఱేరునిభాగ్యమంతయుం
గొను నొకవార్తయ్య మన్న విని క కూరిమి నికనుగాంచె నాపురిన్. 897

చ. పురమదె కాంచితే సుదతి క పూర్వముచూచియె యుండవంచు నే
నరనెడ భీతవై యసురుఁడాదృతిఁజూపినఁ గన్నులెత్తి సుం
దరముగ నున్న దేనినయినం గనకుండువు; నన్నుమాత్రమే
శరణము గోరుచుండు వనిచక్కఁ దలంచెదు సాధ్యివౌటచే. 898

క. అని పలుకుచుండఁ ద్వరగాఁ, జనుచుండె విమాన మంత క్షౌపుత్రిక దా
నినడక యద్భుతమోడము, గనఁజేయఁగ నిట్లుపలికెఁ క గాంతునితోడన్. 899

— విమానమహత్త్వము. —

సీ. శ్రీరాఘవా! యిది క శీఘ్రగతుల్మీఱఁ, బాటుచున్నది దీనిపరమశక్తి
కెద్ది కారణమని క యెఱుఁగంగఁగోరెద, ననుచుఁ బ్రశ్నింప నాశయంబుజాఱి
గని పత్క; నోదేవి! క గతి యిది యత్యంత, మందమంచుఁ దలంపు క మదినినీవు
నీకు నిండలివస్తునిచయంబులం దెల్పఁ, గోరితిఁగాన నీచారుయాన
తే. మంతవేగముగాఁ బోవ క నాత్మఁదలఁప, నిద్ది చిత్రముగాఁ దగునీని వినుము
దీని కీశక్తి గలిగిన క తీరు; దాన, సందియంబులు తొలఁగి యానందమొదవు.

క. మునువింటిమిగద కానన, మునఁబోవుచు సరసిజములఁబోల్పుతటాకం
బును దానినడుమ నర్తన, మునఁ గల్గిననిస్వనమును క బోలఁబో! యంతన్. 901

క. ఇది యేమన మానీంద్రుఁడు, సదయాంతః కరణం దపుడు క చరితముదాని
మదవతులు నాట్యమాటఁగ, నొదవిన దన నద్భుతమ్ము క నొందితిమికదా. 902

సీ. ఆప్రాణమయ్య నీయది యిట్లుపోవంగఁ, గలకారణము విను కకమలనేత్ర!
వాంఛలు మెండుగా క వర్ధిల్లుమనముల, నెవని కెయ్యది మంచీదిదని తోఁచు;
దాని నాతఁడుకోరి క తపమొనరించును, దల్లిద్దివేగమతనకు నీయఁ
గాఁగోరి తపమదీకడుఁ దమిసాగింప, దానినొందఁగ వాఁడుతగినసాధు

తే. కర్తమును బూర్వజనియం దభిధండఫలద, మును విధింబూని చేసిన క భూరివిఘ్న
ములకు లొంగక యదిసాగుఫలము గలుగఁ, జేయఁ దన్తంత్ర దేవతఁ చేరు నెదుట.

చ. తన్ననోగతంబెఱింగి యభీష్టవరంబులిచ్చిపోవు. ఆకాశగమనసిద్ధి నొసంగు దేవతం
బ్రాహ్మణకాశంబునవలయునట్లుతిరుగ వరంబొసంగు. తత్సంకల్పనిర్మితంబీవ్యో
మయానంబని యెఱుంగుము. సిద్ధు లనేక భేదంబులుగనుండు. అష్టసిద్ధులు ప్రసిద్ధం
బులుగదా. రససిద్ధియు మోక్షసిద్ధియు బలసిద్ధియు ఖడ్గసిద్ధియు బాదుకాసిద్ధియు
నంజనసిద్ధియు వాక్సిద్ధియు లోహసిద్ధియు దేహసిద్ధియుం గలవు. భేదరసిద్ధియు

వీనియం దంతర్భూతంబగు పాదుకానిధికిం జేరినదని యెఱుంగుము. ఈసిద్ధుల నొసంగు దేవతలకు సిద్ధయోగినులను నామంబుగలదు. మహాపద్మాటవినుండి చింతామణిగృహోత్తమంబు నంతరంబున నణిమాదిసిద్ధిదేవతలు నివసించుదురు. శ్రీచక్రార్చకుల కిది సువిదితంబైయుండు యోగులు తచ్చాస్త్రగతవిభూతిపాద ప్రోక్తమార్గంబున వాయునియమనంబుచేయ నాకాశగమనమున కుపయుక్త మగునట్లు తూలమువలె దేహమొప్పుచుండ వలసినతావుల కరుగుదురు. మఱియు నోషధీసిద్ధులయందు నిదియుఁ జెప్పంబడు. అదియొక్కనికిమాత్రమే యుపకార కంబగు. తపస్సిద్ధియద్దానినా రాధించునంత కాలంబంతయు నెల్లరకునుపయోగింపఁదగియుండు. కుజేనుండు దీనినిదొలుత నీశ్వరా రాధనంబున సంపాదించె. అది రావణాసురుండు తెచ్చుకొనియె. అదియే యీపుష్పకంబనినమ్ముము. దీని భక్తిః ప్రార్థింప మానసవేగంబునం బోవు. ఇది దీనివృత్తాంతంబు. కూరుచున్న వారెందుఁ బోవలయునని ప్రార్థించిన నచ్చటికిఁబోయి నిలుచు. తపఃఫలభూతం బీగమనసాధనంబని యెఱిగించి సాగరంబుంజూపుచు వానరుల యద్భుతశక్తిం బొగడుచు సాగరంబును త్తరించి యుత్తరతీరంబుఁజేరి యవ్వలం బ్రయాణంబు సాగకుంటం బరికించి రాఘవుం డేమికతంబని విచారించునమయంబునందు. 904

— రాముడు శివలింగముఁ బ్రతిష్ఠించుట. —

చ. ధ్వని యొకఁ డేగుడెంచి కపివీరుల నచ్చెరువందఁ జేయుచున్
మనుకులవార్ధిసోమ! రిపుమండలభీమ! విమాన మిద్ధి సా
గని కతమాదృతిన్ వినుము శ కాదనఁబోకుము రావణుండనన్
వనజజనుండి నాలుగవవాఁడు గణింపఁగ వేదవేత్తయౌ. 905

చ అని మొన వానిఁజంపినది శ యారయ న్యాయ్యమెయైన బ్రహ్మకున్
మునిమనుమండు గాన నఘోముల్ పొడసూపకపో వవేరికే
నని తగునట్లులోకమున శ సంతట వెల్లడిచేయఁగాఁ దగుం
గనుక నఘంబదిప్తు గతిగించక నిల్వఁగఁజేసె దీనినిన్. 906

సీ. జంతుహింసయే పాపజనకంబగుంజుము, దానియం దెక్కు దుఃఖదారజంతు
హననంబు దానికఠోలును హెచ్చుపాపంబ, దుత్తమజంతువు శ నుగ్రబుద్ధిఁ
జంపుట; మానవశంసహృ మద్దాని, మించుపాపము; దానిమించు నఘము
జ్ఞానయుక్తిం బొల్పువనివధించుట, మాని వధంబెన్నఁదానిమించు

తే. పాపమద్దానికంటెనుశబాపమరయ, వేదవేదాంగతాత్పర్యవిద్యధంబు
దానిఁ జేసితి వీవు భూజానివర్య! దానిఁదొలఁగంగఁ ద్రోచి పోతదగునునీకు.

క. అనుటయు సీతాహృదయంబునఁ బొడవినయూహ యిదియోపా యనితనయా
త్మను బూనికఁదలంచి భూమికిఁజనినిల్వఁగఁ బుష్పకంబుఁ శ జక్కనిభక్తిన్. 908

ఆ వేడియద్ది యట్లవిశ్వంభరాస్థల, మందునిలువ బుద్ధి నరసి బ్రహ్మ
హత్యఃపాపజాలు నదిశివలింగప్రతిష్ఠ యనిజనులకుఁ నదిలుపఁదలఁచి. 909

చ. భరతునిగాంచు నుత్సవము నపర్వట జాగోనరింపఁబూన కీ
శ్వర కరుణాకరా! జగతిశాశ్వతధర్మము నిల్పఁగోరి యా
శరవరుఁ జంపినాడ నది నసర్వహితంబగునంచు నెంచితి
జొరఁబడెఁ బాప మీతనువు నసోమవిభూషితశీర్ష! ప్రాప్తమా. 910

మ నినునేమించినఁ బాపభూధరము లోనీహారలేశంబు లం
చును మాసింద్రులు శాస్త్రసంతతులనే నశోధించి పల్కంగ నే
వినినాడం గరుణించి యీదురితము నవేగంబ పోగొట్టుమా
జనసంఘోపకృతిం బొనర్చుటకె యీసంహారముం జేసితిన్. 911

క. శంకర! నినుగీర్తించిన, సంకటములు వాయుఁ బాపసంఘమ్ములు ని
శ్శంకఁ భస్మములగు నీ,కింకరుండం బ్రోవవలయుఁ గీర్తి యిదెగదా. 912

మ. సకలాఘంబులు నీపదాబ్జము లెడఁ నసంధించి ధ్యానించిన
వికలత్వంబును గాంచునంచు మునిరాడ్వృందంబు బోధించు; నో
సకలజ్ఞ! ధర్మధర్మము న్నిలుపు వాఁఁడం జంపితిఁ దైత్యనా
యకుఁ బాపంబిది పుష్పకంబుగతి మాయంజేసె దుర్దాంతమై. 913

మ. త్వరఁ జేరంజనునే నయోధ్యకు విలంబంబోర్వజాలం డెడఁ
భరతుం; డాడినమాటఁ దప్పననునాపల్కుల నిరర్థంబులై
ధర్మప్రీడం గలిగింపఁజాలు నెక నీతాత్పర్య మెట్లున్నదో
పరమజ్ఞానమయా! సదాశివ! ననుం నబాలింపుమా సత్కృపన్. 914

మ. శివనామంబె సమస్తమంగళముల నజేకూర్చు భక్తాళి కం
చు వచించు మఱి శంకరాహ్వయము మించు శరద్దండంబై సదా
శివనామంబు సమస్తభద్రములై నీచిత్తం బటంచు వచిం
చు విశేషించి వచింపనేటికి శుభసంతోషంబె నీవౌదుగా. 915

మ. హర! యన్నంత సమస్తపాపగణముల నయత్నించు బోవంగ; శం
కర! యన్నంతనె సౌఖ్యముల వలచురాఁగా; నోమహాదేవ! య
పరమాఖ్యుల స్మరియింపఁ దన్మయత వేదపాటిల్లుజు; మ్మింక నీ
శ్వర! యన్నంతఁ ద్వదన్య మెద్ది? యను భావంబుం గనంజేయుఁగా. 916

మ అనుమానం బింకనేల సాంబశివ! నాయత్నంబు వేపండగా
నొనరింపందగువాడ వీవెగద యంహోమర్దనుం డన్ననీ
వనఁ జెల్లంగద విఘ్నరూపమున న నబాధించు నీపాపము
గనరాకుండ నొనర్చుమా ననుఁ గృపం గాపాడుమా మ్రొక్కెదన్. 917

మ. నిను ద్వేషించెడువాడె నీచుడనఁగా నీతత్త్వ మూహింపఁజాలనిపాపం జొనరించి యుండునని హల్యకావచ్చు నవ్వానికీ
జని మర్త్యంబున జంతుసంఘముననే నీ సంతిల్లు మర్త్యాంగముం
గనఁజాలం డతఁ డంచు నమృతగు నీకొంటిది సర్వేశ్వరా! 918

సీ. పరమేశ్వరత్వంబుఁ బాటించి నీవుంట, నీనామములె తెల్పు నిఖిలరూప!
సమదృష్టి యనెడుభూషణము నీవందుట, నీనివాసమె తెల్పు నిర్మలాంగ!
యభయప్రదాత వీరమఖ్యాతి గల్గుట, నీభూషణే తెల్పు నిర్మలాత్మ!
సర్వకారణుడవఁ నీ సంజ్ఞ నీకుండుట, సప్రకృతితె తెల్పు సాధువరద!
తే. నీదుమహిమము గొనియాడ నే ననంగ
నెంతవాడఁ బరాత్పరా! నీ యాయఘంబుఁ
దొలఁగఁ ద్రోయుము నీయాజ్ఞ మెలఁగువాడ
నౌటఁ గింకరుడనుగదా నీ యంబికేశ! 919

చ. అని వినుతించునంతఁ గపురందలు చక్కఁగ నాలకింప నే
తనువు గనంగరాక నివరదం జొకఁ డద్భుతరీతి మీఱఁగా
వినఁబడె; రామచంద్ర! నృపవీర! మహాత్మ! భయం బింకేల చ
య్యన శివలింగముఁ నిలిపి యర్చననేయుము పాపముల్ చనున్. 920

ఉ. నీవన నేనె నేననఁగ నీవెకదా బహుభాషలేల! లో
కావనసంప్రమోదమున నీ నాతనిఁ జంపితి వింతెకాక నీ
పావనచర్య లోకమునఁ బామరసంఘము నుద్ధరింపఁగా
నే విలసిల్లుఁగాక! నిను నీ నెవ్విధిఁ జేరును బాపసంఘముల్. 921

క. రాముడె శివలింగంబును, నేమమునఁ బ్రతిష్ఠఁజేసె నిఖిలాఘహరం
బొమాడ్కి నంచుఁ దలఁతురు, పామరు లద్దానఁ గాంత్రు నీ భక్తిభరంబున్.

మ. నిను నెవ్వఁడు మదన్యగాఁడలఁచు వానిం జెందు దుర్వారపా
పనికాయం; బిది సత్యమా; నిదియె లెల్పంబును వేదంబు లె
ల్లను; శాస్త్రంబులమాటయేల యింక నుల్లంబందు నక నిల్చి పా
పనికామక్షయదక్షిణింగవరముఁ నీ బద్ధాక్ష! నిల్పం దగున్. 923

క. ఆలింగము నీనామమె, యాలంబముగా జగంబునందు వెలసి పా
పాళిం జెందుచు నుండును, నీలలితయశంబు భూమినిల్పు స్థిరముగన్. 924

తే. రామలింగేశ్వరుడని భరం బ్రసిద్ధి, గాంచువాడను నేను; భక్తవ్రజంబ
గొలువ నీనామజపమును నీ గోరిచేయు, చుండు బాపండులే గాక నీయుండఁజేయ.

ఉ. నన్ను నుతించుభక్తులు మనంబున నిన్ను సమాశ్రయింప నీ
వన్న మదంఘ్రి నేవకుడనంచుఁ దలఁతురు; నిన్నుఁ గొల్చు వా
భర్త—61

రెన్నఁగ నన్ను నవ్విధిగఁ నెన్నుదు రట్లగు; వీరలెల్ల నిం
కెన్నటికిం దరింప రనియే యిది చాటును సర్వకాలమున్. 926

మ. నను నేవించిన నిన్నుఁగొల్పినటు లెన్నఁగ వచ్చు; నిన్దొల్వఁగా
నను నేవించినయట్లు యా; మనలఁ బఠితంబూని యొక్కండుగా
మనమం దెన్నినవాఁడె భక్తుఁడనఁగాఁ మాన్యుండనం జేర్గను
గనఁ బాపండులె చాలసంఖ్యగ ధరం గన్నట్టుటే చిత్రమా. 927

చ హరిహరు లొక్కతత్త్వమని యారయువారలె భక్తులంచు నీ
ధరఁ దగువార లన్యులు నితాంతము వంచకు లన్న పేరునం
బరఁగుట కర్హులౌదు; రికఁగ బాపహరంబగు లింగవర్య మీ
సరిదధినాథులీరమునఁ ట్టైపతివర్య! ప్రతిష్ఠ చేయుమా. 928

క. వారాణసినుండియె యీ,తీరమునకు వచ్చి గంగదెచ్చి యిచటి లిం
గారాధనమున స్నానముఁగోరికఁ జేయింప నఘముకుండును రామా! 929

క. ప్రతిదినము గాంగతోయం,బె తగు నీపేరనుండు నీశంభున క
చ్యుతభక్తిఁ జేయువ్రాజకు, నితరజలం బొప్ప దెప్పుడే స్నానమునన్. 930

నీ. వారాణసికిఁబోయి వచ్చియీనేతువు,నందు ముగ్ధక యీశు నీనమలభక్తి
నేవింపకున్నచోఁగ జేరదు వానికి, యాత్రాఫలంబని నీయాజ్ఞ చేసి
నాఁడ; నేమిటికన్న నీ నాయాత్ర నీయాత్ర, యగునన్న భావమే యమరియుండ
వలయు నెత్తఱినని నీ పలికి నాయాజ్ఞను, దాఱిన సత్ఫలతతి పాసఁగదు

తే. మఱి యథోగతి చేకుఱుమనల నొక్కతత్త్వమని నమ్మి ధ్యానింపఁగదలఁచువారి
కిట్టి యాత్ర లవలన మేర లెద్దియుండ, దనిశర్ము వారు తలఁచుటయమలమాట.

చ. జనకజఁగూడి యీయుదధిసత్తములీరమునందు లింగము
మనమునఁ బాపతూలములు నందు నటంచుఁ దలంచి నిల్చుమా
మనుజుషితార్థ మంచు దివి మంగళనిస్సన మెల్లవారికి
విసఁబడె మోగమంది కపిబృందము గొల్పెను శంకరుఁ హరున్. 932

నీ. అంత శ్రీరాఘవుం డవనిజ తనచెంత,నుండగా నైకతమొప్పు జేర్చి
శివలింగ మొనరించి సవిధి బ్రతిష్ఠించి, చేతులుజోడించి నీత యట్లు
చేయఁగా శ్రీకంఠ శివ శంకరా మహా,దేవ లోకేశ్వరా పావనతమ
రూప నిన్నెఱుంగ నేర్తురె బ్రహ్మముఖులే, ననఁగ నేనెంతవాఁడనుమహాత్మ!

తే. నిన్నుఁగొలువంగ నేర్చిన నీపుణులెగద, ముక్తిఁ గాంతురు నీశక్తిభూరితరము
వేదవేద్యము మునివరభృందవినుత, మఘనికృంతనదక్షిణా హర! కపర్ది 933

దండకము శ్రీకంఠలోకేశ లోకాధిపాస్తోక భక్త్యర్పితారాధన ప్రీత, ప్రీత్య
ర్పితాత్మల్యపూజాపదార్థా తిమోదప్రదత్తాఖిలైశ్వర్య సంతుష్ట, మాసింద్ర

రాజేంద్ర దేవేంద్ర మాళిప్రకీర్ణాంఘ్రిచంకేరుహద్వంద్వనిద్యుండపుష్పసవాద్ధీ
 కృత స్ఫారభవ్యాసనా, వాసనాయత్త దుష్కర్త నిర్దూల నాత్మీయనామస్తృతీ,
 నామస్తృతిప్రాప్తభద్రప్రమోదాంతరంగ స్వభక్తప్రభా, దేవదేవా, మహా
 దేవ, నిన్నెన్న నే నెంతవాడ౯ బ్రహ్మ, పాలసంద్రంబు నాసక్తిచేబూని దేవా
 సుకుల మందరాద్రీంద్రముకమంథమట్లుంచుచుం ద్రచ్చుచుండంగ నందుండి
 రత్నంబులుంగల్పవృక్షంబు లింక౯మహామూల్యవస్తువ్రజం బట్టె యావిర్భవిం
 పంగ మాకంచు మాకంచుఁజేకొంచుఁబెల్లుబ్బుచుం ద్రుల్లొచుక బుట్టునింకేమొ
 చూడంగనో వానిఁ గైకొంద మంచెంచుచుండంగ లోకంబులం గాల్చుహాలా
 హలంబట్టె యావిర్భవింపంగ లోకంబులం గాల్చుతద్వీకరజ్వాలమాలాకలాపం
 బులం గాంచి యత్త్యంతవేగంబునం బాటుదిక్పాలకశ్రేణి విష్ణ్వాదులంగాంచి
 యింకేలయివ్వారి నాశింఁపదవస్తువుల గైకొనంగాని వీరొండుకార్యంబు సాధింప
 లేరంచు నూహించి నల్లిక్కులంబాటుచుం గాల్చుచుక సుంతయేనడ్డమే లేకవీరక౯
 జగద్వ్యాఘ్రముంగొల్పినంగానిసంతృప్తికాదంచు లోనెంచుచండంబు కానం
 బడం బొంగుకోపంబు దీపింప రూపింఁగారాని తాపంబుఁబ్రాపింఁగఁజేయ
 నూహించుచుం గ్రేళ్లువాఱంగనద్దానిపద్దుక నివారింపఁగాలేరికేరంచు లోనెం
 చుచుక దేవబృందంబులత్యంతదీనత్వ మేపాఱి వే పాటి, లీపాదమాపుల పిసా
 లింపఁగాజేయుచుక భక్తబృందంబులొనందమక సంద్రమందూఁగుచుక
 మున్లుచుక లేచుచుక జాలఁగ్రిడింప నవ్వానియానందమే స్వీయమంచెంచి మో
 దించుచుం బొల్చునాపార్యతీజానిలోకాళి సంతక్షుకుండంచు వీక్షించి రూక్షం
 బుగామమ్ముబాధింపనేలేంచుహాలాహల ప్రజ్వలధవ్య వాహ ప్రతాపంబుమాపంగ
 నీవేసమర్థుండవంచుక మఱొక్కండు లోకంబులక గానరాడంచు లోనెంచి
 నీచెంతకుక జేరినామయ్య! మాయయ్య! యేయయ్యలుం గానరా రియ్యుడక
 నీవెదిక్కింకమమైల్లఁజేకొంచుఁగాపాడఁగాఁబూనెదో, మృత్యునక్తంబునంబండఁ
 గాఁజేసెదో యంచుఘోషించు వారింబ్రసాదైకదృష్టిక విలోకించి హాలాహల
 స్ఫారశూరత్వమాత్మక విలోకించి యాలస్యముంజేయఁగారాదు లోకంబులం
 గాచుటే స్వీయకృత్యంబుగా నెంచకే యూరకున్నం బ్రభుత్వంబు రాణించునే
 యంచుఁజెంతం బ్రతీక్షించులోకైకమాతం గృపాపూత వీక్షించియే ఊభముక
 మాన్పకే యూరకున్నం బ్రపంచంబుపంచత్వముంబొందు నేమందు వోయిందు
 బింబాననా! యంచు బ్రశ్నింపనింకేలయాలస్యమంచుంబ్రచోదింపఁగాఁజోయి
 యాత్మేళముంబట్టి ద్రాక్షఫలంబట్లు మ్రంగక జగద్వ్యాహముల గ్రుంగ
 కుండంగఁజేయంగ నీకంట వేటొక్కరుం డుండునే శంకరా! నీవునాపాపతూలం
 బులంగాల్పినన్నుం గటాక్షించికాపాడవే దీనబంధూ మహాత్మా నమస్తే నమస్తే
 నమః.

- చ. అని ప్రణమిల్లి శంకరు మహాత్ముని గొల్చెను సీత యవ్విధం
బున నులిచేసె; నంతఁ గపిపూజ్యులు కొల్చిరి వాయునందనుం
డనుపమథక్తి వందనసహస్రములం బొనరించె నంత న
ద్దనుజవరుండు వ్యోమనినదంబున కెంతయు మోడమందుచున్. 935
- క. వందనములు శంకరునకుఁ, బొందుగ నర్పించి నిత్యపూజ లొనర్పం
గం దమి నొందెను రాఘవుఁ, డందఱఁ గని పుష్పకంబు నధిరోహింపన్. 936
- క. సమయమరుదెంచె నెక్కుడు, గమనము సాగింత మనుచుఁ నగడువేడుకతోఁ
బ్రమదామణితో నెక్కిను, సుమహితయానంబును సహజాఁడు కపివరుఁడున్. 937
- క. ఎక్కిరి పవనాత్మజుఁడున్, దక్కుంగల కపులు దనుజశతల్లజముఖుల్
మక్కువ నెక్కిరి పుష్పక, మొక్కగతిం బోయెఁ బ్రీతి నవ్యోమపథమునన్. 938
- తే. కానఁబడియెఁ గిష్కింధ యక్కడ రఘుపతి, దానినిల్వంగఁ బ్రార్థించిభానుపుత్రు
గాంచి పలికెను గపిగణకాంత తార, మొదలుగాఁగల స్త్రీరత్నములను బ్రీతి. 939
- చ. కనుఁగొనఁగోరె జానకి; యిళకం జవమారఁగఁ బిల్వబంపు నా
ననిలకుమారుఁ డంగదుఁడు నపప్పడ పోయి కపీంద్రవత్సులన్
గని రఘురామునాజ్ఞ యిది నక్రన్నన రంధని పిల్వ వచ్చి; రా
వనితల గారవించి రఘువద్యునిపత్ని ప్రమోద మొప్పఁగన్. 940
- చ. హరిపతిఁగాంచి యిట్లనియె నార్యవరా! ననుఁగూడి వీరు వ
త్తురు పురిదాఁక సమృదిని నదోఁపఁగఁ జేసిన మీరలన్న భా
స్కరసుతుఁ డంబ! యల్లె తమఃకింబె బ్రియంబునఁ బిల్పువారలుం
దురె ధర వత్తు రప్పరికిఁ నదోడనె మాపదయుగ్గ నేవకై. 941
- చ. అనిమరియాద భక్తిభర నమ్రతఁగి గన్నడఁ బల్కె; నంత నా
వనితలమిన్నలందఱును నబార్హమునం దమిఁగూరుచుండ నా
జనకజ ప్రితిపూర్వకవశస్తతి వారల గారవించుచున్
జనియె రఘూద్వహుండు తనసాధ్వీకి బూర్వచరిత్ర మంతయున్. 942
- క. ఆదరమున వినిపించుచు, నాదట బక్షింద్రునంగ నమగ్ని కిడినయా
మేదినిని జూపి యిట్లను, నోదయితా! యిట్టిబంధుభ్రండునె జగతిన్. 943
- క. పరులకు నుపకారముగా, శరీరమున్ వదలినట్టిజనుండె నుక్యతి నాఁ
బరఁగును జగంబున నుదా, హరణ మ్మితండె దాని నకరయం దొలుతన్. 944
- సీ. అనిపల్కి మారీచు నహరిణరూపముఁ బడ, నేసినతాపు, నసహనదుగళ
ములఁబోక్కియుండఁ దగ్ముండు తన్ను నూఱిడిం, చినచోటు, నాశ్రమసీమనున్న
ఫలవృక్షములు చాలఁ నబర్వగానున్నట్టి, పంచవటిని; మఱి నపరమమాను
లాశ్రయింపఁగ దనుజావళిఁ జంపంగ, శపథ మొనర్చినశ్రీలము, మఱియు

ఆ. నెందు నెందు నేమిహితకార్యములు సల్పు, నెంచినట్టితావు శ్రీ లెల్ల నివిగో
యనుచుఁ జూపుచును మహావేగమునఁ బోయి, చిత్రకూటశిఖరేశ్వరి యచట

— భరద్వాజాశ్రమమున రామాదులు నిల్పుట. —

చ. మనమున వోయమయానమును శ్రీ మందగతిం జనునట్లు వేడి చెం
తనె మునివర్యు నాశ్రమవశతంసము పొల్పుట యెల్ల వారికిం
గనఁబడఁజూపి యిందు మునిశాంతుని జూచి చనంగ నొప్పు నా
మునికిని మాటయిచ్చితిని శ్రీ బూర్వమె దానిని మీఱవచ్చునే. 946

ఆ. అనుచుఁ బుష్పకంబు శ్రీ నవనీకఁ దిగునట్లు, వేడి యెల్ల వారిఁగూడి పోయి
యందు నున్న మాని శ్రీ నాభరద్వాజుని, గాంచి మ్రొక్కె జనకకన్యతోడ. 947

క. అందఱు నమస్కరింపఁగ, సుందరతరువములకడ శ్రీ సౌరిదిగఁ గూర్చుం
డం దా నొసరిచి మునిపతి, యుగ దమి తేమంబు లడుగఁగనుర్వీపతియున్. 948

సీ చిత్రకూటము విడిచినదిన మాదిగా, నంతదాఁక సాగినట్టి చరిత
మంతయు వినిపింప శ్రీ నమ్మని నీచరి, తంబెల్ల ముందుగఁ శ్రీ దత్తవృద్ధుఁ
గనినాఁడ నీవిష్ణుహిని బుట్టినట్టికా, ర్యములుసాగెను జక్క శ్రీ నమరవరుల
వాంఛలు ఫలియించె శ్రీ వరమెద్దియే గోగు, మాశీర్వదిం చెడ శ్రీ ననిన రాముఁ

ఆ. డాదరమున నందు శ్రీ నసమయమునఁ గూడఁ, దరువులెల్లఁ బుష్పభరితములయి
ఫలము లొప్పు చెలయఁవలయు నీకరుణ నా, నల్లె యనియె; నవ్వియపుడె యలరె.

చ. భరతుచరిత్ర మామునియై శ్రీ పల్కఁగ నెంతయు నాలకించి ని
ర్భరమగుచింత నాజ్ఞ యిడ శ్రీ వచ్చుగదా జవమారఁ బోయెడ
వరగుణశాలిఁ గన్గొనెఘవాంఛయె నాయెడఁ గల్గెనన్న భూ
వర! యిట నేడుపుచ్చి చనవచ్చుగదా పురిఁజేర రే పనన్. 950

ఉ. మానివరా! మాసాదని సశమస్తకపీంధ్రులఁగూడి యాదినం
బానిలయంబునం దొగి మహాముని యాత్మతపోబలంబునం
బూని యెనర్చువిందునగుఁ శ్రీ బొంగుచునుండి తదియహర్త్యసం
తానము లెందులేమి మునిభర్తమహాత్మ్యముఁ గారవించుచున్. 951

తే. గడిపె నాదిన మంతయుఁగఁగ పులఁగూడి, చనియెంబడునాలుకైనవర్షములు నాఁటి
తోడ; నంతటలక్ష్మణుఁగూడియెంచి, భరతునకు ముందుదూతఁబంపఁదగుననుచు.

చ. మరుదధిపాత్రజుం గని సశమస్తభరంబు త్వదుత్తమాంగమం
దరసిన నిల్పియున్న యటఁగద వత్స! కృపానిధీ! మునీ
శ్వరుకడ నాశింబుఁగొని శ్రీ వచ్చెడ; ముందుగ నీవుపోయి యా
భరతున కస్తదాగమనవార్తను దెల్పుము దాన మేలగున్. 953

చ అతఁడు వచించె నీనియమమంతయుఁ దీటిచి యాలసింప కా
దృతి ననుజూడ రావలయు శ్రీ నించుకయే దడవైన నగ్ని కా

హుతిగ శరీరమిత్తునని యొప్పుగబల్కిన వత్తునంటి న
వ్విత్తమున నేడెగా గడువు; యేగమ పోదగుఁగాదె మారుతీ!

954

ఉ. తప్పుడు మాటయించుకయు యదాపక చెప్పుమనస్సులోని దె
ల్లప్పుడు ధర్మమార్గమునయందె ప్రయాణముచేయుచుండు నా
యొప్పులకుప్పు నేమనుట యొల్లదు ప్రాణము పావనీ! జవం
బొప్పుగఁబోయి మే మిచటనుండుట వచ్చుట తెల్పుఁగాఁ దగున్.

955

ఉ. మానివచించె వానినియనమంబు విచారము గల్గజేసె; నా
మానసమందు నయ్య దనుమానము హెచ్చుచున్న; దిద్దు నీ
మానసవేగ మొక్కటియె యమామకజీవితదానదక్షిణ
నే నిరకజెప్ప నేల! తగునీతుల నీవె యెఱుంగు దంతయున్.

956

మ. అని రాముండు వచింపఁ జిత్తమని యత్యంతప్రియమొప్పు వం
దనముల్ చేసి తణుబునం జని యుదంతం బెల్లఁ దెల్లంబుగా
వినిపింతుఁ భరతుం బ్రియంబుగనఁ గావించుం బ్రియత్నంబు మీ
రనుమానింపక రాదగుఁ బ్రభువరేణ్య! రామచంద్ర! త్వరన్.

957

క. అని రామునెల్వఁ గైకొని,చనియొక హనుమంతుఁ డంత యసంయమివర్యుం
గని మాటలాడి పోవం,గను బూనెఁ రామమూర్తి యకడు జవమలరన్.

958

— శతకవిప్రభావము. —

ఉ. హరులకుఁ దద్వరేణ్యులకు యారఘవర్యులకుఁ మనంబులం
దరుదిదియంచుఁ దోచునటు యలమ్మనివర్యుఁడు విందుచేసె; నె
వ్వరునఁ దలంచినఁ మునినివాసము వస్తువిహీన మాఁగదా
పరమతఃప్రభావమున యభాసిలువస్తువు లన్నియె యగున్.

959

ఉ. ఎవ రెదికోర నయ్య దపుడే కనుపట్టును వారిముందటఁ
వివిధవిధప్రయోగముల యంతగఁ గన్పడు; నవ్వి బ్రహ్మస్మ
ప్తివిధమునం దలంపఁబడి యసృష్టిచమత్కృతిమించి యుండు; న
ట్లవితథత్వప్తి నిచ్చునవి యచ్చట కెట్టులువచ్చె నం చెదన్.

960

ఉ. తలఁపఁగ సందియందె తగుఁ యదస్తునిశ్చయైగాని వేఱుగాఁ
దలంపఁగరా దటం చనినదానికీ గారణమెద్ది యన్నయ
ప్పులుకు వినంబడుఁ ముని తోపఁఫల మెల్ల వ్యయించి యిట్లువా
రల నలరించె నన్నుడి యరమ్యముగా దిరకఁ దత్త్వ మేమనన్.

961

సీ. ఇది యల్పమగు సిద్ధియే యనంజను దీని,కథిడెవతలగుడు యరఖలచిత్ర
నస్తువుల రప్పించు యాంధగల్గిన వార,లాయక్షిణులయందునాత్మ కెద్ది

హితమంచుఁ దోచునోయెది కర్త సంగతి, కనురూపమగునో య్యయ్యదియెవారి
కిష్టంబుగానుండు ? సృష్టి కార్యంబున, యశముగాంచఁగ వారలస పడుదు

తే. రట్టి యక్షిణి నర్పించియద్దిసిద్ధి, యయ్యెనని యాత్మ నెఱిగి నెయ్యమున దానిఁ
దఱి నెఱింగి కనంబడఁ ? దా రోనర్తు, రదియొ కల్పించు నెవ్వార ? లేది దలచిన.

వ. మర్త్యంబునంగల వస్తువారంబుల రప్పించుదానికి నింద్ర జాలంబనియు, దేవాది
లోకంబులనుండి వస్తువుల రప్పించుదానికి మహేంద్ర జాలంబనియు నామంబు
లొప్పియుండు. యక్షిణినామక దేవతలే యీ కార్యంబుల సిద్ధింపఁజేయఁజాలు
దురు తద్దేవతాసిద్ధి యత్యంతకష్టసాధ్యంబై యుండు. 963

చ. మనుజులు సంచరింఁని తులమాధరమందో వనంబునందో రా
త్రి నిలిచి ధైర్యమూని పరదేవతగా మదినమ్మి సద్గురూ
క్తనియతి మంత్రముఁ జపవిధానమునఁ స్మరియించుచుండఁగాఁ
జను నొకయామమే మనసుఁచంచలతం గనకుండునట్లుగన్. 964

నీ అది యర్ధరాత్ర మే ? యగునట్లులుండనో, దాంబూలచర్యణ ? తత్పరతను
గంధమాల్యాద్యలంకార పూర్వకముగఁ, దనువును గైచేసీగొని జపింప
వలయు; దేహము చూడఁవలసినయట్లుగా, నుండఁగాఁదగు నంచు ? నొగివచించు
నాగమంబులు వాని ? ననుసరించియొ చేయ, నోఁ గాని యార్ద్ర ప్రస్తాదికముల

తే దాను ధరియింప రాదట్లు ? మానమూని
మంత్రము జపించుచుండ యామంబు కాఁగ
నెన్నియో చిత్రములు దోచు ? నన్నిట మది
గదలకుండఁగ నియమింపఁగఁ దగు నతఁడు. 965

చ. మనమున భీతిఁగాంచ కనుమానము నొండక మన్తభార్తినిం
గనక పరాంబగాఁ దలచి ? గాటపుభక్తి దదీయపాదచిం
తనమున నుండఁగావలయు ? ధైర్యమే తోడుగ దండనుండు నా
తనివెఱిపించుఁ గాముకుని ? దద్దయుఁ జేయఁగఁ బూను నెంతయున్. 966

చ. అసదృశరూపసంపదల ? హరివచస్సుల రమ్యగీతన్య
త్యసమయభేదభావములఁ ? దన్తతిఁ జక్కఁబరిక్ష చేయు న
శ్చసమత గాంచునే నతనిస్వాంతము దా నపుడాత్మ మెచ్చి చెం
త సమధికాదృతిఁ నిలిచి ? తాఁ జను దెంచుట లెన్ని భక్తుఁడా! 967

ఉ. శోరెదవేమి నీవు మదిఁ ? గుండకు; మింక జపంబు చాలు; నేఁ
జేరితి నీదు మ్రోల; జపసిద్ధి నొసంగితి; గైకొనం దగుఁ
గోరికయొప్పు దుప్పతిలుఁ ? గూడదు నీకొఱ కద్దియంచు నీ
వారసి యన్యులం దనువ ? నాత్మదలంపుము నన్ను భక్తిచేన్. 968

- క. వీరిలి వినోదింపఁగఁగోరుదువో వానినెల్లఁ శ గొడువపడనియ
 క్లే రయమునఁ గూర్తును దు,ర్వారము దెవ్వారి కంచుఁబలుకఁగ నేలా. 969
- క. నాస్పృష్టిం చెడు వస్తువు, లేసరణి గొనఁగఁబూనఁకే నీవుండం
 గా సిద్ధిం చెడు నది లే,దే సమయుక్త నాఁటితోడ శ నిది తెల్లంబొ. 970
- చ. అని వరమిచ్చి చేయఁదగునాచరణం బిది యంచుఁదెల్పి పో
 వును; గరుణాభరంబున విభూతుల నియ్యది యెం డటంచు న
 మ్మనుదగు; నిట్టిసిద్ధులనె శ మౌనులుకూడను దొల్లఁ గాంతు; ర
 ప్పని గన నదృష్టంబనుచుఁ శ బల్కుఁగనొప్పు ధరాతలంబునన్. 971
- సీ ఎవ్వె గోరిన వానినెల్లఁ గన్నడఁజేయు, నెందలు భుజియింప శ నెప్పిగనిన
 నందఱకుం దృష్టియగు నట్లు చేయును, శయ్యాదులంగూర్చు శ జాలు నదియె
 ఊణసృష్టి యని దానిఁజనుఁ జెప్ప నావస్తువులు కల్పితంబులే శ వలసినన్ని
 గొనవచ్చుఁ దినవచ్చుమనసున కెక్కంగఁ, జూడవచ్చును వానిసొంపు మిగుల
 లే. వర్ణనార్హంబుగాఁ దగువచ్చు నవ్వె,యెచటనుండి యనంజనదెచటనుండి
 యవ్వెరావని చెప్పంగనగును; వారి,వారి కయ్యవి తోఁచుఁగావలసినట్లు 972
- చ. కనులకుఁ దోఁచు నాఁకలిని శ గ్రన్ననఁ బాపును దాఁచు గోరినన్
 గనఁబడుచుండు; సృష్టియది శ కల్పితమేయనఁ జెల్లుఁగాని లో
 కనికరమందు నెందయినఁ శ గాని యవుండవు; వానినెల్ల నో
 క్కనిముసమందు నున్నయులు శ గన్నడఁజేయు మహాత్మ్యమొప్పుగన్. 973
- ఆ దానిచిత్రగతులుతరమె వర్ణింపంగ, నెవరికైన నద్దియే యెసంగు
 నింద్రజాలమన మఁహేంద్రజాలం బన,యఊఁజియె సృజింపనర్హురాలు. 974
- చ. తపము వ్యయించి రామునకుఁ శ దస్తుని విందొనరించె నంచు నెం
 చి పలుకరాదు; స్వల్పమగు శ సిద్ధి యిదొట మనంబునందు నా
 నృపతికి నర్హభోజనము శ నేర్పున నిర్మితఁజేయు మంచు మా
 నిపతి తలంచె; దాననె జనించె బదార్థము లెల్లఁ దత్కృపన్. 975
- క. ఇది ఊనిద్ధియనం దగు, మది కెంతయు మోదమిచ్చు శ మానకయిక్లే
 పొదలెడు వేడుకఁ జేయం, గొదవపడుకొనిద్ధియద్ది తుద్రంబగుటన్. 976
- ఆ. ఇదియె దీనితత్త్వమిట్టివానికొ సిద్ధి, గాంచ నాశ్రయింపఁగలుగు దుఃఖ
 మల్పఫలదమాట శ నందులకే మునులో, పూన రిట్టిపనికి శ మానసముల. 977

— హనుమంతుడు గుహనకు భరతునకు రామునిరాకఁ దెల్పుట. —

- చ. నరపతిమాలియానతి మనంబునఁ గౌతుక మావహిల్ల నం
 బరగతినేని యాగువాని శ భవ్యమతిం గని రామచంద్రుఁ డీ
 పరిసరమందె యుండి తగుభంగిని ముందుగఁ జెప్పుబంచె; న

త్వరముగ వచ్చు నన్న శుభవార్తకు దేహము పొంగిపోవఁగన్.

978

చ. అనిలజుఁ గొంగిలించుకొని యామహనీయునిరాకఁ దెల్పి తే
మని మరియాదఁ జేయఁదగు నావ్య! నినుం బరిరంభసత్క్రియఁ
మన మలరింతు నింకొకటిమంచిది గాదనియే తలంతు నం
చని నుతిచేయ నాతఁడు ఊహారము నిల్వఁగ రామిఁ దెల్పుచున్.

979

ఉ. ఆతఁడు ప్రీతుడై పనుప నప్పడపోయి మహర్షి నాఁగ నే
ప్రీతియులేక చిక్కిన శరీరముతోఁ దనముందు వీతిహా
త్రాతతకీలముల్ వెలయ నగ్నిజ్వారం దలపోయుచుం దమి
భ్రాతనుజూడఁ గోరుచుఁ గృపానిధి నప్పరమేశు నెంచుచున్.

980

చ. జరగెఁ జతుర్దశాబ్దములు నత్తొపతి యీది నమేగుదెంతు నో
భరత! నినుంగనంగ నని వారనిప్రీతిని మాటయిచ్చె; నా
దరమున నన్నుఁ దన్నుఁగ నోదం దలపోయుమహానుభావుఁ డీ
శ్వరుఁ డిటవచ్చు నెప్పుడని నంతత మెంచెడుభక్తిపూర్ణునిన్.

981

చ. నను విడనాడుకాలమున నాపయిఁ జూపులు పర్వజేయుచుం
గను లరమోడ్చి యశ్రుకణకాండ మలీమసగండభాగుండై
చనుమిఁక నంచు బల్కుగను నజాలక యాశ్రమనీమఁ జొచ్చె; నా
ఘనకరుణాలవాలుఁ గనుకాల మిదేయని చూచు దీనునిన్.

982

క. పరికించి మహాత్మా! రఘువరుఁ డిదియే చిత్రకూటవనతి నలరు మా
నిరమణు కడనున్నాఁ; డిపు, డరుదెంచు నీతతోడ ననుజునితోడన్.

983

చ. వనచరనాయకుల్ గొలువ నవచ్చెడు నిప్పుడె నన్ను ముందుగాఁ
బనిపె భవత్సమీపమున నభద్రము తెల్పఁగఁ; బుష్పకంబునాఁ
దనరువిమాన మెక్కి యన నభన్యుడనైతిగదా యటంచు బా
వనిగని యాదరం చెనఁగ నభవ్యమతీ! దయ రమ్ము చెంతకున్.

984

మ. తరుణీరత్నము సాధుశీలయగు నాథాశ్రీకుమారి! సహా
దరు సామిత్రిని గూడి పుష్పకముపైఁ నదాత్మర్యమేపార నీ
భరతుం జూడఁగ వచ్చువాడె; కృప నకాపర్ధిల్లఁగాఁ జేయునే?
పరమామోదముఁగూర్చె నీవచనముల్ నపండెం దపంబుల్ కడున్.

985

చ. వనచరవర్య! మిత్రుడన నబంధువునాఁ దగుదీపె; ప్రాణముల్
తనువున నిల్పితివు ప్రమోదం బొనఁగూర్చెడుపల్కు చెప్పి; రా
ముని గనఁజాలనేని హితభగ్గురకీలములందుఁ జొచ్చిదే
వనిలయముం గనంజనఁగ నవాంఛను గంటినిగా మహాత్మకా!

986

ఉ. ఎప్పుడువచ్చు రాఘవుఁ; డదెప్పుడు నకా దమిఁ గొంగిలించు; నా
యిప్పని యెట్లు గైకొను; నదెప్పుడు వీతము నెక్కు; నెక్కి తా
భర్త—62

నెప్పుడు ప్రోచు రాజ్యము; నోదెప్పుడు మాదగుకింకరత్నమున్
దప్పక కైకొనుం; జెపుమ నీ దైవ మనంగనునీచె నా కిటన్. 987

క. అనిప్రశ్నించిన మారుతి, యనుమానము పాయనట్టులారాముని చ
ర్యను దెల్పి పుష్పకం బదె, చనుదెంచెడు ననంగ గాధసమ్మద మలరన్. 988

చ. పరిజనయుక్తుడై సకలబాంధవులం గుమిగూర్చుకొంచు నా
దరము నయంబు భక్తియును నీ దత్పరతం దనయందె నిల్వఁగాఁ
బరుగిడె; సోదరుండు తనసార్వము వీడకరాఁగ త్రాత్మస
త్సరసిజయుగదర్శనజ నీ సంభ్రమ మెంతయుఁ బ్రోత్సహింపఁగన్. 989

మ. వినువీధిం దోలుతఁ గనంబడియొ బ్రావృట్కూలవిద్యుచ్ఛటా
ఘనకాంతిప్రసరంబు నాఁదగు మహోర్ధ్వవ్యోమయానప్రభల్
వెనువెంటఁ మహనీయపుష్పకము, నావెంటఁ శచీనాథము
ఖ్యసుతివ్రాతము, దానివెంట ధరణీకన్యాధవాంగద్యుతుల్. 990

ఉ. అంతట రామచంద్రు జనకాత్మజ లక్ష్మణు నింకఁగల్గుదు
ద్ధాంతభుజాబలాధ్యకపితల్లజవారము భల్లక వ్రజం
బింతయనంగఁ జాలనటులేచిన దైత్యగణంబుఁ జూచి దుః
ఖాంతముగాంచినట్లు తనయాత్మ చెలంగఁగ నున్నతమ్మునిన్. 991

క. కనుఁగొని శ్రీరాముఁడు నెమ్మనమున భ్యానించె నింక నీ మహికిం దిగుఁగా
కను సంతలోనఁ బుష్పక, మనుజుండగు భరతుచెంత నవనికి దిగియెన్. 992

ళా. అనందాతిశయంబునం గనులు బాష్పాంబుప్రపూర్ణంబులై
గానఁ రాక చెలంగ యత్నమది యాకర్షింపఁ బాదాంబుజ
భ్యానం బెట్లొ నమస్కరించునటు చేయఁ వ్రాలియున్నట్టి వి
జ్ఞానప్రాభవు భక్తవర్య భరతుఁ నీ సాంద్రప్రమోదంబునన్. 993

చ. కరకమలంబులం దిగిచి నీ కౌగిటఁజేర్చి బహుచారింబి సో
దర! సుఖమున్న వాడవే! నితాంతకృత్యము నొంది నీకళే
బరము విచారముం గనంగ నీ వత్స! యొనఁచెడు నంచు రాముఁడా
దరణముమీఱఁగాఁ బలికీ నీ దసుహృదుం బినతమ్మునిం దర్శరన్. 994

సీ. కౌగిటఁజేర్చి యశక్కిడివారు వెఱగంద, లాలించి బాంధవులను దగంగ
మన్ననలం దన్ని నీ మన్నించి ప్రకృతు ల, నందఱతోడ నానందగమన
మునను నందిగ్రామమునుజేరి పౌరులు, మంత్రులుహితులుసామంతులుదనుఁ
బురికొల్ప జడలు విశప్పట తొల్త సాగఁగాఁ, బరిమళతైలంబుశిరమురాజ

తే. లక్షణంబులఁ జెలువార నీ లలి నొనర్ప, స్నాన మొనరించి ధౌతవస్త్రములఁదాల్చి
జానకియు నల్లయన్యయాచారముల నొనర్ప లక్ష్మణుఁ డల్ల యొనర్చినిలువ.

చ. నుగిసిపతియో వసిష్ఠుడు ప్రసాదమునం జెలువారి మూరుతం
బును వచియింప నెల్లరును శబ్దంబుచు దక్ష బురికొల్ప రాముడుం
జనఁ దమిఁబూనెఁ; దన్లనఁగ శతసంతులముచు వచ్చియున్న యా
జననుల గారవించి వరుసం బ్రియమందఁగఁ జేసె నందఱన్ 996

ఆ. పుష్పకమును గాంచి శబ్దము కుబేరుని, కడకు నాకుఁ దోడుపడితి వాత్త!
మెచ్చుకొంటి నిన్ను శనివృక్ష నుండఁగా, నేల పోవఁజనునుఁహితము మెఱయ.

చ. అని వచియింపఁ బుష్పక మహదాదృతిమిఁటఁగ నుత్తరంబుగాఁ
జని ధననాథుఁడెంత బలుసంతసమొప్ప వనించె; రాఘవుం
గని మునినాథుఁ డిట్లనియెఁ గాననవాసమహావ్రతంబు చ
క్కనివిధిఁ బూర్ణమయ్యె నీకఁ శక్తికొనఁగాఁదగు రాజ్యభారమున్. 998

ఉ. తమ్ముల నాదరింపుమొగి శదల్లుల నెల్లబహుళాకరింపు మో
దమైసఁగంగఁ బౌరులనుదన్నుము మిత్రుల నూఱడింపు; పం
తమ్మున బంధుజాలముల దానబహుళాకరణములకా మనో
జ్ఞుమగువాక్తరికా నృపతీజాలముఁ దన్నుము లెమ్ము పోవఁగన్. 999

ఉ. మూరుత మింతలోన సుఖముం గలిగింపఁగవచ్చు; నంతలో
నోరఘువర్య! పత్రసమునొంది యథావిధి సింహాపీఠికం
జేరి స్వధర్మముం గొనఁగ శనిధముగాఁ దగు; నన్న రాముఁ డ
వ్వారలనెల్ల మోదరసవారిధిముంచె యథార్హపథతీన్. 1000

సీ. అంతట మానులయాజ్ఞ భద్రగజంబు, వై నేక్కి రాముండు శ ప్రమదఁగూడి
సహజస్థులవిభీషణకపిరాజులు, తక్కినవారలు శ తగినయాన
ముల నధిష్ఠించి; రా శ నెలమిమిఁటఁగ నయ్యో, ధ్యాపురంబును జేరనరిగె; నంతఁ
బౌరాంగనలు రామభద్రుని సీతను, గని తల్లిదండ్రులఁ శ గాంచినట్లు

తే. ప్రమదవారాశి ముద్ది నేత్రములుగల్గఁ, గాంచఁదగు నెద్దియద్దానిఁగంటిమనుచు
దంపతుల నింకనుంజూచి శ తరలిపోయి, రిగద యనిచింతలంబూనిరి మదులందు.

చ. త్వరపడి రాఁ జనుంగద ముదంబును గూరుపనంచు నగ్రమం
దిరములవారు, మెల్లనిగఁగిం జనవచ్చును వేగమేల యం
చుటముదమొప్ప వెన్నఁదగియుండు గృహంబులవారలెల్ల నీ
వ్యరుసలఁ జూచువేడుకలఁ శ బల్కుచునుండఁగ నాలకించుచున్. 1002

— శ్రీరామచంద్ర పట్టాభిషేకమహాత్మ్యము. —

క. మంచిముహూర్తంబున ముని, సంచయములఁగూడి కీశశత్రుమముఖు లా
లింపుచుఁ దద్వాక్కుల రా, నంచితగతిఁ జూచ్చె రాజసౌధం బెలమిన్. 1003

క. అనుజాలు తగుపరికరముల, నొనఁగూర్చఁగ వానరేంద్రుఁ డుదధిపదనదీ
వనవాకరములఁ దగుపా, వనజలములఁ గలశములను శ వడిఁ దెప్పింపన్. 1004

- క. సురుచిరమంగళవస్త్రాత్కరములఁ గూర్పంగ మానిశాంతుని యాజ్ఞం
ద్వారపడి యందలు శ్రీరఘుచరు నభిషేకింపఁ గోర్కి శ వర్ధిల్లంగన్. 1005
- చ. జనకముతాసమన్వితుని శ సాధుమతికా రఘురాము భద్రదం
బనుపమ రత్న సంయుతము శ నౌవరపీతమునందు నుంచి శా
స్త్రనియతిచే వసిష్ఠమునితల్లజుఁ డాకలశోదకంబులకా
గొని యభిషేకకృత్యమును శ గోరికమీఱి నొనర్చె నవ్వలన్. 1006
- చ. వరుసఁగఁ దత్ప్రియు క్తవిధి శ వర్ధిలు నట్లభిషేకకార్యముకా
జరపిరి; దేవతావళులు శ సంతసమందెను; సాధుశీతముల్
వరఁగె నభంబునందు; నరపాలకులెల్లరు నిర్భయంబుగా
దిరుగఁగవచ్చు నంచు నృపాధీరుని మెచ్చిరి నిర్తలాత్తులై. 1007
- క. వసువులు వాసపునింబలె, ననదృశభక్తిప్రమోదశహరి మనములకా
బిసరుహమిత్రాన్వయు మానినమర్పితు రామచంద్రునికా శాస్త్రవిధిన్. 1008
- క. మునిముఖులభిషేకించి ర,వనికాక్షేమంబుఁ గోరి శ వరధర్మస్థా
పనకార్యము సాగును దుర్జననాశం బగునటన్న శ సంతోషమునన్. 1009
- సీ. ఆసమయంబున శ నఖిలభూతంబులు, మోదసాగరమున శ మునిగి తేలె
మృగములు పక్షులుగమించినసంతోషమున శాంతినివహించి శ పాలిచెమిగులఁ
దరువులు లతలును శ దమసంతసము ఫల, పుష్పరూపంబునఁ శ బోలఁ దెలివె
ధేనువుల్ ఊరసంతృప్తిని గలిగించె, ధర్మమ్ము నాల్పపాఠకములఁ దనరె
తే. బతియె దైవంబటన్న భావంబుస్త్రీల, కమరెబహుభార్యలంగోరునాశతోలఁగె
బురుషులకు భేదభావంబు శ పాయె నెల్ల, వారలకు నిత్యసంతృప్తివలలెజగతి.
- మ. కరుణాసింధువు రాముమూర్తి తనదోకల్యాణలాభంబు త
ద్ధరణిం గల్గినవారికెల్ల నని నిత్యం బెన్నుచుండె; మహి
వరుడై యెల్లర కెన్నఁ దండ్రీయయి హృద్యాంఘ్రాప్రదుండై తగకా
నరులెల్లకా మునులై చెలంగిరి గురునారాయణకనసంక్తిచేన్. 1011
- చ. జనపతి పట్టభద్రుడయినంతసమొప్పుఁగఁ దొల్లఁ గంతనీ
మను వెలుగొందు హారము నశమర్త్యమణిగణభూషితంబు నా
జనకజకిచ్చె; నామెయు నెసంగెడుచేడుక నాథుఁగాంచి డా
నిని మరుదాత్మజన్మనకు శ నిర్భరమోద మొసంగ నిచ్చినన్. 1012
- ఆ. మోముఁదమ్మివెరియ శ భూపుత్రింగని నీకుఁ, గలుగుమోదమునకుఁ శ గారణంబు
తలఁచు నితఁడెనుమ్ము శ ధరణిసీతనికంటె, బంధు వరయ లేడుభక్తుఁ డితఁడు.
- క. ఏమిచ్చెదవో చూచెద,నా మానిని యిట్టులనియె శ నాథుఁడు వినఁగకా
శ్రమభరంబున నెల్లర, కామోదము గూర్పఁజాలు శ నట్లు కొలువునన్. 1041

చ. అనిలకుమార; నీవు ధరణ్యండుఁ జిరాయువుగల్గి నిర్మలం
బనుపమ మార్యమోదదమునో యశముంగని భక్తవర్యరా
జిని దోలుతఁ గణింపఁదగి శ్రీరఘరామయశంబు చాటుచుఁ
నినుఁ గొనియాడువారలకు శత్రువులు బిడుచుఁ జెలంగుమా. 1015

క. అనివరమిచ్చెను రాముం, డనిలకుమారా! ధరిత్రి శయాత్మజ ప్రీతిం
గని పల్కినట్లే వెలయుము, వనజజాపద మొండఁగలవు శబహుకాలమునన్.

సీ. అనివరమిచ్చి దైత్యాధిపసుగ్రీవముఖులకుఁ బ్రియమున శ్రీభూషణాంబ
రాదుల నొసఁగి నేయ్యమునఁ దక్కినవారి, నర్హులైనవారి శలరఁజేసి
తండ్రియాశ్రితులకుఁ దగినచందంబునఁ, బారితోషిక మిచ్చిభరతు యావ
రాజ్యపదంబునఁ బూజ్యభంగిని నిల్పి, కొంతకాలము వారిగూడి గడిపి

తే. భానుపుత్ర విభీషణులభక్తి నందె, నిలువఁగోరిన వలదనిపలికి వారిఁ
బురములకుఁబంపి పావనిపొందు గోరి, నిలిపి ధర్మంబుఁ దప్పనినియతి నలరె.

సీ. రామాయనమ యని శ్రీభూమిశ్వరులు రామ, భద్రాయనమయనిపారవరులు
సరసిజాతులు రామచంద్రాయనమ యని, మానివరుల వేధన నమ యని
దశరథబంధుసంతతి యాద్యత్ రఘునాథాయనమ యనినాతిపిండు
నాథాయనమయనియాధరాసుతచుట్ట, లెల్లసీతాపతయనమ యని

తే. మ్రొక్కి రాసింహాపీఠిక శక్తియొందు, భద్రదుని లోకపూజ్యనిబావనమతి
ధర్మరక్షకు సూన్యతతత్పరుఁ బర, మేశ్వరుం గని మదులందుఁ నెఱఁగుప్రీతి.

క. క్రమవిరహితమరణము ల, క్రమవర్తనములును లేక శ్రాముని రాజ్యం
బమరెను ధర్మహితంబు, యమలజన స్ఫీతమగుచు శత్రువర్ణమునై. 1019

— రామరాజ్యము. —

సీ. కనరారు పాపండులనఁదగువారలు, హరిహరభేదంబు శాస్త్రగల్లు
మూర్ఖులు పరమతముల దూఱువారలు, కామ్యప్రతంబులకయి శ్రుతిహిత
కర్మముల్ విడనాడఁగల యనాచారులు, సద్వ్రతంబులఁజేయుశక్తి గలిగి
భక్తిహీనత వానితబాటింపఁబూనని, దుర్మతుల్ సాధుమగుట నసూయ

ఆ. నిందచేయునట్టిసీచులు ధర్మకార్యముల పేరుచెప్పి యర్థమెంతో
కూర్చి బంధువులకుఁ జేర్చి సంతోషించు, పాపములు మద్యపాన రతులు.

చ. ధనమున కాసపూని యన్యతంబులు పల్కుచు సాధుకార్యముల్
పనిపడి బాదుచేయఁ బలుబాములకైన సహించియత్నముల్
పొనరిచి యవ్వినెగ్గిన బ్రహ్మమోదమునొందెడు శుంఠలు మహా
విషయముచూపి సత్కృతికి శిష్యుముచేసి హసించు దుర్మతుల్.

చ పరివిడనాడి దుర్బతిని శ బాలిశునైన ధనాధ్యుఁగూడి యె
వ్వితమున లజ్జనొందకయె శ వీధులచెంబడి సంచరించుచు
సతులను దూలనాడుచు నశసంగత వృత్తిని బెంపుగాంచఁగా
మతిఁ దలపోయుచు సుజనసమండలము దిగనాడు సుందరుల్. 1022

చ. మగనికి రాజసన్నిధిని శ మన్ననఁగల్గనొనర్ప నెల్లరం
దగనివిధి వరించి ప్రమోదంబును వారికిఁగల్గజేసి వా
రొగి సహకారులై తనకు శ నొక్కరవంతగఁ దోడ్పడంగఁ బె
క్కుగతుల వారి నెప్పుడును శ గోరి భజించెడు నంగనామణుల్. 1023

తే. అర్థవంతులు నీచులే శ నాశ్రయించి, మంత్రముల నుపదేశించి శ తంత్రములను
నేర్పిద్రవ్యముగైకొనినెమ్మిగనుచు, బుడమినిజరించు బ్రాహ్మణ బ్రువులుమఱియు

అ. దంభవర్తనులు నశధర్మమార్గప్రచారకులు నక్షరతులు శ రాజహాని
కుద్యమించునమ్మహోగ్రపాతకులు నట్లంగనాసమాగతార్థరతులు. 1025

వ. మఱియు నారామరాజ్య పాలనంబు సమయంబున. 1026

సీ. అతిథివ్రాజాన క్తులవిరళజపహోమ, దానసదాచార శ తత్పరులును
సత్యవాదులు ధర్మశాస్త్రతత్త్వజ్ఞులు, గురుపాదభక్తులు శ పరసహాయ
నిరతి గన్నట్టియనంద్యచరిత్రులు, దైవకార్యైకతతత్పరులు మాని
వాక్సమాదరణ నిరర్హవాణప్రమోదులు, వేదశాస్త్రపురాణవిద్యరేణు
తే. లాశ్రమోచితమితహితాహారతృప్తు, లభ్యరాసక్తు లఖిలమంత్రాభి విహిత
పట్ప్రయోగానుసంధానసరణితత్త్వవిద్యరుల్ పొల్పుచుందురుర్విదగుభంగి.

చ. అనుజులు తోడునీడలయి శ యయ్యయి కార్యములక నితాంత ధ
ర్మనిరతిఁ బాయకుండఁ దగుమాడ్కిని దోడ్పడి నిర్వహింప త్తై
తనయ హృదాశయంబెఱిగి శ తత్త్వ మట్టులై చేయఁగా నిరం
జనుడయి మోదవారినిధిసంతతమగ్నుఁడయై చెలంగుచున్. 1028

తే. కమలపత్రస్థజలబిందుగలిని దాను, రాజ్యభోగంబులం దగిస్తాజ్యవిభవ
సంతతామోదమందుచు శ సర్వమునకు, గారణంబగునీత గోల్వంగఁ జెలంగె.

క. మునులెల్లఁ బరబ్రహ్మము, గను సగుణబ్రహ్మమునుగఁ శ గరమనురాగం
బున మంత్రవిదులు ధ్యానింప నితాంతం బొప్పె రామభద్రుండు మహిన్.

క. ఎవ రేయేరూపంబులఁ దవిలి తనుక భక్తిమీఱి శ ధ్యానముచేయం
గ వివిధరూపంబులఁ దాన వారికిందోచుచుక బోసర్పుచుఁ బ్రియమున్.

క. తనసర్వవ్యాపకతక, గనఁజేయుచు దనదుసర్వకార్యములు భూ
తనయయై సఫలము చేయంగ నిరంజనుడగుచు బొత్తుఁ శ గాకుత్స్థుఁ డటన్.

— ప ల స్తు తిః —

- సీ. ఈశ్వరచదివిన య నెల్లపాపంబులు, తొలగెను నభీష్టసిద్ధులు పొసంగు
బుత్తులఁగోరినఁ య బొడసూపుదురు; వారు, ధనముఁగోరిన నెంతోధనముగలుగు
విద్యను గోరిన య వెలయు నయ్యది; వేగ, జ్ఞానంబుగోర నెసంగునది
ముక్తిని గోరెడుఁమోదంబు గన ఫలి, యించు నద్దియు; గాలహితముగాంచి
తే. మఱియు నెయ్యదిగోరిన య మానక యది, సిద్ధి నొందును వేగము; య శ్రీరఘుపతి
కరుణ మెయిభక్తియొక్కఁడుఁకలుగ నెద్ది, ఫలముగాంచకయుండు నెప్పుగిదిగనిన?
మ. కతఁ బ్రీతింజదువంగఁ గాంతితము లెక్కాలంబునందైన నే
గతి నూహించిన సిద్ధి నొంద వనుటే కాకున్నె సిద్ధాంత మే
మతిమంతుండు కథారహస్య మెది యేమాడ్కిం దదీయార్థసం
గతిఁ జిత్తం బునుపంగనౌ నని వితరక్తంబుం దగం గాంచుచున్. 1034
- మ. పరమేశ్వర భజించుచున్ సుజను లేఘక్కిం బ్రవర్తించిరో
సరణిం దానినె యాశ్రయించి సుఖముల్ య సాధింపఁగాఁగోర కీ
శ్వర! నన్నుం గృపఁజూడుమంచు నిను నేచందంబునం గొల్వనౌ
తెరువుందాని నెటుంగ నజ్ఞుడను నన్ య ధీమంతుగాఁ జేయుమా. 1035
- మ. అని సంప్రార్థన మొప్పుజేయ నగుశాస్త్రాచార మెట్లుండు జ్ఞా
నినికాయం బెటు లాచరించు నదియే య నేఁ బూననౌ మార్గమం
చును జింతించి యచంచలత్వమును గాంచున్ బుద్ధి యేకాలమం
దని వీక్షించుచు నప్తుభ్యానమున సర్వాత్మక భజింపందగున్. 1036
- చ. అదియె ఫలప్రదంబయిన యర్చన; కర్త గతిం బొసంగు నె
య్యది య దెయ్యబ్బు దాననె; రసవంతయు నాకిది చాలదంచు నెం
చఁదగదు, తృప్తి నొందఁదగు య శాశ్వతశర్త మొసంగు నద్దియే
సదమలచిత్తముం గనఁగఁజాలును జేయఁగ నద్ది యెంతయున్. 1037
- ఉ. అంతియకాని రాముకథ యాదిదొరంకొని యంత్యభాగముం
బంతముపట్టి గాంచునటు య పాడినయంతనె కోర్కులన్నియున్
వితగదా ఫలించుటది య వేటిఁడి యూహయెగాక సత్యమా
వంతయు నుండఁబో దనుచు య నారయఁగాదగు ధీరు లెప్పుడున్. 1038
- తే. ప్రతినిమేషంబు శ్రీరామపదసరోజ, చింతనము భక్తిమీఱంగఁగఁజేయుట యనఁ
దపమటంచుఁ దలంపంగఁదగుఫలాభి, సంతి విరహితమైనచో య శాస్త్రహితము.
- క. అనుపమరామచరిత్రం, బనుదిన మర్హప్రకార య మాసక్తి బతిం
చిన వినినఁ దత్త్వసంయుతి, గను టరుదే ముక్తి నతనికరుణ జనమునన్.
- క. హరిహరవిరించిరూపా, పరమేశ్వర! సాధుభక్తపాలనచతురా!
నిరుపమకరుణాసాగర! గురుతరభవవార్ధిమగ్న య కోలతనుధరా! 1041

శా. శ్రుత్యంత ప్రతిపాదితాత్త విభవాదూఢా! మునీంద్రాఘసం
 స్తుత్యవ్యాపకతాది నిర్వలగుణా! 1 సోమార్కనేత్రద్వయా!
 సత్యశ్రీవిభవాన్వితా! విమలవిజ్ఞానైకసంపన్నీ!
 ప్రత్యక్షిత్త సరోజపార్శ్వపసితీ! 1 ప్రాచీనకర్తాకృతీ!

1042

సింహరేఖ:—

సారసద్గుణాలిహారా!
 భూరి ధర్మహృద్విహారా!
 ధారణీసుతాకృతాంగా!
 ధీరవారసత్ప్రసంగా!

గద్యము. ఇది శ్రీమత్రిపురసుందరీకరుణావాప్త గీర్వాణాంధ్రకవితాప్రాభవ
 కాశ్యపాన్వయప్రభవ శ్రీజనమంచివంశాంబురాళి కుముదినీమిత్ర సుబ్రహ్మణ్య
 మనీషిపుత్ర తాండవకృష్ణావరాభిధేయ శేషాద్రినామధేయ వినిర్మితంబైన
 శ్రీధర్మసారరామాయణంబను మహాప్రబంధంబునందు యుద్ధకాండము
 సంపూర్ణము.

పూర్వభాగము సంపూర్ణము

